

الذريعة

إلى تصانيف الشيعة

تأليف

العلامة شيخ آقا بزرگ الطهراني

القسم الثاني من الجزء التاسع

الشعر والشعراء

من

الذريعة

إلى تصانيف الشيعة

تأليف

العلامة الشيخ آقا بزرگ الطهراني

القسم الثاني من الجزء التاسع

ديوان ذاتي - ديوان عبد الصمد

نقحه وزاد فيه ابن المؤلف

ع. المتروكي

الطبعة الاولى . حقوق الطبع محفوظة

يطلب من

تهران - ايران

زاله - شكوفه - زماني ٥٩٠

دفتر بخش الذريعة . تلفن ٣١٤١٣

النجف - العراق

المؤلف ، آقا بزرگ الطهراني

چاپخانه دولتي ايران

١٣٧٨ ق - ١٩٥٩ م - ١٣٣٨ ش

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين . والصلاة على خير خلقه محمد وآله الطاهرين . وبعد فهذا

هو القسم الثاني من الجزء التاسع من الذريعة الخاص بالشعر والشعراء تقدمه الى القراء

الكرام راجين منهم اصلاح الخطاء الذي لا يخلو منه انسان .

المؤلف

» «

(۱۹۹۳ : دیوان ذاتی کبانی) من شعراء قم . ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۴)
و ذکر اّنه کان ماهراً فی الصنایع الشعریة ، وله تمام المیل بنظم القصیة والغزل وله :
بکنه ذات تو هرگز نمیرسد ذاتی یکی ز ذات تو میگوید از صفات یکی

(۱۹۹۳ : دیوان ذاتی هروی او شعره) اطری شعره معاصره المیر علی شیر فی (مجن ۳- ۵
ص ۸۸ و ۲۶۲) ثم فی (روشن - ص ۲۲۶) .

(دیوان ذا کر) مرّ بعنوان خزائن الاشعار فی (ج ۷ ص ۱۵۳) .

(۱۹۹۴ : دیوان ذا کر کشمیری) وهو محمد دائم . سافر فی شبابه من وطنه الى لاهور
ثم بنارس وبها تزوج ثم ساح بلاد الصين ورجع ، و مات عن خمس وستين سنة من عمره
وله دیوان مختصر . کذا ترجمه فی (روشن - ص ۲۲۶) .

(۱۹۹۵ : دیوان ذا کر قراباغی) قاسم بیك بن علی بیك من قرية خضر فی قراباغ
ولد فی شیشه (۱۲۰۵) وتوفی (۱۲۷۱) و دیوانه ترکی . اورد مطلعاً منه فی (دجا -
ص ۱۵۲) ثم ذکر ان فی کتاب «أشعار شعراء آذربيجان» تألیف آدولف برژه الافرنسی
المطبوع فی لبسک (۱۸۶۷) اورد من (ص ۴۶ - الى ۱۱۳) أشعار ذا کر .

(۱۹۹۶ : دیوان ذا کر الثاني) المسمى بقاسم أيضاً ، وهو حفيد القاسم الاول ، و دیوان
اشعاره ایضاً ترکی . وتوفی (۱۳۱۴) کما فی (دجا - ص ۱۵۲) . عن کتاب « ریاض
العاشقین » .

(۱۹۹۷ : دیوان ذبیح گنجوی) الآقا اسماعیل من أهل گنجه . مشتمل علی الأشعار
الفارسیة و الترسیة . حکاه فی (دجا - ص ۱۵۲) عن الجزء الثالث من کتاب « تاریخ
ادبیات آذربایجان » لفریدون کوچولی .

(۱۹۹۸ : دیوان ذبیح اصفہانی) قال النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۹۹) انہ کان منزویا ،

واورد شعره ، ومنها ہائیتہ مع ردیف « توفرنکی » وتخلصہ فیہ « ذبیحی » وہی :
از قتل ذبیحی مکن اندیشہ کہ عیسیٰ خواہد ز خدا عذر گناہ تو فرنگی

ومنها تاریخہ لبناء مزار الامام زادہ فی (۱۰۷۲) وتخلصہ فیہ « ذبیح » وہی :

۵ لبیک زنان ذبیح تاریخش گفت : « این کعبہ صفایافتہ از ابراہیم = ۱۰۷۲ »

واعلمہ الذی آورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۶۶) بعنوان اسماعیل ذبیح .

(دیوان ذبیحی اصفہانی) راجع ذبیح اصفہانی .

(۱۹۹۹ : دیوان ذبیحی افشار) وهو النواب اسماعیل میرزا من احفاد نادر شاہ . کان

خطاطاً بالنسخ الجید ، احضرہ الشاہ من خراسان الی طهران ، وبعد مدۃ سکن کرمان

۱۰ فی حمایۃ و الیہا ابراہیم خان قاجار ، ثم سکن مدۃ باصفہان و مدح منوچہر خان

معتمد الدولۃ بقصاید آوردہا بہار فی « المداہیج » .

(۲۰۰۰ : دیوان ذبیحی یزدی) واسمہ اسماعیل ، کان ماہراً فی الاسطرلاب والعلوم

الغریبۃ ، و کان منشیاً لحسن غبغب حاکم یزد و بامرہ نظم مثنوی « نرگسدان »

وتاریخ نظمہ [نرگسدان ذبیحی = ۱۱۱۵] ولہ مثنوی نظمہ فی جلوس الشاہ سلیمان

۱۵ حسین الصفوی فی (۱۱۰۵) کل مصرع منہ تاریخ . هذا ما ذکرہ فی (تش یز - ص ۲۸۹)

مع اغلاط ، وقال مات فی (۱۱۵۰) ودفن بصفۃ قبلی میدان شاہ القدیم جنب العباسیۃ .

ولکن بقائہ الی هذا التاریخ بعید .

(۲۰۰۱ : دیوان ذرہ) واسمہ عابد سلطان . نسخۃ منہ کتبت (۱۳۰۲) عند (الملک)

تحت رقم (۵۵۶۲) واطنہ بخط الناظم وقد کتب فی آخر فصل غزلہ بخط اسماعیل بن علی

۲۰ اکبر آجودان باشی توپخانہ : انہ اشتری النسخۃ من ولد الناظم . وہی تقرب من (۳۰۰۰ بیت) .

(۲۰۰۲ : دیوان ذرہ اصفہانی او شعرہ) وهو المیرزا عبداللہ بن محمد باقر المجلسی . سکن

بخرم آباد بعد محاصرۃ اصفہان وسقوطہ بیدالافغانۃ . ومات بخرم آباد فی رمضان (۱۱۳۷)

کذا ترجمہ واورد شعرہ فی (نغ - ص ۵۳) وفی (گلشن - ص ۱۶۶) وعنہ فی القاموس

الترکی ثم الريحانة مغلو طاً . ولكن المولى عبدالله هو ابن المولى محمد تقى المجلسى الاول

۲۵ (المتوفى ۱۰۷۰) كما ذكرناه فى (ج ۲ - ص ۹۴) وفى « نجوم السماء - ص ۱۳۰ » .

(۲۰۰۳ : دیوان ذرہ بلگرامی اوشعرہ) و هو السيد افتخار علی بن خورشید علی . ولد (۱۱۷۹) ومات (۱۲۴۰) وتلمذ علی والده واحسن البلگرامی . کذا فی (روشن - ص ۲۲۷) .

(۲۰۰۴ : دیوان ذرہ پنجابی) کان يتخلص فی شعره الفارسی « ذرہ » وفی الاردویة « مهر » . اورد شعره فی (گلشن - ص ۱۶۶) .

(۲۰۰۵ : دیوان ذرہ شیرازی اوشعرہ) واسمه آقابزرگ . مات حدود (۱۲۹۰) کما فی (عم - ص ۵۵۶) .

(۲۰۰۶ : دیوان ذکاء) اسمه میراولاد محمد بن المیرغلام امام البلگرامی ، ووالده اخ المیر غلامعلی الآزاد البلگرامی الذی مرّ دیوانه . ترجمه عمّه فی (خز - ص ۲۲۸) وذکر انه ولد (۲۷ رجب - ۱۱۵۱) وانشأ تاریخه فی رباعیة بعد ما طلبه عمّه فی اورنگ آباد فی (۱۱۷۲) وعلمه قوانین العروض و اورد جملة من اشعاره .

(۲۰۰۷ : دیوان ذکرى أردبیلی) حکى فی (دجا - ص ۱۵۲) عن کتاب « حدیقة الشعراء » انه من شعراء القرن الثالث عشر و اشعاره بالترکیة . (دیوان ذکرى کاشانی) وهو تقى الدین محمد من ملازمى ابراهيم عادلشاه البيجاپورى وهو المؤلف لتذکرة « خلاصة الاشعار » . کذا ذکره فی (روشن - ص ۲۲۹) ثم اورد له شعراً بهذا التخلص ، ولكنى لم ار لمؤلف التذکرة هذه تخلصاً فذکرته فی (ص ۱۷۴) باسمه فلیراجع .

(۲۰۰۸ : دیوان ذکرى کوزه کنانى) لکربلائی نجف البازارچى من شعراء القرن الثالث عشر بتمیز ، وشعره ترکی ، حکاه أيضاً فی (دجا - ص ۱۵۲) عن الحدیقة .

(دیوان ذکرى) کما فی التذاکر الهندیة . راجع دیوان زکى .

(۲۰۰۹ : دیوان ذلیل آذربایجانى) لکربلائی محمدجعفر . ترجمه فی (دجا - ص ۱۵۲) عن حدیقة الشعراء ، وذکر کتبه الآخر ومنها « مخزن المصائب » .

(دیوان ذوالریاستین) للمیرزا عبدالحسین بن علی آقا الشیرازى الملقب بمونس علی یأتى بعنوان تخلصه « مونس » .

(۲۰۱۰ : دیوان ذوالفقار شیروانى) - کما یتلفظون به - وهو السيد قوام الدین حسین بن

السید صدرالدین علی الشروانی المعاصر للخاقانی ومعاصریه والمتوفی فی تبریز (۶۷۹) ودفن فی سرخاب فی «مقبرة الشعراء» ترجمه فی الرياض وقال انه اشعر شعراء الفرس، وقال دولتشاه لم یکن فی البدیع احسن منه قبل سلمان ساوجی . وترجمه ایضاً فی (خوشگو) وکذا فی (تش - ص ۴۹) و(نغ - ص ۵۴) وعدّه فی تذکره خوشنویسان (ص ۳۶) من الخطاطین وترجمه ایضاً فی (مع - ج ۱ ص ۲۱۹) واورد کثیراً من اشعاره فی مدح یوسفشاه لر الذی ملک من (۶۷۰ الی ۶۷۹) ووزیره قوام الملک و ترجمه (دجا - ص ۱۵۳) و اورد اوائل قصیدته المصنوعة الموسومة « مفاتیح الکلام فی مداخل الکرام » الّتی مدح فیها الصدر الاعظم وزیر شروانشاه محمد الماستری (قرية بین قم و همدان) فوصله بسبعة حمول من الابرسم ، وهی رائیة طويلة تتبعها جمع من الشعراء بقصائد مصنوعة فاخرة مثل « بدايع الاسحار فی صنایع الاشعار » لقوامی المطرزی و « مخزن البحور » لشمس الفخری الاصفهانی و « مخزن المعانی » لاهلی شیرازی و « الصرح الممرد » لسلمان الساوجی . و ترجمه البلگرامی فی (خز - ص ۲۲۴) و ذکر من المتبعین له خصوص سلمان الذی مدح بقصیدته الخواجه غیاث الدین محمد رشید صاحب دیوان وزاد فیها صنایع اخر، ولكن لم یصله الا القلیل ، فلما بلغ الخواجه استقلال سلمان لصلته قال هذا الفارق بین امیر المؤمنین علی وسلمان ، اشارة الى ان صلته كانت لسیادته . ثم قال البلگرامی عندی اثنتان و عشرون قصيدة ستة منها مصنوعة ، و عندی ثلاث ترکیب بندات کلها مصنوعة ، و لكثرة اشعاره اقتصر علی ما یقرب من ستین بیتاً من شعر السید ، و قد رای سنگلاخ دیوانه بخط میر عبدی نیشابوری تلمیذ ذوالکمالین والد میر علی الهروی ، فاورد ذكره فی «امتحان الفضلاء - ج ۱ - ص ۹۷» . وتوجد نسخة من دیوانه فی مكتبة الملك (رقم ۵۲۸۳) كتبت (۱۲۲۶) وقد طبع فی لند فی (۱۹۳۴ م) نسخة فتوغرافية عن نسخة كتبت فی (۷۴۵) وقد وصف الكاتب فی آخر صفحة منها وهی صفحة (۴۶۵) الشاعر بقوله: ملك السادة ، فريد الزمان ، سحبان الوقت ، قوام الدين ذوالفقار . وتخلص الشاعر فی بعض غزلياته «قوام شیروانی» وفی بعضها « ذوالفقار » و یشتمل الديوان المطبوع علی حدود تسعة آلاف بیت .

۲۵ (۲۰۱۱: دیوان ذوق کا کوری) وهو المولوی محمد محیی الدین بن محمد حکیم الدین

ابن نجم الدین بهادر ثاقب . تلمذ فی الادب الفارسی علی المنشی محمد مهدی جهان آبادی
وفی الاردویة علی نوازش اللکھنوی . اورد بعض شعره فی (گلشن - ص ۱۶۷) وقد طبع
دیوانه بنو لکشور کما فی فہرس مطبوعاتہا .

(دیوان ذوالقدر) واسمہ المیرزا محسن . و «ذوالقدر» فی مصطلح الاتراک بمعنی الذی
لا یخطی فی رمی السہام ، کذا ذکرہ معاصرہ لودی فی مرآت الخیال المؤلف (۱۱۰۲) ۵
فی (ص ۳۰۴) و اورڈ لہ غزلًا تخلصہ فیہ « ذوالقدر » ویبعدان یکون متحدًا مع
« انسی اصفہانی » معاصر شفائی (المتوفی ۱۰۳۷) .

(۲۰۱۲ : دیوان ذوقی اردستانی) واسمہ ملا علی شاہ . اورد شعرہ فی (نر - ص ۲۷۵)
و (نثر - ص ۱۷۶) و ذکر دیوانہ . و کذا فی (ض - ص ۱۲۵) و (تغ - ص ۵۳) و (حسینی
ص ۱۲۶) و کان بینہ و بین الحکیم شفائی مہاجاة . ومات باصفہان (۱۰۴۵) . ۱۰

(۲۰۱۳ : دیوان ذوقی اصفہانی) واسمہ ابو القاسم طبع دیوانہ بطہران علی الحجر فی
(۱۳۳۶) فی (۳۲۹ ص) مع مقدمة لکاظم غمگین ، قال فیہ انه کان یمدح شعاع السلطنة
ونظام السلطنة . ومات ۱۲ محرم ۱۳۳۶ « = ذوقی ما بجنان شد پویان » .

(۲۰۱۴ : دیوان ذوقی تنکابنی اوشعرہ) وهوضیاء الدین محمد مهدی بن داود المذکور
فی (ج ۳ - ص ۴۵) . ۱۵

(۲۰۱۵ : دیوان ذوقی بسطامی خراسانی) اسمہ المیرزا فتح اللہ ، و کان یدعی ان اصلہ
من بنی عامر ، نزل بعض اجداده الی بسطام و کانوا من ولاتها و ذهب برہة الی شیراز ،
وحصلت بینہ و بین مؤلف مجمع الفصحاء صحبة اکيدة هناك . ثم فی عصر السلطان محمد
شاہ نزل الی طہران - و ہکذا مؤلف مجمع الفصحاء - و کان حیًا بها فی (نیف و سبعین وماتین
والف) و توفي بعد ذلك . ثم اورد جملة من اشعارہ . وقال فی « المدايح » انه مہر فی العروض ۲۰
والقافية والخط الشکستہ و جاء من شیراز الی اصفہان و مدح منوچہر خان .

(۲۰۱۶ : دیوان ذوقی تونی اوشعرہ) عدہ فی (روشن - ص ۲۲۹) من شعراء القرن
العاشر ، وقال مات (۹۷۵) .

(۲۰۱۷ : دیوان ذوقی سمرقندی) ترجمہ فی (خز - ص ۲۲۸) و ذکر انه ترقی امرہ
فی ایام قل احمد خان فصار ملک الشعراء لہ ، ونظم باسمہ منظومة « ناز و نیاز » علی بحر ۲۵

» خسرو و شیرین « .

(۲۰۱۸ : دیوان ذوقی کاشانی) واسمہ میر محمد امین وأصله من التترکمانیة وتحصیلاته فی کاشان کما فی (نر ۹ - ص ۲۷۶) و (تغ - ص ۵۳) و کان من تلامیذ المولی میرزا جان شیرازی معاصر الشاه طهماسب . وتوفی بلاهیجان (۹۶۹) او (۹۴۹) وله شعر کثیر اورد بعضه فی (ض - ص ۳۳۱) و (حسینی - ص ۱۲۶) و (تش - ص ۱۳) و (سرخوش - ص ۴۰) .

(۲۰۱۹ : دیوان ذوالنون قزوینی) الطیب . ترجمہ سام میرزا فی (تس ۲ - ص ۵۳) وقال الف باسمی رسالات « حفظ الصحة » و « رسالہ بحران » و « معما » و کان مولده جنارح من اعمال قزوین ، وصاحبنی عشر سنین ، وغاب فلم یعثر له علی خبر . و کان تلمذ الطب علی جلال احمد الطیب . واورد شعره فی (گلشن - ص ۱۶۷ - ۱۶۸) .

(دیوان الذهبه) یأتی بتخلصه « دیوان عبدالله » .

(دیوان الذهبی) لبدرالدین یوسف بن لؤلؤ الاربلی الدمشقی المذکور فی (ص ۲۸) بعنوان ابن لؤلؤ . وقد نشره الشیخ علی الخاقانی صاحب مجلة البیان النجفیة الغراء . (دیوان ذهبی شیرازی) راجع « دیوان راز » و « دیوان عبدالنبی » .

(دیوان ذهبی کاشانی اوشعره) کما فی (خز - ص ۴۱۱) و الصحیح ذهنی کاشانی .

(۲۰۲۰ : دیوان ذهنی بغدادی اوشعره) و اسمہ عبداللیل ذهنی چلیبی المشهور بالموسیقی . اورد ذکره فی « العراق بین الاحتلالین ج ۴ - ص ۱۳۶ » عن کتاب « گلشن شعراء » لعهدی بغدادی .

(۲۰۲۱ : دیوان ذهنی تبریزی) کان والده معروفًا بسیراب پز و صار هو من الشعراء . کذا ترجمہ معاصره سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۱) واورد مطلع غزلہ وعنه فی (دجا - ۱۵۲) .

(۲۰۲۲ : دیوان ذهنی تبریزی) ترجمہ معاصره فی (دجا - ص ۱۵۳) و قال ان اسمہ المشهدی علی اصغر من شعراء تبریز . وقد نظم دیوان المراثی وسماه « دیوان الحسینیة » . وقد طبع فی تبریز (۱۳۴۹) .

(۲۰۲۳ : دیوان ملاذهنی کابلی اوشعره) طلب العلم و تعلم الخط و نظم الشعر . ترجمہ كذلك فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۰) واورد مطلع غزلہ .

- (٢٠٢٤ : ديوان ذهنى كاشانى اوشعره) و اسمه الميرحيدر . أورد شعره فى (تش - ص ٢٤٣) وقال لم ار ديوانه . وسماه فى (تغ - ص ٥٤) و (ميخانه - ص ٢٦٠) ميرحيدر اصفهانى النقاش النراد ساكن دكن حيدرآباد . وعده ظهورى ترشيزى فى « خوان خليل » من شعراء ابراهيم عادلشاه الدكنى ، كما فى (فهرس مكتبة دانشگاه - ج ٢ ص ٢٨٤) وأورد فى (خز - ص ٤١١) مديحه لعادلشاه المذكور .
- (٢٠٢٥ : ديوان ذهنى كشميرى) اورد ذكره فى (ميخانه ٣ - ص ٥٧٢) و نقل فى الحاشية عن « واقعات كشمير » احواله وعن « مخزن الغرايب » ذكر ديوانه .
- (٢٠٢٦ : ديوان ذهنى يزدى اوشعره) كان نقاشاً . اطرى شعره معاصره سام ميرزا فى (تس ٥ - ص ١٣٥) واورد مطلع غزله . واورد ذكره ايضاً فى (تشر يز - ص ٢٩٠) .
- (٢٠٢٧ : ديوان ذى الرمة) وهو ابو الحارث غيلان بن عقبة بن يونس بن مسعود العدوى . ١٠ ذكر تمام نسبه ابن خلكان فى (ج ١ ص ٤٠٤) وذكر وفاته فى (١١٧) قال وذكر هو عند وفاته انه ابن اربعين سنة فتكون ولادته (٧٧) تقريباً . وفى اعلام الزركلى : انه توفى باصفهان . اقول توجد نسخة منه فى مكتبة (السماوى) و من اجزائه القصيدة الرائية التى شرحها ابو عبدالله محمد بن ابى بكر بن عثمان الهروى الشاعر الشهير المتخلص بالامامى لولائه للائمة ومدحه لهم . وتوجد نسخة الشرح فى مكتبة المجلس كما ذكره ١٥ ابن يوسف فى فهرسها (ج ٣ - ص ٢٢٨) وقد طبع ديوانه كارليل هانرى هيس مكارتنى فى مطبعة كلية كامبريج فى ١٩١٩ م = ١٣٣٧ فى ٦٧٦ ص مع فهرس .
- (ديوان ذى اللسانين) مرّ بعنوان بديع الزمان النطنزى ويأتى آخر بعنوان فنائى .

» ر «

(دیوان رائج) كما هو الصحيح ، نحو القائم والنائم والصائم ، ولكننا سنذكره في «رائج»
بالياء على ما يعبر به الفرس ، لأن الاسم فارسية فالمتبع ما يتلفظون به ، وهذا سیرتنا في
ذكر اسماء الكتب - وهم يتلفظون الهمزة هذه ياءً ، و يعدونه بحساب الجمل عشرة .
(۲۰۲۸ : دیوان رابط اردبیلی اوشعره) وهو المعروف بشاه كاظم ، ترجمه معاصره
النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۸۲) وعنه فی (دجا - ص ۱۵۵) وذكر انه سافر الى الهند
ولا علم موته وحياته وذكر شعره ، وكذا فی (روشن - ص ۲۳۱) .

(۲۰۲۹ : دیوان رابط اصفهانی اوشعره) واسمه ملك محمد بن نورا الاصفهانی الصحاف
حفید آقاملك كدخدا باصفهان . قال معاصره فی (نر ۹ - ص ۴۲۳) انه يتبع شعر نظامی
ثم اورد شعره واطراه ، وكذا فی (كلشن - ص ۱۶۸) .

(۲۰۳۰ : دیوان رابعة بنت كعب البلخي اوشعرها) و تسمى زين العرب ، ولها النظم
الفارسی و العربی ، و هي عربية الأصل ظاهراً . كانت تسكن قزدار من حوالی بلخ فی
عصر آل سامان ورودکی الشاعر . ترجمها فی «اللباب - ج ۲ ص ۶۱» و (نغ - ص ۵۴) وقال
فی (مع - ج ۱ ص ۲۲۲) ان لها فی خاتمة نفحات الانس للجامی ترجمة مفصلة (۱) و فی
منشويات العطار ذكر بعض ما يتعلق بها ، ثم قال وانی قد نظمت المثنوی الموسوم «گلستان
ارم» فی حکایات رابعة هذه ، ثم اورد بعض شعره الفارسی و العربی و احدى رباعياتها
الفارسية . وقد اورد اعتماد السلطنة محمد حسن خان . فی كتابه « خیرات حسان » هذه
الرباعية بعينها فی ترجمة رابعة الاصفهانية التي كانت فی عصر آل سامان .

(۲۰۳۱ : دیوان رابعة الشامية اوشعرها) ترجمها فی « خیرات حسان - ج ۱ - ص ۱۳۹ »

(۱) ولا يوجد فی النفحات المطبوع غير رابعة الشامية ورابعة العدوية الايتين .

و « نفحات الانس - ص ۵۵۴ » و ریحانة الادب . و اوردوا بعض شعرها العربی وعدّها من النساء العارفات .

- (۲۰۴۲ : دیوان رابعة العدویة) ام الخير بنت اسماعیل العدوی ، المتوفاة فی القدس الشریف فی (۱۳۵) او (۱۸۵) كانت تضرب الامثال بزهدھا و عرفانھا وكانت فی عصر سفیان الثوری والحسن البصری ، وقد خطبھا البصری فلم تجبه . ترجمھا فی « خیرات حسان ص ۱۳۸ » و اورد بعض اشعارھا وابن خلکان فی (ص ۱۸۲) اورد رباعیة لها ، و کذا فی « تذکرة الاولیاء - ج ۱ ص ۵۹ » و « نفحات الانس - ص ۵۵۲ » و « اعیان الشیعة » و « ریحانة الادب » .

- (۲۰۴۳ : دیوان راجه) المعروف بمیرزاراجه . کان من اعظم راجات الهند ، وهو خال سلطانھا شهاب الدین محمد شاه جهان الذی ینسب الیه شاهجهان آباد ، ومات فی (۱۰۷۷) مطابق [زعالم سفر کرد شاه جهان] . ذکره معاصره النصر آباد فی (نر۲ - ص ۵۵) وقال ان له طبع موزون و اورد شعره ، و یوجد فی (بنگالہ) نسخة دیوان راجه کتبت فی (۱۱۵۱) کما فی فهرسھا .

- (۲۰۴۴ : دیوان راجی تبریزی) لمیرزا ابی الحسن بن علی اکبر التبریزی المولود (۱۲۴۷) مات غریقاً فی البحر عند رجوعه عن الحج فی (۱۲۹۳ = أباغفار) و دیوانه فارسی ترکی ، طبع فی (۱۲ - ۱۳۱۳) علی الحجر وقبلھا مکرراً بتبریز و غیرھا . ترجمه فی (دجا - ص ۱۵۵) و کذا فی ریحانة الادب . ویأتی ابنه عبدالمجید بتخلصه « ناجی » (۲۰۴۵ : دیوان راجی سدهی) و اسمه محمد آقا المعاصر . طبع قسم منه فی (۱۳۷۱) فی (۱۶ ص) .

- (۲۰۴۶ : دیوان راجی کرمانی) و هو المولی بمانعلی (مانی) المستسلم بعد ان کان مجوسیاً ، وناظم «حملة حیدری» المذکور فی (ج ۷) ومات بین (۱۲۳۷) و (۱۲۴۱) ونسبه فی (روشن - ص ۲۳۲) الی یزد . والدیوان فارسی فی المراثی والغزل ، وتخلصه فیہ راجی مطبوع .

- (۲۰۴۷ : دیوان راز اصفهانی) وهو میر میران نواز شخان بن علی مردان . ذهب من اصفهان سفیراً عن الشاه سلطان حسین وبقي عند فرخسیر ، وبعد وفاته سکن بنگالہ عند

حاکمها و مات (۶ - ع ۱ - ۱۱۸۰) و صحیح اشعاره آزاد البلگرامی . و آورد بعض شعره فی (گلشن - ص ۱۶۸) .

(۲۰۳۸ : دیوان راز شیرازی ذهبی) للمیرزا ابی القاسم بن محمد نبی الحسینی الشریفی المعروف بمیرزا بابا ، حفید السید محمد قطب الاقطاب المنتسب الی المیرسید شریف الجرجانی . و توفی (۱۲۸۶) کان یتخلص راز ، و فی بیتهم سدانة ضریح شاه چراغ بشیراز ، وهو والد مجد الاشراف و محمد رضا و المیرزا هاشم المترجمین فی (عم - ص ۴۴۷) و ترجم فی (ض - ص ۴۴۹) و اعیان الشیعة (ج ۸ - ص ۱۱۵ و ج ۱۸ ص ۱۶۲) و ریحانة الادب (ج ۲ ص ۵۹ و ج ۳ ص ۴۵۰) و مرّ له « آیات الولاية » و « تباشیر الحکمة » و ترجمة تفسیر العسکری ، وله « کوثر نامه » الموجودة فی (الرضویة) و غیرها .

۱۰ . وقد طبع دیوانه فی (۱۳۱۲) و (۱۳۲۰) بعنوان دیوان میرزا بابا .

(دیوان رازی) مرّ بعنوان ابی المعالی الرازی ، و ابی المفاخر الرازی ، و دهخدا الرازی . ویأتی غضائری رازی و غیره .

(۲۰۳۹ : دیوان رازی اصفهانی اوشعره) وهو الاخ الاصغر لمحمد شریف الهجری ، کان وزیر اصفهان من قبل الشاه طهماسب الاول . آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۶۹) .

۱۰ (۲۰۴۰ : دیوان رازی بغدادی اوشعره) آورد شعره فی (بهش ۲ - ص ۳۸۴) وقال انه من أهل السّر .

(دیوان رازی تبریزی) و اسمه محمد رضا . سافر الی الهند مرتین و رجع الی وطنه . آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۶۹) وهو راضی کما یأتی .

(۲۰۴۱ : دیوان رازی سبزوارى اوشعره) استحسن سام میرزا شعره فی (تس ۵ - ص ۱۶۴) و آورد شعره وقال فی (روشن - ص ۲۳۳) انه مات بشیراز .

(۲۰۴۲ : دیوان رازی شوشتری) قال سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۲۹) انه لم یخرج من تستر شاعر مثله حتی الیوم ، و بعد الاطراء آورد له غزلاً . و نسبه فی (تغ - ص ۵۴) و فی (حسینی - ص ۱۳۳) الی شیراز بدل تستر . وقال فی (تش - ص ۲۶۲) انه جاء من شوشتر الی شیراز و ترقی امره هناك ثم هاجر الی آذربایجان و رجع الی اصفهان و بها مات .

۲۰ (۲۰۴۳ : دیوان رازی هندی) وهو النواب عاقل خان یأتی فی العین .

- ۲۰۴۴: دیوان راستی تبریزی اوشعره) کان محتسب تبریزی فی عصر الشاه طهماسب ترجمہ الصادقی کتابدار فی (خص ۴ - ص ۴۳) و اوردله رباعیة بالفارسیة فی (تش - ص ۲۹) و (گلشن - ص ۱۶۹) وفی (دجا - ص ۱۵۶) خلط بینہ و بین کمال اسماعیل و ادرج ترجمتہما نقلاً عن تحفۃ سامی فی مکان واحد وفی (تس ۱ - ص ۳۱) أن اصلہ من تبریز و نشأ بخراسان .
- ۲۰۴۵: دیوان راسخ سرہندی) للمیر محمد زمان من نجباء سادات لاهور کما ترجمہ معاصرہ فی (نر ۱۱ - ص ۴۵۱) وقال فی مرآت الخیال (ص ۳۰۶) ان اصلہ من العراق (ایران) و ولد فی الہند و ترقی امرہ عند الشاہزادہ محمد اعظم . وقال تلمیذہ فی (سر خوش - ص ۴۲) هو سرہندی و مات بہا فی (۱۱۰۷) وقال فی تاریخہ :
- چو تاریخ فوتش دل از عقل خواست خرد گفت با دل کہ : «راسخ بمرد» و کذا (راسخ دم بود محمد زمان = ۱۱۰۷) و اورد ذکرہ فی (تغ - ص ۵۹) و (حسینی - ص ۱۳۶) .
- ۲۰۴۶: دیوان راشد دہلوی اوشعرہ) واسمہ ملا محمد رضا . اورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۳۳) عن دیباچتہ لمرقعات تصاویر زینب النساء بیگم .
- ۲۰۴۷: دیوان راضی اصفہانی) و اسمہ زمانا النقاش الاصفہانی . کان یتخلص اولاً « انور » فبدلہ « راضی » کذا فی (تش - ص ۱۷۶) و نقل فی (گلشن - ص ۱۷۰) عن ۱۵ بعض التذاکر ان تخلصہ « رضی » و قال فی القاموس الترقی ان له سوی الدیوان ، مثنوی ، و انه کان حیاً الی (۱۱۱۲) و اظن ان صاحب القاموس الترقی اشتبه بینہ و بین « راضی ہندی » الآتی . و سماہ فی (تغ - ص ۵۴) رازی بالزای
- ۲۰۴۸: دیوان راضی تبریزی) لمحمد رضا الصائغ التبریزی نزیل عباس آباد اصفہان . ترجمہ و اورد شعرہ فی (نر ۹ - ص ۳۹۳) و اظنہ احد الثمانیۃ والسبعین شاعراً صاحب ۲۰ الدیوان ، الموجودین فی تبریز فی (۱۰۵۰) الذین ادرکهم السیاح العثماني ، المنقول حکایتہ فی (دجا - ص ۲۲۰) .
- ۲۰۴۹: دیوان السید راضی القزوینی) وهو ابن السید صالح بن السید مہدی بن السید رضا الحسینی القزوینی النجفی نزیل بغداد مع والدہ الآتی ، و توفي قبل والدہ المعمر بسنین فی (۱۲۸۷) فی تبریز مسافراً الیہا . و کان من افاضل شعراء عصرہ ، وله ، مساجلات ۲۵

معهم ، مثل الشیخ عباس الملا و الشیخ موسی شریف و الشیخ عبدالحسین محیی الدین وغیرهم ، رأیت بعض شعره فی « المجموع الرائق » للسید محمد صادق آل بحر العلوم . و کان شعره متفرقا فی المجامیع فدوّنه المولی المعاصر الشیخ محمد بن الشیخ طاهر السماوی ورتبه قسمین ؛ التخامیس والقصاید ، وترجمه مفصلا فی الطلیعة .

• (۲۰۵۰ : دیوان راضی کشمیری) و اسمه احسن الله خان الملقب بفصاحت خان من طائفة قاضیخان الکشمیری . تلمذ علی عبدالغنی قبول ، و جاء الی دهلی و ترقی امر عند محمد شاه و لازم النواب صلابت خان و مات فی العشر الخامس من المائة الثانية عشر کذا ترجمه فی (روشن - ص ۲۳۳ - ۲۳۴) و قال ان صاحب « صبح گلشن » اشتبه فیہ وسماء « ریاضی » تبعاً لتذکرة « نشتر عشق » . و توجد نسخة من دیوانه فی (بنگالہ) کتبت (۱۱۸۴) کما فی فهرسها . ۱۰

(۲۰۵۱ : دیوان راغب اردبیلی اوشعره) و اسمه میریوسف . ترجمه و اورد شعره فی (تش - ص ۲۵) و عنه فی (روشن - ۲۳۴) و نگارستان سخن ثم فی القاموس الترمکی و عنه فی ریحانة الادب و (دجا - ص ۱۵۷) عن (روز روشن) .

(۲۰۵۲ : دیوان راغب تبریزی اوشعره) و اسمه کلب حسین . ترجمه و اورد شعره فی (تش - ص ۲۹) . و نگارستان سخن ، و عنه فی (روشن - ص ۲۳۵) و (دجا - ص ۱۵۷) نقلاً عن مجمع الخواص ولم أره فیہ . ۱۵

(۲۰۵۳ : دیوان راغب تبریزی اوشعره) و اسمه کلب علی . قال فی (دجا - ص ۱۵۷) انه بعد مقتلة تبریز هاجر الی کیلان عند خان احمد پادشاه کیلان ، و لكنه هجاء بعد مدة بقصيدة .

۲۰ (۲۰۵۴ : دیوان راغب شیرازی اوشعره) و اسمه المیرزاغلا محسین ، مات (۱۳۰۳) ترجمه و اورد شعره فی (عم - ص ۵۵۷) و عنه فی ریحانة الادب .

(۲۰۵۵ : دیوان راغب کاشانی) الحکیم عبدالله بن الحکیم اسمعیل الکاشانی الاصل القمی المسکن العالم الماهر فی اکثر العلوم . اطراه النصر آبادی فی (نر ۱۳ و ۹ - ص ۴۷۸ و ص ۳۶۴) و ذکر انه کان يتخلص فی اوائل حاله راغب والیوم (۱۰۸۳) يتخلص وحدث . و توجد خطه فی مرقع فی المكتبة الشاهية بطهران کما فی (نمونه

خطوط خوش شاہی - ص ۱۱۰) .

۲۰۵۶: دیوان راغب لکهنوی اوشعره) واسمه الميرزا سبحةان قلی بیگ من اصدقاء سعادتيار « رنگين » اورد شعره في (روشن - ص ۲۳۵) وقال انه غير « راغب لکهنوی » الشاعر الذي تلمذ على محمد باقر منير .

۲۰۵۷: دیوان راغب هندی) و اسمه المير مبارك بن السيد عاصم بن عبدالله . كان اجداده من قسبة امام بنواحي بلخ، نزلوا حيدرآباد دکن ثم مدراس ، و بها ولد في (۱۲۰۳) و له غيرالديوان هذا مثنوی « ساقی نامه » و « فراقنامه » ترجمه و اورد شعره في (گلشن - ص ۱۷۰) وعنه في القاموس التركي ثم الريحانة .

۲۰۵۸: دیوان راغب يزدي اوشعره) واسمه محمد سعيداليزدي المال ميري . ترجمه واورد شعره في (تش يز - ص ۲۹۰) وقال : سافر الى الهند و بها مات . ۱۰ ۲۰۵۹: دیوان رافت شوشتری اوشعره) وهو الاقا قاسم اخو آقا جواد وزير . ذكره واورد شعره معاصره « فقير شوشتری » المتوفى (۱۱۷۳) في تذكرة شوشتر (ص ۱۵۰ و ۱۵۴) و قال قتل في حرب وقع بين كريمخان زند و علي مردان خان في كرمانشاه في ذیحجة (۱۱۶۵) .

۲۰۶۰: دیوان رافت لکهنوی اوشعره) وهو الميرزا عبدالله بن كاظم . اورد شعره في ۱۵ (گلشن - ص ۱۷۱) .

۲۰۶۱: دیوان رافع کشمیری اوشعره) ترجمه في (خز - ص ۲۴۵) واورد شعره في مديح صمصام الدولة (المقتول ۱۱۵۱) في حروب نادرشاه في الهند . وسماء في (حسينی- ص ۱۳۶) محمد رافع کشمیری ، ولعله رافع يزدي .

۲۰۶۲: دیوان رافع هندی اوشعره) و هو السيد محمد كاظم أخو السيد احمد حسين ابنا ابي القاسم . اورد شعره في (گلشن - ص ۱۷۱) .

(دیوان رافع يزدي اوشعره) وهو السيد محمد رفيع ، جاء من وطنه الى دهلي فتعين في کشمير وسكن بها . کذا في (روشن - ص ۲۳۵) . و اظنه رافع کشمیری .

۲۰۶۳: دیوان رافعی اسفرائینی اوشعره) وهو عز الدين من رؤساء اسفرائين . ترجمه العوفي في اللباب (ج ۱ - ص ۱۵۱) و کذا في (خوشگو) و (روشن - ص ۲۳۵) . و اوردوا شعره . ۲۵

(ديوان رافعى قزوينى) مّر بعنوان امام الدين فى (ص ٩٣) و قال فى (خوشگو) مات فى ذى القعدة (٦٢٣ أو ٦٣٣) وترجمه ايضاً فى (تش - ص ٢٢٤) و (روشن - ص ٢٣٦) وسماء فى (تغ - ص ٥٥) ابوسعيد بابويه .

(٢٠٦٤ : ديوان رافعى النيشابورى اوشعره) الحكيم الفاضل من شعراء العصر الغزنوى .

كان معاصراً مع الحكيم ابى القاسم الحسن بن احمد العنصرى الذى توفى فى عصر السلطان مسعود بن محمود الغزنوى فى (٤٣١) و كان بينهما مشاعرات كما ذكره فى (مع - ج ١ - ص ٢٢٠) واورد اشعاره فى مدح السلطان محمود بن سبكتكين الغزنوى المتوفى (٤٢١) ومدح وزيره الخواجه احمد بن الحسن الميمندى المتوفى (٤٢٤)

و عليه فهو من شعراء اوائل القرن الخامس، ومقدم على من ترجمه فى (ض - ص ١٢٦)

ب عنوان رافعى النيشابورى و ذكر انه امام الدين ابوالقاسم مؤلف الشرح الصغير

والشرح الكبير والمتوفى بقزوين (٦٣٣) و ذكر ان والد هذا الشاعر ابوسعيد الرافعى

من العرب ثم ذكر ابوسعيد فى (ض - ص ٣٣٢) بقوله الرافعى القزوينى اسمه ابوسعيد

بابويه والد امام الدين الرافعى و ذكر من شعره رباعية فارسية . و ترجم امام الدين

هذا فى (مع - ج ١ ص ٢٢١) بعنوان الرافعى القزوينى امام الدين ابوالقاسم بن ابى سعيد

مؤلف الشرح الصغير والكبير المتوفى بقزوين (٦٣٣) و اورد بعض شعره الذى اورده

فى (ض - ص ١٢٦) للرافعى النيشابورى . وعلى اى فهذا الشاعر الرافعى النيشابورى

مقدم بكثير على الرافعى القزوينى (١) الذى ذكرنا ديوانه ايضاً فى (ص ٩٣) .

(١) الظاهر انه اختلط رضا قليخان فى رياض العارفين فى ترجمة امام الدين وفى نسبه وفى تاريخه

وتصنيفه مع انه من شاهير علماء الشافعية ترجمه ابن العماد الحنبلى المتوفى (١٠٨٩) فى شذرات الذهب

(ج ٥ ص ١٠٨) فى عداد المتوفين فى (٦٢٣) بهذا العنوان : ابوالقاسم عبدالكريم بن محمد بن

عبدالكريم بن الفضل بن الحسين بن الحسن الامام العلامة امام الدين الشافعى صاحب الشرح الكبير

على الوجيز (اسمه الفتح العزيز) وصاحب المجرّد . انتهت اليه معرفة المذهب ودقائقه ، واطرى علمه

وزهده وكراماته ونسكه - الى قوله - : قال ابن خلكان : توفى هذه السنة (٦٢٣) بقزوين وعمره نحو ست

وستين سنة . اقول : لم توجد ترجمته فى النسخ المطبوعة من ابن خلكان فلعلها كانت فى المخطوط منه

او مراده فوات الوفيات لابن شاكر . وترجم امام الدين هذا ايضاً : ابن هداية الله الكردى الشهرزورى

المتوفى (١٠١٤) فى كتابه «طبقات الشافعية - ص ٨٣» قال هو شيخ الاسلام امام الدين ابوالقاسم

(۲۰۶۵ : ديوان راقم بخاري او شعره) واسمه الخواجه عابد البخاري . ترجمه النصرا آبادي في (نر ۱۰ - ص ۴۳۹) وذكر انه اتى الى اصفهان قبل سنين وذهب الى الهند واورد شعره وكذا في (روشن - ص ۲۳۶) .

(۲۰۶۶ : ديوان راقم مشهدي) واسمه الميرزا سعد الدين محمد المشهدي ابن الخواجه غياث الدين الذي كان يتجر في بلاد الهند فسافر ولده سعد الدين ايضا الى الهند واتصل باسلام خان المشهدي الشاهجهاني و نال من احسانه كثيراً و رجع الى اصفهان فنصبه الشاه سليمان وزيراً اهرآه ثم وزيراً لجميع ممالك خراسان كما فصل ذلك في (نر ۴ - ص ۸۵) و البلگرامي في (خز - ص ۲۳۸) و ذكر انه ظفر بنسخة من ديوان راقم في مجلد ضخام اكثره غزليات و بعض القصائد و القطعات و الرباعيات ، والنسخة مبدوة بديباختين اوليهما لسعد الدين نفسه في غاية المتانة ، و الثانية لمحمد صادق المشهدي ۱۰ ثم نقل عنه مائة ونيف وعشرين بيتا . و اورد احواله في (تش يز - ص ۲۹۰) . و قال في (نغ ص ۵۵) انه كان ممدوح عظيم النيشابوري وشوكت و مقيما المشهدي ، و مات (۱۱۰۰) . توجد نسخة من ديوانه في مكتبة (الملك) برقم ۵۲۹۷ و (بنگاله) وبريتش موزيوم كما في فهرسها لريو (ص ۳۳۲) .

(۲۰۶۷ : ديوان راقم مشهدي) من شعراء خراسان في آخر القرن الثالث عشر ، و كان حياً حين طبع ديوانه في (۱۲۹۴) بمشهد في (۱۹۰ ص) واقدم اشعاره في تاريخ ورود تاج الشعراء المرحوم الميرزا نصر الله شهاب الاصفهاني الى مشهد و ذلك (۱۲۸۷) والديوان كله في مدايح الائمة والحكام والعلماء ، ويسمى نفسه « راقم مداح » .

(۲۰۶۸ : ديوان رامش كازروني) تزيل شيراز ، واسمه السيد رضا . ترجمه في (مع - ج ۲ ص ۱۳۵) و اطراه ، وذكر انه توفي (۱۲۵۰) ثم قال اني جمعت ديوانه و كتبت له ۲۰ ديباچه و ذكر بعض شعره في مدح الفتحة ليشاه و حسين علي ميرزا فرمانفرما بفارس

بقية الحاشية من الصفحة السابقة :

مما اطراه في الشذرات . و ترجم والد امام الدين ايضا في (ص ۸۰) فقال : والد الامام الرافي هو ابو الفضل محمد بن عبد الكريم بن فضل القزويني ، و ذكر تفقهه في بلده ثم هجرته الى بغداد في النظامية ثم رحلته الى نيشابور . قال و توفي في شهر رمضان (۵۰۸) والظاهر انه غلط الطبع والصحيح (۵۸۰) حتى يلائم تاريخ فوت ولده امام الدين في (۶۲۳) وقد ذكرنا هذا الرافي بعنوان امام الدين .

ورضا قلى ميرزا ابن فرمانفرما والنواب محمدعليخان بن جعفر عليخان الهندي والميرزا
ابى الحسن خان الفسائى وغيرهم .

(٢٠٦٩ : ديوان رامى الاردوبادى) ترجمه معاصره صادقى فى (خص ٨ - ص ٢٣٢)
و اورد بعض شعره ورباعياته وعنه فى (دجا - ص ١٥٧) .

(ديوان رامى تبريزى) يأتى بعنوان شرف تبريزى .

(٢٠٧٠ : ديوان رامى هندى) واسمه الشيخ خضر سكن بلدة پتنه فى ايام تسلط
الافاغنة على صوبه بهار ، ولم يتزوج تمام عمره ، تسع وسبعين سنة ومات (١٠٢٧) رآى .
ديوانه فجز الزمانى فى ستة آلاف بيت فذكره فى (ميخانه ٣ - ص ٥٧٤) .

(٢٠٧١ : ديوان رامى يزدى اوشعره) واسمه قلى ، وشغله الحلاقة فى بلدة يزد . ترجمه
و اورد شعره فى (تش - ص ٢٦٠) و (تش يز - ص ٢٩٠) و (روشن - ص ٢٣٧) .

(٢٠٧٢ : ديوان رامين) و هو الشاعر الشاب الفارسى مهدى موافق المعاصر . صاحب
« دوشيزه سيه روز » المذكور فى محله .

(٢٠٧٣ : ديوان الراوندى) للسيد الامام ضياء الدين ابى الرضا فضل الله بن على بن
عبدالله (هبة الله : خ . ل .) الحسنى الراوندى الكاشانى المتوفى قبل (٥٤٧) ترجمه العماد .

١٥ الكاتب الاصفهانى فى خريده القصر وذكر انه رآه فى قاسان فى (٥٣٣) و هو يعظ
الناس فى المدرسة المجدية ، ثم انه رجع الى اصفهان فى (٥٤٧) فرأى ولده السيد

كمال الدين ابى المحاسن احمد بن ابى الرضا فضل الله و رأى عنده تصانيف والده منها
« رمل يبرين » و منها ديوانه الذى كان بخطه . ثم اورد العماد فى الخريده عن هذا

الديوان تمام القصيدة التى انشاها ابى الرضا فضل الله فى مدح عم المؤلف العماد ؛ وهو
٢٠ الصدر الشهيد عز الدين احمد بن حامد . و اورد السيد عليخان فى « الطبقات الرفيعة » جملة

من اشعار هذا الديوان بعد اطرائه له . وقد طبع هذا الديوان السيد جلال الدين المحدث
الارومى بطهران فى (١٣٧٤) وللراوندى هذا ولد آخر اسمه ابو الحسن عز الدين على

مؤلف التفسير وقد ترجم فى الأمل وخاتمة المستدرک ص ٣٢٤ وغيره .

(٢٠٧٤ : ديوان راوى گروسى) واسمه محمد الملقب بفاضلخان والمتخلص « راوى »

٢٥ و اصله من طائفة بايندر التركمان . ولد فى گروس (١٤ ذى الحجة - ١١٩٨) وكان فى

- تربية ابيه الى ان توفى (١٢١٤) فهاجر هو الى بلاد عراق العجم و اشتغل بالعلوم الى ان نزل بطهران فى عصر السلطان فتحعليشاه فتقرب اليه بواسطة استاده ملك الشعراء فتحعليخان صبا الكاشانى، والف بامر تذكرو شعراء عصره ومادحيه وسماء «انجمن خاقان» الموجود فى مكتبات الميرزا جعفر (سلطان القرائى) و (سپهسالار) كما فى فهرسها (ج ٢ ص ٤٥٩) و (مجلس) كما فى فهرسها (ج ٣ ص ١٤٤) و ذكرناه فى (ج ٢ ص ٣٦٥) .
- و (ج ٤ ص ٢٩) و نعتبر عنه فى قسم الشعر والشعراء مى الذريعة (خاقان) ترجمه فى (مع - ج ٢ ص ١٥٢) و أورد بعض شعره و مات (١٢٥٢) .
- (٢٠٧٥ : ديوان راهب اصفهانى) اصله من قرية زنان من اعمال اصفهان . سافر لفقره الى الهند . ترجمه معاصره فى (نر ٩ - ص ٤١٤) وقال كتب راهب كثيراً من شعره فى مجموعة الملا قدرتى الاصفهانى . وقال فى (كلشن - ص ١٧٢) سافر الى الهند و رجع الى وطنه . ١٠
- (٢٠٧٦ : ديوان راهب اصفهانى) قال معاصره فى (تش - ص ٣٧٣) هو ميرزا جعفر الطباطبائى الذى ينتهى نسبه من طرف الاب الى الميرزا رفيع النائنى و من طرف الام الى خليفه سلطان، وكان ماهراً فى انواع الشعر الا انه لم يجمع ديوانه بنفسه و مات (١١٦٦) [= راهب صد حيف كزجهان رفت] . و ذكر معاصره الآخر فى (حسينى - ص ١٣٦)
- قصته مع معاصره الميرزا عبدالكريم و اضاف فى (تغ - ص ٥٥) انه اخو امامقلي ميرزا ١٥ مصاحب آزاد بلگرامى فى سفر لاهور ، و سماء (پژمان - ص ١٤٢) راهب نائنى و أورد شعره .
- (ديوان - راهب اصفهانى) المال ميرى . يأتى بعنوان واهب كما اشرنا اليه فى (ص ٢٥٣) .
- (٢٠٧٧ : ديوان راهب كيلانى او شعره) أورد شعره فى (كلشن - ص ١٧٢) و تاريخ علما و شعراى كيلان (ص ٨٧) و (پژمان - ص ١٣٣) . ٢٠
- (ديوان راهب هروى) استاد تقى الدين الاوحدى . يأتى بعنوان ديوان صبرى هروى (ديوان راهبى غضنفر) يأتى بعنوان « صبرى » .
- (٢٠٧٨ : ديوان رايج) الهندى السالكوتى من سادات سيالكوت . اطراه فى (ض - ص ١٣١) و ذكر بعض شعره و قال انه توفى فى (١٠١٦) اقول فى التاريخ غلط فانه ترجمه فى (خز - ص ٢٤٤) و ذكر ان اسمه المير محمد على بن المير دوست محمد ٢٥

- المتخلص «صانع» اخذ فن الشعر عن والده وعمر حدود مائة سنة في الاعتزال والقناعة وتوفي (۱ - ۲ع - ۱۱۵۰) [=رفت رایج بعالم باقی] كما انشائه الحاكم اللاهوری فی مادة تاریخه . ثم ذکران دیوانه مجلد ضخیم مملو من الهجاء ، و ذکر بعض شعره منها قوله :
- دل رایج چه فغانها که چو ناقوس نکرد هیچ اثر در دل این کافر بی درد نشد و آورد ذکره فی (سرخوش - ص ۴۱) و (تغ - ص ۵۶) ایضاً .
- (۲۰۷۹ : دیوان ملا رئیس ساختی أو شعره) من قرية شاخت من بلوك قائن . ترجمه فی (مجتس ۶ - ۱۵۵) و ذکر مطلع غزله
- (دیوان شیخ الرئيس ابو الحسن میرزا) مرّ بعنوان «حیرت قاجار» .
- (دیوان شیخ الرئيس ابوعلی) مرّ بعنوان ابن سینا .
- ۱۰ (دیوان رئیس نورالدین هرمزی) یأتی بتخلصه « نوری »
- (۲۰۸۰ : دیوان شیخ رباعی مشهدی) ترجمه معاصره الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۶۵) وقال كان ملازم ابراهيم ميرزا و ذکر شده حرصه فی نظم الرباعیات و آورد بعضها و فیها قوله :
- پیر گشتی بجهان شیخ رباعی و هنوز بخیه بر چشم هوس دوخته خود نزدی ترجمه سام میرزا فی (نس ۵ - ص ۱۳۲) و آورد رباعیتین له و ذکرانه مشهدی و منزوی بها ،
- ۱۵ وزاد فی (خوشگو) وقال سافر الى الهند فی عهد اکبر شاه . و ترجمه ایضاً فی (گلشن - ص ۱۷۲) و (تغ - ص ۵۶) و القاموس الترقی و عنه فی الريحانة .
- (دیوان رباعی همدانی) مرّ بعنوان آقا میر همدانی فی (ص ۱۱) .
- (۲۰۸۱ : دیوان ربّانی گرگانی) ذکرنا له ارجوزة فی الفقه فی (ج ۱ ص ۴۵۷) و « ابداع البدایع » المطبوع فی سنة تالیفه (۱۳۲۸) و « الانتصار للشیعة » و ترجمه فی
- ۲۰ « طرائق الحقائق - ج ۳ ص ۳۵۴ » واسمه شمس الدین ولقبه « جناب » و شمس العلماء الکرگانی و آورد شعره (پژمان - ص ۱۴۳) ایضاً .
- (۲۰۸۲ : دیوان ربیعا بلخی او شعره) آورد شعره فی (روشن - ص ۲۳۸) وقال كان تلميذ شوکت البخاری .
- (۲۰۸۳ : دیوان ربیع خوانساری او شعره) و هو محمد ربیع بن آقا رضی الخوانساری
- ۲۵ آورد شعره فی (روشن - ص ۲۳۸) وقال سافر فی عهد محمد شاه الى الهند فاكرمه

الميرزا نجف خان . ويأثى والده «رضى خوانسارى» .

(٢٠٨٤ : ديوان ربيع كابللى او شعره) واسمه الملا محمد عالم . و سماه فى نكارستان سخن ؛ ربيعى ، هذا ما قاله فى (روشن - ص ٢٣٩) و أورد شعره .

(٢٢٨٥ : ديوان ربيع كركانى مازندراني) توجد نسخة منه فى مكتبة الملك (تحت رقم ٦٤١٢) كلها فى مدايح الحكم ومظفر الدين شاه ولى العهد . وتاريخ احدى قصايد (١٣٠٣) و الديوان يشتمل على حدود (٣٠٠٠ بيت) و فيها قصيدة باللهجة الكركانية القديمة و معها ترجمة اللغات .

(٢٠٨٦ : ديوان الربيعى النجفى) فى المرائى . طبع بالنجف فى (١٣٦٠) للشيوخ عبدالعظيم الربيعى .

(٢٠٨٧ : ديوان رجاء زفره بى) الاصفهانى المولود (محرم ١٢٨١) والمتوفى بطهران (٢٧ محرم ١٣٦١) طبع كما فى الفهارس ، وله « قواعد الرمل » و « عمان الحساب » و « قواعد النجوم » و « تجويد القرآن » .

(٢٠٨٨ : ديوان رجاء غزنوى) للحكيم شهاب الدين . قال سنكلاخ فى (امتحان الفضلاء - ج ٢ ص ٩٠) انه رأى بعض مثنوياته بخط محمد طاهر اعتماد الدولة .

(٢٠٨٩ : ديوان رجائى اصفهانى او شعره) واسمه محمد جعفر الصحاف ، من شعراء اصفهان فى اوائل القرن الرابع عشر . عدّه محمد باقر الفت من اعضاء انجمن دانشكده باصفهان و اورده غزلاً فى « دانشنامه » المطبوع (١٣٤٢) .

(٢٠٩٠ : ديوان رجائى اصفهانى او شعره) واسمه سيف الدين محمود الكاتب الرسمى فى دفتر خانه للشاه طهماسب كما ذكره فى (خص ٤ - ص ٥٩) و أورد شعره ورباعيته قال فى (گلشن - ص ١٧٣) كان من اقرباء كمال الدين اسماعيل (؟) و كان ماهراً فى العلوم الرياضية و قتل بيدالو باش فى (٩٦٢) . وترجمه فى (خوشگو) و (تغ - ص ٥٢) ايضاً . (٢٠٩١ : ديوان رجائى شيرازى) الحاج السيد محمد محسن الشيرازى ، طبع فى بمبئى و له ايضاً فى المدايح و المرائى ديوان سماه « مفرح الفؤاد و مبكى العباد » و هو ايضاً مطبوع فى بمبئى .

(٢٠٩٢ : ديوان رجائى هروى او شعره) واسمه حسنعللى و كان خراساً ، اخذ تخلصه ٢٥

فى المنام عن النظامى الكنجوى ، و حين السفر الى الحجاز نزل قزوين وصحب الميرزا شرف جهان . هذا ما ذكره فى (تش - ص ١٤٩) وقال فى (كلشن - ص ١٧٣) انه روى عن المحدث ميرك شاه و عبدالرحمان البجامى ، ولما عاد من الحج نزل قزوين ثم زنجان و بها مات فى (٩٦٥) و دفن بجوار ابى الفرج الزنجانى .

٥ (ديوان الشيخ رجب البرسى) الحروفى مر بعنوان ديوان البرسى فانه يتخلص فى بعض الاشعار المنسوية بالبرسى و فى بعضها بالحافظ البرسى وفى البعض باسمه رجب . (ديوان الملا رجب على التبريزى) يأتى بتخلصه « واحد » .

(٢٠٩٣ : ديوان رجوى) فارسى لكاظم رجوى المعلم بمدارس طهران . طبع جزئه الاول ، وهو يترجم الاشعار التركىة .

١٠ (٢٠٩٤ : ديوان رحمت اصفهانى او شعره) و هو الميرزا محمد . ترجمه هدايت فى (ض - ص ٤٥) و (مع - ج ٢ - ص ٤٥٢) اصله من كوزه كنان تبريز و توطن اصفهان ثم نزل طهران و بامر من فتحعليشاه نظم «زينت الحكايات» فى خمسين الف بيت . و كان فى طريقة الصوفية الذهبية . و ترجمه فى (دجا - ص ١٥٨) عن سفينة محمود و نكارستان دارا . (ديوان رحمتخان) مر بتخلصه « دبرى »

١٥ (٢٠٩٥ : ديوان رحمت شيرازى او شعره) و هو الميرزا عبدالله بن محمود بن وصال الشيرازى . كان ماهراً فى الرياضى و الادب . و مر ديوان والده المتخلص حكيم . و ترجمه فرصت فى (عم - ص ٣٦٢) .

(٢٠٩٦ : ديوان رحمت شيرازى) للسيد على بن عباس بن حسين الكازرونى الشيرازى المولود (١٢٧٧) و المتوفى (١٣٤٣) و دفن بالحافظية بشيراز . نسخة منه عند ولده السيد محمد المشتغل اليوم بالتحصيل فى النجف ، وكلها فى مدايح المعصومين (ع) .

(٢٠٩٧ : ديوان رحمتعليشاه) طبع قطعاً منه فى (١٣ ص) فى ذيل ديوان نورعليشاه و رضا عليشاه فى طهران فى (١٣٧٤) باعتناء مكتبة مير كمالي .

(٢٠٩٨ : ديوان رحمتى تبريزى) كان أسوداً خطاطاً بالنسخ و الثلث ، و ديوانه يشتمل على سبعة او ثمانية آلاف بيت . قال صاحب «عرفات العاشقين» : رأيت به شيراز عند مسافرتة

٢٥ الى الهند ، و قد مات فى آكره . كذا فى (دجا - ص ١٦٨) .

(۲۰۹۹ : دیوان رحمی بخاری او شعره) . قال فی (خوشگو) انه ينظم الشعر علی السبک القديم .

(۲۱۰۰ : دیوان رحمی لاهیجی او شعره) الساکن فی لاهیجان . ترجمه معاصر الصادقی فی (خصص ۸ ص ۲۲۳۴) وعده من الشعراء المسلمین عند الكل ، وأورد بعض شعره منها قوله :

درون سینہ رحمی چہ میطپی ایدل قرار گیر زمانیکہ یار میگذرد

(۲۱۰۱ : دیوان رحمی اصفهانی او شعره) من الشعراء المعاصرين لاسام میرزا ، ترجمه فی (تس ۵ - ص ۱۷۰) و ذکر انه کان لایحترز عن المآثم لکن یرجی حسن عاقبتہ بر باعیتہ :

چون نامہ جرم ما بهم پیچیدند بردند وبمیزان عمل سنجیدند

بیش از همه کس گناه ما بود ولی ما را بمحبت علی بخشیدند

(دیوان رحیم اصفهانی) کما فی (گلشن ص ۱۷۴) یأتی بتخلصه کافی .

(دیوان رحیم هندی) راجع رحیمی هندی .

(۲۱۰۲ : دیوان رحیمی) لمصطفی رحیمی . له منظومة « بهشت گمشده » مطبوع .

(۲۱۰۳ : دیوان رحیمی تونی او شعره) و اسمه السيد زين العابدين الحسيني التوني الخراساني کما فی (تغ - ص ۵۶) .

(۲۱۰۴ : دیوان رحیمی طهرانی او شعره) کان مطلقاً فی علم النجوم . ترجمه معاصره ۱۰ سام میرزا فی (تس ۴ - ص ۱۶۲) و آورد شعره .

(۲۱۰۵ : دیوان رحیمی هندی) لعبدالرحیم خان خانان ابن بیرام علی خان (او محمد

بیرام بخان) الذي كان حاکم قندهار من قبل الدولة الصفوية ففرّ الى الهند وترقى هناك

امره ، وهو ابن سيف خان بن علی بيك بن یار علی بن پیر علی بن علی شکر من ایل

بهارلو الترکمانی . ترجمه كذلك فی (نر ۳ - ص ۵۵) و (سرخوش - ص ۳۴) و (تش ۲۰

ص ۱۳) و (تغ - ص ۵۶) و « هفت اقلیم » و (خوشگو) و (مع - ج ۱ ص ۲۹) . ولد

بالهند فی (۱۴ صفر - ۹۶۴) و قتل والده وعمره حينئذ خمس سنين فرّ باه اکبر شاه .

قالوا وكان ينظم الشعر بآربع لغات الفارسية و الهندية و العربية و التركية . و مات فی

(۱۰۳۶) و كان من اعظم امراء الهند ، و باسمه الف المير عبد الباقي كتابه « مآثر رحیمی » .

(۲۱۰۶ : دیوان رزمی) و اسمه گرگین بيك ابن سیاوش سلطان . ترجمه معاصره فی ۲۰

- (نر ٢ - ص ٤٣) وتوجد نسخة من ديوان رزمي في (بنگالة) والظاهر اتحادهما .
- (٢١٠٧ : ديوان رسا شاه جهان آبادي اوشعره) واسمه محمد تقى الجغتائي . ولد بشاه جهان آباد ، و سكن لكهنو و مات بفيض آباد في (١٢٢٣) . ترجمه وأورد شعره في (كلشن - ص ١٧٤) .
- ٥ (٢١٠٨ : ديوان رسا اكبر آبادي اوشعره) واسمه ايزد بخش . تلمذ على عبدالعزيز « عزت » واطرى شعره في (حسيني - ص ١٣٥)
- (٢١٠٧ : ديوان رستم بيك اوشعره) المشهور « كوسه رستم » ترجمه معاصره الصادقي في (خص ٣ - ص ٣٨) و أورد له رباعية بالتركية .
- (٢١١٠ : ديوان رستم خورياني) و خوريان أو (خريان) من اعمال بسطام . كان مداح عمر شيخ بن ميران شاه . ترجمه دولت شاه في الطبقة السادسة وأورد غزله بتخلص رستم نقلا عن ديوانه المشهور و كذا في « مرآت الخيال ص ٦٦ » و (كلشن - ص ١٧٤) ويظهر انه كان حيا في (٨٠٩) .
- (٢١١١ : ديوان رستم خان الشيباني اوشعره) وهوا بن جاني بيك سلطان بن ابي الخير خان . حكى في (مع - ج ١ ص ٢٩) قطعة من شعره عن تذكرة « مذكر الاحباب »
- ١٥ لنقيب الاشراف الخواجه السيد حسن .
- (ديوان رستم داني) وتخلصه رشدي فيأتي بتخلصه .
- (٢١١٢ : ديوان مير رستم علي او شعره) و هو ابن الامير قاسم علي من ابناء الامراء بخراسان . ترجمه في (مجتس ٨ - ص ١٧١) وأورد مطلع غزله، وكذا في (كلشن-١٧٤) .
- (٢١١٣ : ديوان رسمي سمرقندي اوشعره) كان نزيل تبريز . ذكره في (تس ٥ - ص ١٤٤) وقال هو من شعراء سمرقند و سكن تبريز ، و أورد مطلع غزله واطنّه هو المذکور في (خوشگو) بعنوان رسمي هروي من معاصري اكبر شاه (٩٦١ - ١٠١٤) .
- (ديوان رسمي لاهجي) من ساداتها . قال في (تش - ص ١٦٣) انه بدّل تخلصه فجعله « فغفور » فيأتي في الفاء .
- (٢١١٤ : ديوان رسمي ميانجي اوشعره) وهو من شعراء القرن الثالث عشر بأذربايجان ترجمه في (دجا - ص ١٥٩) عن « حديقة الشعراء » .
- ٢٥

- (۲۱۱۵ : دیوان رسمی یزدی اوشعره) اشارالیه فی (تش - ص ۱۶۳) فی ذیل فغفور
ورسمی لاهجی و فی (تغ - ص ۵۶) سماه رسمی قلندر یزدی وفی (روشن - ص ۲۴۱)
عبدالرزاق رسمی یزدی سافر الی الهند .
- (۲۱۱۶ : دیوان رسوا شیرازی اوشعره) للمولی احمد الشیرازی الطالب للعلم ومعاشه
من العبادة والكتابة كما ذكره النصر آبادی فی (نر ۶ - ص ۲۰۱) وأورد بعض شعره ونسبه
فی (روشن - ص ۲۴۱) الی شیروان .
- (۲۱۱۷ : دیوان رسوا هندی) فارسی لاحمد حسن خان . غزلیات . طبع فی (۱۳۱۶ =
۱۸۹۹ م) بلکهنو علی الحجر فی (۱۵۰ ص) وفی اوله مدح الخلفاء والصوفية .
- (۲۱۱۸ : دیوان رسوائی همدانی اوشعره) وهو الذی کان من الکتاب وتزیًا بالقلندرية،
ترجه كذلك معاصره فی (تس ۵ - ص ۱۴۶) و أورد شعره .
- (۲۱۱۹ : دیوان رسول) طبع بایران کما فی بعض الفهارس .
- (۲۱۲۰ : دیوان رشحه اصفهانی) کان معاصر هدايت فترجه فی (مع - ج ۲ ص ۱۴۶)
وقال انه اکتسب الکمال عن محمد کاظم واله و أورد جملة من شعره ، و اظنه محمد باقر
الشیرازی المتخلص رشحة الموجود دیوانه فی (الرضوية) .
- (۲۱۲۱ : دیوان رشحه اصفهانی) و اسمها بیگم بنت هاتف اصفهانی الشاعر . تزوجها
علی اکبر المتخلص « نظیری » فولدت منه احمد المتخلص « کشته » . ترجمها میرزا محمود
قاجار فی تذکرة « نقل مجلس » وقال ان دیوانها فی ثلاثة آلاف بیت اکثرها فی مديحي
و مديح النواب همايون . هذا وقد طبع ستة صفحات من دیوانها فی آخر دیوان والدها
هاتف اصفهانی بطهران من نشریات مجلة ارمغان فی (۱۳۳۲ ش) .
- (۲۱۲۲ : دیوان رشحه شیرازی) محمداقر موجود فی (الرضوية) . راجع رشحه اصفهانی .
- (۲۱۲۳ : دیوان رشدی بافقی یزدی أو شعره) أورد شعره فی (روشن - ص ۲۴۲) .
- (۲۱۲۴ : دیوان رشدی رستمدری او شعره) ترجمه فی (نر ۹ و ۱۵ - ص ۳۷۹ و ۵۳۸)
و ذکر بعض احواله ومسافرتہ الی اصفهان وقم ووفاته بمشهد طوس ، ثم اورد بعض رباعياته .
- (۲۱۲۵ : دیوان رشدی زواره یی اوشعره) واسمه ملا محمد . توجد شعره فی مجموعة
« کنجینه گرانمایه » عند (فخرالدین) ولعله الذی سماه فی (تغ - ص ۵۶) رشدی قمی

(۲۱۲۵ : دیوان رشکی سبزواری او شعره) قال فی (تش - ص ۷۸) ان اسمہ ملا شرف السبزواری . سکن مدۃ بکاشان ثم ہاجر اخیراً الی کیلان وهو مشغول بانشاء المهملات نظماً و نثراً . ثم اورد له عدة ابیات . ولكنی لم ارفیها ضعفاً بل يظهر منها قوة نظمه . (۲۱۲۶ : دیوان رشکی قمی) قال (خوشگو) فی حرف الراء انه أخو میر حضوری و لكن المیر حضوری ینکره ، وهو کثیر الشعر ، و قد سافر مع غزالی مشهدی الی الهند و لما قرب و فاته اعطی دواوینہ لفدائی و اوصاه بجمعه فجمع فدائی دواوینہ و جعله باسمه فقال اوجی فیہ :

رشکی نامراد را کشتی تو عقل حیران ز خون خفته او
بهر خود ساختی چار دیوانش شعر و امانده تو گفته او

۱۰ (اقول) هو تصحیف اشکی کما مرّ فی (ص ۷۹) .

(۲۱۲۷ : دیوان رشکی همدانی او شعره) سماه فی (تش - ص ۲۵۵) محسن بیک و لم یسم والده ، ولكن فی (خص ۸ - ص ۱۹۷) قال انه ابن حسن بیک ، لنگ ، الدرود آبادی . و قال کان ماهرأ فی شغله «علاقه بند» ولكنه وقیح خلیع و لهذا صار عساً فی تبریز و لم یطل ایامه حتی اعطاه الاجامرو الا و باش جزائه . و الظاهر ان آذراخذ ترجمته عن الصادقی فهو المعتمد ، و اطری شعره فی (حسینی - ص ۱۳۴) و (خوشگو) و سماه فی (تغ - ص ۵۶) محمد محسن و قال کان عسس تبریز فی عهد الشاه طهماسب و قتل بها .

(۲۱۲۸ : دیوان رشید شوشتری او شعره) هو من شعراء تستر فی عصر و اخشنو خان کما یظهر من « تذکرۃ شوشتر - ص ۱۱۹ » للسید عبداللہ « فقیر » و اشرنا الیه (فی ص ۲۶۴) فی دیوان حلمی شوشتری الذی ارخ وفاته .

۲۰ (۲۱۲۹ : دیوان رشیدی تبریزی او شعره) و هو التبریزی الاصل الساکن بعباس آباد اصفهان . ترجمه فی (نر ۹ - ص ۳۸۸) و قال کان شغله زرگر (صیّاغ) و مینا کار و ذکر بعض حالاته و مسافرتہ الی الهند و عودته و وفاته قبل حال تالیفه و اورد بعض رباعیاتہ و مطلع بعض غزلیاتہ . و عنه فی نگارستان سخن و آفتاب عالم تاب و عنهما فی (روشن - ص ۲۴۲) و اورد فی (دجا - ص ۱۵۹) أشعاره نقلاً عن بیاض صائب و عن النصر آبادی انه توفی ۲۵ (۱۰۸۱) و لكن لیس فی المطبوع منه .

(۲۱۳۰ : دیوان رشیدی قزوینی اوشعره) کان نزیل الہند و توفی فی بیجاپور ترجمہ فی (نر ۹ - ص ۳۱۲) و آورد بعض رباعیاتہ و مطلع غزلیاتہ . و قال فی (روشن - ص ۲۴۲) اسمہ جمال الدین الحکیم و کان من العلماء .

(۲۱۳۱ : دیوان رشید بن بنجیر شیرازی) من شعراء شیراز فی القرن السادس والسابع ومعاصر اتابک تکلہ بن زنگی (۵۷۱ - ۵۹۱) واخوه اتابک سعد بن زنگی (۵۹۱ - ۶۲۳) .
قال ابن الفوطی فی باب العین من «تلخیص مجمع الالقاب» : عزالدین ابورشاد رشید بن بنجیر بن محمود شیرازی الادیب ذکرہ لی الشیخ العالم عزالدین ابراہیم بن ابی علی شیرازی ، قال : کان ادیباً فصیحاً لہ دیوان موجود وهو بین الفضلاء معدود ، وانشدنی بالرصد (۱) سنة تسع وستین وستماية و نقل فی « تاریخ و صاف - ص ۱۵۰ و ۱۵۳ » اشعار رشید ہذا فی مدیح سعد بن زنگی و وقایع (سنة ۶۰۰) . ہذا ما ذکرہ القزوینی فی حواشی شد الازار (ط : طهران ۱۳۲۸ ش - ص ۵۳۴) .

(۲۱۳۱ : دیوان رشید اسفزاری اوشعره) واسمہ رشید الدین محمد بن محمود بن مسعود من الفضلاء المشاہیر بخراسان، وله مرتبة عالیة فی الفضیلة والکمال ، کذا وصفہ فی (مع ج ۱ ص ۲۳۱) و لم یدکر عصرہ وانما ذکر قصیدة مدحہ لبعض الملوک و سماہ فی (خوشگو) مجد الدین عزیز المتخلص رشید .

(دیوان رشید افشار اوشعره) واسمہ میرزا رشید وشعرہ ترکی وفارسی . اطراء معاصرہ فی (المآثر - ص ۲۱۵) .

(۲۱۳۲ : دیوان رشید جغتائی) من الخوانین الچنگیزیة . کان حاکم کاشغر وتوابعہا وتوفی (۷۷۱) کما فی (مع - ج ۱ ص ۲۸) و ذکر ان غالب شعرہ ترکی جغتائی واورد لہ مطلع غزل بالفارسیة .

(۲۱۳۳ : دیوان رشید ختنی اوشعره) وهو السلطان عبدالرشید خان ملک الختن الذی جلس (۹۵۰) . ترجمہ فی ہفت اقلیم وعنه فی (خوشگو) واورد شعرہ .

(۲۱۳۴ : دیوان رشید کازرونی اوشعره) ترجمہ الحکیم شاہ محمد القزوینی فی (بہش ۲ - ص ۳۸۹) و ذکر ان مولانا رشید کازرونی کان جامع انواع الفضل والکمال لذید

(۱) کان ابن الفوطی کتابدار رصدخانہ مراغہ مدة عشرين من قبل الخواجه الطوسی .

الصحبة ، سليم الطبع ، مستقيم العقل ، و اورد مطلعین من غزلیاته . قال فی (روشن - ص ۲۴۳) نقلا عن « نگارستان سخن » ان « له شرح فارسی علی فصوص الحکم » ومات (۹۲۰) .
(۲۱۳۵ : دیوان رشید کاشانی) واسمه شاه رشید . کان معمراً ، وله مطارحات مع طالب آملی وسکن مدة بالهند . کذا فی (خوشگو) ثم اورد شعره .

۵ . (دیوان رشید وطواط) راجع دیوان الوطواط .

(۲۱۳۶ : دیوان رشید الهمدانی) للوزیر الشهير الخواجه رشید الدین فضل الله الهمدانی الشہید ، مؤلف « جامع التواریخ » الرشیدی الذی ذکرناه فی ج ۳ ص ۲۶۹ بعنوان « تاریخ غازانی » ترجمه فی (مع - ج ۱ ص ۲۳۶) و اورد احدی رباعياته الفارسیة وقد اخذها ظاهراً من (تش - ص ۲۵۵) و کذا فی (روشن - ص ۲۴۲) و (تغ - ص ۵۷) .
۱۰ . (۲۱۳۷ : دیوان رشیدی اوشعره) وهو الملا قاضی رشیدی اخو افضل همتی . اورد شعره فی (خوشگو) . ولعله الکرماني الآتی .

(۲۱۳۸ : دیوان رشید یاسمی) واسمه غلامرضا الکرمانشاهی مؤلف « ادبیات معاصر » المطبوع (۱۳۱۶ ش) . يوجد فيه بعض شعره منها فی (ص ۲۴) وقد طبع دیوانه بطهران .
(۲۱۳۹ : دیوان رشیدی سمرقندی) ترجمه البگرامی فی (خز - ص ۲۳۰) و ذکر انه من شعراء السلطان خضر بن ابراهیم خان . و کان معاصر عمیق البخاری ، و ذکر المراسلات الشعرية بينه ومن مسعود سعد سلمان ، و ذکر بعض شعره و کذا فی (تش - ص ۳۳۳) قال فی (تغ - ص ۵۷) له « مهر و وفا » و سماه الاستاد ابو محمد وقال فی « شاهد صاق » انه مات (۵۶۲) .

(۲۱۴۰ : دیوان رشیدی اصفهانی اوشعره) کان معاصر الشاه طهماسب الاول . اورد شعره فی (کلشن - ص ۱۷۴) و فی (روشن - ص ۲۴۵) سماه محمد رشید رشیدی . والظاهر انه غیر رشیدی عباسی و متقدم علیه .

(۲۱۴۱ : دیوان رشیدی عباسی) توجد نسخة منه فی مكتبة (الملك) فی سبعة آلاف بيت تحت رقم (۵۲۶۶) کتبت فی القرن الحاد عشر یشتمل علی : « حسن کلوسوز » و « نقش ارژنگ » و « سبعة سیاره » الذی نظمه فی ۱۰۶۰ و قال فی تاریخه :
بهر تاریخ سبعة سیار کل باغ ابد شد آینه دار

ثم «قضا وقدر» و«ساقينامه» و«جواهر الاسرار» وهذه في ثمانية ابواب واطنه غير رشيد الاصفهاني الخطاط ابن اخت المير عماد الخطاط وتلميذه الذي فر من اصفهان بعد قتل المير عماد الى الهند وصار استاد الخط لداراشكوه ومات با كبر آباد (١٠٨١).

٢١٤٢: ديوان رشیدی کرمانی اوشعره) وهو الملا قاضي بن الملا يعقوب خوشنويس. كان مشتغلاً بخدمة الديوان. اورد شعره في (نش - ص ١٢٠). ولعله اخوه متهى المذكور في (خوشگو).

٢١٤٣: ديوان الرصافي البغدادي) و هو معروف افندي بن عبد الغنى البغدادي ولد بالرصافة (١٢٩٣) وسافر الى استانبول و رجع الى سورية وفلسطين ببغداد و بها توفي أخيراً. له «دفع الهجنة في ارتضاح اللكنة» في الالفاظ العربية التي استعملها الترك في غير معناها. طبع باستانبول (١٣٣١) و «نفح الطيب في الخطابة و الخطيب» و «الادب العربي» و «الآلة والأداة» و «دفع المراق في لغة العامة من أهل العراق» وغيرها. وديوان شعره الذي طبع قسايد محيي الدين افندي بيروت في (١٩١٠ م = ١٣٢٧) و طبع كله في مجلدين في (١٣٦٩):

١٥: ديوان الشيخ محمد رضا الازري) مر بعنوان «ديوان الازري الصغير» و توجد نسخة منه في مكتبة الشيخ محمدرضا آل مظفر في النجف. ديوان رضا اصفهاني) يأتي بتخلصه «فكري». ديوان رضا اصفهاني) راجع «ديوان رضاپاشا».

٢١٤٤: ديوان رضا اصفهاني اوشعره) وهو محمدرضا ابن الآخوند محمد باقر المجلسي كما وصفه واطرى شعره في (تغ - ص ٥٧) و ذكر له رسالة «معراج النفس» و قال مات في ايام استيلاء الافاغنة على اصفهان.

٢١٤٥: ديوان الشيخ محمد رضا اصفهاني) وهو ابوالمجد الرضا بن الشيخ محمد حسين ابن محمد باقر اصفهاني صاحب «الايراد والاصدار» المتوفي (٢٤ محرم - ١٣٦٢) دون شعره بنفسه و هي عربية و فارسية ، و نسخة خطه موجودة باصفهان عند صهره وقد اشترىها من ولده آقا مجد الدين.

٢١٤٦: ديوان رضا اصفهاني اوشعره) وهو السيد رضا الحسيني، الذي نصبه الشاه سلطان

حسین الصفوی نقیباً باصفهان ومات بها . اورد شعره فی (تش-ص ۱۷۶) . واعلمه هو المذکور فی (گلشن - ص ۱۷۶) المذکور بعد هذا .

(۲۱۴۷ : دیوان رضا اصفهانی اوشعره) واسمه المیرزا رضا بن شاه تقی میرزا من سادات اصفهان ، وكان يعرف « نمك خوان اصفهان » اورد شعره فی (روشن - ص ۲۴۶) نقلاً عن (گلشن - ص ۱۷۶) ونگارستان سخن .

(۲۱۴۸ : دیوان رضا بلگرامی اوشعره) واسمه محمد رضا تلمیذ سلامة الله الکشفی فی العربية وتلمیذ ذره بلگرامی المذکور فی النظم الفارسی . اورد شعره فی (روشن - ص ۲۴۷) .

(۲۱۴۹ : دیوان محمد رضا پاشا) من تبارزة عباس آباد باصفهان ، و هو من بنی اعمام محمد حسین چلبی کایتخلص باسمه ، وسافر الى الروم وعین پاشا لمصر ثم پاشا للحبشة ثم عزل و جاور مكة الى ان توفي بها . ترجمه فی (نر ۳ - ص ۶۹) واورد شعره و کذا فی (تش - ص ۱۷۶) وزاد فی (گلشن - ص ۱۷۴) انه سافر الى اليمن ايضاً وانه اعتزل الحكم فی (۱۰۳۴) . و ذکره فی (تغ - ص ۵۸) . (دیوان رضا تبریزی) راجع رضا پاشاه .

(۲۱۵۰ : دیوان رضا جوینی اوشعره) وهو الخواجه محمد رضا المعروف « ساروخواجه » ابن خواجه ملك . ولد فی جوین من اعمال قزوین . و كان وزیر ذوالفقار خان حاکم آذربایجان وبعد ان قتل ذوالفقار نصب محمد رضا هذا مكانه وزیراً لجميع آذربایجان . ترجمه واورد قطعه من نثره وقطعات من شعره فی (نر ۴ - ص ۷۴) ومنها فی تاریخ عرسه بامر الشاه فی (۱۰۲۹) :

بهر تاریخ این عطا گفتم : « خانه شاه باد آبادان »

واورد شعره فی (روشن - ص ۲۴۵) ایضاً .

(۲۱۵۱ : دیوان الشیخ محمد رضا الخالصی) المعاصر المعروف بشالچی موسی نسبة الى امه . ووالده الشیخ محمد علی بن الشیخ عزیز الخالصی الکاظمی ، ولد (۱۳۰۲) ذکر دیوانه حسین علی محفوظ فی « خزائن کتب الکاظمیة » .

(دیوان رضا خراسانی) مر بعنوان « تسلیم خراسانی » وهو غیر رضا الخراسانی الکاشانی

محرر المحکمة المذکور شعره فی (تش - ص ۳۷۴) .

(۲۱۵۲ : دیوان الشیخ محمد رضا الخزاعی) وهو ابن ادريس الخزاعی المعاصر. دَوْن الشیخ حسن الحلّی بعض مرّاثیه ، منها ما ذیل به قصیده السید باقر الہندی فی رثاء مسلم ابن عقیل .

(۲۱۵۳ : دیوان السید رضا الخطیب) مؤلف «الخبر والعیان» المذکور فی (ج ۷ - ص ۱۳۹) وهو خطیب بطوریج . دَوْن دیوانه بخطه .
(۲۱۵۴ : دیوان استاد محمد رضا خوانساری اوشعره) وهو الشاعر المعمر حدود الثمانین سنة ترجمه واورد غزلیاته ورباعیاته فی (نر ۹ - ص ۳۸۱) و (گلشن - ص ۱۷۴) .
(تغ - ص ۵۷) .

(۲۱۵۵ : دیوان الشیخ محمد رضا الذرفولی) الکاظمی وهو ابن الشیخ اسماعیل بن الحسن ابن الشیخ اسد اللہ الذرفولی الکاظمی . ولد (۱۳۰۱) ومات فی (رمضان - ۱۳۶۹) وكان تلمیذ السید عدنان البحرانی . جمع دیوانه حسین علی محفوظ .
(۲۱۵۶ : دیوان رضا دهلوی اوشعره) وهو محمد محسن من اولاد الشیخ محمد شجاع المعاصر لمحمد شاه الہندی . كان حافظاً للقرآن ، سكن فرخ آباد . اُورد شعره فی (گلشن - ص ۱۷۵) .

(۲۱۵۷ : دیوان رضا رازی نوربخشی) واسمه الشاه رضا بن الشاه بهاء الدولة من اولاد الشاه قاسم النوربخش . اورد منتخباً من شعره وترجمه كذلك فی (تش - ص ۲۱۲) وكذا فی (خوشگو) ولكن فی (گلشن - ص ۱۷۷) سمّاه رضائی، وزاد أنّه كان ماهراً فی الشطرنج .

(دیوان رضا رضوی) وهو محمد رضا بن عبدالحی یأتی يتخلصه «قاضی رضوی» كما فی (نر ۵ - ص ۱۱۶ - ۱۱۷) .

(دیوان رضا ساروخواجه) مرّبعنوان «رضا جوینی» .

(۲۱۵۸ : دیوان رضا سبزواری اوشعره) واسمه شرف الدین السبزواری اورد شعره فی (روشن - ص ۲۴۶) .

(۲۱۵۹ : دیوان رضا سمنائی اوشعره) كان من سادات هرات، ولاشتغاله بقضاء سمنان

غرف به . اور دشعره فی (روشن - ص ۲۴۶) .

(۲۱۶۵: دیوان رضا شوشتری) وهو والد الحاج ملا علی الطیب المعاصر . یوجد نسخه بخطه عند ولده ، و منها :

سر انجام جهانرا از کتابی تفائل کردم آمد خوش جوابی
له الملك ینادی کل یوم لدوا للموت و ابنوا للخراب

(۲۱۶۱: دیوان رضا شیرازی اوشعره) اسمه الحکیم شاه رضا شیرازی من الفضلاء الحکماء ، سافر الى الهند فی عصر السلطان اکبر پادشاه و توفي به اثر جمة الهدایة فی (ض - ص ۳۳۲) وأورد له رباعیتین . و سماه فی (روشن - ص ۲۴۵) رضا فارسی الحکیم . وفی (روشن - ص ۲۴۶) رجل آخر باسم رضا شیرازی .

۱۰ (۲۱۶۲: دیوان رضا عظیم آبادی) وهو محمد رضا المعروف «میر محمدی» ولد بعظیم آباد وسکن مرشد آباد ، وجاء لکهنولزیارة السيد دلدار علی فی (۱۲۱۶) ورجع فی السنة الى مرشد آباد ومات بها فی تلك السنة عن عمرینا هز الخمس و الخمسین سنة ، وکان یصحح شعره عند ضیاء الدین المتخلص «ضیاء» الشاه جهان آبادی .

(۲۱۶۳: دیوان رضا علیشاه دکنی) من العرفاء السادات المتأخرین . عمر لما یقارب المایة والاربعین سنة حتی ادرکه بعض المعاصرن کذا وصفه هدايت فی (ض - ص ۴۵۱) و ذکر أنه کان من السلسلة النعمة اللہیة بواسطة شمس الدین الدکنی ، وأنه بعث معصوم علیشاه الدکنی الى ایران لترویج هذه السلسلة الصوفیة .

(۲۱۶۴: دیوان رضا علیشاه هروی) وهو من رباه معصوم علیشاه الدکنی حین وصل الى هرات فی طریقہ الى ایران ، و کان اسمه رضا علی فلقبه رضا علیشاه . ترجمه فی (ض - ص ۴۵۲) . وأورد بیتین من دیوانه . وقد طبع دیوان رضا علیشاه کما فی الفهارس . ثم اعید طبعه بطهران (۱۳۷۴) فی (۴۲ ص) فیها حدود المایة غزل و تخلصه فیہ «نور» طبعه مکتبة میر کمالی فی ذیل دیوان نور علیشاه و رحمت علیشاه .

(۲۱۶۵: دیوان رضا قزوینی اوشعره) من مقربى بلاط الشاه عباس الاول الصفوی . اوروشعره فی (کلشن - ص ۱۷۶) .

۲۰ (۲۱۶۶: دیوان رضا قلی همدانی اوشعره) و اسمه المیرزا رضا قلی قراگوزلو مدح

منوچهر خان معتمدالدولة باصفهان ، فاورد شعره بهارالاصفهانى فى « المدايح » وهو غير رضاقلی المازندرانی المتخلص « نعمة » المذکور فی المدايح أيضاً .

(دیوان رضا قلی خان) یأتی بتخلصه « هدايت » ومرّ چاکر .

(۲۱۶۷ : دیوان محمد رضا قدشهی) ترجمه و اورد شعره فى (نر ۵ - ص ۱۲۹) و قال

هو الميرزا محمد رضا بن الميرزا حيدر من نجباء قومشه ، وكان وكيل ميرزا حسن بن خليفه سلطان . وكان خطاطاً ومهراً فى فن المعما و الشعرومات قبل سنتين من تأليف النصر آبادى (۱۰۸۳) واورد شعره ورباعياته . واورد شعره أيضاً فى (حسینی - ص ۱۳۴) وقال فى (گلشن - ص ۱۷۶) انّ شعره مقبول عند الهنود والفرس .

(۲۱۶۸ : دیوان ميرزا محمد رضا قمی) قال فى (نر ۵ - ص ۱۱۲) انه الولد الارشد لا آقا

رضی وزیر قم ، ثم اطرى شعره وفضله ، وقال نصب وزيراً لقم بعد استعفاء والده ، وحسن سلوکه ، ۱۰ ولكن سعاية الحساد سببت اعتزاله ، فسكن اصفهان الى اليوم (۱۰۸۳) و اورد شعره فى (روشن - ص ۲۴۷) و ذكر فى (تغ - ص ۵۸) . (أقول) يوجد فى (الرضوية) مثنوى « رياض حسینی » لحاج رضا القمى ولعله لهذا الرجل .

(دیوان ملا رضا کاشانى) راجع رضا خراسانى . وراجع « رضائى کاشى » .

(۲۱۶۹ : دیوان رضا کشمیری اوشعره) واسمه محمد رضا . اورد شعره فى (حسینی - ص ۱۳۵) . ثم فى (روشن - ص ۲۴۶) ولعله الذى سماه فى (سرخوش - ص ۴۳) محمد رضی کشمیری .

(۲۱۷۰ : دیوان رضا الاهجى اوشعره) اورد شعره فى (گلشن - ص ۱۷۵) و « تاريخ علما

وشعراى گيلان ص ۸۷ » ولعله المذکور فى (روشن - ص ۲۴۷) بعنوان « رضا گيلانى » .

وقال فى (تغ - ص ۵۷) انه من العلماء ومات فى ايام استيلاء الافاغنة على اصفهان . ۲۰

(۲۱۷۱ : دیوان رضا مشهدى اوشعره) قال فى (گلشن - ص ۱۷۶) انه كان سياحاً

سافر الى الهند ثم اورد شعره (أقول) و لعله الذى ذكره فى طبقات اكبرى (ج ۲ - ص

۵۱۴) و قال كان عالماً بالنجوم ، أولعله الآتى بعنوان رضائى مشهدى المذکور فى

(خص ۸ - ۲۵۰) .

(۲۱۷۲ : دیوان الشيخ محمد رضا النحوى) ابن الشيخ أحمد بن الحسن النحوى الذى مرّ ۲۰

ديوانه في (ص ٥٥) ، وديوان الشيخ محمد رضا أيضاً موجود في مكتبة (الساوي) كديوان
ابيه وفيه تخميسه لمقصورة ابن دريد ، و تحويلها الى هديح بحر العلوم ، و تخميسه
لقصيدة البردة الذي فرغ منه في (١٤ - رجب - ١٢٠٠) وقرض هذا التخميس سبعة من
شعراء عصره منهم اخوه الشيخ هادي بن الشيخ احمد النحوي ، و اول تقرظه :

ذى زبدة الشعر بل ذى نخبة الادب حاشا تعالى من زورو من كذب

وقد طبع في النجف في (١٣٧٤) مع مقدمة الشيخ علي الخاقاني . وقد توفي بالحلة في
٢٦ رجب (١٢٢٦) وحمل الى النجف .

(٢١٧٣ : ديوان رضا نور نعمة الله) المعاصر ، قال مرتضى المدرسي الجهاردهي : ان
ديوانه في عشرة آلاف بيت .

١٠ (ديوان رضا الهروي) مرتب بعنوان ديوان رضا علي شاه الهروي ، و «رضا سمناني» .

(٢١٧٤ : ديوان الميرزا محمد رضا الهمداني) الواعظ الشهير نزيل طهران و المتوفى بها
في (١٣١٨) مؤلف «تثنية الثلاثة» المذكور في (ج ٣ ص ٣٤٦) ذكر مع سائر تصانيفه
في مقدمة طبع كتابه «الانوار القدسية» وفيه القصايد العربية و الفارسية المطبوع بعضها
في آخر «الانوار القدسية» .

١٥ (٢١٧٥ : ديوان محمد رضا بيك همداني) أو شعره) ذكر النصر آبادي في (٤ - ص ٨٧)
ان آباءه واجداده كانوا كلانتر همدان وذهب هو الى بغداد منشياً احكامها بكتاش خان،
ثم انتقل الى اصفهان منشياً للوزير الشهير بساروتقي، وبعد قتله صار وزير خليفة سلطان
و توفي في زمن وزارة الميرزا مهدي واورد رباعية له . واورد شعره في (روشن - ص ٢٤٧)
و ذكر في (نغ - ص ٥٧) أيضاً .

٢٠ (٢١٧٦ : ديوان السيد رضا الهندي) و هو ابن السيد محمد ، و اخ السيد باقر الهندي
وصاحب «بلغة الراحل» . رتبته بنفسه بخطه ورايت عدة من قصايد رثائه فيما دونه الشيخ
حسن بن علي الحلبي في (١٣٣٠) كانت ولادته (١٢٩٠) ووفاته (١٢ - ج ١ - ١٣٦٢) .
وطبع له «الكوثرية» بالنجف مكرراً .

(٢١٧٧ : ديوان رضا هندي او شعره) و هو الشيخ محمد رضا البهكهرى الهندي تلميذ

٢٥ عبد الجليل البلكرامي مات (١١٤٣) . واورد شعره في (گلشن - ص ١٧٥) .

(۲۱۷۸ : دیوان رضائی اصفہانی اوشعرہ) اور دشعرہ المتخلص فیہ « رضائی » فی (روشن - ص ۲۴۷) و ذکر أيضاً فی (تنغ - ص ۵۸) .

(۲۱۷۹ : دیوان رضائی بخاری اوشعرہ) وهو السيد جلال الدين الرضوی البخاری ابن السيد محمد البخاری . كان مقرباً عند شاه جهان وكان يتخلص أولاً « جلال » ثم بدله « رضائی » ترجمه كذلك و اورد شعره فی (روشن - ص ۱۴۹) .

(۲۱۸۰ : دیوان رضائی تبریزی) للمیرزا علی رضا تبیان الملک التبریزی المعاصر المولود (۱۲۷۸) تخلصه فی شعره « رضائی » ولقبه الوقایعی لان والده میرزا داود كان لقبه « وقایع نگار » قال فیما كتبه الینا ان فیہ آلاف بیت من القصاید العربیة والفارسیة والغزلیات والقطعات والرباعیات والتهانی والمدایح والمراثی والتواریخ والقضایا المهمة والا لغازوالمعمیات والاهاجی والفکاهیات .

(۲۱۸۱ : دیوان رضائی تتوی) له داستان « زیبا نگار » قصة غرامية محزنة نظهما فی (۱۰۷۱) فی (۵۵۰۰ بیت) واورد مضمونها نشرأ فی مجلة « سخن » الطهرانیة (العدد ۱ - السنة ۶) المؤرخة (اسفند ۱۳۳۳ ش) بقلم الدكتور سدار نگانی الهندی .

(۲۱۸۲ : دیوان رضائی دارابجردی اوشعره) ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۳۷) وقال انه لم يخرج من تلك البلدة اشعر منه ، و اورد مطلع غزله .

(دیوان رضائی رازی) كما فی (گلشن-ص ۱۷۷) والصحيح « رضارا زی » كما مرّ . (۲۱۸۳ : دیوان رضائی رشتی اوشعره) ترجمه معاصر النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۷۸) و ذکرانه کثیر الشعر والهجاء و ذکر رباعیته فی الهجو وغيره .

(دیوان رضائی رضوی) راجع رضائی بخاری .

(دیوان رضائی کاشی اوشعره) اورد شعره فی (تش-ص ۲۴۳) ولعله لا آتی بعدهذا . (۲۱۸۴ : دیوان رضائی کاشی) ترجمه صادق کتابدار فی (خص ۸ - ص ۳۱۰) و ذکرانه عند الشعراء مقبول القول ، واورد مطالع غزلیاته . قال فی (خوشگو) ان الظرفاء

كانوا یسمونه « قاری سامره » لانه كان یؤدی الكلمات عن مخارجها وهاجر أخيراً الى خراسان وقتل بها بایدی التوران . اورد شعره (پثرمان - ص ۱۴۹) . وسماء فی (حسینی

ص ۱۳۳) رضا کاشی ، و زاد فی (گلشن - ص ۱۷۷) انه قتل فی وقعة عبدالله ازبک

بخراسان فی (۹۸۰) و عنه اخذ القاموس والریحانة واعلمه متّحد مع ما قبله .

(۲۱۸۵: دیوان رضائی گنگک اوشعره) ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۱) وقال انه سافر الى بلاد الروم و انقطع خبره ، و كان من اهل العراق سریع الكتابة یكتب فی كل يوم الف بیت ، و كان مسلماً عند الشعراء فی معرفة الشعر ، و اورد مطلع غزله .

۵ (۲۱۸۶: دیوان رضائی مازندرانی) واسمه محمدرضا النوری ابن المیرزا محمد حسین وزیر خراسان . مدح معتمد الدولة باصفهان فذكره البهار الاصفهانی فی « المدايح » وقال كان آبائه حکام مازندران من لدن عصر الصفویة .

(۲۱۸۷: دیوان رضائی مشهدی اوشعره) و هو من افراد الموظفين فی الكشفدارية للحضرة الرضویة كما ذكره صادقی فی (خص ۸ - ص ۲۵۰) و ذكر انه فی الحال مسافر الى هرات ، و اورد مطلع غزله . و لعله رضا مشهدی المذكور فی (ص ۳۶۷) .

(۲۱۸۸: دیوان رضوان) واسمه المیرزا رضا خان القاضي . توجد نسخة مخطوطة من دیوانه فی (الرضویة) كما فی فهرسها المخطوط .

(۲۱۸۹: دیوان رضوان شیرازی) سافر من وطنه الى الهند و سكن فی اورنگ آباد و بهامات فی اوایل عهد عالمگیر وله دیوان کبیر کذا ذکره فی (خوشگو) .

۱۵ (۲۱۹۰: دیوان رضوان قاجار) للشاهزاده سام میرزا قاجار الملقب «شمس الشعراء» - وذلك بعد وفات سروش الاصفهانی «شمس الشعراء» - و كان حیا فی سنة تألیف المآثر (۱۳۰۶) كما ترجمه فیہ فی (ص ۱۹۰) و تخلصه رضوان ، و كان ينظم المدايح والقصاید الطوال و یلقیها فی مجالس السّلام الشاهیة اورد شعره (پژمان - ص ۱۵۰) .

(۲۱۹۱: دیوان رضوان کرندی) كان من الصوفیة بکرمائشاه . رأیت دیوانه عند المرحوم صادی وحدت «ادیب حضور» المتوفی بطهران (۱۳۷۳) .

(۲۱۹۲: دیوان رضوان لاهوری) ترجمه (سرخوش - ص ۴۴) وقال ان شعره سخیف ، وقد جاء من وطنه ایران و سكن لاهور . و سماه فی (حسینی - ص ۱۳۴) محمد حسین رضوان و اطرى شعره ، و کذا فی (گلشن - ص ۱۷۷) .

(۲۱۹۳: دیوان رضوانی فسوی) وهو السید محمد فصیح الزمان ابن السید ابی القاسم ولد بفسا فی (۱۲۴۰ ش) و سافر الى اصفهان فی (۱۲۵۶ ش) ثم سافر الى قم بعد

سنتين لتحصيل العلوم ، و بعد عشر سنين هاجر الى طهران وتقرب عند ناصرالدين شاه فلقبه فصيح الزمان ، ثم تقرب عند مظفرالدين شاه و لقبه سلطان الواعظين ، و مات (١٣٢٤ ش) و ديوانه فى خمسة آلاف بيت . طبع منتخب منه فى شيراز كذا ذكره (البرقى - ج ٢ - ص ١٣٥) .

- ٥ (٢١٩٤ : ديوان رضوانى يزدى) و اسمه السيد رضا المعروف « امير رضوانى » هاجر من يزد الى طهران واسس جريدة « گلشن » من (١٢٩٦ ش) و مات (٢٥ اسفند ١٣١٤ ش) و قال ساعى مدير نسيم شمال فى تاريخه :

بكاہ چار عدد از امير رضوانى كه تا شود بتو سالوفات او پيدا

و ترجمه فى (تش يز - ص ٢٩١) و تاريخ جرايد لصدر هاشمى (ج ٤ - ص ١٦٣) .

- ١٠ (٢١٩٥ : ديوان رضى آرتيماني) ترجمه النصر ابادى فى (نر ٩ ص ٢٧٣) بعنوان ميرزا رضى و ذكر أن آرتيمان من محال توى سر كان من توابع همدان ، و ذكر جملة من غزله و رباعياته ، ولم يصرح بالنقل عن ديوانه . و كذا ترجم ولده الميرزا ابراهيم المتخلص « ادهم » فى (نر ٩ - ص ٣٥٩) . من غير تعرض للسيادة ، ولكن فى (تش - ص ٢٥٥) وفى (ض - ص ١٢٩) ذكر أن اسمه الميرزا محمد رضى و انه من السادات العظماء و الافاضل من العرفاء و ديوانه بالغ الى الف بيت و ذكر بعضه . و الظاهر انه اشتبه بينه و بين الرضى الاصفهاني . و ترجمه ١٥ ايضا فى (خوشگو) و قال فى (گلشن ص ١٧٩) كان كاتب الشاه عباس و كذا فى (تغ - ص ٥٨) و توجد نسخة من ديوانه عند (الملك) كتب فى القرن الثالث عشر تحت رقم (٤٥٨٦) . و قال فى (روشن - ص ٢١٦) فى ترجمة « دل اصفهاني » انه ابن رضى آرتيماني ابن ابراهيم ادهم ، وهو غلط و لعل الصحيح ان دل ابن ابراهيم ادهم بن رضى آرتيماني هذا .
- ٢٠ (٢١٩٦ : ديوان رضى اصفهاني اوشعره) و هو من سادات اصفهان . سافر الى الهند و رجع و مات فى (١٠٢٤ = آه از رضى) كذا ترجمه فى (حسيني - ص ١٣٣) و (تش - ص ١٧٦) و (سرو آزاد - ص ٣١) و (گلشن - ص ١٧٨) و سماه فى (تغ - ص ٥٨) قاضى محسن و اطرى حدة ذهنه . و هو غير رضى الارتيمايى الهمدانى المذكور ، و قد اشتبه بينهما هدايت فعدي فى (ض - ص ١٢٩) رضى الارتيمايى من السادات كما فعل بيگدلى فى (تش - ص ٢٥٥) . و ليس كذلك .

(٢١٩٧: ديوان الرضى البغدادي) للسيد الشريف ابى الحسن محمد بن الحسين بن موسى بن محمد بن موسى بن ابراهيم بن الامام موسى الكاظم (ع) ولد فى بغداد (٣٥٩) و ولى النقابة (٣٨٠) وتوفى (٦- المحرم - ٤٠٦) لم يعرف من قریش مجيد مكثر سواه . وديوانه بالنسبة الى حماسة ابى تمام التى فيها جيّد شعر العرب كالشمس وضحيها والقمر اذا تليها . طبع على الحجر فى بمبئى فى (١٣٠٦) فى (٥٤٩ ص) وطبع فى بيروت فى (١٣١٠) فى (ص ٩٨٦) فى مجلدين وطبع اخيراً فى مصر فى اربع مجلدات وهو مرتب على خمسة ابواب (١) فى المديح (٢) فى الافتخار و شكوى الزمان (٣) فى المرائى (٤) فى النسيب والمشيّب ووصف طيف الحبيب (٥) فى الفنون المختلفة، وكل باب مرتب على حروف المعجم . رايت النسخة المكتوبة منه فى (٥١٥) فى كتب السيد محمد بن سيدنا اليزدى، ونسخة خط السيد عليخان المدنى فى مكتبة (الساوى) ونسخة بقلم النسخ الجيد فى مكتبة آل السيد عيسى (العطار ببغداد) فى ثلثماية و تسع و سبعين ورقة فى كل ورقة اثنان و اربعون سطرا ، اول اشعاره فى مدح بها الدولة الديلمى :

بهاء المجد من هذا البهاء وضوء المجد من هذا الضياء

(ديوان رضى تبريزى) ذكرناه بتخلصه «بند» وله رسالة «عشق وروح» و «جنك روس - اتریش - فرانسه» ورسالة «حسن و دل» الذى نسبناه فى (ج ٧ - ص ١٦-١٧) الى المير رضى المستوفى مؤلف «ربيع المنجمين» و «المطلع» فى نقد الشعر، من علماء القرن الحاد عشر، و الصحيح انه لمير رضى هذا المتوفى (١٢٢٢) فليصحح . (ديوان الرضى التستري) فارسى للسيد رضى الدين ابن السيد نورالدين التستري . مرتبطخلصه « اقدس شوشترى » .

(٢١٩٨: ديوان رضى خراسانى) و اسمه الميرزا ارشد ابن آقا شفيعا الخراسانى . ترجمه النصر آبادى فى (نر ٤ - ص ٨٠) وقال كان يشتغل فى الدفاتر الخاصة و عزل ثم نصب مستوفيا لماندران ، ثم وزير الاعتماد الدولة الشيخ عليخان واورد بعض شعره، و كذا فى (گلشن ص ١٣٨) .

(ديوان رضى الدين بابا) ترجمه الحكيم شاه محمد فى (بهش ١ - ص ٣٣٨) و (تغ - ٢٥ ص ٥٨) و ذكر انه كان حاكم ديار بكر فى عصر ابقاخان وله شعر كثير، ثم أوردله رباعية

انشاها بعد عزله عن الحكومة . وقد ذكرناه بعنوان « بابا رضى الدين » .

(ديوان رضى الدين الخشاب) النيشابورى او الكاشانى . مرّ بعنوان الخشاب .

(ديوان رضى الدين الغزنوى) هو الشيخ العارف على بن الشيخ سعيد بن عبد الجليل يأتى بعنوان « رضى لالا » .

- ٥ (ديوان : ديوان رضى الدين النيسابورى) ترجمه فى (ض - ص ١٢٦) و أورد بعض اشعاره ، و وصفه بانه من الشعراء العارفين بفنون الشعر ، لكن الغالب عليه نظم القصائد ، و كان فى اوائل امره مداح السلطان ارسلان بن طغرل السلجوقى . ترجمه فى (تش - ص ١٣٥) و أورد قصة سفره ومرضه وتأخره عن العير وسفره الى الحجاز و ارادته للشيخ معين الدين عمّ الشيخ سعد الدين الحموى ، ومات فى آخر الدولة السلجوقية ، وفى القاموس التركى انه مات (٥٩٨) و ترجمه ايضا فى (مع - ج ٢ ص ٢٣١) و (گلشن - ص ١٧٨) ١٠ و (تنخ - ص ٥٨) . وقد خلط بعضهم بين الرجل هذا وبين الخشاب النيشابورى المذكور فى محله . (ديوان رضى شريفى) راجع « رضى شيرازى » .

- (ديوان رضى شوشترى) مرّ بعنوان « اقدس شوشترى » و ترجمه فى « نجوم السماء ص ٢٦٢ » و (روشن - ص ٢٤٨) أيضاً و هو ابن السيد نور الدين شيخ الاسلام بتستر . ١٥ (ديوان : ديوان رضى شيرازى اوشعره) واسمه السيد مرتضى ، وهو من السادة الشريفيين فى شيراز ، و كان قاضى القضاة بها ، و قد بنى تكية فى مقبرة شاه چراغ فباعها بعده ولده المير السيد شريف للوزير معين الدين محمد . كذا ذكره و أورد شعره فى (خوشگو) و كذا فى (گلشن - ص ١٧٩) و (روش - ص ٢٤٨) عن نكارستان سخن ، وكلهم اخذوا التفصيل عن (نر ٦ - ص ١٧٨) .

- ٢٠ (ديوان : ديوان الاقارضى القزوينى) ترجمه النصر آبادى فى (نر ٦ - ص ١٧٢) و أورد حملة من اشعاره . اقول هو العلامة المحقق المدقق رضى الدين محمد بن الحسن القزوينى مؤلف « لسان الخواص » و المتوفى (١٠٩٦) و حج (١٠٥٣) و بعد رجوعه ألف رسالة « ميزان المقادير » و كانت فى مكتبة « التقوى » بطهران مجموعة من رسائله تاريخ كتابتها (١١٠٠) فيها « النوروزية » فى تعيين النوروز و « الوقتية » فى تعيين اوقات الصلوات و « العيارية » فى تعيين عيار الفلزات و المولودية فى تعيين المولد النبوى و رسالة « الفراسة » ٢٥

وله ترجمة في الامل وفيها بعض تصانيفه الاخر ، و ترجمه في « نجوم السما - ص ۱۳۷ » مفصلاً ، ثم ذكر في النجم الثاني منه مختصراً في (ص ۲۲۸) و ترجمه ايضاً في (خوشگو) .
(ديوان رضی القزوينی أوشعره) و اسمه ملك رضى الدين من احفاد افتخار الدين البكرى ، كان مدة حاكم ديار بكر . ترجمه في (خوشگو) وقد ذكرناه بعنوان « رضى الدين بابا » و « بابا رضى الدين » .

(۲۲۰۲ : ديوان آقارضى قمى) وهو ابن المير محمد مؤمن الذى هو من احفاد الميرمكى من السادة و بعض آبائه كانوا شيخ الاسلام بقم . ترجمه النصر آبادى في (نر ۵ - ص ۱۱۵) وأورد شعره . و كذا في (گلشن - ص ۱۷۹) .

(ديوان محمدرضى كشميرى) كما في (سرخوش - ص ۴۳) مرّ بعنوان « رضا كشميرى » .

(۲۲۰۳ : ديوان رضى لالا أوشعره) و هو العارف الشيخ على بن سعيد بن عبد الجليل لالا ، الغزنوى المعروف « على لالا » قال هدايت و (تغ - ص ۵۸) انه مات في (۶۴۳) وقبره في حوالى اصفهان يعرف « گنبد لالا » و قال غيره مات بغزنة في (۶۴۲ أو ۶۴۳) و دفن عند قبر السلطان محمود الغزنوى . ومادة تاريخه [سيدا كرم على بن سعيد = ۶۴۲]
۱۵ او [شهباز هو اى عالم قدس = ۶۴۳] . قالوا كان من احفاد عمّ الحكيم سنائى او من احفاده ، وانه أخذ الخرقه عن مائة واربع وستين شيخاً وعمدتهم الشيخ نجم الدين الكبرى المقتول بخوارزم (۶۱۸) و عن « خزينة الاصفياء ص ۲۶۷ » انه سافر الى الهند و اخذ عن ابي الرضا العارف الهندى و اخذ منه المشط الذى كان يدعى انه كان للنبي (ص) و ترجمه في مجالس المؤمنين (ص ۱۴۷) و القاموس التركى والريحانة . و (ض - ص ۱۲۷)
۲۰ و (گلشن - ص ۱۷۸) .

(۲۲۰۴ : ديوان آقارضى لاهيجى) وهو ابن جمال الدين احمد . هاجر من وطنه الى اصفهان و هو حسن المعاشرة مع الناس . ترجمه معاصره النصر آبادى في (نر ۵ - ص ۱۱۸) وأورد شعره و رباعيته .

(ديوان رضى مشهدى) مرّ بعنوان « دانش مشهدى » و اورد شعره في « گلستان

(دیوان رضی نیشابوری) مرّ « رضی الدین نیشابوری » و « الخشاب النیشابوری » .

(دیوان رضی همدانی) قال فی (تش - ص ۲۵۵) انه من سادات آرتیمان من محال همدان و يتخلص باسمه . والظاهر انه هو رضی آرتیمانی المذکور .

(۲۲۰۵ : دیوان رعدی آذرخشی تبریزی) هوالدکتور غلامعلی المعاصر . له شعر

کثیر طبع بعضها فی (پژمان - ص ۸۲۳) و فی « کنکرة نويسندگان - ص ۱۲۰ » ولد بتبریز (۱۲۸۸ ش) و سافر الى اروپا (۱۳۱۵ ش) و رجع (۱۳۲۰ ش) .

(۲۲۰۶ : دیوان رعد هندی) للحکیم نادر علی المعاصر . طبع غزلیاته الفارسیة بحیدرآباد دکن .

(۲۲۰۷ : دیوان رعناى اصفهانی أوشعره) و هو المیرسید عبدالله . عدّه الشیخ محمدباقر

الفت من اعضاء انجمن دانشکده باصفهان . وأورد غزله فی « دانشنامه » المطبوع (۱۳۴۲) ۱۰ باصفهان و کذا جاء شعره فی (پژمان - ص ۸۲۴) .

(۲۲۰۸ : دیوان رغمی هروی) اسمه قاسم بیک الهروی، أخ زوجة علیقیخان بیکر بیکی

فی هرات كما ذكره الصادق فی (خص ۷ - ص ۱۲۲) وأورد غزله وتخلصه فی قوله :

باز بیتابی تو کردی رغمی و رفتی برش

۱۰ ورنه ایندل یکدوروزی خو بهجران کرده بود

و سماه فی (روشن - ص ۲۴۸) رغمی أستر آبادی .

(۲۲۰۹ : دیوان الرفا) لأبی الحسن السری ابن أحمد بن السری الرفا الکندی الموصلی

الشاعر المجید المتوفی (۳۶۲) ترجمه السید ضیاء الدین یوسف فی « نسمة السحر بذکر

من تشیع و شعر » و رأیت نسخة من دیوانه فی خزانة کتب آل السید عیسی (العطار

بیغداد) و یوجد أيضاً فی مکتبات پاریس و لندن و خدیویة مصر . أوله :

خداو اطربافی اوان الطرب و انجب اقدامه بالنجب

وله غیرالدیوان « الدیرة » و « المحب و المحبوب » و « المسموم و المشروب » سافرالی

حلب و مدح سیف الدولة ابن حمدان و بعد وفاته سافرالی بغداد . و کان شغله تعمیرالفرش

و الزوالی ، و قال فیہ :

و كانت الابرّة فیما مضی

صائنة وجهی و اشعاری

ترجمہ ابن خلکان (ج ۱ - ص ۲۱۸) و (جما - ج ۱۱ - ص ۱۸۲) و (الروضات ص ۳۰۸) .
 (۲۴۱۰ : دیوان رفاهی) وهو الحاج میرزا حسن خان معتضدالدولة . توجد نسخة منه
 بخط الناظم الجيد عند دهخدا بطهران ، و فيه غزليات و قصيدة باسم « جهان نامه »
 فی (۲۵۱ بیت) قال فی آخره :

این جهاننامه رفاهی را کامل از عین لطف برخوانش
 و قال فی تاریخه :

سیرصدوسی و هفت بعد هزار گفتم این داستان بطهرانش
 (۲۴۱۱ : دیوان ملارفعاً بخاری أو شعره) واسمه ملارفعاً أو ملارافع ، علی اختلاف
 نسخ النصر آبادی فيه . قال فی (نر ۱۰ - ص ۴۳۳) انه سافر الى الهند ولازم ابا الفضل مدة
 ۱۰ و رجع الى ايران و نقل عن آثار البخاری - الذي ذكرناه فی (ص ۲) و قد كان معه فی
 سفر الهند - قصة قطع اذنه بأمر السلطان . ثم أورد شعره ، و كذا ذكره فی (روشن -
 ص ۲۵۱) بعنوان ملارفعی .

(۲۴۱۲ : دیوان رفعت اصفهانی أو شعره) للمیرزا رفیع الدین محمد بن المیر محمد حسین
 و ابن بنت الحاج باقر المعروف « مسگر » ترجمه معاصره فی (نر ۶ - ص ۱۸۹) و اطری
 ۱۵ شعره و خطه النسخ تعلیق ، ثم أورد غزله بتخلص « رفعت » .

(۲۴۱۳ : دیوان رفعت رامپوری) و اسمه غلام جیلانی واصله من شاه جهان پور .
 كان معلماً و نظم قصة محاربة آصف الدولة و غلام محمد خان روسيله بالفارسية . ترجمه
 و أورد شعره فی (روشن - ص ۲۵۰) .

(۲۴۱۴ : دیوان رفعت فیروز آبادی أو شعره) للمولی شاه محمود الفیروز آبادی شیرازی .
 ۲۰ ترجمه و أورد شعره معاصره فی (نر ۹ - ص ۴۱۱)

(۲۴۱۵ : دیوان رفعت قاجار أو شعره) وهو فتح الله میرزا بن محمد علی دولت شاه . حکم
 مدة فی کرمانشاه عن فتح علی شاه ، ومات عن ثلاثين سنة من عمره فی (۱۲۵۰) كان ماهراً
 فی الخط النسخ . أورد شعره فی « المدايح المعتمدية » .

(۲۴۱۶ : دیوان رفعت هندی) واسمه غلام اشرف . له منشوی « میباید شنید » أورد
 ۲۵ بعضها فی (روشن - ص ۲۴۸) .

(٢٢١٧: ديوان رفعت هندی) وهو محمد عباس بن الشيخ احمد الشيرواني اليمنى ابن الميرزا محمد تقى (الشيخ محمد الشيرواني) ابن محمد على خان مستوفى الممالك ابن الميرزا ابراهيم الهمداني . كان جدّه ابراهيم وزيراً لنادر شاه فعزله فسكن النجف ، وابنه محمد على خان المستوفى قتله نادر ففرّ ابنه محمد تقى الى شيروان وبذل اسمه بالشيخ محمد ، ثم سافر الى بنارس ثم لكهنؤ ثم نزل اليمن فولد له هناك الشيخ احمد ، ثم نزل الشيخ احمد كلكتة • ونصب مدرساً بمدارسها العالية ، ثم نزل لكهنؤ وهناك ولد له الشيخ محمد عباس المتخلص رفعت فى (٢٢ شوال - ١٢٤١) ومات الشيخ احمد والد رفعت فى (١٢٥٦) وسافر رفعت بعد موت والده الى اكثر بلاد الهند وصنّف تصانيف كثيرة منها « انشأى عجب العجاب » و « نفحة اليمن » و « مناقب حيدريه » و « حديقة الافراح » و « منهج البيان الشافى فى علمى العروض والقوافى » و « بحر النفائس » و « تاج الاقبال فى تاريخ ملك بهوپال » ١٠ و غيرها . و كان حيا الى (١٢٩٥) الذى الف فيها صبح گلشن فاورد فيه بعض شعره فى (گلشن - ص ١٨١-١٨٢) .

(٢٢١٨: ديوان ملا رفعتى تبريزى) اسمه الميرزا ابراهيم واصله من تبريز ، سافر الى الهند و رجع و فى الاخير كان فى خدمة عرب خان حاكم شيروان الى ان توفى بها . كذا ترجمه النصر آبادى فى (نر ٩ - ص ٣٩٩) وعنه فى (دجا - ص ١٦٠) وذكر بعض شعره ، وكذا فى (خوشگو) و (گلشن - ص ١٨٢) . ١٥

(٢٢١٩: ديوان مولانا رفقى) ترجمه الحكيم شاه محمد فى (بهش ٢ - ص ٤٠٣) وذكر انه ظريف الطبع لطيف الشعر وأورد مطلع غزله .

(٢٢٢٠: ديوان رفيعا نائينى اصفهانى) كان أصله من نائين كما ذكره النصر آبادى فى (نر ٥ - ص ١٢٨) و وصفه بكونه من اولياء بالا وپائين وسيع المشرب ، وقال كان يلزم الميرزا حبيب الله صدر ثم هاجر الى ايروان فى خدمة نجف قلي خان ابن قزاق خان وبعد موته ذهب مع نعشه الى مشهد خراسان ، وبقي عند قبره سنتين ورجع الى اصفهان فى سنة تأليف النصر آبادى ، ثم أورد جملة من شعره ، وكذا فى (تغ - ص ٥٩) و (گلشن - ص ١٨٢) و ریحانة الادب ، ولكن فى (خوشگو) بعنوان « رفيقا » . وفى (ض - ١٣١) ٢٥ ايضا سماه « رفيقا يزدي » وهذا الرجل غير رفيع الدين محمد بن حيدر الحسينى صاحب

الحواشي المذكورة في (ج ٦) والمتوفى (١٠٨٠) فان الشاعر ليس من السادة ظاهراً ولعل الصحيح في اسمه رفيقا .

(ديوان رفيعا نائيني أوشعره) ولدبنائين ونشأ بيزد وسافر الى اصفهان كان في أواخر العهد الصفوي و بقي الى اوائل العهد الافشاري فهو في القرن الثاني عشر. ترجمه في (تش - يز - ص ٢٩١) .

(٢٢٢١ : ديوان رفيع آمدى) فارسي يوجد في مكتبة حالت افندى باستانبول كما ذكر في فهرسها . (اقول) ولعله رفيقي آملى .

(٢٢٢٢ : ديوان رفيع الدين الابهري القزويني) المعاصر والمصاحب مع كمال الدين اسماعيل الشهيد في اصفهان بيد التتار في (٦٣٥) كما في (تغ - ص ٥٩) . و ديوانه في ثلاثة آلاف بيت كما في (مع - ج ١ ص ٢٣٤) .

(٢٢٢٣ : ديوان رفيع الدين البكراني أوشعره) الابهري الأصل المعاصر لغازان خان الذي ملك (٦٩٤-٧٠٣) كما ذكر الحكيم شاه محمد في (بهش ١- ص ٣٣٥) وأورد له رباعية ، ولا يحتمل اتحاده مع سابقه لبعده الزمان بين معاصريهما .

(٢٢٢٤ : ديوان مير رفيع دستور) قرا كتب المعقول و هاجر مع الشيخ شمس الدين محمد بن خاتون العاملي تلميذ الشيخ البهائي ومترجم شرح اربعينه الى الهند ، كما ذكره النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٢٧٠) و أورد عدة من رباعياته .

(ديوان ميرزا رفيع الدين رفعت) مرّ بتخلصه بعنوان ديوان رفعت اصفهاني مسكر . (٢٢٢٥ : ديوان رفيع الدين كرماني) ترجمه مختصراً و أورد شعره في « تاريخ كزيده ص ٨١٨ » و اطرى شعره . و قال سنگلاخ في « امتحان الفضلاء - ج ٢ - ص ٧ » أنّه رأى ديوانه بخط ابي تراب الاصفهاني . و ترجمه و أورد شعره أيضاً في (تش - ص ١٢٠) و (ض - ص ٣٣١) نقلاً عن عليقليخان واله الداغستاني مؤلف «رياض الشعراء» المتوفى (١١٧٠) . و اطرى دقة ذهنه في (تغ - ص ٥٩) و (روشن - ص ٢٥٣) .

(٢٢٢٦ : ديوان رفيع الدين لنباني) من شعراء اصفهان في آخر القرن السادس . ترجمه العرفي في « اللباب - ج ٢ - ص ٤٠٠ » و في « دولت - الطبقة ٣ » بهذا العنوان . و زاد في « هفت اقليم » فسماه رفيع الدين مسعود اللنباني و بعد ذلك ترجم شاعراً آخر

- بعنوان رفيع الدين عبدالعزيز ، و فى « تش - ص ١٧٧ » سماه عبدالعزيز مسعود ، ثم جاء هدايت و سماه عبدالعزيز بن مسعود و عنه اخذ ريو فى فهرسه (ص ٢٣٩) و (گلشن - ص ١٨٣) و (تغ - ص ٥٩) و (روشن - ص ٢٥٣) و قالوا جميعاً مات فى عنفوان شبابه ، و قال فى شاهد صادقانه مات (٦٣٩) وفى (تغ - ص ٥٩) انه مات باصفهان و قال دولتشاه : و ديوانه فى العراق معروف وفى خراسان متروك . قال هدايت و ديوانه ٥ فى عشرة آلاف بيت . ولكن نسخته الموجودة فى (المجلس) تشتمل على (١٣٠٠ بيت) كتبت فى القرن الحادى عشر كما فى فهرسها (ج ٣ ص ٢٨٥) مدح فيها ركن الدين مسعود بن صاعد قاضى اصفهان المقتول (١١٩) . وله فى الديوان عدة قصائد عربية ايضاً .
- (٢٢٢٧ : ديوان رفيع الدين النسوى) اورد النصر آبادى فى (نر ١٤ - ص ٤٩٢) . لغزاً له فى ستة ابيات باسم السيف (شمشير) . ١٠
- (٢٢٢٨ : ديوان رفيع الدين النيشابورى) ذكر فى (مع - ج ١ ص ٢٣٤) انه من قدماء الحكماء و قد اطراه مؤلف تذكرة عرفات العاشقين و اورد رباعيته .
- (٢٢٢٩ : ديوان الميرزا رفيع الصدر الشهرستانى) كان من السادة الاجلاء الشهرستانين باصفهان ، و كان صهر الشاه عباس الماضى و صدرا فى دولته و عزل فى عصر الشاه صفى . ترجمه النصر آبادى فى (نر ٢ - ص ١٦) و اورد بعض رباعياته و عنه اخذ (روشن - ص ٢٥٢) . ١٠
- و قال فى (خوشگو) ان مجموعة منشأته مشهورة .
- (ديوان رفيع شيرازى) و اسمه مرزبان الشيرازى . عده فى بعض التذاكر من معاصرى حنظله و ابوسليك ، و بعض عده من شعراء آل سلجوق . كذا ترجمه و اورد شعره فى (گلشن - ص ١٨٣) . راجع « رفيع مرزبان » .
- (٢٢٣٠ : ديوان رفيع قزوینى) و اسمه حسين بيك القزوینى الاصل ساكن مشهد ٢٠ خراسان كما فى (حسينى - ص ١٣٥) و « سرو آزاد ص ١٠٧ » . هاجر الى بلخ و فوض اليه محمد خان ، ازبك مكتبته و دارانشائه ، ثم طلبه شاه جهان الذى عزل (١٠٦٨) و مات (١٠٧٧) فذهب الى الهند و وصل شاه جهان آباد فى (١٠٥٤) و تقرب عنده و بعد ذلك نصبه عالمگير على بيوتات كشمير . و قد فصل ترجمته النصر آبادى فى (نر ٩ - ص ٢٦٨) و اورد مطالع من غزله و رباعياته و ترجمه فى (خز - ص ٢٣٣) و ذكر انه اشترى ديوان غزله ٢٠

ورباعیاتہ ولم یظفر بديوان قصایده ومثنویاتہ ومنها مثنوی التهنئة (ع ۱ - ۱۰۶۶) الذي كان صلتہ عشرة آلاف (روپیة ، وترجمہ فی (خوشگو) أيضاً وقال فی (سرخوش - ص ۴۰) انه مات بدار الخلافة (شاه جهان آبان) و له مثنوی فی وصف تلك البلدة . وقال فی (تغ - ص ۵۹) انه مات (۱۱۰۰) . و كثير من شعره وردت فی «گلستان مسرت» .

- (دیوان رفیع قزوینی) صاحب ابواب الجنان . يأتي بتخلصه ديوان واعظ .
- (۲۲۳۱ : دیوان رفیع گنجوی اوشعره) اورد شعره فی (دجا - ص ۱۶۰) نقلا عن «حديقة الشعراء» وقال انه من شعراء القرن الثالث عشر .
- (۲۲۳۲ : دیوان رفیع مرزبان اوشعره) ترجمه و اورد شعره فی (هفت - ص ۲۲۹) .
- ۱۰ و ذكر أن قيل فيه أنه معاصر ابی سلیك الكركانی وقيل أنه من شعراء آل سلجوق وهذا أصح . وسماء فی (گلشن - ص ۱۸۳) رفیع شیرازی .
- (دیوان رفیع مشهدی) مرّ بعنوان «رفیع قزوینی» .
- (دیوان رفیع مشهدی) مرّ بعنوان دیوان باذل و ترجمه فی «نجوم السماء - ص ۲۲۰» و اورد شعره فی «گلستان مسرت - ص ۲۹» أيضاً .
- ۱۵ (۲۲۳۳ : دیوان رفیعی اصفهانی اوشعره) وهو محمد جواد بن ابی القاسم القهفرخی من اعمال اصفهان . معاصر ، ولد (۱۳۲۰) اورد مخمسه الذی یدکر فیہ اسماء اثنین وثلاثین شاعراً من شعراء قهفرخ فی (شعراء اصفهان - ص ۲۱۶) .
- (۲۲۳۴ : دیوان رفیعی کاشانی) وهو المیر رفیع الدین حیدر الطباطبائی المعمائی الکاشانی سافر الی الهند فی (۹۹۹) وترقی بوسيلة میرزا جعفر آصف خان عند اکبر شاه و سافر الی الحجاز فذهب امواله السراق فرجع الی الهند فرای ان ولده محمد هاشم «سنجر» قد هاجر من وطنه الی آکره . و قال فی (نش - ص ۲۴۳) مات فی (۱۰۳۲) وفی (تغ - ص ۵۹) انه مات (۱۰۲۵) بکاشان ترجمه فی خزانه عامره وطبقات اکبری (ج ۲ - ص ۴۹۵) وفی (میخانه - ص ۲۴۹) وعالم آرای عباس - ص ۱۳۱ ویدیوانی (۳ : ۲۳۲) و (نر - ۱۳ و ۱۵ ص ۴۷۵ و ۵۱۴) و ذکرناه فی (ص ۲۷۰) بعنوان حیدر کاشی . و توجد ثمان صفحات من ديوان رفیعی بمکتبة كلية الطب بطهران كما فی فهرسها (ص ۲۲) ولعله
- ۲۵

- هذا . وطبع بعض شعره فی (پڑمان - ص ۱۵۲ و ۵۹۹ و ۸۱۲) و سماہ فی (حسینی - ص ۱۳۳) رفیقی بدل رفیع و علی اُی فہو غیر رفیع الترتک الشاعر الحروفی تلمیذ نسیمی .
- (۲۲۳۵ : دیوان رفیق اصفہانی) قال فی (انجمن - ۴) انه ملا حسین سبزی فروش ترقی امرہ ومات (۱۲۱۲) باصفہان ودفن فی النجف و دیوانہ فی (۶۰۰۰ بیت) . وقال فی (مع ۲ - ص ۱۴۲) ہو معاصر لہاتف و آذر و دیوانہ یشتمل علی ثمانیۃ آلف بیت ، ثم اورد بعض ابیاتہ . و یوجد منه نسخة فی مكتبة المجلس كما ذكرہ ابن یوسف فی فہر سہا (ج ۳ ص ۲۸۸) و حکى ترجمته عن انجمن خاقان و نقل بعض شعره فی نفایس اللباب وقال فی (تش - ص ۳۷۴) اصلہ من اصفہان و اورد اشعارہ فی جواب شعروفا . و نسخة منه فی المتحف البريطاني كما فی فہرس ریو (ص ۳۵۰) و قال فی (روشن - ص ۲۵۴) انه ولد (۱۱۵۰) و كان حیا الی (۱۲۲۶) .
- ۱۰ (۲۲۳۶ : دیوان مونا رفیقی اوشعرہ) کذا ترجمہ الحکیم شاہ محمد القزوینی فی (بہش ۲ - ص ۳۸۵) و ذکر انه کان رفیقاً شفیقا من اهل الطريق ثم اورد رباعیۃ لہ فی تکذیب المدعین للعشق و الظاہر انه کان من معاصریہ ، ولعلہ الذی ذکرہ فی (حسینی - ص ۱۳۲) و سماہ میر علی دوست رفیق معاصر مولانا جامی .
- ۱۵ (۲۲۳۷ : دیوان رفیقی آملی اوشعرہ) سافر من وطنہ الی الحجاز ثم نزل دکن حیدر آباد . کان ماهر اُفی المعما و التاریخ . اورد بعض شعرہ و ترجمہ کذلک فی (گلشن - ص ۱۸۳) . و راجع رفیع آمدی فی (ص ۳۷۸) .
- (۲۲۳۸ : دیوان رفیقی اصفہانی اوشعرہ) اورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۵۵) و قال ان اسمہ المیر مرتضی .
- ۲۰ (۲۲۳۹ : دیوان رفیقی تبریزی اوشعرہ) من المغنین بہا . اورد شعرہ فی (دجا - ص ۱۶۰) عن تحفۃ سامی ولكن لم أرہ فیہ .
- (۲۲۴۰ : دیوان رفیقی تفریشی اوشعرہ) من السادة الطباطبائية فی تفرش من محال قم واسمہ المیرزا محمد علی اشتغل بتحصيل العلوم فی اصفہان سنین و مہر فی الرياضیات . ترجمہ معاصرہ کذلک فی (مع - ج ۲ ص ۱۴۳) و ذکر بعض غزلیاتہ و کذا فی (انجمن - ۴) و وصفہ بآۃ قلیل الشعر .

(دیوان رفیقی کاشی) راجع رفیعی کاشی .

(۲۲۴۱ : دیوان رفیقی همدانی اوشعره) ترجمه الحکیم شاه محمد القزوینی فی (بهش ۲ - ص ۳۰۴) و صرح بانه من شعراء عصر السلطان یعقوب المتوفی (۸۹۶) و ذکر انه می المعمرین والمصاحبین لمولانا الطوسی .

• (۲۲۴۲ : دیوان رقمی تربتی اوشعره) وهو الملازین العابدین . اورد شعره فی (روشن - ص ۲۵۶) .

(دیوان رکن کاشانی) یأتی بعنوان « مسیح کاشانی » و مرآنه « حسین رکن » فی (ص ۲۵۲) .

(دیوان رکن الدین رازی) اورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۴) و اظنه رکن الدین سمنانی .

(۲۲۴۳ : دیوان رکن الدین زیارتگاهی اوشعره) وهو ابن القاضی ابی المعانی اورد شعره فی طبقات اکبری (ج ۲ ص ۵۱۵) ولعله الذی ذکره فی (نخ - ص ۶۰) بعنوان رکن الدین مسعود الکاشانی معاصر جلال الدین اکبر شاه .

(دیوان رکن الدین سمنانی) وهو علاء الدولة السمنانی یأتی بهذا العنوان .

۱۰ (۲۲۴۴ : دیوان رکن الدین قبائی) من شعراء قبا بترکستان من ماوراء النهر . جاء

من وطنه الى العراق العجمی . كان تلميذاً ثیر الدین الاومانی واستاد پور بها الجامی ، و ناظر فی اصفهان بدر الدین الباجرمی ، و كان شعره افضل من شعر بدر . ترجمه دولتشاه فی الطبقة الثالثة كذلك و اورد شعره فی حق الخواجه عز الدین . وفی (تش - ص ۳۴۴) سمی بمدوحه

معز الدین طاهر بدل عز الدین ، و عنهم اخذ فی (روشن - ص ۲۵۷) و قدر آی سنگلاخ

۲۰ نسختین من اشعاره احدهما بخط خليل قلندر الهروی والثانی بخط ابراهیم بن المیر عماد فذکرهما فی (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۲۵۶ و ۲۹۲) .

(دیوان رکن الدین قمی) مر بعنوان « حکیم رکن الدین » فی (ص ۲۶۱) .

(۲۲۴۵ : دیوان رکن الدین قمی) اصله من قم و یصل نسبه بثلاثة آباء الى دعوی دار

القمی ولذلك كان يعرف بالقاضی رکن الدین دعوی دار . كان ماهراً فی النظم و النثر

۲۵ العربی و الفارسی و كان معاصراً للسلطین الاتابکیة و مدحهم بقصاید كثيرة و قد نصبوه

قاضیا مفتیاً بقم ، کذا وصفه فی (تش - ص ۲۳۱) و فی (مع ۱ ص ۲۳۶) ذکر انه کان معاصراً لکمال اسماعیل الاصفهانی واثیرالدین الاومانی (المتوفی ۶۵۶) و قال سنگلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۲ ص ۱۵۲ » انه رأى (۸۵ ورقة) من قریضه بخط جمشید خوشنویس . (اقول) ولعله من ولد الشیخ هبة الله بن دعویدار الراوی عن الدورستی الذی عدّه شیخنا النوری فی « خاتمة المستدرک - ص ۴۹۰ » السادس عشر من مشایخ القطب الراوندی (المتوفی ۵۷۳) .

(دیوان رکن الدین کاشی) راجع دیوان رکن الدین زیارتگاهی و « مسیح کاشانی » .
(دیوان رکن الدین مکرانی) من شعراء عهد غازان خان . اورد شعره فی (روشن - ص ۲۵۵) و اظنه « رکن کرمانی » الآتی .

۱۰ (دیوان رکن سمنانی) مرّ بعنوان رکن الدین سمنانی .

(۲۲۴۶ : دیوان رکن سمنانی) واسمه رکن الدین صاین می اولاد قضاة سمنان نصبه طغایمور- الذی جلس مکان السلطان أبی سعید حاکماً علی استرآباد و جرجان و قتل (۷۵۴) - اماماً للمجماعة ثم حبسه . وله « دهنامه » و دیوانه معروف فی العراق العجمی . کذا ترجمه و اطری غزله دولتشاه فی الطبقة الرابعة . و عنه نقل فی (تش ص ۸۰)

۱۵ و (خوشگو) و عن هفت اقلیم انه هروی معاصر للمیر مظفر ، و دیوانه متداول . و هو غیر رکن الدین الاسترآبادی المتوفی (۷۲۵) المذکور فی شاهد صادق . و لاصحاب التذاکر فیہ خلاف فقد یدّ کرونه بتخلص « صاین ترک اصفهانی » او « صاین هروی » و مات (۷۶۵) کما فی (روشن - ص ۲۵۶) و گلشن . و راجع دیوان صاین .

(۲۲۴۷ : دیوان رکن کرمانی) هور رکن الدین بن رفیع الدین الکرمانی - المذکور فی

ص ۳۸۸ - معاصر حمد الله المستوفی . ذکره فی تاریخ گزیده (ص ۸۱۸) و قال طلبت منه دیوانه . وله شعر حسن . (اقول) و جاء فی فهرس دیوان الهند بلندن (العدد ۹۳۴) دیوان ظهیر الدین شفروہ ؛ و اورد علیه القزوینی فی تعلیقاته علی اللباب (ص ۳۶۰) أن تلك النسخة هی دیوان رکن الکرمانی لاشفروہ . و تخلص الشاعر (رکن) و یمدح فیہ ملوک آل مظفر مثل مبارز الدین محمد المظفر (۷۱۸ - ۷۵۹) و ابنه جلال الدین شاه شجاع (۷۵۹ - ۷۸۶) ثم ابنه الآخر قطب الدین شاه محمود (۷۵۹ - ۷۷۶) و یدّ کر الشاه ۲۵

«ابواسحاق» الذی حارب مبارز الدین ، بقوله :

صریح اکنون بگویم تا بدانی
ابواسحاق ابن محمود شاهست
ورایت نسخه اخرى منه فی مكتبة (التقوى) .

(۲۲۴۸: دیوان ملار کنی نیشابوری اوشعره) تلمیذ السید المیر حسین بن محمد الحسینی

الشیرازی النیشابوری المعروف بالمیر حسین المعمائی المتوفی (۹۰۴) وقد نظم تاریخه هذا التلمیذ فی رباعیة اوردها النصر آبادی فی (نر ۱۳ - ص ۴۷۱) ثم فی (نر ۱۵ - ص ۵۲۱) اورده بعنوان رکنی النیشابوری وقال انه شرح رسالة المعما تألیف استاده واورده شعراً واحداً يستخرج منه اسماء كثيرة .

(۲۲۴۹: دیوان رمزی اصفهانی اوشعره) کان رمال الشاه طهماسب ، ومات بقم . اورد

۱۰ شعره فی (روشن - ص ۲۵۸) .

(۲۲۵۰: دیوان رمزی تبریزی اوشعره) سماه فی (دجا - ص ۱۶۱) رمزی بابا وقال

هو من شعراء اواخر القرن الثالث عشر بتبریز ، وسكن استانبول . و كان معاصر لعلی ، وآهی و راجی ، و شكوهی الذی رآه فی (۱۳۰۲) و ذكره فی دیوانه وجاء شعره فی (پژمان - ص ۸۲۴) .

۱۵ (۲۲۵۱: دیوان رمزی کاشانی) معاصر النصر آبادی الذی ذكره فی (نر ۹ و ۱۳ ص ۳۷۳ و

۴۸۴) ومعاصر المؤرخ ولی قلی شاملو ابن داود قلی مؤلف قصص الخاقانی المرتب علی مقدمة وثلاثة ابواب وخاتمة ، و كان تألیفه باسم الشاه عباس الثاني (۱۰۷۳) واسمه تاریخه و قد ذكر فی الخاتمة جمعاً من العلماء والشعراء المعاصرين له ، ومنهم المولی رمزی الذی اسمه هادی ووالده حبیب و قال النصر آبادی ان اسمه محمد هادی و والده الحاج حبیب الله الكاشانی

۲۰ واطرياه حتى قال النصر آبادی لا يوجد لطيفة او مثل فی العالم الا وقد نظمها رمزی وهو

ماهر فی « چوب تراشی » ثم اورد بعض رباعياته و غزله و ذكر شاملوان رمزی نظم اكثر من اثنی عشر الف بيت وعمره نيف وثلاثون سنة فی وقت تألیفه ، فيظهر انه ولد حدود (۱۰۴۰) و صرح النصر آبادی بكونه حيا فی اصفهان فی حين تألیفه (۱۰۸۳)

وله مثنویان احدهما رمز الرياحین الموجود منتخب منه فی مكتبة (المجلس) وذكر

۲۵ ابن يوسف خصوصياته فی فهرسها (ج ۳ - ص ۷۰۶) و الآخر «رمز الحقایق» و ترجمه

- أيضاً في (تش - ص ٢٤٣) مختصراً، وورد شعره . وقال في (خوشگو) ان شغله (چوب تراشی) وكذا في (گلشن - ص ١٨٤) .
- (٢٢٥٢ : ديوان رمزي همداني أوشعره) ترجمه معاصره سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١٤٨) وأورد مطلع غزله .
- (٢٢٥٣ : ديوان رمزي هندی) كان في جندالشاهازاده محمدشجاع . وله ديوان مختصر .
أورد منه في (خوشگو) .
- (ديوان مولانا رمضان) يأتي بتخلصه فنائي . واسمه رمضان الصحاف الاسترآبادي .
- (٢٢٥٤ : ديوان رند) طبع بنولكشور بالهند كما في فهرس مطبوعاتها .
- (٢٢٥٥ : ديوان رندي البغدادي) ترجمه معاصره سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١٥١) وأورد مطلع غزله الفارسي . وهو معاصر لروحى بغدادى المتوفى (١٠١٤) وقد ذكره
في قصيدته فنقل عنها العزوى في « العراق بين الاحتلالين - ج ٤ - ص ١٥٠ » . وجاء شعره في « گلستان مسرت - ص ٢٤٣ » و (روشن - ص ٢٥٩) .
- (٢٢٥٦ : ديوان رنگين دهلوى) وهو سعادت يارخان بن محكم الدولة الميرزا طهماسب المتوفى (١٢٥١) . له اربعة دواوين بالاردوية . أورد شعره الفارسي في (روشن - ص ٢٥٩) .
- (٢٢٥٧ : ديوان روانى اكبر آبادى أوشعره) قال في (خوشگو) ان اسمه الميرحيدر
من شعراء آخر عهد شاه جهان ، وكان ألكن اللسان قليلاً . واما في (گلشن - ص ١٨٤ و ٣٥٦) فقد ذكره مرتين و أورد شعره مرة بعنوان « لكنتى لاهورى » فقال هو الملا حيدر اخو ناطق ، كان يتخلص أولاً « روانى » ثم بدله « لكنتى » وأخرى بعنوان « روانى اكبر آبادى » فقال ان اسمه « وحيد » والظاهر انه تصحيف . و ذكر في (نر ١١ - ص ٤٥١) ثلاث اخوة شعراء يتخلص « ناطق » و « أبكم » الذى ذكرناه في (ص ١٧) (٢٠
و « لكنتى » و قال انهم من كشمير وأتى بشعر ناطق حسب . وهو غير روانى ترك ، الياس ابن شجاع چلپى الادرنوى المتوفى (٩٣٠) المذكور في اسماء المؤلفين (ج ١ - ٢٢٦) .
- (ديوان روح) يأتي بعنوان روح عطار .
- (٢٢٥٨ : ديوان روحانى) فكاهيات نشرت في جريدة « اميد » من نظم غلامرضا بن شكر الله المولود بطهران (١٣١٤) كما ذكر في « أدبيات معاصر » للياسمى (ص ٥٤) . (٢٥

(٢٢٥٩ : ديوان روحاني تبريزي أوشعره) كان معاصر السلطان حسين بايقرا . أورد شعره في (روشن - ص ٢٦١) و عنه في (دجا - ص ١٦١) .

(٢٢٦٠ : ديوان روحاني سمرقندي أوشعره) قال دولتشاه في الطبقة الثانية أنه تلميذ رشيدى سمرقندى و سيف اسفرنك و أورد له بيتين في صفتين ذميتين . و سماه في (تش - ص ٣٣٣) ابوبكر محمد . و قال في (حسيني - ص ١٣٢) انه كان معاصر بهرام شاه و السلطان شمس الدين و أورد القطعة إلا انه ثلاثة أبيات في ثلاث صفات و أورد في (نر ١٤ - ص ٤٩٣) له لغزاً . ثم ان هدايت ترجمه في (مع - ج ١ ص ٢٤٠) بعنوان الحكيم أبى بكر بن على الروحاني ، ولكن في (ض - ص ٣٣١) سماه روحى و قال هو تلميذ رشيدى المعروف « ارشدى » و قال سنكلال في « امتحان الفضلاء - ج ١ - ص ١٥٧ » انه رأى ديوانه بخط محمد سبزواري . و أورد ذكره في (تغ - ص ٦٠) و قال مات (٦٢٤) . و في (روشن - ص ٢٦١) أورد له قصيدة نظمها في (٦٢٣) .

(٢٢٦١ : ديوان روحاني شيرازى) وهو الميرزا على بن المير عبدالوهاب يزدانى بن وصال الشيرازى . ولد بشيراز في (١٢٥٧ ش) و مهر في الادب والخط والتصوير و سافر الى بمبئى في (١٢٨٨ ش) و ساح مع نجفقللى ميرزا تلك البلاد ، و كتب ما رآه بعنوان « سفرنامه » ثم سافر مرة ثانية الى الهند في (١٢٩٧ ش) و رجع ، و من آثاره نظم « بينوايان » لويكتور هوغو و « كلشن وصال » في احوال اقربائه اولاد وصال . ترجمه مختصراً في (عم - ص ٣٦٤) و عنه في الريحانة و فصله البرقى في « سخنوران نامى معاصر ج ٢ - ص ١٣٩ » . و أورد شعره (پثرمان - ص ١٥٧ و ٨٢٥) .

(٢٢٦٢ : ديوان روح الامين) الملقب بميرجمله الاصفهاني ناظم الخمسة المذكورة مفصلاً في (ج ٧ ص ٢٦٠) و ديوان غزلياته هذا مرتب على حروف الفواقي . نسخة منه في مكتبة المجلس و قد اسقط منها قافية الميم والنون والهاء و يقرب البقية من خمسة آلاف بيت كما ذكره ابن يوسف في فهرسها مفصلاً (ج ٣ - ص ٢٩١) و ترجمه مفصلاً في (خوشگو) و (تغ - ص ٦٠) و (روشن - ص ٢٦١) .

(٢٢٦٣ : ديوان روح الامين البلگرامى) هو ابن القاضى محمد سعيد . توجد نسخة مخطوطة منه في (بنگاله) .

- (٢٢٦٤ : ديوان روح عطار شيرازي) كما يظهر من بعض اشعاره وصرّح بتخلص «روح عطار» في اول أشعاره و كذا في شعره الاخير، وقد يتخلص بروح فقط في بعض اشعاره، وفي بعضها بروحي عطار، وفي اوائله يمدح الخواجه قوام الدين محمد بن علي المعروف بصاحب عياروالمقتول (٧٦٤) وفيه محاكمته بين شعر الحافظ وسلمان الساوجي، وأورد المحاكمة في مقدمة «تاريخ عصر حافظ (الصفحة - لو) . توجد منه نسخة في مكتبة المجلس تاريخ كتابتها (١٨٥٥) فصل ابن يوسف خصوصياتها في فهرسها (ج ٣ - ص ٦٥٣) .
- (ديوان قاضي روح الله قزويني) هو عمّ الميرزا شرف جهان القاضي بقزوين وأورد شعره في (خوشگو) . (اقول) و لعله الآتى بعنوان شرف قزويني .
- (٢٢٦٥ : ديوان روحى أوشعره) من شعراء السلطان يعقوب آق قوينولو المتوفى (١٨٩٦) ذكره الحكيم شاه محمد فى (قزمج - ص ٣٠٨) و أورد مطلع غزله . و لعله المذكور فى (سرخوش - ص ٤٣) بعنوان مير روحى و لم يعرفه و أورد شعره .
- (٢٢٦٦ : ديوان روحى بخارائى أوشعره) من ملازمى شيبك خان المحارب مع السلطان حسين ميرزا بابقرا . وقد ولاه معدن الفيروزج كما فى (مجتس ٦ - ص ١٥٩) و أورد بعض شعره فيه، و كذا فى (روشن - ص ٢٦١) .
- (٢٢٦٧ : ديوان روحى أنارجانى) من شعراء آذربايجان . قال فى (دجا - ص ١٦١) ١٥ ان له ديواناً و منشآت فارسية ولعله المذكور آنفاً عن (قزمج - ص ٣٠٨) .
- (٢٢٦٨ : ديوان روحى بغدادى) واسمه عثمان بن عبدالله، اصله من الروم و كان والده من ممالك امير الامراء ببغداد (اياس پاشا) و نبغ فى الشعر الفارسى و التركى و طبع ديوانه التركى فى (١٢٨٧) . تجول بلاد العراق والشام وقونية ومات (١٠١٤) و مذهبه حروفي بكتاشى و اعرف شعره « تر كيب بند » و « قصيده حيرت انگيز » و قصيدتين ٢٠ ارسلهما من الشام الى بغداد ذكر فيهما اسماء ثلاث وخمسين من شعراء بغداد من معاصريه ذكر ترجمته فى «العراق بين الاحتمالين ج ٤ - ص ١٤٨-١٥٢» نقلا عن «خلاصة الاثر» و « تذكرة شعراء » لعهدى بغدادى و عن قاموس الاعلام التركية . و كذا ذكره فى « الكائىة فى التاريخ ص ٤٣ - ٥٣ » و فى « اسماء المؤلفين - ج ١ ص ٦٥٧ » .
- (٢٢٦٩ : ديوان روحى تبريزى أوشعره) كان حكاكاً . ذكره الصادق كتابدار فى ٢٥

(خص ۸ - ص ۲۷۶) و آورد شعره ، و عنه فی (دجا - ص ۱۶۱) .

(۲۲۷۰ : دیوان روحی خراسانی) ترجمه معاصر الامیر علی شیر فی (مجن ۱ -

ص ۱۵ - ۱۹۰) و ذکر آنه من افاضل خراسان ، و اکثر شعراء سرخس و سمرقند من تلامیذه ، و آورد مطلعاً من غزله . و ذکر ان له مناظره « گل و بلبل » و مناظره « شمع و پروانه » آورد شعره فی (روشن - ص ۲۹۱) .

(۲۲۷۱ : دیوان روحی رازی) ذکر سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۶۳) ان طبعه حسن و شعره مرغوب و هواخ نیستی الذی هو ایضاً من شعراء ری و آورد مطلع غزله .

(۲۲۷۲ : دیوان روحی رنبری) واسمه السید جعفر من اولاد السید محمود الذی هو من احفاد السید نعمه الله ولی الکرمانی . نزل السید محمود من وطنه الی الهند و نزل احفاده فی رنبر - بفتح المهملة کفعلیل - و تلمذ السید جعفر روحی علی المیر لطف الله

البلکرامی ، ثم سافر الی شاه جهان آباد و صحب عبدالقادر بیدل ، ثم نزل لکهنو و صحب عبدالرضا « متین اصفهانی » و عبدالعلی « تحسین کشمیری » و داود اکبر آبادی و مات فی غرة رمضان (۱۱۵۴) و دفن برنبر . آورد شعره و ترجمه کذلک فی « سرو آزاد - ص ۲۰۷ » و (تغ - ص ۶۰) و آورد شعره فی گلستان مسرت (ص ۴۷۶ و ۵۴۳) و قال آزاد فی تاریخ وفاته :

سال تاریخ او شود پیدا وقت تکرار « جعفر روحی »

(۲۲۷۳ : دیوان روحی ساوجی اوشعره) قال سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۵۳) انه تاجر شاعر ثم آورد له مطلع غزله . و کذا فی (روشن - ص ۲۹۱) .

(۲۲۷۴ : دیوان روحی سمرقندی اوشعره) هو من شعراء عصر الازبکیه ، و کان مشهوراً بنظم القطعات . ذکره سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۵۱) و آورد قطعه من نظمہ .

(دیوان روحی سمرقندی) سماه کذلک فی (ض - ص ۳۳۱) و الصحیح ما مرّ بعنوان روحانی .

(۲۲۷۵ : دیوان روحی شارستانی) ترجمه فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۰) و ذکر انه من أماجد الشعراء و کان مداح ابی المظفر طغماج خان و نقل بعض شعره عن تذکرة تقی الدین الاوحدی

و نسبتہ فی (گلشن - ص ۱۸۴) سیوستانی بدل شارستانی . و قال کان معاصر طغماج

حاکم ماورالنهر و آورد شعره .

- (۲۲۷۶ : دیوان روحی کرمانی) و هو الشیخ احمد بن الشیخ محمد جعفر الکرمانی . کان ادیباً نطاقاً شاعراً . ولد (۱۲۷۲) وتلمذ علی والده العالم الجلیل بکرمان . وجاء الی طهران و سافر الی استانبول فصحب السید جمال الدین الاسد آبادی المعروف بالافغانی هناك وشاركه فی كفاحه للتحرر ، فقبض علیه البولیس العثماني فی (۱۲ رجب ۱۳۱۳) و معه المیرزا آقاخان الکرمانی و المیرزا حسن خبیر الملک وذلك بطلب من سفیر الشاه ، ثم سلمتهم الی السلطات الایرانية فحبسوا فی تبریز و فی هذا الحین قتل ناصر الدین شاه فی طهران فی (الجمعة ۱۷ ذی القعدة - ۱۳۱۳) بیذا المیرزا رضا خان الکرمانی . فذبح الشیخ احمد و رفیقاه فی سجن تبریز فی (۶ ذی حجة - ۱۳۱۳) بأمر من محمد علی میرزا بن مظفر الدین بن ناصر الدین شاه ، و ذلك بعد أن عذبهم بانواع العذاب . ۱۰
- (۲۲۷۷ : دیوان روحی همدانی) و شعره (کان معاصر الشاه عباس الاول . هجا الشاه فقطع یعقوب خان لسانه . آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۴) و (تغ - ص ۶۰) و (پژمان - ص ۱۵۸) .

- (۲۲۷۸ : دیوان رودکی بخاری) الشاعر الشهیر ابو الحسن محمد او ابو عبدالله جعفر بن محمد الرودکی من قرى نسب المعروف بنخشب . کان مکفوفاً من صغره و مع ۱۵
- ذلك حفظ القرآن بالقراآت السبعة و له ثمان سنوات کما فی (قزمج - ص ۳۳۶) کان من شعراء الامیر نصر بن احمد بن اسماعیل السامانی الذی ملک بعد موت والده فی (۳۰۱) و توفي (۳۳۱) . و بامرہ نظم کتاب کلیلة و دمنة فاعطی صلته اربعین الف درهم کما فی (خز - ص ۲۳۰) و ترجمه فی « تاریخ گزیده - ص ۸۱۹ » و (تشص - ص ۳۲۰) و چهارمقاله للعروضی . و فی (تغ - ص ۶۰) سماه فرید الدین عبدالله و قال مات (۳۰۴) ۲۰
- و لیس بصحیح . و آورد فی (مع - ج ۱ ص ۱۳۸) جملة من أشعاره . و قد طبع دیوانه بامر فریدون میرزا قاجار فی (۱۱۴ ص) . فی طهران (۱۳۱۵) و ادرج فیہ کثیر من أشعار الحکیم شرف الزمان قطران بن منصور الازدی التبریزی المتوفی (۴۶۵) کما فی مقدمته ، و قد کتب سعید النفیسی فی احواله ثلاث مجلدات ضخام طبع بطهران ، و کتب غیره ایضاً فیہ کتاباً مستقلاً . قال سنگلاخ فی (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۳۳) انه رأى ۲۵

ديوانه بخط شفيعا . وتوجد نسخة من ديوانه في (الرضوية) وقد جمع اشعاره في كرمانشاه سنة (١٢٨٠) بامر حسين قلي كلهر (سلطاني) في (٢١ ورقة) مذهبة توجد عندده خدا بطهران . و طبع بعض رباعياته في «سخنان بوسعيد بوالخير» بطهران في (١٣٧٤) كما في (ص ٥٨) منه .

٥ (٢٢٧٩: ديوان روزبه أوشعرا) هي من النساء الشاعرات . ترجمها الحكيم شاه محمد القزويني في (بهش ٢ ص ٤٠٠) من ترجمة مجالس النفيس و أورد مطلعين لغزلين لها . (٢٢٨٠: ديوان روزبهان) النسوي ثم الشيرازي من المشايخ العرفاء يعرف بالشيخ الشطاح وكنيته ابو محمد بن ابي نصر البقلي، واصله من نسا من نواحي خراسان كما ترجمه مفصلاً في «نفحات الانس - ص ٢٤٠» و «مجالس العشاق - ص ٨٠» و (هفت - ص ٢١٥) و «خزينة الاصفاء ج ٢ ص ٢٥٣» ولكن في (حسيني - ص ١٢٧) و (عم - ص ٨٣) و (مع - ج ١ ص ٢٣٥) و (ض - ص ١٢٨) وغيرها أنه من فسا من نواحي شيراز . و ذكروا في ترجمته أنه اشتغل في الاسكندرية بالعلوم سنين وجاور مكة ايضاً سنين، وكان يعظ الناس في الجامع العتيق بشيراز خمسين سنة الى ان مات بها (١٥ محرم - ٦٠٦) و دفن في بقعته في محلة «بال كفت» التي يزار حتى اليوم . وأورد وافي المآخذ المذكورة عدة من اشعاره «والشطحيات» له موجود في الرضوية كما في فهرسها (ج ١ - ص ٤٨) وتفسيره «العرايس» من اقدم تفاسير الصوفية توجد بمكتبة (دانشگاه تهران) كما ذكر في فهرسها (ج ١ ص ١٧٠) و قد طبع بعض رباعياته ضمن رباعيات أبي سعيد كمانبه عليه النفيسي في مقدمته (ص ٥٩) من المطبوع (١٣٣٤ ش) .

١٥ (٢٢٨١: ديوان روشن اصفهاني) للميرزا محمد صادق بن محمد طاهر بن الملا محمد صادق الاردستاني الاصفهاني الذي كان معاصراً للعلامة المجلسي وقبره يزار بتخت فولاد في مقبرة پلوى . وكان روشن يسكن اصفهان ثم سكن مشهد خراسان ثم طهران وبهات (١٣٠٥) كان معاصراً لهدايت و ساعده في تصحيح روضة الصفا و مجمع الفصحاء وغيره . طبع ديوانه بتصحيح اسدالله بن محمد صادق معين الحكماء الطبيب الكاشاني في (١٣١٧) على الحجر بطهران في (٤٧٥ ص) و في آخره قسم من ديوان محتشم في (٥٠ ص) . ٢٥ ترجمه في (مع ٢ - ص ١٤٣) و شمس التواريخ و «المدايح المعتمدية» .

(۲۲۸۲ : دیوان روشن اصفهانی) وهو الميرزا هاشم خان بن فضل الله . كان من اعضاء انجمن دانشكده باصفهان فأورد شعره في « دانشنامه - ط ۱۳۴۲ » وطبع بعض آخر من شعره في مجلة « آتشكده » باصفهان . وهوم يسكن يزد كما في (شعراء اصفهان ص ۲۲۲) و مرّ « بستان السعادة » لميرزا روشن .

(۲۲۸۳ : دیوان روشن ضمير أوشعره) الايراني نزيل بلاد الهند والمفوض اليه من قبل سلطانها بندرسورت . ذكره النصر آبادي في (نر ۳ ص ۶۰) و اطراه و أورد رباعيه وبعض شعره . وقال في (خيال - ص ۱۴۹) انه مهر في الموسيقى واصنف مقامات عربية وفارسية وهندية ومات (۱۰۷۷) و كذا في (روشن - ص ۲۶۳) . ولعله هو روشن المذكور في (حسيني ص ۱۳۸) .

(۲۲۸۴ : دیوان روشندل شهر كردي) وهو الشيخ حسين الشهر كردي الاصفهاني ولد حدود (۱۳۲۰) وقد عمى بصره وهو في الثالثة من عمره بمرض الجذري ، وحفظ القرآن وهو ابن اثنى عشر سنة ، وتعلم الخط أيضاً وهو اليوم من وعاظ شهر كرد وله « مصيبت نامه » في الفی بیت نظماً و « مناجات نامه » . وكان يتخلص سابقاً « ذاكر » فبدله « روشن دل » كذا ترجمه في « شعراء اصفهان - ص ۲۲۳ » .

(۲۲۸۵ : دیوان روشنی بغدادی) و سماء في (تس ۷ - ص ۱۸۹) حاجی روشنی وقال انه منزو عن الناس يشغل بالكتابة ، ثم أورد شعره . ولعله عمر ضياء الدين روشنی الرومي الصوفي المتوفى (۹۰۷) بتبريز ، الذي ذكره في « اسماء المؤلفين - ج ۱ - ص ۷۹۴ » و ذكر له « آثار عشق » نظماً و شرح المثنوی للمولوی بالفارسية .

(دیوان روشنی تبریزی) راجع روشنی بغدادی .

(۲۲۸۶ : دیوان روشنی همدانی أو شعره) من شعراء عهد اكبر شاه في الهند . أورد شعره في (روشن - ص ۲۶۴) .

(۲۲۸۷ : دیوان روغنی أستر آبادی أو شعره) الشاعر الهجاء سافر الى الهند وتقرب عند اكبر شاه و مات في سفره الى كجرات في (۹۸۰) ترجمه و أورد شعره في طبقات اكبرى (ج ۲ ص ۵۰۱) و (تش - ص ۱۵۱) و (خوشگو) و (پژمان - ص ۱۵۸) .

(دیوان رومی) و هو گرگین المذكور بعنوان رزمی ، اصفهانی . قال في (روشن - ص ۲۶۴) ان قاضي اختر يعتقد ان تخلصه رومي ، و اما « رزمی » فتصحيف ، وقد ترجمه

معاصره تقى الدين الاوحدى .

(٢٢٨٨ : ديوان رومى آذربايجانى أوشعره) وهو من شعراء القرن الثالث عشر ترجمه فى (دجا - ص ١٦١) نقلاً عن « حديقه الشعراء » .

(ديوان الرومى) يأتى بعنوان « ديوان مولوى رومى » و « ديوان شمس تبريزى » .

٥ (٢٢٨٩ : ديوان رونق برهان پورى أوشعره) عارف الدين بن الحافظ محمد . سكن مع

والده بمدراس ، ثم نزل حيدرآباد . أورد شعره فى (گلشن - ص ١٨٤-١٨٥) .

(٢٢٩٠ : ديوان رونق تبريزى أوشعره) مات فى اوائل القرن الرابع عشر . له الشعر بالفارسيه والتركيه كما ذكره فى (دجا - ص ١٦١) .

(٢٢٩١ : ديوان رونق شوشترى) السيد محمد بن ابى الفتح خان المرعى . مرّ له نظم

١٠ « تحفة المقلدين » فى (ج ٣ : ٤٧٠) وله « راز و نیاز » و ذكر فى (ج ٤ : ٤١١)

و (ج ٢ : ٦٩) و (ج ٥ - ص ٣١٢) و (ج ١ ص ٥٩) .

(٢٢٩٢ : ديوان رونق كرماني) وهو الميرزا محمد حسين الملقب رونق عليشاه

و المتخلص « رونق » العارف الشهير وخليفه نورعليشاه المتوفى (١٢١٢) فى بلدة كرمان

و المتمم لجناته كما ذكر فى (ج ٥ - ص ١٥٢) وله « مرآت المحققين » و « غرايب »

١٥ فى احوال مشتاق عليشاه الفه عام (١٢١٣ = غرايب) و ترجمه فى « المدايح المعتمدية » .

و قال هدايت فى (مع ٢ - ص ١٤٦) و (ض - ص ٤٥٢) انه توفى (١٢٢٥) وقال فى

« نورالابصار - ص ٤٢ - ٤٣ » انه توفى (١٢٣٠) و خلفه نظام عليشاه . وقال آيتى فى

« كشف الحيل » (ج ٢ - ص ٦٨ - ط ٣) ان اكثر ديوان « پروين اعتصامى » سرقات

من ديوان رونق عليشاه ، ولكن المعلم الحبيب آبادى والسيد محمد على الروضاتى باصفهان

٢٠ قابلا نسخهً من ديوان رونق عليشاه فلم يجدافيه ولايتناً يشابه ديوان پروين ، و نسخه

الديوان باصفهان يشتمل على حدود (٢٥٠٠ بيت) .

(٢٢٩٣ : ديوان رونق لكهنوى) وهو رام سهاى المنشى من قوم كايتيه . مات (١٢٩٠)

قال فى (اسماء المؤلفين - ج ١ ص ٣٦٤) ان له ديوان فارسى ومثنوى ، و أورد شعره

فى (گلشن - ص ١٨٥) .

٢٥ (٢٢٩٤ : ديوان رونق لكهنوى أوشعره) لرونق عليخان الملا نوائى من - اعمال لكهنو -

كان امين الانشاء لشعادت عليخان يمين الدولة حاكم منطقة الاود . له خط جيّد . أورد بعض شعره في (كلشن - ص ١٨٦) .

(٢٢٩٥ : ديوان رونق هندی أوشعره) وهو سهراب بيك من شعراء عالمكير، ترجمه و أورد شعره في (خوشگو) . ولعله المذكور في (حسيني - ص ١٣٤) و قال كان يتخلص سابقاً « سمندر » فبدّله الى « رونق » .

(٢٢٩٦ : ديوان رونقي بافقي أوشعره) واسمه محمد زمان . ولد بيافق وسكن مريم آباد يزد في اواخر العهد الصفوي . ترجمه و أورد شعره في (تش يز - ص ٢٩٢) .

(٢٢٩٧ : ديوان رونقي بخاري أوشعره) كان ينظم على طريقة القدماء . كذا وصفه و اورد شعره في (خوشگو) .

- ١٠ (٢٢٩٨ : ديوان ملا رونقي همداني) ترجمه النصر آبادي في (نر ٩ و ١٣ ص ٢٥٧ و ٤٧٩)
 و ذكر مسافرتة الى الهند ومشاعرتة بها مع اختري اليزدي نزيل الهند ، قال ورجع الى العراق ثم عاد الى الهند وبها توفي ، وأورد جملة من اشعاره . وقال في « ميخانه ٣ - ص ٥٤١ »
 كان تلميذ شراري ورأيتة في (١٠٢٥) و كان عمره (٢٧ سنة) وقد جاء من ايران أخيراً و كان متيناً و ديوانه يشتمل اذذاك على (٣٥٠٠ بيت) و نقل في الحاشية عن « سراج »
 وفاته في (١٠٣١) و نقل ايضاً عن « مخزن الغرايب » انه جاء الى الهند في عهد شاه جهان .
 وانه كان ماهراً في الموسيقى . ثم قال ان تاريخ وفات رونقي ينا في ذلك ، و لعله شاعر آخر بهذا الاسم . و نقل عن « نشتر عشق » انه من اقرباء اختري و ابي طالب كليم ، جاء الهند ورجع في (١٠٢٦) ثم جاء ثانياً وبها مات (١٠٢٧) و جاؤ به الى النجف و كان ماهراً في الموسيقى .
 وقال في (خز - ص ٣٠٩) تاريخاً لوفاته :

- ٢٠ رقم زد از پي تاريخ رونقي كلکم : « بکوش مژه از هند تا نجف آمد = ١٠٢٧ »
 و ترجمه في (خوشگو) و (حسيني - ص ١٣٤) و أورد شعره في (نر ٩ و ١٣ - ص ٢٥٧ و ٤٧٩) و (تش - ص ٢٥٦) و (تغ - ص ٦٠) و (روشن - ص ٢٦٥) و (پثرمان ص ١٥٨) و « قاموس الاعلام التركية » و عنه في الريحانة و اورد شعره في « گلستان هنرت - ص ٥٣٥ » .

- (۲۲۹۹: دیوان رھائی خوافی) و هو مولانا سعدالدين من احفاد الشيخ زين الدين الخافي ذكر له في طبقات اكبرى (ج ۲ - ص ۴۹۴) ديوانه الفارسي و «خمس» وقال كان في بلاط اكبر شاه. و كذا ذكره وأورد شعره في (حسيني - ص ۱۳۳) و (تش - ص ۷۷) وفي (خوشگو) انه تتبع الخمسة للنظامي و سماه «پنج گنج» و في القاموس التركي انه توفي (۹۸۰) وعنه في الريحانة وجاء شعره في (روشن - ص ۲۶۵) و (پژمان - ص ۸۲۵).
- (۲۳۰۰: دیوان رھائی سبزواری أوشعره) اورد ذكره في (روشن - ص ۲۶۵) نقلاً عن معاصره التقى الاوحدی .
- (۲۳۰۱: دیوان رھائی تورانی أوشعره) من شعراء توران، انتقل الى شيروان وتعشق سلطان خليل الشرواني واتعب نفسه في تعشقه حتى مات كذا ذكره سام ميرزا في (تش - ص ۵۰) و أورد له ثلاثة مطالع من غزلياته . و كذا في (روشن - ص ۲۶۵) .
- (۲۳۰۲: دیوان رھائی ماوراءالنهری أوشعره) ترجمه في (مجتس ۶ - ص ۱۵۹) ذكر انه سافر الى الهرات في لباس القلندرية ومنها الى الكعبة ، و اورد مطلع غزله . و كذا في (روشن - ص ۲۶۵) .
- (۲۳۰۳: دیوان رهبان اصفهانی أوشعره) و هو اله ميرزا محمد علي بن عبدالله الطيب - تعلم الطب عند اخيه محمد نصير و مهر فيه . ترجمه و أورد شعره في (تش - ص ۳۷۸) . ولكن سماه في المتن «راميان» و في الفهرس «رهبان» و هذا هو الصحيح كما في (روشن - ص ۲۶۶) .
- (ديوان رھبری اصفهانی أوشعره) كما في (حسيني - ص ۱۳۵) والصحيح انه رھی شاملو . (ديوان رھی اصفهانی) راجع رھی شاملو .
- (۲۳۰۴: دیوان رھی اصفهانی أوشعره) واسمه محمد علي . ذكره وأورد شعره معاصره . آذراليگدلی في (تش - ص ۳۷۸) . و كذا في (روشن - ص ۲۶۶) و قال جاء الى الهند و رجع . و أورد شعره في (پژمان - ص ۱۵۹) .
- (۲۳۰۵: دیوان رھی اصفهانی أوشعره) واسمه محمد ابراهيم . كان قصاباً فترك شغلہ و لازم رفيق الاصفهانی المذكور و اخذ تخلصه منه و توفي باصفهان (۱۲۲۶) و دفن بها . كذا ترجمه و اورد شعره في انجمن خاقان و كذا في (مع ۲ ص ۱۴۳) .

(دیوان رهی ترکمان) راجع دیوان رهی شاملو .

(۲۳۰۶ : دیوان رهی خراسانی اوشعره) المجاور لمشهد خراسان . و اسمه الشاه

محمود . ترجمه و اورد شعره فی (خص ۸ - ص ۲۶۴) .

(۲۳۰۷ : دیوان رهی شاملو) وهو سلطان علی بیگ، حفید علیقلیخان شاملو ترکمان

۵ - ایشک آقاسی للشاه عباس - کان فی عداد (یساولان) و ما کان قانعاً بمنصبه ، و کان

مفرطاً فی الشرب فاخترم فی شبابه . کذا ترجمه فی (نر ۲ - ص ۲۷) و قال لم اردیوانه

ورأیت مثنویه علی زنة « تحفة العراقین » و کذا ذکره فی (تش - ص ۱۴) و (خوشگو)

و (نخ - ص ۶۱) و لکن فی (حسینی - ص ۱۳۵) سماه رهبری غلطاً .

(دیوان رهی شیرازی) هو التخلص السابق لمجدالدین « همگر » الآتی فی الهاء .

(۳۳۰۸ : دیوان رهی قاضی اوشعره) و اسمه القاضي محمد . اورد فی (نر ۱۳ - ص ۴۸۱) ۱۰

شعره فی تاریخ صلح الشاه طهماسب و قیصر الروم فی (۹۶۹) بهذا التخلص .

(۲۳۰۹ : دیوان رهی معیری) المعاصر ولد بطهران (۱۲۸۸ش) . وله اشعار كثيرة

مطبوعة فی الجراید و المجلات ، و ترجمه فی « کنگره نویسندگان - ص ۱۰۲ » .

(۲۳۱۰ : دیوان رهن لکهنوی) و اسمه برهان علیخان بن معزالدين خان . کان

یتخلص سابقاً «عاشق» فبدله «رهن» . تلمذ علی الميرزا فاخر «مکین» . اورد شعره ۱۰

فی (گلشن - ص ۱۸۶) و (پژمان - ص ۸۲۷) .

(۲۳۱۱ : دیوان ریاض همدانی) وهو الميرزا جعفر . ترجم فی « المآثر والآثار »

ونسبه فی (مع ۲ - ص ۱۴۷) الی بروجرد غلطاً . وله مقالات علی طراز المقامات للحمیدی

والمقامات لبديع الزمان و «کنج شایگان» علی طراز گلستان ، ورسالة فی الموسیقی

۲۰ رکان ماهراً فيه وفي الخطین النسخ والشکسته، والنجوم والحساب، وله غزلیات فارسیة

وعربیة . تلمذ علی المير ابی القاسم ذی الریاستین . وبعد موت ذی الریاستین . سافر الی

طهران و بقى منزویاً حتی عرفه امیر کبیر الميرزا تقی خان وقر به ، و بعد نکبة الامیر

الکبیر مرض و مات بها شاباً . طبع دیوان غزله بطهران فی (۱۳۱۳ش) فی (۷۳ ص)

بتصحیح و تقدمة من السيد نصرالله التقوی عن نسخة بهاءالدين ساعد الملك حفید

ذی الریاستین المذکور . و توجد له قصيدة فی مديح الرضا (ع) فی اربعین بیتاً فی مجموعة ۲۵

کتبت (۱۲۷۴) عندالسید محمدالجزائری فی النجف .

۵ (۲۳۱۲ : دیوان ریاضی زاوی) - زاوة قصبة قریبة من محولات ، من محال خراسان - و كان هو قاضيا بها من قبل السلطان حسين ميرزا بايقرامدة ، ثم عزل عن القضاء . ونظم بامر السلطان حسين ميرزا تاريخ وقایع عصره ، ومنها فتح خراسان وقتل شيبك خان الاوزبك و ذكره سام ميرزا فی (تس ۵ - ص ۱۱۰) قال وقد بلغ ثمانية آلاف بيت . وتوفی فی (۹۲۱) وترجمه الميرعلى شیرفی (مجن ۳ - ص ۷۷ و ص ۲۵۳) و ذکر انه كان يعظ الناس بعد عزله ويقرا على المنبر شعره مع الحال والوجد والبكاء ، و ذکر مطلع غزله . و کذا فی (خوشگو) و (روشن - ص ۲۶۶) .

۱۰ (۲۳۱۳ : دیوان ریاضی سمرقندی) ترجمه الميرعلى شیرایضاً فی (مجن ۲ - ص ۴۸ - ۲۲۱) و ذکر اعجابه بنفسه وتكبره وصحبته معه و وفاته بسمرقند ، و اورد مطلع غزله الذى اسقط فيه « كاف الرابطة » فغيره الميرعلى شیر لکنه لم يرضه :
فمطلع غزله :

ستاره ایست در گوش آن هلال ابرو ز روی حسن بخورشید میزند پهلوی
و مطلع المیر :

۱۵ زروی حسن در گوش آن هلال ابرو ستاره ئیست که با ماه میزند پهلوی
و يوجد نسخة منه فی مكتبة (دانشگاه) يشتمل على (۵۱۸ بيتاً) كما فی فهرسها (ج ۲ ص ۲۴۳) و أخرى فی مكتبة المتحف البريطانى كما فی فهرس ريو (ص ۲۹۵) وأخرى عند (سلطان القرائى) بتبريز على ما ارسل الينا فهرسها المخطوط وهى نسخة جيدة خطأ ونفيسة ملوكية مجدولة مذهبة ، تشتمل على (۴۸۶ بيتاً) كلها غزليات مرتبة على حروف القوافى لم يذكر فيها اسم الكاتب ولا التاريخ . و يظهر من رسم الخط وغيره ۲۰ كونه كتابة القرن الحاد يعشر من الهجرة اوله :

گر طيب آيد که گیرد نبض جانان مرا من همی میرم که میگیرد رگ جان مرا
و کذا فی (خوشگو) و (حسینی - ص ۱۳۵) و (تغ - ص ۶۱) وقال سنکلاخ فی (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۱۵) انه رأى ديوان الحكيم ریاضی السمرقندی بخط ۲۰ محمد خندان . و اورد شعره فی « گلستان مسرت - ص ۷۹ » ايضاً .

(دیوان ریاضی کشمیری) کما فی (گلشن - ص ۱۸۷) و الصحيح «راضی» کما مرّ .
(۲۳۱۴ : دیوان ریاضی لاهوری اوشعره) هو امام الدین بن لطف الله المهندس بقلعة
شاه جهان آباد . مات (۱۱۴۵) . اورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۷) .

(۲۳۱۵ : دیوان ریاضی هروی) الموسوم ببحر الفوائد لمحمد يوسف بن محمد حسن
المهاجر الهروی المتخلص فی شعره بالریاضی و المنتهی نسبة الی فیروز خان (السلطان
الابدالی فی سنة ۱۰۱۵) . ولد بهراة وحضر فی المکتب (المدرسة) وله ثمان سنین وهاجر
والده الی مشهد خراسان فی (سنة ۱۳۰۹) له کتاب فارسی کبیر طبع (۱۳۲۴) بمشهد فی
(۵۴۷ ص) بقطع کبیر رحلی، وذلك فی حیات مؤلفه، مرتب علی اثنی عشر کتاباً لكل
واحد منها عنوان خاص (۱) بیان الواقعة فی أحوال المؤلف (۲) ضیاء المعرفه (۳) عین
الوقائع (۴) دفتر دانش (۵) پاسخ و پرسش (۶) فیض روحانی (۷) منبع البکاء فی المراثی (۸)
التخمیسات (۹) الرباعیات (۱۰) پریشان فی التاریخ (۱۱) اوضاع البلاد فی الجغرافیا (۱۲)
خاتمة الکتاب فی تاریخ الحرب الروسية اليابانية . و کل منها کتاب مستقل . وله دیباجة .
و رتبہ علی اثنی عشر عنواناً بعدد الائمة .

(۲۳۱۶ : دیوان ریحان اصفهانی) اسمه یحیی سمیعان بن محمد باقر . اصله من اصفهان
ولد بطهران فی (۱۳۱۳) وفی (۱۳۳۴) نشر جريدة «گل زرد» وفی (۱۳۴۰) حبسه السید
ضیاء الدین فی دار المجانین بطهران فآلف قصة «یکشب دردار المجانین» وطبعه ثم نشر
جريدة أخرى باسم «نوروز» وله اشعار كثيرة فی الجراید ومن آثاره «باغچه ریحان» مطبوع
فی (۱۳۳۸) فی (۶۸ ص) . ثم سافر الی نیویورک . ترجمه فی «تاریخ جراید - ج ۴ - ص ۱۵۷»
و «سخنوران نامی معاصر» للبرقعی (ج ۲ - ص ۱۴۲) و «شعراء اصفهان - ص ۲۲۶» .
(۲۳۱۷ : دیوان ریحان طوسی اوشعره) قال فی (مع ۱ - ص ۲۴۱) انه من قدماء
الشعراء ، و اورد بعض شعره المدرج فی تذکرة «عرفات العاشقین» ولیس هوریحان
العارف العربی المذكور فی «نفحات الانس - ص ۵۲۷» .

(دیوان ریگستان) یأتی فی الراء بعنوان «ریگستان نجف» .

(۲۳۱۸ : دیوان ریگی) للحاج غلامحسین التاجر من اهل بندر «ریگ» علی بحر

عمان . ترجمه فرصت فی (عم - ص ۳۷۲) و اورد شعره .

« ز »

- (دیوان زائر) یأتی بالیاء لما مرّ فی دیوان رائج من متابعة العرف العام فیما یتلفظون به .
 (۲۳۱۹ : دیوان زاجری أو شعره) و اسمه السید حسن ، و كان معاصر الشاه عباس .
 اورد شعره فی (حسینی - ص ۱۳۹) و لعله زجری .
- ۹ (۲۳۲۰ : دیوان زاری أو شعره) اسمه المیرسدید بن القاضی محمد المشهور . اطراها الصادقی (حدود ۱۰۱۰) فی (خص ۶ - ص ۷۹) و ذکر انه نقاد الشعر ماهر فی الموسیقا ، و اورد مطلع غزله و سماء فی (نخ - ص ۶۱) نقلاً عن التقی الأ وحدی « زاری کمانچه » و لعله زاری مشهدی .
 (۲۳۲۱ : دیوان زاری أو شعره) عدّه المیر علی شیر المتوفی (۹۰۶) فی (مجن ۳ - ص ۸۸ و ۲۶۲) من الشعراء المتجددین فی زمانه و اورد مطلع غزله و لعله متحد مع ما بعده .
 ۱۰ (دیوان زاری شیرازی أو شعره) اورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۸) و عنه فی القاموس الترمکی ثم الريحانة و لعله متحد مع ما قبله .
- (۲۳۲۲ : دیوان زاری مشهدی أو شعره) و اسمه محمد قاسم المؤرخ . قتله قطاع الطريق باصفهان فی (۹۷۹) اورد شعره فی (گلشن - ۱۸۸) و عنه فی القاموس و الريحانة .
 (دیوان زاکانی) راجع دیوان عبید زاکانی .
- ۱۰ (۲۳۲۳ : دیوان مولانا زاهد) المعاصر لبابا سودائی الذی کان ماحد السلطان محمد بایسنقر میرزا و کان عاشقاً له . ترجمه المیر علی شیر فی (مجن ۱ - ص ۱۹۳) و ذکر انه تتبع المیر خسرو فی مثنوی « دریای ابرار » وله نظیرة تجنیسات الکاتبی . وله فی المناجات :
 زهره را چنک یار باب که داد لعل درسنگ یارب آب که داد
 و یأتی ان فی (لط ۱ - ص ۱۸) ذکر بعنوان زاهدی بیاء النسبة .
- ۲۰ (۲۳۲۴ : دیوان زاهد الآذربایجانی) من شعراء صائن قلعه ، و اسمه کربلائی نوروز

و شعره بالتركية . ترجمه في (دجا - ص ١٦٢) حكاية عن حديقة الشعراء .

(٢٣٢٥ : ديوان زاهد الاصفهاني التبريزي) الاصل نزيل عباس آباد اصفهان . اسمه

الميرزا قاسم بن الميرزا محسن التبريزي كذا ترجمه في (نره - ص ١٢٠) و اطراه و ابدى فضائله و اورد جملة من اشعاره . و ترجمه أيضاً في (نغ - ٦١) و (حسيني - ص ١٣٨) و (دجا -

ص ١٦٢) و اورد هذا شعره نقلاً عن النصر آبادي و صحف ابراهيم و ذكر ان ديوانه مدون .
(٢٣٢٦ : ديوان زاهد التبريزي) المدعو بفتية زاهد . واسمه معين الدين محمد بن رمضان . وهو من الاولياء المدفونين بمقبرة كجيل في تبريز كما في (دجا - ص ١٦٢) و اورد رباعيته عن « روضات الجنان » .

(٢٣٢٧ : ديوان زاهد فراهي أوشعره) معاصر السلطان حسين . سافر الى هرات .

١٠ اورد شعره في (حسيني - ص ٣٢١) .

(٢٣٢٨ : ديوان زاهد كيلاني) ترجمه في (ض - ص ٤٥٣) و ذكر أنه من احفاد الشيخ زاهد الكيلاني المشهور الذي هو شيخ الشيخ صفى الدين الاردبيلي والجد الأعلى للشيخ علي الحزين الزاهدي ، و ذكر استكمال له للمعقول و كونه من العرفاء النعمة اللّهيّة ، وقد سافر بعزم الحج و توفي بالكاظمية (١٢٢٢) و اورد رباعية له . وعنه أخذ في الريحانة .

١٥ (ديوان زاهدي) بيا النسبة كما في (لط - ص ١٨) و مرّ بغير ياء كما في ترجمة القزويني

(٢٣٢٩ : ديوان زاهدي كيلاني أوشعره) وهو الشيخ ابراهيم بن عبدالله بن عطاء الله

الزاهدي الكيلاني الاصفهاني مؤلف « توضيح اقليدس » و « رافع الخلاف » والمتوفى

(١١١٩) ترجمه ابن اخيه الحزين في تذكرته (ط . اصفهان . ص ٢١) و قال كان ماهراً

في الشعر و المعما و اللغز .

٢٠ (٢٣٣٠ : ديوان الزاهي) هو ابو القاسم علي بن اسحاق بن خلف البغدادي المعروف

بالزاهي الشاعر المشهور كذا ترجمه ابن خلكان في (ج ١ - ص ٣٥٥) و قال [ذكر

عميد الدولة ابوسعيد بن عبدالرحيم في طبقات الشعراء انه ولد في (٣١٨) و توفي (٣٥٢)

و دفن في مقابر قریش ، و شعره في أربعة اجزاء و اكثره في اهل البيت ...] وعده ابن

شهر آشوب في آخر « معالم العلماء » من المجاهدين في مدح اهل البيت (ع) و ترجمه

في نسمة السحر فيمن تشيع و شعره . و ذكر في كشف الظنون (ج ٢ - ص ٩٣) « طبقات

الشعراء» تألیف أبی سعید محمد بن الحسین بن عبدالرحیم الوزير المتوفی (۳۸۸) . وترجم الزاهی فی (لس - ص ۲۲۸) و تاریخ بغداد (ج ۱۱ ص ۳۵۰) و ریحانة الادب . و «زاه» قرية بنیشابور .

(۲۴۳۱: دیوان زایر دامغانی اوشعره) واسمه اسماعیل . يشتغل فی محکمة شیخ الاسلام بها . ذکره النصر ابادی فی (نر ۹ - ص ۴۰۶) و آورد شعره .

(۲۴۳۲: دیوان زایر شوشتری) وهو الخواجه عبدالمحمد التستری الذی ذکره السید عبدالله التستری فی تذکره شوشتر (ص ۱۳۹ و ۱۶۲) و آورد بعض شعره عن دیوانه، وقال انه من تلامیذ المولی کاسبی المسمى بمحبعلی و المعاصر لواخستوخان حاکم تستر الی (۱۰۷۸) قال و عمر طویلا و توفی (۱۱۲۶) . و قال الحزین فی تذکرته (ص ۹۹) انه سافر الی اصفهان فلاقیته هناك .

(۲۴۳۳: دیوان زایر همدانی اوشعره) واسمه الحاج امید . كان والده من الملائکین فی همدان ، و بعد موته اتلف الاموال و هاجر الی بلاد الهند ثم رجع و صار ملازم بوداق سلطان الکمرئی ، کذا وصفه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۲۴) و آورد جملة من شعره . و آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۹) .

(۲۴۳۴: دیوان زایر هندی اوشعره) و هو المیر اولاد علی الهندی . آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۹) .

(۲۴۳۵: دیوان زایر هندی) و هو الشیخ محمد فاخر بن محمد یحیی . آورد شعره فی «سرو آزاد - ص ۲۱۰» . و قال ولد (۱۱۲۰) و مات بیرهان پور (۱۱۶۴) و له دیوان آورد منها شعره .

(۲۴۳۶: دیوان زایری اصفهانی) اوشعرها وهی من شاعرات اصفهان کما فی «آفتاب عالمتاب» و «نشر عشق» و «نتایج الافکار» و «شمع انجمن» آورد شعرها بعد الاطراء فی (روشن - ص ۲۶۸) و (تغ - ص ۶۱) .

(دیوان زبانی یزدی اوشعره) قال فی (نشر یز - ص ۲۹۲) انه من سادات الشعراء فی العصر الصفوی . و آورد شعره هناك و فی (گلستان مسرت - ص ۲۹۱) و لعله زمانی .

(۲۵: دیوان زبیده) بنت السلطان فتحعلیشاه من الفضلیات الشاعرات کثیرة الخیرات والمّرات

کما ذکر فی ترجمتها . مَرَّتْ بعنوان تخلصها «جهان قاجار» . واورد شعرها فی (پژمان- ص ۱۶۰) .

(۲۳۳۷ : دیوان زجری اوشعره) من معاصری الشاه طهماسب الاول . کذا ترجمه واورد شعره فی (گلشن - ص ۱۸۹) و (تغ - ص ۶۱) ولعله زاجری المذکور فی (حسینی- ص ۱۳۹) .

(۲۳۳۸ : دیوان زخمی ہندی) کان برہمنیاً فاسلم فی (۱۱۶۴) ونظم الشعر باللغات الفارسیة والترکیة والعربیة والانگلیزیة والسانسکریتیة والاردویة . کذا فی ریحانة الادب نقلاً عن القاموس الترقی .

(دیوان زرد تبریزی) یأتی بعنوان «شرف زرد تبریزی» .

(۲۳۳۹ : دیوان زرکش اوشعره) اسمہ آقا زمان . کان یتخلص اولاً «فریبی» فبدلہ «زرکش» . نظم قصۃ غرام محمد رضا قہوہ چی ، ثم سافر الی الہند وبہامات . کذا ترجمہ واورد شعرہ فی (نر - ص ۳۳۲) .

(۲۳۴۰ : دیوان زرکش رشتی اوشعره) واسمہ مقيماً الرشتی الماهر فی العروض ، اشتغل اولاً بشغل ابيه «شاهنامہ خوانی» ثم اشتغل بـ «زرکشی» . واورد شعرہ فی (نر - ص ۳۷۹) .

(۲۳۴۱ : دیوان زرکش یزدی اوشعره) واسمہ محمد باقر من شعراء عهد کریمخان زند . واورد شعرہ فی (تش یز - ص ۲۹۳) .

(۲۳۴۲ : دیوان زرکوب اصفہانی اوشعره) و هو المیرزا جعفر الہزّال ، معاصر مجید شبستری . اورد اشعاره الہزلیة فی (حسینی - ص ۳۲۹) .

(۲۳۴۳ : دیوان زرکوب تبریزی) اسمہ الشیخ نجم الدین معاصر ابقاخان کما فی (تاریخ گزیدہ - ص ۸۲۵) . و هو غیر الشیخ نجم الدین الرازی کما ذکر فی (ض - ص ۱۳۱) وغیر الشیرازی جدّ فخر الدین احمد مؤلف شیرازنامہ . وقد ذکر جملة من اشعاره و ترجمته فی (دجا - ص ۱۶۵) و ذکر ان بدر الدین الجاجرمی اورد فی «مونس الابرار» ترجیع بنداً لہ یقرب من مایۃ بیت ، و ذکر ایضاً أنّ لہ «فتوّت نامہ» واورد احدی غزلیاتہ وما هو المکتوب علی لوح قبرہ فی مقبرۃ کجیل من القابہ واسمہ ونسبہ وتاریخ فوتہ فی (۵ رجب ۷۱۲) .

(دیوان زرگر اصفهانی) مرّ «جره‌ری زرگر» وقال فی «شاهدصادق» انه مات (۵۵۲) .

(دیوان زرگر اصفهانی) راجع زرگر تبریزی .

(۲۳۴۴ : دیوان زرگر اصفهانی) واسمه محمد حسین وتخلصه زرگر . ترجمه فی

(مع - ج ۲ ص ۱۵۱) وقال انه توفي (۱۲۷۰) واورد عدة من غزلیاته . طبع دیوانه فی

۵ (۴۲ ص) ضمن «دانشنامه» لمحمدباقر الفت باصفهان فی (۱۳۴۲) ثم مستقلاً فی (۱۳۵۳)

ثم (۱۳۵۹) . وسماء فيه محمد حسن وقال ألفت فی مقدمته انه كان صایغاً . و قد مدح

منوچهر خان معتمدالدولة فذكر فی «المدايح المعتمدية» .

(۲۳۴۵ : دیوان زرگر تبریزی) الاصفهانی المسکن . ترجمه فی (ض - ص ۱۳۳)

وذكر ان اسمه الشيخ نجيب الدين رضا من المريدين للعارف الشيخ محمد علي المؤذن

۱۰ الخراساني من مشايخ السلسلة الذهبية . وكان امياً وله مثنوی «السبع المثاني» ومثنوی

«خلاصة الحقائق» وديوانه هذا غزليات كله ، وقد يتخلص فيه «جوهری» و «رضا»

و «نجيب الدين» قال وانا رايت هذه الثلاثة من منظوماته واورد بعضاً منها وتوفي (۱۰۸۰) .

و لعله الميرزا مقيم المذكور فی (ص ۲۱۰) بعنوان جوهری تبریزی .

(۲۳۴۶ : دیوان زرگر رشتی) اسمه خليل وكان صرافاً فی رشت . ترجمه صادقی

۱۵ کتابدار فی (خص ۸-ص ۲۳۶) وذكر انه نظم «جمشيدنامه» لكنه لم يشتهر واورد عدة من ابیاته

(۲۳۴۷ : دیوان زکریا ملتانی اوشعره) هو بهاء الدين زکریا . ترجمه فی (ض - ص

۲۹۱) واورد شعره . و کذا فی (روشن - ص ۱۰۵) وقال هو ابن وجیه الدين بن الشيخ کمال

الدين القرشي . جاء جدّه من مكة الى ملتان . ومات زکریا فی (۹ صفر ۶۰۵) .

(۲۳۴۸ : دیوان زکری) واسمه الميرزا محمد . توجد نسخه ضمن مجموعة تحت رقم

۲۰ (۴۵۸۳) عند (الملك) کتابتها (۱۲۹۵) فی (۱۸ ورقة) . أوله :

ای کاینات را بدرت التجابجا بر در گهت دلیل ره مدعا دعا

الى قوله :

روز ظهور قايم آل محمد است در حفره ميزند نقيبان صلاصلا

(۲۳۴۹ : دیوان زکری شیرازی اوشعره) وهو عبدالله بن ابی تراب بن بهرام بن زکری

۲۵ استاد القاضي البيضاوي والقطب الشيرازي وابی البحاس ظهیر المرغش ، وقد نسب اليه البيضاوي

کرامۃ الحیاة بعد الموت فی (۶۷۷) کما نقل عنه فی (ض - ص ۳۳۳) وترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۴) واورد رباعیتہ .

(۲۳۵۰: دیوان زکی کاشغری) المولد والمراغی الاصل ، واسمہ لطیف الدین ، توفی (۶۰۷) ترجمہ کذلک فی (دجا - ص ۱۶۷) واورد رباعیتہ ، ونقل عن لباب الالباب ان لطائف

- اشعارہ خارج عن الحدّ والعدّ وکلّھا مقبولة ، و اورد رباعیة مدحه بها ابو الفرج الرونی وترجمہ فی (تغ - ص ۵۳) فی باب الذال ، وفی (مع - ج ۱ ص ۲۴۱) واورد عدة من اشعارہ وقد دخل بعض رباعیاتہ فی رباعیات ابی سعید ابی الخیر المطبوعة بطهران فی (۱۳۳۴ ش) ورأیت بعض شعرہ فی جنگ کتابتہ (۷۵۵) عند (فخر الدین) .

(دیوان زکی مشہدی) المتوفی (۱۱۶۳) المتخلص « نديم » یأتی . وفی « گلستان

- ۱۰ مسرت - ص ۲۰۳ » اورد شعراً لزکی نديم .

(۲۳۵۱: دیوان زکی مراد آبادی اشعرہ) ملک الشعراء فی منطقة اودبالہند . اورد

شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۰) .

(۲۳۵۲: دیوان زکی ہمدانی) الوحيد فی نظم الغزلیات وکان مشارکاً مع المولى شکوہی فی التلمذ عند العلامة المیرزا ابراهیم الہمدانی الحسینی (المتوفی ۱۰۲۵ أو

- ۱۰۲۶) المترجم فی (عالم آرا - ص ۱۱۱ و ۶۴۴) المعاصر والمراسل مع الشيخ البهائی ، ترجمہ النصر آبادی فی (نر - ص ۲۳۶) و ذکرانہ توفی (۱۰۳۰) واورد کثیراً من شعرہ وعبر عنه بملازکی الہمدانی ، فیظہران اسمہ زکی وکان يتخلص به ایضاً کما فی قوله :

زکی از بیخود یہای جرس در نالہ دانستم کہ رہ کم کردہ سردری این کاروان دارد

قال فی « میخانہ - ص ۲۹۶ » انه ولد بهمدان وسافر الی شیراز وتقرب عند محمد قلیخان

- ۲۰ پر ناک ثم رجع وجاء الی الہند و رجع الی وطنہ . ورأیت دیوانہ فی الہند یشتمل علی خمسة آلاف بیت . ثم اورد له « ساقی نامہ » . ونقل فی (سرو آزاد - ص ۳۶) عن ناظم تبریزی ؛ وفاتہ فی (۱۰۲۵) وفی حاشیة میخانہ نقل وفاتہ عن « نشتر عشق » (۱۰۳۰) وقیل

(۱۰۳۵) وترجمہ ایضاً فی (حسینی - ص ۲۳۸) و (تغ - ص ۵۱) . (۱)

(۱) قد ذکر فی التذاکر الہندیة ؛ سرخوش ، سرو آزاد ، مخزن الغرایب ، تذکرہ غنی :- ذکر کی بالذال

۲۵ وفی التذاکر الایرانیة ؛ خلاصۃ الاشعار ؛ وآتشکدہ آذر :- ذکر کی بالزای .

(۴۳۵۳: دیوان زکی ہمدانی) ترجمہ الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۰۸) و ذکر انہ یعیش من کسبہ الضعیف وعملہ الشاق وهو نعلگری ترفعاً من نفسه عن ملق الشعر واورد کثیرا من اشعارہ ، و کذا فی (تش - ص ۲۵۶) نقلاً عن دیوانہ الذی رآہ ، و کذا (سرخوش - ص ۴۴) . ولعلہ متحد مع ماقبلہ .

۵ (۴۳۵۴: دیوان زکیا یزدی اوشعرہ) الاصفہانی المسکن والیزدی الاصل، هو ابن عم الخواجه سیف الدین محمود من احفاد الخواجه غیاث النقشبند کما ذکر النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۱۳) قال وله الید الطولی فی صناعة النقشبندیة ، واورد قطعۃ من شعرہ و رباعیتہ وغیرہما وعنه اخذ فی (گلشن - ص ۱۹۰) .

(۴۳۵۵: دیوان زلالی تبریزی اوشعرہ) ترجمہ سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۴۵) و اورد مطلعین لہ و ذکر انہ ترک الشعر اخیاراً وصار خفافاً . و نقل فی (دجا - ص ۱۶۸) ترجمتہ عن تحفۃ سامی لکن مع اختلاف فی احد المطلعین . ونسبہ فی ریحانة الادب الی القرن الحاد عشر اشتباہاً . واورد شعرہ فی (روشن - ص ۳۷۱) ایضاً .

(۴۳۵۶: دیوان زلالی خوارزمی) المولد و کان اشتغاله فی ہرات ، وینظم القصائد الحسنۃ کما وصفہ كذلك مع ذکر مطلع غزلہ فی (مجتس ۴ - ص ۱۴۶) الذی صرح فی اولہ انہ الحقہ بمجالس النفاۃس لیدکر فیہ من لم یدکر فی المجالس الثمانیۃ . وقد ترجم فی المجلس الثالث زلالی الہروی الآتی ذکرہ ، کما ان المترجم القزوینی ایضاً ذکرہ فی البہشت الثالث ، فلعلہ غیرہذا الخوارزمی المولد الہروی التحصیل والاشتغال ، ویحتمل الاتحاد ایضاً . و ترجمہ واورد شعرہ فی (حسینی - ص ۱۳۹) ایضاً . و نقل فی (روشن - ص ۳۷۱) عن «نگارستان سخن» و «آفتاب عالم تاب» انہ کان یبیع الخل .

۲۰ (۴۳۵۷: دیوان زلالی خوانساری) للحکیم الشاعر محمد حسن المعروف بزلالی ناظم المثنویات السبعة التي منها «حسن گلو سوز» الذی مر فی (ج ۷ ص ۱۵) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۳۰-۲۳۴) و اورد اسماء سائر المثنویات السبعة ، محمود و ایاز ، آذر و سمندر ، شعلۃ دیدار ، میخانہ ، ذرہ و خورشید ، سلیمان نامہ . و ذکر بعض الاشعار من کل منها . توجد نسخة من دیوانہ فی (الرضویۃ) . و مثنویاتہ السبعة عند (الملك) و توجد دیباجة طغرائی لکل من مثنویاتہ فی مکتبۃ (المجلس) و (دانشگاہ) کما فی فہر سہا (ج ۲ ص ۲۰۰)

وقال براون فی ادبیات ایران (ج ۴ ص ۱۶۷) انه توفي (حدود ۱۰۲۴) وفي «شمع انجمن» و «سرو آزاد - ص ۴۱» (۱۰۳۱ = از جهان رفت زلالی بجنان) و اورد شعره فی (تش - ص ۲۰۸) و «مرآت الخیال - ص ۷۷» .

۲۳۵۸ : دیوان زلالی درویش اوشعره) او درویش زلالی بن صفائی . توجد اشعاره بخطه فی مشیخة كنز السالكين المذکور فی (ج ۸ ص ۱۸۷) .

۲۳۵۹ : دیوان زلالی شیرازی اوشعره) من تلامذة اهلی شیرازی . سافر الى الهندومات بگجرات (۹۴۸) ترجمه و اورد شعره فی (تش - ص ۲۶۹) والقاموس التركی ثم الريحانة **۲۳۶۰ : دیوان زلالی** شیروانی) بالتركية . واسمه الميرزا حسين ذكره فی (دجا -

ص ۱۶۸) نقلا عن تاريخ ادبيات آذربايجان لفريدون كوچولى (ج ۲) .

۲۳۶۱ : دیوان زلالی کیلانی اوشعره) ذكره الصادق فی (خص ۸ - ص ۲۹۷) ۱۰ و اورد شعره .

۲۳۶۲ : دیوان زلالی لاری اوشعره) كان صحافاً فی تبريز . ذكره سام ميرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۰) و اورد مطلعہ فی مدح تبريز .

۲۳۶۳ : دیوان زلالی هروی اوشعره) وهو المتوفى (۹۳۱) كما ترجمه سام ميرزا فی (تس ۵ - ص ۱۲۷) و قال اكثر شعره القصايد و اورد بعض قصيدته فی ذم بعض الشعراء . ۱۵

هو معاصر المير على شير كما ذكره فی (مجن ۳ - ص ۷۲ و ۲۴۳) و ذكر انه يبيع الغزل و اورد مطلع غزله ، و ذكره فی (تش - ص ۱۴۹) و اورد شعراً آخر له ولم يرد ديوانه . و كذا فی (گلشن - ص ۱۹۱) و عنهم فی القاموس التركی ثم الريحانة . راجع زلالی خوارزمی . **(ديوان زمانا حنا تراش)** ای نجار خشب السروج تخلصه «مشهور» فياتی بتخلصه فی الميم .

۲۳۶۴ : دیوان زمانا لاهجی اوشعره) الذي كان تلميذ المير معز الدين محمد فی يزد ۲۰ عدة سنين . ذكره كذلك معاصره النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۹۹) و اورد شعره . والظاهر ان المير معز الدين محمد المذكور هو الاردكاني (الاردستاني) الحسيني الذي الف تفسير سورة هل أتى بالفارسية فی (۱۰۴۴) و سماه فی (گلشن - ص ۱۹۱) زمانی لاهجی ، و عنه اخذ فی القاموس التركی ثم الريحانة .

۲۳۶۵ : دیوان زمانای نقاش اوشعره) قال النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۹۶) : اظن ۲۵

انہ والد الحکیم اسماعیل الطیب ، ثم آورد شعره نقلاً عن سعیدای نقشبند . وقال فی (تش-ص ۱۷۶) ان تخلصه راضی وأورد له تلك الاشعار أيضاً ، فذكرناه فی (ص ۳۴۷) بعنوان «راضی اصفهانی» وسماء فی (گلشن - ص ۱۹۱) زمانى اردستانی ، وقال فی (تغ - ص ۶۲) انه الميرشاهكى المتخلص زمانا النقاش الاردستانی ، فهو غير راضى النقاش اصفهانی- الذى ذكرناه فی (ص ۳۴۷) بعنوان راضی اصفهانی - (اقول) ولكنى اظنهما واحداً . وفى (روشن - ص ۲۷۱) خلط بينه وبين «زمانا حنا تراش» .

(دیوان زمان اصفهانی) مر بعنوان «زرکش اصفهانی» و آخر «زمانای نقاش» .

(۲۳۶۶ : دیوان محمد زمان بندگانى) من أعمال جرفادقان . كان محرراً لشيخ الاسلام بها ، وله مثنوى «مدينة الاحباب» ترجمه النصر آبادى (نر ۹-ص ۳۸۲) واورد بعض مثنویہ .. (دیوان محمد زمان بیک) الاردبیلی المتخلص «همت» یأتى بتخلصه .

(۲۳۶۷ : دیوان المیر محمد زمان الرضوی او شعره) المتوفى (۱۰۴۱) بمشهد خراسان . العالم الجلیل الذی ترجم فی «سلافة العصر» وامل الامل . وغیرهما . وله «صحيفة الرشاد» فی رد الصوفیة واورد النصر آبادی فی (نر ۶ - ص ۱۶۰) شعره فی طعن الصوفیة .

(دیوان آقا زمان زرکش) الاصفهانی مر بتخلصه «زرکش اصفهانی» .

(۲۳۶۸ : دیوان حاج زمان شیرازی) الکفاش المصاحب مع العلماء ترجمه النصر آبادی . فی (نر ۹ - ص ۳۸۲) واورد شعره و کذا فی (تش - ص ۲۶۹) .

(دیوان زمان لاهوری) مر بعنوان «راسخ سرهندي» .

(دیوان آقا زمان لنجانی) من بلوکات اصفهان یأتى بتخلصه «واضع» .

(۲۳۶۹ : دیوان زمانى آملی اشعره) وهوابن المولى محمد الآملی . كان والده من تلاميذ

المولى شرف الدين على اليزدى المعمائى كما ذكره الاميرعلى شير فى (مجن ۳ - ص ۷۶ و ص ۲۵۲) قال وكان تخلصه اولاً «وفائى» فالتمس منه تغييره الى «زمانى» بمناسبة انه من شعراء السلطان بديع الزمان ميرزا ولان اميراحمد حاجى يتخلص «وفائى» وشعره مشهور بتخلصه ، وله ديوان فلا يناسب الاشتراك مع الكبار فى التخلص . ثم اورد مطلع غزله . وفى (حسينى - ص ۱۳۹) سماء محمد زمان بن محمد امين .

(۲۵ : دیوان زمانى اردستانی) راجع زمانای نقاش .

- (۲۳۷۰ : دیوان زمانى سيستانى اوشعره) ترجمه واورد شعره فى (گلشن - ص ۱۹۱) بعد ذکرا اردستانى وعنه اخذ القاموس التركى ثم الريحانة . واطنهما رجلا واحداً .
- (دیوان زمانى لاهجى) كما فى (گلشن - ص ۱۹۱) والصحيح «زمانى لاهجى» كما مر عن النصر آبادى .
- (۲۳۷۱ : دیوان زمانى يزدى) ذكره النصر آبادى فى (نر ۹-ص ۲۴۴) و(تش - ص ۲۶۰)
- وقال ان له اليد الطولى فى الشعر، والمشهور انه عمل ديوانا فى الجواب عن ديوان الخواجه حافظ الشيرازى وعرضه على الشاه عباس الماضى، ثم اورد بعض مثنوياته وغازياته ووربايعاته. وقال فى «سرو آزاد- ص ۲۸» انه كان يعتقد بالنسخ و كان يدعى انه هو النظامى الكنجوى دفن بكنجه وخرج من يزد . وکلياته فى عشرة آلاف بيت . قال فى «شاهد صادق» انه مات (۱۰۲۱) وقال ناظم تبريزى انه مات (۱۰۱۷) وقد تتبع «خمسه نظامى» كما فى فهرس مكتبة دانشگاه (ج ۲ ص ۴۵) ترجمه فى القاموس والريحانة و (تش يز - ص ۲۱۳) وفى گلستان مسرت قديبر عنه بالكاشانى . ايضاً واطنه المذكور فى (سرخوش - ص ۴۴) و (هفت - ص ۱۸۸) و (تغ - ص ۶۱) .
- (ديوان زنده پيل) او ژنده پيل . مر بعنوان «ديوان جامى احمد» فى (ص ۱۸۸) .
- (۲۳۷۲ : دیوان زنده دل ساوجى اوشعره) اورد شعره فى (تش - ص ۲۱۸) و(گلشن ص ۱۹۱) و «گلستان مسرت - ص ۲۶۵» وقالوا انه كان متخبط العقل .
- (۲۳۷۳ : دیوان رنگى شيرازى اوشعره) من شعراء اتابك مظفر الدين الزنگى . اورد شعره فى (هفت-ص ۲۴۹) ثم فى (گلشن - ص ۱۹۱) . وليس هو الزنجى الصوفى المذكور فى نفحات الانس .
- (ديوان زنگنه) راجع ديوان نجف قلي خان .
- (ديوان زنوزى) يأتى بعنوان ديوان «فنا» عبدالرسول وولده «فانى» حسن .
- (۲۳۷۴ : دیوان زيادى اوشعره) و اسمه اغورلو خان كما مر فى (ص ۹ و ۸۳) ابن محمد قليخان زياد اُغلى بيگلر بيگى قره باغ ، و كان مدة داروغه (مستحفظا) بقم ، وتلمذ هناك على المولى عبدالرزاق اللاهجى ، وبعد موت عمه مرتضى قليخان ، صار هو بيگلر بيگى اصفهان . کذا ترجمه و اورد شعره فى (نر ۲ - ص ۲۵) و عنه فى (دجا - ص ۲۵)

ص ۱۶۸) .

(۲۳۷۵ : دیوان زیانی) أو شعره) واسمه ابو القاسم أخ المير عناية الله . ترجمه معاصره
فی (تش - ص ۳۷۸) و اطرى ذكائه و قال هو الآن وزير بكرمان . وقال فى (روشن
ص ۲۷۳) انه كان وزير كرمان من قبل نادرشاه .

۵ (۲۳۷۶ : دیوان زیب النساء) أو شعرها و اسمها زیب النساء بنت اورنگ زیب عالمگیر
ملك الهند . اورد شعرها فى التذاكر و منها فى فى « گلستان مسرت - ص ۴۵۵ » .
و اورد شعر اختها زينت الحافظة للقرآن فى (گلشن - ص ۱۹۱) .

(۲۳۷۷ : دیوان مولانا زیبائی أو شعره) ترجمه الميرعلى شیر و اورد مطلع غزله فى
(مجن ۳ - ص ۸۲ و ۲۵۷) والظاهر أنه لم يره ، و كذا فى (حسینی - ص ۱۳۹) .

۱۰ (۲۳۷۸ : دیوان زیبق أو شعره) من شعراء آذربایجان . ترجمه فى (دجا - ص ۱۶۹)
و اورد شعره نقلاً عن حديقة الشعراء .

(۲۳۷۹ : دیوان زیرك أو شعره) و يقال له زیر كى . ترجمه الميرعلى شیر فى (مجن ۳
ص ۷۵ و ۲۵۰) و قال مولانا زیرك المشهور بزیر كى ، و اورد مطلع غزله . و قد تتبع
الحكيم شاه محمد القزوينى احد غزلياته بامر السلطان سليم المتوفى (۹۲۶) .

۱۵ (۲۳۸۰ : دیوان مولانا زين كيسه دوز أو شعره) كذا ترجمه الميرعلى شیر فى (مجن ۱
ص ۲۳ و ۱۹۷) و اورد له : -

بازين كه منعت كند از مردم نا جنس بیگانه چنانی كه غم خویش نداری

(۲۳۸۱ : دیوان میرزا زين نطنزى أو شعره) ترجمه النصر آبادی فى (نر ۵ - ص ۱۴۴)
و ذكر قطعه فى طلب لوازم المعيشة عن شهربارى الحاج هدايت .

۲۰ (۲۳۸۲ : دیوان زینبى علوى محمودى أو شعره) هو عبد الجبار العلوى من شعراء عصر محمود
و مسعود الغزنویین ، و سماه العوفى فى (الباب - ج ۲ ص ۳۹) زینتى ، ولكن ابا الفضل
البیهقى فى تاريخه (ص ۱۳۱) من طبع الدكتور فياض بطهران سماه زینبى ، وهو الصحيح
لانتسابه الى آل الزينبى ببغداد كما ذكره السمعانى . جاء شعره فى « ترجمان البلاغة »
و « حدائق السحر » و « لغت فرس » و لباب الالباب و المعجم و غيره . و ترجمه اقبال
۲۵ فى حواشى . « حدائق السحر » والدكتور صفا فى تاريخ ادبيات ايران (ج ۱ ص ۴۶۵) .

(۴۴۸۳ : دیوان زینتی اصفہانی اوشعرہ) هو السيد حسن من سادات نطنز . ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۲۷) و آورد بعض غزلیاتہ . و فی (تش - ص ۱۷۷) سماء « زینت اصفہانی » . و کذا فی (تغ - ص ۶۲) . و فی (روشن - ص ۲۷۵) عن نگارستان سخن و « آفتاب عالمتاب » بعنوان « زینت لبنانی » و عن « شمع انجمن » بعنوان « زینتی لبنانی » و ترجم رجل آخر بعنوان « زینتی بلیانی » نقلاً عن التقی الاوحدی ، و قال اَنَّهُ استر آبادی . وقد ذکر فی « نگارستان سخن » بعنوان « زینتی استر آبادی » (اقول) الظاهر اَنَّهُ خلط بین « زینتی اصفہانی » و « زینتی سبزواری » .

(۴۴۸۴ : دیوان زینتی سبزواری اوشعرہ) الملازم لمحمد ظهیرالدین بابرشاه . کذا ترجمہ و آورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۷۵) بعد ان ذکر زینتی بدخشانی و لکن الظاهر اتحادہما .

۱۰

(۴۴۸۵ : دیوان زینتی مشہدی اوشعرہ) واسمہ محمد حسین المشہدی . ترجمہ الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۹۹) و آورد عدة من رباعیاتہ .

(دیوان زین الدین استر آبادی) راجع زین الدین خوافی .

(۴۴۸۶ : دیوان زین الدین تایادی اوشعرہ) من مشایخ الطريقة و کان الامیر تیمور گورکان من مریدہ . ترجمہ فی (ض - ص ۱۳۴) و آورد رباعیتہ فی تخویف الملک غیاث الدین و وعظہ ایاہ بترك الظلم .

(۴۴۸۷ : دیوان زین الدین اصفہانی اوشعرہ) واسمہ محمود العارف ، جاء الى الهند و رجع فی عهد اکبر شاه . آورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۷۶) .

(۴۴۸۸ : دیوان شیخ زین الدین خوافی خراسانی اوشعرہ) المتوفی (۸۳۸) کما فی « شاهد صادق » اوثانی شوال (۸۳۳) کما ذکرہ فی ریاض العارفین . کان من مشایخ السهروردیة .

۲۰ اخذ الطريقة عن الشيخ عبدالرحمان النظری عن الشيخ جمال الدین عن الشيخ حسام الدین عن الشيخ عبدالصمد عن الشيخ نجیب الدین علی السرخسی عن شهاب الدین السهروردی عن نجیب الدین السهروردی عن الشيخ احمد الغزالی . ثم آورد بعض اشعارہ و کان الشيخ زین الدین الخوافی معاصرأ مع الامیر قاسم الانوار المتوفی (۸۳۷) و قد کان الشيخ صفی الدین جد الصفیوة متمائلاً الى ارادة الامیر قاسم الانوار ، لكنه انصرف عنه و صحب الشيخ

۲۵

زين الدين الخوافى كما ذكر فى (مجن ١ ص ٦ و ١٨٤) و ذكر فى (مجن ٢ - ص ٢٧ و ٢٠٢)
ان مولانا محمد التباد كانى كان من خلفاء الشيخ زين الدين، و ذكر فى (مجن ٢ - ص ٢٨ و ٢٠٢)
ان الشيخ صدر الدين الرواسى ايضا كان من خلفاء الشيخ زين الدين. وقال فى (خوشگو)
انه كان يتخلص «فانى» (اقول) توجد شعره فى جنك عند (فخر الدين) و فى (گلشن -
١٩٢) سماه زين الدين الأسترآبادى .

(٢٣٨٩ : ديوان زين الدين خبوشانى) و اسمه صاعد الكليد دار للسلطان اسكندر ..
كذا وصفه و اورد رباعيته فى (تش - ص ٧٦) و قال سنكلاخ فى « امتحان الفضلاء -
ج ١ ص ١٥٢ » انه رأى ديوان رباعياته بخط احمد المشهدى غزال العين. و ذكره فى (مع.
ج ١ - ص ٢٤٢) بعنوان زين الدين السكزى و قال انه رأى مجموعة قصائده، و نقل بعض.
١٠ شعره عن «عرفات» للتعق الاوحدى، ومنها فى مديح علاء الدين و مديح الوزير على بن.
احمد. و ترجمه فى (گلشن - ص ١٩٢) بعنوان زين الدين سيستانى .

(ديوان زين الدين السكزى) السيستانى كما فى (مع - ج ١ ص ٢٤٢) راجع الخبوشانى.
(ديوان ملا زين الدين على) ملازم بديع الزمان ميرزا ابن السلطان حسين ميرزا بايقرا
ترجمه فى (مجتس ٦ - ص ١٦٨) من لطائف نامه و اورد مطلع غزله .

١٥ (٢٣٩٠ : ديوان الشيخ زين الدين) ابن الشيخ محمد ابن صاحب المعالم ولد (١٠٠٩).
وتلمذ على ابيه المدعو بالشيخ محمد السبط و على الشيخ البهائى و على المولى محمد امين.
الاسترآبادى، و جاور مكة الى ان دفن بها عند قبر خديجة فى (١٠٧٤) ترجمه تلميذه.
الشيخ الحرّ و قال رايت ديوانه الصغير بخطه .

(٢٣٩١ : ديوان زين الدين النسوى أوشعره) من شعراء شهرستان من توابع دشت.
٢٠ خاوران بخراسان، و كان من أعظم العرفاء أيضاً. ترجمه فى (ض - ص ٣٣٣) و اورد رباعية له ..
(٢٣٩٢ : ديوان ميرزا زين العابدين أوشعره) هو ابن آصف خان . اطراه معاصره.
النصرآبادى فى (نر ٣ - ص ٦٠) و اورد بعض شعره .

(ديوان ميرزا زين العابدين) المتخلص «تسليم» مرّ بتخلصه .

(٢٣٩٣ : ديوان الولي زين العابدين) تكلو خان . ترجمه سام ميرزا فى (تس ٤ - ص ٨٣).
٢٥ و ذكر انه كان مقرباً عند الشاه اسماعيل الفاتح بما لم يحصل لاحد من طائفته مثله.

وكان بينهما ظرائف لم يذكرها تأديباً . و اورد بعض شعره .

- (۲۳۹۴ : دیوان الشيخ زين العابدين) ابن الحسن بن علی بن محمد الحرّ العاملي ، اخ الشيخ الحرّ والمتوفى بصنعاء بعد رجوعه عن الحج في (۱۰۷۸) ترجمه اخوه في الامل وقال ديوانه يقارب الخمسة آلاف بيت . و مر ديوان اخيه بعنوان ديوان الحرّ . و ذكر في « السلافة ص ۵۰ » أيضاً ، ولكن في « نجوم السماء ص ۱۴۴ » ذكر بعنوان زين الدين .
- (ديوان زين العابدين الخوراني) الذي كان يتخلص في شعره فاضل ياتى بتخلصه .
- (ديوان الحاج زين العابدين الشرواني) المتخلص في شعره تمكين مرّ بتخلصه .
- (۲۳۹۵ : ديوان الميرزا زين العابدين الشهرستاني أوشعره) كان من اعظم سادات شهرستان من نواحى اصفهان . هو وأخوه الاكبر الميرعلاء الدين محمد المتخلص « صايبا » سبطا السلطان الشاه عباس الماضى . ووالد هما الميرزا رفيع الشهرستاني كان صدر الممالك الخاصة . ترجمه النصر آبادى في (نر ۱ - ص ۱۳) واورد بعض شعره . و ترجمه في (دجا - ص ۱۷۱) بعنوان زين العابدين ميرزا نقلاً عن « شمع انجمن » .
- (۲۳۹۶ : ديوان ميرزا زين العابدين منشى الممالك أوشعره) قام مقام والده الميرزا عبدالحسين النصيرى منشى الممالك المنسوب الى الخواجه نصيرالدين الطوسى كما ذكره النصر آبادى في (نر ۴ - ص ۷۲) و اورد بعض شعره ، و قال انه توفى بعد سنين ، وقام مقامه اخوه وعديله في الفضيلة .
- (۲۳۹۷ : ديوان زينل بيك أوشعره) ابن أصلانخان الكرجستاني ، كان والده والى مرو في ايام الشاه عباس الثانى كما ذكره النصر آبادى في (نر ۲ - ص ۳۲) واطراه واورد بعض شعره .
- (۲۳۹۸ : ديوان زينى سياه) ترجمه معاصره سام ميرزا في (تس ۵ - ص ۱۵۴) و ذكر انه كان كثير التعرض للناس بالهجاء و لذا هجاء الحفاظ چر كين (چر گر) و اخرج في تاريخ وفاته (خرس سياه = ۹۵۶) وقال ان شعره كثير ونقل منه مطلع غزل واحده .
- (۲۳۹۹ : ديوان زينى لاهيجانى أوشعره) ترجمه سام ميرزا في (تس ۵ - ص ۱۴۹) قال هو من شعراء لاهيجان و اورد مطلعاً له .
- (۲۴۰۰ : ديوان الزينى النجفى) السيد محمد بن احمد بن زين الدين الحسنى الحسينى ۲۰

البغدادی النجفی المتوفی (۱۲۱۶) قال السید محمد صادق آل بحر العلوم انه رآه وهو
مجلد کبیر .

(۲۴۰۱ : دیوان زینبی مشہدی) کان والدہ درویش الدہان ، واشتغل هو فی تحصیل
العلم وهاجر الی العراق و بها توفی . ذکرہ سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۲) وقال له
اشعار حسنة و اورد مطلع و احد من غزلیاته .

(۲۴۰۲ : دیوان زیور یزدی اوشعرہ) واسمہ محمد تقی علاقہ بند . ولد فی یزد (۱۲۵۰)
کما ذکرہ و اورد شعرہ فی (تش یز - ص ۲۹۴) .

« ژ »

(۲۴۰۳ : دیوان ژاله سلطانی) الاصفهانیة الأصل ولدت بطهران فی (۱۳۰۰ ش). طبع لها منظومة « گلہای خودرو » فی (۱۳۲۳ ش) . ترجمها و اورد شعرها فی « کنکره نویسندگان - ص ۱۸۸ » و « سخنوران نامی معاصر - ص ۱۴۶ » وشعراء اصفهان (ص ۲۲۹) .

- (دیوان ژنده پیل) مَرَبَعَنوان احمدجامی فی (ص ۱۸۸) . وله رباعیات دخلت بعضها فی مجموعة «رباعیات ابی سعید ابی الخیر» كما ذكر فی مقدمته (ص ۵۹) .
- (۲۴۰۴ : دیوان ژولیده شیرازی) واسمه عبدالله ، توجد نسخة منه كتبها محمد ابراهیم الشیرازی لاختیه کربلائی باشی القنّاد ، فی القرن الثالث عشر فی (۲۵۴ ورقة) تحتوی علی حدود (۲۵۰۰ بیت) عند (الملك) برقم (۵۴۵۹) وقد یعبر عنه بهدايت الفقراء و یند کر فی بعض اشعاره اسم السيد المیرفتحعلی ، و لعله کان مرشده ، و قال ۱۰ فی قصيدة أخرى :

که باشی و ابراهیم، که مونس ژولیده که همد و که دوریم، یلی یللی یلا

«س»

(دیوان سائر) یأتی بعنوان دیوان سایر ...

(دیوان سائل) یأتی بعنوان دیوان سایل ...

- (۲۴۰۵: دیوان سابق ترك) و اسمه الحاج فریدون . ترجمه فی (نر ۹ - ص ۳۴۵) وقال ليس له عدیل فی الشعروانه ملك فی لباس البشر، وأنه حج سنة تألیف النصر آبادی لتذکرته فی (۱۰۸۳) اقول و توجد دیوانه فی (بنگالہ) و آورد شعره فی «گلستان مسرت ص ۱۵۱» و غیرها مکرراً . و ذکره فی (نغ - ص ۶۲) و (روشن - ص ۲۷۷) .
- (۲۴۰۶: دیوان سابق مازندرانی أو شعره) و هو المولى على نقی بن محمد صالح المازندرانی سبط محمدتقی المجلسی، وقد ذهب الى الهند ومدح اورنگ زیب عالمگیر و توفي هناك سنة تألیف النصر آبادی لتذکرته حدود (۱۰۸۳) فذكره فی (نر ۶ - ص ۱۸۲) و (گلشن ص ۱۹۲) و مرّ اخوه « اشرف » فی (ص ۷۸) .
- (۲۴۰۷: دیوان ساحری ترك أو شعره) كان سیاحاً أورد شعره فی (تش - ص ۱۴) فی الشعراء الامراء، و فی (روشن - ص ۲۷۹) و (پژمان - ص ۱۶۴) .
- (۲۴۰۸: دیوان ساحری تونی أو شعره) آورد شعره فی (روشن - ص ۲۷۹) عن التقی الاوحدی، و فی (پژمان - ص ۸۳۰) بعنوان ساحری گونابادی .
- (دیوان سادات حسینی غوری) قال فی (تش - ص ۱۱۶) ان محمود شبستری نظم « گلشن راز » فی جواب مسائل سادات هذا . وقد مرّ ذکره فی (ص ۱۰۰) بعنوان « دیوان حسینی غوری » . و آورد شعره فی «گلستان مسرت - ص ۵۱۷» و غیره .
- (۲۴۰۹: دیوان سادات سمرقندی أو شعره) وهو الخواجه سمیع . ترجمه فی (نر ۱۰ - ص ۴۴۰) و آورد شعره، وقال كان يتخلص «شاداب» فلمّا رآی غیره قد تخلّص به، غیره

الى « سادات » .

(ديوان سارو خواجه) مرّ بعنوان رضا جوينى .

(٢٤١٠ : ديوان سارى) كلها غزليات ، توجد نسخة عند (محمد النخجوانى) كما كتبه الينا ، و تاريخ كتابة النسخة (١٢٥١) .

(٢٤١١ : ديوان ساطع) واسمه الملا ابو الحسن بن ملاعلى الكشميرى ، تلميذ داراب بيك « جوياء » من شعراء الهند ، بالفارسية . اورد شعره فى « گلستان مسرت » مكررا وقال فى (روشن - ص ٢٧٩) انه ألف « گلشن اسلام » ونظم مثنوى « جنك فيلان » لمحمد شاه و انتخب برهان قاطع و سماء « حجت ساطع » و مات (١١٥٦) .

(٢٤١٢ : ديوان ساعى) فارسى . نسخة منه مخرومة فى (بنكاله) .

(٢٤١٣ : ديوان ساغر) الموجود نسخة منه فى مكتبة آقا جعفر بن ابى القاسم (سلطان القرائى) التبريزى بخط الشكسته فى (١٤٠ ص) للناظم نفسه ، عدايات (٧١٩٤) بيتا اوله : بنام آنكه نام او بود سردفتر دلها ز نام ناميش گرديده آسان جمله مشكلها نگر در راهبر گر خضر فيض لطف او مارا براه عشق نتوانيم كردن طى منزلها غزلياته مرتبة على الحروف و بعدها الرباعيات ، ومن حرف الميم ناقص قليلا ، لكن ليس فى هذا النسخة شى مما نقل عن ساغر السرابى و الشيرازى فى الكتب ، فالظاهر ان ساغر ١٠ هذا غير السرابى و الشيرازى الا تبين كما كتبه الينا .

(٢٤١٤ : ديوان ساغر الاصفهانى اوشعره) اسمه الميرزا محمد ابراهيم رأيت فى بعض المجاميع شعره فى استنهاض الحجّة (ع) و ترجمه فى (المآثر - ص ٢١٦) و قال كان استادا فى الخط النسخ و مات (١٣٠٢) و اخرج مانى الاصفهانى تاريخه [يك ساغر بده]

٢٠ و قد مدح معتمد الدولة فترجم فى « المدايح المعتمدية » لبهار الاصفهانى .

(٢٤١٥ : ديوان ساغر سرابى اوشعره) الميرزا عبد الرحيم بن الميرزا سعيد كلانتر فى سراب . ترجمه فى (دجا - ص ١٧١) نقلاً عن نگارستان دارا و اطرى فضله و كماله و خطّه و اورد شعره .

(٢٤١٦ : ديوان ساغر شيرازى) هو الشيخ محمد بن الشيخ مؤمن نزيل شيراز و كان يدعى

٢٥ أن أصله من العرب من بنى خزاعة . ترجمه معاصره فى (مع - ج ٢ - ص ١٨١) و فى

(ض-ص ۴۵۳) واطری علمه وزهده و ورعه و اخلاقه و امامته فی المسجد الجامع بشیراز واورد فی کل منهما عدة ایات من غزلیاتہ و شعرہ . و ترجمہ فی « انجمن خاقان » و فی « طرائق الحقائق » ایضاً و اوردا ایضاً شعرہ . و توجد نسخة من دیوانہ فی (۷۰۰ بیت) عند (الملك) برقم (۵۴۰۸) .

۵ (۲۴۱۷ : دیوان ساغری او شعرہ) منسوباً الی بلدة ساغر کما فی (مجن ۲ ص ۳۲ و ص

۲۰۵) و ذکرانہ من شعراء ہر اۃ معاصر للمولی جامی و ویسی و اورد شعرہ و قصۃ عدم مسافر تہ الی الحج مع جامی . و عنہ اخذ ظاہراً فی « سفینۃ الشعراء » و زاد علیہ ، ثم عنہ اخذ فی (گلشن - ص ۱۹۲) و القاموس الترقی ثم الريحانة . و کذا براون (ج ۳ - ص ۵۷۱) .

(۲۴۱۸ : دیوان ساغری کاشانی او شعرہ) ترجمہ فی (تس ۵ - ص ۱۵۱) و اورد شعرہ .

۱۰ (۲۴۱۹ : ساقی اصفہانی او شعرہ) و اسمہ المیرزا شاہ حسین . کان بناءً فترقی الی

منصب الداروغۃ فی اصفہان ثم نصبہ الشاہ اسماعیل الصفوی وزیراً و کان موزیاً فتنقلہ مہتر شاہ قلی . کذا ترجمہ و اورد شعرہ فی (تش - ص ۱۷۷) مع اغلاط فیہ ، و اورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۸۱) و (پثرمان - ص ۱۶۴) .

(۲۴۲۰ : دیوان ساقی بخشی او شعرہ) و هو ابن جعفر ، و کان شاعراً بالفارسیۃ والترکیۃ .

۱۵ ترجمہ فی (مجن ۵ - ص ۱۱۳ و ۲۸۵) و اورد مطلعاً لغزلہ الفارسی .

(۲۴۲۱ : دیوان ساقی جزائری او شعرہ) کان معاصراً لا کبرشاہ اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۳) .

(۲۴۲۲ : دیوان ساقی خراسانی) للعارف السالك الحاج محمد زمان بن کلبعلی خان .

جلایر الکلائی المتوفی بطهران فی لیلة الاثنين (۲۱ رجب - ۱۲۸۶) و کان من اولاد .

۲۰ حکام کلات و تلمذ علی محمد اسماعیل وجدی ازغدی . ترجمہ مؤرخا فی (مع - ج ۲

ص ۱۹۵) و فی (المآثر - ص ۲۰۵) و ذکر تصانیفہ : « نفحات غیبیۃ » « درج اللئالی »

و دیوان المناقب هذا و هو المشتمل علی مناقب الائمة (ع) و الغزلیات و الرباعیات و التریجیات .

و « ساقی نامہ » و « الہی نامہ » و غیر ذلک مما یوجد فی النسخۃ الموجودة فی مکتبۃ

(المجلس) کما فی فہرסהا (ج ۳ - ص ۲۹۵) و لہ ایضاً « خلاصۃ مشارق الانوار » کما مرّ

۲۵ فی (ج ۷ ص ۲۳۳) و مثنوی « سلسلۃ مشایخ طریقت » .

(ديوان ساقى قزوینی) كما فى « شمع انجمن » راجع ديوان سامى قزوینی .

(٢٤٢٣ : ديوان ساقى هروى أو شعره) كان طالب العلم وينظم الشعر كما فى (مجتس ٦ ص ١٦٣) و أورد شعره .

(٢٤٢٤ : ديوان ساكت اصفهانى) و الميرزا محمد حسن القنادابن الميرزا احمد ، من الصوفية الصفى عيشاهية باصفهان . ولد (١٢٨٥ أو ١٢٧٧ أو رجب ١٢٧٨) باصفهان و مات بها فى رجب (١٣٥٦) كان تاجراً فى معاملات الافيون ، وقد أقعده فى آخر عمره اخترام ولده الميرزا عباس . وله ديوان مدون . ترجمه فى « نامه سخنوران - ص ٨٠ » وشعراء اصفهان - ص ٢٣١ نقلاً عن جلال همائى والمعلم الحبيب آبادى ، وكان من اعضاء انجمن دانشكده باصفهان فأورد ألف غزله فى « دانشنامه » المطبوع فى (١٣٤٢) وكذا فى (پژمان - ص ٨٣٠) .

(٢٤٢٥ : ديوان ساكت تبريزى) واسمه الميرزا محمد امين بن الميرزا مؤمن بن الخواجه ميرزا بيك من اعظم تبريز و معاصر لصائب التبريزى الذى اختار هو له هذا التخلص . سكن مشهد خراسان برهة ثم سافر الى الهند فى بنگاله واكرمه عالمگير شاه . نقل ترجمته كذلك فى (دجا - ص ١٧١) عن تذكرة يوسف عليخان و « صحف ابراهيم » و ترجمه النصر آبادى فى (نر ٥ - ص ١٣٢) نقلاً عن اخيه الذى كان باصفهان بعنوان ميرزا امين بن الميرزا مؤمن بن ميرزا بيك . وهو مقدم على امين المذكور فى (ص ١٠٢) وقد أورد شعره فى (گلشن - ص ١٩٣) و (تغ ص ٦٣) و (پژمان ٨٣١) .

(٢٤٢٦ : ديوان ساكت شيرازى أو شعره) وهو غلامرضا من شعراء اوائل القرن الحاضر بشيراز . كان حياً حين تأليف فرصت لكتابه فى (١٣١٣) فترجمه فى (عم - ٥٤٥) . و عنه فى الريحانة . و أورد شعره فى (پژمان - ص ١٦٥) .

(٢٤٢٧ : ديوان ساكت يزدى أو شعره) و اسمه شاه ابراهيم . أورد شعره فى (روشن ص ٢٨١) .

(٢٤٢٨ : ديوان ساكتى قمى أو شعره) وهو من احفاد الخواجه عبدالله الانصارى كما ترجمه و أورد شعره فى (روشن - ص ٢٨١) .

(٢٤٢٩ : ديوان ساكن شاه جهان آبادى أو شعره) و هو الميرزا عنايت الله . ذهب ٢٥

الى لکهنو فی (۱۱۶) و تقرب عند شجاع الدولة ثم اعتزل الامير وتزهد وتزل بينارس و بايع شاه نظر على صانع و تلمذ على محمد فاخر « مکين » آورد شعره فی (گلشن - ص ۱۹۳) .

(۲۴۴۰ : دیوان المولی ساکنی سمرقندی اوشعره) ترجمه فی (مجتس ۴ ص ۱۴۷) و قال انه طالب العلم و ناظم الشعر و آورد مطلع غزله . و کذا فی (گلشن - ص ۱۹۳) .

(۲۴۴۱ : دیوان سالک اوشعره) واسمه درویش حسین . اطری شعره الامین أحمد فی (هفت - ص ۲۹۹) .

(۲۴۴۲ : دیوان سالک اردوباری اوشعره) ترجمه فی (دجا - ص ۱۷۲) و قال انه من شعراء القرن الثالث عشره بالترکیة . ۱۰

(دیوان سالک اصفهانی) راجع « سالک بروجنی » و « سالک پیر اصفهانی » .
(دیوان سالک اصفهانی) کما فی (تش - ص ۱۷۷) و (روشن - ص ۲۸۲) والظاهر انه « سالک قزوینی » .

(۲۴۴۳ : دیوان سالک اصفهانی اوشعره) و اسمه محمد حسین . ترجمه و آورد شعره معاصره هدايت فی (مع - ج ۲ ص ۲۱۱) و اطری حسن خطه و اخلاقه . و ترجمه ايضاً فی « انجمن خاقان » . ۱۵

(۲۴۴۴ : دیوان سالک بروجنی) و هو الله کرم الملقب « رؤفی » . ولد بقرية بروجن من اعمال اصفهان فی (۱۳۲۲) و كان بزازاً طالب علم شاعراً . له ديوان مدون کما ترجمه و آورد شعره ايزد گشسب فی « نامه سخنوران - ص ۱۵۸ » و کذا فی (شعراء اصفهان ص ۲۳۲) . ۲۰

(۲۴۴۵ : دیوان سالک پیر اصفهانی اوشعره) و اسمه شاطر حسن . ولد (۱۲۸۸) و مات بها (۱۳۵۶) و كان من اعضاء انجمن ادبی لشيدای اصفهانی . كان يتخلص « سالک » فبدله الى « سالک پير » . ترجمه و آورد شعره فی (شعراء اصفهان - ص ۲۳۳) .

(۲۴۴۶ : دیوان سالک تبریزی) ترجمه فی (دجا - ص ۱۷۲) و ذکر انه من شعراء آذربایجان فی القرن الثالث عشر و ان ديوانه يقرب من الفيت و نسخة منه فی مكتبة ۲۵

الحاج حسين آقا النخجواني في تبريز، ونقل عنها مثنويه المختصر الذي نظمه في (١٢٣٨) في وصف مرض الوباء الحادث في تلك السنة . و يوجد شعره في « گلستان مسرت (ص ٥١٦) .

(ديوان سالک الجموئي) راجع سالک شيرازي .

- (٢٤٣٧ : ديوان سالک خوي) واسمه المولى حسين من شعراء القرن الثالث عشر . كان حياً في (١٢٤٦) وديوانه يقرب من الف وخمماية بيت . ترجمه كذلك في (دجا - ص ١٧٢) و أورد بعض شعره . وتوجد ديوانه عند (محمد النخجواني) كما كتبه اليينا .
- (٢٤٣٨ : ديوان سالک شيرازي أو شعره) وهو سالک الدين محمد بن نجم الدين صاحب « كنز السالكين » المذكور في (ج ٨ - ص ١٨٧) أورد فيه كثيراً من شعره الفارسي .
- (٢٤٣٩ : ديوان سالک قزويني) واسمه ابراهيم . ولد (١٠٢١) كما صرح به نفسه في مثنويه الموسوم « محيط كوينين » الذي فرغ من نظمه (١٠٦١) وله يومئذ اربعين سنة . وهو موجود مع ديوانه في مكتبة (المجلس) و ديوانه مشتمل على « ساقى نامه » والغزليات والرباعيات والقصائد في حدود عشرة آلاف بيت . ذكر سائر خصوصياته في فهرس المكتبة في (ج ٣ - ص ٢٩٦) وتاريخ انمام كتابة النسخة في قزوين للحاج محمد صادق في (١٠٨٤) وهي نسخة عصر الناطم وعليها خطوطه و تصحيحاته ، ويظهر وفاة الناطم ١٠ حين تأليف النصر آبادي لتذكرته في (١٠٨٣) كما يظهر من (نر ٩ - ص ٣٢٨) و ذكر انه كان باصفهان و سافر الى الهند مرتين و سكن بقزوين و مات بها و ذكره في (تش - ص ٢٢٤) في شعراء قزوين ثم أورد في (ص ١٧٧) رجلاً باسم سالک اصفهاني و ان ظنهما واحداً ، و أورد شعره في (سرخوش - ص ٤٥) و (تغ - ص ٦٢) و «سرو آزاد - ص ١٠٩» و (پژمان - ص ١٦٦) و « گلستان مسرت » ص ٤٦٩ و غيرها .
- ٢٠ (٢٤٤٠ : ديوان سالک كاشاني) وهو الميرزا حبيب الله المذكور في (ج ٧ - ص ٩٦ و ٢٧١) ذكر الديوان لنفسه في كتابه « لباب الالقاب في ألقاب الاطياب » الذي جمع فيه تراجم علماء كاشان و غيرها و الموجودة عند السيد احمد الروضاني باصفهان ، استنسخها عن نسخة كانت بقم عند السيد شهاب الدين التبريزي النجفي . له منظومات مختلفة و « گلزار اسرار » .

(٢٤٤١ : دیوان سالک کاشانی أوشعره) واسمه المير محمد علی . ترجمه و آورد باعيتہ فی (تش - ص ٢٤٤) . و کذا فی (گلشن - ص ١٩٤) و (تغ - ص ٦٣) و (پثرمان - ص ١٦٧) .

(٢٤٤٢ : دیوان سالک نائنی أوشعره) و هو الملا محمد رضا بن الحاج محمد حسين ، اخ الملا محمد حسن المرتاض والحاج محمد صادق المعين . كان تاجراً . له رسالة فی تاريخ عرفاء نائين و فی آخره بعض اشعاره ، طبعها فی (١٣٥٥) و مات بعدها . کذا فی « تاريخ نائين - ص ١٩٠ - ج ١ » للبلاغی النائنی .

(٢٤٤٣ : دیوان سالک يزدي أوشعره) ترجمه مجالسه و مصاحبه فی (مع - ج ٢ - ص ١٨١) و ذکران اسمه محمد جعفر . هاجر الى اصفهان للتحصيل ثم الى شيراز واتصل هناك بحسين علی ميرزا فرمان فرما بفارس و كان من اعضاء مجلس حضوره و فی الاواخر كان يباشر الطبابة ، ثم أورد جملة من شعره ، و کذا فی (تش يز - ص ٢٩٤) . وقال فی « انجمن خاقان » ان له شرح مشکلات تاريخ و صاف الحضرة .

(٢٤٤٤ : دیوان سالک يزدي) كان مدة بشيراز فسكن اصفهان ، ثم ذهب الى الهند و خدم عبدالله قطبشاه (١٠٢٠ - ١٠٨٣) فی دکن ، و بعد اخراج المغل منها جاء الى شاه جهان آباد عند دانشمند خان و هناك توفي . کذا ترجمه و آورد شعره فی (نر - ص ٣٢٩) و (تش - ص ٢٦٠) و (سرخوش - ص ٤٥) و (حسيني - ص ١٥٨) وقال فی « سرو آزاد - ص ١١٠ » ان الملا شفيعائي اليزدي المخاطب دانشمند خان المتوفى (١٠٨١) اکرم سالک فی شاه جهان آباد الى أن توفي فی (١٠٦٦) وقال فی (روشن - ص ٢٨٢) انه كان تلميذ الحكيم رکننا الکاشانی .

(٢٤٤٥ : دیوان سالک اردبيلي أوشعره) ترجمه فی (دجا - ص ١٧٣) و قال انه من شعراء القرن الثاني عشر و آورد شعره عن جنگ کتبت فی (١١٢٥) .

(٢٤٤٦ : دیوان سالک اصفهانی أوشعره) واسمه المير محمد علی من احفاد خليفه سلطان . مات ببغداد فی (١١٨٧) كما ترجمه و آورد شعره فی (تش - ص ٣٧٨) .

(دیوان سالک بلگرامی) راجع دیوان أسلم بلگرامی فی (ص ٧٣) . و سالک کشمیری .

٢٥ آورد شعره كثيراً فی « گلستان مسرت » .

(۲۴۴۷ : دیوان سالم تبریزی) محمود بیک بن ابی الفتح بیک ترکمان ، ناظم مثنوی « یوسف زلیخا » ترجمه فی (دجا - ص ۱۷۳) نقلاً عن خاتمة « خلاصة الاشعار » قائلاً ان مجموعة اشعاره تزيد على ثمانية آلاف بيت . وله مثنويات آخر « مهرو وفا » على زنة « مخزن الاسرار » و « لیلی و مجنون » و « شاه نامه شاه طهماسب » و ترجمه الصادق المعاصر له فی (خص ۷ - ص ۱۱۰) و آورد بعض ابیات « یوسف زلیخا » و بعض ابیات « مهرو وفا » و ذکر ان الشایع انه تتبع الخمسة لكن لم يصل الينا . آورد شعره فی (تش - ص ۱۴) بعنوان سالم ترکمان و « گلستان مسرت - ص ۱۶۰ » و (پژمان - ص ۱۶۷ و ۸۳۱) .

(دیوان سالم ترکمان) راجع دیوان سالم تبریزی .

(دیوان سالم شیرازی) کما فی (نر ۹ - ص ۳۸۴) راجع « دیوان ناظم شیرازی » . ۱۰
(۲۴۴۸ : دیوان سالم کاشانی اوشعره) و اسمه عبدالغفار . آورد شعره فی (تش - ص ۲۴۴) و کذا فی (روشن - ص ۲۸۳) .

(۲۴۴۹ : دیوان سالم کشمیری اوشعره) وهو السيد المير لطف الله بن السيد مير على من سادات کشمير . ترجمه النصر آبادی فی (نر ۱۱ - ص ۴۵۰) و ذکر تنقلاته الى اکثر البلاد ومنها الى اصفهان واستفادته عن المحقق السبزواری ، و كان فی جميع تلك التحولات ۱۵
يجتمع مع ارباب الذوق و اهل المعرفة ، کتأثير و نجات ، و كان حياً الى (سنة تأليف النصر آبادی ۱۰۸۱ - ۱۰۸۳) ثم آورد بعض اشعاره ، و ترجمه ايضاً فی (روشن - ص ۲۸۳) .

(دیوان سالم کشمیری) کما فی (تغ - ص ۶۳) مات (۱۱۱۹) و كان محمد أسلم برهمنيا ثم اسلم . و مرّ بعنوان أسلم فی (ص ۷۳) . و هو غير اسلم المذكور فی (روشن - ص ۴۴)
لأنه من القرن الثالث عشر . ۲۰

(دیوان سالمی قرشی) ترجمه و آورد شعره فی (کلشن - ص ۱۹۴) و اظنه اشتبه بسایلی قرشی الآتی .

(۲۴۵۰ : دیوان سالمی خراسانی اوشعره) اصله من العراق و اکتسب العلم بخراسان و مهر فی المعما . و الخط و الموسيقى . ترجمه فی (مجن ۳ - ص ۲۳۸ و ۶۶) و نکن جاء اسمه فی الاول سائلی و کذا فی (کلشن - ص ۱۹۶) و الصحيح ما ذکرناه . ۲۵

(۲۴۵۱ : دیوان سامانی بخاری) معتمد ہمایون المعاصر . هو وابوہ وجدہ شعراء کلہم يتخلصون سامانی . آورد شعرہم فی (پثرمان - ص ۱۶۷) .

(۲۴۵۲ : دیوان سامانی بخاری اوشعرہ) ترجمہ فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۰) و ذکران اسمہ ملاسرکاری من طلبۃ العلم و آورد شعرہ .

۵ (۲۴۵۳ : دیوان سامانی جونپوری اوشعرہ) و اسمہ المیر محمدناصر . کان من امراء خانخانان . و قتل فی (۱۱۴۷) آورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۴) و عنہ فی القاموس التریکی ثم الريحانة .

(۲۴۵۴ : دیوان سامانی شیرازی) اسمہ محمد حسن بن المیرزا حبیب اللہ المعروف بالحکیم القاآنی . ترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۲۰۳) و ذکرانہ ولد بشیراز و نزل مع والدہ بطهران و اشتغل بالتحصیل حتی برع فی فنون . و توفی شابا فی (۱۲۸۵) و آورد من اشعارہ ما تقرب من ماتین و خسین بیتا و کذا ترجمہ فی « المآثر - ص ۲۰۴ » .
۱۰ (۲۴۵۵ : دیوان سامری تبریزی اوشعرہ) ہوابن حیدری التبریزی . ترجمہ فی (دجا ص ۱۷۶) و ذکرانہ سافر الی الہند بزى التجار و اتصل بخان خانان و نقل عدة من اشعارہ عن خاتمة « خلاصة الاشعار » و کذا فی (گلشن - ص ۱۹۵) و (تغ - ص ۶۲) و (پثرمان - ص ۸۳۱) .

(دیوان سامعا تبریزی) و اسمہ بیرام بیک . ترجمہ كذلك فی (دجا - ص ۱۷۶) والصحيح انه همدانی کما یأتی .

(۲۴۵۶ : دیوان سامعمازندرانی اوشعرہ) ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۸۱) و ذکر اشتغاله بالعلم و سفرہ الی الہند و عودتہ الی اصفهان و وفاتہ بہا . و آورد بعض شعرہ .

۲۰ (۲۴۵۷ : دیوان سامعا ہمدانی اوشعرہ) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۲۳) قال اسمہ بیرام بن باقر بیک الہمدانی الذی کان ملازم رستم خان سپہسالار و قتل فی قزوین و ذکرانہ کاما ہر فی علم الموسیقا و نظم التصنیف ، و ابتلی بمرض حمل الی الی بیمارستان المؤسس فی ورنوسفادران و بہاتوفی . و آورد جملة من شعرہ ، و کذا فی (تغ - ص ۶۳) و (پثرمان - ص ۸۳۱) و (گلشن - ص ۱۹۵) و لکن فی (دجا - ص ۱۷۶) نسبہ الی تبریز اشتباہاً .
۲۵ (۲۴۵۸ : دیوان سامع شوشتری) و هو الحاج محمد حسن بن علی رضا « ناجی » ابن محمد

طاهر نزيل بمبئي هاجر والده الى بمبئي حدود (١٢٤٠) فتزوج بابنة الملا علي التستري التاجر بها فرزق منها محمد حسن هذا واخته فماتت، فتزوج باختها فرزق منها شاكرة في (١٢٤٤) و محمد حسين في (١٢٤٧) و محمد علي « حزين » في (١٢٦٦) وترجمهم جميعاً عباس بن محمد علي الحزين في مقدمة « ناله حزين » المطبوع (١٩٣٨ م) وذكر انه تلمذ علي الفاضل الاردكاني ، وكان يتجر في بمبئي ومات في الكاظمية في (١٢٩٧) .
 وحمل الى النجف و دفن عند ابيه ، وله من الاولاد محمد و احمد وعلي . وترجمه ايضاً اخوه محمد علي الحزين في « تحفة الاحباب » و أورد شعره .

(٢٤٥٩ : ديوان سامعي هندی) له ذيل لمثنوي « بهمننامه » للشيخ « آذري » حمزة بن علي ، كما رأيت في بعض الفهارس .

(ديوان سام نيشابوري) كما في (تش - ص ١٣٨) و الظاهر أنه سامي نيشابوري ٦٠
 كما يأتي .

(ديوان سامي اصفهاني) راجع ديوان سامي چر كسي .

(٢٤٦٠ : ديوان سامي چر كسي) و اسمه لطف علي بيگ ابن اسماعيل من امراء چر كس . سماه في « شمع انجمن » ساقى غلطاً . و قال كان يتخلص سابقاً « نجيب » ثم اتخذ سامي تخلصاً . كذا ترجمه في (گلشن - ص ١٩٦) و (تغ - ص ٦٣) ومختصراً في ٦٥
 (تش - ص ١٤) و توجد نسخة من ديوانه عند (الملك) برقم (٥١٢١) يشتمل علي اكثر من (٥٥٠٠) بيتاً كتبت في القرن الحاد عشر . و لعله صاحب مثنوي « يوسف و زليخا » المذكور في (روشن - ص ٢٨٤) .

(ديوان سامي خراساني) يأتي بعنوان سامي نيشابوري .

(ديوان سامي دامغانی) كما في النسخة التركية لمجالس النفائس ، ولكن في ترجمته ٢٠
 في (مجن ٣ ص ٦٢ و ٢٣٥) جاء سامي فيأتي في الشين .

(٢٤٦١ : ديوان سامي صفوي) وهو الشاهزاده سام ميرزا ابن الشاه اسماعيل الأول المؤسس للدولة الصفوية و اخ الشاه طهماسب و المعارض معه . ولد في الثلاثاء (٢١ - شعبان - ٩٢٣) و مات حين هدم عليه السقف في الزلزال في (٩٧٤) حين كان محبوساً في حصن قهقهة . كما في (دجا - ص ١٧٦) او قتل (٩٨٣) كما في خميب السير . له ٣٥

تذكرة «تحفة سامی» المؤلف (٩٥٧) والمشمول على (٦٦٤) ترجمة كما ذكر تربيت
و قال رأيت ديوانه البالغ ستة آلاف بيت . و ترجمه في (تش - ص ١٤) و (حسينى -
ص ١٤٨) و (مع - ج ١ ص ٣١) و القاموس التركى وعنه فى الريحانة . و فى مقدمة
طبع التحفة المطبوعة (١٣١٧ ش) .

٥. (٢٤٦٢: ديوان سامى قزوینى أوشعره) قال فى (حسينى - ص ١٥٣) اسمه عز الدين
و مات (٩٥٠) و أورد شعره . و فى (گلشن .. ص ١٩٥) سماه كذلك ولكن تاريخ وفاته
(٩٥٦) و نقل عن «شمع انجمن» ان اسمه «نصيرالدين» وتخلصه «ساقى» وعنه اخذ
فى القاموس التركى و عنه فى الريحانة .

(٢٤٦٣: ديوان سامى لاهورى أوشعره) و اسمه الخواجه عبدالله . كان من اولاد
اتراك كوهپايه وولد هو بلاهور، وله مع بيدل فى شاه جهان آباد مناظرات و مات (١١٥٥)
كذا ترجمه و أورد شعره فى (گلشن - ص ١٩٥) و فى القاموس التركى مات (١١١٥)
كما فى الريحانة . و أورد شعره فى «گلستان مسرت - ص ٤٦٨» .
(ديوان سامى ميانجى) أورد شعره بهذا العنوان فى (حسينى - ص ١٥٤) بعد ذكره
«سامى قزوینى» و اظنهما رجلا واحداً .

١٥. (٢٤٦٤: ديوان سامى نيشابورى أوشعره) كان من شعراء خراسان من عهد السلطان
حسين بايقرا (المتوفى ٩١١) الى عهد السلطان طهمااسب الصفوى (المتوفى ٩٨٤) ترجمه
كذلك بعنوان «سامى خراسانى» فى (گلشن - ص ١٩٥) و عنه فى القاموس التركى
و عنه فى الريحانة و (پژمان - ص ١٦٨) و الظاهر انه متحد مع سام نيشابورى الذى
ذكره فى (تش - ص ١٣٨) و قال ان اسمه غياث الدين احمد .

٢٠. (ديوان سامى هندى) راجع ديوان سامى لاهورى .

(٢٤٦٥: ديوان سامى هزارجريبى) للميرزا على بن الميرزا حسن الذى كان ناظر
حسينعلى ميرزا فرمانفرما بشيراز قديما . واشتغل بتحصيل العلوم والكمالات من اول عمره
وصار جامعها . ترجمه معاصره فى (مع - ج ٢ ص ١٨٢) و ذكر مفارقتة معه فهو فى شيراز
وهدايت بطهران . قال وسمعت انه يتخلص «هشيار» وأورد ما يقرب من خمسين بيتا من شعره .
٢٥. (٢٤٦٦: ديوان ساير اردوبادى أوشعره) ترجمه النصر آبادى فى (نر ٩ - ص ٢٨١)

وحكى عن ميرزا صايبا أنه مشهدى راه فى الهندو كانه مات بها وسمع انه من اهل المشهد
و آورد رباعية له و شعرا و هو قوله :

بنوش و لعنت حق بریزید کن سایر اگر بدست تو در کربلا شراب دهند
اقول سیاتی سایرالمشهدی الذی کان باصفهان و اهدی دیوانه الی الشاه سلیمان الصفوی
و حکى فى (دجا - ص ۱۷۸) عن سفينة خوشگو ان سایر الار دوبادى لم یخرج من بلده .
والذی کان بالهند هو المشهدی .

(دیوان سایر تبریزی أو شعره) ترجمه و ذکر له رباعیتین فی (دجا - ص ۱۷۸) نقلا
عن نسخة جنك مخطوط .

(۲۴۶۷ : دیوان سایر تفریشی أو شعره) الذی ذکره (خوشگو) فی سفینته و آورد شعره
و ذکر انه غیر الا ردوبادى و غیرالمشهدی . ۱۰

(۲۴۶۸ : دیوان سایر مشهدی) نزیل اصفهان فی تکیه حیدر فی چهارباغ . ذکره النصر
آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۴۴) و اطری قناعته و زهده عن الدنيا و آورد بعض رباعیاته
و شعره ، و یظهر من الوحید المستگردی فی حاشیه (ص ۲۸۲) من تذکرة النصر آبادی
ان نسخة دیوان سایرالمشهدی الذی کتبها بخطه للشاه سلیمان الصفوی موجوده فی
مکتبته . و ترجمه فی (تش - ص ۸۶) و (سرخوش - ص ۴۶) و « سفینه خوشگو » کما
فی (دجا - ص ۱۷۴) و جاء شعره فی « گلستان مسرت » و (پثرمان - ص ۱۶۹) .
(دیوان ساوجی) یأتی بعناوین « سوزی ساوجی » و « سلمان ساوجی » و صرفی
ساوجی « و « سیفی ساوجی » .

(۲۴۶۹ : دیوان ساوجی هندی) فارسی لفرخنده خانم الرشیدیه ، مطبوعه ، کما فی
ادبیات معاصر الیاسمی (ص ۹۹) . ۲۰

(۲۴۷۰ : دیوان سایل اصفهانی) و هو السید حسین الحسینی بن السید حسن القاری
(روضه خوان) ولد باصفهان فی (الثیریز سنة ۱۲۸۹ ش) . جمع (۲۱۰ رباعیاً) من
رباعیاته فی کتاب سماه « دویت و ده رباعی » و هو تاریخ جمعه (۱۳۳۳ ش) . کذا
ترجمه و آورد شعره فی (شعراء اصفهان - ص ۲۲۹) .

(۲۴۷۱ : دیوان سایل بختیاری أو شعره) آورد شعره فی (پثرمان - ص ۱۶۸) . ۲۵

(دیوان سایل دماوندی) راجع سایل همدانی .

(دیوان سایل رازی) راجع دیوان سایل همدانی .

(٢٤٧٢ : دیوان سائل شیرازی) محمد سعید والمشهور بآقاجانی ذکر فی (مع - ج ٢

ص ١٨٢) ان آباءه كانوا من عمال قير و كازرين من اعمال فارس، وهو خلف اخاه مكانه

وسكن شیراز محالسا مع فضلائها الى أن توفي بها قبل ورودی اليها فی (١٢٢٥) وله دیوان

يقال انه نحله منه « خادم القیری » واخرج غزلياته باسمه - وقد أشرنا اليه فی ترجمة خادم -

و آورد بعض غزلياته . و توجد نسخة منه فی مكتبة (المجلس) آورد خصوصياتها

ومحتوياتها ابن يوسف فی فهرسها (ج ٣ - ص ٢٩٤) وهي فی (٧٠٠٠ بيت) وقال الگروسی

فی « انجمن خاقان - ٤ » ان دیوانه فی (٨٠٠٠ بيت) .

(٢٤٧٣ : دیوان سائل کاشانی) ترجمه سام میرزا فی (تس ٢ - ص ٣٥) و ذکر رغبته

بنظم القصائد و تتبعه « دریای اسرار » للأمر خسرو؛ و آورد بیتاً منه، و قال انه من

سادات کاشان .

(دیوان سائل نهانندی) راجع سائل همدانی .

(٢٤٧٤ : دیوان سائل همدانی) قال فی (تش - ص ٢١٢) ان اصله من ری وسكن

١٥ نهانوند من همدان و ساح بلاد عراق و آذربایجان و خاصم شعراء عصره فآذوه فتجنن

واحرق رأسه بنفسه فمات بيزد . وقال فی (تس ٥ - ص ١٢٢) انه من دماوند (ظ : نهانوند)

وسكن همدان من شبابه فاشتهر به ، و بعد اطراء فضائله قال : ذمه حیرتی فقال :

سایل آن کهنه فاسق همدان که سرشتش زبغض و کین باشد

و اختل دماغه فی آخر عمره ومات (٩٤٠) و قال فی (خص ٨ - ص ١٨٠) انه من

٢٠ نهانوند من جلگه همدان و کان جامعاً بین علوم الظاهر و الباطن حتی انهم بالجنون

و آورد أشعاره التي جاء بعضها فی (تس ٥ - ص ١٢٢) و بعضها فی (تش - ص ٢١٢) -

و کذا فی گلستان مسرت و (کلشن - ص ١٩٦) والقاموس التريکی وعنه فی الريحانة -

و علی أيّ فهو غير هاشم بن کوچک الفراهی المتخلص سائل الذی کتب سفينة بخطه

فی (١١٠٤-١١٠٦) الذی نقل عنه السعيد النفیسی فی « سخنان منظوم ابی سعید ابی

٢٥ الخیر - ص ١٨٥ » .

- (٢٤٧٥ : ديوان سايلي جويني) ترجمه وأورد شعره في (مجن ٣ - ص ٦٧ و ٢٤١)
 وزاد المترجم القزويني في (قزمج ٣ - ص ٢٤١) انه اليوم يسكن بلاذ الروم كاتباً لسلطانها
 وهو صايم الدهر يتجنب أكل الحيوانات ، وقد نظم جواباً لبوستان ، وجواباً لكلكستان
 سعدى . والظاهر ان المترجم القزويني خلط بينه وبين سايلي قرشي .
- (ديوان سايلي خراساني) كما في (لط ٣ - ص ٦٦) و (گلشن - ص ١٩٦) ولعل
 الصحيح ما ذكره في (قزمج ٣ - ص ٢٣٨) كما مرّ سالمى .
- (٢٤٧٦ : ديوان سائلي طهراني أوشعره) اسمه زين الدين ، سلطان كان والده من
 الرؤساء في طهران كما ذكره سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١٦٣) و أورد مطلع غزله
 وليس هو سائل رازي همداني لانه ذكره في (تس ٥ - ص ١٢٢) .
- (٢٤٧٧ : ديوان سائلي عراقي أوشعره) أورد شعره في (گلشن - ص ١٩٦) و قال
 ان اصله من العراق و نزل خراسان . و أورد شعره (پثرمان - ص ١٦٨) .
- (٢٤٧٨ : ديوان سايلي قرشي) نسبة الى قرش بالفتح بلدة بخراسان . قال في (مجن ٦ -
 ص ١١٨ و ٢٨٩) انه ساذج القلب سريع الكتابة يكتب في اليوم خمسمائة بيت و انه
 رتب ديوانه على الحروف ، و زاد المترجم القزويني في (قزمج ٦ - ص ٢٨٩) انه اليوم
 (عام ٩٢٧) يسكن الروم وهو دائم الصيام ، الف كتاباً في قبال گلستان ولكن لا يطلعها
 غيره . اقول الظاهر ان المترجم القزويني خلط بين سايلي قرشي و سايلي جويني .
- (٢٤٧٩ : ديوان سايلي قزويني أو شعره) و اسمه سعد الملك الحسيني . كان امام
 الجماعة بالمسجد الجامع . أورد شعره في (تش - ص ٢٢٤) و (پثرمان - ص ١٦٨) .
- (٢٤٨٠ : ديوان سائلي هراتي أوشعره) ترجمه سام ميرزا في (تس ٥ - ١٤٧) وأورد شعره .
- (٢٤٨١ : ديوان السبتي الكبير) الشيخ كاظم بن الشيخ حسن بن علي السبتي النجفي
 المولود بها في (١٢٥٨) والمتوفى (٢٩ - ١٤ - ١٣٤٢) بالقريض اللطيف العالي دونه
 ولده القائم مقامه الشيخ حسن الآتي بعداً . أكثره في مرائي الحسين (ع) ومدايحه وفيه
 رثاء ، بعض من عاصرهم من العلماء . يقرب من خمسة آلاف بيت .
- (٢٤٨٢ : ديوان السبتي) باللغة الدارجة في العراق المعروفة بالحسكة كلها في رثاء
 الحسين (ع) يقرب من ثلاثة آلاف بيت . أيضاً للشيخ كاظم المذكور . دونه ولده الشيخ حسن .

- (۲۴۸۳ : دیوان السبتی الصغير) للشيخ حسن بن الشيخ كاظم المذکور الخطيب بعدايه والمتوفى (صفر ۱۳۷۴) فی المراثی والمدائح للمعصومين . يقرب من ستة آلاف بيت بالشعر القريض دونه بنفسه وله « انفع الزاد » و « الکلم الطيب » و « انيس الجليس » كما مرّ ويأتي .
- (۲۴۸۴ : دیوان السبتی ايضاً) بلسان الحسكة يقرب من أربعة آلاف بيت كلها في المديح والثناء للمعصومين (ع) للشيخ حسن المذکور دونه بنفسه ايضاً .
- (۲۴۸۵ : دیوان سبحانی) للمير صالح بن السيد عبد الله « وصفي » مشكين قلم ، الاكبر آبادی العارف المنشئ الخطاط الشاعر . كان يتخلص في شعره الفارسي « كشفى » و في الهندية « سبحانی » وكان أميراً في بلاط شاه جهان آباد . و مات (۱۰۶۰ = قطب هادی مير صالح متقى) ترجمه في خزينة الاصفياء (ج ۲ - ص ۳۵۰) .
- ۱۰ . وعنه في الريحانة .
- (دیوان سبحانی شوشتری) كما في (نغ - ص ۶۳) راجع سحابی شوشتری .
- (دیوان سبط ابن التعاويذی) مرّ بعنوان ديوان ابن التعاويذی . نسخة منه كتبت في المدينة (۱۱۱۲) أصح من المطبوع في المقتطف (۱۹۰۳ م) عند الخطيب يعقوبی في النجف .
- ۱۵ (دیوان سبقت دهلوی) راجع « ديوان خادم ... » و توجد شعر بهذا التخلص في « گلستان مسرت - ص ۵۱۷ » و لعله لما بعده .
- (۲۴۸۶ : دیوان سبقت لکهنوی) و هو سكراج الكايتيه من ملازمی أسدخان وزير عالمکیر . كان ماهراً في العلوم والآداب والتأريخ . تلمذ على عبدالقادر بيدل . و قتل (۱۱۳۸) . له منظومة « جنگنامه حسين عليخان » . أورد شعره في (گلشن - ص ۱۹۷) .
- ۲۰ (۲۴۸۷ : دیوان سپاهی أوشعريه) و اسمه الشاه حسن . أورد شعره في (گلشن - ص ۱۹۷) .
- (۲۴۸۸ : دیوان سپاهی آندجانی أوشعريه) و اسمه خدا دوست ، حفيد الخواجه كلان بيك الاندجانی . مات (۹۷۹) أورد شعره و ترجمه في (گلشن - ص ۱۹۷) وعنه أخذ في القاموس التريكي ناقصاً ، ثم عنه في الريحانة .
- ۲۵ (۲۴۸۹ : دیوان سپاهی هروی أوشعريه) و اسمه يا مغورچی بيك (يغمورچی : نخ.ل.)

ابن المیرولی بیگ ، والدہ اعظم شأناً من المیرعلیکہ . ترجمہ و آورد شعرہ فی (مجن ۵ - ص ۱۱۱ و ۲۸۳) واطری جندیته .

- (۲۴۹۰ : دیوان سینتای اصفہانی) وهو عبدالحسین بن غلامرضا ولد بطهران (۱۲۸۲ ش) و سافر الى الهند ورجع فی (۱۳۱۶ ش) و سکن اصفهان الى اليوم . له غیر هذا الديوان « اخلاق ایران باستان » و « یرتوی از فلسفہ ایران باستان » و « نو آموز مزدیسنا » و « پیام راستی » و « آنچه را دنیا مرهون تمدن ایران می باشد » و « حافظ چه میگوید » و جریده « دورنمای ایران » اصدره فی بمبئی الهند اربعة أشهر بالفارسیة فی (۱۳۰۷ ش) و « زرتشت که بود و چه کرد » و « اشک سینتا » و « اسرار جنگل » و افلام سینمائیة اخلاقیة متعددة . ترجمہ ایند گشسب فی « سخنوران نامی ص ۹۰ » و فی « تاریخ جرائد و مجلات » و فی شعراء معاصر اصفهان (ص ۲۳۵) . ۱۰
- (۲۴۹۱ : دیوان سپهر بخارائی اوشعره) من شعراء السامانیة ، و معاصر أبی المؤید البلخی و أبی المثل البخارائی . کذا ذکر فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۴) و آورد شعره .
- (۲۴۹۲ : دیوان سپهر ثانی) واسمه عباسقلی خان مشیرافخم بن محمدتقی سپهر . له « تحفه مظفری » فی نقد الشعر و « خلاصة تاج المآثر » او « مختصر مظفری » نظماً ، وهو المذکور فی (ج ۷ ص ۲۱۶) - قال فی اول « شامل التواریخ » انه مختصر من کتابی « آئین اکبری » للفیضی و « تاج المآثر » لصدرالدين حسن النظامی الهنديین - وله ايضاً « سلوك الملوك » و « شامل التواریخ » فی تاریخ المغل فرغ منه (۱۳۱۶) توجد نسخة منه بخط المؤلف عند (سلطان القرائی) وله « طراز المذهب » فی احوال زينب (ع) تعد من مجلدات « ناسخ التواریخ » لوالده و تکمیلاً له . و له مجلدات أخر فی احوال موسى بن جعفر (ع) فرغ منه (۱۳۴۰) وله « محمود التواریخ » فی احوال سبکتکین ترجمه فی (المآثر - ص ۱۹۰) و ریحانة الأدب فی ترجمة والده لسان الملك سپهر کاشانی . ۲۰

- (۲۴۹۳ : دیوان سپهر کاشانی) الميرزا محمدتقی خان لسان الملك الملقب بسپهر الكاشانی المولود بکاشان (۱۲۱۶) كما ترجم نفسه فی مقدمة ديوانه الأول الموسوم « محمود القصايد » المؤلف (۱۲۴۱) الموجود فی (المجلس) كما فی فهرسها (ج ۳ - ص ۶۸۰) والمتوفى بطهران (۱۲۹۷) و اشهر تصانیفه المطبوعة « ناسخ التواریخ » و مرّ له ۲۵

» براهين العجم « في (ج ٣ ص ٨١) مع ذكر بعض أحواله . و صرّح نفسه في اول مجلد احوال فاطمة (ع) من ناسخه بان ديوانه هذا فارسي في عشرين الف بيت من مختار شعره البالغ الى مائة الف بيت . ترجمه معاصره ومصاحبه في (مع - ج ٢ ص ١٥٦) و أورد ما يزيد على الف و خمسمائة بيت من ديوانه الموجود عنده . وتوجد نسخة من ديوانه الثاني عند (الملك) تحت رقم (٤٩٠٥) كتب في (١٢٦٥) في (١٢٦٠٠ بيت) عليها خطّه في (١٢٨٢) و خطّ ابنه عباسقلی مشير افخم وزير تأليفات في (١٣٢٧) كما في فهرسها لابن أبي . ونسخة في (٥٥٠٠ بيت) موجودة في (المجلس) عليها خطّ (١٢٦٢) كما في فهرسها (ج ٣ ص ٢٩٩) .

(٢٤٩٤ : ديوان سپهری) و اسمه سهراب . له منظومة « در کنار چمن » المذكور في (ج ٨ ص ١٤٣) .

(٢٤٩٥ : ديوان سپهری زوارجی) ترجمه صادقی في (خص ٨ - ص ٢٤٦) المؤلف (١٠١٦) بما يظهر منه حياته في زمن التأليف و أورد بيتين من شعره ، و الظاهر انه نسبة الى بلد الشاعر زوارة في نواحی اصفهان . و قال في (تش - ص ١٧٧) من زوارة اردستان ، و هو صوفي له أشعار كثيرة . و كذا في القاموس التركي و عنه في الريحانة .

(٢٤٩٦ : ديوان سپهری هندی) ترجمه في (مع ١ : ٣١) و (خص ١ - ص ١٨) قال هو تخلص السلطان نظام شاه من ملوك الهند في (١٠١٦-١٨٩٦) حسن الصحبة لم يوجد في ملوك الهند احد مثله في محبته اهل العراق (الایرانیین) و المغل . ولذلك يفد اليه كل من سافر من ایران الى الهند الا ان يردّه القضاء الى السلطان همايون الهندي . و اورد مطلعا و مقطعا من شعره ، و ظاهر كلامه انه كان حيا في زمن تأليفه . و كان يفد اليه الوفود من العراق . و تواريخ الملوك النظامشاهية مبسوبة في تاريخ فرشته ، و ذكر فيه ان سلطان العصر في (١٠١٦) منهم السلطان مرتضى الثاني نظامشاه بن شاه علی بن برهان شاه الاول الذي مات (٩٦١) فيحتمل ان سپهری هو هذا او من كان قبله ، و هم احد عشر ملكاً كما في طبقات لين پول (ص ٢٩٠) .

(٢٤٩٧ : ديوان ستار تبریزی) اسمه محمد صالح . سافر الى الهند في عهد شاه جهان الذي مات (١٠٧٦) و صاحب في بنگاله منعم خان . حكى ترجمته كذلك مع بيتين له (دجا -

- ص ١٧٤) و تذكرة (حسيني - ص ١٥٧) وترجه (سرخوش ٤٧) والنصر آبادي في (نر ٩ - ص ٣٠٨) و تردد هذا في تخلصه فكتب بدله سيّار .
- (٢٤٩٨ : ديوان سناك يزدي) واسمه طلعت يزدي . طبع ديوانه ييمبئي في (١٣٤٧) .
- (٢٤٩٩ : ديوان السجاد) ينسب الى الامام زين العابدين علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب (ع) . والديوان في حدود (١٥٠ بيتاً) مرتب على حروف القوا في ، لكل حرف خمسة ابيات و قد عدّ « لا = اللام الف » حرفاً مستقلاً . و كان الشيخ البهائي أورد قافية الالف منه في الجزء الرابع من كشكوله مع الترديد في نسبته الى الامام ، ثم إن عبدالغفار نجم الدولة ناشر الكشكول أورد جميع الديوان فيه وصرّح بذلك في مقدمة طبعه على الحجر بطهران في (١٢٩٦) و توجد نسخة من هذا الديوان عند مجيد موقر بطهران في مجلد يشتمل على (٢٣ ورقة) و ذكر في آخره : [تم الكتاب في السابع من محرّم سنة ثمان و تسعين و مأتين ، و يليه (٣٧ ورقة) نشرأ اوله بعد البسملة روى عن الزهرى أنّه حكى عن علي بن الحسين زين العابدين عليه السلام انه كان يحاسب نفسه و يناجي ربه جلّ ذكره : يا نفس حتى م الى الحياة سكونك والى الدنيا ...] و آخره [و كتب هذا كله ابوسعد رافع بن نوح بن ادريس الغنوي في ٩ صفر ٢٩٩ و الحمد لله ...] أقول وصحة التواريخ هذه مشكوك فيها . و قد شرح الديوان هذا عدة مرات منها ما اوله : [الحمد لله الذي هو بالحمد جدير ... قال الشيخ الامام ... زين العابدين بن الحسين .. في قافية الالف :

تبارك ذوالعلي والكبرياء تفرد بالجلال و بالبقاء

تبارك تفاعل من البركة بفتحتين وهي ...] وقد طبع الديوان هذا في ضمن « ديوان المعصومين » أيضاً .

- (٢٥٠٠ : ديوان سجادي بروجردي) و هو السيد علي اكبر بن عبدالرحيم المتخلص « سجادي » البروجردي المعاصر . طبع بطهران في (١٣٢٨ ش) في (١٠٣ ص) وهو قصايد و غزليات و مرثي و رباعيات .

- (٢٥٠١ : ديوان سجاوندي) هو ملك الكلام مجد الدين احمد ابن ابي بديل محمد السجاوندي . ذكره في « لباب الالباب » (ج ٢ - ص ٢٨٢) و وصفه : [سلطان جهان ٢٠

علم ومالك أعنته فضل وقايد أزمته عمل ، منشى حقايق ...] وقال أن له مصنّفات مقبولة عند العلماء ، ومنها « انسان عين المعانى » فى التفسير و « ذخائر الثمار درمعانى أخبار سيد مختار » ثم أورد له أبياتاً فارسية لطيفة . وقد ذكر الكتّابين فى كشف الظنون (١) و خلط فى مؤلفها بين مجد الدين احمد بن أبى بديل المفسر الشاعر الفارسى السجاولى و شمس الدين أبى الفضل محمد بن أبى يزيد طيفور السجاولى القارى المتوفى (٥٦٠) مؤلف « الوقوف » ومؤلف « عين المعانى فى تفسير السبع المثانى » . كذا فى (فهرس مكتبة دانشگاه تهران - ج ١ ص ٢٤٢) .

(٢٥٠٢ : ديوان سجودى سمرقندى أوشعره) كان من فضلاء شعراء سمرقند . وصفه فى (تس ٥ - ص ١٦٥) وأورد شعره .

(٢٥٠٣ : ديوان سحاب الاردوبادى الاصفهانى) هو السيد محمد بن السيد احمد الحسينى المتخلص هاتف . نزل جده الأعلى من اردوباد الى اصفهان و يأتى والده الطبيب الماهر الشاعر المتوفى (١١٩٨) وكان سحاب من شعراء عصر الفتحة لعليشاه ولقبه « مجتهد الشعراء » و باسمه ألف تذكرة « رشحات سحاب » وله « سحاب البكاء » وتوفى (١٢٢٢) وحمل الى العراق . ترجمه (مع - ج ٢ ص ٢٠٧) وقال ان ديوانه يقرب من خمسة آلاف بيت . و ترجمه فى (دجا - ص ١٧٦) نقلاً عن « نگارستان دارا » و ذكر ان ديوانه فى ثمانية آلاف بيت . توجد نسخة منه فى (الرضوية) . و ثلاث نسخ عند (الملك) و نسخة فى (سپهسالار) أقل من (٤٠٠٠ بيت) و نسخة دانشگاه تهران أقل من (٢٠٠٠ بيت) كما فى فهرسها (ج ٢ - ص ٥٤) و ترجم فى « انجمن خاقان » أيضاً .

(٢٥٠٤ : ديوان سحاب تفریشى أوشعره) هو ابوالقاسم بن محمد زمانى التفریشى . المولود بها (١٣٠٤) طبع بعض اشعاره فى تصانيفه منها فى مديح الامام الصادق (ع) فى كتابه زنده گانى امام صادق . وطبع له « فرهنگ خاورشناسان » .

(٢٥٠٥ : ديوان سحاب سامانى) وهو ابن عبدالله محيط . ولد بسامان من قرى اصفهان فى (١٣٠١ ش) ذكره فى (شعراء معاصر اصفهان - ص ٢٣٧) و قال انه من عمال اصفهان و أورد من شعره و اطراه .

۴۵۰۶ : دیوان سحاب همدانی الشیخ حسنعلی من اعضاء انجمن دانش بهمدان کما وصفه و آورد شعره فی « دانشنامه » لمحمد باقر الفت الاصفهانی ، و یوجد دیوان سحاب فی مکتبة (المحیط) بطهران .

- ۴۵۰۷ : دیوان سحابی** أسترابادی) النجفی الجوار أصله من جرجان و مولده تستر و مسکنه النجف. ترجمه معاصره الصادقی فی (خص ۸ - ص ۳۰۴) و ذکر لقائه فی النجف بعد ریاضاته بها فی سبعة عشر سنة. و مع اعترافه بانه کان فی ظاهر حاله فی کسوة التفرید و التجرید ادعی انه کان مرثیاً مزوراً و آورد رباعیة له . ولكن فی (مع - ج ۲ ص ۲۱) و فی (ض - ص ۱۳۸) ذکر انه جاور النجف اربعین سنة فی الرياضات النفسانية و المجاهدات فی عصر الشاه عباس الماضي و بهاتفی (۱۰۲۱) وله ستة آلاف رباعیا غیر ماله من الغزلیات ، و آورد فی الکتابین جملة من رباعياته و عدد رباعياته فی « مرآت الخیال ص ۸۴ » بانیثی عشر الف رباعیة و فی « سرو آزاد - ص ۱۴ » نقل عن « صبح صادق » ان له سبعین الف رباعیة ، و کذا فی « شمع انجمن - ص ۱۹۸ » و لیس بصحیح. و فی (نر ۹ - ص ۲۵۴) قارنه بالخیام من کثرة رباعياته و لم یترجمه مستقلاً . و ترجمه فی هفت اقلیم و فی (تش - ص ۱۵۱) و لکن غلطاً ، و فی (تغ - ص ۶۳) سماه کمال الدین ، و فی فهرس ریو (ص ۶۷۲) و عنه فی (براون ج ۴ - ص ۱۶۸) و ذکر هذا وفاته فی (۱۰۱۰) و هو مأخوذ عن سرو آزاد . و نسخة من دیوانه توجد عند (الملك) ۱۰ و تشتمل علی (۴۴۵۲) رباعیة کتبت (۱۰۹۱) تحت رقم (۴۹۹۵) . و نسخة (المجلس) تشتمل علی (۶۲۵۰ رباعیة) و فی مقدمتهار سالة عرفانیة فارسیة لسحابی ظاهرأ ، و اسمه « عروة الوثقی » تشتمل علی اربعة فصول و بعد الرباعیات مثنوی لسحابی ایضاً . و نسخة پارسای توسرکانی بطهران تشتمل علی « عروة الوثقی » ثم الرباعیات ثم المثنوی المذکور فی (۳۴۳ بیتاً) کما ذکر ذلك مفصلاً فی مجلة ارمغان الطهرانیة (السنة ۱۴ - ص ۵۱۵ - ۵۱۸) و سماه فی ۲۰ فهرس الآصفیة (ص ۲۹۸) سحابی شوشتری .

(دیوان سحابی شوشتری) ذکر دیوان رباعياته فی فهرس الآصفیة (ص ۲۹۸) و فی (تغ - ص ۶۳) سبجانی شوشتری . و الظاهر انه هو الأسترابادی المذکور آنفاً .

(دیوان سحابی نجفی) راجع سحابی أسترابادی .

- ۴۵۰۸ : دیوان سحری** خوانساری) المعروف بقطبا. کان قاضی خوانسار و والده القاضی ۲۵

امین الخوانساری . ترجمہ النصر آبادی و اطراء فی (نر ۹ - ص ۳۱۸) واورد رباعیہ لہ .
و کذا فی (گلشن - ص ۱۹۸) .

(۲۵۰۹ : دیوان سحری زوارہ پی اوشعرہ) اصلہ من اردستان ، وکان عطاراً باصفہان .
اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۸) .

۵ (۲۵۱۰ : دیوان ملا سحری طهرانی) ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۰۹)

و ذ کر صحبتہ مع المولی صبو حی الخوانساری المتوفی (۱۰۷۸) فی طهران و ذ کر شعرہ
فی حق مقصود علی الارباب الطهرانی واورد کثیراً من اشعارہ الی انشأہا . باللہجۃ الطهرانیۃ .
و ترجمہ فی (مع - ج ۲ - ص ۲۱) واورد بعض اشعارہ الطهرانیۃ ، و کذا فی (گلشن - ص ۱۹۸) .

(۲۵۱۱ : دیوان سحیم) ابن وثیل العاملی الریاحی . ذکرہ (ابن الندیم - ص ۲۲۴) جمع
شعرہ الاصحی و ابن السکیت .

(۲۵۱۲ : دیوان سخای اصفہانی) واسمہ محمد زمان خان بن نظام الدولۃ الحاج محمد
حسین خان الصدر الاعظم للسلطان فتحعلیشاہ . وکان حاکم یزد کما ترجمہ فی (مع - ج ۲
ص ۱۸۱) واورد بعض شعرہ . و کذا فی انجمن خاقان .

(۲۵۱۳ : دیوان سخای لاری) المیرزا زاہد علی المتخلص « سخا » ابن المیرزا سعد

الدين اللاری . کان ہو بعد والدہ ضابط مالیات بنادر فارس . ترجمہ فی « تذکرہ حزین »

(ص ۹۵) قال و بعد الانقلابات ترک عملہ و فر الی الہند و مات بدہلی . اقول اورد اشعارہ

فی گلستان مسرت مکرراً . و قال فی « لارستان کھن - ص ۱۹۹ » اند فی محاربات محمد

خان بلوچ فر الی دہلی و مات بہا فی (۱۱۴۶) و دیوانہ ذکر فی التذاکر و لعلہ یوجد

فی مکتبات الہند . و اضاف فی (تغ - ص ۶۳) انہ فر من نادرشاہ . و زاد فی « اسماء المؤلفین -

۲۰ - ج ۱ ص ۷۶۷ » انہ مات مسموماً .

(۲۵۱۴ : دیوان سخن اکبر آبادی اوشعرہ) واسمہ عبدالصمد . کان من تلامیذ

عبدالقادر بیدل ، و من اساتید سراج الدین آرزو . مات باحمد آباد گجرات فی (۱۱۴۱) اورد

شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۹) و القاموس الترقی ثم الريحانة .

(۲۵۱۵ : دیوان سخن اصفہانی) سافر الی الہند للتجارة فلأزم بهادر والی . لہ دیوان

۲۵ مختصر . و مات (۱۲۲۶) اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۹) و اضاف فی الريحانة نقلاً عن

القاموس التریکی ان اسمہ السید محمد خان ومات (۱۲۱۶) .

(۲۵۱۶: دیوان سخن شیرازی اوشعره) واسمہ آقا نبی المنشی العلاقہ بند . اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۱۹۸) .

(۲۵۱۷: دیوان سخی کرمانی اوشعره) من شعراء عصر السلطان الشاہ عباس الماضي المتوفی (۱۰۳۸) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۴۵) و اورد بعض قصیدتہ فی مدح الشاہ عباس وبعض غزلہ ورباعیتہ ، و کذا فی (تغ - ص ۶۴) .
(۲۵۱۸: دیوان سخنور بلگرامی اوشعره) واسمہ الشیخ محمد صدیق ابن القاضی احسان اللہ قاضی بلگرام . تلمذ علی نوازش علی . ترجمہ واورد شعرہ فی (سرو آزاد - ص ۳۴۹) . واورد شعرہ فی «گلستان مسرت» .

(۲۵۱۹: دیوان سدید اعور) وهوسدیدالدین محمد من طائفة کراد کرماج ومعاصر اثرالدین اخسیتکی (المتوفی ۵۶۲) والمعارض معه فی الشعر . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۵) واورد شعرہ المنبئی عن کونہ أعورالعین و کذا فی (تش - ص ۱۴) و (تغ - ص ۶۴) والقاموس التریکی ثم الريحانة . وقال سنکلاخ فی «امتحان الفضلاء - ج ۲ ص ۳۳۳» انه رای دیوانہ فی خمسين ورقة بخط محمد رضا صدرالکتاب .

(۲۵۲۰: دیوان سدید بیہقی اوشعره) واسمہ سدیدالدین الخراسانی . قال فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۵) کانت بینہ و بین الحکیم انوری (المتوفی ۵۵۲) مهاجات شعرية و اورد شعرہ .

(۲۵۲۱: دیوان سدید قزوینی اوشعره) کان طبیباً للسلطان العثماني . ترجمہ الشاہ محمد القزوینی فی (بہش ۲ - ص ۳۸۱) واورد مطلع غزلہ .

(دیوان سدید قمی) مر بعنوان «حکیم سدید» فی (ص ۲۶۱) .
(۲۵۲۲: دیوان سدید طبیب کیلانی) ابن المولی نعمة الطیب کیلانی . کان والدہ یهودیاً فأسلم بعد معاشرته مع مرضی المسلمین . وابنه سدید ترقی من الطبابة وغلب علیه حب السلطنة فكان معارض السلطان كما ذکره القزوینی فی (بہش ۲ - ص ۳۸۴) واورد بعض شعرہ . و اورد شعرہ المذکور عیناً فی (خص ۸ - ص ۲۸۵) .

(۲۵۲۳: دیوان سراپی) السید مصطفی الخراسانی المعاصر . طبع له «مناظرہ غنچہ ۲۵

و گل » فی الحجاب فی (۱۳۱۰ ش) و طبع دیوانه فی (۱۳۳۲ ش) بطهران مع مقدمه فی تقریظه کلهما فی (۷۶ ص) .

(۲۵۲۴ : دیوان سراجا اصفهانی) ابن اخت ترابا الشاعر الخطاط المذکور دیوانه . ترجمه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۹۴) و ذکرانه کان اولانقاشا لکنه ترکه و کان مشاعر ۱
۵ فی اصفهان مع المیرزا حسن واهب . و یمكن اتحاده مع سراجا نقاش .

(دیوان سراجا حکاک) الاصفهانی المذکور فی (ص ۲۶۰) ترجمه فی (تش - ص ۱۸۷) و (روشن - ص ۲۸۹) .

(۲۵۲۵ : دیوان سراجا نقاش اوشعره) ترجمه النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۳۹) و ذکران اسمہ محمد قاسم و اطری انسانیتہ و مهارتہ فی صنعتہ و انه تتبع اکثر الشعراء المتقدمین والمتأخرین و اورد بعض ما انشاه بديهة من غير فکر . و یمكن اتحاده مع سراجا اصفهانی . والظاهر انه هو الذي أمره خان خانان فی (۱۰۲۴) بجمع آثار عرفی ، فجمع

دیوانه فی مدة سنة ونصف فی (۱۴۰۰ بیت) و قد جاء ذكره فی دیوان فوقی یزدی . (دیوان سراج آرزو) مرّ بعنوان دیوان آرزو الا کبر آبادی و يعرف « سراج الشعراء » ایضاً .

(۲۵۲۶ : دیوان سراج اروسانی اوشعره) واسمه محمد قاسم نصاص . لاقاه الحزین بمشهد خراسان و کان معمرأ . ترجمه و اورد شعره فی « تذکره حزین - ص ۱۲۳ » . و « گلستان مسرت - ص ۱۴۳ » و (روشن - ص ۲۸۹) .

(۲۵۲۷ : دیوان سراج أورنگ آبادی اوشعره) وهو السيد سراج الدين العارف بدکن حیدرآباد . و شعره بالفارسية والأردوية . ومات (۱۱۷۷) اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۰۰) والقاموس الترکی ثم الريحانة .

(۲۵۲۸ : دیوان سراج بلخی) اسمہ سراج الدين علا ، مداح خوارزمشاه ، كما ذکر فی (تش - ص ۳۰۳) و فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۷) وقال سنگلاخ انه رای دیوانه بخط ابراهيم ابن المير عماد الخطاط كما فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۲۹۲ » . و ترجم فی القاموس الترکی والريحانة .

(۲۵۲۹ : دیوان سراج الدين سکزی) ترجمه فی (مع - ج ۱ - ص ۲۴۵) و ذکرانه ۲۵ مداح نصره الدين السيستاني ، و ادرك ناصر الدين ايضا . و حج البيت و من قصايدہ فی نعت

النبی ص بر ديف «مصطفی» وقد انتخب اشعار من دیوانه فی تذکرة «عرفات العاشقین» وترجمه ایضاً فی (نخ - ص ۶۴).

(دیوان سراج الدین غزنوی) یأتی بعنوان «مختاری غزنوی» .

(۲۵۳۰ : دیوان سراج سبزواری اوشعره) و اسمه الملا احمد الماهر فی اللغز . اطری شعره فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۳) .

(دیوان سراج سکزی) راجع «سراج الدین سکزی» .

(۲۵۳۱ : دیوان سراج سمرقندی اوشعره) و اسمه سراج المدين منهاج . ولد بلاهور

وتعهد القضاء من عهد شمس الدین التتمش الی عهد ناصر الدین محمود . ولقب بصدر جهان

وألّف «طبقات ناصری» باسمه . اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۰۰) والقاموس التركی

ثم الريحانة . وفي (نش - ص ۳۵۰) بعنوان سراج لاهوری نقلا عن هفت اقلیم .

(دیوان سراج الشعراء) هو دیوان آرزو الاكبر آبادی المذکور فی (ص ۵) . وهو مؤلف

« تنبيه الغافلين » فی لغة الفرس .

(دیوان سراج قزوینی) راجع «سراج قمری» .

(۲۵۳۲ : دیوان سراج قمری) ترجمه فی «تاریخ گزیده - ص ۸۲۰» والطبعة الرابعة

من تذکرة دولتشاه . كان سراج الدین هذا من قزوین ولازم مجلس السلطان أبی سعید خان

(۸۵۵ - ۸۷۲) وله هزلیات مع قنقرات خاتون اخت السلطان و بی صفة العارفة ، وله

معارضات مع معاصريه سلمان الساجی و عبید الزاکانی وشبهه فی (بهش ۱ - ص ۳۳۸)

بعمر الخيام (۱) وفي «مرآت الخيال - ص ۵۴» نسبه الی ماوراء النهر وسماه فی (گلشن -

ص ۲۰۱) سراجی قزوینی وقال يتخلص تارة «سراجی» وتارة «قمری» وسافر الی الحجاز

ومدح النبی (ص) واورد شعره فی «گلستان مسرت - ص ۴۵۰» وفي نسخة «تذکرة شعراء»

(۱) ونسب الیه الرابعة المنسوبة الی خیام وهی .

می خوردن من بنزد او سهل بود

گر می نخورم علم خدا جهل بود

من می خورم وهر که چو من اهل بود

می خوردن من حق بازل میدانست

قال : وأجاب عنه عز الدين كرجی بقوله : . . .

نزد عقلا ز غایت جهل بود

علم ازلی هلت عصیان بودن

۲۵

أقول : والرد أيضاً قد ينسب الی الخواجه نصیر الدین الطوسی .

- المخطوط الموجود فی (المجلس) كما فی فهرسها (ج ٣ : ١٥٩) .
- (دیوان سراج لاهوری) راجع «دیوان سراج سمرقندی» .
- (دیوان سراج یزدی) معاصر الشاه سلیمان الصفوی . کذا ذکره فی (تش یز - ص ٢٩٤) وأورد شعره . واطنه ازاد به احد المذکورین آنفاً .
- ° (دیوان سراج هندی) راجع «آرزو» و «سراج اورنگ آبادی» و «سراج سمرقندی» .
- (٢٥٣٣ : دیوان سراجی اوشعره) اطرى شعره وقصیدته التی التزم فیها بذکر العناصر الاربعة فی (بہش ١ - ص ٣٣٨) قبل ذکره لسراج قمری . وقد خلط بينهما فی (گلشن - ص ٢٠١) فسماء «سراجی قزوینی» .
- (٢٥٣٤ : دیوان سراجی خراسانی) قال فی (مع - ج ١ ص ٢٤٥) ان اسمه جمال الدین محمد بن علی وکان مداح خسرو ملک الذی توفی (٥٨٣) .
- ١٠ (دیوان سراجی قزوینی) راجع سراجی و «سراج قمری» .
- (٢٥٣٥ : دیوان سرافراز سمرقندی اوشعره) و اسمه محمد امین بن الاستاد عوض السمرقندی بهله دوز (دستکش چرمی) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ١٠ - ص ٤٣٩) و ذکر انه من طلبۃ العلم وعارف بصنعة ابيه ، واورد بعض شعره و کذا فی (روشن - ص ٢٩٠) .
- ١٥ (٢٥٣٦ : دیوان سرباز) اسمه المیرزا اسماعیل خان البروجردی المتخلص فی شعره بسرباز صاحب دیوان المرائی المطبوع الموسوم باسرار الشهادة کما مر فی (ج ٢ ص ٤٦) و دیوانه هذا غزلیات کله رأیت فی کتب السید محمد علی السبزواری نسخة منه کتبت فی بروجرد و تاریخ کتابتها (١٢٦٠) فی عصر الناطم . ترجمه بعد وفاته فی (المآثر - ص ٢٠٧) وقال انه متوسط . وقد طبع فی (١٢٨٣) کما فی الفهارس .
- ٢٠ (٢٥٣٧ : دیوان سید سربرهنه اوشعره) ترجمه میر علی شیر فی (مجن ٤ - ص ٩١ و ٢٦٥) و ذکر انه من السادة المحترمين بغاية الاحترام فی ترکستان و کان صدرا فی خراسان مدة واستعفی عن الصدارة بعلوهمته و اورد رباعیته الفارسیة . و مر " تفسیر محمود سربرهنه : فی (٤ : ٣١٣) وقال فی شاهد صادق مات السید شمس الدین محمد سربرهنه فی (٩٩٨) .
- ٢٥ (٢٥٣٨ : دیوان سرتیپ) هو معتمد السلطان الحاج احمد خان وکیل الرعايا المولود

بمسقط والمتوطن بیوشهر صاحب تذکرة شعراء العرب الموسوم «نبراس» وکان حاکم بندر عباس من قبل السلطان ناصرالدين شاه . ترجمه فرصت في « عم - ص ۳۷۲ »
وذكرانه جمع ديوانه بنفسه ويتخلص فيه باسمه ، وذكران ولده محمدعلي خان سرهنك يتخلص في شعره «عاری» .

• (۲۵۳۹: دیوان سرحدی بختیاری) القهفرخی الاصفهانی. اورد كثيراً من شعره وقطعة من مثنويه «سفرنامه کاج» في (پژمان - ص ۱۷۳ - ۱۷۶) .

(۲۵۴۰: دیوان سرخوش اصفهانی) الميرزاالحاج عبدالمحمود بن الحاج محمدصادق الاصفهانی . ولد في (شوال - ۱۲۸۲) باصفهان وکان من اعضاء انجمن شيدا فاوردالفت غزله في «دانشنامه» المطبوع (۱۳۴۲) ومات بعدها . وترجمه كذلك في شعراء معاصر اصفهان - ص ۲۳۹ .

۱۰ (۲۵۴۱: دیوان سرخوش تفرشی) الميرزا يحيى بن عبدالغنى منشى السفارة البريطانية بطهران . طبع ديوانه في (۱۳۱۶) مع مقدمة في أحواله بقلم زين العابدين بن محمدرضا حكيم آلهي الشيرازي ، ومعه مختصر جغرافيا بلدة تفرش واحوال اخوانه محمدعلي والميرزا علي «رقى» ونصرالله «حيران» . وقد ترجم سرخوش هذا عبرت في «نامه فرهنكيان الموجود نسخته بمكتبة (المجلس) كما في فهرسها (ج ۳ ص ۶۹۴) . واورد شعره في ۱۰ (پژمان - ص ۱۷۷) .

(۲۵۴۲: دیوان سرخوش لاهوری) الملا محمد افضل بن محمدزاهد . ولد (۱۰۵۰) ومات (۱۱۲۶) بدهلي . وهو الشاعر الفارسي الهندي . له مثنوى «حسن وعشق» المذکور في (ج ۷) ومثنوى «ساقينامه» ومثنوى «قضا وقدر» و«نورعلى نور» في تتبع المثنوى للمولوى الرومى ، و«شاهنامه محمد عظيم» و«کلمات شعرا» تذکرة للشعراء و«ديباچه دیوان» نظماً و مثنوى «احوال هند» و«جوش و خروش» نثراً و مثنوى «خنخانه» و«روائع» نثراً في قبال «لوايح» للجامی . ذکر کلها في مقدمة طبع «کلمات الشعراء» بقلم دلاوری مصحح المطبوع في (۱۹۴۲م) بلاهور . وترجمه ايضاً في (نر ۱۱ - ص ۴۵۰) و«سرو آزاد - ص ۱۴۳» و (خيال - ص ۲۹۰) و (حسينی - ص ۱۵۸) و کذا نفسه في کتابه «کلمات شعرا» الذي نعبر عنه في قسم الشعراء من الذريعة (سرخوش - ص ۵۱) . ۲۰

- و کذا فی (تنغ - ص ٦٤) وقاموس الاعلام التریکیه وعنه فی الریحانة .
- (٢٥٤٣ : دیوان سرشار) الفققازی الذی کان حیاً الی (١١٩٠) . نسخه منه یشتمل علی الغزلیات والقصائد موجودة عند (محمد النخجوانی) کتابتها (١٢٤٨) كما کتبه الینا .
- (٢٥٤٤ : دیوان سرشار کا کوروی) واسمه هیرالال ، یشتهر بسیام سندرم من قوم کایتہ من امراء الأود . مات (١٢٨٤) و دیوانه الفارسی موجود كما ذکره فی (گلشن - ص ٢٠٢ - ٢٠١) .
- (٢٥٤٥ : دیوان سرشکی کابلی اوشعره) . أورد شعره الفارسی فی (گلشن - ص ٢٠٢) .
- (٢٥٤٦ : دیوان سرعت مازندرانی) هو السید المیر محمد حسین ، من نجباء سادات آمل مازندران والمجاور للحائر . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ٩ - ص ٤١١) . و ذکر مسافرتہ الی اصفهان قبل سنتین و عودتہ الی کربلا و اورد جملة من اشعاره . و کذا فی (پژمان ص ٨٣٤) و کذا فی (گلشن - ص ٢٠٢) .
- (دیوان سرکای بخاری) مرّ فی (ص ٤٢٢) سامانی . وجاء اسمه سرکاری غلطاً .
- (٢٥٤٧ : دیوان سرگشته اصفهانی گرجی) وهو المیرزا عبدالله بن الحاج فریدون الکرجی . کان قد جاء محمد شاه قاجار بوالده من گرجستان ، فولد سرگشته باصفهان فی (١٢٤٥) وتربی هناك فتخلص اولاً « سرگشته » ثم بدله بـ « اشتها » ومات (١٢٨٩) فقال عباسقلی بختیاری خرّم فی تاریخه :
- گفتا پی تاریخ وفاتش خرّم : « ای وای که اشتها نداریم دگر »
- طبع علی الحبر بطهران فی (٨٠ ص) مع مقدمة فی احواله مغلوطاً . و توجد نسخة منه فی (المجلس) كما فی فهرسها (٣ : ٢١٧) تشتمل علی (١٥٠٠ بیت) کلها غزلیات فی الاطعمة نظیر دیوان بسحاق . وقد کتب له دیباجة ذکر فیها ان جامع الیوان هو المیرزا نصرالله بن محمد شفیع الخطاط باصفهان الذی کان سرگشته یعلّم اطفاله . و کتب الی دیباجة علی محمد المنشی بن محمد علی المنشی .
- (٢٥٤٨ : دیوان سرمد) واسمه صادق یسکن طهران ، یعدّ من شعراء البلاط . رأیت كثيراً من شعره فی جراید طهران وغیرها و کذا فی (پژمان - ص ١٨٠ و ٨٣٤) .
- (٢٥٤٩ : دیوان سرمد کاشی) اسمه سعیدا واصله من یهود کاشان و اسلم كما فی

(نر ۹ - ص ۳۱۰) او من ارامنة الافرنج کما فی «مرآت الخیال - ص ۱۴۰» وقرأ علی المیر
 الفندرسکی والمولی صدر الشیرازی ولازم العرفاء وادرك المشایخ وصار مجذوباً فأسافر الی
 بندرسورت کما فی (مع - ج ۲ ص ۲۰) و (ض - ص ۱۴۱) عن « دبستان مذاهب »
 وقال فی مرآت الخیال انه سافر الی تته واستولی علیه غرام ولد ، قال النصر آبادی انه ابن
 راجة وقال (حسینی - ص ۱۴۵) ان اسمه ابهی چند ، من الهنود فتجنن فكان یمشی
 مكشوف الرأس والعورة ، وكان دارا شکوه یحبه فاکرمه و لمات دارا شکوه فی
 (۱۰۶۹) وانهدم ما ثرا کبر شاه وبدعه ، امر به عالمگیر شاه فحاکمه قاضی القضاة ملا عبد القوی
 الماوراء النهری أمام جمع من العلماء والملك نفسه ، فاجاب عن سؤالات الملك بشدة فغضب
 الملك فحکم علیه بالموت ولما أراد الجلاذ ان یشد علی عینه سترأ امتنع عن ذلك
 ف ضرب عنقه فی (۱۰۷۲) کما فی «مرآت الخیال» او (۱۰۷۰) کما فی شعر غلام سرور
 المنقول فی ریحانة الادب عن « خزینة الاصفیاء - ج ۲ ص ۳۵۲ » وهو :

سال قتلش چو از خرد جستم کشت پیدا که «سرمد و سرمست»

وقال فی (تش - ص ۲۴۴) انه قد اقتص من القاضی المذكور بعد ذلك . وترجمه ایضاً النصر آبادی
 فی (نر ۹ - ص ۳۱۰) واورد شعره فی ذم التنباک واورد فی مرآت الخیال و (سرخوش -
 ص ۵۰) شعره فی تأویل المعراج . ویظهر من قتله بیداورنگک زیب عالمگیر بتهمة
 الزندقة ومصاحبتة لدارا شکوه ، حسن حاله . و سرمد ایضاً تخلص لفیض الله بن محمد
 الرومی المتوفی (۱۲۰۲) و دیوانه ترکی کما فی اسماء المؤلفین (ص ۸۲۴ - ج ۱) .

(۲۵۵۰ : دیوان سرمدی اصفهانی او شعره) ولقبه شریف . کان من ملازمی اکبر شاه
 فترجمه فی طبقات اکبری (ج ۲ ص ۵۱۱) و اورد شعره . و سماه فی (روشن - ص ۲۹۰)
 السید محمد شریف وقال ورد الہند ولازم راجه مان سنگه ومات (۱۰۱۵) .

(۲۵۵۱ : دیوان سرمست کفری او شعره) واسمه باقر الکفری . ترجمه فی (دجا - ص
 ۱۸۱) عن حدیقة الشعراء .

(دیوان سرمست) واسمه حسن المتخلص «مستی» یأتي بتخلصه ، و هو غیر سرمست
 عبد الکریم المذكور فی (ج ۶ - ص ۳۸۰) .

(۲۵۵۲ : دیوان سرود رشتی او شعره) ترجمه النصر آبادی فی (ص ۹ - ۳۷۸) بعنوان ۲۵

ملاسرود، و ذکرانه ماهر فی فنون الشعر ولا سیما التاریخ حتی انه کان ینظم تاریخ بعض الاحیاء و اورد شعره .

(۲۵۵۳: دیوان سرودی خراسانی اوشعره) واسمه الملا سرود ایضاً . اورد شعره فی (روشن - ص ۲۹۰) و اطراه فی (نغ - ص ۶۴) .

۵. (۲۵۵۴: دیوان سرودی خوانساری) ذکر سام میرزا فی (نس ۵ - ص ۱۵۸) المؤلف فی (۹۵۷) انه کان تخلصه اولاً «ایمنی» ثم غیره بسرودی بمناسبة شغله ، ثم ذکر ثلاثة مطالع من شعره کلها غیر ما ذکره الصادقی الآتی .

(۲۵۵۵: دیوان سرودی قمی) من قصبة تسمى بخوانسار. ترجمه كذلك الصادقی فی حیاته علی الظاهر فی (خص ۸ - ص ۲۴۳) المؤلف (۱۰۱۰) و اورد شعره فی فن من الموسيقى ومن ملاحظة تاریخ تألیف التحفة والمجمع يظهر تاخر القمی هذا عن الخونساری الذی کان ممن غیر تخلصه الاول فی زمن تألیف التحفة (۹۵۷) .

(۲۵۵۶: دیوان سرور خوانساری) اسمه المیرزا محمد حسین بن المیرزا محمد علی. وتخلصه «سرور» برائین بینهما الواو. کان من بدو سلطنة محمد شاه ثم ناصر الدین شاه نازلاً فی طهران مادحاً لهما الی زمن تألیف مجمع الفصحاء کما ذکر فی (مع - ج ۲ ص ۲۱۱) قال وله دیوان و اورد بعض اشعاره .

(۲۵۵۷: دیوان سرور شاه جهان پوری) واسمه لاله هیت پرشاد، من قوم کایتیه . له تذکرة «تراجم الشعراء» نظماً ، فاورد فی تاریخ کل شاعر رباعیاً . و کان ماهراً فی نظم التواریخ و کان حیاً حین تألیف «آفتاب عالمتاب» کما ذکره فی (روشن - ص ۲۹۰ - ۲۹۱) .

۲۰. (۲۵۵۸: دیوان سرور شاه نعمه اللهی اوشعره) واسمه کر بلائی شکر الله ، وشعره ترکی . ترجمه فی (دجا - ص ۱۸۱) نقلاً عن «حديقة الشعراء» .

(۲۵۵۹: دیوان سرور شیرازی اوشعره) و هو المیرزا محمد بن کاظم بن الحاج محمد الطیب المولود بشیرازو المتوفی بها (۱۳۱۵) له «رشحات الفنون» فی الادب . ترجمه فرصت فی (عم - ص ۱۱۶) ثم اورد فی (ص ۴۸۹) فی تاریخ موته :

فرصت دل خسته بتاریخ گفت : (ازدل ما رفت پس ازوی سرور)

وله مهاجرات مع «مشتري» و «فروغی» فی طهران عند ناصرالدین شاه .

(۲۵۶۰: دیوان سروری کابلی اوشعره) واسمه عالم بیک . کان فی خدمة خان خانان

کما فی (نر ۳ - ص ۶۲) وخدمة جهانگیر کما فی «سرو آزاد - ص ۵۷» و (تغ - ص ۶۴)

و (پژمان - ص ۸۴۵) واوردوا شعره . وفي نسخة من النصر آبادی سرور بدل سروری .

• (۲۵۶۱: دیوان سروری کاشانی) وهو محمد قاسم بن الحاج محمد ، صاحب «مجمع الفرس»

الذی الفه فی اصفهان (۱۰۰۸) و لخصه باسم «خلاصة المجمع» (۱) فی (۱۰۱۸) باسم

حانم بیک وزیرالشاہ عباس ، ثم سافر فی (۱۰۳۲) الى الهند وکان بلاهور فی (۱۰۳۶) قال

النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۹۱) انه اکمله فی الهند و اورد شعره بتخلص «سروری»

و کذا فی (گلشن - ص ۲۰۳) و «ریاض الشعراء» و «مرآت العالم» و فهرست (سپهسالار)

۱۰ (ج ۲ ص ۲۱۹) و کشف الظنون و فهرس ریو (ج ۲ ص ۴۹۸) و (تغ - ص ۶۴) .

(۲۵۶۲: دیوان سروری لکهنوی) واسمه رای بنس دهر ، من قوم کایتیه من اولاد

لاجی بهادر . تلمذ علی احسان الله ممتاز ، واستبصر وتشیع . اورد شعره فی (گلشن - ص

۲۰۲) . وقد طبع فی نولکشور بلکهنو «دیوان سروری» و یحتمل انه له ، اولما بعده

(۲۵۶۳: دیوان سروری هندی اوشعره) وهو الشيخ رضی الدین غلام مرتضی ابن

۱۰ الحافظ غلام محمد وتلمیذ نظام الدین معجز . اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۰۳ - ۲۰۲)

ومات فی اواسط القرن الثالث عشر کما فی (روشن - ص ۲۹۱) .

(۲۵۶۴: دیوان سروری هندی) واسمه سکندر المتوفی (۱۱۳۶) . توجد نسخه فی

مکتبة المتحف البريطاني برقم (۳۳۵) ، وله دیباجة کتبها مستعد خان ساقی . اوله :

[الحمد لله علی نواله والصلاة علی محمد وآله سرور دلهاى دانش ...] واول الديوان :

۲۰ آلهی در طریق عشق آسان سازمشکلها بیابانها خطرناک وبسی دورست منزلها

والنسخة تشتمل علی غزلیات ومقطعات ورباعیات وقصاید ومنها قصيدة «عمان المعانی»

کما فصلها ریوفی فهرسه (ج ۴ ص ۲۱۱) .

(۲۵۶۵: دیوان سرورش اصفهانی) الملقب شمس الشعراء ، المیرزا محمد علی بن قنبر

(۱) وقد فاتنا ذكره فی محله ونسخته موجودة فی (المجلس) كما ذكرته فی فهرس مکتبة دانشگاه

علی من محال سه ده . اشتغل بنظم الشعر من شبابه و جال فی بلاد ایران الی ان تمکن واستقر فی تبریز مادحاً لأعظمها ولاسیما ولی العهد، ناصر الدین شاه وسافر فی خدمته الی طهران ولقب منه « شمس الشعراء » و نظم غزوات امیر المؤمنین (ع) الی ان توفي (۱۲۸۵) عن ۵۷ سنة. ترجمه فی (مع- ج ۲ ص ۱۸۴) و اورد فیہ ما یقرب من سبعماية بیت من شعره . ومّرله فی (ج ۲- ص ۲۹۴) ترجمه اشعار الف لیلة نظماً بالفارسیة . وقد اعترض علی اشعاره آخوند زاده القفقازی فی رسالة توجد فی مكتبة (سپهسالار) كما فی فهرسها (ج ۲ - ص ۹۶) . وتوجد نسخة من دایوانه عند (الملك) برقم (۵۰۵۳) وتوجد له هناك منظومة « تحفة الوزراء » ایضاً برقم (۴۸۸۵) . و بعد موته انتقل لقب « شمس الشعراء » الی رضوان قاجار كما فی ترجمته فی (انجمن - ۴) .

۱۰ (۲۵۶۶: دیوان سروش تفرشی) لمیرزا ابراهیم بن محمد مهدی بن رضا قلی التفرشی الطهرانی الملقب «مدایح نگار» قبلاً و «مدیح الملك» اخیراً ، والمتخلص «سروش» ولد (۱۲۹۰) و توفي (۱۳۲۵) كما فی جريدة «كانون شعراء» لاسماعيل پور . وله «انجمن ناصری» فی تاریخ القاجاریة و «دقایق النظر فی حقایق السفر» و «ملستان» طبع بخراسان فی عهد والیها آصف الدولة .

۱۰ (۲۵۶۷: دیوان سروشی اوشعره) وهو المرتضى قلی بیك من غلمان البلاط الصفوی . ترجمه و اورد شعره بعد الاطراء فی (نر ۲ ص ۴۶ - ۴۷) وفی (نغ - ص ۶۴) سماه سروش . (۲۵۶۸: دیوان المولی سروی بیرجندی اوشعره) هو ابن الحافظ علی البیرجندی القاری الذی لم یوجد له نظیر فی علم القراءة والتجوید فی عصر الفخری الذی ألف «لطائف نامه» فی (۹۲۸) كما ذکره فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۷) فی عداد من لم ینذکرهم الامیر علی شیر، و ذکر غریب هیئته و اورد مطلع غزله . والظاهر اتحادہ مع سروی خراسانی الآتی و یحتمل کونه ابن حافظ جامی المذکور (۱) .

(دیوان المولی سروی الخراسانی) ترجمه كذلك الحکیم شاه محمد القزوینی فی (بهش ۲ - ص ۳۹۲) و اورد مطلع غزل له غیر ما ذکره الفخری . و یحتمل اتحادہ مع البیرجندی المذکور ، لکون خراسان شا ملا لبیرجند و غیرها .

(۲۵۶۹ : دیوان سرھنگ اوشعره) واسمه موسی خان . ترجمہ واورد شعرہ فی تذکرۃ ممیز، الموجودة فی (المجلس) کما فی فہرסהا (۳ : ۱۶۴) وقال لاقاہ فی (۱۲۹۹) وکان یتخلص « سرھنگ » .

(۲۵۷۰ : دیوان سرھنگ تبریزی) اسمہ حسنخان ، لُقّب « سرھنگ » من قبل نائب السلطنۃ عباس میرزا . وآبائہ کانوا من اهل الديوان فی تبریز کما ترجمہ معاصرہ فی (مع ج ۲ ص ۱۸۳) وفی (دجا - ص ۱۸۱) واورد بعض شعرہ ، وتاریخہ لوفاتہ الحاج میرزا مہدی القاضي الطباطبائی التبریزی بقولہ (مسکن بہشت کردہ سید مہدی) مطابق (۱۲۴۱) . واورد شعرہ فی (پژمان - ص ۱۸۲) .

(۲۵۷۱ : دیوان سری پودہئی) هو المیرابراہیم بن ابی القاسم . ولد فی (۱۳۱۰) بقریۃ پودہ من سمیرم السفلی باصفہان وتلمذ علی المیرزا یحیی البیدآبادی الکاشی وصہرہ . ۱۰ .
لہ « آخرین قانون » و « دیوان شعر » یشتمل علی خمسۃ آلاف بیت و مجموعۃ طبع فی (۲۴ ص) فی (۱۳۴۶) ومثنوی « مرغایۃ » اوسفرنامہ و « مکاشفات » ومات فی رمضان (۱۳۶۹) فی احد المارستانات بطهران ودفن بقم . ترجمہ واورد شعرہ فی « شعراء معاصر اصفہان - ص ۲۴۲ » . وأبنہ ابوالقاسم بن ابراہیم بن ابی القاسم شاعر یتخلص سری ایضاً وهو حی یرزق ، ولد (۱۳۵۱) . ۱۰

(۲۵۷۲ : دیوان مولانا سری ترشیزی اوشعرہ) وهو ابن علی شہاب الدین الترشیزی ملازم السلطان محمد بای سنغرا لآئی . ترجمہ المیر علی شیر فی (مجن ۳ - ص ۶۷ و ۲۴۰) کما ترجم والدہ فی (لط ۱ - ص ۱۷) واورد مطلع غزلہما .
(دیوان سری الرفاء) مربعنوان « دیوان الرفاء » .

(۲۵۷۳ : دیوان سعادت اصفہانی) واسمہ حسین سعادت النوری الاصفہانی یسکن ۲۰ طهران . ولہ « کلہای سعادت » و « شہرہای تاریخی ایران » و « ہشت سال در میاب ایرانیان » کلہا مطبوعات ولہ شعر کثیر . ترجمہ واورد شعرہ فی (شعرا معاصر اصفہان - ص ۲۴۴ - ۲۴۶) .

(۲۵۷۴ : دیوان میر سعادت لاهوری اوشعرہ) ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۱۱ - ص ۴۵۱) و ذکر لہ مطلعین و ہذہ الرباعیۃ : ۲۵

مدح علی از عین یقین است مرا رکن دوم از اصول دین است مرا

آئرا کتم آشکار و اینرا پنهان ذکر خفی و جلی همین است مرا

۲۵۷۵ : دیوان سعدای اردستانی اوشعره) من نواحی اصفهان . کان من شعراء عصر

الشاه عباس الاول الصفوی . سافر الی الهند ورجع . ترجمه واورد شعره فی (تش - ص ۱۷۷)

و (روشن - ص ۲۹۱) . وسماء فی (گلشن - ص ۲۰۴) و «ید بیضا» سعدی بدل سعدا .

وسماء فی (نر - ص ۲۸۳) سعیدا وقال مات بعد رجوعه من دکن و اورد قصیدته فی

مدح الشاه عباس .

۲۵۷۶ : دیوان سعد بخاری) وهو الحافظ سعد من اهل بخاری كما وصفه كذلك فی

(نر ۱ - ص ۵۲۷) وقال المیرعلیشیر فی (مجن ۱ ص ۸ و ۱۸۴) : کان من مریدی المیر قاسم

الانوار (المتوفی ۸۳۷) وقد طرده المیر من الخانقاه . توجد نسخة من دیوانه فی مکتبه

دانشگاه طهران كما ذكر فی فهرسه (ج ۲ ص ۲۴۱) تشتمل علی (۳۶۰ بیت = ۶۱

غزلاً) وقد خلط فی (دجا - ص ۱۸۱) بین سعد البخاری وسعد التبریزی .

۲۵۷۷ : دیوان سعد بها جامی اوشعره) ترجمه واورد شعره فی تاریخ گزیده للمستوفی

(ص ۸۲۸) من طبع اروپا و کذا فی (بهش ۱ - ص ۳۳۹) للشاه محمد القزوینی . ورجال

حبیب السیر (ص ۲۷) .

۲۵۷۸ : دیوان سعد تبریزی اوشعره) واسمه جلال الدین سعد الله التبریزی الحافظ

معارض سعد الدین الخطیب فی منصب الخطابة ، کذا وصفه فی (دجا - ص ۱۸۱) ثم قال

انه کان مرید القاسم انوار واورد کما قيل فی حق سعد بخاری فخلط بينهما . والظاهر

أن منشأ اشتباهه ما وقع فی (روشن - ص ۲۹۱) .

۲۰ (دیوان سعد تهرانی) مرّ بعنوان «دیوان امیدی الطهرانی» فی (ص ۹۷) .

۲۵۷۹ : دیوان سعد تونی اوشعره) وهو سعد الله بن مقصود بیک التونی سافر الی الهند

ورجع الی ایران . وسماء فی «آفتاب عالمتاب» سعید ، کذا فی (روشن - ص ۲۹۳)

واورد شعره .

(دیوان سعد جامی) مرّ بعنوان «سعد بها جامی» .

۲۵ (دیوان سعد حموی) راجع «دیوان سعد الدین الحموی» .

(دیوان سعد دهلوی) راجع «دیوان سعدالدین خلیفه» .

- ۴۵۸۰: دیوان سعد الدین الحموی اوشعره) و هو محمد بن المؤید بن ابی بکر بن حسن بن محمد بن حموه الجوینی المتوفی (۶۵۰) و هو والد صدرالدین ابراهیم مؤلف «فرائد السمطین» کان من أصحاب نجم الدین الکبری . ارخ وفاته فی الشذرات وترجه بعنوان محمد بن المؤید بن عبدالله بن علی الصوفی ، سکن صفح قاسیون مدة ثم رجع الى خراسان وتوفی هناك . اقول اورد شعره فی (حسینی - ص ۱۴۰) و فی (تش - ص ۷۲) وقال انه توفی يوم الاضحی وان له «سجنجل الارواح» وغیره . وقد خلط بعض شعره فی اشعار ابی سعید ابی الخیر کما فی مقدمة دیوان الاخیر (ص ۵۶) من طبع طهران . وترجه ایضاً فی (ض - ص ۱۳۵) و (مع - ج ۱ ص ۲۴۴) و (نغ - ص ۶۵) و (گلشن - ص ۲۰۳) وتوجد شعره فی مشیخة کنز السالکین المذکور فی (ج ۸ ص ۱۸۷) .

- ۴۵۸۱: دیوان سعد الدین خلیفه دهلوی اوشعره) کان معلماً . اورد شعره فی مدح شاه جهان فی (روشن - ص ۲۹۲) و اورد شعره فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۷) .
- (دیوان سعد شیرازی) راجع «دیوان سعد گل» .

- ۴۵۸۲: دیوان سعد گل اوشعره) وهو من شعراء شیراز ومن مریدی الخواجه حافظ الشیرازی، ودفن عند قبره کما فی (حسینی - ص ۱۵۲) و اورد شعره فی (هفت - ص ۲۵۸) .

- ۴۵۸۳: دیوان سعد هروی اوشعره) ترجمه واورد شعره فی (مجن ۳ - ص ۸۵ و ۲۵۹) و اورد شعره و قال لم يعرف مولده و فی نسخة جاء سعید . و عدّه فی شاهد صادق من المتوفین فی (۷۶۶) . فهو غیر سعید الهروی المتوفی (۶۴۹) المذکور فی (دولت ۳) وقد خلط بينهما فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۸) . وكذلك هو غیر سعد کاشغری النقشبندی المتوفی (۶۶۰) کما فی شاهد صادق وقبره مزار کما یظهر من (مجن ۱ ص ۲۳) والمترجم فی خزینة الاصفیاء وریحانة الادب .

(دیوان سعدی اردستانی) مرّ بعنوان «سعدای اردستانی» .

- ۴۵۸۴: دیوان سعدی شیرازی) هو الحکیم العارف مشرف بن مصلح الشیرازی، اکبر ۲۴

شعراء ايران في القرن السابع وأعظمهم في الغزل على الإطلاق (١) كان يمدح السلطان سعدالدين زنكي فتخلص باسمه في شعره. ولد في العشر الأول من تلك المائة، ومات في (١٧ ذى الحجة - ٦٩١) بشيراز ظاهراً، ورأيت تاريخ وفاته نظماً في ظهر نسخة من شرح گلستان بالعربية موجودة في مكتبة دانشگاه تهران برقم (٢٣٠) وهو :

همای روح پاک شیخ سعدی مه ذیحجه بود ودر «خصا» سال

شب سه شنبه و هنگام صبح بیفشاند از غبار تن يد و بال (٢)

وقد عدّه في شاهد صادق من المتوفين في (٦٩١) وأما غيره فقد ذكروا (٦٩٠) الى (٦٩٤) وترجم سعدی في الحوادث الجامعة وفي مرآت الخيال (ص ٤٤) و (نش - ص ٢٦٩) و (حسينی - ص ١٤٢) و (دولت ٤) و جميع التذاكر المؤلفة بعده. ثم في (١٣٥٦) بمناسبة مضي سبعمائة عام على تأليف گلستان اقيم في طهران مهرجان لسعدی و كتب في احواله من المقالات ما لا يحصى ورسالات كثيرة رأيت منها «حيات سعدی» لنصر الله سروش في (١٤١ ص) و «سرگذشت شيخ بزرگوار» لمحمد حسن الانصاري في (٦٤ ص) و «تعليم و تربيت از نظر سعدی» لجناب زاده في (١٦٤) و «سخن سعدی» لقاسم توسرکاني في (٨٤ ص) و «سعدینامه» ضمیمه لمجلة تعليم و تربيت في (٢٢٢ ص) و «زندگی سعدی» لبديع پاک بين في (١٥ ص).

والموجود اليوم من ديوان سعدی هو القسم المنظوم من كلياته المطبوعة مكرراً وهو :

١ بوستان (اوسعدینامه) ٢ القصايد العربية ٣ القصايد الفارسية ٤ الملمعات ٥ طيبات ٦ البدايع ٧ الخواتيم ٨ صاحبيه ٩ مقطعات ١٠ الرباعيات ١١ المفردات ١٢ الخبيثات

(١) و عدّه في (بهش ١ ص ٣٣٧) نقلاً عن بعض الشعراء نبياً في الغزل فقال :

در شعر سه تن ييمبراند هر چند که لانی بیعدی

اوصاف و قصايد و غزل را فردوسی انوری و سعدی

(٢) وقال ابو بكر القطبي الاهري في «تاريخ شيخ اويس» المطبوع بـلاهـای (١٣٧٣) في (ص

١٤١) انه توفي تاسع عشرين ذى الحجة (٦٩٠) واورد هذا البيت مغلوطاً هكذا :

همای روح پاک شیخ سعدی مه ذی الحجة از ح ص ان سال

شب سه شنبه از مه کز روز بیفشاند از غبار تن بر و بال

ولعله اراد من (کز) السابع والعشرين من الشهر .

- واربعة منها (١٧٦٥ و ١٧٨٥) غزليات كل منها مرتبة على الحروف فى القوافى . ولا يعلم على التحقيق من الجامع لاشعار سعدى وهل هو الذى جمعها فى حياته ، او جمعت بعد وفاته والديباجة المنسوبة اليه موضوعه ، وعلى أى فقد جاء رجل اسمه على بن احمد بن ابي بكر المشهور بـ « يستون » ورُتب غزليات الكتب الأربعة على ترتيب حروف اول شعر من الغزل فى (٧٢٦) ثم فى (٧٣٤) بدى له ورتبه على ترتيب القوافى وكتب لها ديباجة اخرى . وهو الترتيب المتداول اليوم ولا يعلم الترتيب الذى كان قبله . ويوجد فى مكتبة (الملك) نسخة من كليات سعدى على غير ترتيب بي ستون ، وكذا نسخة فى مكتبة (المحيط) .
- ثم ان فروغى (محمد على ذكاء الملك) جمع الكتب الاربعة وجعله كتاباً واحداً يشتمل على جميع غزليات سعدى مرتباً لها على الحروف فى القوافى وطبعها (١٣١٨ ش) . وقد ترجم اكثر كتب كليات سعدى الى الالسنه الاورپية المختلفة و اكثرها ترجمة « گلستان » ١٠ الذى هو اقدم كتاب مطبوع بالفارسية كما سيأتى فى الكاف . وقد طبع كل من كتبه مستقلةً ونذكرها فى محالها وطبع كلياته مجموعاً مراراً فى ايران والهند منها فى بمبئى فى (٢١٠ ص) على الحجر وطهران بخط محمد باقر الخوانسارى فى (١٢٥٩) وهناك ايضاً على الحجر سنة (١٣٠٦) وبخط سراج الكتاب فى (٤٢٢ ص) وتصحيح شوریده فى (٤٣٢ ص) على الحجر ، وتصحيح فروغى طبعة على اكبر علمى فى (٩٨٨ ص) وطبعة محمد على علمى ١٥ فى (٨٨٤ ص) وطبعة بروخيم كلها على الحروف ، وطبعة علمى على طبعة شوریده بطهران على الحجر ، وطبعة السيد محمد صاحب بمبئى ، وطبعة عباس اقبال فى (١٣١٧ ش) ، وعدة كتب منها فى برلن . وطبع خلاصة ديوان سعدى لكوهى كرمانى فى (٢٣٩ ص) على الحروف بطهران وطبع بوستان فى تبريز (١٣٠١ ش) وطهران (١٣٠٧ ش) وتبريز (١٣١٠ ش) وبرلن (١٣٠٤ ش) وطهران (١٣٢٨ = ١٢٨٨ ش) على الحجر و (١٣١٦ ش) ٢٠ بتصحيح فروغى وفى (١٣١٧ ش) فيها بتصحيح محيط ، وطبع ايضاً على الحجر بتصحيح محمد رضا الطهرانى ساكن كربلا بلا تاريخ و معه قاموس للغائه المعضلة (١)

(١) وفهرس الكتب المشورة المحتوى عليها كليات سعدى هو : ١ ديباجة بي ستون ٢ الديباجة المنسوبة الى سعدى نفسه ٣ المجالس الخمسة ٤ خمسة اجوبة اجاب بها عن اسئلة صاحب الديوان ٥ الجواب عن سعد الدين النطنزى ٦ نصيحة الملوك ٧ ثلاث رسائل الى ابا قاخان وانكيانو وشمس الدين تازى ٨ گلستان.

ولشہرہ سعدی فقد لقب کثیر من العلماء بهذا اللقب فذكر اسماعيل پاشا ثمانية رجال منهم في الجزء الاول من اسماء المؤلفين ص ۱۲۱، ۱۹۰، ۱۹۷، ۱۹۹، ۳۸۶، ۳۳۲، ۵۸۷، ۶۳۴ (۲۵۸۵ : دیوان سعدی مشہدی اوشعرہ) کان شغلہ کاسہ گر فعر ف بہ ، استحسن شعرہ المیر علیشیر فاودرمنہ ذوقافیتین فی (مجن ۲ ص ۴۳ و ۲۱۶) . وفی (روشن - ص ۲۹۵) سماہ سعیدی کاسہ گر .

(دیوان سعید اردستانی) مر بعنوان دیوان سعدای اردستانی .

(دیوان سعید اشرف) مر بعنوان دیوان اشرف .

(۲۵۸۶ : دیوان سعید تبریزی اوشعرہ) اورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۹۳) و عنہ فی (دجا - ص ۱۸۲) .

۱۰ (دیوان السید سعید الجوبی) مر بعنوان دیوان الجوبی .

(۲۵۸۷ : دیوان سعید خوارزمی اوشعرہ) واسمہ سعید بیگ او نور سعید توفی بمر و دفن بجوار الخواجه یوسف الہمدانی . ترجمہ و اورد شعرہ معاصرہ فی (مجن ۲ ص ۵۲ و ۲۲۵) و اطری شعرہ .

(۲۵۸۸ : دیوان سعید الدین لاری) نقل سرجان مالکم عن فہرس پرچ ان لہ اشعار

۱۰ کثیرہ کذا فی «لارستان کهن - ص ۱۳۹» . وفی «گلستان مسرت - ص ۱۷۶» نقل شعر سعید الدین ولعلہ هذا . واورد فی (روشن - ص ۲۹۲) شعر سعید الدین الالہ وقال هو من قدماء الشعراء ، والالہ اسم قبیلۃ (کذا) .

(۲۵۸۹ : دیوان سعید سبزواری اوشعرہ) اورد شعرہ فی (روشن - ص ۲۹۳) و اظنہ الشیرازی .

۲۰ (۲۵۹۰ : دیوان سعید سیاه اوشعرہ) کان اسوداً بلون الہنود فکان یظن عبداً . اطری شعرہ معاصرہ فی (مجن ۳ ص ۸۳ و ۲۵۷) و عنہ اخذ فی (روشن - ص ۲۹۴) . (دیوان سعید شیرازی) یأتی بتخلصہ «متین» .

(۲۵۹۱ : دیوان سعید الطائی) ترجمہ العوفی فی لباب الالباب و عنہ فی مع ۱ - ص ۲۴۸) وقال سنکلاخ فی امتحان الفضلاء (ج ۱ ص ۱۲۲ و ج ۲ ص ۸۹) أنه رای نسخین

۲۰ من دیوانہ بخط المیر محمد والاخری بخط محمد طاهر اعتماد الدولة .

(٢٥٩٢ : ديوان سعيد عظيم آبادي) وهو المولوي محمد سعيد معاصر عاقل خان الرازي . كان يتخلص اولاً « غالب » فبدله الى « سعيد » . له شرحان على الشافية والكافية .
اورد شعره وترجمه في (روشن - ص ٢٩٤) . واورد في « گلستان مسرت » كثيراً من شعر محمد سعيد .

(٢٥٩٣ : ديوان سعيد قرشي) وهو المولى محمد سعيد الملتاني كان ملازم السلطان مراد بخش باحمد آباد گجرات ثم ذهب الى شاه جهان آباد و تقرب عند داراشكوه ثم عالم كير ومات في (رمضان ١٠٨٧) ترجمه وأورد كثيراً من شعره في مديح الرضا (ع) وغيره في تذكرة (مرآت الخيال ص ١٦٩ - ١٧٥) قال وكان معبراً للرؤيا ، عالماً بمعرفة الانسان (علم الفراسة) فاورد في التذكرة بالمناسبة بحثاً مفصلاً عن هذين العلمين .
وترجمه ايضاً في (حسيني ص ١٥٦) .

(٢٥٩٤ : ديوان سعيد قصاب) تلمذ على صايب في الشعر . وكان أمياً وديوانه يشتمل على عشرين الف بيت . ترك شغله و سكن مشهد خراسان ومات عن كبرٍ ودفن بها .
ترجمه كذلك في تذكرة حزين (ص ١٢٠) .

(٢٥٩٥ : ديوان سعيد قمى او شعره) واسمه آقا سعيداخ المير محمد باقر تابع المذكور في (ص ١٦٤) وابن المير غياث الدين المحتسب بقم . ترجمه معاصره في (نر ٥ - ص ١١٤)
و (١١٥) وترجم أخاه وقال انه من اولاد خدام الامام العسكري (ع) . قال وجاء سعيد من قم الى اصفهان وشرفني في جامع لبنان واورد شعره . وذكره في (تغ - ص ٦٥) ايضاً .
(٢٥٩٦ : ديوان سعيد قمى) وهو الميرزا محمد سعيد بن الحكيم محمد باقر القمى الطبيب الحاذق . كان هو و اخوه الميرزا محمد حسين طيبي بلاط الشاه عباس الثاني (١٠٥٢ - ١٠٧٨) وكان ماهراً في العلوم النظرية ايضاً ، فعزل وحبس في قلعة الموت ثم نفى الى قم وسكن هناك الى زمن تأليف النصر آبادي (١٠٨٣) فاورد شعره في (نر ٦ - ص ١٦٧) . وقال في (تش - ص ٢٣١) انه مات بقم واورد شعره نقلاً عن ديوانه .
وفهو متقدم على القاضي سعيد القمى بن محمد مفيد الذي كان قاضياً بقم (١٠٩٩) . وقال في امتحان الفضلاء . (ج ٢ ص ١٤٢) انه راى (٤٤ ورقة) من ديوان الحكيم سعيد الله خان بخط عبد الجبار صدر الصدور ، ولعله هذا . وقال في (روشن - ص ٢٩٣) انه بدّل

تخلصه فی آخر عمره بِـ « حکیم » . و ذکره فی (تغ - ۶۵) ایضاً .

(۳۵۹۷ : دیوان میرزا سعید قومشهی) ترجمه النصر آبادی فی (نر ۴ - ص ۷۶) و ترجم

اخواه المیرزا عبد الواسع والمیرزا احمد خان و ذکر انهم جميعا وزراء صلحاء والمیرزا سعید لم یفته صلاة اللیل مدة مدیده ، و اورد عدة من رباعياته ، و عنه اخذ فی (گلشن - ص ۲۰۴) .

• (۳۵۹۸ : دیوان المیر سعید الکابلی اوشعره) ترجمه المیر علیشیر فی (مجن ۲ ص ۵۳

و ص ۲۲۶) و ذکر انه خال المؤلف و انه کان ينظم الشعر بالترکیة غالباً و استشهد فی فتنة أبي سعید میرزا فی سرخس و دفن فی البلدة . و ذکر ایضاً اخاه المیر محمد علی الکابلی الذی يتخلص غریبی و اورد بعض شعرهما بالترکیة .

(دیوان سعید کاشی) مرّ بعنوان سرمد کاشی .

۱۰ (۳۵۹۹ : دیوان سعید کاکوری اوشعره) واسمه ممتاز العلماء القاضی محمد سعید

الدین خان بهادر ابن القاضی محمد نجم الدین خان ثاقب ، کان ادیباً فی اللغتين الفارسیة والاردویة و کان قاضیاً فی فرخ آباد و اعتزل أخيراً و مات (۱۲۶۲) . ترجمه كذلك و اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۰۴) .

(۳۶۰۰ : دیوان سعید کشمیری اوشعره) و اسماء فی (روشن - ص ۲۹۳) بابا سعید

۱۵ و اورد شعره .

(دیوان سعید گوینده) و تخلصه فی شعره فغانی . یاتی . اوان فغانی ابن سعید گوینده کما فی (مجن ۳ - ۸۰ و ۲۵۵) .

(۳۶۰۱ : دیوان سعید لاهیجی اوشعره) واسمه سعید ابن الخواجه علی اللاهیجی

التاجر . معاصر الشاه سلیمان . اطرى النصر آبادی شعره و تذهیبه و تصویره فی الذهب والفضة فی (نر ۹ - ص ۳۷۷) . و (روشن - ص ۲۹۳) و (شعراء کیلان ص ۱۰۱) .

و سماه فی (خوشکو) سعید اکیلانی .

(دیوان سعید مازندرانی) مرّ بعنوان دیوان اشرف .

(دیوان سعید ملتانی) مرّ بعنوان دیوان سعید قرشی .

(دیوان سعید نفیسی) راجع دیوان نفیسی .

۲۵ (۳۶۰۲ : دیوان سعید نقشبند اوشعره) یزدی سکن اصفهان و مهر فی صناعة التصوير

- والنقوش وله ابناء . ترجمه واورد شعره فی (نر ۹ - ص ۳۳۴) . ونقل فی « سرو آزاد - ص ۵۵ » مدح صائب له یسمیه فیہ سعیدای نقشبند و کذا فی (تش - ص ۲۶۰) .
- (۲۶۰۳ : دیوان سعید وزیر اوشعره) وهو المیرزا سعید حفید الخواجه شهاب الوزیر . ترجمه واورد شعره معاصره النصر آبادی فی (نر ۴ - ص ۸۷) وقال توفی فی وزارة مرو .
- (۲۶۰۴ : دیوان سعید هروی اوشعره) من اقران القاضی شمس الدین الطبسی ومداخ الخواجه عز الدین طاهر الفریومدی . وکان فی حکومت اولاد چنگیز وزیر الخراسان ویسکن بطوس فعزله هولا کوخان وصادر امواله ومات فی (۶۴۹) کذا ترجمه واورد شعره دولتشاه فی الطبقة الثالثة ، وقال کان سعید استاد پور بهالجامی . وقد خلط فی (مع ۱ - ص ۲۴۸) بین الرجل و بین سعد الهروی المذکور فی (ص ۴۴۷) .
- (۲۶۰۵ : دیوان سعید همدانی اوشعره) هو ابن حجة الله المولود بسعد آباد (ظ : اسد آباد) بهمدان . ترجمه واورد شعره فی (روشن - ص ۲۹۴) .
- (دیوان سعید یزدی) مَرَّ بعنوان دیوان سعید نقشبند .
- (۲۶۰۶ : دیوان میرزا سعید یزدی اوشعره) هو ابن المیرزا محمد امین من السادة الحسينية الاجلاء فی یزد و هو من اسباط السيد صدر الدین بن نصیر الدین بن السيد المیر محمد صالح الاردکانی نزیل یزد والمدرس بالمصلی ، جد السادة المدرسین ۱۵ الطباطبائین . ذکر حفیده المیرزا محمد علی الحسینی الیزدی فی کتابه « میکده » ان المیرزا سعید هذا جده من طرف الاب بواسطتین . وکان وحید عصره فی حل اشعار الانوری والخاقانی والنظامی ، و بیان المعنیات والالغاز المشکلة ، وکان ينظم الشعر حسب مذاق اهل عصره و کذا والده المیرزا محمد امین کان ينظم الشعر الممتین .
- (۲۶۰۷ : دیوان سعیدی بدخشی اوشعره) من شعراء الهند ، و ملازم بیرم خان ، ۲۰ خانخانان . ترجمه واورد شعره فی (روشن - ص ۲۹۵) .
- (دیوان سعیدی کاسه گر اوشعره) ترجمه واورد شعره فی (روشن - ص ۲۹۵) والظاهر انه هو سعیدی مشهدی المذكور .
- (۲۶۰۸ : دیوان سفیر فاریابی اوشعره) رایت شعره فی بعض المجامیع و منها فی گلستان مسرت (ص ۴۴۸) .

(۲۶۰۹: دیوان سقا) الحاج بهرام . توجد نسخة من ديوانه في (بنكالة) كما في فهرسها وسماء في (تغ - ص ۶۵) سقائي بخاري ، وفصل احواله في (روشن - ص ۲۹۵) نقلاً عن «نكارستان سخن» وقال جاء من بخارا الى الهند فاكرمه محمد اكبر پادشاه وبعد مدة ترك الدنيا وحل قرية يسقى الماء في سبيل الله وينشد اشعاره الفارسية والتركية فجمعت ديوانا . وسافر الى سيلان ومات هناك . ونقل عن قاضي اختران قبره في بنكالة معروف واورد له غزلاً تخلصه فيه «سقا» .

(۲۶۱۰: ديوان سقيما آبادي) اوشعري (اطرى صلاحه و فقره النصر آبادي في (نر ۹- ص ۳۸۵) واورد بعض شعره ورباعياته ، وكذا في (كلشن - ص ۲۰۵) وفي (روشن - ص ۲۹۶) سماء سقيم اصفهاني .

۱۰ (ديوان سكاكي) وهو التخلص السابق لـ «فغاني» راجع ديوان فغاني .

(۲۶۱۱: ديوان سكاكي) الماوراء النهرى نزيل سمرقند والمتوفى بها ترجمه المير على شير في (مجن ۲ - ص ۵۱ و ص ۲۲۵) واورد شعره بالتركية وتوجد شعره في مكتبة دانشگاه تهران كما في فهرسها (ج ۲ ص ۲۵۱) .

(۲۶۱۲: ديوان سكوت شيرازي) اوشعري (ترجمه في طرائق الحقائق (ج ۳ ص ۱۱۱)

۱۰ نقلاً عن «وصف الحال» وقال تلمذ في اصفهان على نورعليشاه ومشتاق عليشاه ورجع الى وطنه شيراز فاراد حسين على ميرزا فرما نورا ان يقتله طلباً لمرضاة العوام فنجا من المهلكة بحلمه وسكوته . ومات (۱۲۳۹) وخلف في مقامه الحاج محمد حسين ودفن بشاه چراغ شيراز . وراثه وصال شيرازي . وقيل في تاريخه (هو الذي لا يموت) . وذكره في (عم - ص ۵۶۰) في الحاشية . ومدحه تلميذه الحسيني في الهمي نامه .

۲۰ (۲۶۱۳: ديوان سگ) اوشعري (وسماه بعضهم سگ لوند ، وهو سمي نفسه في بعض

شعره سگ على اى كلب على . ترجمه النصر آبادي في (نر ۹ - ص ۴۳۱) وقال كان مزاحاً من الاتراك مقرباً عند الشاه عباس الاول ، وهو الذي نبه الملك على نقض حكم ضيق به على الناس ، وهوانه كان قد اجبر الناس على تزيين الاسواق لاجله ، وذكر ايضاً في «هفت اقليم» وعنهما اخذ في (خوشكو) مفصلاً و (حسيني - ۱۵۴) . وفي

۲۰ (كلشن ص ۲۰۵) اسماء حسن بيك .

(۲۶۱۴ : دیوان القاضی سلام اللہ الکاشی اوشعرہ) ترجمہ شاہ محمد القزوینی فی

(بهش ۲ - ص ۳۹۵) واورد شعرہ وقال فی (روشن - ص ۲۹۶) مات (۹۱۱) .

(۲۶۱۵ : دیوان مولانا سلامی اوشعرہ) ترجمہ فی (قزمج ۶ - ص ۳۱۱) و ذکر

انہ من شعراء سلطان یعقوب الترکمانی المتوفی (۸۹۶) .

(۲۶۱۶ : دیوان سلامی اردبیلی اوشعرہ) کان وزیراً لمعصوم بیک بن صدر الدین

خان . ترجمہ الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۷۹) واورد قصۃ ملاقاتہ مع سلامی هذا وحزینی

کیلانی فی مجلس و ذکر قصیدتہ المسماء « بردیة » و ذکر ان له رفیقاً اسمه « کلامی »

ولیس له طبع حسن وفی حقهما قیل :

دو چیزند بدتر ز تیر حرامی سلام کلامی کلام سلامی

و قال فی (نر ۹ - ص ۲۸۹) فی احوال « کلامی اصفہانی » : سمعت صایبا یقول ان

کلامی اخو سلامی ولم اسمع بشعر سلامی وراجع « سلامی اصفہانی » .

(۲۶۱۷ : دیوان سلامی اصفہانی اوشعرہ) کان قابض اردو بازار . ترجمہ سام میرزا

فی (تس ۵ - ص ۱۴۳) واورد شعرہ و کذا فی (گلشن - ص ۲۰۶) . ولعلہ متحد مع ماقبلہ .

(۲۶۱۸ : دیوان السلامی البغدادی) وهو ابو الحسن محمد بن عبيد الله بن محمد بن

یحیی المخزومی من احفاد الوليد بن مغيرة المخزومی . ذکرنا شرح قصیدتہ فی

(ج ۴ - ص ۳۵۰) و کتابہ « الثار » فی (ج ۵ - ص ۳) و ذکر فی احوالہ ان له دیواناً و کان

من شعراء صاحب بن عباد . ترجمہ فی الیتیمہ و کذا فی « نسمة السحرفین تشیع وشعر » .

(۲۶۱۹ : دیوان سلامی هروی اوشعرہ) واسمہ محمد . کان يشتغل بالابريشم . واورد

شعرہ فی (گلشن - ص ۲۰۶) وفی (لط ۳ - ص ۶۹) : مولانا سلامی کان فی جامع هرات

خادماً لقبّة ملکان واورد شعرہ .

(۲۶۲۰ : دیوان سلجوق شاہ اوشعرہ) وهو ابن سلغبر بن محمد بن سعد بن زنگی

السلغری من اتابكة فارس . جلس فی فارس من قبل هولا کو بعد اخیه اتابک محمد

فی (۶۶۱) . ترجمہ فی (حسینی - ص ۱۴۷) و (مع ۱ - ص ۳۰) واورد رباعیتہ التي

انشأها حين كونه محبوساً بامر أخيه وارسلها اليه ، و کذا فی (روشن - ص ۲۹۷) .

(پیرمان - ص ۲۰۹) .

(۲۶۲۱ : دیوان سلطان اصفہانی اوشعرہ) واسمہ سلطان محمدالتاجر باصفہان
اورد بعض شعرہ فی (گلشن - ص ۲۰۷) .

(دیوان سلطان بابر) مّر بعنوان دیوان بابر میرزا ابوالقاسم . اورد غزلہ فی (مرآت
الخیال ص ۷۰) وعینہ فی (بہش ۲ - ص ۳۷۸) .

۵ (دیوان سلطان بدیع الزمان) مّر بعنوان بدیع الزمان فی (ص ۱۳۰) .

(دیوان سلطان جابری اوشعرہ) کان ينسب نفسه الى جابر بن عبد الله الانصاری .
ولد باصفہان واستوزره السلطان محمد خدا بنده وقتل (۹۹۰) . اورد شعرہ فی (خوشگو)
وعنه اخذ ظاهراً فی (گلشن - ص ۲۰۶) والصحيح سلمان اصفہانی .
(دیوان سلطان حسن کیا) راجع سلطان کیا .

۱۰ (دیوان سلطان حسین بایقرا) مّر بعنوان « دیوان حسینی گورکانی » .

(دیوان سلطان الخطاطین) راجع سلطان علی مشہدی .

(دیوان سلطان خدیجہ) راجع دیوان سلطان داغستانی .

(۲۶۲۲ : دیوان سلطان داغستانی اوشعرہا) وہی خدیجہ بنت حسنعلی خان

داغستانی عم علی قلیخان « والہ » مؤلف « ریاض الشعراء » کانت معشوقہ ابن عمہا

۱۰ علی قلی خان ہذا . وبعد فرارہ الی الہند فی (۱۱۴۴) . تزوجہا میرزا احمد وزیر ابراہیم

شاہ ، فبعث علیقلی خان رجلاً اسمہ میرزا شریف لیأخذہا من اصفہان فخاب سعيہ

وقد نظم غرامہما شمس الدین فقیر ومر بعنوان داستان والہ وسلطان فی (ج ۸ ص

۴۰ - ۴۱) . ترجمہا (تغ - ص ۶۵) و اورد شعرہا فی (دجا ص ۱۸۳) و (ازرابعہ

تا پروین ص ۱۵۲) و (گلشن - ص ۲۰۶) . وتوجد اشعارسلطان علی نسخه من «داستان

۲۰ والہ وسلطان» المذكور فی (ج ۸ - ص ۴۰) عند (سلطان القرائی) بتبریز .

(۲۶۲۳ : دیوان السلطان سلغر شاہ اوشعرہ) ہوا بن سعدزنکی واخابی بکراتابک بن

سعد بن زنکی الذی کان ملقباً بقتلق خان وکان سلطان فارس من (۶۲۳) الی (۶۵۸)

وکان الشیخ سعدی يتخلص باسمہ . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۰) واورد رباعیتہ الی

انشدہا باکیا عنداخیہ . وکذا فی (روشن - ۲۹۸) .

۲۰ (۲۶۲۴ : دیوان سلطان سلکی اوشعرہ) وسلک من مضافات قندہار . واسمہ محمد .

نقل فی (خوشگو) عن « چهار عنصر » لبیدل ان سلطان محمد - هذا مدح الأمير
علیقلیخان ازبک المتخلص ایضاً « سلطان » فطلب منه الامیر الممدوح ان یتربک
هذا التخلص له وهده بالقتل فلم یقبل الشاعر ذلك . وعلى قلیخان المتخلص سلطان
هو اخو محمد سعید عرف بهادر و هما ابنا حیدر سلطان ازبک و کلاهما شاعران ایضاً .
کذا فی (خوشگو) . واورد القضية فی (روشن - ص ۲۹۷) ولكن ذکر الممدوح باسم
خانزمان سیستانی بدلاً من الامیر علی قلیخان ازبک .

(دیوان السلطان سلیمان) یاتی باسمه سلیمان خان .

(دیوان السلطان سنجر) بن ملکشاه بن الب ارسلان السلجوقی المولود (۴۷۹)
والمتوفی (۵۵۲) او (۵۵۵) ترجمه فی (مع - ۱ ص ۳۱) واورد بعض شعره .

۲۶۲۵ : دیوان السید سلطان الشدقمی (او شعره) وهو ابن السید محمد بن خضر
الشدقمی المدنی . کتب بخطه « منهاج النجاة » للفیض وفرغ منه فی الثلاثاء (۶ رجب
- ۱۱۵۹) وکتب فی آخره ما لفظه : لکاتبه :

ان ترى عیباً فغطیه وکن
سائر العیب ککھف مؤتمن
جل رباً لم یکن عیب به
وهو ستار له الفعل الحسن

والنسخة فی مكتبة الشيخ جواد الجزائرى وقد کان من کتب السید خليفة الاحسائی .
۲۶۲۶ : دیوان السلطان شاه الخوارزمی (او شعره) هو ابن ایل ارسلان بن اتسز . جلس
بعدا بیه من (۵۵۸) اورد شعره فی (مع - ج ۱ ص ۳۰) .

۲۶۲۷ : دیوان السلطان عبداللہ (او شعره) هو ملک بخارا والشاعر بالترکیة والفارسیة .
ترجمه القزوینی فی (بهش ۲ - ص ۳۷۸) واورد شعره .

(دیوان سلطان العلماء) مّر بعنوان « خلیفه سلطان » فی (ص ۳۰۲) ترجمه فی « تاریخ
نائین ص ۲۹۹ - ۳۰۰ » و ذکر قوله بانقرض الجن فی زمن النبى ص وعدم وجودهم
اليوم .

(دیوان سلطان علی اوبهی) وهو المذكور بعنوان حافظ اوبهی فی (ص ۲۲۰) قال
سنکلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۵۹ » انه رأى رباعياته بخط جعفر هروی الخطاط (۱)

(۱) فعلى هذا فله دیوان دون فيه رباعياته . فکلمة « او شعره » فی (ص ۲۲۰ - ۱۹) زائدة فلیصح . ۲۵

(ديوان سلطان على بيگ) مرّ بعنوان رهي شاملو .

(ديوان سلطان على شاملو) راجع ديوان رهي شاملو .

(ديوان سلطان على قائمی أوشعر.) كان ملازماً للمولى عبدالرحمان الجامي الذي

توفي (٨٩٨) وكتباً لتصانيفه بخطه الجيد النسخ التعليق ترجمه في (مجن ٤ - ص ٢٧٤ و ١٠١)

٥ . واورد مطلعاً لغزله و ذكر انه كان يغالي في قيمة كل بيت من خطه لكن أهل الادراك

ينكرون قوله فيظهر انه غير الخطاط المشهور الآتي بعد .

(ديوان سلطان على كاتب) راجع سلطان على مشهدي .

(ديوان سلطان على مشهدي) الخطاط المعروف بملاسلطان على . ترجمه في (مجن ٤

ص ١٠٠ و ٢٧٣) ووصفه بقبلة الكتاب ، واورد له مطلعاً :

١٩ گل در بهار از آن رخ گلگونه شمه ایست

چون اشك من كه از دل پر خون نمونه ایست

و ترجمه سام میرزا في (تس ٤ ص ٦٩) وقال ان خطّه النسخ التعليق أشهر من ان يذكر

ويوصف . واورد بيتين من مثنويه :

مرا عمر شصت و سه بيش است و كم هنوزم جوانست مشكين رقم

١٥ توانم هنوز از خفي و جلي نويسم كه : العبد سلطان على

أقول : وهذا من مثنويه

« صراط السطور » وهو منظومة في علم الخط في (٢٧٠ بيت) وفي اوله مقدمة نثرية .

و اول المنظوم :

با اين همه بيحاصلي وبوالهوسي درمانده بپارسائي و هيچ کسی

٢٠ قال في اوله ان والده مات عن اربعين سنة من عمره وله آنئذ سبعة سنين . وقال في تاريخ

نظمه في آخر المنظومة :

سال تاريخ نظم اين نامه نهصد و بيست زد رقم خامه

اي (٩٢٠) وعمره اذذاك ثمانون سنة وهو مبتلي بآبله فرنكي وقد اقعده المرض خمس

سنين وقد طبع المنظومة في آخر المجلد الثاني من امتحان الفضلاء (ص ٣٥٩ - ٣٧١) ومع

٢٥ هذا فقد قال سنكلاخ انه توفي (٩١٥ و ٩٠٩) وعده في شاهد صادق من المتوفين (٩١٩)

و کذا فی « حبيب السیر » الجزء الثالث من المجلد الثالث - ص ۳۴۴ « وترجمه فی (لس - ص ۳۵۲) فی عداد الکتاب والوزراء . وقال فی « پیدایش خط وخطاطان - ص ۱۵۸ » انه تلمذ علی اظهر هروی و تقرب عند السلطان حسین بایقراوالمیر علی شیر ، و توجد بخطه اکثر کتابیہ المساجد فی ہرات حتی الیوم ، و کان عمره ست وستین سنة ولم یشتعل رأسه شیئاً بعد . ومات (۹۱۹) . واورد شعره فی (گلشن - ص ۲۰۷) .

(دیوان مولانا سلطانعلی الہروی) اخ المولی ہلاکی الذی کان مصاحباً مع المولی عبدالرحمان الجامی فی سفر الحج ترجمه فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۱) واورد شعره .

(۲۶۲۸ : دیوان سلطان قاجار) لشاہزادہ سلطان محمد میرزا الملقب بسیف الدولہ ابن الفتح علیشاہ المولود (۱۲۲۷) من امہ الکرجیۃ تاج الدولہ ، و تولى الحکومات فی عہد والدہ ، و حج فی (۱۲۷۹) ترجمه مفصلاً فی (مع - ج ۱ ص ۳۱) و ذکر من مثنویاتہ ۱۰ « ملوک الکلام » و « تحفة الحرمین » و « سیف الرسائل » و قال ان دیوانہ یقرب من عشرين الف بیت من الغزلیات والترجیعات . توجد نسخة الديوان فی (الرضویۃ) . وله « تذکرۃ السلاطین » و « بزم خاقان » توجد الاول فی مکتبۃ سپہسالار والثانی فی (المجلس) کما فصلهما فی فہرس سپہسالار (ج ۲ ص ۴۷۷ - ۴۷۹) و هما فی احوال الشعراء .

(۲۶۲۹ : دیوان سلطان قاجار اوشعرہا) وہی بنت محمود میرزا بن فتحعلیشاہ . ترجمہا ۱۰ و اورد شعرہا والدہا فی تذکرۃ « نقل مجلس » و غنہ فی « از رابعہ تا پروین - ص ۱۵۱ » . و کذا فی (پژمان - ص ۲۱۰) .

(۲۶۳۰ : دیوان سلطان قمی اوشعرہ) واسمہ ملک سلطان محمد ابن رئیس شہاب الدین القمی المعمائی . ترجمه فی (خص ۸ - ص ۲۷۱) و (نف - ص ۶۶) و (نش - ص ۲۳۲) و زاد هذا انه صار کلاً لترقم . واورد شعرہ (پژمان - ص ۲۱۰) . و لاظن والدہ ۲۰ شہاب الدین « حقیری » المذکور فی (ص ۲۵۹) .

(دیوان سلطان کرمانشاہی) کما فی (مع ۲ - ص ۱۵۲) یأتی بعنوان « سلطانی » .

(۲۶۳۱ : دیوان سلطان کیا اوشعرہ) و هو السلطان حسن والی کیلان و لاهیجان بن کار کیا السلطان احمد من احفاد الامیر کیا الملاطی . ملک بعد قتل عمہ سلطانعلی الی ان توفي (۹۰۳) ترجمه سام میرزا فی (تس ۱ - ص ۱۰) واورد مطلع غزلہ . ۲۰

(۲۶۳۲ : دیوان سلطان محمد استرآبادی اوشعرہ) اخ المولی ابراہیم الخطاط

الذی کان منشئاً للروضۃ الرضویۃ . ذکرہ سام میرزا فی (تس ۴ - ص ۸۲) و ذکر شعرہ .

(دیوان سلطان محمد استرآبادی) الکاشانی یأتی بعنوان تخلصہ « دیوان صدقی » .

(۲۶۳۳ : دیوان سلطان محمد خندان اوشعرہ) خطاط معروف من اهل کابل . ذکرہ

• فی (روشن - ص ۲۹۸) بتخلص « سلطان » و اورد شعرہ و قال انه من اطراف کابل .

و قال فی الريحانة انه تلمذ الخط علی سلطان علی المشهدی قبلۃ الکتاب ، ومات (۹۵۰) .

قال سنکلاج فی امتحان الفضلاء (ج ۲ - ص ۳۹) ان الخطاطین يعرفون السلطان علی

المشهدی وتلميذه السلطان محمد خندان به « السلطانی » وترجمه الخوند میر فی الجزء الثالث

من المجلد الثالث من حبيب السیر (ص ۳۵۰) والمیر معصوم فی طرائق الحقائق (ج ۳ ص ۵۱) .

۱۰ (دیوان سلطان محمد سبزواری) من مادحی اهل البيت (ع) یأتی بتخلصہ « نوشی » .

(۲۶۳۴ : دیوان سلطان محمد سلجوقی اوشعرہ) هو ابن السلطان ملکشاہ بن السلطان

البارسلان بن چغری داود بن میکائیل بن سلجوق بن تقاق و يعرف غیاث الدین ابوشجاع

محمد ، و توفي (۵۱۱ هـ) ترجمه فی (مع - ج ۱ ص ۳۰) و اورد رباعیتہ التي انشاها بديهة

عند موته و قرأها علی اخیه و ولی عہدہ محمود . ولكن قام بعده اخوه الآخر السلطان سنجر .

۱۰ (۲۶۳۵ : دیوان سلطان محمد شارختی هروی اوشعرہ) ترجمه فی (مجن ۴ -

ص ۹۹ و ۲۷۶) و اورد مطلع غزلہ .

(۲۶۳۶ : دیوان سلطان محمد میرزا اوشعرہ) ترجمه سام میرزا فی (تس ۱ - ص ۱۰)

و اورد شعرہ و مراده اخوه السلطان محمد المكفوف ابن الشاہ طهما سب المعروف بشاہ

خدا بنده الثاني ، الذی جلس بعد اخیه الشاہ اسماعیل الثاني فی (۹۸۵) الى ان عزل

۲۰ و جلس مكانه ابنه الشاہ عباس الماضي فی (۹۹۶) ومات معزولا فی (۱۰۰۳) .

(۲۶۳۷ : دیوان سلطان محمود میرزا اوشعرہ) وهو ابن السلطان ابی سعید میرزا

المعروف بمحمود الغازی .

(۲۶۳۸ : دیوان سلطان محمود اوشعرہ) وهو ابن الخواجه شمس الدین محمد من بیت

بتکچی الجرجانی . کان ماهر آفی النجوم . ترجمه فی (مجن ۳ - ص ۲۵۹ و ۸۵) و اورد

۲۰ مطلع غزلہ .

(دیوان السلطان مسعود) ابن السلطان محمود الغازی . فارسی تخلصہ فیہ « عارفی »
وتر کی تخلصہ فیہ « شاہی » یاتی بتخلصہ .

(دیوان سلطان مشہدی) راجع دیوان سلطانعلی مشہدی :

(۲۶۳۹ : دیوان سلطان مصطفی میرزا اوشعرہ) و هو ابن السلطان علی میرزا بن
السلطان الشاہ طہماسب الصفوی . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۱) واورد شعرہ و ذکرانہ
قتلہ الشاہ اسماعیل الثانی مع غیرہ من الشاہزادات فی (۹۸۴) لکنہ سہو من قلمہ فانہ ترجمہ
النصر آبادی فی (نر ۱- ص ۱۰) و ذکران والدہ کان مقر باعند الشاہ صفی الذی توفی (۱۰۵۱)
وتوفی فی عصرہ ، وتوفی ولده السلطان مصطفی بعدہ بثمانیۃ اشہر ، و کان مع ذہاب بصرہ
عالما فقیہا صالحا ورعاً لم یفتہ شیئ من الآداب والسنن الشرعیۃ . واورد شعرہ فی (پژمان -
ص ۲۱۰) .

(دیوان سلطان ولد) یاتی بتخلصہ « ولد » .

(۲۶۴۰ : دیوان سلطان ولی اوشعرہ) واسمہ الامیر سلطان ولی حفید الامیر ولی
بیگ . ترجمہ واورد شعرہ فی (مجتس ۸ - ص ۱۷۲) .

(۲۶۴۱ : دیوان سلطان ہندی) للشاہزادہ محمد اعظم الدین . طبع علی الحجر
بالہند بدون تاریخ . ودخل فی مکتبۃ (بنگالہ) سنۃ (۱۸۶۸ م) کما فی فہر سہا .

(۲۶۴۲ : دیوان سلطانی بختیاری) الکرمانشاہانی الکھری . لحسینقلیخان بن مصطفی
قلیخان بن الحاج شہباز خان کلہر - بانی المسجد والمدرسة والحمام ، والواقف للمستغلات
بکرمانشاہ ، الذی توفی بہا (۱۲۵۷) - مرلہ « باغستان » و « تمثال البدیع » ویاتی لہ
« نجات الثقلین » و « نور الیقین » و « وشکرستان » وغیرہا . ولد (۱۲۴۷) و توفی
(۱۳۰۳) رایت من دیوانہ نسخۃ کتبت عن نسخۃ خط الناظم فی (۱۳۳۳) فی مکتبۃ
(التقوی) بطہران ونسخۃ عند (الملك) ونسختان من « گلستان مراد » لہنالك أيضاً . وترجمہ
فی (انجمن ۳) وفی (المآثر - ص ۲۰۵) .

(دیوان سلطانی کلہر) راجع دیوان سلطانی بختیاری .

(۲۶۴۳ : دیوان سلطانی مازندرانی اوشعرہ) واسمہ الحاج میرزارضاقلی واصلہ من
قریۃ نوا ، وقد لقبہ السلطان فتحعلیشاہ بمنشی الممالک کما فی (مع - ج ۲ ص ۱۸۱) و ذکر

بعض غزلہ ، واورد شعرہ (پثرمان - ص ۲۱۰) .

(دیوان سلغر) راجع دیوان سلطان سلغر .

(۲۶۴۴ : دیوان سلمان اصفہانی) الوزير الاعظم والامير الاكرم الميرزا سلمان .

ولد باصفهان و صار من اهل الدفتر في عصر الشاه طهماسب الصفوي و استوزره

الشاه اسماعيل الثاني و صار الوزير الاعظم في عصر السلطان محمد بن الشاه طهماسب

و قتل في (۹۹۰) ترجمه صادقي الكتاتبدار في (خص ۴ - ص ۴۱) و قال انه جمع

ديوانه بنفسه واورد بعض اشعاره منها قوله :

رقيبان مست خواب ويار بيدار است اي سلمان

اگر درد دلي داري مجال گفتن است امشب

و ترجمه واورد شعره في (تش - ص ۱۷۷) أيضاً وقال انه قتل بيداً امراء القزلباشية .

وقال في (روشن - ص ۲۹۸) انه كان من احفاد جابر الانصاري و استوزره خدا بنده

وقتله القزلباشية في نواحى هرات . وسماء في (خوشگو) سلطان جابري كمامر .

(۲۶۴۵ : دیوان سلمان ساوجی) هو جمال الدين سلمان بن علاء الدين محمد المولود

حدود (۷۰۹) كما استظهره رشيد ياسمى فيما كتبه في (ص ۶) من ترجمة سلمان المطبوع

او (۷۰۰) او (۶۹۲) والمتوفى (۱۲ صفر - ۷۷۸) مطابق (بساط دارقرار) على ما في

رثائه المكتوب في آخر نسخة من هذا الديوان التي حصلت عند آزاد البگرامي في

حين تاليفه لـ « خزائن عامرة » و ذكر في (ص ۲۵۴) منه خصوصيات تلك النسخة وانها

بخط ناصر بن بوذرجمهر قد فرغ من كتابتها بعد وفات سلمان بثلاثة عشر عاما في

المحرم من (۷۹۱) و ذكر خمسة ابيات من رثائه المشتملة على تاريخ الوفاة ، ثم اورد

جملة من مطالع غزلياته تقرب من خمسين بيتا . و مرله « جمشيد و خورشيد » او « خورشيد

و جمشيد » و ياتي « ساقى نامه » و « فراق نامه » وكلها مدرج في كلياته . توجد

نسخة منه في مكتبة المجلس فيها القصايد والترجيعات والمقطعات والغزليات و حدود

عشرة آلاف بيت كما في فهرسها لابن يوسف في (ج ۳ : ص ۳۰۰) و نسخة اخرى

في مكتبة سپهسالار كما ذكره ايضاً و قال فيها زيادة الف بيت . و عند (سلطان

القرائى) نسخة تاريخها (۸۵۶) وفيها « فراق نامه » و « خورشيد و جمشيد » والقصائد

والقطعات و الترجمات والغزلیات والرباعیات . و عدد ابیات الجمیع (۱۵۰۲۷) بیت
وفی اکثر قصائده مدح السلطان اویس و والده الشیخ حسن وامه دلشاه خاتون وقال
فی تاریخہ رباعیۃ .

برسم حضرت سلطان عصر شاه اویس کہ عہد سلطنتش باد متصل بدوام
شد این ربیع معانی جمیدی الثانی سنۃ ثلاث وستین سبعمائہ تمام
۵ واول القصائد التی ہی اول هذه المجموعة .

هر دل کہ در هوای هویت مجال یافت

عنقای ہمتش دو جہان زیر بال یافت

۱۰ واول غزلیاتہ .

اگر حسن تو بکشايد نقاب از چہرہ دعوی را

بگل رضوان براندايد در فردوس اعلى را

و توجد نسخة من مثنویاتہ عند (المملک) . و طبع بالهند (بمبئی) فی (۲۳۶ ص) بغير
تاریخ بعنوان « کلیات سلمان ساوجی » وفيه ثمانية آلاف وخمسمائة بیت . و طبع قصائده
المصنوعة فی آخر مجموعة تشتمل علی رباعیات خیام و بابا طاهر و ابوسعید ابوالخیر
والخواجہ عبداللہ و « خلد برین » لوحشی علی الحجر بطهران فی (۱۳۱۳) کلها ۱۵
فی (۱۶۰ ص) و طبع قصائده مستقلاً بطهران فی (۶۴ ص) و ترجم سلمان فی اکثر
التذاکر ف ذکر فی (دولت - ۵) و (بهش ۱ - ص ۳۵۳) و مرآت الخیال (ص ۵۳ -
۵۴) وعده فی « شاهد صادق » من المتوفین فی (۷۷۹) و (حسینی - ص ۱۴۸)
و (تش - ص ۲۱۸ - ۲۲۱) . و (لس - ص ۴۹۹) و اورد مديحه للامير و مرثیته
للحسین (ع) و (خز - ص ۲۵۴) مفصلاً عن دولتشاه و ناظم تبریزی و کذا فی (مع -
ج ۲ ص ۱۹) و (تنغ - ۶۶) و اقبال فی « تاریخ مغول - ص ۵۵۳ » و ریحانة الادب
عن القاموس التركی . و جمع کلها و حقق تواریخہ غلامرضا رشید یاسمی المتوفی
(۱۳۷۰) فی رسالة اختصه به و طبعه فی (۱۲۹ ص) و فی (حسینی - ص ۱۴۸) سماه
غلطاً سلیمان .

۲۵ (۲۶۴۶ : دیوان سلوکی) واسمه محمد زمان . کان ندیم اسلام خان . اورد شعره فی

(خوشگو) .

(٢٦٤٧ : ديوان سليم بهوپالي أوشعره) وهو المير علي حسن خان بن السيد صديق حسنخان بهادر . ولد في بهوپال من أعمال دكن (٤ ع ٢ - ١٢٨٣) وألف تذكرة للشعراء باسم «صبح گلشن» في (١٢٩٥) ونقل عنه في قسم الشعراء من الذريعة بـ (گلشن ...) ترجمه والده في «اتحاف النبلاء» وترجم نفسه في كتابه المذکور (گلشن - ص ٢٠٨ - ٢١٠) وأورد بعض شعره وله «موارد المصادير» طبع في (٦٤٠ ص) .

(٢٦٤٨ : ديوان سليم شاملو) قال بيگدلی في (تش - ص ١٤) ان اسمه محمد قلي وهو من طائفة اويماق شاملو، يسكن طهران و قزوین . وله ديوان . ولعله متحد مع سليم طهرانی الآتي .

(٢٦٤٩ : ديوان سليم طهرانی) واسمه الميرزا محمد قلي واصله من طرشت وتوفي (١٠٥٧) رايت جملة من قصايدہ في مدح امير المؤمنين وثامن الائمة والحجة (ع) في ضمن مجموعة تاريخ كتابها (١١٢٩) في مكتبة (الخوانساري) ويوجد النسخة الناقصة من ديوانه عند (الملك) برقم (٥٥٣٩) والتامة في مكتبة راجه فيض آباد في الماري (٦) كما في فهرسها المخطوط . ونسختان في مكتبة المجلس ذكرا بن يوسف خصوصياتهما في فهرس المكتبة في (ج ٣ ص ٣٠٢ و ٦٦٨) ومحتوياتها : القصايد والمقطعات والغزليات والرباعيات ومثنوى « قضاو قدر » ومدح كشمير و ذم التذوير . وحكى عن تذكرة خوشكوانه مات في كشمير ودفن في جنب قدسي وكليم وغنى . ونسخ ثلاثة في (بنگاله) كما في فهرسها . وترجمه معاصره النصر آبادي في (نر ٩ ص ٢٢٧) وذکر صحبتہ مع ملاواصبا وملاصبوحي للميرزا عبدالله وزير لاهيجان وتزويجه هناك وولادة ابن له بها ، ونظمه للمثنوى في وصف لاهيجان وأنه بعد ذهابه الى الهند جعل ذلك المثنوى بعينه في مدح كشمير ، ولما اتصل بمير عبدالسلام المشهدي الوزير لاشاه جهان والمخاطب باسلام خان انشأ قصائد ومثنويات في مدحه ، وتوفيا معا في سنة واحدة ، ثم أورد النصر آبادي كثيراً من اشعاره الغزليات وغيرها . وترجمه (خوشگو) و (سرخوش - ص ٤٥) و (تغ - ٦٦) و (حسيني - ص ١٥٥) . و (سرو آزاد - ص ٦٣) و (براون - ج ٤ ص ١٦٧) وفي (تش - ص ١٤) سماه سليم شاملو من طائفة اويماق . وأورد بعض شعره في مشيخة كنز السالكين المذکور في

(ج ۸ ص ۱۸۷) بخطه، و متفرقة فی «آندراج» و «گلستان مسرت» و لا تشبهه بینہ و بین معاصره ملا محمد سلیم الرازی مؤلف شرح الصحيفة السجادية المذكورة فی فهرس مكتبة دانشگاه تهران (ج ۱ ص ۱۴۱). و راجع دیوان سلیم «شاملو» و «سلیمان طهرانی».

(دیوان سلیم عثمانی) راجع دیوان سلیمی عثمانی .

- ۴۶۵۰ : دیوان سلیم کردستانی (اوشعره) اسمہ میرزا سلیم، و توفی (۱۲۱۴) کما ترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۱۸۲) و اورد بعض شعره .
- (۴۶۵۱ : دیوان سلیم ہمدانی (اوشعره) و اسمہ المیرزا ابو الفضل من اعضاء انجمن دانش بہمدان . اورد غزلہ فی « دانشنامہ » لمحمد باقر الفت المطبوع (۱۳۴۲) و اورد شعره (پژمان - ص ۲۱۱) .

- (۴۶۵۲ : دیوان سلیم) و اسمہ محمد شفیع الطراح فی الذهب والفضة، المسلم عند اساتذة فنہ والماهر فی نظم الشعر. کان یذکر ان شعره قد بلغ الی مایة الف بیت، کذا ترجمہ معاصره النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۲۴) و اورد بعض شعره .
- (۴۶۵۳ : دیوان سلیم طهرانی (اوشعره) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۶ - ص ۱۸۴) و ذکر انه کان من تلامیذ خلیفة سلطان فی اصفہان فی سنین و صار شیخ الاسلام بطهران ثم عزل فی صدارة النواب المیرزا مهدی واضطر من ضیق المعیشة الی المسافرة الی الہند و بہا توفی، و اورد ما سمع من شعره عند سفره الی الہند . و سماہ فی (گلشن - ص ۲۱۱) سلیمان طهرانی و راجع ایضاً « سلیم طهرانی » .
- (دیوان سلیمان) کذا فی (قزمج ۱ - ص ۱۹۴) و عبّر عنه فی (لط ۱ - ص ۲۱) بسلیمانی کما یاتی .

- ۴۶۵۴ : دیوان سلیمان بن ابی سهل) ابن نوبخت فی خمسين ورقة . ذکرہ ابن النديم فی فہرسة .

(۴۶۵۵ : دیوان سلیمان بیک (اوشعره) حفيد محبعلی بیک المشهور بلله بیک . ترجمہ معاصره النصر آبادی فی (نر ۲ - ص ۳۲) و اورد شعره و کذا فی (روشن - ص ۳۰۱) .

(۴۶۵۶ : دیوان سلیمان ترکمان (اوشعره) ترجمہ و اورد شعره فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۱) و استحسّن شعره و اورد مطلع غزلہ .

(٢٦٥٧ : ديوان المولى سليمان التستري) من شعراء عصر واخشنو خان حاكم تستر

من (١٠٤٢) الى (١٠٧٨) ذكر تاريخ وفاته المولى حلمى فى ديوانه كما مر :

(٢٦٥٨ : ديوان السيد سليمان الحلى) هو بن داود بن سليمان الحلى الآتى والد

السيد حيدر الشاعر الشهير وتوفى (١٢٤٧) وله خلاصة الاعراب المذكور فى (ج ٧ ص

٢١٤) وله « الدرر الحلية » المذكور فى (ج ٨ ص ١٢٤) ونسخة ديوانه فى مكتبة السماوى .

(٢٦٥٩ : ديوان سليمان الخزاعى اوشعره) ترجمه واورد شعره فى (لس - ص ٣٧٦)

وقال انه من طائفة دعبل الخزاعى .

(٢٦٦٠ : ديوان سليمان شاه ميرزا اوشعره) هو ابن يادگار ناصر ميرزا الكوركانى ابن

عمر شيخ بن السلطان ابى سعيد بن الغبيك صاحب الزيج . ترجمه فى (مع - ج ١ ص ٣١)

واورد رباعيه فى رثاء ولده ابراهيم ميرزا . قال وكان واليا لنواحى بدخشان من قبل

عمه السلطان بابر شاه بن عمر شيخ الذى مات (٩٣٧) .

(ديوان سليمان طهرانى) راجع ديوان سليما طهرانى .

(٢٦٦١ : ديوان سليمان ظاهر) العاملى النبطى المولود (١٢٩٠) . طبع قسم منه

بمطبعة العرفان بعنوان « الذخيرة الى المعاد » فذكرناه فى (ج ١٠ ص ١٩) .

(٢٦٦٢ : ديوان سلطان سليمان خان عثمانى اوشعره) هو ابن السلطان سليم العثمانى

المولود (٩٠٠) والمتوفى (٩٧٤) ترجمه سام ميرزا فى (تس ١ - ص ١٩) و (مع - ج ١

ص ٣٠) واورد اشعره ، وكذا فى (پژمان - ص ٢١٠) .

(٢٦٦٣ : ديوان الشيخ سليمان الماحوزى) ابن عبدالله بن على بن الحسن بن احمد

ابن يوسف بن عماد الماحوزى السراوى البحرانى المولود (١٠٧٥) والمتوفى (١٧ رجب

٢٠ - ١١٢١) صاحب « البلغة » المذكور فى (ج ٣ ص ١٤٦) جمعه تلميذ الناظم بامر

وهو السيد على بن ابراهيم بن على بن ابراهيم الاول ابن ابى شبانة البحرانى . حكاه سيدنا

فى التكملة عن السيد ناصر البحرانى المعاصر نزيل البصرة والمتوفى (١٣٣١) صاحب

« خصائص المؤمنين » المذكور فى (ج ٧ ص ١٧٤) .

(٢٦٦٤ : ديوان الشيخ سليمان الماحوزى) المذكور . من جمع الفقيه المحدث

٢٠ الشيخ يوسف البحرانى . رتبه على حروف القوافى كما قاله فى « اللؤلؤة » وذكر انه لم يتم

وقد ضاع منه . وله منظومة «درة البحرين في رثاء الحسين» ادرجه في «ازهازالرياض» كما ذكر في فهرس مكتبة دانشگاه تهران (ج ٢ ص ٦٨٥) . وتوجد مرثياته في مجموعة الشيخ لطف الله الموجودة عند الشيخ محمد علي اليعقوبى في النجف .

- (٢٦٦٥: ديوان السيد سليمان النجفى) هو ابن داود بن حيدر بن احمد بن محمود الحسينى النجفى المولد فى (١١٤١) الحلى المسكن من (١١٧٥) المتوفى بهافى (١٢١١) .
والمحمول الى النجف فى ثلثماية من المشيعين استقبلهم اهل النجف و مقدمهم السيد بحر العلوم و دفن بالصحن الغروى خلف الحرم الشريف المرتضى كما ترجمه كذلك ولده السيد داود بن سليمان جد السيد حيدر الشاعر الحلى الذى توفى (١٣٠٤) فيما افردته من رسالة فى ترجمة ابيه ذكرناها فى (ج ٤ ص ١٥٧) واورد فيها تراجم بعض معاصريه من العلماء وبعض الشعراء الرائيين له وغيرهم ورايت نسخة الديوان بخط الناظم ١٠
ضمن مجموعة بياضية عند الشيخ محمد (السماوى) فيه قصايد فى مدح الامير (ع) و قصايد المرائى والمثالب و « تخميس قصيدة ابن سبع » و « تشطير العينية الحميرية » و « تشطير قصيدة الشيخ رجب البرسى » . ويصرح فى آخر القصايد باسمه : سليمان ، او سليمان ابن داود .

- (٢٦٦٦: ديوان سليمانى اوشعره) كما ذكره فى (لط ١ - ص ٢١) قال و كان ملازماً لخدمة بابر ميرزا بن عمر شيخ ، و كان مسلطاً على نظم البديهة و متتبعا لغزليات الحافظ غالبا . ثم ذكر بعضها ، وضعف قول من ينسب بعض تلك الغزليات الى « مهري » زوجة مولانا الحكيم طيب شاه رخ . ولكن مؤلف اللطائف فى (قزمج ١ ص ١٩٤) اختار الثانى .
وسماه سليمان و نقل قصة لمهرى الآتية فى الميم .

- (٢٦٦٧: ديوان سليمى اوشعره) واسمه سليم . رايت فى مجموعة لبعض الاصحاب نقل ٢٠
عنه بعض قصايد فى مدح امير المؤمنين (ع) وبعض غزلياته .

- (٢٦٦٨: ديوان سليمى تونى) واسمه حسن . اصله من تون سكن سبزوار . قال دولتشاه فى (دولت - ٧) انه اشتغل فى اول عمره بعلمدارى (الجابى) و كان يظلم الناس ويعين الظالمين كسائر علمدارية هذا الزمان (اى القرن التاسع) ثم ان عجزاً سببت توبته فلبس الفقر وحج البيت وزار مرقد الائمة (ع) ومدح الأمير واولاده المعصومين (ع) ٢٥

بقصايد وراثهم ولم ينظم احد مثله « ولايتنامه » ومات عند زيارته لمشهد الرضا (ع) في (١٥٤) ونقل جنازته الى سبزوار ودفن بها . وكذا في الريحانة نقلاً عن (السفينة - ص ٢١٢) . وفي شاهد صادق عدة في المتوفين (١٥٤) وفي (تش - ص ٦٧) قال مات (٣٢٧) وهذا من غلط الطبع . و ذكره في (روشن - ص ٣٠٢) ايضاً مغلوطاً . وله « حرز النجاة » منظومة في اصول الدين وفروعه طبق القواعد الامامية وصرح في مقدمته النثرية باسمه هكذا : تاج الدين حسن بن سليمان التوني المتخلص « سليمي » وقال فيه انه سكن مع اهله في شبابه شيراز . والنسخة في مجموعة برقم (١١٨٤) في (المجلس) كما في فهرسها (ج ٣ - ص ٦٦٢) . فالظاهر ان سبزوار تصحيف لشيراز .

(٢٦٦٩ : ديوان سليمي تهراني) واسمه على اكبر بن علي اصغر (شير دربار) حفيد

١٠ سليم تهراني . ولد (١٢٧٩ش) واسس جريدة اطلاعات في (١٣٠٤ش) ثم في (١٣٠٥ش) قوضه الى مسعودي ، وله مجموعة « كلهای رنگارنگ » خرج منها (٨٦ مجلداً صغيراً) وطبع منتخب من شعره باسم « مهر جاويد » في (١٣٣٠ ش) وكتب السيد محمد باقر البرقي له مقدمة في احواله . وترجمه في « سخنوران نامی معاصر - ج ٢ ص ١٥١ - ١٥٥ » و هو الذي جمع ديوان السيد رضا ميرزاده عشقي و طبعه مكرراً بعنوان « كليات مصور عشقي » .

(٢٦٧٠ : ديوان سليمي عثمانی) للسلطان سليم بن بايزيد المنتهي نسبه الى قراعثمان

بسة آباء . طال ملكه ثمان سنين ومات (٩٢٦) ذكر تمام نسبه وتاريخه سام ميرزا في (تس ١ - ص ١٩) و ترجمه مفصلاً شاه محمد القزويني في (بهش ٢ - ص ٣٥٩) و (روشن - ص ٢٩٧) واورد كثيراً من اشعاره الفارسية وتخلصه فيها سليمي ، وسليم . كان يعد نفسه من اولاد فيردون ملك الفرس وبعد الشاه اسماعيل الصفوي من اولاد افراسياب ملك الترك . وكان سليم يقول الشعر بالفارسية و الشاه اسماعيل ينظم بالتركية . وقد طبع ديوانه الفارسي الدكتور پل هرن في برلين واهداه الامپراطور الالماني الى السلطان عبدالحميد في (١٩٠٤ م) .

(٢٦٧١ : ديوان سليمي فيروزكوهي او شعره) هو من المعاصر بن لسام ميرزا . ذكره

٢٥ و ذكر مطلع غزله في (تس ٥ - ص ١٥٢) .

(٢٦٧٢ : ديوان سمائي كحال أوشعره) من شعراء العهد الصفوى مات (١٠٠١) .
 اورد شعره فى (گلشن - ص ٢١١) فالقاموس التركى وعنه فى الريحانة و (پثرمان -
 ص ٨٤٧) .

- (٢٦٧٣ : ديوان سمائي مروزي أوشعره) وهو الحكيم محمود بن على من شعراء
 العهد السلجوقى ومعاصر الحكيم سوزنى وكان بينهما مهاجاة . ترجمه واورد شعره فى ٥
 (مع - ج ١ ص ٢٤٨) و (گلشن - ص ٢١١) فالقاموس التركى ثم الريحانة .
- (٢٦٧٤ : ديوان السماوى) الشيخ محمد بن الشيخ طاهر بن الشيخ حبيب بن الحسين
 ابن المحسن من آل فضل احلاف المنتفك . المولود فى (٢٧ - ذى الحجة ١٢٩٢)
 فى بلدة سماوة وهاجر مع ابيه الى النجف (١٣٠٤) وبها توفى يوم الاحد الثانى من
 المحرم (١٣٧٠) فصلت ترجمته ومشايخه وتصانيفه فى الجزء الثانى من نباء البشر واشعاره ١٠
 مدرج فى عدة مجاميع بخطه تبلغ العشرين الف بيت . وله اراجيز فى فنون كثيرة :
 ارجوزة فى النحو واخرى فى الصرف واخرى فى علم الخط وارجوزة فى المعانى والبيان
 والبديع وارجوزة فى اصول الفقه وارجوزة فى الاسطرلاب وارجوزة فى الهيئة وارجوزة
 فى الربع المجيب وارجوزة فى الطبيعى والالهى وارجوزة فى تواريخ المعصومين (ع)
 رايت جميع ذلك بخطه فى مكتبته النفيسة التى تفرقت بعد موته بعدة ايام لانه ورثتها ١٠
 بنت واحدة لم تعرف قدرها . وقد طبع من شعره « شجرة الرياض » و « ثمرة الشجر » فى
 المدايح وارجيز فى « تاريخ النجف » و « كربلا » والكاظمية وسامراء . ومن ولوعه فى علم الادب
 قد دَوّن اشعار جمع من الشعراء مما اقتطفه من مواضع متفرقة فدَوّن « اشعار السيد الحميرى »
 و « اشعار الشيخ حسين نجف » و « اشعار الصنوبرى » و « اشعار الشيخ رجب البرسى »
 و « اشعار الشيخ مفلح الصيمرى » و « اشعار الشيخ مغامس » و « اشعار ابى ذيب » و « اشعار ٢٠
 الشيخ حسن قفطان » و « اشعار دعبل » و « اشعار ديك الجن » و « اشعار السيد نعمان الحلى »
 و « اشعار الشيخ شريف الكاظمى » و « اشعار الدر مكي » و « اشعار العربى » وغير ذلك .
 وبما انه بعد ستة ايام من وفاته توفى عديله فى الفضل والادب والقضاء والمنصب ، الشيخ
 جعفر النقدى قاضى الجعفرية ببغداد ، فى السبت الثامن من المحرم فجأة ، وكنا من
 اصدقاء السيد محمد صادق بحر العلوم فرثاهما وارّخ وفاتهما فى قطعة وهى قوله : ٢٥

قد دهى الكون رنة وعويل
الألآن الأنام تندب شجواً
الألآن الايام جاءت بخطب
ابها قد قضى الحسين فأرخ
ورزايا مثلها ليس يوجد
شهر عاشور سبط طه محمد
اثر خطب فالعيش أضحي منكّد
أقضى جعفر بها و محمد

٥ (٢٦٧٥ ديوان السماهيى) الشيخ عبدالله بن صالح المتوفى (١١٣٥) مرّله « تحفة

الرجال » نظماً فى (ج ٣ ص ٤٣٣) وله « مصائب الشهداء » خمس مجلدات ياتى .

(٢٦٧٦ : ديوان سمر) من شعراء عصر محمد شاه قاجار . رأيت نسخة منه عند (الملك)

برقم (٥٤٠٤) يشتمل فى اولها على عدة خطب فارسية وعربية مصنوعة . وكلها قصايد

فى مديح الامراء . جمعها الناظم بنفسه باسم محمد شاه . وتخلصه فيها « سمر »

١٠ (ديوان السمرى اوشعره) واسمه ابو الحسن . عده ابن شهر آشوب فى (معالم العلماء -

ص ١٣٧) فى شعراء الشيعة و لعله اراد على بن محمد السمرى النائب الخاص المتوفى

(٣٢٩) . ولكننا لم نرله شعراً .

(٢٦٧٧ : ديوان سمطورى الاردبيلى اوشعره) ترجمه فى (دجا - ص ١٨٣) وقال

انه من الشعراء المترجمين فى « حديقة الشعراء » لاحمد بن ابى الحسن الشيرازى

١٥ المتوفى (١٣١٠) .

(٢٦٧٨ : ديوان سمندر بوانائى اوشعره) وبوانا من نواحي فارس . واسمه الميررونق ،

وكان فى الأواخر يتخلص باسمه « رونق » ترجمه معاصره النصر آبادى فى (نر ٩ - ٤١٠)

وذكر انه بعد سفر قندهار ورجوعه مع العساكر الى طهران توفى بها .

(٢٦٧٩ : ديوان سمند گيلانى اوشعره) واسمه آقا على ابن الخواجه عبدالصمد

٢٠ المعروف فى جيلان بسمند . هو أخ حسين خان كلائتر اردو . ترجمه واورد شعره معاصره

ومعاصره النصر آبادى فى (نر ٥ - ص ١٣٧) .

(٢٦٨٠ : ديوان سمورى سجزي اوشعره) الامير ظهير الدين [نصر] السمورى

السجزي الوزير الشاعر الخطاط . سافر من سيستان الى غور سفيراً ومدح الصدر الاجل

فخر الدين مبار كشاه بها . اورد قصيدته فى (الباب ٦ - ج ١ ص ١٣٣) .

٢٥ (٢٦٨١ : ديوان سموى تبريزى اوشعره) ترجمه فى (دجا - ص ١٨٣) و حكى

شعره عن خلاصة الافكار للمير محمد تقى الكاشى الذى كان الى حدود الالف الهجرى .
(ديوان خواجه سميع) مرّ بعنوان تخلصه « سادات » .

(٢٦٨٢ : ديوان سميعى اوشعره) هو الشاعر البلخى . ترجمه النصر آبادى فى (نر ١٠ -
ص ٤٤١) و ذكر انه من طلاب العلوم ببلخ و ذكر رباعيته .

(ديوان سنائى حروفى) ياتى بعنوان « كمال سنائى » .

(٢٦٨٣ : ديوان سنائى غزنوى) لأبى المجد مجدود بن آدم المتخلص « سنائى »
المولود حدود (٤٦٤) والمتوفى (٥٢٥) كما فى شاهد صادق وقيل فى تاريخه :
سال نقلش برتبه و مكنت گفت هاتف « زهى گل جنت »

- كما فى « گلستان مسرت - ص ٣٨٤ » . و ترجمه فى « نفحات الانس - ص ٥٣٧ »
(لس - ص ١٩٠) و « تاريخ كزیده - ص ٨٢١ » و « مرآت الخيال - ص ٣٣ » و (تش -
ص ١٠٣) و « مجالس العشاق - ص ٦٥ » و (بهش ١ - ص ٣٣٩) و (تغ - ص ٦٦) .
(روشن - ص ٣٠٣) و (مع - ج ١ - ص ٢٥٤) و (ض - ص ٣٣٣ - ٣٦٠) و جميع التذاكر
المتأخرة . و اسمه ابوالمجد مجدود بن آدم . او ابو الحسن على بن آدم كما فى نسخة
كلياته المكتوبة فى حياته والموجودة فى المكتبة الملية بطهران ، و ذكرنا تفصيله فى
(ج ٦ ص ٣٨٢) عند ذكر كتابه « حديقة الحقيقة » وهذه النسخة كانت سابقاً عند
(فخر الدين النصيرى) ابن مجد الدين بن صدر الافاضل الميرزا لطفعللى الشيرازى نزيل
طهران و المتخلص فى شعره بدائش كما مر ، و قد كتبت برسم خزانة (قيراندلىغ
امكناش الب قتلغ جيوفالغ اتابك ابوسعيد ارسلان امه بن آق سنقر اتابك ظهير
امير المؤمنين) اقول كان آق سنقر اتابك معاصر السلطان سنجر ، و هذه النسخة مرتبة
على عشرة ابواب ، وبينها وبين سائر نسخها المطبوعة والمخطوطة فروق ومخالفات كثيرة .
ومرّ له « الانتخابات » و « بهروز وبهرام » وطبع له « سيرالعباد » مع مقدمة للنفيسى عليه
فى (١٣١٦ ش) و طبع ديوانه فى طهران فى (١٢٧٤) وفيه القصايد والغزليات والمقطعات
والرباعيات . وقد طبع المدرس الرضوى ديوان سنائى فى (٨٧٢ ص) فى (١٣٢٠ ش)
كما طبع حديقة الحديقة المذكور فى (ج ٦) . ثم انه كان قد جمع السنائى ديوان مسعود
سعد ، فاعترض عليه خواجه طاهر ثقة الملك بانّه قد أدخل فيه اشعاراً ليس لمسعود ، فاجابه

- السنائى بقصيدة طبع فى ديوان مسعود من طبع ياسمى بطهران (ص ٧٣٢ - ٧٣٣)
- ٥ (٢٦٨٤ : ديوان سنای اصفهانی) للمير جلال الدين همائى المتخلص « سنا » استاد جامعة طهران . ولد فى (رمضان - ١٣١٧) هو ابن المير ابى القاسم « طرب » ابن هما الشيرازى و هما شاعران يأتى ديوانهما . ترجمه اينزد كغشيب فى « نامه سخنوران » - ص ٨١ و (شعرای معاصر اصفهان ص ٢٤٧ - ٢٥٠) واورد شعره فى (پژمان - ص ٢١٣ و ٧٥٥ و ٨٩٣) . طبع منتخب ديوانه فى (٥٠٠ بيت) فى دانشنامه لالفت فى (١٣٤٢) باصفهان . والديوان كله فى (٧٠٠٠ بيت) .
- (٢٦٨٥ : ديوان سنای هندی اوشعره) واسمه فيلان بيبك . سافر من هند الى ايران سفيراً لملكها وصاحب صائب . ترجمه واورد شعره (حسينى - ص ١٥٧) .
- ١٠ (٢٦٨٦ : ديوان السنجاری) للأمير حسن بن مكرون السنجاری الجامع لفنون من التصوف والمنطق والبيان والعروض . وفيه قصيدة فى مدح « مشارق الانوار » للحافظ البرسى المتوفى (٨١٣) و قصايد فى معارضة ابن الفارض عمر بن على المتوفى (٦٣٢) اورد بعضهاز كى مبارك فى بعض تصانيفه . ولعله مقدم على تقى الدين بن يحيى السنجارى المعاصر للسيد صدر الدين على صاحب السلافة و لذا لم يذكره فيه ، اومتأخر عنه .
- ١٥ ونسخة الديوان هذا موجودة فى اللاذقية بسوريا عند السيد احمد بن محمد بن حيدر كما كتبه الينا .
- (ديوان سنجانى) يأتى بعنوان شاه سنجان ركن الدين .
- (٢٦٨٧ : ديوان سنجانى) اوقاضى سنجانى . كان من اولاد شاه سنجان الآتى كما ذكره فى (تس ٤ - ص ٨٠ - ٨١) قال وله منظومة « منظر الابصار » نظمها بامر المير عيشير ، ومثنوى آخر نظم فيه « تاريخ و قايع بدايع » للشاه اسماعيل الصفوى وعمر الى تسعين سنة ومات فى (٩٤١) و فى كشف الظنون سمى مثنويه « منظر الابرار » وقال مات (٨٤١) وهو غلط .
- (ديوان سنجر) راجع ديوان سلطان سنجر .
- (٢٦٨٨ : ديوان سنجر كاشانى) وهو محمد هاشم بن رفيع الدين حيدر المعمائى الكاشانى الطباطبائى . ولد بكاشان ، وبعد ما هاجر والده فى (٩٩٩) الى الهند سافر هو ايضاً
- ٢٥

اليها وعمره حينئذ عشرون سنة و ترقى عند جلال الدين اكبر شاه ، ثم هاجر الى
بيجا پور فقرّ به عادلشاه و تزوج بابنة « ملك قمي » الشاعر . ثم طلبه الشاه عباس الى
اصفهان و لما أراد الخروج الى ايران مرض بالاسهال ومات في (١٠٢١) عن احدى
واربعين سنة من عمره . وقال باقر كاشي خورده يي في تاريخه :

- تاريخ او به تعميه گفتم بوالدش :

افکنده « پادشاه سخن » چتر سنجری

- يحذف الباء الذي عبّر عنه بـ « چتر سنجری » ، عن جملة « پادشاه سخن = ١٠٢٣ » . وديوانه
في اثنى عشر الف بيت وله « ساقينامه » في (٥٠٠ بيت) كذا في (ميخانه - ص ٢٤٩ -
٢٥٨) و « مخزن الغرائب » وقال في مآثر رحيمي ان سنجر كان مدة في حبس اكبر
شاه ثم سافر الى بيجا پور ، و كذا في (سرو آزاد - ص ٢٦) و (تش - ص ٢٤٤) و (سر
خوش - ص ٤٧) و (خز - ص ٢٧) . و (خوشگو) و (تغ - ص ٦٧) ونسخة ديوانه في
بريتش موزيوم تشتمل على (٢٦٠٠ بيت) ونسخة (بنگاله) تشتمل على (٥٢٠٠ بيت)
ونسخة عند (الملك) برقم (٥١٥٨) كتبت في القرن الحادي عشر . ورايت النقل عن ديوانه
في بعض المجاميع بلقب « سيد الشعراء » .

- (٢٦٨٩ : ديوان سنجری) واسمه ابو الفرج . كان استاد عنصرى ومداخ آل سيمجور
حكام خراسان ، وبامر الامير على سيمجور هجا السلطان محمود الغزنوى وبعد انقراض
آل سيمجور امر السلطان محمود بقتله وبشفاعة تلميذه العنصرى نجى من القتل . قال في
(تش - ص ٨٠) بما انا لم نعرف شاعراً في عهد سنجر باسم ابى الفرج فالمظنون انه
سجزي بالسين المفتوحة والجيم والزاي نسبة الى بلاد سكز (سجستان) وشعره قليل
وما نسب الى ابى الفرج فهو للرونى (المذكور في ص ٤٧) ظاهراً لا السنجری هذا . ٢٠
اقول ولكن سنكلاخ ادعى في « امتحان الفضلاء ج ١ ص ٣١٩ » انه راى ديوان ابى
الفرج السنجری بخط عبدالرزاق بن اخذ المير عماد المعروف .

(٢٦٩٠ : ديوان سنجری خراسانى) من شعراء السلطان سنجر السلجوقى
ترجمه في (مع - ج ١ ص ٢٤٩) واورد رباعيته ولايحتمل كونه السجزي (السكزي)

- المذكور قبل هذا ، لقول الانورى في قصيدة رائية له :

اینکه پرسد هر زمان این کون خران ریش گاو

کانوری به یا فتوحی در سخن یا سنجری

وسماه فی (تغ - ص ۶۷) زین الدین سنجری وعده غیر شمس الدین سنجری سمرقندی
واورد شعره (پژمان - ص ۲۱۸) ایضاً . واحتمل فی فهرس سپهسالار (ج ۲ ص ۲۹۶)
۵ . اتحادہ مع مؤلف « مہذب الاسماء فی مرتب الاشياء » وهو محمود بن عمر الربنجنی
(الزنجی) السمرقندی .

(۲۶۹۱ : دیوان سنجری سمرقندی) قال فی (تغ - ص ۶۷) ان اسمه الحكيم شمس
الدین . قال ولد بکلاش سمرقند ، و دیوانه یشتمل علی أربعة عشر الف بیت .
(۲۶۹۲ : دیوان میر سند کاشانی) من نجباء السادات بکاشان ساکن فین . ترجمه
النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۲۷) و ذکران له شعر کثیر اورد بعضه . و کذا فی (گلشن -
ص ۲۱۱) و « گلستان مسرت - ص ۴۸۳ » .

(دیوان سنگ ریزه اوشعره) واسمه تاج الدین . کان من شعراء غیاث الدین بلبان حاکم
دهلی . عده شمس الدین سامی من شعراء ایران وعنه فی الريحانة ولعله احد المذکورین
فی (ص ۱۶۵) .

(۲۶۹۳ : دیوان سنگلاخ خراسانی) الشاعر الخطاط الماهر فی المستعلیق . سکن
بمصر ۲۵ سنة ومدة باستانبول ولم يتزوج ، وعمر مائة و عشرة سنين ومات بتبریز فی
(۱۲۹۴) کذا وصفه فی (المآثر والآثار - ص ۲۱۶) وطرائق الحقائق (ج ۳ ص ۲۱۵)
طبع دیوانه باستانبول علی الحجر بخط نستعلیق (قبل طبع المآثر ۱۳۰۶) مدح فیها
عبدالمجید العثماني ومحمد علی پاشا وغیرهما من الامراء . وقدرایت من المطبوع نسخة
ناقصة لم اعر ف تاریخها . وله اشعار کثیرة فی وصف الخطاطین فی کتابه « امتحان الفضلاء »
۲۰ . المذکور فی (ج ۴ ص ۳۱) - الذی الفه فی (۱۲۸۳) كما يظهر من (ص ۱۱۹) من المطبوع
(۱۲۹۵) بتبریز فی مجلدین - وشعره ثقیل . ومرفی (ص ۳۱۵) «مجمع الاوصاف» فی مدایح
نظمها الشعراء فی حق سنگلاخ جمعها دانش وطبعها باستانبول فی (۱۲۷۳) فی (۱۳۱ ص) .
و «سنگلاخ» اسم کتاب فی لغة الترك الفه مهديخان منشی نادر کما سیجی فی السین .
۲۵ (۲۶۹۴ : دیوان سودائی ایوردی) ابوباسودائی خاوری کما یعرف به . هو من معارف

شعراء خراسان . كان مالکاً لقرية « سکان » من قرى باورد (ابیورد) و كان ينازعه مالک قرية اشترجان ، فشكى الى شاهرخ فى قصيدة مدحه بها فحكم له . و اتفق ان كان فى ابیورد (= باورد) قاض اسمه ابوسعید خر ، و كان العامل بها جلال الأشرجانی والداروغة صدرالدين سكك ، و محصل المالیه محمد کله گاو ، فانشد سودائى :

- باورد بسان آسیائی است چرخش همه غصه است و غم ناو
 - داروغة سکست و قاضیش خر عامل شتر و محصلش گاو
 - زینها چه بود نصیب رعیت لت خوردن زر شمردن وداو
- وله قصاید فى مديح الأُمیر (ع) و ذم الامراء و السلاطين وله اشعار فيها لطایف و ظرایف موجودة فى دیوانه و تجاوز عمره عن الثمانین و توفى (۸۵۳) و دفن بسکان کذا ترجمه دولتشاه فى الطبقة السادسة و قال كان يتخلص « خاوری » فاصابه الجذبة فبدله الى ۱۰ « سودائى » . و ترجمه ایضاً فى (مجن ۱ - ص ۱۸ و ۱۹۲) و فى بعض نسخه بابا سودائى و زاد انه عقب ولدين و انه كان يمدح بايسنقر ميرزا و يتعشق به ثم أورد قصة عنهما . و ترجم سودائى فى (هفت - ص ۸۸) و (روشن - ص ۳۰۵) و الجزء الثالث من المجلد الثالث (ص ۱۴۹ - ۱۵۰) من حبيب السیر و طرائق الحقائق (ج ۳ ص ۲۸) .
- ۱۰ (۲۶۹۵ : دیوان سودائى اصفهانی) و اسمه الآخوند ملا عبدالكريم اديب الشريعة ابن عبدالرزاق بن اسماعيل المستكردي من اعمال اصفهان . ولد ۱۲۸۱ و تأدب و تفقه باصفهان و صار مرجعاً للشرعیات بدستگرد و كان شاعراً فحلاً و كان عضواً بأنجمن شیدا و له « دیوان قصاید و مرثی » اثنی عشر الف بیت ، و « دیوان غزلیات و رباعیات » ستة آلاف بیت ، و « انوار سهیلی منظوم » نظم هذا الكتاب فى البحر الخفيف فى اثنی عشر ألف بیت ، و « شمس و فقهه » تتبع فيه « خسرو و شیرین » للنظامی فى أربعة و عشرين ۲۰ ألف بیت ، و « ترجمة الدرر » نظم لكلمات الأُمیر (ع) و « ضیاء الابصار فى احوال الاطهار » و « خمسة طيبة » و « اجمالی در احوال رسول ص » و « ملتقط اللغة » و « کلزار » فى المصائب . و مات فى دستگرد فى (۱۳۵۲) و عقب ولدين شاعرین أحدهما طیب هو ابراهيم المتخلص « انوارى » و الآخر اسمه باقر المتخلص « لمعه » . ترجمه اینزدگشيب فى نامه سخنوران (ص ۸۳) و شعراى معاصر اصفهان (ص ۲۵۰) .

(۲۶۹۶ : دیوان سودای گجراتی اوشعره) کان یلازم نظیری الشاعر و بعد موتہ لازم قبرہ حتی مات (۱۰۳۱) کذا فی (میخانہ - ص ۵۳۱) نقلاً عن « ریاض الشعراء » لوالہ داغستانی . وترجمہ واورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۱۲) . وفی (خوشگو) سماہ سودائی گجراتی .

۵ . (۲۶۹۷ : دیوان سودای ہندی) وهو المیرزا محمد رفیع الدہلوی اللکھنوی . له قصاید وھجویات کثیرہ . ومات (۱۱۹۵) ترجمہ فی الريحانة نقلاً عن القاموس التركی . وقد طبع دیوان سودا الفارسی فی نولکشور بالہند کما فی فہرس مطبوعاتها . (دیوان سوری) مرّ بعنوان دیوان حکیم سوری للمیرزا تقی دانش .

(۲۶۹۸ : دیوان سوزنی سمرقندی) الحکیم شمس الدین محمد (مسعود) بن علی . اصلہ من کلاش من محال سمرقند ، النسفی کما فی (بہش ۱ ص ۳۵۱) ولد بنسف واشتغل فی بخارا ولازم الحکیم السنائی وتوفی (۵۶۹) کما فی شاہد صادق و (روشن - ص ۳۰۶) وریاض العارفین (ص ۳۶۱) او (۵۶۲) کما فی (مع - ج ۱ ص ۲۴۹) و قال ان دیوانہ اثنا عشرالف بیت وقال فی (تغ - ۶۷) انه فی اربعة عشرالف . وترجمہ ابن یوسف فی فہرس سپہسالار (ج ۲ ص ۶۰۹ - ۱۱۱) و فی فہرس المجلس (ج ۳ ص ۳۰۴ و ۳۱۱) و ذکر الخلاف فی اسمہ وفی وفاتہ ، وما یظهر من اشعارہ من حسن عقیدتہ و قصیدتہ فی مدح الامیر (ع) وتوجد نسخة الديوان فی (الرضویة) و (المملک) وعند دہخدا بطهران . وترجمہ ایضاً فی (تاریخ گزیدہ - ص ۸۲۰) ودولتشاہ فی الطبقة الثانية و (تش - ص ۳۳۳) . (دیوان سوزنی اصفہانی) راجع سوزی ساوجی .

(۲۶۹۹ : دیوان سوزی بخاری اوشعرہ) واسمہ المیر جمیل . اصلہ من قبة الاسلام بخارا ، ولد ونشأ بالہند . اورد شعرہ مع الاطراء معاصرہ فی (مرآت الخیال - ص ۲۵۷ - ۲۵۸) . وقال : وفی اوان هذا التألیف (۱۱۰۲) توجه الی ربّہ .

(۲۷۰۰ : دیوان سوزی ساوجی) واسمہ ملا حسن علی . اصلہ من ساوہ وسکن اصفہان ولذا عرفہ بعض بالاصفہانی . وکان یشتغل بالكتابة بمدرسة هازون ولایت . کان یتخلص سابقاً « جفاکش » وبعد سفرہ الی خراسان بدلہ بـ « سوزی » . قیل ان له عشرين الی ثلاثین ألف بیت . کذا ذکرہ فی (تش - ص ۲۱۸) فی شعراء ساوہ ومات باصفہان فی (۱۱۴)

کذا فی المطبوع ولعله أراد (۱۰۱۴) کما فی اسماء المؤلفین (ص ۲۹۱) و ذکر دیوانه .
و فی (تغ - ص ۶۷) انه مات (۱۰۰۲) . و فی ریحانة الادب عن القاموس التریکی وفاته
(۱۱۱۴) وهو غلط لانه اورد شعره فی (خص ۸ - ص ۲۴۵) المؤلف (۱۱۱۰) بعنوان
سوزی اصفهانی . و ترجمه ایضاً فی (حسینی - ص ۱۵۳) و (روشن - ص ۳۰۷) نقلاً عن
«شمع انجمن» و اورد شعره (پژمان - ص ۲۲۳) و «گلستان مسرت - ص ۲۸۹» .
• (دیوان سوزی هندی) راجع دیوان سوزی بخاری .

(۲۷۰۱ : دیوان سوسنی اوشعره) المجرد التارك للمعاشرات والعیالات . كان منزویا
فی مدرسة مهد علیا گوهرشاد بیگم . ترجمه فی (تغ - ص ۶۷) و (مجن ۴ - ص ۷۶
و ص ۲۵۲) و اورد من شعره .

۱۰ مجردان که ز قیدزمانه آزادند نه صیدگشته بدام کسی نه سیادند
(۲۷۰۲ : دیوان سوسنی بیک اوشعره) کما فی (خص ۷ - ص ۱۱۸) و ذکر بعض شعره
التریکی اوسوسنی من دون قیدکما فی (نس ۶ - ص ۱۸۷) ذکر ا کلاهما انه من التراکمة
وکان اولاً قورچی باشی . و فصل سام میرزا احواله و انه کان ینسب الی نفسه شعر غیره
و طلبت عنه مرة شعره فکتب الی شعر سوسنی القدیم المذکور فی مجالس النفایس .
(۲۷۰۳ : دیوان السوسی) وهو الامیر ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن عبدالعزیز . ذکره
فی معالم العلماء (ص ۱۳۵) من شعراء اهل البيت المجاهرین و اورد کثیراً من شعره
فی المناقب و مات (۳۷۰) و کان فی مکتبة (السماوی) نسخة من دیوان السوسی . وهو غیر
ابی بکر السوسی (المتوفی ۳۸۶) المذکور فی النفحات (ص ۱۸۸) و غیر ابی یعقوب
السوسی البصری المذکور فیها (ص ۱۳۰) .

۲۰ (۲۷۰۴ : دیوان سها تبریزی) واسمه ابراهیم . ترجمه فی (دجا - ص ۱۸۰) و اورد بعض
شعره العربی فی مديح الصدر الاعظم النوری المیرزا آقاخان الذی صار صدرا بعد الامیر
الکبیر المیرزا تقی خان المقتول (۱۲۶۸) نقلاً عن کتاب «گنج شایگان» تألیف میرزا
طاهر دیباچه نگار المؤلف (۱۲۷۳) .

(۲۷۰۵ : دیوان سها شیرازی) لمحمد تقی خان الشیرازی المشهور بخان سها نسخة
منه فی مکتبة (المجلس) ذکر خصوصياته ابن یوسف فی فهرسها (ج ۳ - ص ۳۱۲) و ذکر
۲۵

مندرجاتہ الستہ من القصاید، و «ترجمة العوامل» فی النحو، وانغزلیات، والرباعیات، و مثنوی «عاشق و معشوق» و المقطعات فی حدود (۲۸۰۰) بیتا. وان الشاعر کان حیابعد (۱۲۵۰).

(۴۷۰۶ : دیوان سہا شیرازی) و اسمہ محمد، و هو ثانی اولاد «ہما» الشیرازی. ولد (۱۲۶۲) ومات (۱۳۳۸) و دفن باصفهان. نسخة من دیوانہ فی عشرين الف بیت عند ابن اخیه جلال ہمائی «سنا» بطهران کما وصفہ لنا.

(۴۷۰۷ : دیوان سہائی ماوراءالنہری) کان سیداً، ماهرآ فی نظم التواریخ. اورد بعض شعرہ فی (گلشن - ص ۲۱۲) ورایت فی بعض الفہارس انہ طبع دیوان سہائی.

(۴۷۰۸ : دیوان سہامی) واسمہ میرزا خان و هو اخ المیرزا حسین والمیرزا حسن المالمیریان من سکنۃ اصفهان، ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۰۹) و ذکر انہ صار برہۃ وزیر کاشان و توفی شابا، واورد بعض شعرہ.

(۴۷۰۹ : دیوان سہراب بیک اوشعرہ) هو من اقارب رستم خان سپہسالار. ترجمہ النصر آبادی و ذکر بعض شعرہ فی (نر ۲ - ص ۳۴) و (گلشن - ص ۲۱۲). وقال فی (خوشکو) انہ انتحر بعد وفات الشاہ عباس حزناً.

(۴۷۱۰ : دیوان سہروردی اوشعرہ) و هو الشیخ شہاب الدین ابو حفص عمر بن محمد ابن عبد اللہ البکری العارف. ولد فی رجب (۵۳۹) و توفی (۶۳۲) لہ «عوارف المعارف»

المطبوع و «رشف النصائح» و «اعلام الہدی» ترجمہ كذلك فی نفحات الانس (ص ۴۲۰) و ابن خلکان (ج ۱ - ص ۴۱۴) و (لس - ص ۱۸۷) واورد شعرہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۱۲) و قد جاء شعرہ فی ضمن اشعار ابی سعید کما ذکرہ النفیسی فی مقدمة مجموعة «سخنان منظوم ابو سعید ابو الخیر» (ص ۶۰) و طبع شرح عز الدین الآملی لاحدی

رباعیات السہروردی فی آخر تلك المجموعة (ص ۱۵۱-۱۵۴) و هو غیر صاحب التلویحات شیخ الاشراق یحیی بن حبیش السہروردی المقتول (۵۸۱).

(۴۷۱۱ : دیوان سہمی بخاری اوشعرہ) کان ابن سہام یعمل السہام، فتخلص هو بہ و نظم الشعر فی العاشر من سنین عمرہ. سافر الی الہند فی عہد اکبرشاہ و تقرب عنده. اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۱۲) و (طبقات اکبری - ج ۲ ص ۵۰۷) واورد فی (خوشکو)

شعرہ الذی اعترف فیہ بانہ سنی.

- (۲۷۱۲ : دیوان سہوی تبریزی اوشعرہ) وهو المیر محمد حسین الخطاط وتلمیذ المیر محمد حسین « محزون » التبریزی . قرّ من تبریز عند هجوم العثمانيين اليها، وسكن كاشان اثني عشر سنة : ثم سافر الى الهند ومات بها (۱۰۰۳) ترجمه تقى الدين الاوحدى فى « خلاصة الاشعار » و كذا فى « كلام الملوك » وطبقات اكبرى (ص ۵۱۶ ج ۲) و (خوشگو) و (گلشن - ص ۲۱۳) و (دجا - ص ۱۸۴) و « خط وخطاطان - ص ۱۵۶ » والقاموس ۶ الترکى وعنہا فى الريحانة . وقد اورد نموذجاً من خطّه فى (نمونہ خطوط خوش - ص ۲۲۵) وترجمہ فى (ص ۱۴۱ منها) .
- (۲۷۱۳ : دیوان سہیلی اوشعرہ) لمہدی بن غلامرضا مدیر جریڈہ « متلك » ثم « نوشخند » وهما فکاهيتان سياسيتان . واشعاره ايضاً فکاهية انتقادية . ولد (۱۳۰۳ ش) بطهران . ترجمہ واورد شعرہ فى « سخنوران نامی معاصر - ج ۲ - ص ۱۵۶ » ۱۰
- (۲۷۱۴ : دیوان سہیلی تبریزی) وهو الميرزا احمد الشهيد فى سبيل حرية وطنه . صلبه المستعمرون عمال التزار من الروس فى يوم عاشوراء . طبع فى تبريز مجموعة من شعره ومعها « شاه ودرويش » لهلالى و « جموگل » لأهلى . اورد شعره وترجمہ فى (دجا - ص ۱۸۵) .
- (۲۷۱۵ : دیوان سہیلی جغتائی) الشيخ نظام الدين احمد ، من الوس جغتائى ، وكان اجداده اسراء الترك من عصر تيمور . قال دولتشاه فى خاتمة التذكرة انه سمع من سہیلی انه قال : اخذت تخلصى من الشيخ آذرى واورد من شعره الفارسى والترکى من ديوانيه الفارسى والترکى . وقال فى (تش - ص ۱۲) ان له « لیلی ومجنون » ومات (۹۱۸) وفى (تنغ - ص ۶۸) انه مات (۹۰۷) وزاد فى (تس ۶ - ص ۱۸۱) ان ملاحسين الكاشفى باسمه كتب « انوار سہیلی » الذى ذكرناه فى (ج ۲ ص ۴۳۰) وسماء فى « رجال حبيب ۲۰ السير - ص ۱۴۱ » بالسيد نظام الدين سلطان احمد . ونقل المستر براون فى (ج ۳ ص ۵۱۷) احواله عن بابرنامه لميرزا بابر - المذكور فى (ص ۱۱۸) - بعنوان شيخيم وقال ان شعره مخوف ، اعترض الجامى عليه فى ذلك ، واورد شعره فى (حسینی - ۱۵۳) بعنوان « سہیلی شيخيم » وترجمہ ايضاً فى (مع - ج ۱ - ص ۳۱) وقاموس الاعلام التركىة وعنه فى الريحانة . قال سنکلاخ فى (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۶۰ و ج ۲ - ص ۳۳۳) ۲۰

انہ را آی منتخب دیوانہ بخط محمد رضا صدرالکتاب وغزلیاتہ بخط جعفر ہروی . وتوجد نسخه فی مکتبۃ (بنگالہ) کما فی فہرسہا . وکانت نسخه فی مکتبۃ الشیخ صفی الدین باردبیل فی العهد الصفوی .

(۲۷۱۶ : دیوان سہیلی خوانساری اوشعرہ) لاحمد بن غلامرضا الخوانساری ، صاحب « حصارنای » المذکور فی (ج ۷ ص ۲۳) طبع قریب الالفی بیت منه فی المجلات والجراید . اورد شعرہ (پژمان - ص ۲۲۳) .

(۲۷۱۷ : دیوان سیادت لاهوری) وهو المیر جلال الدین . ترجمہ واورد شعرہ فی (حسینی - ص ۱۵۸) و (سرخوش - ص ۴۹) وقال فی حاشیتہ انہ کتب سیادت جزوتین من اشعارہ بخطہ فی بیاض لی . واورد شعرہ فی « گلستان مسرت » مکرراً . وذکر فی (تغ - ص ۶۸) ایضاً . ۱۰

(دیوان سیار) کما فی (نر ۹ - ص ۳۰۸) و (خوشگو) والصحیح ما مرّ بعنوان ستار (۲۷۱۸ : دیوان سیار اصفہانی) واسمہ قلیخان یشتغل بالاسکاف . ولد باصفہان (۱۲۹۵ ش) وهو من اعضاء انجمن کمال . اورد واطری شعرہ الکثیر فی (شعراء معاصر اصفہان - ص ۲۵۲) .

(۲۷۱۹ : دیوان سیار اصفہانی اوشعرہ) واسمہ محمود بن امان اللہ من احفاد قطرۃ اصفہانی الآتی . اورد شعرہ فی تاریخ وفات استادہ دھقان سامانی المذکور فی (ص ۳۳۳) واطراء فی (شعراء معاصر اصفہان - ص ۲۵۳) .

(۲۷۲۰ : دیوان سیارۃ اصفہانی) واسمہ ہاشم الشهرضائی المعاصر . له « جنگل مولی » و « گلشن معرفت » مطبوعان . اورد شعرہ فی (شعراء معاصر اصفہان - ص ۲۵۳) . ۲۰

(۲۷۲۱ : دیوان سیارۃ بختیاری اوشعرہ) واسمہ حسینقلی خان ایلخان بختیار . رأیت شعرہ متفرقاً . واورد له (پژمان - ص ۲۲۳) .

(۲۷۲۲ : دیوان سیاسی اصفہانی) واسمہ محمد بن حسین . ولد بها فی (۱۳۱۱ ش) وتعلّم بکلیۃ الطب باصفہان . طبع له « بی پناہ » . اورد شعرہ فی (شعراء معاصر اصفہان - ص ۲۵۴) . ۲۵

- (۲۷۲۳ : دیوان سیاف شیرازی) واسمه الحاج علی اصغر المتوفی (۱۲۶۲) من الصوفیة . توجد له منظومة « کنج اسرار » فی المكتبة (الرضویة) وهوفي خمس مجلدات وله « جنات وصال » مثنوی فی سبع مجلدات ذکرها فی اسماء المؤلفین (ج ۱ ص ۷۷۵) واطنه الموجود فی مكتبة دانشگاه تهران ، المذکور فی فهرسها (ج ۴ ص ۲۱۷۸) .
- (دیوان سیاهپوش) ذکره بهذا العنوان فی الريحانة نقلاً عن (منن الرحمان ج ۱ ص ۵۳) و ذکرناه بعنوان جواد سیاهپوش فی (ص ۲۰۸) .
- (دیوان سیاهپوش) كما فی الريحانة یأتی بتخلصه « علی » .
- (دیوان سیاه داننی اوشعره) واسمه عبدالرحمان . مرّ بعنوان « انسی سیاهدانی » .
- (دیوان سیاهی اندجانی) كما فی (خوشگو) قال ومات (۹۷۳) والصحيح ما ذکرناه بعنوان « سیاهی اندجانی » .
- (دیوان سیک) یأتی بعنوان « فتاحی » فی الفاء .
- (دیوان سیبویه الثانی) راجع دیوان الشبستری .
- (۲۷۲۴ : دیوان سیحون یزدی اوشعره) لتاج الاطباء حسین ، وهو اخ محمد جیحون المذکور فی (ص ۲۱۲) . ترجمه واورد شعره فی (تش یز - ص ۲۹۵) قال و توفی (۱۳۵۱) عن سبع وسبعین سنة من عمره .
- (۲۷۲۵ : دیوان السید آقائی) واسمه السید نعمة الله بن السید نورالدين المحدث الجزائري ، وتخلصه سید . فارسی فی ثلاثة آلاف بیت . وتوفی الناظم (۱۱۵۱) كما ذکره فی « تحفة العالم » .
- (دیوان سید اصفهانی) ذکرناه فی (ص ۳۶۴) بعنوان رضا اصفهانی . ثم رأینا فی « تذکرة حزین - ص ۹۳ » ان تخلصه « سید » وانه کان معاشراً مع حزین ومات (۱۱۳۳) .
- وعنه اخذ (گلشن - ص ۱۷۶) علی ما ذکرناه .
- (۲۷۲۶ : دیوان سید اصفهانی اوشعره) واسمه ضیاء الدین بن صادق بن طاهر بن علی ابن السید علاء الدین حسین المعروف بسلطان العلماء . مرّ له « تذکرة الشعراء المعاصرين » فی (ج ۴ - ص ۳۷) . ونسبه فی (تغ - ص ۶۸) الى کاشان وسماء عبدالله .
- (۲۷۲۷ : دیوان سید اصفهانی) وهو السید مر تضى بن السید محمد اشرف بن عبد الحسیب

ابن احمد بن زین العابدین العلوی العاملی . ذکر ذلك حفيده السيد محمد جعفر المير دامادی ابن محمد حسين بن محمد جعفر بن محمد حسين المقدس بن المير احمد بن المير عبدالله بن محمد رحيم الكبير بن السيد مرتضى هذا ، في رسالة الفها في احوال السادة المير دامادية بسده من اصفهان ، واورد شعره وقال كان يتخلص « سيد » كتب لنا ذلك الشيخ محمد على المعلم الحبيب آبادی من اصفهان . ۵

(۲۷۲۸ : دیوان سيد تبریزی اوشعره) واسمه السيد محسن والملقب گلستان النقاش وتوفي حدود (۱۳۳۰) طبع له منظومة « مرآة البكاء » في المرائی في تبریز . ترجمه في (دجا - ص ۱۲) .

(دیوان سيد جواهر رقم) راجع « سيد کشمیری » و « دیوان علی جواهر رقم » .
(دیوان السيد الحمیری) مرّ في الحاء . وتوجد شرح بهاء الدين محمد بن الحسن الاصفهانی المعروف بالفاضل الهندي لقصيدته كتبت في عصر الشارح عند (فخر الدين) . ۱۰
(۲۷۲۹ : دیوان سيد زاده منشی اوشعره) ترجمه واورد شعره في (مجن ۳ - ص ۷۸ و ۲۵۴) .

(۲۷۳۰ : دیوان سيد سوراتی اوشعره) واسمه صلابت خان ، من امراء فرخ سير بالهند تلمذ علی عبدالغنی قبول کشمیری ، ومات (۱۱۳۷) . اورد شعره وترجمته في (خوشگو) و کذا في (گلشن - ص ۲۱۳) . ۱۵

(۲۷۳۱ : دیوان سيد شاه عبدالعظیمی اوشعره) وهو اخ الآمير نورالله الذي كان من خدام حرم عبدالعظيم بری ، وقد كان ابن اخيه وهو الآمير عناية الله بن نورالله متولى الحرم عند تأليف سام ميرزا لتذکرته في (۹۵۷) فذکره في (تس ۱ - ص ۴) وقد كان كثير من اعضاء هذا البيت من الشعراء ، ومنهم ابنا عناية الله ؛ الآمير شاه مير والآمير قاسم . ۲۰
(۲۷۳۲ : دیوان سيد شوشتری) للمفتی المير محمد عباس بن اکبر الجزائري التستري الكهنوی المتوفی (۱۳۰۶) ذکر في التجليات ان ديوانه العربي في مجلدين و ديوانه الفارسی في ثلاث مجلدات وهذا غير « رطب العرب » ولابنه « دیوان وزير » يأتي .

(۲۷۳۳ : دیوان سيد شیروانی) واسمه الحاج السيد عظیم الشيروانی المتخلص « سيد » ولد (۱۲۵۱) و توفي (۱۳۰۸) . طبع ديوانه بتبریز في (۱۳۱۳ - ۱۳۱۵) ۲۵

بخط احمد بصیرت فی مجلدين فيه اسماء جمع من شعراء معاصريه ومعاشريه ؛ نورس ، عاصی ، صفا ، جرمی ، یوسف ، سالک ، ثریا ، مصور ، ترجمہ فی (دجا - ص ۱۸۵ - ۱۸۶) نقلا عن « ادبیات آذربایجان » لفريدون کوچرلی .

(دیوان السيد عليخان المديني) يأتى فى العين . و كذا السيد عليشاه وغيرهما .

(۲۷۳۴ : دیوان سيد فرخ آبادی اوشعره) واسمه المير بهادر على . اورد شعره فى (كلشن - ص ۲۱۳) .

(۲۷۳۵ : دیوان سيد قلمدانی اوشعره) رأيت له فى بعض المجاميع قصايد فى مدح الأмир وسایر المعصومين (ع) تخلصه فيها « سيّد » .

(دیوان سيد قهستانی) للسيد نعمة الله الكرمانی الماهانی المتخلص « ولى » يأتى فى الواو .

(دیوان سيد كاشانی) راجع سيد اصفهانی .

(۲۷۳۶ : دیوان سيد كشمیری اوشعره) واسمه السيد مير على بن ميررضی . كان

خطاطاً بكشمير ويتخلص « سيد » واخوه الاكبر مير احمدخان صهر شاهنوازخان .

لم ينزل الى الهند وانما جاء بشعره الى الهند معاشره المير معز . كذا ترجمه واورد

شعره فى (سرخوش - ص ۴۸) واورد بعد ذلك ترجمة السيد على جواهر رقم الخطاط

الشاعر الذى ليس له تخلص . ثم خلط فى (كلشن - ص ۲۱۳) و ذكر تخلص « سيّد »

لعلی جواهر رقم . وهو غير من نسب فى « مطلع الشمس - ص ۴۳۳ » الى مشهد .

(دیوان سيد گيسود راز) يأتى بعنوان گيسود راز .

(۲۷۳۷ : دیوان سيد ميرزا جندقی) وتخلصه « جندقی » فاتناذ كره . طبع له منظومة

« قاب پلو » فى (۹۶ ص) صغيرة بطهران (۱۳۷۰) . وتوفى بکرج طهران فى (۱۳۷۳) .

(۲۷۳۸ : دیوان سیرتی قزوینی) لمحمد حسين غفاری الخطاط . سافر الى الهند

وتقرب عند پير ويز بن جهانگیر پادشاه . وبعد وفاته سافر الى الحج . اورد شعره فى (كلشن -

ص ۲۱۴) توجد نسخة منه عند (محمد النخجوانی) كما كتبه الينا . وسماء فى (تنغ -

ص ۶۸) سیرى قزوینی .

(۲۷۳۹ : دیوان سیرى استر آبادی البسمه چى اوشعره) ترجمه الصادق فى (خص ۸ ص ۲۰

ص ۲۹۲) و ذکر انه كان لتشيعة محبوبا عند السلطان وعند اهل استرآباد، واورد شعره ،
وفی (تش - ص ۱۵۲) انه كان ياشنه ساز .

(۲۷۴۰ : دیوان ملا سیری جرفادقانی اوشعره) ملازم امامقلی حاکم فارس . ترجمه
النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۶۹) و ذکر انه حج فی آخر عمره وتوفی فی طریقہ .
و کذا فی (تش - ص ۲۰۷) و (خوشگو) وفی (نغ - ص ۶۸) سماه الميرزا محسن و کذا
فی (روشن ۳۱۲) نقلاً عن «نگارستان» سخن .

(۲۷۴۱ : دیوان سیری رازی) النور بخشی . سافر الی حیدرآباد دکن واستفاد من
شاه طاهر دکنی و بدّل تخلصه الی «فکری» اورد شعره بالعنوان الاول فی (خوشگو)
وبالعنوان الثانی فی (کلشن - ص ۳۱۹) . وفی (روشن) سیری طهرانی؛ اسمه ملا محمد ،
ابن عم ملا فهمی من شعراء الشاه طهماسب الاول، ثم نقل عن نگارستان سخن انه خير آبادی .
(دیوان سیری طهرانی) راجع سیری رازی .

(۲۷۴۲ : دیوان سیری غزنوی اوشعره) جاء الی الهند فی عهد اکبر شاه و کان
ماهرأ فی العروض والقافية والمعنى . ترجمه فی (خوشگو) واورد شعره . وفی (روشن-
ص ۳۱۲) نقلاً عن «نگارستان سخن» انه مات (۹۷۷) .

(دیوان سیری قزوینی) راجع سیرتی قزوینی .

(۲۷۴۳ : دیوان ملا سیری مروزی اوشعره) من طلبه العلم . له الید الطولی فی نظم
البديهة . کذا فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۵) واورد شعره .

(۲۷۴۴ : دیوان سیری مشهلی اوشعره) قال فی (حسینی - ص ۱۵۵) انه كان يسكن
مشهد و ذکر مباحثته مع ملا حسین کاشی . و کان یلقب « تافته » و کان ملك الشعراء
لابراهيم خان حاکم شیراز . و ذکره فی (نغ - ص ۶۸) و (روشن - ص ۳۱۳)
و (پژمان - ص ۲۲۵) و «مطلع الشمس - ص ۴۳۴» .

(۲۷۴۵ : دیوان سیف اسفرنگ) واسمه سيف الدين ولقبه اعرج وينتسب الی اسفرنگ
(اسفره) کما فی معجم البلدان ، من توابع سغد سمرقند ، وقال امين احمد الرازی فی هفت
اقلیم ؛ بينه وبين مرغنان تسعة فراسخ . ولد (۵۸۱) کما ذکره بنفسه فی شعره .

مرا مادر پس از تاریخ هجرت بسال پانصد وهشتاد ویک زاد

وقال فی (تش - ص ۳۱۷) انه عمّر خمسة وثمانين سنة، فيكون وفاته (۶۶۶) لا (۶۵۲).
 کما فی «شمع انجمن - ص ۲۱۳» وفي «شاهد صادق» ولا (۶۷۲) کما فی (مع - ج ۱
 ص ۲۵۲) ولم يعقب کما ذکره بنفسه :

نهال عمر من هفتاد و نه سال
 چو طوبی هر زمانی نوبری داد
 اگر فرزند جسمانی نبودم
 که گیرد در جهان از نام من یاد
 مرا فرزند روحانی بسی هست
 که جان غمزده زیشان شود شاد

ودیوانه یشتمل علی اثنی عشر الف بیت کما ذکره دولتشاه فی الطبقة الثانية ، وفي
 (سپهسالار) نسختان ناقصتان کتبا فی القرن العاشر تحتویان علی احد عشر الف بیت
 کما فی فهرسها (ج ۲ ص ۶۱۲ - ۶۱۴) فما ذکره هدایت من ان له عشرة آلاف ليس
 بصحيح ، ونسخة عند (الملك) برقم (۴۷۱۲) کتبت (۱۰۳۰) ونسخة فی (الرضویة)
 ونسخة فی (المجلس) کتبت (۱۰۲۶) کما فی فهرسها (۳ : ۳۱۴) وقد مدح فیها الملوك
 الخوارزمشاهية والائمة الاثنی عشر، وشعره قصاید علی طراز ظهیر الفاریابی، وليس فیها
 تخلص وانما يعرف باسمه. وترجه ایضاً فی تاریخ گزیده (ص ۴۹۴) و «مرآت الخیال -
 ص ۴۳» و هفت اقلیم وحبيب السیر الجزء الرابع من المجلد الثاني (ص ۱۷۷) و «تاریخ
 مغول - ص ۵۳۴» لعباس اقبال، و کذا فی الريحانة و (تغ - ص ۶۸).
 ۱۰
 (۲۷۴۶ : دیوان سیف اصفهانی او شعره) واسمه سیف الدین محمود من احفاد کمال
 اسماعیل. اورد شعره فی (گلشن - ص ۳۸۴).

(دیوان سیف اعرج) مر بعنوان سیف اسفرنک.

(۲۷۴۷ : دیوان سیف باخرزی) و هو سیف الدین سعید بن مظفر الخبوشانی. کان
 معاصراً للعطار النیشابوری ورضی لالا وسعد الدین الحموی وخليفة نجم الدین الکبری
 ترجمه واورد شعره فی «خزینة الاصفیاء ج ۲ ص ۲۷۴» و (بهش ۱ - ص ۳۲۰) «محاسن
 العشاق - ص ۱۱۳» و (حسینی - ص ۱۴۰) قال فی نفحات الانس (ص ۳۸۵) انه مات
 (۶۵۸) وفي «شاهد صادق» انه مات (۶۵۳) وترجه ایضاً فی (تش - ص ۷۷) وطرائق
 الحقائق (ج ۲ ص ۱۵۳). و (مع - ج ۱ ص ۲۴۴) و (ض - ص ۱۳۶) و (گلشن -
 ص ۲۱۴ - ۲۱۵) وطبع بعض رباعياته ضمن مجموعة رباعیات ابی سعید ابی الخیر بطهران
 ۲۰

(۱۳۳۴) کما ذکر فی مقدمته و حواشیہ .

(۲۷۴۸ : دیوان سیف تبریزی اوشعره) واسمه سیف الدین . ترجمہ فی (دجا - ص ۱۸۶)

وقال انه من الشعراء المتقدمين واورد شعره نقلاً عن «عرفات العاشقين» .

(دیوان سیف الدین) متعدد ذکر ناھا بحذف المضاف الیہ لاشتہارھا کذلک .

• (۲۷۴۹ : دیوان سیف الدین دیبر اوشعره) ترجمہ فی (مع - ج ۱ - ص ۲۵۴) واورد

قصیدتہ المیمیۃ نقلاً عن «عرفات العاشقين» واطنہ غیر ماقبلہ .

(۲۷۵۰ : دیوان سیف ہندی اوشعره) واسمہ سیف خان بن تربیت خان . کان ماہراً

فی الموسیقا والّٰف رسالۃ فیہا وفی الرقص الہندی . وتوفی (۲۵ رمضان - ۱۰۹۵) . اورد

شعرہ فی (گلشن - ص ۲۱۵) .

۱۰ (۲۷۵۱ : دیوان سیفی آشوری) واسمہ سیف اللہ بن المیرزا باقر اصفہانی المتخلص

«خاص» ابن مرتضی . ولد باصفہان فی (۱۳۰۲ ش) ونشأ بہاولم یحصل العلم فی المدارس

لعدم استعداد والدہ اقتصادیا ، ولما کان ذہنہ وقادراً تلقف العلم خارج وقت اشتغاله

فی المعمل ، وجعل ینظم الشعر ، واشترك فی «انجمن ادبی پروانہ» وطبع دیوانہ باصفہان

اخیراً . کذا ترجمہ واورد شعرہ فی شعرای معاصر اصفہان (ص ۲۵۷) .

۱۰ (۲۷۵۲ : دیوان سیفی بخاری) عدہ المیر علی شیر فی (مجن ۳ ص ۵۷ و ۲۳۰) من

معاصریہ . قال : جاء من بخارا الى هرات لتحصيل العلم ونظم الشعر والامثال ، والمعما ، وله

شعر یخص اهل الحرف والصنایع والشبان والعامۃ . وله رسالۃ فی المعما ، وقال فی حبیب

السير (الجزء الثالث من المجلد الثالث ص ۳۴۱) انه كان فی خدمة المير عlishير بهرات

ثم رجع الى وطنه بخارا ومات بها . وله دیوان خاص لاهل الصنایع والحرف . وذکر فی

۲۰ (نر ۱۵ ص ۵۱۳) معمیاتہ . وذکرہ دولتشاہ مع سیفی آخر من امراء تیمور ، فی ضمن

ذکرہ لاحوال سیفی نیشابوری فی الطبقة الثانية مستطرداً . ووعد ان یدکرہ فی الخاتمة

ونسى . وعنه اخذ فی (حسینی - ص ۱۵۲) وترجمہ فی «بابر نامہ» کما نقل عنه براون

فی (ج ۳ - ص ۵۲۰) وقال فی (تش - ص ۳۲۱) انه مات بهراة فی (۹۹) فلعله اراد

(۹۰۹) . وقال فی (گلشن - ص ۲۱۶) مات سیفی عروضی (۸۹۸) قال فی کشف الظنون

۲۰ ان رسالته فی المعما مشتمل علی مقدمة واربعین قاعدة و خاتمة وادرج فی الخاتمة

- معمیات شرف الدین الیزدی باشاره « الالف » و والجامی باشاره « العین » وحاجی ابوالحسن الاندجانی باشاره « اللام » . اقول ویوجد دیوانه فی مکتبة دانشگاه تهران کما فی فهرسها (ج ۲ ص ۲۴۴) یشتمل علی تسعة واربعین غزلاً وقطعتین کلها فی (۲۶۰ بیتاً) . وله رسالة فی العروض فارسی . رایت نسختها باصفهان فی مجموعة کلها بخط محمد امین وقاری کتبها (۱۰۹۵) فی (۴۶ ورقة) عند ابی الحسن الکتابی ، و لذلك قد يعرف بسیفی عروضی کما فی (گلشن - ص ۲۱۶) و (نغ - ص ۶۹) و (خوشگو) .
- (۲۷۵۳ : دیوان سیفی ترهندی) رآی سنگلاخ نسخة من قصائده بخط سلطان محمد نورا ، فذكره فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۱۵ » ولعله الخراسانی المذكور فی (بهش ۲ - ص ۴۰۳) أو أنه هو سیفی هروی مؤلف تاریخ هرات فی (۷۲۰) .
- (۲۷۵۴ : دیوان سیفی خراسانی) من الامراء الظرفاء . اورد غزله فی (بهش ۲ - ص ۴۰۳) . و قال دولتشاه فی احوال سیفی نیشابوری فی الطبقة الثانية ان هناك سیفی آخر اسمه الحاج سيف الدين وهو من امراء تیمو ، قد نظم الشعر الفارسی والترکی جيداً وعنه اخذ فی (حسینی - ص ۱۵۲) . ولعله متحد مع ما قبله .
- (۲۷۵۵ : دیوان سیفی ساوجی اوشعره) وصناعتهم عمل السیوف . ترجمه واورد شعره فی (تس ۵ - ص ۱۶۸) .
- (دیوان سیفی عروضی) کما فی (گلشن - ص ۲۱۶) . و (خوشگو) وهو سیفی البخاری المذكور .
- (۲۷۵۶ : دیوان السیفی القزوينی) السيد قوام الدين محمد السیفی الحسینی القزوينی قال الحزین فی تذکرته (ص ۲۷) ان بیت السیفی من بیوت السادة الاجلاء بقزوين ومنهم السيد قوام الدين هذا . له الشعر بالفارسیة والعربیة ونظم اللعة الدمشقیة ، وله مهارة خاصة فی نظم التوارینخ . وعنه اخذ فی « نجوم السماء - ص ۱۹۴ » اقول مرّ ارجوزاته فی (ج ۱ و ج ۷ - ص ۲۲۵) وقد توفی (۱۱۵۰) .
- (۲۷۵۷ : دیوان سیفی نیشابوری) اسمه علی بن احمد وهو مداح سلطان تکش الخوارزمشاه . ترجمه دولتشاه فی الطبقة الثانية ، وعنه اخذ فی (نش - ص ۱۳۸) (ومع - ج ۱ ص ۲۵۲) واورد منتخباً من اشعاره منها قصيدة سیم وسنک الملتزم فی کل مصرع ۲۰

بذكر هذين اللفظين و (روشن - ص ٣١٥) و (گلشن - ص ٢١٥) .

(٢٧٥٨ : ديوان سيفي هروي) هو سيف بن محمد بن يعقوب الهروي . ولد بهرات

(٦٨١) وكان يمدح الملك فخر الدين ، وقال مدحته بشمانين قصيدة ومائة وخمسين قطعة

من الشعر . ومدح ايضاً الملك غياث الدين كرت وفي (٧٢٠) باسمه ألف « تاريخ نامه

هرات » او « تاريخ سيفي » الذي طبعه وصححه محمد زبير الصديقي معلم اللسنة الشرقية

في كلية كلكتة في (١٣٦٢) . وترجمه المستر براون في (ج ٣ - ص ١٩٦-١٩٧) .

(٢٧٥٩ : ديوان سيلبي بلخي اوشعره) ترجمه النصر آبادي في (نر ١٠ - ص ٤٣٩)

وقال كان في خدمة سبحان قلى سلطان . وعنوانه هناك « سيلبي مستقيم بلخي » ولعل

مستقيم ايضاً لقبه او تخلصه . وترجمه في (حسيني - ص ١٥٤) ولكن لم يذكر هذه الكلمة ،

١٠ وكذا في (گلشن - ص ٢١٦) فلعله زائد .

(٢٧٦٠ : ديوان سيما طالخاني) ميرزا عبدالكريم ولد بطلخان من سميرم السفلى

وسافر الى اصفهان وتعلم الادب والنجوم ، وسافر الى كيلان ورجع وله خمسة دواوين

« اهي نامه » و « رياض المحبين » و « شقايق الحقايق » و « مشرق الانوار »

و « مجموعة القصايد » . كان مريداً لقربانعلی شاه ثم مجذوب عليشاه ، وسافر الى كاشان

١٥ وبقي عند ملا احمد النراقي . وترجمه في المدايح المعتمدة .

(٢٧٦١ : ديوان سيمائي مشهدي) كان مقلداً ، وكان قد قرر على نفسه ان ينظم مائة

بيت في كل ساعة . ترجمه سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١٣٨) و اورد شعره . و في

(روشن - ص ٣١٥) سماه « سيما مشهدي » . وكذا في « مطلع الشمس - ص ٤٣٤ » .

(ديوان سيمي بغدادي) قال في شاهد صادق : مات (٨٣٠) واطنه متحداً مع

٢٠ ما بعده .

(٢٧٦٢ : ديوان سيمي نيشابوري) كان بنيشابور فسكن مشهد خراسان واشتغل

بتعليم الصبيان ، كان يكتب بسته اقلام (ستة انواع من الكتابة) وكان ماهراً في المعمّا

والشعر و التصوير وتلوين الاوراق والتحبير والتذهيب والترسل والانشاء ، وتلمذ عليه

كثير ، منهم عبدالحی الخطاط . يقال انه كاينظم ويكتب في اليوم ثلاثة آلاف بيت وهذا

٢٥ غريب . هكذا ترجمه دولتشاه في الطبقة السادسة وقال : كان معاصراً لعلاء الدولة ابن بايسنغر

وذكر في الجزء الثالث من المجلد الثالث من حبيب السير (ص ۱۷۴) قصة من ابتلائه بمرض الجوع . وقال في (مجن ۱ ص ۱۶ و ۱۹۱) انه كان يدعى انه ينظم ويكتب الفی بیت فی کل يوم ، وكان قد حك على خاتمه هذا البيت :

يك روز بمدح شاهپا كيزه سرشت سيمی دوهزار بیت گفت و بنوشت

- وترجه في اعيان الشيعة (ج ۴۰) ومطلع الشمس (ص ۴۳۴) و (نغ - ص ۶۹) و (روشن - ص ۳۱۶) وطرائق الحقائق (ج ۳ ص ۲۴۵) وفي شاهد صادق مات سيمی بغدادی (۸۳۰) .
وكان معاصراً لكاتبی الشاعر المتوفى (۸۳۹) وقد نسبته كاتبی الى سرقة الشعر حين قال :

ميان شهر نيشابور سيمی چو اشعار مليح كاتبی ديد

بمشهد رفت و بر نام خودش بست نمك خورد و نمك دان را بدزدید

- وتوجد بالمكتبة المليية بطهران نسخة من ديوان مولانا لطف الله نيشابوري بخط سيمی هذا .
(۲۷۶۳ : ديوان سيمین بهبهانی) من الملاحظات الشعرات . تسكن بطهران . طبع ديوانها بعنوان «جای پا» وهو مجموعة من اشعارها في (۱۳۳۵ ش) في (۲۴۱ ص) مع مقدمة في تطور النشر الفارسي . وترجمها في تذكرة علوی (ص ۱۲) .

(۲۷۶۴ : ديوان سينا اصفهانی) واسمه مصطفى قلی بن محمد التيرانی الكرونی من

- نواحی اصفهان ولد في (رمضان - ۱۲۹۳) و مهر في الغزل و خبط عقله (حدود ۱۳۵۳) ومات بکرون . طبع قسم من ديوانه في (۱۳۲۷) في (۲۴۰ ص) على الحجر وكان عضواً بانجمن ادبی دانشکده فاورد الفت غزله في دانشنامه المطبوع (۱۳۴۲) .
ترجمه ايزدکشب في «نامه سخنوران - ص ۸۶» وشعراي معاصر اصفهان (ص-۲۵۸) واورد شعره (پثرمان - ص ۲۲۵) .

- (۲۷۶۵ : ديوان سينا کرمانی) واسمه جواد بن محمد علی المعلم . ولد بکرمان في (۱۲۹۷) وتلمذ على علمائها ومهر في الشعر الفارسي والعربي والخط . طبع له ارجوزة في النحو بالعربية مع الفية ابن مالك في کرمان (۱۳۲۹) بتصحيح اخيه الاصغر منه احمد جهننيار استاد جامعة طهران والمتوفى بطهران اخيراً في (۱۳۷۴) وتوفي الناظم في (۱۳۳۶) بکرمان . توجد كثيراً من شعره عند تلميذه السيد محمد الهاشمي الكرمانی

بطهران .

« شش »

(دیوان شائق) کما هو الصحيح . راجع « شایق » کما یتلفظون به .

(دیوان شاپور) راجع دیوان شاهیپور .

(۲۷۶۶ دیوان شاپور رازی) ولقبه شرف الدین کما فی خلاصة تقی الدین الکاشی .

• واسمه ارجاسب کما فی ریاض الشعراء للداغستانی و کذا فی اکثر التذاکر . وهو من بیوت

اکابر طهران من قرى الری ووالده « خواجه خواجگی » اخو محمد شریف الهجری

الذی هو والد اعتماد الدولة جهانگیری والد نورجهان بیگم کما فی « سرو آزاد -

ص ۵۱ » وهو ابن اخت امیدی تهرانی کما فی (نر ۹ - ص ۲۳۷) و (خوشگو) وقال فی

(تش - ص ۲۱۳) و (مع - ج ۲ - ص ۲۳) و (تغ - ص ۶۹) انه من اولاد امیدی المذکور

۱۰ ومن اقرباء امین احمد الرازی . ولد بطهران وتخلص فی شعره « فربیی » ولكن تقی کاشی

سمّاه « فربیی » وتقی اوحدی سماه « قربی » وقال عبدالنبی فی « میخانه - ص ۲۸۲ » :

رأیته فی (۱۰۲۵) بلاهور فقال : انی ترک التخلص « فربیی » واتخذت اسمی « شاپور »

تخلصاً . ونقل فی حاشیة میخانه ان تقی اوحدی لاقی شاپور فی قزوین فی (۹۹۶) ثم سافر

شاپور فی تلك السنة الی الهند للتجارة ورجع فی (۱۰۰۳) الی وطنه ، ثم سافر ثانیاً فی

۱۰ (۱۰۱۹) الیها ورجع فی (۱۰۲۵) فلاقاه ناظم تبریزی فی اصفهان فی (۱۰۲۶) ثم سافر

الی الحجاز فی (۱۰۲۷) ومات (۱۰۲۸) او (حدود ۱۰۳۰) وله مثنوی فی قبال « خسرو

وشیرین » وقد رأی دیوانه آزاد والنصر آبادی فقال فی (نر ۹ - ص ۲۳۷) انه فی اربعة

آلاف بیت . و توجد عدة نسخ منه فی المتحف البریطانی وبانکی پور وفی (بنگاله)

نسخة من دیوان ملک الشعراء شاپور کما فی فهرسها . قالوا وهو ماهر فی القصاید وجاء

۲۰ شعره فی « گلستان مسرت » مکرراً .

(۲۷۶۷ : دیوان شاپور قاجار اوشعره) واسمه شیخعلی میرزا ابن السلطان فتحعلی شاه . و کان سمی جدّه الامی . ترجمه واورد شعره فی (مع ۱ - ص ۳۶) و (انجمن ۲) و (پثرمان ص ۲۲۶) .

(۲۷۶۸ : دیوان شاپور کاشانی) ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۵۵) وعده من شعراء کاشان الذین لهم دواوین خاصة واورد شعره . و یوجد نظم خطبة البیان لشاپور کاشانی فی مکتبة دانشگاه تهران کما فی فهرسها (ج ۲ ص ۱۱۵) نظمها فی (۸۴۶) .
(دیوان شاپور نیشابوری) راجع شاهیور نیشابوری کما اشتهر به .

(۲۷۶۹ : دیوان الشاخوری اوشعره) وهوالسید حسین بن علی الشاخوری . توجد مرائیه ضمن مجموعة دونها الشیخ لطف الله بن علی بن لطف الله بن محمد الجدد حفصی فی (۱۲۰۱) و فیها منظومات لاربعة وعشرين شاعراً ، والنسخة عند الخطیب الشیخ محمد علی یعقوب فی النجف .

(۲۷۷۰ : دیوان الشاخوری اوشعره) وهوالسید محمد . توجد شعره فی المجموعة المذكورة قبل هذا .

(دیوان شاداب) راجع دیوان سادات فی (ص ۴۱۴) .

(۲۷۷۱ : دیوان شادابی جونپوری اوشعره) واسمه محمد حسین . کان ماهراً فی ۱۰ الموسيقى . الهندی اورد بعض شعره فی (گلشن - ص ۲۱۶) .

(۲۷۷۲ : دیوان شادمان اصفهانی) وهوالحاج میرزا ابوالفضل الهمائی بن ابی القاسم « طرب » واخ « سنا » . ولد (۱۳۲۴) له « سیر وتحول نثر فارسی » و « رهبرایمان در ترجمه و آن » و دیوان شعره هذا . نقل عنه فی شعرای معاصر اصفهان (ص ۲۶۰) و (پثرمان - ص ۱۵۰) .

(۲۷۷۳ : دیوان شادمان گکهر) من اولاد الامراء بنواحي گکهر بین پنجاب وحسن ابدال بالهند کان معاصراً لعالمگیر پادشاه وشاه جهان ، وترك المناصب واعتزل عن الناس ، ورتب لنفسه دیواناً اورد منه فی (سرخوش - ص ۵۹ - ۶۰) نقلاً عن عبدالعزیز داروغه المتخلص « عزت » . و ترجمه فی (خوشگو) و (نغ - ص ۶۹) أيضاً و ذكره فی (حسینی - ص ۱۷۷) بعنوان شادیان غلطاً . وطبع دیوان فارسی لسلطان شادمان ۲۰

- خان گکھر سارنگک آل ، بلاهور (۱۸۹۹ م) فی (۸۸ ص) بتصحیح ممتاز علی .
- (۲۷۷۴ : دیوان شادی هروی اوشعره) کان رمالاً شاعراً . اورد شعره فی (تش - ص ۱۴۹) فی شعراء هرات ، و کذا فی (پژمان - ص ۲۲۷) .
- (۲۷۷۵ : دیوان شارق بروجنی) البختیاری واسمه مهدی کان طیبباً للاسنان بیروجن من نواحی اصفهان . ولد (۱۲۹۳) و توفی (۱۳۶۸) له اشعار کثیرة . ذکره (پژمان - ص ۲۲۸) و کذا فی شعرای معاصر اصفهان (ص ۲۶۱) و ترجم ابنه بهمن ، الشاب الشاعر المتخلص بتخلص ابيه ايضاً .
- (۲۷۷۶ : دیوان شارق یزدی اوشعره) واسمه غلامحسین المحامی بیزد . ترجمه و اورد شعره فی (تش یز - ص ۲۹۵) .
- ۱۰ (دیوان شاطر عباس) المتخلص « صبوحي » راجع تخلصه .
- (۲۷۷۷ : دیوان شاعر بلگرامی) وهو المير السيد محمد بن المير عبد الجليل البلگرامی المولود (۱۴ - ۱۷۰۱) و المتوفی (۸ شعبان - ۱۱۸۵) ورثاه آزاد کما ذکره فی کتابه (خز - ص ۲۸۴) وأورد کثیراً من شعره عن دیوانه . و ترجمه ايضاً آزاد هذا فی حياته فی « سرو آزاد - ص ۲۸۹ - ۲۹۱ » المؤلف (۱۱۶۶) قال : وتلمذ علی المير طفيل محمد . و کان والده حاکم سیوستان واستغفی عنه واجلس مکانه ابنه هذا فی (۱۱۳۳) و فی (۱۱۴۳) اتخذ آزاد هذا نائباً له . ولما توجه نادر شاه الی الهند قرّ شاعر هذا من سیوستان ونزل وطنه بلگرام فی (۱۱۵۶) ثم اطرى شعره فی اللغات الثلاث العربیة والفارسیة والهنديّة .
- (۲۷۷۸ : دیوان شاعر شاهجهانی اوشعره) واسمه محمد من امراء محمد شاه . ولقبه ۲۰ « معنی یاب خان » تلمذ علی « بیدل » و « فائق » . اورد شعره فی « سرو آزاد - ص ۲۳۵ » .
- (دیوان شاعر الفلاسفة) هو لقب ابی العلاء المعری المذکور فی (ص ۴۵) کما طبع علی منتخبات اللزومیات له المطبوع (۱۳۱۹) بالاسکندریة بمصر .
- (۲۷۷۹ : دیوان شافی حیدر آبادی اوشعره) واسمه امداد حسین بن غلام امام . کان ۲۰ يشتغل بآصفیة حیدر آباد دکن بالهند . مات نیف و ستین و مائین و الف . اورد شعره

في (كلشن - ص ٢١٦) .

(٢٧٨٠ : ديوان شاكر اصفهاني اوشعره) وهو محمدقلي بيك من تبارزة عباس آباد باصفهان كان ماهراً في الصياغة والنقش . ترجمه واورد شعره معاصره في (نر ٩ - ص ٣٩٢) وعنه في (دجا - ١٨٦) . وفي (كلشن - ص ٢١٧) سماه محمد علي شاكر تبريزي .

(٢٧٨١ : ديوان شاكر تبريزي اوشعره) من شعراء القرن الثالث عشر بالتركية . كذا ترجمه في (دجا - ص ١٨٧) نقلاً عن « حديقة الشعراء » .
(ديوان شاكر تبريزي) راجع ديوان شاكر اصفهاني .

(٢٧٨٢ : ديوان شاكر دزفولي اوشعره) اسمه المولى نصرالله تراب بن المولى فتحعلي الدزفولي ، من تلاميذ الشيخ الانصاري والمتخلص في شعره « شاكر » والمتوفى ١٠ (١٣١١) اورد كثيراً من اشعاره في المجموع الشبيه بالكشكول المسمى « لمعات البيان » الموجود في اهواز عند الشيخ مرتضى بن الشيخ محمد جعفر بن مرتضى الدزفولي المعاصر وله « مظهر البيّنات و مظهر الدلالات » ترجمة لشرح ابن ابي الحديد لنهج البلاغة بالفارسية ، توجد في مكتبة دانشكان تهران كما في فهرسها (ج ٢ ص ٢٥٣ - ٢٦٤) .

(٢٧٨٣ : ديوان شاكر طهراني اوشعره) اوشاكر - والالف للتكريم - سكن ١٥ اصفهان ترجمه واورد شعره مصاحبه مدة مديدة الشيخ علي الحزين في تذكرته (ص-٩٦) وقال مات قبل مدة . وعنه اخذ ظاهراً في (كلشن - ص ٢١٧) وفي (نغ - ص ٦٩) انه كان ماهراً في العروض وشعره قليل ولكنه جيّد .

(٢٧٨٤ : ديوان شاكر هندي اوشعره) وهو عبدالرحمان بن الحاج محمد روشن خان ابن محمد نواز خان تلميذ السيد ناصر علي نصير ، له « گلستان مسرت » بالفارسية في خمسة حدائق ١ في الحمد والثناء ٢ في الغرام والعشق ٣ في الخط ٤ في المطايبات ٥ في النصايح . جمع في كل حديقة اشعار كثيرة من الشعراء مما يناسب الموضوع الفه في (١٢٦١) باسم محمد امجد عليشاه وابنه محمد واجد عليشاه بالهند . و طبع هناك في (٥٦٢ ص) في (١٢٦٧) وله فيه اشعار كثيرة لكنها غير جيّدة .

(٢٧٨٥ : ديوان شاكرة هندية) باللغة الهندية . للفاضلة شهربانو بنت الحاج عليرضا ٢٥

ابن محمد طاهر التستري المولودة بيمبئي (١٢٤٤) وتزوجت آغا علي عسكر الشيرازي (١٢٦٨) وتوفت (١٣١٩) ترجمها اخوه المولى محمد علي المتخلص « حزين » في كتابه « تحفة الاحباب » و نقل عنه في مقدمة « نالہ حزين » المطبوع بالهند في (١٩٣٨ م) على نفقة الميرزا اسماعيل الشيرازي امين الملك حفيد الآقا علي عسكر المذكور .

(ديوان شاملو قيصر) يأتي في القاف بعنوان قيصر .

(ديوان شاملو مرتضى) يأتي بتخلصه « مرتضى » كما في ديوانه الموجود عند الملك (ديوان شاملو ولي قلى) يأتي باسمه وقلى كما في (نر ٤ - ص ٩٣) .

(ديوان شاملو هروي) اورد شعره المتخلص فيه « حسن » في (نر ٢ - ص ٢٢)

١٠ واسمه ايضاً حسن . مر في (ص ٢٤٣) . و توجد في شعره في « گلستان مسرت » ايضاً .
(٢٧٨٦ : ديوان شاملو اوشعره) اورد شعره في (گلشن - ص ٢١٧) و (پژمان - ص ٨٥٠) .

(٢٧٨٧ : ديوان شاملو دامغانى اوشعره) ترجمه في (مجن ٣ - ص ٦٢ و ص ٢٣٥)
واورد شعره .

١٥ (٢٧٨٨ : ديوان شانى تكلو) مداح الشاه عباس الماضى . وزنه بالفضة في صلة بعض

مدايحه في (١٠٠١) كما ترجمه في خزانه عامره (ص ٢٦٩) و ذكر بالمناسبة جمعاً

كثيراً ممن كانت صلة شعرهم وزنهم بالفضة قال و توفي الشانى بمشهد خراسان

(١٠٢٣) و مر ولده حسن المتخلص « ثانى » و رايت قصيدة طويلة فارسية في مدح

امير المؤمنين (ع) لشانى هذا ضمن مجموعة ، كتب كثير منها في (١١٣٠) و ترجمه

٢٠ الصادقي في (خص ٧ - ص ١١٢) و ذكر انه تم ديوانه بنفسه (اقول) توجد نسخة من

ديوان شانى تكلو في مكتبة الاقا جعفر (سلطان القرائى) و هى بخط عبد اللطيف بن

نظام الدين ، فرغ من الكتابة في يوم الاثنين الثانى والعشرين من شوال (١٠٧٣) و كتبه بامر

الفاضل المولوى مولانا بديع الزمان الفيروز آبادى ، فيه القصايد والغزليات والرباعيات

في (٦٢٥٧) بيتا . اول القصايد في مدح النبى (ص) والبتول الطاهرة والأئمة الاثنى عشر (ع)

٢٥ ثم مدائح الملوك والامراء في ايران والهند . اول القصائد قوله :

ای ز سودا سایه بر زلف ایاز انداخته گردن محمود را در دام ناز انداخته
 واول غزلیاته :

ای بآدای حمد تو زمزمه عقل و رای را از تو حلاوت سخن طبع سخن سرای را
 و آخرال دیوان یختم بر بایعه :

- در گوشه فقر پایبندم دارد دل بسته همت بلندم دارد
- هر چند که من قابل بزم تو نیم دوری رفیقان گله مندم دارد
- ونسخه آخری منه فی (بنگاله) کما فی فهرسها. وترجم شانی هذا فی (سرو آزاد - ص ۲۸) و (حسینی - ص ۱۷۲) و (سرخوش - ص ۵۶) و (خوشگو) و (تش - ص ۱۵) و (خز - ص ۲۶۹) و (تغ - ص ۷۰) وله مثنوی تتبع فيه « مخزن الاسرار ». کما فی فهرس مکتبه دانشگاه تهران (ج ۲ ص ۴۴). والظاهر ان شانی الرومی المتوفی (۱۱۸۰) ۱۰ والمذکور فی اسماء المؤلفین (ص ۴۱۵) اخذ تخلصه من هذا الرجل .

(۲۷۸۹ : دیوان شانی شبستری اوشعره) من الشعراء المذکورین فی « حدیقه الشعراء » کما نقل عنه فی (دجا - ص ۱۸۷) .

(دیوان شاه آفرین هندی) مر فی (ص ۱۰) بعنوان آفرین .

- ۱۰ (دیوان شاه اسماعیل صفوی) مر بعنوان دیوان خطائی .

(دیوان شاه بابا اصفهانی) مر فی (ص ۲۲۶) بعنوان حالی . وترجمه فی روضة الصفا .

(۲۷۹۰ : دیوان شاه باز تبریزی اوشعره) من شعراء القرن الثالث عشر بالترکیه .

ترجمه فی (دجا - ص ۱۸۷) نقلاً عن « حدیقه الشعراء » .

(دیوان شاه باقر کاشی اوشعره) ترجمه فی (خوشگو) و مر فی (ص ۱۲۲) بعنوان

- ۲۰ باقر کاشی .

(۲۷۹۱ : دیوان شاه باقر لاری اوشعره) وهوابن الحکیم شاه معصوم . کان کایه ماهرأ

فی الطب . اورد ذکره و والده ، معاصر هما الحزین فی تذکرته (ص ۸۸) و عنه فی

« لارستان کهن - ص ۱۳۹ » .

(دیوان شاه بدخشان) یأتی بتخلصه « لعلی » فی اللام .

- (۲۷۹۲ : دیوان شاه بدخشانی) واسمه ملا شاه . ولد ببیدخشان و سافر الى الهند ۲۰

ونزل کشمیر وتلمذ علی میان شاہ وترقی امرہ بعد وفاته ، وکان معجباً بنفسه . ترجمہ
وذمہ النصر آبادی فی (نر ۳ - ص ۶۳) و (خوشگو) و ترجمہ مفصلاً فی (خیال - ص
۱۲۷ - ۱۳۹) وقال مات (۱۰۷۰) لکن فی ذیل کشف الظنون (۱۰۶۹) ثم اورد المیر علی
لودی تفسیره للجزء الاول من القرآن . و ترجمہ فی (ض - ص ۱۶۱) والریحانة نقلاً
• عن القاموس التریکی و ذکر تکفیر العوام له والسعی فی قتله . و ذکر اسماعیل پاشا دیوانہ
الفارسی فی ذیل کشف الظنون .

(دیوان شاہپور) راجع دیوان شاہپور .

(دیوان شاہپور اشہری) راجع دیوان شاہپور نیشابوری .

(۲۷۹۳ : دیوان شاہپور نیشابوری اوشعرہ) واسمہ شاہپور بن محمد المتصل نسبہ
۱۰ الی عمر الخیام . تلمذ علی ظہیر الدین الفاریابی ، و کان السلطان محمد بن تکش قد عهد
منصب الانشاء الیہ . له « رسالۃ شاہپوری » فی الاستیفاء و رسائل فی « الانشاء » ترجمہ
واورد شعرہ دولتشاہ فی الطبقة الثالثة ، و اورد نہیہ لنور الدین وزیر جلال الدین عن
شرب الخمر . وقال فی (خیال - ص ۵۲) انه من تلامیذ الخواجه نور الدین الطبسی .
المذکور ، وزیر جلال الدین محمد خوارزمشاہ ، و اورد القصة المذکورة مع زیادات .
۱۰ مات بتبریز فی (۶۰۰) و دفن بمقبرة سرخاب جنب قبر الخاقانی و الظہیر الفاریابی .
وعده فی شاہد صادق من المتوفین فی (۶۴۵) و سماہ شاہپور اشہری نیشابوری . و ترجمہ
ایضاً فی (گلشن - ص ۲۳۰) و لانتشبه هذا الرجل بشاہپور الاسفرائینی طاهر بن محمد
المتوفی (۴۷۱) صاحب « تاج التراجم فی التفسیر للآعاجم » الذی ذکرہ اسماعیل پاشا
فی اسماء المؤلفین (ج ۱ ص ۴۳۰) .

۲. (۲۷۹۴ : دیوان شاہ تراب کاکوروی) طبع دیوانہ بهذا العنوان فی (نولکشور)
بالہند . ولعلہ ترابی پانی پتی المذکور فی (ص ۱۶۹) .

(دیوان شاہ تقی میرزا) یأتی بتخلصه « واحد » .

(۲۷۹۵ : دیوان شاہ جہان بیگم اوشعرہا) و ہی بنت جہانگیر خان حاکم بہوپال
بالہند من قبل الحكومة الانکلیزیة . ولدت فی (۱۲۵۴) و امہاسکندر بیگم ، و تزوجت
۲۰ بالسید محمد صدیق حسنخان ، و ولدت له « سلیم بہوپالی » المذکور فی (ص ۴۶۴) . و بعد

- موت والدها جهانگیر فی (۱۲۸۵) جلست فی مسند الحکم ولقبتهای ویکتوریا ملکه بریطانیا ، « کراون اف ایندیا » . ترجمها و اورد شعرها فی « تذکرة الخواتین - ص ۱۴۳ » المؤلفه لها وکذا فی « شمع انجمن » و « نگارستان سخن » و « ماه درخشان » و « اختر تابان » و « طور کلیم » و « بزم سخن » و « خیرات حسان » (ج ۲ - ص ۲۰۳) .
- ۵ (۲۷۹۶ : دیوان شاه حسین اردوبادی از شعره) ترجمه فی (دجا - ص ۱۸۷) نقلاً عن تحفه سامی و قال انه كان فی اوائل عمره قد سافر الى خراسان وحضر مجالس الامير على شیرالوزير و تقرب اليه ونال الجوائز والصلات ، واورد بعض شعره .
- (۲۷۹۷ : دیوان شاه حسین اصفهانی از شعره) و هو اعتماد الدولة کمال الدین میرزا شاه حسین ، الوزير الاعظم للشاه اسماعیل الفاتح . قتل فی قصر « هشت بهشت » بتبریز بيد مهتر شاهقلی غيلة فی (۹۲۵) كما ذکر مفصلاً فی « حبیب السیر » و « أحسن التواریخ » ۱۰ وقد أضاف الهروی فی آخر ترجمته لمجالس النفائس فصلاً فی احوال هذا الوزير فی (مجتس ۱۰ - ص ۱۷۶) و اورد شعره فی (تس ۳ - ص ۵۵) و خلط البیگدلی فی (تش - ص ۱۷۷) فجمع بین الرجل و بین شاه حسین المتخلص « ساقی » الآتی فجعل تخلص الوزير « ساقی » فذكرناه فی (ص ۴۱۶) تبعاله .
- (دیوان شاه حسین اوبهی) اصله من اوبه من نواحی خراسان . یاتی بعنوان تخلصه ۱۰ « کامی اوبهی » .
- (دیوان شاه حسین خراسانی) مرّ بعنوان « بزمی » .
- (دیوان شاه حسین ساقی اصفهانی) ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۲۱) و ذکرانه توفي فی حوالی دامغان فی (۹۴۱) و اورد بعض شعره . وقد ذکرنا فی (ص ۴۱۶) ساقی تخلصاً للوزير المذكور قبل هذا . و لیس بصحیح . ۲۰
- (۲۷۹۸ : دیوان شاه دارا بجدی) للمولی محمد الدارابی المتخلص « شاه » سافر الى الهند ورجع الى ایران حين تألیف النصر آبادی لتذکرته ، فذكره فی (نر ۶ - ص ۱۸۶) وقال انه مشغول بتألیف تذکرة الشعراء ، واطری علمه وفضله . وقد ذکرنا تذکرته فی (ج ۴ ص ۳۸) نقلاً عن (گلشن - ص ۲۲۰) . و اورد شعره فی (پثرمان - ص ۸۵۱)
- (۲۷۹۹ : دیوان شاهدای گیلانی از شعره) ترجمه و اورد شعره معاصره فی (نر ۹ - ص ۲۵)

ص ٣٧٥) وقال انه من صلحاء اردبيل . وكذا في (گلشن - ص ٢٣٠) .

(**ديوان شاه داعی شیرازی**) مَرَّ بعنوان ديوان داعی شیرازی .

(**٢٨٠٠ : ديوان شاهد شیرازی**) اوشعره) وهو المير مؤمن بن ابي القاسم . ولد في بلدة ايزدخواست ، من محال شیراز واشتغل بشيراز . ترجمه معاصره هدايت في (ض - ص ٤٥٦) و (مع - ج ٢ - ٢٤٩) وعنهما في الريحانة .

(**٢٨٠١ : ديوان شاهدي بلگرامي**) وهو المير عبد الواحد الحسيني الواسطي البلگرامي ، تلميذ الشيخ صفى السائي پوري والشيخ حسين سكندره . له « السنابل » و « حلّ شبهات » و « شرح كافيّه » و ديوان صغير . ومات (٣ رمضان - ١٠١٧) ترجمه في « سرو آزاد - ص ٢٤٧ - ٢٤٨ » . نقلاً عن المير علاء الدولة القزويني في « نفائس المآثر » والبدواني في « منتخب التواريخ » .

(**٢٨٠٢ : ديوان شاهدي دده**) واسمه ابراهيم دده ابن صالح المغلوي . له « مفردات مثنوي » انتخب فيه مائة بيت من كل دفتر من الدفاتر الستة للمثنوي للمولوي ، ثم شرح كل بيت بخمسة أبيات في (٩٤٠) وسماه « گلشن توحيد » موجودة في (المجلس) في (٣٧٤٩ بيتاً) كما في فهرسها (ج ٣ ص ٦٣٢) وثلاث نسخ عند (الملك) ونسخة في بريتش موزيوم ، وقال ريو في فهرسه ان له « تحفة شاهدي » في لغة الفرس ومات (٩٥٧) وكذا اسماعيل پاشا في اسماء المؤلفين (ج ١ - ص ٢٧) وفي كشف الظنون انه مات (٩٢٧) . (**٢٨٠٣ : ديوان شاهدي نيشابوري**) اوشعره) أورد شعره في (تش - ١٣٨) و(پژمان ص ٢٢٩) .

(**٢٨٠٤ : ديوان شاه رشيد كاشي**) المعمّر . ترجمه معاصره النصر آبادي في (نر - ص ٣٧٢) و ذكر انه سافر برهة الى الهند وأورد رباعية له وشعراً .

(**ديوان شاه رضا**) المتخلص بتسليم مَرَّ بعنوان تخلصه .

(**٢٨٠٥ : ديوان شاه سنجان**) اوشعره) وهو الخواجه ركن الدين محمود الخوافي السنجاني ، من عرفاء الشعراء في القرن السادس ومن تلاميذ الخواجه مودود الجشتي وهذا هو الذي لقبه « شاه سنجان » وتوفي (٥٩٧) كما في « شاهد صادق » وقيل في تاريخه « عالي زبده دين شاه محمود » ترجمه في « خزينة الاصفياء » (ج ١ - ص ٢٥٢) و(تش ٢٥

- ص ۷۷) و (تغ - ص ۷۰) و ریحانة الادب عن القاموس التركى ، قال سنگلاخ فى امتحان الفضلاء (ج ۱ ص ۳۱۹) انه رأى كتابه بخط عبدالرزاق ابن اخت الميرعماد . وقد دخل بعض رباعياته فى رباعيات ابى سعيد ابى الخير كما ذكره النفيسى فى مقدمته (ص ۵۹) من طبعة طهران (۱۳۳۴ش) وتوجد بعض اشعاره فى جنگ عند (فخرالدين النصيرى) بطهران . ومّر فى (ص ۴۷۲) قاضى سنجانى الذى هو من أحفاد الرجل هذا .
- (ديوان شاه سنجان) الخوافى أيضاً المدفون بتربت من بلاد خراسان فى (۹۹۹) كما فى (مع ۲ - ص ۲۱) . واظنه متحداً مع قاضى سنجانى المذكور فى (ص ۴۷۲)
- (۲۸۰۶ : ديوان شاه شجاع) وهو ابن مبارزالدين محمد بن الامير مظفر بن منصور بن پهلوان حاجى . كان جدّه هذا من خواف بخراسان ، عمر ثلاث وخمسون سنة وملك خمسة وعشرون عاماً ومات (۷۸۶) وقال حافظ الشيرازى فى تاريخه :
- ۱۰

جانش غريق رحمت خود كرد تابود تاريخ اين معامله رحمان لايموت

- ترجمه فى « شداالازار - ص ۴۵۶-۴۵۹ » و (مع ۱ - ۳۵) وفى آثار العجم (ص ۴۷۸) واشعاره عربية وفارسية جمعها سعدالدين الانسى وكتب لها ديباجة فارسية ، توجد الديباجة وقطعة من الديوان فى سفينة عبدالحى الماردىنى المؤلفة (۸۲۳) فى مكتبة (التقوى)
- و طبع الديوان فى بمبئى .
- ۱۰

- (۲۸۰۷ : ديوان شاه شروان) أو شعره) من شعراء القرن الثالث عشر . ترجمه فى (دجا ص ۱۸۸) نقلاً عن « حديقة الشعراء » .

(ديوان شاه شيرازى) راجع ديوان داعى شيرازى .

- (۲۸۰۸ : ديوان شاه صدرديلمى) أو شعره) وهو ابن شاه عناية الله الديلمى . من وزراء الترك . توفى (۹۵۵) . ترجمه سام ميرزا فى (تس ۳ - ۵۹) واورد شعره . ويأتى
- والده وولده الموسوم باسم جدّه عناية الله .

(ديوان شاه صفى صفوى) يأتى فى الصاد .

(ديوان شاه صفى نوربخشى) يأتى فى الصاد .

- (۲۸۰۹ : ديوان شاه طاهر انجدانى) وهو السيد طاهر بن بن رضى الدين الكاشانى الانجدانى الحسينى ، من تلاميذ محمد بن احمد الخفرى . ولد بهمدان وسكن كاشان ،
- ۲۰

واتهم بالاسماعيلية ففرّ الى الهند و سكن دهلى ود كن ، و ترقى و صار صدراً عند نظام شاه و عادلشاه و قطب شاه و مات (۹۵۲ أو ۹۵۶) باحمدنكر ، و دفن بها . ترجمه مفصلاً فى « مجالس المؤمنين ص ۱۷۰ » و (تس ۲ ص ۲۹) والروضات (ص ۶۷۴) و اورد فى (نر ۱۳ - ص ۴۷۰) شعره فى تاريخ وفاة الشاه اسماعيل الصفوى (۹۳۰) و توجد شعره فى جنگ عند (فخرالدين) .

(دیوان شاه طيب هروى) يأتى بتخلصه « نامى هروى » .

(دیوان شاه عادل) يأتى فى العين .

(دیوان شاه عباس) يأتى فى العين .

(دیوان شاه عنايت الله) يأتى فى العين .

۱۰ (دیوان شاهنور اشهرى) مرّ بعنوان شاهپور .

(دیوان شاه غريب ميرزا) يأتى فى الغين .

(دیوان شاه قاسم الانوار) يأتى فى القاف .

(دیوان شاه قاسم بدلا) يأتى بتخلصه « واقفى » كما فى (تس ۲ - ص ۳۴) .

(۲۸۱۰ : دیوان شاه قاضى اوشعره) وهو ابن الشاه صدرالديلمى المذکور فى (ص ۴۹۹)

۱۰ ابن الشاه عناية الله الذى توفى (۹۵۵) ترجمه فى (تس ۳ - ص ۶۲) .

(۲۸۱۱ : دیوان شاه قلى خلیخالى اوشعره) ترجمه و اورد شعره فى (تس ۲ - ص ۵۵)

و کذا فى (دجا - ص ۱۸۹) . نقلاً عن جنگ محمد تقى بن هادى المازندرانى .

(دیوان شاه كبود جامه) يأتى فى الكاف .

(دیوان شاه كرم خوانسارى) يأتى فى الكاف .

۲۰ (۲۸۱۲ : دیوان شاهكى اصفهانى اوشعره) من أقرباء المير يوسف الرنانى - ورنان

من قرى مارين احداً لبلوكات التسعة باصفهان - ترجمه و اورد شعره معاصره فى (تس ۵ -

ص ۱۳۱) و (تش - ص ۱۷۸) و (خوشگو) و (پژمان - ص ۲۲۹) .

(۲۸۱۳ : دیوان شاهكى قمى اوشعره) من ساداتها . ترجمه و اورد شعره معاصره فى

۲۰ (تس ۲ - ص ۴۲) .

(دیوان شاه ملا) راجع دیوان شاه بدخشانی .

(دیوان شاه محمد دارابی) مرّ بعنوان شاه دارابجردی .

(دیوان شاه محمد شیرازی) یأتی بتخلصه عارف .

(دیوان شاه محمود فیروز آبادی) مرّ بعنوان « رفعت فیروز آبادی » .

۵ (دیوان شاه محمود نیشابوری) یأتی بتخلصه « مخلص » .

(دیوان شاه مراد) یأتی فی المیم .

(دیوان المیر شاه مرتضی) یأتی فی المیم .

(دیوان شاه معصوم) المتخلص « مشرب » . یأتی بتخلصه فی المیم .

(۲۸۱۴ : دیوان شاه معصوم لاری اوشعره) ذکره معاصره الحزین فی تذکرته

۱۰ (ص - ۸۸) بعنوان الحکیم شاه معصوم اللاری، وقال : کنت معاشراً معه بها ، وکان طیباً

ماهرأً قليل الشعر . فأورد شعره مع الاطراء . وعنه فی «لارستان کهن - ص ۱۳۹» ومرّ

ابنه شاه باقر لاری فی (ص ۴۹۵) .

(۲۸۱۵ : دیوان شاه میر الدیملی اوشعره) هو أخ ميرك بيك الوزير للشاه اسماعيل

الفتاح وصاروزيرا بعد أخيه قليلاً ثم استعفى عن الوزارة - ترجمه سام میرزا فی (تس ۳ -

ص ۵۷) وأورد شعره وذكر علمه وفضله وانه كان من تلاميذ الحاج محمود التبریزی . ۱۰

(۲۸۱۶ : دیوان شاه میر عبدالعظیمی اوشعره) هو ابن الامير عناية الله المتولى

لحضرة عبدالعظيم . ترجمه معاصره سام میرزا وأورد بعض شعره فی (تس ۲ - ص ۴۲) .

(دیوان شاه میر قزوینی) اورد شعره (پثرمان - ص ۸۵۱) و الظاهر انه متحد مع

ما بعده .

۲۰ (۲۸۱۷ : دیوان شاه میر قمی اوشعره) اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۲۰) وعنه أخذ

ظاهراً فی تاریخ علما وشعراي گیلان (ص ۱۴۳) . ولعله جدّ السيد علی جواهر رقم الآتی .

وراجع شاه میر قزوینی .

(دیوان شاه میر همدانی) مرّ بعنوان ایمان .

(۲۸۱۸ : دیوان شاه نظر) القومشهی من مشایخ قومشه اصفهان والمتولى لحضرة

شاهرضا الواقعة فی قومشه . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ۹-ص ۲۷۷) و ذکرانه ۲۰

توفى بعد المراجعة عن مسافرة الهند، ولم يذ كر تاريخه وأورد سبعة من رباعياته، وعنه اخذ ظاهراً في (تش - ص ١٧٨) و (پژمان - ص ٨٥١). وترجمه ايضاً في ميخانه .
(ديوان شاه نعمة الله) يأتي بعنوان «ديوان نعمة الله» و «ديوان ولي» .

(٢٨١٩ : ديوان شاه نياز هندی) و هو احمد بن عبدالله الحسيني الجشتي المولوى المتوفى (١٢٥٠) ذكر ديوانه اسماعيل پاشا في اسماء المؤلفين (ج ١ - ص ١٨٦) .

(٢٨٢٠ : ديوان شاهوردی بيك اوشعره) هو ابن سلطان علي بيگ وابن اخت حسين قلى خان قورچى باشى . ترجمه واورد شعره معاصره النصر آبادى في (نر ٢ - ص ٣١) فهو غير حسن شاهوردی الشاعر الذى عده في «شاهد صادق» في المتوفين (١٨٨٩) .

(٢٨٢١ : ديوان شاهولى اوشعره) واسمه الخواجه شاه ولي السمناني من اولاد الاكابر بها . ترجمه معاصره سام ميرزا في (تس ٧ - ص ١٩٠) واورد شعره .

(ديوان شاه هندی) راجع شاه بدخشاني وشاه دارا بجردي .

(٢٨٢٢ : ديوان شاهى اكرى) الشاعر المتصوف اللكهنوى . له مثنوى «موهو» شرح فيها الناظم غرام اخيه السيد موسى مع هندية اسمها موهو . ترجمه واورد شعره في (حسينى - ص ١٧٣) و (خوشگو) .

(٢٨٢٣ : ديوان شاهى سبزوارى) او ميرشاهى . واسمه آق ملك بن ملك جمال الدين

الفيروز كوهى ، من أحفاد السر بداريه ، وابن اخت الخواجه على مؤيد . ولد بسبزوار وتجاوز عمره السبعين ومات بأسترآباد في عهد بابر بهادر في (٨٥٧) وحمل الى سبزوار ودفن بخانقاه أجداده خارج البلدة في جانب طريق نيشابور . وكان ماهراً في الشعر والموسيقا والخط والتصوير ، وكان نديماً بايسنغر . وكان بايسنغر يتخلص أولاً شاهى فلما رأى شهرة آق ملك باللقب تركه له ، ثم ترك شاهى بايسنغر وسكن سبزوار بمزرعة له . هكذا

ترجمه دولتشاه في اول الطبقة السابعة واورد له عدة غزليات جديدة لم يوجد في نسخ ديوانه اذ ذاك . وترجمه ايضاً مير عليشير في (مجن ١ ص ٢٣ و ١٩٧) وقال كان بيننا مراسلات ولكنى لم أره ، قال المترجم الهراتي ان حاكم أسترآباد طلبه فمات هناك ، وقال المترجم القزويني انه مات باسترآباد حين كان حاكماً بها . وذكره الجامى في

بهارستان . وترجم في الجزء الثالث من المجلد الثالث من حبيب السير ص ١٥٠ وفي (تش -

ص ۷۹) و (خیال - ص ۶۶) و مجالس المؤمنین (ص ۵۰۴) و (لس ۴۱۸) و هفت اقلیم وعدہ فی « شاهد صادق » من المتوفین (۸۵۷) و فی (حسینی - ص ۱۶۸) و (کلشن - ص ۲۲۱) و (تغ - ص ۷۰) و (مع ۲ - ص ۲۳). قال فی هفت اقلیم ان دیوانہ فی الف بیت و حکى فی المجالس عن حبیب السیرانہ نظم اثنی عشر ألف بیت، دوّن الالف منها وغسل الباقي بالماء، ورناء معاصره أوحى السبزواری بقوله فی قصيدة :

گو بشو زیر وزبر از اشک و آہم سبزواری

زانکہ شہر شاہ بی شاہی نمی آید بکار

نسخة من دیوانہ فی مکتبہ موسکو کما فی « فهرست کتابخانہ عمومی معارف » لجواہر الکلام (۲ : ۷۵) . و نسختان فی المکتبہ (الشاہیة) بطهران کما فی « خطوط خوش سلطنتی - ص ۳۱ - ۳۲ » و نسخة عند (محمد آقا النخجوانی) بتبریز و نسخة فی (سپہسالار) کما فی فہرסהا (ج ۲ ص ۶۱۶) . و نسخة مجد و لہ مذبذبة بخط ... ابن میر علی فی (۸۲ ص) کتابتہا (۹۸۷) تشتمل علی (۹۵۹ بیتا) فی تبریز فی مکتبہ (سلطان القرائی) کما کتب الینا ہذہ الخصوصیات اولہ :

ای نقش بستہ نام خطت باسرت ما اینحرف شد ز روز ازل سرنوشت ما

و آخر رباعیاتہ :

بشتاب کہ از رہش بگردی برسی در کوی وفا باہل دردی برسی

رو خاک شو اندر رہ خدمت شاہی باشد کہ بیای بوس مردی برسی

و باشر طبع بعض غزلیاتہ المستشرق الافرنسی سیلوسترداسی فی آخر ما طبعہ من « پند نامہ عطار » فی (۱۲۳۴) فی پاریس کما ذکرہ فی « فرهنگ خاورشناسان -

ص ۳۰۶ » و طبع علی الحجر باستانبول فی (۱۳۲۴) فی (۷۲ ص) مع « نصایح حضرت لقمان » و رباعیات خیام کلہا فی (ص ۱۲۰) .

(۲۸۲۴ : دیوان شاہین اصفہانی) واسمہ علی البرزانی - من نواحی اصفہان - ابن محمد . ایس لہ تحصیلات عالیہ ، و لکن قریحتہ جیدہ ، و دیوانہ فی ثلاثہ آلاف بیت . کذا فی شعراء معاصر اصفہان (ص ۲۶۵) .

(۲۸۲۵ : دیوان شاہین فراہانی او شعرہا) من الشاعرات المعاصرات . اورد شعرہا ۲۵

(پژمان - ص ۸۵۱-۸۵۲) .

(۲۸۲۶ : دیوان شاهین کاشانی اوشعره) واسمه وتخلصه شاهین . سکن اصفهان ومدح

بها منوچهر خان حاکمها فذکر فی « المدايح المعتمدية » واورد قصیدته .

(۲۸۲۷ : دیوان شایان کرمانشاهی اوشعره) واسمه اسدالله شهر یاری . ولدبکر مانشاه

۵ (۱۲۹۹ ش) ونشأ بمشهد خراسان وسکن بطهران معلماً للمدارس . طبع اشعاره فی

الجرايد بأسماء مستعارة « شبکور » و « یارو » و « آقا معلم » و « معلم الاطفال »

و « اسد » و « سرخلوتیان » و « قناص الشعراء » وغيرها . ترجمه واورد شعره البرقعی فی

سخنوران نامی معاصر (ج ۲ - ص ۱۶۰-۱۶۴) .

(۲۸۲۸ : دیوان شایق آذربایجانی اوشعره) واسمه الحاج ملاغفار من شعراء القرن

۱۰ الثالث عشر . ترجمه فی (دجا - ص ۱۸۹) نقلاً عن حديقة الشعراء .

(۲۸۲۹ : دیوان شایق اصفهانی) محمد علی بن جعفر «أسیر» أطرى فضله فی «میکدة»

رأيت عدة قصايد فی مدح أمير المؤمنين والامام الرضا (ع) و مرأى الحسين ، ضمن مجموعة

فی النجف عند السيد محمد الجزائري لشایق اصفهانی ولعله لما يليه .

(۲۸۳۰ : دیوان شایق اصفهانی) الخياط اسمه آقا علی أصغر من المعاصرين لصاحب

۱۰ مجمع الفصحاء . ترجمه فی (مع - ج ۲ ص ۲۴۹) و ذکرانه أدركه و كان ينظم الغزليات

ولم يظفر بشعره . وترجمه أيضاً فی (أنجمن ۴) . ولعله متحد مع ما قبله .

(۲۸۳۱ : دیوان شایق سندجی اوشعره) ملا أحمد الفاضل القاضي فی کردستان ترجمه

معاصره فی (مع - ج ۲ ص ۲۴۶) واورد بعض قصايدہ .

(۲۸۳۲ : دیوان شایق لرستانی) اسمہ هادی بيك من أهل ساكي . له ديوان مشتمل

۲۰ على أربعة آلاف بيت ، قدمه أخ الناظم حسين خان ساكي الى مؤلف «مجمع الفصحاء»

كما ذكره فی (مع - ج ۲ ص ۲۵۰) قال وتوفى باصفهان (۱۲۲۹) .

(۲۸۳۳ : دیوان شایق نائینی اوشعره) واسمه الشيخ محمد القاري للتعزية ابن علی محمد

ابن جعفر . ترجمه واورد شعره السيد عبدالحجة البلاغي فی «تاريخ نائين - ج ۴ - ص ۱۶۲» .

(۲۸۳۴ : دیوان شایق هندی اوشعره) وهو المير يوسف بيك العارف . كان أخوه من

۲۵ أمراء بلاط عالمكير پادشاه ، واعتزل هو عن الامور ، ولما أمر عالمكير باخراج ديوان الحافظ

الشیرازی من المکتبات واحراقه ، لم يفعل ذلك ، وكان یاوّل خریاته . ومات (۱۰۹۸) .
ترجمه واورد شعره فی (خیال - ص ۲۲۴) و بمناسبتہ آورد احوال ابن فارض و شرح
خمریّته . وتوجد شعره فی « گلستان مسرت - ص ۲۳۴ » و غیرها .

(دیوان شایق یزدی) هو التخلص السابق للمیرالسید علی المدرس الیزدی ، المذكور
فی (ج ۲ ص ۳۰۱) . وتخلص اخیراً « مشتاق » فیأثنی فی المیم .

(۲۸۳۵ : دیوان شباب اصفهانی اوشعره) معاصر و اسمہ حسین بن حاجی بیگ .
ولد بیروجن من نواحی اصفهان فی (۱۳۲۰) . اورد شعره فی (شعرای معاصر اصفهان
ص ۲۶۶) .

(۲۸۳۶ : دیوان شباب رامینی اوشعره) واسمہ الحاج محمد حسین ، معاصر محمود

الافغان . اورد شعره فی (روشن - ص ۳۳۸) عن « نگارستان سخن » و « آفتاب عالمتاب » .

(۲۸۴۷ : دیوان شباب شوشتری) المعاصر . ولد بتستر فی (۱۲۵۰) وتوفی (۱۳۲۴)

طبع کلیات دیوانہ بقطع کبیر فی بمبئی فی (۱۳۱۲) و فی اولہ « تحفة الاحباب »
و آخره « الرباعیات » . و كان قد أخذ تخلصه من أستاذہ الشیخ جعفر التستری المتوفی
(۱۳۰۳) وقد مدحه فی دیوانہ . اورد شعره فی « مخزن الدرر » وتوجد نسخة من دیوانہ

فی (الرضویة) .

(۲۸۴۸ : دیوان شباب قندهاری) للحاج محمد حسن بن الحاج محمد حسین التاجر

القندهاری نزیل بغداد والمتوفی بها . حمل منها الی النجف فرثاء جماعة من فضلاء عصره
منهم الشیخ محمد مهدی الکشمیری و المیرزا جواد المتخلص « هشیار » والمیر محمد
جان المتخلص « فیض » والسید زیرک حسین الملقب بضیاء الاسلام . طبع کلیّاته

بنفقة ولده المیرزا أبی الحسن خان فی جزئین منظوم و منشور وتوجد کلیات دیوانہ فی
(الرضویة) . و كان قد توفی والده التاجر ببغداد (۱۲۸۴) .

(۲۸۴۹ : دیوان شباب کرمانشاهی) واسمہ محمد جواد . ولد بکرمانشاهان فی

(۱۲۷۰) ونشأ بها ، وأسس مجلة « فصاحت » فی (۱۳۴۴) و فی (۱۳۴۵) نشرها یومياً
الی (۱۳۴۹) وتوفی (۱۳۵۲) وله « شکرستان » و « مخزن لآلی » و « نشاط شباب »

و « چشمه نوش » و « دبستان معرفت » و « تیر شهاب » و « پریشان » و « لسان

- العاشقین » و « کیمیای سعادت » کلّھا منظومات ، و تزید الجمیع عن الخمسین ألفیت .
ترجمہ فی « سالنامہ پارس » لسنة (۱۳۰۹ ش) مع تصویر منه . و ترجمہ ایضاً فی « تاریخ
جرايد و مجلات » (ج ۴ ص ۸۱) و « سخنوران نامی معاصر - ۲ : ۱۶۵ » .
- ۵ (۲۸۴۰ : دیوان شہاننگ طهرانی) اسمہ الميرزا سيد علی من نجباء عرفاء
سادات طهران . ترجمہ معاصرہ فی (مع - ج ۲ ص ۲۱۶) و آورد من شعرہ قرب مائتی
بيت . و ترجمہ فی (المآثر - ص ۲۰۴) و نقل مديحه للميرزا أبي الفضل الساوجی فی
(ص ۱۹۹ منه) .
- ۱۰ (۲۸۴۱ : دیوان الشبر) السيد حسن بن عدنان بن شبر الموسوی . له نظم « الدليل
القطعی » لوالده السيد عدنان ، كما ذكرناه فی (ج ۸ ص ۲۵۹) مطبوع بیروجرد فی
(۱۳۶۰) مع أصله .
- (دیوان شبستان خیال) یأتی فی الشین . و یأتی دیوان ناظمہ یحیی سبک بعنوان
« دیوان فتاحی » فی الفاء .
- ۱۵ (۲۸۴۲ : دیوان شبستری) الشيخ ابراهيم بن الحسن النقشبندی ، الملقب برهان الدين .
من عرفاء القرن العاشر من النقشبندية . له « انبیانامہ » و « نہایۃ البہجۃ » وھی منظومۃ
تأثیة لکافیۃ ابن الحاجب ، نظمها فی (۹۰۰) و « موزون المیزان » نظم لایساغوجی
الأثریۃ و « تفسیر القرآن » الی سورة یوسف . و توفي (۹۱۷) ذکرناه فی (ج ۳ ص ۲۰۱)
و ذکرہ فی اسماء المؤلفین (ج ۱ ص ۲۴) ولقبہ فی کشف الظنون بسببویہ الثانی .
- ۲۰ (۲۸۴۳ : دیوان شبستری) و هو الشيخ محمود بن عبدالکریم بن یحیی المتوفی
(۷۲۰) كما فی « شاهد صادق » له « سعادتنامہ » و « گلشن راز » و « حق یقین »
منظومۃ عرفانیۃ . و قال فی « مجالس العشاق » ووالہ فی « ریاض الشعراء » : أن السائل للسائلۃ
التي اجاب عنها فی گلشن راز هو حسینی سادات الذی ذکرناه فی (ص ۱۰۰) بعنوان امیر
حسینی غوری . و لحسن مشحون « أحوال محمود شبستری » مطبوع فی (۵۳ ص)
وفصل أحوالہ فی کتاب کبیر ألفہ حسن شفیع زادہ شبستری الساکن باستانبول و ذکرناه
فی (ج ۴ ص ۱۵۸) . و یأتی شروح گلشن راز . و طبع گلشن راز باصفهان فی (۱۳۰۹)
۲۵ فی (۱۰۴ ص) و غیرہا . و ترجم محمود فی « مجالس العشاق - ص ۱۲۸ » و (تش - ص ۳۳)

- و « تاریخ مغول - ص ۵۴۵ » لعباس اقبال الآشتیانی المتوفی (۱۳۷۵) .
- (۲۸۴۴ : دیوان شیب) ابن علی بیك الاسعد الوائلی العاملی . طبع باستانبول
« مع العقد المنضد » الذی یضم دیوان شیب پاشا الاسعد .
- (۲۸۴۵ : دیوان الشیبی الصغیر) لسماحة الادیب الفاضل الشیخ محمد رضا بن الشیبی
الکبیر . المعاصر المولود (۱۳۰۶) کان وزیراً لمعارف العراق سنین و انتخب عضواً
للمجلس النیابی ببغداد مکرراً . و دیوانه مطبوع بمصر .
- (۲۸۴۶ : دیوان الشیبی الکبیر) للشیخ المعمر المعاصر الشیخ جواد بن الشیخ محمد
ابن الشیخ شیب النجفی المولود حدود نیف وثمانین ومائین والف والمتوفی فی (۱۳۶۳)
وقد أرّخه السماوی بقوله فی مصراع رثائه : [حل جواد الغرف] . کبیر فیہ ما انشاء
من أوان شبابه الی أواخر عصر الترك ، قتل بعض اوراق دیوانه فیما تلف منه . ثم انه ۱۰
ا قدم الشاب الادیب السید محمود الحبوبی و جمع متفرقات من شعره و دَوَّنَها فی مجلد .
وقد جمع القدیّم والحديث من شعره سبطه الشیخ احمد بن الشیخ محمد مظفر من غیر ترتیب .
موجود عنده ، كما انه بوجد عنده نسخة من خطّ الشیخ جواد الناظم جدّه لأمّه .
- (۲۸۴۷ : دیوان شتاب اوشعره) واسمه المیریحی . جاء من ایران الی الهند فی عهد
شاه جهان . اورد شعره فی (خوشگو) . و جاء فی (روشن - ص ۳۳۹) : شتابی ۱۰
گونابادی .
- (۲۸۴۸ : دیوان شجاع اصفهانی اوشعره) واسمه السید شجاع الدین محمود ابن
اخ خلیفه اسدالله المتولی امشهد الرضا (ع) ترجمه و اورد شعره فی (تش - ص ۱۷۸)
و (تغ - ص ۷۰) وقال فی (روشن - ص ۳۴۰) انه ابن خلیفه سلطان ابن خلیفه اسدالله
وهذا غلط وقد ذکرنا الخلیفتین فی (ص ۳۰۱ - ۳۰۲) . ۲۰
- (۲۸۴۹ : دیوان شجاع سیستانی اوشعره) و يعرف بملك شجاع ابن عمّ ملك حمزة
حاكم سیستان المتخلص « غافل » جاء من سیستان الی اصفهان . ترجمه و اورد شعره
فی (نر ۲ و ۱ ص ۳۷ و ۵۴۰) و فی (گلشن - ۲۲۱) و (خوشگو) .
- (۲۸۵۰ : دیوان شجاع شیرازی) وهو السلطان جلال الدین ابو الفوارس شاه شجاع بن
محمد بن مظفر بن منصور . کان ادیباً یحضر مجالس العلماء بلاثجشم ، ملك نیفا و عشرين سنة ، ۲۰

وباسمه الف كتباً كثيرة، وله رسالة عربية بليغة في فضيلة العلم ومات في (شعبان-۷۸۶) ودفن عند قطب الدين محمد. وديوانه يشتمل على العربيات والفارسيات... كذا في شذالازار (ص ۴۵۶ - ۴۵۸) وهو ثاني ملوك آل مظفر غلب على ابيه وحبسه حتى مات. وجلس مكانه بعد وفاته ابنه زين العابدين بن شاه شجاع. ترجمه واورد شعره في (مع ۱ ص ۳۵) و (تشریز - ص ۲۹۷ و ۱۶۸-۱۷۰) و (روشن - ص ۳۳۹).

(۲۸۵۱ : دیوان شجاع قاجار اوشعره) و هو شجاع السلطنة حسنعلی میرزا ابن فتحعلی شاه المتوفی (۱۲۷۰) اورد شعره في (مع ۱ ص ۳۵) و (پژمان - ص ۲۳۲). وهو ممدوح ألفت كاشی في ديوانه المذکور في (ص ۹۰).

(۲۸۵۲ : دیوان شجاع كاشی اوشعره) ترجمه واورد بعض اشعاره في (تش - ص ۲۴۴) و (خوشگو) ونقل النصر آبادی في (نر ۱۳ - ص ۴۷۶) رثاء المير حيدر الكاشی لشجاع هذا وتأريخه لوفاته في (۹۸۷) وقال فيه : انه كان جيد الشعر، أكن اللسان. و ذكره في (نغ - ص ۷۰) أيضاً. وأورد شعره (پژمان - ص ۲۳۲). (دیوان شجاع نائنی) يأتي بتخلصه « طوبی ».

(۲۸۵۳ : دیوان شجاعی دماوندي اوشعره) ترجمه واورد شعره في (گلشن - ص ۲۲۲) قال وكان حاذقاً في الطب، سافر الى الهند. وفي (خوشگو) ان اسمه « سيف الملوك » وقد صار ممرض السيد محمد جامه باف المتخلص « فكري » فمدحه هذا بقصيدة وسمّاه في (نغ - ص ۷۱) سيف الحكماء.

(۲۸۵۴ : دیوان شجاعی مشهدي اوشعره) ترجمه واورد شعره في « مطلع الشمس - ج ۲ ص ۴۳۵) و (گلشن - ص ۲۲۲). و (پژمان - ص ۲۳۲).

(۲۸۵۵ : دیوان شحنة خراسانی) محمد مهديخان بن محمد حسن بيك بن حاج محمد خان الاوبهی - من محال هرات - كان في الاوائل شحنة (داروغة) بشيراز ، فاخذ تخلصه من شغله. ترجمه مصاهره في (ض - ص ۴۵۷) و ذكر ان ديوانه حارولاً انواع الشعر وفصل أحواله في (مع - ج ۲ ص ۲۵۲) بعنوان شحنة مازندرانی و ذكر ان أصله من خراسان لكن والده نزل بمازندران. و ذكر ان له عليه حق التعليم والتربية و انه كان ربيبه وصهره على بنته وانه توفي (۱۲۴۷) ودفن في اصفهان بمقبرة ملا محمد سراب.

ترجمه وأورد شعره في (انجمن - ٣) وأورد شعره أيضاً في (پژمان ٢٣٣) .
(٢٨٥٦ : ديوان شحنة كاشاني اوشعره) من سادات البلدة . أورد شعره في (روشن - ص ٤٤١) .

(ديوان شحنة مازندراني) راجع شحنة خراساني .

(٢٨٥٧ : ديوان الشدقي) السيد زين الدين علي بن بدر الدين الشدقي الحمزي .
 المدني المولود (٩٥٠) والمتوفى (١٠٣٣) ذكره حفيده السيد ضامن بن شدم بن زين الدين علي المذكور ، في « تحفة الازهار » الموجود في مكتبة دانشگاه تهران كما في فهرسها (ج ٢ ص ٥٣٠) و نقل عنه قصيدته التهليلية وقصيدته الكثرية وغيرها .
(ديوان الشذرات) للأديب الشاعر الشهير بالشيخ مهدي البصير الحلبي البغدادي المولود (١٣١٣) المذكور في (ص ١٣٨) . طبع في (١٣٤٠) ببغداد في (٤٤ ص) .
(٢٨٥٨ : ديوان شراري أسترآبادي اوشعره) ترجمه وأورد شعره المير عليشير في (مجن ٣ - ص ٨٧ و ٢٦١) وقال كان احمر الوجه . و عنه أخذ ظاهراً في (گلشن - ص ٢٢٢) .

(٢٨٥٩ : ديوان شراري همداني) ولد (٩٦٤) قال في (ميخانه - ص ٥٣٤) انه رآه باجير في (١٠٢٥) وعمره (٦١ سنة) وقال امين احمد الرازي في هفت اقليم المؤلف (٩٩٦-١٠٠٢) انه جاء شراري الى الهند في هذه السنة . وقال في ميخانه انه سافر الى الهند سبع مرّات ، و مدح خان خانان ، ورجع وسافر الى الحج . وديوانه في (٣٠٠ بيت) .
(٢٨٦٠ : ديوان شربتي اوشعره) قال المير علي شير في (مجن ٤ - ص ١٠٣ و ٢٧٩) انه كان ماهراً في الموسيقى والتصوير . وأورد شعره .

(٢٨٦١ : ديوان شرر بيگدلي) واسمه حسين علي بن لطفعلي « آذر » . كان يشتغل بالزراعة بأراضيه في قم . و عمّر سبعين سنة . و كان معظماً عند وزراء فتحعليشاه و من خواص كيكلوس ميرزا حاكم قم . ومات بقم في (١٢٤٨) و دفن عند آبائه بایوان الذهب في صحن المعصومة (ع) . نسخة من ديوانه عند (الملك) في (١٢٠ ورقة) كلّ منها تحتوي على (٢٦ بيتاً) ونسخة أخرى عند حفيد النظم ، وهو لطفعلي البيگدلي الآذري بطهران في (١٢٦ ورقة) كذلك ، وهذه بخط ابن النظم وهو رشيد خان

« اخگر (۱) » کتبہ فی شبابہ . وقد ترجم شرر، الفاضل الکروسی فی (انجمن - ۴)
و فرہاد میرزا فی « زنبیل » . وجاء شعرہ فی (پژمان - ص ۲۳۳ و ۸۵۳) .

(۲۸۶۲ : دیوان شرر خراسانی اوشعرہ) للسید العالم الحاج میرزا عسکری بن
الحاج میرزا ہدایۃ اللہ بن المیرزا مہدی الشہید الرضوی المٹھدی المتوفی (۱۲۸۰)
عن سبعین سنة كما ارّخہ فی « مطلع الشمس » وترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۲۵۰) و آورد
مطلع غزلہ . واورد شعرہ فی (پژمان - ۲۳۳) .

(۲۸۶۳ : دیوان شرر شیرازی اوشعرہ) واسمہ المیرہادی قلندر . ترجمہ واورد شعرہ
معاصرہ فی (سرخوش - ص ۶۰) وعدہ فی « تذکرۂ شوشتر - ص ۱۳۹ » . من
معاصرۃ المیر طاهر الوحید و نجیبای کاشی و شفیعی اثر و غیرہم . وجاء شعرہ فی (پژمان -
۲۳۳) و « گلستان مسرت - ص ۴۶۵ » . وقال فی (تنغ - ص ۷۱) و (روشن - ص ۳۴۱)
انه مات بشیراز (۱۱۰۷) وعمرہ ستون سنة ، وان ابنہ معتمد الملك حکیم علوی خان .
(دیوان شرر قمی) راجع دیوان شرر بیگدلی .

(۲۸۶۴ : دیوان شرر قمی اوشعرہ) واسمہ المیر کاظم ، اطرۃ شعرہ فی (تنغ -
ص ۷۱) .

(۲۸۶۵ : دیوان شرطی قزوینی اوشعرہ) کان تاجراً . ترجمہ معاصرہ سام میرزا فی
(نس ۵ - ص ۱۶۵) واورد شعرہ .

(دیوان شرف اصفہانی) یأنی بعنوان « دیوان شرف شفروہ » الاصفہانی .
(۲۸۶۶ : دیوان شرف بافتی) واسمہ شرف الدین علی کما فی (نس ۲ - ص ۵۲)
بعدا الاطراء ، و نقل فی (نس یز - ص ۲۹۶) عن « سلم السمات » قال وجاء من یزدالی

(۱) ذکرنا اخگر قمی فی (ص ۶۲) و ذکرنا انه ابن رشید خان ، وهذا غلط متا والصحيح ان اخگر
اسمہ الحاج رشید خان ابن حسینعلی بیگ « شرر » ابن لطفعلی بیگ آذر الیگدلی مؤلف
« آتشکدہ » کان ابتداء تحصیلہ بقم ثم سافر الی اصفهان ومهر فی خط النسئعلیق ثم الشکسته ، وکان
مریداً لمشتاق علیشاه (غلامرضا) ومدحه بمائة وعشر غزلات سماها « مشتاقیة » توجد بقم . ثم
نصبه ناصرالدین شاه مستوفیاً للوزارة الخارجية ، ثم رئیساً للعدلیة مشہد خراسان ومات بها فی (۱۲۹۷)
و دفن بتوحید خانہ . هذا ما اعلما به لطفعلی الیگدلی الآذری بن عبدالحسین بن الحاج رشید
« اخگر » ابن حسینعلی « شرر » بن لطفعلی « آذر » الساکن بطهران الیوم . فلیصحح . هذا وقد آورد
مدح أخگر لمنوچهرخان فی « المدايح المعتمدية » وترجمہ أيضاً فی (المآثر - ص ۲۰۴) . (ع . م .)

شیراز لتحصیل العلم، ثم سافر الى الهند، ورجع وتقرب عندالشاہ طهماسب (۹۳۰- ۹۸۴) وكان أستاذ وحشی بافقی وأخيه، وكان ثقیل السمع، وأورد قصته مع الشاه فی ذلك. وفي (تش - ص ۱۲۰) و (حسینی ۱۷۱) سمیاه شرف الدین بافقی، ولم یذكر اسمہ علیاً، وفي « كشف الظنون » ذکر دیوانه بعنوان « بافقی » و أورد شعره (پثرمان - ص ۲۳۸ و ۸۵۵). ویأتی دیوان سمیہ شرف یزدی . وقال فی (نغ - ص ۷۲) كان یعرف بشرف جهان ومات بقزوین (۹۶۲) وذلك بعد ذكره لشرف جهان القزوینی مستقلاً ولکنی اظنّه قد خلط بینهما . وقال فی (روشن - ص ۳۴۳) مات بقزوین (۹۷۴) عن ثمانین سنة، وكذا فی « نگارستان سخن » .

(۲۸۶۷ : دیوان شرف تبریزی) وهو ملك الشعراء شرف الدین حسن بن محمد الرامی المتوفی (۷۹۵) ومؤلف « حدائق الحقائق » المذکور فی (ج ۶ ص ۲۸۴) وله « انیس العشاق » (۱) وله مثنوی فی قصة « بابا کوهی ودختر ملك » (۲) اوردها فی « تذکرہ شوشتر - ص ۲۹ - ۳۳ » وهی (۷۳ بیتاً) يتخلص فیها « رامی » . وتوجد شعره فی « کنجینه گرانمایه » عند (فخرالدین) وترجمه فی (دولت ۷) وكذا فی ریحانة الأدب عن القاموس التركی، وكشف الظنون، و فی (دجا - ص ۱۸۹ - ۱۹۱) أورد احواله وشعره بتخلص « شرف » .

۱۵

(۱) فاتنا ذكره فی مجله . الفه باسم السلطان اویس بهادر فی (شوال ۸۲۶) كما فی كشف الظنون فی تسعة عشر باباً بالفارسیة فی محاسن البدن واعضاء الانسان : ۱ - الشعر (موی) ۲ - الجبین (بیشانی) ۳ - الحاجب (ابرو) ۴ - العین (چشم) ۵ - مژه) وهكذا . . . أوله : [حمد وثنا خالقی را كه علت كلمه . . . اما بعد در تاریخ سنه تسع وسبعین وسبعمائه در بلدة الموحدين مراغه . . .] رأیت نسخه المکتوبة ۱۰۱۳ ضمن مجموعة عندالنورائی (احد طلاب مدرسة چهارباغ باصفهان) فی (۱۳۷۵) ونسخة أخرى بخط الشيخ محمد الامامی کتبه فی (۸۸۷) فی المكتبة الشاهية بطهران كما فی نمونه خطوط خوش شاهنشاهی (ص ۱۲۳) . وقال فی (دجا - ص ۱۹۱) انه طبع « انیس العشاق » بیاریس . أقول : وقد اعيد طبعه بطهران فی (۱۳۲۵ ش) بتصحيح اقبال فی (۶۴ ص) . (ع . م . ۰)

(۲) ویقول فی أحوال بابا کوهی فی هذا المثنوی :

رفت بکوه او بسه سال تمام شد لقبش کوهی و باباش نام
وجاء اسم بابا کوهی فی بوستان سعدی (المنظوم ۶۵۶) حيث قال :
ندانی که بابای کوهی چه گفت برمدی که ناموس را شب نغفت
وراجع دیوان بابا کوهی فی (ص ۱۱۷) المطبوع بتصحيح شعاع شیرازی . (ع . م . ۰)

(٢٨٦٨ : ديوان شرف تبريزي أوشعره) كان معاصراً لـ شاه جهان (١٠٣٧-١٠٦٨) بالهند . ترجمه وأورد رباعيته في (خوشگو) وعنه في (دجا - ص ١٨٩) وجاء شعره في (پژمان - ص ٨٥٣) .

(ديوان شرف تبريزي) راجع ديوان شرف زرد .

٥ . (٢٨٦٩ : ديوان الشرف الجد حفصي أوشعره) وهو السيد شرف بن اسماعيل الجد حفصي . رأيت مرثيته للائمة في مجموعة دونه الشيخ لطف الله بن علي بن لطف الله في (١٢٠١) الموجودة عند الشيخ محمد علي اليعقوبي بالنجف . ومعها مرثي عبد الرؤف الجد حفصي المتوفى (١٠٠٦) كما يأتي ومرثي الشيخ داود الجد حفصي .

(ديوان شرف جهان قزويني) راجع شرف قزويني .

١٠ . (٢٨٧٠ : ديوان شرف خراساني) للسيد شرف الدين بن السيد عبدالله الخراساني ولد بشيراز في (١٣٠٦ ش) وسافر الى العراق و سكن طهران . له « زندگي أدبي أبو العلاء » و « فلسفه انگزستانسياليسم » وعدة قصص و روايات اخلاقية ، وله اشعار كثيرة يتخلص فيها « شرف » . ترجمه في « سخنوران نامي معاصر - ٢ : ١٦٧ » ووالده من العلماء المعاصرين بطهران .

١٥ . (ديوان شرف خياباني) قال في (مجن ١ - ص ١١ و ١٨٧) انه كان منزوياً ومشغولاً بتتبع الخمسة للمنظامي . أقول : ومرّ خمسة درويش اشرف خياباني المراغي في (ج ٧ ص ٢٥٩) كما مرّ ديوان اشرف في (ص ٨٧) .

(ديوان شرف الدين اصفهاني) راجع شرف شفروه .

(ديوان شرف الدين بافقي) راجع شرف بافقي .

٢٠ . (ديوان شرف الدين تبريزي) راجع ديوان شرف تبريزي .

(٢٨٧١ : ديوان شرف الدين حسين أوشعره) أورد شعره في (سرخوش - ص ٦٠) .

(ديوان شرف الدين سبزواري) ذكرناه بتخلصه « رضا سبزواري » ترجمه في

(دولت ٧) وقال انه من السادات العريضيي . كان من وزراء الخواجه علي مؤيد سربدار ،

وفي عهد شاهرخ كان مقدّم سبزوار ، وقد حبسه الوزير غياث الدين پير احمد وقتل في زمان

٢٥ حكومة الأمير بابا حسن قوچين بيدجباة الضرايب للحكومة في (حدود ٨٥٦) ثم أورد

شعره فی تتبع شعر لأمیر خسرو الدہلوی وہی :

ما یستہ دردم و دیوارا یشناسیم تا تیشہ دردم صفا را یشناسیم
فقال هذا فی غزل یتخلص فیہ « رضا » :

تاچند زمستی سروپا را یشناسیم خود را یشناسیم و خدا را یشناسیم
وفي (تج - ص ۷۳) سہاء شریف سبزواری .

(دیوان شرف الدین شہرود) راجع دیوان شرف شہرود .

(دیوان شرف الدین عراقی) راجع شرف قلندر .

(دیوان شرف الدین علی) راجع دیوان شرف یزدی ، و دیوان شرف بافقی .

(دیوان شرف الدین فراہی) راجع شرف فراہی .

۱۰ (دیوان شرف الدین قلندر) راجع شرف قلندر . وهو غیر شرر شیرازی قلندر .

(دیوان شرف الدین کرمانی) راجع شرف کرمانی .

(دیوان شرف الدین منیری) راجع شرف منیری .

(دیوان شرف رامی) مَرّ بعنوان شرف تبریزی .

(دیوان شرف رضائی) کما فی بعض المواضع . راجع شرف الدین سبزواری .

۱۰ (۴۸۷۴ : دیوان شرف زرد) التبریزی . ترجمہ معاصرہ المیر تقی الحسینی الاوحدی

الاصفہانی فی «عرفات العاشقین» - المؤلف (۱۰۲۵) والموجود بمکتبۃ (الملک) - و ذکرانہ

کان معاصر المولی وحشی . ولہ «ساقی نامہ» واورد بعض شعرہ المیر تقی الکاشی المعاصر

لہ ایضاً فی «خلاصۃ الاشعار» ونقل فی (دجا - ص ۱۹۱ - ۱۹۲) عن «لطائف الخیال»

لمحمد عارف البقائی التفریشی ؛ انه یوفی شرف زرد التبریزی فی (۱۰۱۶) . وترجمہ

۲۰ ایضاً فی (روشن - ص ۳۴۲) .

(دیوان شرف سبزواری) کما فی (پژمان - ص ۸۵۴) راجع شرف الدین سبزواری

وشریف سبزواری .

(۴۸۷۳ : دیوان شرف شہرود) وهو شرف الدین مجید ، أوعبدالمؤمن ابن ہبۃ اللہ ،

او فیض اللہ الاصفہانی المتوفی (۵۹۸) کما فی شاہد صادق . یظهر من دیوانہ أنه کان

۲۰ یتخلص « شرف » قال العوفی فی (الباب - ج ۱ - ص ۲۶۸) انہ رأی دیوانہ فی

نیشابور فی اکثر من مائة طبق قرطاساً . وقال القزوينی فی تعليقاته (ص ٣٥٦) ان الباقي من ديوانه قليل يمدح فيه ركن الدين ارسلان (٥٥٥ - ٥٧١) و ركن الدين طغرل (٥٧١-٥٩٠) وشمس الدين محمد اتابك ايلدكز (٥٦٨ - ٥٨٢) . قال في (دولت ٣) وفي (تش - ص ١٧٨) وفي «رياض الشعراء» ان اتابك شيركير لقب شفروہ هذا «ملك الشعراء» ويمكن ان يكون هو انوشترکين حاکم ابه (آوه) السلجوقي . وشفروہ لقب جده ظاهراً ، فان ابن عمه ظهير الدين يلقب شفروہ أيضاً . ويظهر من تذكرة تقي الدين كاشي و «المعجم في معايير اشعار العجم» ان شفروہ بالفاء والواو ، ولكن والہ في «رياض الشعراء» قال انه بالقاف والدال ، وشفرد قرية باصفهان ينسب اليها . وليس بصحيح . وترجمه ايضاً في «تاريخ كزيده ص ٨٢١» و (حسيني - ص ١٦٩) و (بهش ١ - ص ٣٣٩) و (تغ - ٧٢) و (روشن - ٣٤٢) وفي (مع ١ : ص ٣٠٢) قال ان ديوانه في ثمانية آلاف بيت . ومّر له في (ج ٢ ص ٢١٦) «اطباق الذهب» في قبال «اطواق الذهب» للزخشری . ويأتى ديوان ابن عمه ظهير شفروہ . (٢٨٧٤ : ديوان شرف شيرازي اوشعره) و اسمه شرف الدين عبدالله . ترجمه وأورد شعره في (مع ١ ص ٣٠٦) وحكى عن بعض اتحاده مع وصاف الحضرة صاحب «تجزئة الأمصار» المذكور في (ج ٣ - ص ٣٥٨) ونقل عن آخرين انكار ذلك . (أقول) اما مؤلف تجزئة الامصار فهو عبدالله المتخلص «شرف» ابن عز الدين فضل الله مؤلف «المعجم في آثار ملوك العجم» . اصله من يزد وولد شرف بشيراز في (٦٦٣) ترجمه في (تغ - ص ٧٢) و (روشن - ص ٣٤٣) و سبك شناسي (٣ : ١٠١) و (عم : ٤٧٥) و فارسنامه (٢ : ١٤٨) ولكن هذا لم يصفه بلقب وصاف الحضرة .

(ديوان شرف شيرازي) راجع ديوان شرف معرف .

٢٠ . (ديوان شرف طوسي اوشعره) أورد شعره في (گلشن - ص ٢٢٢) وفي (تغ - ص ٧١) . عدّه من قدماء الشعراء . ولعله الغزنوي .

(ديوان شرف عراقی) راجع شرف قلندر .

(٢٨٧٥ : ديوان شرف غزنوي اوشعره) . اسمه شرف الدين محمد بن رشيد الدين محمد الكاتب المحاسب الغزنوي كما في (تغ - ص ٧١) و (روشن - ص ٣٤٣) . ولعله

٢٥ . «شرف طوسي» المذكور في (گلشن - ص ٢٢٢) .

- (٢٨٧٦ : ديوان شرف فراهي) قال العوفى فى (اللباب ٧ - ج ٢ : ٢٥٩ - ٢٦٣)
هو الامام شرف الدين محمد بن محمد الفراهي . ثم قال رأيتُه عند سفرى الى فره ثم
أورد قطعة من منظومته باسم « كارنامه » فى الشكاية عن رجال عهده . وفى (نر ١٤ - ص
٤٩٢) أورد الشعر ونسبه الى محمد بن محمود الفراهي . وأورد العوفى فى (اللباب ٥ -
ج ٢ ص ٤٩) مطلع قصيدته التى يهنئ فيها الأمير ناصر الدين عثمان بن حرب السنجرى
فى انتصاره على الملاحدة بترشيز . وقد اشتبه صاحب « جهان آرا » بين هذا الرجل
وبين معاصره ابى نصر بدر الدين محمود (أومسعود) ابن ابى بكر بن الحسين بن جعفر
الفراهي صاحب « نصاب الصبيان » فنسب القصيدة الى هذا الرجل ، كما ثبت عليه القزويني
فى تعليقاته (ص ٣٥٣) من ذلك المجلد . وجاء شعره فى (خوشگو) و كذا فى (روشن -
ص ٣٤٣) .
- ١٠ (٢٨٧٧ : ديوان شرف قزويني) و هو المير شرف جهان بن القاضى نور الهدى . كان
والده قاضى قزوين فى عهد الشاه طهماسب فلقبته الشاه « قاضى جهان » ترجمه فى
(ميخانه - ص ١٣٢) ونقل علو مقام والده عند الشاه ، ثم سقوطه بسبب تسنن ولده شرف
هذا ، ثم ذكر وفاته فى (٩٦١) عن اثنين واربعين سنة من عمره ، ثم قال رأيت ديوانه
ويشتمل على (٨٥٥ بيتاً) غير ساقينامة . وقد تتبع غزلياته جعفر القزويني المذكور فى
١٥ (ص ١٩٧) وقرأها فى مجمع فى مكتب ملا خليل القارى القزويني ، وقد اجتمع فيه
الشعراء مثل حسابى وضميرى اصفهاني ، فلم يستحسنوه فغسله بالماء . ثم اورد له مثنوى
« ساقينامه » ومّر فى (ج ٧ ص ٢٦١) تتبع ضميرى لشعره باسم « ترانه وصال » وترجمه
وأورد شعره فى (تس ٢ - ص ٢٤) و (تش - ص ٢٢٤) وقال فى (مع ٢ - ص ٢٣) انه
تلمذ على غياث الدين منصور من علماء عصر الشاه طهماسب ، و أورد شعره . وقال فى
٢٠ الريحانة نقلاً عن القاموس التركى انه مات (٩٦٨) وفى (تغ - ص ٧١) مات (٩٦٣) .
وترجمه ايضاً (حسيني - ص ١٧٥) و (خوشگو) و (پژمان ٢٣٤) . ونقل شبلى فى
« شعر العجم » (ج ٣ ص ١٦) أحواله عن خزانه عامرة . ثم قال و توجد ديوانه عندى
ومات (٩٦٢) ثم قال فى (ج ٥ ص ٥٠ منه) ان ديوانه فى الف بيت ، وقال كان وزير الشاه
طهماسب وانه هو الذى حفر نهر السقى ارض كر بلا ، موجودة حتى اليوم ، أقول : وهذا النهر
٢٥

یسمیٰ اليوم بالنهر الحسینی . وتوجد دیوانه اليوم فی (بنگالہ) کما فی فہرستها وعند (الملك) برقم (۵۴۸۱) کتبت فی القرن الحادی عشر وفيها حدود (۸۰۰ بیت) من شعره .
ومرّ دیوان عمه روح اللہ فی (ص ۳۸۷) .

(۲۸۷۸ : دیوان شرف قزوینی) اسمہ شرف الدین فضل اللہ ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۰۶) و اطری بدايعه وصنایعه الشعرية ، واورد قصیدتہ الخالية عن الاعجام المسماة بالمحذوفة ، لحذف النقط فیہا . وعدہ (پثرمان - ص ۲۳۸) اصفہانیاً .

(۲۸۷۹ : دیوان شرف قلندر اوشعرہ) وهو ابو علی شرف الدین بن سالار فخر الدین العراقی وامہ بی بی حافظ . يقال ان نسبه ينتهى الى ابی حنیفة نعمان بن ثابت و هو من مشاہیر عرفاء السلسلة الجشتية بالهند . يقال انه ألقى بتالیفاتہ فی البحر الہندی فی حال الجذبة . ومات (۱۳ رمضان - ۷۲۴) ببلدة پانی پت . وقال فی (تغ - ص ۷۱) مات (۷۰۱) . اورد شعرہ فی « خزینة الاصفیاء - ج ۱ ص ۳۲۶ » و (حسینی ص ۱۶۲ - ۱۶۶) .
وعنہما فی الريحانة ويتخلص فی شعرہ « شرف » . ومّر « شرر شیرازی قلندر » .

(۲۸۸۰ : دیوان شرف کرمانی) وهو الشيخ شرف الدین الكرمانی . قال سنکلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۹۴ » انه رأى منتخب دیوانه بخط حالی بابا شاه اصفہانی .

(۲۸۸۱ : دیوان شرف معرف) كان معرّفاً للواردین فی مجالس الأكابر بشیراز . وهو اخ المير شريف الآتى . ذكره معاصره النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۴۰) و ذکر شعرہ فی تاریخ جلوس الشاہ عباس الثانی (۱۰۵۲) و ذکر نزاعہ مع صایبا وتحکیمہما للنصر آبادی و حکمہ لصایبا . ثم ذکر أخواه شرف .

(۲۸۸۲ : دیوان شرف منیری) صاحب شرفنامه فی لغة الفرس . قال اسماعیل پاشا فی اسماء المؤلفین (۱ : ۶۲۰) أن تخلصه « منیری » وله مائة الف بیت من الشعر . فیأتی فی المیم .

(۲۸۸۳ : دیوان شرف الملك نسوی) قال سنکلاخ فی « امتحان الفضلاء - ۱ : ۱۲۲ » أنه رأى دیوانه بخط المير محمد .

(۲۵ : دیوان شرف یزدی) صاحب تاریخ و صاف . مرّ بعنوان شرف شیرازی .

(۲۸۸۳ : دیوان شرف یزدی) وهو شرف الدین علی بن شیخ حاجی الیزدی . کان ابوه مزیداً لشیخ اندینان و علی بلیمانی من صوفیة یزد ، و کان هو مزیداً لملا حسین الأخلاطی الحروفی . وهذا ما جعله یعتقد بخواص الحروف فاخذ یتکلف فی المعنیات وألف فیها کتباً . له « ظفرنامه » فی تاریخ تیمور ، و مرّ نظمه باسم « تمرنامه » وله « حقائق التهلیل » و « شرح قصیده البترده » و کتاب فی الاسطرلاب ، وله أيضاً « حلل مطرز در معما و لغز » و « منتخب حلل » و « کنه الزاد در علم وفق اعداد » و « مواطن » کلها فی المعما . ومات (۸۳۰) کما فی ریاض العلماء أو (۸۳۴) کما فی (تغ - ص ۷۲) . أو (۸۵۰) کما فی « کنج دانش » و کشف الظنون أو (۸۵۳) کما فی شاهد صادق أو (۸۵۸) کما فی « مجالس العشاق - ص ۱۶۷ » و ترجمه أيضاً فی (دولت ۶) و (خیال - ص ۶۷) و (هفت - ص ۱۷۳) و (نر ۱۵ - ص ۴۹۷) و (مجن ۱ - ص ۲۵ و ۱۹۹) و (تش - ص ۱۲۰) ۱۰ و (تش یز - ۲۹۵) و (ض - ص ۳۶۵) و عنهم فی الریحانة وابنی فی فهرس مکتبة دانشگاه تهران مفصلاً فی (ج ۲ - ص ۶۱۶ - ۶۲۱) . قال سنگلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ - ص ۲۱۴ » انی رأیت دیوانه بخط محمد حسین زره اسفرآئینی . و توجد الیوم نسخه فی مکتبة (الملك) برقم (۵۳۰۷) کتبت فی القرن الحادی عشر فی حاشیة مجموعة تختوی علی اکثر من عشرين دیواناً لمعاریف الشعراء . ۱۵

(۲۸۸۴ : دیوان شرفی یزدی او شعره) واسمه المولی محمد الشرفی بالفاء لا ءنه کان من أقارب شرف الدین علی الیزدی صاحب « ظفرنامه » . ترجمه سام میرزا فی (تش ۴ - ص ۷۴) (۱) قال انه کان راتقا فاتقا عند الشاه نور الدین نعمة الله - المتوفی ۸۳۲ - واورد بعض شعره . و ترجمه آیتی فی (تش یز - ص ۲۹۷) و ذکر انه صار أخیرامن شعراء الشاه ظهما سب و مادخیه . و ترجمه ایضاً فی (روشن - ص ۳۴۴) و جاء شعره فی (پژمان - ص ۲۳۹) . ۲۰

(دیوان الشرق الکلبی) قال ابن النديم فی (ص ۱۳۲) الشرق بن القطامي و یکنی ابا المثنی الکلبی واسمه الولید بن الحصین ، اخذ النسایین الرواة للاخبار والانتساب والدواوين - الی قوله - وللشرفی (؟) قصیده فی الغریب .

(۲۸۸۵ : دیوان شرق ہندی لکھنوی) ترجمہ معاصرہ فی (مع - ج ۲ - ص ۲۴۸)
 و ذکر ان اسمہ السید محمد افضل اللکھنوی ، جاء الى ايران للزيارة ، و كان برہة عند النواب
 ملك آرا ، و اورد بعض شعرہ .

(دیوان شرقی قزوینی اوشعرہ) الخياط المعروف بملا شرقی ، معاصر الشاہ عباس الماضي
 کذا طبع فی (نر ۹ - ص ۲۶۱) و کذا فی نسخة (خوشگو) و اورد رباعيته ، ولكن
 الصحيح شرمی کما فی (نر ۱۳ - ص ۴۷۹) .

(۲۸۸۶ : دیوان الشرقي الصغير) للشيخ الاديب الفاضل المؤرخ الماهر المعروف
 بالشيخ على الشرقي ابن الشيخ جعفر بن الشيخ محمد حسن الشرقي الآتي . وله عدة
 تصانيف . و ديوانه المعروف بديوان الشرقي (الشروقي) موجود ، اكثره في السياسة
 ۱۰ و الاجتماع والوجدانيات .

(۲۸۸۷ : دیوان الشرقي الكبير) للشيخ الفاضل الاديب الشاعر الشيخ جعفر الشرقي
 (الشروقي) ابن الشيخ محمد حسن الشرقي النجفي المتوفى حدود (۱۳۰۹) كان صهر الشيخ
 عبد على بن صاحب الجواهر على بنته . و والده الشيخ محمد حسن الشرقي كان صهر
 صاحب الجواهر على بنته . وشعره موجود عند ولده الشيخ على الشرقي المذكور .
 ۱۰ (دیوان شرقی یزدی) راجع شرقی یزدی بالفاء .

(۲۸۸۸ : دیوان شرمی قزوینی) واسمه نظام الدين احمد بن مولانا مشقی قزوینی .
 كان خياطاً كما نقل في حاشية « ميخانه ۳ - ص ۵۶۷ » عن « منتخب الاشعار » لمبتلا
 و « مخزن الغرائب » و فهرس « بادلي » و قال انه ولد بقزوين و كان ينظم الشعر
 باللهجة القزوينية ، و كان هجاءً و موزياً (سياه زبان) يهجو و يخرج مادة تاريخ
 ۲۰ موت الاشخاص في حياتهم ايذاءً ، و تقرب عند الشاه عباس . و قال في « عالم آرا
 ص ۷۵۸ » انه استخراج مادة تاريخ جلوس الشاه صفی (۱۰۳۸) = صفی پا بر اورنگ
 شاہی نهاد] و ترجمه فی (نر ۹ ص ۲۶۱) ولكن جاء في الطبع « شرقی » غلطاً . قال
 كان خياطاً بعباس آباد اصفهان و ذكر قصة تهمة . ثم اورد فی (نر ۱۳ ص ۴۷۹) شعره
 في تاريخ فتح گنجہ فی (۱۰۲۰) بعنوان « شرمی » و کذا فی (خوشگو) . و (تش -
 ۲۵ ص ۲۲۶) و (پژمان - ۲۳۹) .

(ديوان الشروقي) مرّ بعنوان الشرقي الكبير والصغير .

(٢٨٨٩ : ديوان الشروقي) للشيخ باقر حيدر العالم الذي خرج مجاهداً الى القورنة في الحرب العامة (٣٢-١٣٣٦) مع عشائر الجنوب محارباً للانكليز فمرض فحمل الى سوق الشيوخ ومات في (المحرم - ١٣٣٣) وكان الديوان مع سائر تصانيفه عند ولده القائم مقامه ؛ الشيخ جعفر المتوفى (١٢ شوال - ١٣٧٢) .

(٢٨٩٠ : ديوان شريعت طالخونچه) الشيخ محمدرضا بن ملا زين العابدين الاصفهاني ساكن طالخونچه من نواحي سميرم . سكن مدة بمدرسة جدّه باصفهان ، ورجع الى طالخونچه ومات بها (١٣٧٣) . طبع ديوانه كما ذكر في (شعراى معاصر اصفهان - ص ٢٦٧) وذكر ابنه محمد جواد أيضاً .

(ديوان شريفا ...) والألف للتفخيم فليست .

(٢٨٩١ : ديوان شريف آملی اوشعره) واسمه محمد شريف بن حسن الآملی النقطوى من أقرباء طالب الآملی . حصل العلوم باصفهان و فر الى الهند بعد مقتلة النقطوية ، واتصل بابراهيم خان بن على مردان خان . - من امراء اكبر شاه وشاه جهان - ترجمه النصر آبادى فى (نر ٦ - ص ١٨٧) وجاء شعره فى (گلشن - ص ٢٢٢) و (پژمان - ٨٥٥) وقال فى (تغ - ص ٧٣) انه مات (١١٠٥) و لعله الذى بعده .

(٢٨٩٢ : ديوان شريف آملی اوشعره) واسمه محمد شريف بن حسين على . قال فى (خوشگو) أنه غير الاكبر شاهى المذكور فى النصر آبادى .
(ديوان الشريف ابن طباطبا الاصفهاني) كما فى معالم العلماء (ص ١٤١) لابن شهر آشوب مرّ فى (ص ٢٦) .

(ديوان شريف اصفهاني) راجع شريف ورنوسفاد رانى .

(ديوان شريف اصفهاني) يأتى بتخلصه «منشور» كما فى (نر ٩ - ص ٤١٤) .

(ديوان شريف اصفهاني) مرّ فى (ص ٩٢) بعنوان الهام .

(ديوان شريف اصفهاني) راجع ديوان سرمدى فى (ص ٤٤١) .

(ديوان شريف باقى) ابن شريف ثانى . كما فى (هفت - ص ٢٧٨) . راجع شريفى شيرازى .

(٢٨٩٣ : ديوان شريف بخارى اوشعره) كان فى خدمة امام قليخان حاكم بخارا .

ترجمه وأورد شعره النصر آبادى فى (نر ١٠ = ص ٤٣٦) و (روشن - ص ٣٤٥) .

(٢٨٩٤ : ديوان شريف بلخى اوشغره) يأتى بعنوان شريفى بلخى .

(ديوان شريف تبريزى) مرّ بعنوان « خازن » فى (ص ٢٧٩) .

(٢٨٩٥ : ديوان شريف تبريزى) المتوفى بالوبا فى أردبيل فى (٩٥٦) كان تلميذ

لسانى الشيرازى المتوفى بتبريز فى (٩٤٢) وقد اساء اليه بما جمعه من الاشعار الرديّة

ونسبه الى استاده وسماه « سهو اللسان » ترجمه فى (تس ٥ - ص ١٤١) وقال ان شرافة

شغره يظهر من ديوانه وكذا فى (تش - ص ٢٩) و (حسينى - ص ١٦٧ - ١٦٨) و (خوشگو)

و (ثغ - ص ٧٣) وقالوا انه مدح الخواجه غياث الدين المستوفى للشاه ظهما سب فلم

يصله بشيئى فهجاه الشاعر ، فأمر الشاه بقتله ثم عفى عنه . وترجمه مفضلاً فى (دجا - ص ١٩٢)

ونقل ترجمته ايضاً عن امين احمد الرازى فى هفت اقليم وعن الامير تقى الدين محمد الاوحدى

فى « عرفات العاشقين » واورد كثيراً من شعره وترجمه فى (خز - ص ٢٦٥) واورد ايضاً شعره

ومرّ حيدرى التبريزى الذى رد « سهو اللسان » هذا بما سماه « لسان الغيب » كما يأتى أن

الضادقى الافشار اتقد لسان الغيب وسماه « هجو ثالث » . و يوجد ديوان شريف هذا فى

اكثر من الف بيت عند (الملك) برقم (٤٨٦٩) كتبت فى القرن العاشر ومعه ديوان

امير خسرو ، وفى (سپهسالار) كما فى فهرسها (ج ٢ - ص ٦١٨) ونسخة كانت عند صادق

وخذت (١) وجاء شعره فى (پژمان - ص ٢٣٩ و ٨٥٥) .

(٢٨٩٦ : ديوان شريف ترشيزى اوشغره) أورد شعره (سرخوش - ص ٦١) نقلاً عن

سفينة محمد على المتخلص « ماهر » .

(ديوان شريف ثالث) ابن شريف ثانى . راجع شريفى شيرازى .

(٢٨٩٧ : ديوان شريف ثانى اوشغره) هو السيد على ابن بنت المير السيد شريف

الجرجاني و لذلك يعرف بالشريف الثانى . نصب بعد القاضى محمد الكاشى صدرأ للشاه

اسماعيل ، ثم عزل لمخالفة المير نجم الثانى ، فذهب الى العتبات فى العراق . وبعد قتل النجم

رجع الى منصبه وقتل فى خرب چالدران . كذا فى (هفت - ص ٢٧٨) وهو والد شريفى

(١) الملقب أديب حضور الكرمانشاهى المتوفى (١٣٧١) بطهران مؤلف « بزرگان همدان » المطبوع

ضمن « راهنماى همدان » بطهران فى (١٣٣١ ش) قبل وفاته بقليل .

شیرازی الآتی . وقال فی (بهش ۲ - ص ۳۸۴ - ۳۸۵) كان عالماً فاضلاً ولكنّه صار
وافضياً لمصاحبتہ عبدالصمد البغدادی و بنی الرضی فی ایران و قتل فی حرب الصوفی
(ای الشاہ اسماعیل) وأوردا شعره . وفي (روشن - ص ۳۴۶) سماه شریفی .

(دیوان الشریف الجامعی) راجع الشریف محیی الدین .

- ۵ (۲۸۹۸ : دیوان الشریف الجرجانی اوشعره) و هو النیر السید الشریف علی بن
محمد الجرجانی المتوفی (۸۱۶) أورد اصحاب التذاکر أشعاره الفارسیة کما فی (ض -
ص ۳۶۴) وفي فارسنامه (۲ : ۱۴۸) وأورد فی « گلستان مسرت - ص ۳۸۹ » شعراً
فی تاریخ وفاته یتخرج منه (۸۱۸) و هو :

سال نقلش بگو : « بهشت مکان » یا تو « قطب بهشت » أوزادان

- ۱۴ (۲۸۹۹ : دیوان شریف حکیم) للحکیم شریف المتخلص فی شعره « شریف »
ألقى مقدار ثمان صفحات منه بآخر دیوان یوسف گرجی المکتوب (۱۲۹۷) والموجود
فی مکتبة (المجلس) ذکره ابن یوسف فی فهرسها (ص ۴۵۰ - ج ۳) .

(۲۹۰۰ : دیوان شریف سبزواری اوشعره) و اسمه المیرزا محمد . أورد شعره فی
(روشن - ص ۳۴۶) و (تغ - ص ۷۳) . قالوا کان یسکن مشهد خراسان ، فهو المذکور

- ۱۵ فی « مطلع الشمس - ج ۲ ص ۴۳۵ » .

(دیوان الشریف الرضی) مرّ الرضی البغدادی فی (ص ۳۷۳) .

(دیوان شریف سرمدی) مرّ فی (ص ۴۴۱) بعنوان سرمدی .

(دیوان شریف سمرقندی) یأتی فی المیم بتخلصه « موزون » کما فی (نر ۱۰ -
ص ۴۴۰) .

- ۲۰ (دیوان شریف شیرازی) کما فی (تس ۲ - ص ۲۹) راجع شریفی شیرازی .

(دیوان شریف شیرازی) کما فی « فارسنامه - ۲ : ۱۴۸ » . مرّ بعنوان شریف
جرجانی .

(دیوان شریف شیرازی) کما فی (نر ۹ - ص ۲۵۱) یأتی بتخلصه « کاشف » فی الکاف .

(۲۹۰۱ : دیوان شریف شیرازی اوشعره) و اسمه الخواجه شریف أورد شعره فی

- (خوشگو) و (کلشن - ص ۲۲۳) و فارسنامه ناصری (۲ : ۱۴۸) . ولعله اخ شرف المعرف

المذکور فی (نرہ - ص ۱۴۰) .

۴۹۰۲ : دیوان شریف شیرازی اوشعره) هوالقاضی محمد شریف ابن الخواجه عبدالصمد، کان ماهرأ فی التصوير والخط . أورد شعره فی طبقات اکبری (ج ۲ ص ۵۱۲) وعده من شعراء بلاطا کبر شاه ، وکذا فی (کلشن - ص ۲۲۳) . وجاء شعره فی « گلستان مسرت - ص ۲۵۲ » و (روشن - ص ۳۴۵) .

۴۹۰۳ : دیوان شریف شیرازی اوشعره) الحداد الزاهد . ترجمه وأورد شعره الحزین فی تذکرته (ص ۱۲۱) - المؤلف فی النصف الثاني من القرن الثاني عشر - و قال مات أربعين سنة قبل هذا .

(دیوان شریف طهرانی) یأنی بتخلصه « کاشف » کما فی (نرہ - ص ۲۵۱) .

۱۰ (دیوان شریف طهرانی) یأنی بتخلصه « صبری » کما فی (تس ۵ - ص ۱۳۸) .

(دیوان شریف طهرانی) ابن أخ أمیدی . یأنی بتخلصه « هجری » . کما فی (تس ۵ - ص ۱۳۶) .

۴۹۰۴ : دیوان الشریف العقيلي) ترجمه الشيخ محمد السماوی فی « الطلیعة » مفصلاً . ویوجد دیوانه فی مکتبته کما ذکره لی شفاها .

۱۰ (دیوان شریف فارسی) راجع شریف شیرازی .

۴۹۰۵ : دیوان شریف کاشانی) حصل العلم من صباه و سافر من وطنه کاشان الی سیستان فہراة وعند محاصرتها بيد عبدالله خان ازبک قرّ الی الهند وتقرب عند قطب شاه . کذا فی (تس - ص ۲۴۵) و (خوشکو) . توجد دیوانه الیوم فی (بنکالہ) کما فی فہرסה و جاء شعره فی (پژمان - ۲۳۹) .

۲۰ ۴۹۰۶ : دیوان الشریف کاظمی) هو الشيخ محمد شریف بن فلاح الکاظمی ناظم القصيدة الرائية الکرارية ، التي کرر فیها ذکر الکرار . وقد نظمها فی (۱۱۶۶) مطابق « ختامه مسک » واورد فی آخرها ثمانية عشر تقریظا من علماء عصره و ادباء زمانه مصرحاً فی بعض التقاریر انه تقریظ لیدیوان الناظم للکراریه مثل تقریظ الشیخ مهدی الفتونی بقطعة مشتملة علی تاریخ الیدیوان فی (۱۱۵۵) وهو قوله :

۲۵ یا ناظماً عقوداً ، بنانه البیان
بمثلها ابتکاراً ، لم یسمح الزمان

تبنی بکل بیت ، بمدحکم لسان رقیته بشعری ، خوفا فلاتعان

ارختها بقولی : « نظامکم جمان »

وذلك يطابق (۱۱۵۵) . و منها تقریظ السید نصرالله المدرس الحائری المصرّح بأنّه

تقریظ الادیوان . و منها تقریظ الشیخ محمد علی بن الشیخ بشارة ، قال فيه :

• ان ذا الادیوان مسك وبه الدر منضّد اصبح الناظم فيه علما بالشعر مفرد

ولئن نوزع فيه فله بالفضل اشهد

ومنها تقریظ السید احمد بن محمد العطار ، فمما قاله فيه :

اتيت بمعجز دیوان شعر تلقف سحر ماصنع الاوالی

واكثر هؤلاء المقرّظین توفوا قبل المایة الثالث عشر . واما الشریف الناظم فقد ترجمه

الشیخ عبدالنبی القزوینی فی تسمیته لأمل الآمل الذی ألفه (۱۱۹۱) وقال [... سمعت ۱۰

جمعا من العلماء یصفونه بجودة الشعر ودقة المعانی المودعة فيه ...] یظهر منه انه لم یره

وكان من المتوفین قبل تاریخ تالیفه . وادیوانه یوجد فی مكتبة (السمای) .

(۲۹۰۷ : دیوان الشیخ شریف محیی الدین الجامعی) هو الشیخ شریف بن الشیخ

محمد بن یوسف بن جعفر بن علی بن الحسین بن محیی الدین الثانی من آل ابی جامع العاملی

النجفی المتوفی (۱۲۵۰) نسخة منه فی مكتبة (السمای) . ۱۰

(دیوان الشریف المرتضی) یأتی بعنوان « دیوان علم الهدی » .

(دیوان شریف مشهدی) اورد شعره فی « مطلع الشمس - ج ۲ ص ۴۳۵ » والظاهر

انه السبزواری .

(۲۹۰۸ : دیوان شریف معمائی اوشعره) و هو السید الشریف المعمائی الذی ألف

« ألفیة الشریف » فی (۹۰۸) فی مقدمة و ثمان و عشرين مقالة و خاتمة كما ذكره ۲۰

فی كشف الظنون شرح لاستخراج ألف اسم بطریق التعمیة من بیت واحد نظمه ، وهو :

از قد و ابرو بدید آن ماه چهر موج آب دیدهام بالای مهر

و قال فی اسمه و تاریخه من دون تطبیق :

بیتی كه يك كتاب بود در بیان او معلونیست گفته کسی غیر این ضعیف

۲۰ کرده شریف تعمیه دروی هزار نام زانرو ملقبست بالفیة الشریف

وقد خلط احمد رفعت في « لغات تاريخي - ٤ : ٩٣ » بين الشريف الجرجاني كما نقل عنه في ربحانة الأدب (ج ٢ ص ٣٢٤) .

(٣٩٠٩ : ديوان الشيخ شريف النجفي) يوجد بعض مرائيه في مجموعة من اشعار اهل القرن الثالث عشر دونها السيد يوسف بن محمد الحسيني الارومى اوان توقفه في النجف وكتابتها في (١٣٠٢) والنسخة في مكتبة (الملك) والناظم ان كان هو الشيخ شريف ابن الشيخ محمد بن الشيخ يوسف الجامعي النجفي المعاصر لصاحب الجواهر فقد مر بعنوان « الشريف محيي الدين » ولكن الظاهر ان هذا الناظم هو خفيده وسميه الشيخ شريف بن الشيخ موسى بن الشيخ شريف الجامعي الذي توفي قرب (١٣٠٠) فانه أيضاً كان اديباً شاعراً كما ان ديوان والده الشيخ موسى بن شريف ايضاً موجود بمكتبة (السماعي) كما ياتي . ١٠

(٣٩١٠ : ديوان شريف ورنو سفاد راني) واسمه ملا محمد بن كلبعلي الحجار ، من قرية ورنو سفاد ران باصفهان . تلمذ على ملا عبدالحق . اشتغل بشغل ابيه ثم نصب كاتباً للمحاكم والسجلات . كان ماهراً في نظم التاريخ والمعمّا . وله منظومة على زنة « مخزن الاسرار » للنظامي . وقدهجا المير مؤيد . اورد حاله النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٤١٥ - ١٥٦) . وأورد تاريخه لبناء قبة الرضا (ع) في (١٠٨٦) في (نر ١٣ - ص ٤٨٥) . وأورد معناه في (نر ١٥ - ص ٥٤٢) وعنه أخذ ظاهراً في (گلشن - ص ٢٢٣) .

(ديوان شريفي بدخشاني) كما في (گلشن - ص ٢٢٣) والظاهر أنه البلخي . (٣٩١١ : ديوان شريفي بلخي) وهو مولانا صاحب ملك الشعراء لبلاط أمراء بدخشان الذين انقضت حكومتهم بقتل سلطان محمد في (٨٧١) بامر السلطان أبي سعيد كما في (دولت ٧) قال وكان ماهراً في الطب والموسيقا والشعر ، وأورد غزله بهذا التخلص ولكن المير عlishير في (مجن ١ - ص ١٩٠ و ١٥١) ذم أخلاقه ولم يذكر تخلصه بل اكتفى باسمه « صاحب » وفي (خيال - ص ٧٠) ذكر كل ما في دولتشاه ولكن جاء في الطبع شريف بدل شريفي . وذكر ايضاً في (تغ - ص ٧٣) و (روشن - ص ٣٤٦) .

(٣٩١٢ : ديوان شريفي تبريزي أوشعري) وهو السيد معين الدين محمد الخطاط . تلميذ المير علي « مجنون » الهروي الخطاط الذي مات (٩٥١) . ترجمه في (دجا -

ص ۱۹۷) وأورد شعره .

- (۴۹۱۳ : ديوان شريفى شيرازى) وهو المير مرتضى ومن احفاد المير السيد الشريف الجرجانى . تلمذ على ابن حجر و سافر الى الهند ومات بها (۹۶۴) و نقل جثمانه الى مشهد خراسان . كذا فى (روشن - ص ۳۴۶) وقال فى (هفت - ص ۲۸۱) انه كان صديقاً بخراسان ثم حج وسافر الى الهند ومات بها . وله نظم الكافية ، وديوان غزل . وترجمه .
• ايضا فى (خوشكو) .

(ديوان شريفى شيرازى) المير محمد . راجع « ديوان اشرف جرجانى » .

(ديوان شريفى شيرازى) راجع « ديوان شريف ثانى » .

- (۴۹۱۴ : ديوان شريفى شيرازى اوشعره) وهو السيد المير شريف الثالث بن الشريف الثانى ابن بنت المير سيد الشريف الجرجانى على بن محمد . ترجمه معاصر سام ميرزا ۱۰
فى (نرس - ص ۲۹) وقال انه الآن حاكم شيراز . وقال فى (هفت - ص ۲۷۸) انه نصبه الشاه طهماسب وزير العراق (اراك) ثم نصب كلاًتيراً لشيراز ثم اكتفى بداراب جرد ، وأورد غزله بتخلص « شريفى » . وله ولدان : الميرزا أمير ، والمير معين الدين المتخلص اشرف المذكور فى (ص ۷۷) والمشهور بمير مخدوم . وترجمه فى (روشن - ص ۳۴۵) بعنوان شريف .

- ۱۰
(۴۹۱۵ : ديوان شريفى الكرمانى اوشعره) المذكور فى (ج ۳ ص ۲۰۲-۲۰۳) وهو غير شريف الكرمانى المذكور فى (ص ۵۱۶) .

- (۴۹۱۶ : ديوان شريفى مشهدى اوشعره) عده فى مطلع الشمس (ج ۲ ص ۴۳۵) من شعراء خراسان ومن احفاد المير السيد شريف الجرجانى . وكذا فى (كلشن - ص ۲۲۳) وفى (مجتس ۲ - ص ۱۳۹) و (حسيني - ص ۱۶۹) ولكن لم يذكر نسبته ۲۰
وقالوا كان ماهراً فى الموسيقى .

- (ديوان شصت كله) قال فى (نرس - ص ۳۰۶) انه لقب مینوچهر البلخي مداح السلطان محمود الغزنوي . وأراد انه لقب الشاعر المعروف « مینوچهرى دامغانى » الآتى فى الميم ، كما يظهر من غيره من التذكار . والحق انه لقب احمد بن مینوچهر الآتى بعده .
(۴۹۱۷ : ديوان شصت كله اوشعره) واسمه شمس الدين احمد بن مینوچهر الملقب ۲۰

« أمير الشعراء » و « سفير الكبراء » كما ترجمه في (۵۸۰) معاصره الراوندى و ذكر قصيدته « تتماج » في « راحة الصدور - ص ۵۷ » وقد فصل ذلك بهار في مجلة « مهر - العدد ۵ - السنة ۶ - لسنة ۱۳۱۷ ش). الصادرة بطهران .

(ديوان الشطاح) كما في (تش - ص ۲۸۶) و « فارسنامه - ۲ : ۱۴۸ » و (روشن - ص ۳۴۶) . مر بعنوان روزبهان في (ص ۳۹۰) .

(۲۹۱۸ : ديوان شطرنجی سمرندى اوشعره) وهو ابو على السمرقندى من شعراء آل خاقان وكان ماهراً فى الشطرنج . ترجمه واورد شعره في (تش - ص ۳۳۲) و (گلشن ص ۲۲۴) والريحانة نقلاً عن القاموس التركى و (تغ - ص ۷۳) .

(۲۹۱۹ : ديوان شعاع اصفهاني) الشيخ غلام على صدر الملقب بشعاع الواعظين الواعظ بكرمان . طبع منتخب من شعره باسم « آثار مشعشع » بكرمان .

(۱۹۴۰ : ديوان شعاع شیرازی) وهو الميرزا محمد حسين بن ابى الحسن شعاع الملك الشيرازى المولود (۱۲۹۸) والمتوفى (۱۳۶۴) له تذكرة « شكرستان فارس » و تذكرة « شعاعية » و « أشعة شعاعية » (۱) و ديوان يشتمل على ثلاثين ألف بيت . وهو الذى صحح « ديوان بابا كوهى » و طبعه في (۱۳۴۷) ترجمه في آثار العجم (ص - ۵۵۹) و « سخنوران نامى معاصر - ج ۲ - ص ۱۷۱ » وكان له مكتبة نفيسة بشيراز . واورد شعره (پژمان ص ۲۴۰) .

(۲۹۲۱ : ديوان شعاعى قاجار) وهو محمد حسين بن الحاج عيسى خان بيگلر بيگى قاجار دولو . توجد نسخه بخطه كتبه في (ذى الحجة - ۱۳۰۲) عند (الملك) برقم (۴۷۴۹) في (۲۱۳ ورقة) بخط جللى . وهو صاحب « مصيبت نامه » المذكور في فهرس مكتبة المعارف لجواهر الكلام (ج ۲ ص ۷۳) .

(۲۹۲۲ : ديوان شعبان) هو الشيخ الاديب شعبان بن سليم بر عثمان الرومى الصنعانى . ترجمه في نسمة السحرفيمن تشيع وشعر وكتب بعض شعره الى مؤلف النسمة فى المحرم (۱۱۱۴) ومكتوب فى هامش النسخة انه توفى هذا الشاعر (۱۱۴۹) و رأيت نسخة

(۱) فاتنا ذكره فى محله . وقال فرصت فى تاريخ تأليف التذكرة الشعاعية فى (۱۳۱۶) :

جستند چو از فرصت تاريخى ازين تأليف گفتند : « ز شعاعه گرديد جهان روشن »

«ديوان شعبان اليماني» في مكتبة (السبز واري بالكاظمية) والظاهر انه لهذا الشاعر .
(٢٩٢٣: ديوان شعري) فارسي مطبوع بايران كما في بعض الفهارس. ولعله لاحدا لاثنين
بعد هذا .

- (٢٩٢٤: ديوان شعري اصفهاني) واسمه الميرزا طاهر الملقب بدباجه نكار، مؤلف
تذكرة «كنج شايدگان» في تراجم مادحي الميرزا آقاخان النوري المرتب على درجين
وسلك و ترجم نفسه في السلك و ذكر انه من ولد الشيخ الزاهد الكيلاني و ان قضاء
اصفهان كان في بيتهم من اوائل دولة القاجار و انه ولد باصفهان في (١٢٢٤) وهاجر
أول بلوغه الى طهران مع اخيه الشيخ صالح ونزلا بمدرسة دارالشفاء الى أن صار اخوه
معلماً في دارالفنون المؤسسة في (٥-١٢٦٨) وكانت عدة التلاميذ مائة نفس الى
آخر كلامه. ترجمه في (المآثر - ص ٢٠٤) و (مع - ج ٢ ص ٢٤٦) و ذكر انه توفي
(١٢٧٠) واورد قرب خمسين بيتاً من شعره ، وعنه في الريحانة .
(٢٩٢٥: ديوان شعري شيرازي أو شعره) واسمه الميرزا ابي القاسم ترجمه معاصره في
« آثار عجم - ص ٥٥٩ » واورد شعره و (روشن - ص ٣٤٦) .
(٢٩٢٦: ديوان شعري كشميري) لمحمد حسن الكشميري فرغ منه (١٢٦٣) ذكر
في ذيل كشف الظنون .

- (٢٩٢٧: ديوان شعري يزدي) وهو الميرزا محمد علي بن علي اكبر خان ، وابن اخ
عبدالرضا خان اليزدي . ترجمه معاصره في (مع - ج ٢ ص ٢٤٨) واورد بعض شعره
المدرج في بعض المجموعات . و ترجمة آيتي في (تش يز - ص ٢٩٧) و ذكر انه صار
مقرباً عند محمد ولي ميرزا القاجار .
(٢٩٢٨: ديوان شعري قمى) واسمه آقا عبدالله الكفاش ببلدة قم . قال في (تش -
ص ٣٧٩) ان أشعاره الكثيرة تفرقت في فتنة الافاغنة ، واستمعت منه عند ابي باصفهان .
(٢٩٢٩: ديوان شعلة اصفهاني) واسمه السيد محمد الاصفهاني الحكيم الاكهي
الطبيب المتخلص « شعله » والمتوفى (١١٦٠) كما في (مع - ج ٢ ص ٢٦١) وأورد
بعض شعره نقلاً عن آتشكده لا ذراليكدي الذي توفي (١١٩٥) وكذا في (انجمن ٤)
ولكن في المطبوع من (تش - ص ٣٧٩) ذكر وفاته (١١٢٠) و في (تغ - ص ٧٣) ٢٥

قال مات (١١٥٠) وعلى اى فليس هو متجداً مع شعله كليا يگانی كما زعمه فى (ج ٣ ص ٧٠٣) من فهرس (المجلس) و فى (دجا ١٧٥) نسب اليه « يوسف و زليخا » والظاهر انه خلط بينه وبين شعله كليا يگانی أيضاً .

(٢٩٣٠ : ديوان شعله تبريزى) واسمه محمد جعفر . طبع له « خسرو و شيرين » المذکور فى (ج ٧ - ص ١٦٠) .

(٢٩٣١ : ديوان شعله دهلوى) فارسى لميرزا كاظم عليخان بن المير احمد عليخان المتوفى (١٣٠٨) ذكر فى ذيل كشف الظنون .

(٢٩٣٢ : ديوان شعله شيرازى اوشعره) واسمه آغويورخان ابن امام قليخان جاكم فارس ابن الله وردى خان افشار . أسمل عينه الشاه صفى فى (١٠٤٣) حين قتل والده امام قليخان . أورد شعره فى (حسينى - ص ١٧٦) و (كلشن - ص ٢٢٤) .

(٢٩٣٣ : ديوان شعله كليا يگانی) المولود حدود (١١٢٤) لأنسه نظم « يوسف و زليخا » فى (١١٧٥) وعمره احدى وخسين سنة فى اربعين يوماً . توجد نسخة منه فى مكتبة (المجلس) كما فى فهرسها (ج ٣ ص ٧٠٢) تشتمل على خمسة آلاف بيت وفيها تاريخان لنظم الكتاب أحدهما (١١٧٥) والآخر (١١٨٠) ويذكر فيه « يوسف و زليخا » لا ذر الذى نظمته فى (١١٧٦) وظن مؤلف الفهرس انه متحد مع شعله اصفهاني وليس بصحيح ، وله أيضاً « چاه وصال » المذکور فى (ج ٥ ص ٣٠٥) .

(٢٩٣٤ : ديوان شعورى تبريزى اوشعره) من شعراء القرن العاشر . ترجمه فى (دجا - ص ١٩٩) نقلا عن سفينه خوشيگو ، و أورد رباعية له . وسماه فى (خوشگو) مهدي تبريزى .

(٢٩٣٥ : ديوان شعورى كاشى) ترجمه معاصره النصر آبادى فى (نر ٩ - ص ٢٩٥) وذكر ان قصايد و غزلياته يقرب من ستة آلاف بيت و اورد بعض شعره وقال كان يمدح حاتم بيلك - وهو « صافى اردو بادى » المتوفى (١٠١٩) - وقال فى (كلشن - ص ٢٢٤) انه تلميذ محتشم كاشى . وقال فى (تش - ص ٢٤٥) انه كان مربى نفسه وفى (روشن - ص ٣٤٨) ان هناك شاعران بهذا الاسم وان لتلميذ المحتشم ديوان فى ستة آلاف بيت .

(٢٩٣٦ : ديوان شعورى مشهدي اوشعره) الشاعر المعاصر للنصر آبادى . ذكر فى

(نر ۹ - ص ۲۹۵) بعض شعره وقال ان اشعاره غير مدوّنة . وعنه اخذ ظاهراً في (مطلع الشمس - ج ۲ ص ۴۳۵) والريحانة .

(۲۹۳۷ : دیوان شعوری هروی) نزل کابل ثم سافر الى الحجاز و نزل الهند و تقرب عند اکبر شاه . له مثنوی « قند و شکر » آورد بعضه فی (گلشن - ص ۲۲۵) و فی (روشن - ص ۳۴۹) سماه شعوری نیشابوری .

(۲۹۳۸ : دیوان شعیب جوشقانی) من اکابر اهل کاشان و صار من وزراء الشاه عباس الماضي . و نظم مثنوی « وامق و عذرا » كما ذكره النصر آبادی فی (نر ۴ - ص ۷۹) و هی فی (۳۳۰۵ بیتاً) توجد نسخة منه فی اول دیوانه المشتمل علی القصاید والغزل والمقطعات فی مكتبة (الملك) برقم (۵۵۷۷) کتبت فی القرن الحادی عشر . و قال فی آخر « وامق و عذرا » :

نهد چون تاج دولت بر سر آن شود تاریخ « نیم شهر شعبان = ۱۰۳۲ »
اگر خواهی شمار نقد این کنج هزار آمد سه بار و سیصد و پنج
پی این نو رسیده نام لایق نمودم « وامق و عذرا » موافق
و آورد له تاریخاً لسنة (۱۰۲۰) فی (نر ۱۳ - ص ۴۷۷) و ترجمه أيضاً فی (حسینی -

ص ۱۷۷) و (سرخوش - ص ۶۱) و لکن فی (تش - ص ۱۷۸) قال ان جوشقان من نواحی اصفهان . و ترجمه أيضاً فی (خوشگو) . و قال فی (تغ - ص ۷۴) ان الشاه عباس لقبه « ملک الشعراء » و استوزره . و آورد شعره فی (روشن - ص ۳۴۹) و (پثرمان - ص ۲۴۰) .

(۲۹۳۹ : دیوان شعیب خوانساری) العالم الکامل من اخص تلامیذ المحقق الآقا حسین الخوانساری . کان ساکن مدرسة جدّه باصفهان و بهاتوفی (۱۰۸۳) كما ترجمه النصر آبادی فی (نر ۶ - ص ۱۹۴) و آورد بعض اشعاره . و کذا فی (تغ - ص ۷۳) .

(۲۹۴۰ : دیوان شغال او شعره) واسمه ملا علی . اُطرى النصر آبادی اشعاره فی المعما فی (نر ۱۵ - ص ۵۰۴) .

(۲۹۴۱ : دیوان شفائی) من المعاصرين . طبع له منظومة « صبح و عصر » بطهران فی (۱۳۳۴ ش) فی (ص ۲۸) .

(۲۹۴۲ : دیوان شفائی) هو الحکیم ملا شرف الدین حسن بن حکیم ملا الاصفهانی

- المشتهر بالشفائي قال في رياض العلماء [انه كان من علماء الدولة الصفوية في عصر الشاه عباس الماضي، معاصر الشيخ البهائي والسيد الداماد. كان من افاضل العلماء ومشاهير الاطباء ولاشتهار شعره عد في الشعراء، وكان يقول في وصف نفسه مطايبه : ان طبابتي قد ستر تبجرى في سائر العلوم، وشعرى قد ستر طبابتي، وكثرة هجائي قد ستر شاعريتي. ومن دواوينه الفارسية ماسماه «شكر المذاقين» رأيت في ساري مازندران. وله دواوين آخر
- ٥ في الاشعار المديحية والهجائية، ولعله صاحب كتاب القرباديين المعروف بقرباديين الشفائي...] انتهى ملخص قول صاحب الرياض (اقول) احتمال كونه صاحب القرباديين لوجه له لما يأتى ان قرباديين الشفائي للسيد مظفر بن محمد الحسيني الشفائي الكاشاني الذي استخرج معدن اللاجورد في بعض الجبال على فرسخ من قمصر كاشان فوهب السلطان المعدن له وبعده لذراريه المعروفين بالسادة اللاجورديين حتى اليوم
- ١٥ كما فصلناه في (ج ٣ ص ١٨٨ - ١٨٩). وقال في (ميخانه ٢ - ص ٣٧٥) ان ديوانه الذي وصل الى الهندي بلغ خمسة آلاف بيت، وقال محشيّه :- انه رأى نسخة منه كتبت (١٠٤١) في تسعة آلاف بيت. وتوجد اليوم منه نسخ في بانكوى پور. و (الملك) برقم (٥١٤٤) وفي (بنگاله) نسخة ناقصة. وقال في «عالم آرا - ط: تهران - ص ١٠٨٢» انه كان طبيباً مقرباً عند الشاه عباس، ولقبه «ملك الشعراء» و «ممتاز أميران» ولكنه كان هزّال خليعاً
- ١٥ وترجمه أيضاً في «رياض الشعراء» للداغستاني و «هفت آسمان - ص ١٣٤» و «سرو آزاد ص ٤٧» وفي «مخزن الغرائب» انه كان «حكيم باشى» للشاه. وقال في «عالم آرا ط: هند - ص ٧٦١ - و ص ١٠٨٢ ط: تهران» و (نر ٩ - ص ٢١١) انه مات في (رمضان ١٠٣٧) وترجم أيضاً في «هفت اقليم» و «منتخب الاشعار» و (حسينى - ص ١٧٨) و (مع - ج ٢ ص ٢١-٢٣) و (خوشگو) و (تش - ص ١٧٨) و «روضة الصفا» و (تغ ٧٦) وقال في ميخانه انه ولد باصفهان وسافر الى خراسان للزيارة ثم الى هرات فلاقى الميرزا فصيحى، ورجع الى اصفهان، وكان يعيش بالطبابة واورد مطايباته مع فغفور في (ص ٣٣٢ منه) وله مثنوى «مهر ومحبت» موجود بخط على رضا عباسى كما ذكر في «نموئه خطوط شاهنشاهى - ص ١٤٦». وأورده النصر آبادى في (نر ٩ - ص ٢١٣) وله «ديده بيدار» و «نمكدان حقيقت» و «جمع البحرين» في قبال «تحفة
- ٢٥

العراقين» و «خمسة» مرّت في (ج ۷) .

(ديوان شفائي محلاتي) كمافي (خوشگو) . مرّ بعنوان باقر محلاتي في (ص ۱۲۲) .

(۴۹۴۳ : ديوان شفای تبریزی) المولى رضا التبريزي ، من تلاميذ الشيخ مهدي

الفتوني والاقا باقر الهزار جريبي والاقا باقر البهبهاني . وتوفى حدود (۱۲۰۸) كما

ارّخه و اطراه في (دجا - ص ۱۹۸) نقلاً عن « نكارستان دارا » و اورد مقداراً من

« شاهنامه حسيني » له . وهو والد صدرالدين تبريزي الآتي في الصاد .

(ديوان شفرويه) راجع ظهير شفرويه .

(ديوان شفرويه) راجع شرف شفرويه .

(۴۹۴۴ : ديوان شفق اوشعره) قال في (ميكده) انه شاب اسمه الميرزا احمد بن الملا

محمد حسين بن الملا احمد الكاتب الشهير بحمص . ادرّكت والده وجدّه . وكان ماهراً

في الخط .

(۴۹۴۵ : ديوان شفق قمى اوشعره) واسمه عبدالله . جاء في شبابه الى اصفهان ، وكان

يشتغل بالاسكاف نصف يومه ويتعلم في نصفه الآخر حتى مهر في الادب والشعر فألبسه

أصحابه لباس العلم وزار العراق ، و مات بأرتيمان . كذا ترجمه و اورد شعره معاصره

الحزين في تذكرته (ص ۱۲۱ - ۱۲۲) وعنه ظاهراً في علماء كيلان (ص ۱۴۰) .

(۴۹۴۶ : ديوان شفيعاي اثر) مرّ مختصراً في (ص ۵۳) بعنوان أثر لارى . قال الحزين

في تذكرته (ص ۷۴ - ۷۷) انه عمى بصره وهو في التاسعة من عمره و حصل العلم

باصفهان وشيراز ومات بلار . وعنه أخذ في «لارستان كهن - ص ۱۴۸» . وقال في

« سرو آزاد - ص ۱۴۲ » ان والده كان من قرية پرشگفت ، من نواحي شيراز ، وولدهو

بشيراز ومات بعد (۱۱۲۰) وذكّره ايضاً في «تذكرة شوشتر - ص ۱۳۹» و «فارسنامه -

ج ۲ ص ۱۴۸» وفي (روشن - ص ۳۵۰) عدّه طبيباً .

(۴۹۴۷ : ديوان شفيعاي خراساني اوشعره) كان خطاطاً ماهراً . ترجمه وأورد شعره

النصر آبادي في (نر - ص ۴۰۶) وقال مات (۱۰۸۱) وكذا في «رياض الشعراء» لواله

الداغستاني و (روشن - ص ۳۵۰) .

(ديوان شفيعاي شيرازي) مرّ بعنوان شفيعاي اثر .

(دیوان شفیعی لاری) مر بعنوان شفیعی اثر .

(۲۹۴۸ : دیوان شفیعی هروی اوشعره) واسمه محمد شفیع الحسینی من سادات

هرات . کان ماهرأ فی الخط الشکسته وباسمه اشتهر « خط شفیعی » سافر الی الهند

ورجع وسکن مدة اصفهان ، ومات عن خمس وثمانین سنة ودفن بمشهد . قال فی « نمونه

خطوط شاهنشاهی - ص ۲۸۶ » انه رأى توقيعاته بتواریخ (۱۰۸۶ و ۱۰۹۲ و ۱۱۲۴

و ۱۱۲۸) فهو غیر شفیعی خراسانی المتوفی (۱۰۸۱) كما مر عن والہ والنصر آبادی .

وأظنه الذی سماه فی (تغ - ص ۷۴) شفیع بخاری .

(دیوان شفیع بخاری) راجع شفیعی هروی .

(۲۹۴۹ : دیوان میرزا شفیع تبریزی اوشعره) هو ابن شریف خان بن ملک محمد بیک

التبریزی الاصفهانی . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۳۱) و ذکر اشغاله

فی دوائر الدولة الصفویة وانه اخيراً کان وکیل فتحعلی خان حاکم تستر ، واورد کثیراً

من شعره الرباعیات .

(۲۹۵۰ : دیوان محمد شفیع رشتی اوشعره) من التجار برشت . و کان حياً عند

تألیف النصر آبادی ، ف ذکره فی (نر ۹ - ص ۳۷۹) وأورد شعره .

(دیوان شفیع شیرازی) راجع دیوان عشرت شیرازی بن وصال .

(۲۹۵۱ : دیوان شفیع قزوینی اوشعره) وهو المولی محمد شفیع الواعظ ابن المولی

محمد رفیع الواعظ القزوینی الجیلانی ، صاحب « ابواب الجنان » الذی توفی (۱۰۸۹)

و کان تخلصه « واعظ » وابنه محمد شفیع هذا له « تتمیم ابواب الجنان » كما مر فی (ج ۳

ص ۳۳۶) و « تحدیق النظر » المذکور فی (ج ۳ ص ۳۷۶) وترجمه النصر آبادی فی

(نر ۶ - ص ۱۷۳) و صرح بانه ابن الواعظ ، والولد سرّ ابیه ، وانه وعظ فی مسجد الحکیم

باصفهان فی (۱۰۷۷) و اورد بعض شعره ، ولم یشر الی تخلصه و انما صرح بتخلص

والده « واعظ » كما یأتی . و اورد شعره فی (کلشن - ص ۲۲۵) .

(۲۹۵۲ : دیوان شفیع مازندرانی اوشعره) وهو المیر محمد شفیع من سادات مازندران

المشهورین بعلاقه بند . ترجمه النصر آبادی فی (نر ۴ - ص ۷۱) و ذکر بعد الاطراء

۲۰ علی فضله : انه کان فی اشغال الدولة و کان مستوفیا للاوقاف و فی ایام عزله ألف تاریخاً

عاماً من أول الخلقة الى عصر الشاه سليمان الصفوی يقرب من ثلاثمائة ألف بيت كتابة . وقد ينظم الشعر، وذكر بعضه . وترجمه أيضاً في (خوشگو) و (تغ - ص ۷۶) و (روشن ص ۳۵۰) .

۴۹۵۳ : دیوان شفیعی اردوبادی او شعره) واسمه ضیاء الدین صاحب «شرح معنیات المیرحسین النیشابوری الآتی بعنوان شفیعی نیشابوری . ذکره فی کشف الظنون . ۵
و جاء فی الطبعة الاولى باستانبول شفیقی بدل شفیعی . و لعله هو الذی عدّه القزوينی فیمازاده علی مجالس النفائس فی (مجن ۶ - ص ۳۰۶) بعنوان شفیقی من شعراء السلطان یعقوب آق قوینولو .

۴۹۵۴ : دیوان شفیعی اصفهانی) حسین بن علی بن محمد شفیعی . ولد باصفهان (۱۳۳۱) له شرح خطبة الهمام وشرح وصیتنامه علی (ع) و «لوامع العرفان» نظماً ۱۰ بالعربية و دیوان شعره هذا . ترجمه واورد شعره فی (شعراى معاصر اصفهان - ص ۲۷۰) .
۴۹۵۵ : دیوان شفیعی اصفهانی) السید محمد بن احمد . ولد باصفهان (۱۲۹۹ش) له «در راه میهن» و «شرح حال خواجه نصیرالدین طوسی» و «امواج احساسات» و «مفسرین شیعه» ترجمه واورد شعره البرقعی فی «سخنوران نامی معاصر - ج ۲ - ص ۱۷۴» و فی شعراى معاصر اصفهان (ص ۲۷۱) . ۱۵

۴۹۵۶ : دیوان شفیعی بخارائی او شعره) کان فی خدمة امام قلیخان سلطان بخارا . وبها توفی . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ۱۰ - ص ۴۳۶) و کذا فی (خوشگو) .
۴۹۵۷ : دیوان شفیعی کیلانی او شعره) ترجمه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۷۶) وقال کان مدة فی اصفهان ثم رجع الی کیلان وبها توفی . واورد له مطلع غزلین من شعره، وعنه أخذ ظاهراً فی شعراء کیلان (ص ۸۷) . ۲۰

۴۹۵۸ : دیوان شفیعی مشهدی او شعره) ترجمه سام میرزا فی (نس ۵ - ص ۱۷۲) وأورد شعره .

۴۹۵۹ : دیوان شفیعی نیشابوری) وهو المیر حسین بن محمد الحسینی المعمائی النیشابوری المتوفی (۹۰۴) تلمیذ عبدالرحمان الجامی . وقد قال الجامی فی حقه : لو علمت ان المیر حسین سیوصل بالمعما الی هذا الحد لما أقدمت علیه . له رسالة فی المعمی ۲۵

وفى مقدمته غزل فى مدح الميرعلى شيرالنوائى ، يتخلص فيه « شفيعى » ذكر الرسالة فى كشف الظنون فى حرف الميم وذكر له عدة شروح . وتوجد له شرحان فى مكتبة جامعة طهران كما ذكر فى فهرسها (ج ٢ - ص ٤٠١-٤٠٥) اوله :

بنام آنكه ازتأليف وتركيب معمای جهان را داد ترتيب

٥ ورأيت مثنوى فى أسماء الله الحسنى بالمعمى فى (٦٢ بيتاً) اظنه لهذا الرجل . وذلك عند السيد حسين الشهشهانى الاصفهانى بطهران آخره :

سوى فضلت چون شفيعى راست روى آخر از جود تو دارد گفتگوی

وقد ترجم بهذا العنوان فى (روشن - ص ٣٥١) .

(٢٩٦٠ : ديوان شفيق) للحاج الشيخ على اكبر المروج الكرمانى نزيل مشهد

١٠ خراسان المعاصر المؤلف لـ « نفيس اللباب المأخوذ من ألفى كتاب » موجود عنده .

(ديوان شفيهنى) يأتى بعنوان شهيقى .

(ديوان شفيقى اردوبادى) راجع شفيعى اردوبادى .

(٢٩٦١ : ديوان شفيقى گيلانى أوشعره) أورد شعره فى (گلشن - ص ٢٢٥) .

(٢٩٦٢ : ديوان شقاقى تبريزى) واسمه مهدى بيك من طائفة اسپرلوى بسرآب

١٥ تبريز . كان هجاءً هتاكاً . ذهب الى اصفهان ومات بها فى (١٢١٤) ترجمه وأورد شعره فى

(مع ٢ - ص ٤٨٨) .

(ديوان شقيق بلخى اوشعره) نسبت اليه رباعية فارسية فى (لس - ص ١٢٦)

(تش - ص ٣٠٤) و(مع ١ ص ٣٠٤) و(ض - ص ١٥٦) ولكنه ليست له لأنه توفى فى النصف

الآخر من القرن الثانى ، كما ترجمه ابن خلكان ، وفى (النفحات - ص ٥١) وفى الروضات

٢٠ (ص ٣٢٨) وغيرها .

(٢٩٦٣ : ديوان شكر) للشيخ عبدالحسين شكر الشاعر النجفى الذى سافر الى ايران

وتوفى بطهران (١٢٨٥) وذلك فى حياة والده كما ذكره السماوى فى « الطليعة » وذكر

شعره . وهو ابن الشيخ أحمد شكر الذى كتب اجازته للميرزا بهاء الدين نظام الدولة فى

النجف (١٢٨٦) وقد رأيت بخطه مجلداً كبيراً عند أحفاده سماه بكشكول . ونسبه على

٢٥ مافى الطليعة هكذا :- الشيخ احمد بن الحاج حسين بن محمد بن شكر بن محمود البرزجى

الجبای النجفی . وله ایضاً « زینة الاعیاد » ينقل عنه شیخنا فی « دارالسلام » ویروی عنه ایضاً المیرزا محمد تقی المامقانی فی « صحیفه الابرار » و ذکر انه یروی عن السید کاظم الرشتی .

(۴۹۶۴ : دیوان شکر) للشاعر الادیب الذی رأیت بخطّه بعض اشعاره فی ظهر الکشکول الذی بخطّ الشیخ احمد شکر ، وامضاء الشاعر مرتضی شکر ، ولعله اخ عبدالحسین شکر .
المترجم فی الطلیعة والمذکور آنفاً .
(۴۹۶۵ : دیوان شکر ریز اوشعره) کان قناداً واخذ تخلصه من شغله . ترجمه واورد شعره فی « میکده » .

(۴۹۶۶ : دیوان شکر گنج) الشیخ فرید الدین الہندی ، مرید نظام الدین اولیاء بدہلی . ترجمه واورد شعره فی (تش - ص ۳۴۹) وقال سنگلاخ فی « امتحان الفضلاء » ۱۰ ج ۱ - ص ۲۹۲ « انی رأیت شعره بخطّ ابراہیم بن المیرعماد .
(دیوان شکر المذاقین) للشفائی الاصفہانی یأتی فی الشین .
(۴۹۶۷ : دیوان شکری شیرازی اوشعره) واسمه المیرشکر ایضاً . من سادات شیراز یشتغل بالصحافۃ و التجلید والموسیقۃ . ترجمه واورد شعره فی (تش ۲ - ص ۴۵)
(روشن - ص ۳۵۱) . واورد فی « گلستان مسرت - ص ۵۹ » شعر شکری ہمدانی . ۱۵
(۴۹۶۸ : دیوان شکری ہروی اوشعره) ترجمه واورد شعره فی (مجن ۳ - ص ۸۴ و ۲۵۹) . وقال : یجاری فی شعره مولانا سیفی . واورد فی « گلستان مسرت - ص ۵۹ » شعر شکری ہمدانی .

(دیوان شکری ہمدانی) راجع ما قبلہ .

(۴۹۶۹ : دیوان شکستہ) واسمه حسنعلی کان مداح فتحعلیشاہ . توجد نسختان من ۲۰ دیوانہ عند (الملک) احديهما برقم (۴۹۲۲) .

(۴۹۷۰ : دیوان شکستہ کابلی اوشعره) واسمه محمد صالح من النقشبندیۃ . ترجمه واورد شعره معاصره فی مرآت الخیال (ص ۲۰۴ - ۲۰۵) وعنه فی الريحانة .

(۴۹۷۱ : دیوان شکونی جرفادقانی اوشعره) واسمه میرحیدر . نشأ فی الہند .

ترجمه واورد شعره (حسینی - ص ۱۷۸) و (خوشگو) و (تغ ۷۵) . ۲۵

(۲۹۷۲ : دیوان شکوه شیرازی) اسمہ المیرزا عبد الحمید بن علیمحمد خان الفیروز آبادی . اطراء فی (مع - ج ۲ ص ۲۵۰) وأورد كثيراً من شعره فی مدح السلطان محمد شاه القاجار ووزیره المیرزا آغاسی و غیرهما ، و کذا فی فارسنامه ناصری (ج ۲ ص ۱۴۸) .

(۲۹۷۳ : دیوان شکوهی تبریزی) للحاج مهدی التبریزی المتوفی (۱۳۱۴) عن تسع وستین سنة . وسافر الى الحج فی (۱۳۰۳) طبع دیوانه المشتمل علی الفارسیات والترکیات بتبریز فی (۱۳۲۱) وفيها تاریخ ولادة ابنه جمال سنة (۱۳۰۳) . ترجمه فی ریحانة الادب . وقد اخذه ظاهراً من (دجا - ص ۱۹۹) .

(۲۹۷۴ : دیوان ملاشکوهی همدانی اوشعره) خطاط . تعلم النسخ التعليق عن میرزا ابراهیم الهمدانی . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر - ۹ ص ۲۳۹) وأورد جملة من شعره و کذا فی (خوشگو) و (حسینی - ص ۱۷۶) و (تغ - ص ۷۴) . وأورد شعره فی « گلستان مسرت - ص ۲۸۸ » . و (پژمان - ص ۲۴۲) .

(۲۹۷۵ : دیوان شکوهی یزدی اوشعره) السيد حسن بن السيد علی ملك السادات الموسوی البنادکی الیزدی المعاصر ، من احفاد المیرزا علی نقی العالم الجلیل المعروف بوقت ساعتی . ترجمه آیتی فی (تش یز - ص ۲۹۷) وأورد قطعة من شعره و قال انه الآن مفتش للمالية و کذا فی (پژمان - ص ۲۴۲) .

(۲۹۷۶ : دیوان شکیب اصفهانی) و اسمہ محمد رضا بن محمد حسین شمشیری . ولد باصفهان (۱۲۸۴ ش) وطبع قسم من دیوانه فی (۱۳۲۹ ش) باصفهان فی (۱۷۸ ص) وهو من مریدی الذهبية بشيراز . ترجمه وأورد قسم من شعره فی « شعراى معاصر اصفهان - ص ۲۷۴ » .

(۲۹۷۷ : دیوان شکیب اصفهانی اوشعره) ترجمه معاصره و معاشره فی (مع - ج ۲ - ص ۲۵۲) و فی (ض - ص ۴۵۶) و صرح بقلة شعره و انه مات بالهند . و سماه فی (انجمن ۴) السيد محمد علی و قال سافر اخيراً الى الروم .

(۲۹۷۸ : دیوان شکیب شیرازی اوشعره) و اسمہ محمد علی بن محمد أمين السکاکی من تلاميذ مسیح الانام . نصب مدرساً بشيراز . قال الحزین فی تذکرته (ص ۳۴) استفدت منه مادمت بشيراز . و قتل بیدالافاغنة فی (۱۱۳۵) عن عمرنا هز الستین . و قال هدايت فی

(ض - ص ١٦٢) كان أبوه يعمل السيوف . وجاء في (تش-ص ٣٧٩) حكاك بدل سكاك .
وترجمه أيضاً في « فارسنامه - ج ٢ - ص ١٤٨ » .

(٣٩٧٩ : ديوان شكيب شيرازي أوشعره) واسمه الميرعبدالوهاب تلميذ ميرزا كوچك
وصال . ترجمه في (روشن - ص ٣٥٠) عن « آفتاب عالمتاب » و أورد شعره .

- ٥ (٣٩٨٠ : ديوان شكيبي اصفهاني) و هو محمد رضا الامامي المتخلص «شكيبي»
ابن ظهير الدين عبدالله الامامي الاصفهاني . ولد بها في (٩٦٤) كما في (سرو آزاد -
ص ٢٩) و (خز - ص ٢٦٧) نقلا عن نفسه . اكتسب العلم في اصفهان و شيراز
متلمذاً على المير تقى الدين محمد الشيرازي . و كان عمره أربع و ثلاثين سنة حين سافر
الى الهند عن طريق جزيرة هرمز و بندر چيول ، و تقرب هناك عند خانخانان و ترقى
امره ، و في (١٠١٢) سافر الى الحج ، و بعد ثلاث سنوات رجع الى الهند معسراً بعد
ان اوقع البحر بسفينته الى عدن و سرق اللصوص امواله ، فلزم خانخانان أيضاً . قال
في (ميخانه - ص ٢٣٦) : وفي (٢٧ - ١٤ - ١٠١٩) [او ١٠١٨ كما في خزائن عامره]
نصبه جهانگير پادشاه صدرأ لصوبه دهلي ، و بهامات في (١٠٢٢) [= شكيبي رفت]
عن سبع وستين من عمره كما في «ميخانه» او (١٠٢٣) [= صدر دهلي رفت] كما في
الخزائن . و ديوانه في اربعة آلاف بيت غير مثنويه الذي نظمه على زنة « خسرو و شيرين »
و مثنوى ساقى نامه المسماة « عشرت آباد » الذي نظمه لخان خانان ، و ذكره في
كشف الظنون و (خوشگو) و طبقات اكبرى (ج ٢ - ص ٥٠٢) و (تش - ص ١٧٩)
و (نغ - ص ٧٤) .

- (٣٩٨١ : ديوان شكيبي تبريزي اوشعره) واسمه مقصود علي . سافر من تبريز الى
قزوین في عهد الشاه طهماسب و رجع الى تبريز و مات بها في (٩٧١) و دفن بسرخاب كما
عن « عرفات العاشقين » و عن « نفائس المآثر » انه دفن بشيراز . و احتمل في الريحانة
اتحاده مع شكيب شيرازي . و لكن في (تس ٥ - ص ١٧٣) قال انه تبريزي يشتغل
بالزر كشة و في (دجا - ص ٢٠٠) نقل عنه و عن « خلاصة الاشعار » و خزائن عامره . و قد
ذكره مفصلاً فهو غير الشيرازي ، و الاشتباه من علاء الدولة في « نفائس المآثر » .
(٣٩٨٢ : ديوان شمالي دهستاني) الخراساني . ترجمه في (مع - ج ١ ص ٣٠٩) و قال ٢٥

انہ معاصر الادیب و بینہما مناظرات ، واور کثیراً من شعرہ .

(۲۹۸۳ : دیوان شمس الخلیفہ سلطان ، وقد ساح البلاد واقام بالهندسین . ترجمہ النصر آباد فی (نر ۵ - ص ۱۴۷) واورد شعرہ . وکذا فی (خوشگو) و (روشن - ص ۳۵۳) .

۵ . (دیوان شمس) و تخلصہ «صغیر» یأتی فی الصاد .

(۲۹۸۴ : دیوان شمسای گیلانی اوشعرہ) وهو شمس الدین محمد بن مجتهد الزمان محمد سعید الجیلانی ، کان مرید الحاج عبدالقادر العاشق آبادی الاصفہانی . وکان فذاً و آية فی التحقیق والعرفان کما ذکرہ و اورد شعرہ معاصرہ الحزین فی تذکرته (ص - ۱۱۱) و فی تاریخہ (ص ۱۸ - ۱۹) . وقال مات قبل والده فی عنفوان شبابه . قال واخواه آقا مهدی الماهر فی الرياضیات یسکن جیلان ، والحاج محمد یسکن اصفهان . وقد ذکرناه فی (ج ۶ ص ۲۹۵) .

(دیوان شمسای قمی) راجع شمس الدین قمی ، وراجع «صغیر قمی» .

(۲۹۸۵ : دیوان شمس الادباء) السيد محمد بن العالم الجلیل الحاج السيد رضی اللاریجانی . ولد باصفهان فی (۱۲۵۳) و بعد اربعۃ عشر عاماً نزل الی طهران وصاهر الحکیم آلہی . ترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۲۱۲) واورد بعض قصایدہ الذی فیہ تاریخ طبع «مجمع الفصحاء» (۱۲۹۲) و عنہ اخذ فی «تذکرۃ علوی - ص ۱۴» . وقد لقبہ ناصر الدین شاہ «شمس الادباء» .

(دیوان شمس الدجانی) واسمہ شمس الدین محمد سربرہنہ الاندجانی . توفي (۹۹۸) وهو من شعراء السلطان حسین بایقرا . اورد شعرہ فی (روشن - ص ۳۵۵) . و مرّ بعنوان سربرہنہ فی (ص ۴۳۸) .

(دیوان شمس اصفہانی) ایند گشسب . راجع دیوان شمس کلپایکانی .

(۲۹۸۶ : دیوان شمس أعرج اوشعرہ) اورد العوفی قصیدتہ فی مدح تاج الدین عمر بن مسعود بن احمد صدر الشریعة فی (اللباب ۷ - ج ۱ ص ۱۶۹ - ۱۷۴) و معہ جواب صدر الشریعة لہ . ونسبہ فی (تغ - ۷۵) الی سمرقند و بلخ .

۲۵ (دیوان شمس اورجندی اوشعرہ) هو القاضي شمس الدین منصور بن محمود المعروف

بصدر الشریعة . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۰۶) واورد شعرہ ، وأظنہ شمس نسائی .

(۴۹۸۷ : دیوان شمس بخاری اوشعرہ) هو شمس الدین محمد بن المؤید الحداد

المعروف بشمس الدین خالہ ترجمہ واورد شعرہ فی (تش - ص ۳۲۱) ولكن سماه احمد

خالد . وقال فی (تغ - ص ۷۵) انه من اقرباء نظام الملك ببغداد . وأظنہ متحداً مع

شمس خراسانی وان ذکرهما معاً فی (مع - ج ۱ ص ۳۰۹ و ۳۱۲) .

(۴۹۸۸ : دیوان شمس بروجنی) واسمه محمد . ولد ببروجن من نواحي اصفهان

فی (۲۰ صفر ۱۳۳۵) اورد شعرہ نقلاً عن دیوانہ فی « شعراى معاصراصفهان - ص ۲۸۳ » .

(دیوان شمس بلخی) راجع شمس اعرج .

(۴۹۸۹ : دیوان شمس تبریزی) هو دیوان جلال الدین محمد المعروف بملاي

رومی ناظم المثنوی المعروف المذكور فی (ج ۶ - ص ۱۹۱) وقد جمع هذاالديوان

باسم مرشده وشيخه الروحاني شمس الدین محمد بن علی بن ملك داود التبریزی الصوفي

الرحالة الذي وردقونية فی (۶۴۲) وقتله العوام هناك فی (۶۴۵) . كما فی (النفحات)

و « شاهد صادق » او (۶۴۴) كما فی شعر جاء فی « گلستان مسرت - ص ۳۸۶ » :

سال تاریخ نقل او رضوان زدرقم « شمس اوج عدن و جنان »

وقال فی مادة « کجیل » من برهان قاطع ان قبر شمس فی محلة کجیل فی تبریز ولعله

أراد رجلاً آخر . والديوان يشتمل على الغزل العرفاني والترجيعات والرباعيات وغيرها

موجود عند (الملك) وغيره كثيراً . وطبع بالهند ، وتبریز فی (۳۷۸ ص) وطبع هدايت

منتخبه فی طهران (۱۲۸۰) وطبع بطهران بتصحيح الهمايى فی (۱۳۳۵ ش) فی (۸۱۱ ص)

وترجم شمس فی (النفحات - ص ۴۱۳) و « مجالس العشاق - ص ۱۰۶ » و (تش - ص ۳۰)

و « خزينة الاصفيا - ۲ : ۲۶۸ » و (مع ۱ ص ۲۸۶) و (روشن ۳۵۸) وفي الديوان غزليات

۲۰ كثيرة تختلف نسخه بين الخمسة آلاف والخمسين ألف بيت .

(۴۹۹۰ : دیوان شمس الجوينی الصغير اوشعرہ) هو صاحب الديوان شمس الدین

محمد بن بهاء الدین محمد بن شمس الدین محمد الجوينی الكبير الآتى ترجمہ فی (تش -

ص ۷۲) و (مع - ج ۱ ص ۳۱۱) كان صاحب ديوان هلاكو ، وابنه بها الدین محمد سمي جده

۲۵ مات فی حياة والده فرثاه والده برباعية ، وابنه الآخر شرف الدین هارون قتل مع والده

- فی (۶۸۳) واخوه عطا ملک مؤلف «تاریخ جہانگشا» کما مر .
- (۲۹۹۱ : دیوان شمس الجوینی الکبیر اوشعرہ) هو شمس الدین محمد من احفاد
 اَبی المعالی الجوینی وهو جد صاحب دیوان المذکور . ترجمہ فی (تش - ص ۷۲)
 و (روشن - ص ۳۵۴) و (مع - ج ۱ ص ۳۰۴) واوردوا شعرہ .
- ۵ (دیوان شمس الحکماء) راجع دیوان لعلی .
- (دیوان شمس خراسانی) اسمہ شمس الدین خالد الامیر فی عصر السلطان طغرل
 السلجوقی . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۱۲) واورد شعرہ . واطنہ متحداً مع شمس البخاری .
- (دیوان شمس الدین اورجندی) راجع شمس نسوی .
- (دیوان شمس الدین بخاری) راجع شمس بخاری .
- ۱۰ (دیوان شمس الدین بردعی) مرّ فی (ص ۲۶۶) بعنوان « حمدی » و ترجمہ فی
 « حبیب السیر » وکان حیاً حین تألیفہ .
- (دیوان شمس الدین تبریزی) راجع « شمس تبریزی » و « شمس الدین قواس » .
- (دیوان شمس الدین جاسبی) راجع « شمس الدین قمی » .
- (دیوان شمس الدین الجرجانی) راجع « شریفی شیرازی » و « تفسیر شاہی » .
- ۱۵ (دیوان شمس الدین الجوینی) راجع شمس جوینی .
- (دیوان شمس الدین خالد) راجع شمس بخاری .
- (۲۹۹۲ : دیوان شمس الدین شہرستانی اوشعرہ) وهو المیرزا شمس الدین محمد
 ابن محمد رضا بن المیر عناية الله الشہرستانی ، وامہ بنت رفیع الدین صدر . قال فی (نرہ -
 ص ۹۹ - ۱۰۰) انه نصب متولياً لاوقاف آذربایجان ، وقبل ان يسافر الى تلك البلاد زاد
 ۲۰ رجل آخر فی ثمن هذا المنصب فعزل شمس الدین عنه ، ونصب علی قری مارین باصفهان
 ولكنه عزل عنه أيضاً . ثم أورد شعرہ . و ترجمہ أيضاً فی (خوشگو) و (تغ - ص ۷۵) .
 و (روشن - ص ۳۵۵) .
- (دیوان شمس الدین الطبسی) راجع شمس طبسی .
- (دیوان شمس الدین فقیر) راجع دیوان فقیر فی الفاء .
- ۲۵ (دیوان شمس الدین القاضی) قال سنگلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۲ ص ۲۶۷ »

انه رأى ديوانه بخط مختار بيك القزوينى « مختار الخطاطين » . وجاء بهذا العنوان ايضاً فى (كلستان مسرت - ص ٤٩٧) . واطنه شمس طبسى أو شمس نسائى أو شمس هروى .
(٢٩٩٣ : ديوان شمس الدين قمشى اوشعر) وأصله من جاسب من توابع قم . ذكره فى (نش - ص ٢٣٢) .

• (٢٩٩٤ : ديوان شمس الدين قواس اوشعره) تبريزى ، أورد شعره فى (دجا - ص ٢٠٧) عن « عرفات العاشقين » .

(٢٩٩٥ : ديوان شمس الدين كاشى اوشعره) المتوفى بتبريز فى (٦٠٢) و هو الذى جمع ديوان ظهير الفاريابى . كما فى تاريخ كزیده (ص ٨٢١) . وتوجد فى مقدمة نسخة من ديوان ظهير الموجودة بمكتبة (سيهسالار) ان الجامع للديوان شاعر جاء من وطنه الى تبريز لزيارة الظهير ، وكان قد توفى الظهير فى (٥٩٨) فجمع ديوانه واهداه الى مجد الدين ملك الصدور قاسم الايادى . . . كما ذكر فى فهرسها (ج ٢ ص ٦٣٣) . وليس هو شمس الدين كاشى المذكور بعد .

(٢٩٩٦ : ديوان شمس الدين كاشى) ذكره فى تاريخ كزیده (ص ٨٢١) بعد ذكره لشمس الدين كاشى المذكور آنفاً ، فقال له قسايد مصنوعة مدح بها الخواجه بهاء الدين صاحب الديوان الجوينى . ونظم تاريخاً بالعربية ، ومات فى هذه السنتين - وتأليف كزیده فى ٧٣٠ - ١٥ (أقول) وقد وقع بين ادباء كاشان خلاف فى (٤ - ٦٧٣) هل ان شعر الظهير الفاريابى اقوى ام شعراً نورى ؟ فبعث شمس الدين الكاشى بقصيدة الى مجد همكر يستفتيه فى ذلك ، فاجابه بالقصيدة المعروفة . ولعل هذه القضية وقعت فى أوان شبابه . هذا قد خلط فى « حبيب السير » فى الجزء الاول من المجلد الثالث (ص ١٠٩ ط : طهران على الحجر - وج ٣ ص ١٩١ ط : طهران على الحروف) بين الشمسين الكاشانيين هذين .

(٢٩٩٧ : ديوان شمس الدين كرت اوشعر) حارب المغول وكسرهم ثم كسروه واستسلم الى چنگيز ومات (٦٧٦) ترجمه و اورد شعره فى (نش - ص ١٦) و (تغ - ص ٧٥) .

(٢٩٩٨ : ديوان شمس الدين كرماني اوشعره) واسمه المير شمس الدين ، من اكابر البلدة . أورد شعره فى (تس ٢ - ص ٣٨) .

(۲۹۹۹ : دیوان شمس الدین الکوفی) وهو ابو القاسم علی ، ناظر الکوفة . ولد (۵۳۶) ذکر ابن انجب فی « الدر الثمین فی أسماء المصنّفين » أنّه ناوله دیوانه بخطّه علی ماحکی عنه السید تاج الدین ابن زهرة ، وقال کان السید شمس الدین بن المختار من آل الحسین الأصغر ، سیداً متأدباً شاعراً نقیباً بالکوفة .

• (دیوان شمس الدین گیلانی) راجع شمس گیلانی .

(دیوان شمس الدین گیلانی) شارح کلشن راز مرّ بتخلصه « ائیری » فی (ص ۵۴) .

(دیوان شمس الدین لاهیجی) راجع « ائیری » فی (ص ۵۴) .

(دیوان شمس الدین لاهیجی) راجع شمس الدین معلم .

(دیوان شمس الدین لطیفی) یأنی فی اللام .

۱۰ (۳۰۰۰ : دیوان شمس الدین معلم) القاضی اللاهیجانی المولد ، لازم السلطان الشاه

اسماعیل الفاتح من اول ظهور الدولة الصفویة وصار صدر الممالك ، وكان یعلم بعض الشاهزادات وترك الاشغال اخيراً ، وتجاوز عمره التسعین ، وكان حیا فی زمن تألیف التحفة السامیة (۹۵۷) كما ذكر مع بعض شعره فی (تس ۲ - ص ۵۱) و (روشن - ص ۳۵۶) .

(۳۰۰۱ : دیوان شمس ساوئی اوشعره) هو السید شمس الدین الحسینی الکاشانی

۱۵ الهجاء . كان والده متولی مقبرة بابا شجاع فی کاشان . ترجمه معاصره سام میرزا فی (تس ۲ - ص ۴۴) وأورد شعره .

(دیوان شمس السمرقندی) مر بما اشتهر به بعنوان الحکیم سوزنی فی (ص ۴۷۶) .

(دیوان شمس سمرقندی) راجع شمس أعرج .

(۳۰۰۲ : دیوان شمس شیرازی اوشعر) ترجمه فی (ض - ص ۳۶۴) و ذکرانه کان

۲۰ مراد الخواجه حافظ الشیرازی واستاد قوام الدین ابی اسحاق وغیره ، وتوفی (۷۷۲) وأورد رباعیته . و کذا فی (کلشن - ص ۲۲۵) وقال کان ماهراً فی الموسیقا . و کذا فی « فارسنامه - ج ۲ ص ۱۴۸ » .

(۳۰۰۳ : دیوان شمس شیرازی اوشعره) المعروف « تیشی » جاء من شیراز الی

اصفهان و کاماهراً فی الموسیقا ، فتقرب عند الشاه عباس الأول فاباح له بیع الخمر علناً

۲۵ فی چهارباغ . ترجمه و اورد شعره فی (نر ۵ - ص ۱۴۷) .

(٣٠٠٤ : ديوان شمس طبسى) هو شمس الدين محمد بن عبد الكريم القاضى بهراة الى ان توفى (٦٢٦) ترجمه فى تاريخ كزیده (ص ٨٢١) ، قال و ديوانه مشهور . وترجمه مفصلاً فى (دولت - ٣) وفى « آثار البلاد - ص ٢٧٢ » و « لباب الالباب - ١١ » (ج ٢ ص ٣٠٧) و (نثر - ص ٦٧) و مرآت الخيال (ص ٣٨) و (هفت - ص ١٩) و (تغ ٧٦) و (روشن ٣٥٦) و (ض - ص ٣٦١) ولكن فى (مع - ج ١ ص ٣٠٦) ذكر انه توفى (٦٢٤) .
 قال ورايت ديوانه بشيراز فى مكتبة النواب فريدون ميرزا فى حدود الفى بيت . وقد خلط شعره مع شعر ظهير الفاريابى فطبع باسم ظهير فى اصفهان ، وقال كاتب المقدمة للطبعة : ان ظهير قد يتخلص « شمس » . وقال سنگلاخ فى (امتحان الفضلاء - ج ١ ص ١٢٢ و ١٥٢) انه رأى نسختين من ديوانه احديهما بخط احمد مشهدى « غزال العين » والاخرى بخط المير محمد . وتوجد نسخة من ديوانه تشتمل على الفى بيت فى (المجلس) ١٠
 كما فى فهرسها (٣ : ٣١٦-٣١٨) وراجع شمس الدين قاضى .

(ديوان شمس كاشى) راجع ديوان شمس الدين كاشى .

(٣٠٠٥ : ديوان شمس فخرى) هو شمس الدين بن فخر الدين الاصفهانى ، من شعراء الشاه ابى اسحاق جمال الدين بن محمود ، ومعاصر الخواجه حافظ الشيرازى . له « معيار جمالى » ألفه باسم الشاه المذكور فى العروض والقوافى والبديع واللغة ونظم لكل مادة ٥٥ فى لغته شعراً يستشهد به لمورد استعماله بالفارسية ، وكلها مديح للشاه المذكور . وله « معيار نصرتى » الفه باسم اتابك نصرة الدين حاكم لرستان فى (٧١٣) . كان يسكن قم أولاً فى (٧٣٢) وبها نظم « مخزن البحور وجمع الصنائع » وبعد ذلك سافر الى شيراز ولحق بالشاه ابى اسحاق .

(٣٠٠٦ : ديوان شمس قيس رازى او شعره) هو شمس الدين محمد بن قيس الرازى ٢٠ ويعبر عن نفسه فى شعره بشمس قيس . كان معاصراً لسعد بن زنگى (٥٩٩ - ٦٢٥) وابنه ابى بكر بن سعد (٦٢٨ - ٦٥٨) . له « المعجم فى معايير أشعار العجم » مطبوع مرتين و « المعرب فى معايير اشعار العرب » و « الكافى فى العروض والقوافى » وله فى كل منها اشعار كثيرة . وله « حدائق المعجم » ولعله اختصار من المعجم كما فى فهرس ريو ، وتحقيق القزوينى فى مقدمة طبع المعجم فى بيروت (١٣٢٧) . ٢٥

- (۳۰۰۷ : دیوان شمس گلیایگانی) وهو الشيخ اسدالله الملقب ایزد کشسب بن محمود الکلیایگانی نزیل اصفهان . ولد حدود (۱۳۰۳) وتوفی (۵ ج ۱ - ۱۳۶۶) مرّله « تحفة السفر » وتذکرة « شمس التواریخ » و « جنة النفوس » و « حياة الانسان » و ترجم نفسه فی شمس التواریخ وفي « نامه سخنوران » (ص ۹۴) . الآتی . وترجمه المهدوی .
- ۵ فی « شعرای معاصر اصفهان - ص ۲۷۹ » و ذکر دیوان شعره .
- (دیوان شمس گیلانی) راجع شمس گیلانی .
- (۳۰۰۸ : دیوان شمس مشرقی) توجد مائتی غزل له ادخلت فی دیوان شمس تبریزی کما میزها ونقحها بدیع الزمان فروزانفر ، و اشار الیه فی کتابه فی احوال المولوی (ص ۱۵۰ - ۱۵۱) .
- ۱۰ (دیوان شمس المعالی) راجع دیوان قابوس وشمگیر .
- (دیوان شمس مغربی) یأتی بتخلصه « مغربی » الشيخ محمد .
- (۳۰۰۹ : دیوان شمس منشی أوشعره) وهو شمس الدین محمد بن فخر الدین هندوشاه النخجوانی له اشعار فی کتابه « دستور الکاتب » المذكور فی (ج ۸ ص ۱۶۵) و کتابه الآخر « صحاح الفرس » الذی صحّحه و علّق علیه و هیأ للطبع ، عبدالعلی طاعتی
- ۱۵ الرشتی بطهران کما سیأتی فی الصاد .
- (۳۰۱۰ : دیوان شمس نسائی) قال فی (تش - ص ۱۳۴) و (تغ - ص ۷۵) و (روشن - ص ۳۵۵) ان القاضی شمس الدین النسوی اصله من نسا و کان بنیشابور . وقال سنکلاخ فی (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۵۹) انه رای (۸۸ قطعة) من دیوان شمس نسوی بخط جعفر هروی الخطاط . وقال فیها (ج ۱ - ص ۱۹۴) انه رای (۳۲ ورقة) من دیوان شمس
- ۲۰ نیشابوری بخط حالی اصفهانی باباشاه ، والظاهر انهما متحدان . کما أظن أنه هو الذی ذکر فی (مع ۱ ص ۳۰۶) بعنوان شمس اورجندی ؛ القاضی شمس الدین منصور بن محمود صدر الشریعة . و راجع شمس الدین القاضی .
- (دیوان شمس نیشابوری) راجع شمس نسائی .
- (۳۰۱۱ : دیوان شمس هروی) و اسمه القاضی شمس الدین محمد . توجد شعره ۲۵ فی جنک عند (فخر الدین النصیری) قال فی (تغ - ص ۷۶) نشأ بهراة وتقرب عند

صدر الدولة نظام الملك وزير السلطان جلال الدين بسمرقند و مات (۶۲۴) و دیوانه فی ألفی بیت ، و آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۲۵) .

(۳۰۱۲ : دیوان شمسی اوشعره) عدّ بهذا العنوان من شعراء الشيعة فی کتاب « بعض مثالب النواصب » المؤلّف فی القرن السادس (ص ۲۵۲) .

- ۷۰ (۳۰۱۳ : دیوان شمسی اوشعره) ذکره القزوينی فيما زاده علی مجالس النفائس فی (مجن ۶ ص ۳۰۵) وعدّه من شعراء سلطان سعيد ، وذلك بعد ذكره شمسی بدخشانی فی (ص ۲۸۹ منه) فيظهر تعددهما . و كذا اطلق ذكره فی « گلستان مسرت - ص ۶۷ » .
- (۳۰۱۴ : دیوان شمسی بدخشانی) المعاصر للجامي . واسمه شمس الدين . ترجمه و آورد شعره . فی (حسينی - ص ۱۷۱) و (خوشگو) و فی (نخ - ص ۷۶) و (روشن - ص ۳۵۹) و المير عليشير فی (مجن ۶ - ص ۱۱۸ و ۲۸۹) نقلاً عن ملا محمد بدخشی .
- ۹۰ (۳۰۱۵ : دیوان شمسی بغدادی) ابن عبد الملك البغدادي و والد عهدي البغدادي كان حيا فی (۹۷۵) فترجمه ابنه فی « گلشن شعرا » و قال اعتزل عن الخلق و نظم ثلاثة دواوين علی بحر المثنوی . وله ديوان فی الغزل و آورد شعره بالفارسية والتركية . و يوجد فی مكتبة كوپر لی برقم (۲۹۴ قسم الادب) نسخة من مثنويه الفارسی « منظر الابرار » فی قبال « مخزن الاسرار » للنظامی ، قدّمه للسلطان سليمان . كذا ذكر فی « العراق بين الاحتلالين - ج ۴ - ص ۱۰۹ و ۲۹۳ » .

(۳۰۱۶ : دیوان شمسی شیروانی اوشعره) كان سراجاً . ترجمه و آورد شعره معاصره فی (نس ۵ - ص ۱۶۶) و عنه فی (دجا - ص ۲۰۸) .

(۳۰۱۷ : دیوان شمسی همدانی اوشعره) ترجمه و آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۲۶) و قال توفي (۸۲۵) و قيل فی تاريخه : [شهيد کوی دوست] .

- ۲۰ (۳۰۱۸ : دیوان شمعی همدانی اوشعره) من احفاد فرا حسنخان الحاکم بهمدان . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ۲ - ص ۴۳) و حکي شعره عن سمعه منه و آورد شعره فی « گلستان مسرت - ص ۱۸۷ » .

(دیوان شمیم اصفهانی) راجع شمیم شیرازی .

- ۲۰ (۳۰۱۹ : دیوان شمیم شیرازی) الحاج محمد علی المعروف « حکاک » سافر الى

مشهد خراسان ولاقى الحاج ملاهادى السبزواردى المتوفى (۱۲۸۹) وكان له ولد اسمه على محمد شميم، أيضاً له شعر حسن، كان حياً عند تأليف فرصت لا تار عجم، فترجم الوالد وابنه فى (عم - ص ۵۵۹). وقد طبع ديوان شميم بالهند فلعله له أولمن بعده.

(۳۰۲۰ : ديوان شميم شيرازى) وهو الميرزا محمد حسين بن الميرزا عبدالكريم.

جاء آبائه من شيراز الى اصفهان ونشأ شميم بها. وصار قاضى العسكر للجيش النادرى ثم نصب كلاًتراً لاصفهان وفى سنته قتله نادر شاه. وكان يكتب بالشكسته جيداً. كذا ترجمه فى (نش - ص ۳۸۰) فى زمرة معاصريه. وترجم ايضاً فى باب الصفوية من روضة الصفا. وطبع ديوان شميم بالهند فلعله له أولمن قبله.

(۳۰۲۱ : ديوان شواء) هو شهاب الدين الكوفى الحلبى المولد والمنشأ والوفاة

۱۰ ابوالمحاسن يوسف بن اسماعيل الكوفى الحلبى، المولود (۵۶۲) والمتوفى (۶۳۵)

المغالى فى التشيع كما ترجمه مصاحبه فى السنين، المؤرخ ابن خلكان فى (ج ۲ ص ۴۱۱) وبسط القول فى ترجمته. قال وله ديوان شعر كبير يدخل فى اربع مجلدات. وترجمه فى «نسمة السحر» وقال كان من كبار الشيعة. و ذكر ديوانه فى كشف الظنون.

(۳۰۲۲ : ديوان شوخى خوانسارى اوشعره) كان ماهراً فى الصنعة فلاحاً نجاراً،

۱۱ عمر ثمانين سنة. ترجمه وأورد شعره فى (نش - ص ۲۰۸) و (خوشگو) و (روشن - ص ۳۵۹) و (پژمان - ص ۲۴۵).

(۳۰۲۳ : ديوان شوخى هروى اوشعره) وهو مولانا شوخى بن الشيخ أبى سعيد لاده.

ذكره وأورد شعره فى (مجن ۳ - ص ۲۵۷ و ۸۲) ولاده بمعنى الأحمق.

(۳۰۲۴ : ديوان شوخى يزدى اوشعره) كان ماهراً فى الصنعة أيضاً، وقبره بمسجد فرط

۲۰ (فرد) يزد. ترجمه وأورد شعره فى (تس ۵ - ۱۶۰) و (كلشن - ص ۲۲۶) و (تش يز - ص ۲۹۸). وقيل فى تاريخ وفاته فى (۹۹۰):

شوخی آن بی قرنیۀ عالم

از عرب تا عجم ب صنعت او

شرح تاريخ فوتش آن پرسید

که نبودش درین زمانه قرین

ندهد کس نشان بروی زمین

گفتمش «جای او بهشت برین»

۲۱ (۳۰۲۵ : ديوان شورش اوشعره) مدح منوچهر خان فذكره فى «المدايح

المعتمدية » .

(٣٠٢٦ : ديوان شورش عشق) لسعد الدين صاحب القارى بالهند . طبع بدكن حيدر آباد فى (١٣٠٩) على الحجر فى (٤٤٨ ص) .

- (٣٠٢٧ : ديوان شورش شيرازى اوشعره) واسمه امير افشار الملقب « كريم پور » ابن قدمعلى ، ينتسب الى بيت الزند . ولد بفسا من توابع شيراز و تعلم هناك وجاء الى طهران ودخل فى كلية الحقوق لكن الحكومة طردته منها . وفى (١٣٦٩) نشر جريدة شورش . وبعد سقوط حكومة تامين النفط زجّوه فى السجن ، ثم صبا عليه النفط وأحرقوه هناك حياً . ولاحول ولا قوة الا بالله فهو احد الشهداء بيد المغاربة الصليبيين .

(٣٠٢٨ : ديوان شورش لكهنوى اوشعره) واسمه السيد على . ترجمه واورد شعره فى (روشن - ص ٣٦١) وقال كان تلميذ ميرزا قتيل .

(٣٠٢٩ : ديوان شورى اصفهانى) الميرزا احمد بن محمد هاشم الخطاط فى النسخ والوزير لامامقلى ميرزا ابن محمد ولى ميرزا ابن الفتحة ليشاه . ترجمه معاصره فى (مع - ج ٢ - ص ٢٤٨) وفى (روشن - ص ٣٦١) .

(ديوان شوریده) مرّ بعنوان بابا شوریده .

- (٣٠٣٠ : ديوان شوریده) الحاج محمد تقى بن عباس الشيرازى المولود (١٢٧٤) او (١٢٨٠) كما فى مجلة ارمغان والمتوفى (١٣٤٥) يزيد على اربعة عشر الف بيت كما ترجمه مفصلاً فى « ادبيات معاصر - ص ٦١ » و ترجمه فى (عم - ص ٢٦٦) و قيد ولادته كما ذكر فى فارسنامه (ج ٢ ص ١٤٨) و القى وزير المعارف بايران على اصغر حكمت فى (١٣٠٥ ش) خطاباً مفصلاً فى وصفه ادرج فى العدد السادس من السنة السابعة من مجلة ارمغان . توجد نسخة من ديوانه صححه ولداه حسن احسان وحسين شيفته ، بمكتبة (المجلس) كما فى فهرسها (٣ : ٣١٨) وأخرى عند (فخر الدين) تحت رقم (٥٢) وطبع غزلياته ابنه الاحسان بطهران فى (١٢٠ ص) . وكان له خط جيّد ، طبع بخطه كليات سعدى على الحجر بمبئى فى (١٢٩٦) وتعرف كليات سعدى طبعة شوريدة بانها من أحسن طبعات سعدى . و ترجمه الشيخ أسد الله ايزدكشسب فى « نامه سخنوران - ص ١١١ » . وطبع له « آذر » فى (٥٣ ص) بطهران فى (١٣٢٠ ش) .

(۳۰۳۱ : دیوان شوق اکبر آبادی) واسمه الشيخ آلهی بخش . سافر من اکبر آباد الى فرخ آباد وتقرب عند الميرزا مظفر بخت التيمورى . و ديوانه فى (۳۰۰۰ بيت) مات فى اواسط المائة الثالثة عشرة . أورد شعره فى (گلشن - ص ۳۲۶) . و نقل عن ديوانه فى ذيل كشف الظنون .

• (دیوان شوق حيدر آبادی) لميرزا غلام محمد عرب . طبع فى (۱۳۵۱) مرّ باسمه « آتش ياره » .

(۳۰۳۲ : دیوان شوق کاکورى اوشعره) واسمه محمد انعام الدين خان ابن محمد يحيى الدين ، من اعيان تلك القصة الهندية . أورد شعره فى (گلشن - ص ۲۲۷) .

(۳۰۳۳ : دیوان شوقى اردستانی اوشعره) أورد شعره فى (خوشگو) وقال : هجاء شفائى . ۱۰

(۳۰۳۴ : دیوان شوقى اصفهانی) الميرزا جواد بن ابى القاسم ولد (۱۲۹۹) باصفهان ومات بکربلا زائراً فى (۲۵ محرم - ۱۳۷۱) ودفن بها . طبع ديوان باصفهان فى (۳۴۰ ص) فى (۱۳۳۳ ش) مع مقدمة لعزیز الله المسعودى فى احواله . ترجمه فى شعرای معاصر اصفهان (ص ۲۸۴) .

۱۰ (۳۰۳۵ : دیوان شوقى تبریزی) كان من شعراء سام ميرزا وفى نكبتہ قرّ الى الهند .

عند همايون پادشاه ، ومات بکابل فى اواسط المائة العاشرة اورد شعره فى (تش - ص ۳۰) ، وعنه فى (گلشن - ص ۲۲۸) وغنهما فى القاموس التركى ثم الريحانة . وقال فى (دجا - ص ۲۰۸) : انه من المنسوبين الى الخواجه رشيد الدين الوزير . وكان خطاطاً بالنستعليق .

و کامنشیاً لسام ميرزا ، سافر الى الهند ومات بکابل (۹۵۴) له ديوان مشتمل على القصائد والغزل فى (۴۰۰ بيت) وله « ترجمة ديوان على (ع) » نظماً فارسياً ، ترجمه فى (۱۸۸۵) ،

للسطان يعقوب آق قوينلو ، توجد نسخته عندى (عند محمد على تربيت بتبريز) . (أقول) ،

وبعض هذه الخصوصيات يطابق شوقى يزدى المذكور فى (تس ۵ - ص ۱۰۹) وذکرناه

فى (ص ۵۵۰) فلعله صحف اليزدى بالتبريزى ، أوانه الذى ذكر فى (تس ۶ - ص ۱۸۶) ،

وقال انه جالس الشعراء حتى صار شاعراً .

۲۰ (۳۰۳۶ : دیوان شوقى تفرشى اوشعره) من سادات تفرش . اورد شعره فى (روشن -

(ص ۳۶۱) .

(۳۰۳۷ : دیوان شوقی خوبشانی اوشعره) ترجمہ معاصرہ سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۷۱) واورد رباعیتہ .

(۳۰۳۸ : دیوان شوقی خراسانی) الشیخ موسی الحائری بن محمد علی بن مراد الخراسانی نزیل الحائر الحسینی الی ان توفی بهافی مدرسة البقعة فی حدود (۱۳۳۳) • عن عمر طویل ، وهو المشهور بالکیمیای ، ناظم قصيدة « البتول العذراء » المذکور فی (ج ۳ - ص ۱۶) و دیوانہ فارسی تخلصہ فیہ « شوقی » ذکرہ مصاحبہ السید ہبہ الدین ومن شعرہ المطبوع قصة « ضامن آهو » للامام الثامن .

(۳۰۳۹ : دیوان شوقی خوارزمی اوشعرہ) وهو مولانا شوقی من بلدة جيجك تو ، واصلہ من خوارزم ، كثير المطالعة والتفكر . ترجمہ واورد شعرہ الفارسی والترکی فی ۱۰ (مجن ۳ - ص ۶۴ و ۲۳۷) .

(۳۰۴۰ : دیوان شوقی داراب جردی اوشعرہ) من معاصری المير تقی الاوحدی . آورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۲۸) .

(۳۰۴۱ : دیوان شوقی ساوجی) المير محمد حسن (حسین) بن المير عزيز الله من سادات ساوہ . وله شعر كثير فيها الغث والسمين . كان في شبابه في خدمة الخواجه شعيب وزير الأمانة بكاشان ، وبعد موته سافر الى الهند ورجع ، ثم اراد العودة الى الهند لكنه بقي عند المير جمال سلطان حاكم بندر عباس وتزوج هناك . وله ثلاثة أبناء ، مات احدهم و سافر الآخران الى الهند . ترجمہ واورد شعرہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۳۱) وعنه فی (خوشگو) وزادانه تقرب فی الهند عند جهانگیر . وكذا فی (تش - ص ۲۲۱) وفي « سرو آزاد - ص ۴۹ » و (حسینی - ص ۱۷۴) انه حبسه جهانگیر پادشاه و نجاته ۲۰ قاسمخان ، فرجع الى ايران . ولعله المذکور فی (سرخوش - ص ۶۰) و (تغ - ص ۷۶) . (۳۰۴۲ : دیوان شوقی شوشتری اوشعرہ) اورد شعرہ فی (خوشگو) وقال انه الف دیباچة لیدیوان خاقانی .

(۳۰۴۳ : دیوان شوقی شیرازی اوشعرہ) ترجمہ فی (تس ۵ - ص ۱۷۵) وقال انه ۲۰ كان يمدح القاسم بيك پرناك وقد نال منه صلات جلیلة ، وله قصاید فی مديحه .

(۳۰۴۴ : دیوان شوقی عراقی) ذکر ناله فی (ج ۱۰ - ص ۱۶۴) منظومة «رجوم الشیاطین» فی ردّ المیرزا نعیم السیاح وفی (ج ۸ ص ۱۳۵) «دررالمصائب» واسمه محمد شفیع بن محمد سمیع العراقی (اراکی) المیشمی .

(۳۰۴۵ : دیوان شوقی کاشانی اوشعره) ترجمه و آورد شعره فی (نس ۵ - ص ۱۵۷) وقال انه قليل الشعر .

(۳۰۴۶ : دیوان شوقی همدانی اوشعره) من المعاصرين . اورد شعره فی (پژمان - ص ۲۴۶) .

(۳۰۴۷ : دیوان شوقی یزدی اوشعره) آورد شعره فی (نس - ص ۲۶۱) وقال انه كان خلعاً . و قال فی (خوشکو) انه من اكابر يزد . وقال فی (گلشن - ص ۲۲۹) انه من احفاد الخواجه رشید الوزير . سكن هرات ومات بها (۹۶۳) و دفن بمقبرة الخواجه عبدالله الانصاری . وعنه أخذ ظاهراً فی القاموس التركی ثم عنه الريحانة . و اورد شعره . (پژمان - ص ۲۴۷) .

(۳۰۴۸ : دیوان وی یزدی اوشعره) المنشی لسان میرزا الخطاط بالنسختعليق . ترجمه سام میرزا كذلك و اورد قصایده فی تتبع قصاید امید ی نهرانی و کاتبی فی (نس ۵ - ص ۱۰۹) و راجع دیوان شوقی تبریزی .

(۳۰۴۹ : دیوان شوکت بخاری) واسمه محمد اسحاق . قال النصر آبادی فی (نر ۱۰ ص ۴۴۲) انه جاء الى هرات فی (۱۰۸۸) وهو الآن ساکن بهاءند حاکمها صفی قلیخان و عند حاکم خراسان المیر سعد الدین راقم الشاعر المذکور فی (ص ۳۵۱) ثم قرّ منه الى اصفهان و سكن عند علی بن سهل و بها مات (۱۱۰۷) كما فی « تذکره حزین - ص ۶۶ » الذی اورد که فی صغره ، و (نغ ص ۷۶) و ذیل کشف الظنون . وقال فی (سرخوش - ص ۶۱) ۲۰

لم يخرج من توران شاعر مثله . و نقل المستر براون فی تاریخه (ج ۴ ص ۱۶۷) عن کیب فی تاریخ الشعر العثماني (ج ۱ - ص ۱۳۰) انه كان متبّعاً عند الانراک مدة نصف قرن و ترجم ايضاً فی « سرو آزاد - ص ۱۲۰ » و (حسینی - ص ۱۸۴) و (ض - ص ۳۶۴) . توجد نسخ من ديوانه عند شيخ الاسلام ولي الدين افندي و غيره من مكاتب تركيا ، (بنگاله) و أخرى كتبت حدود الالف والمائة عند (فخر الدين - رقم ۶۴) ۲۰

و اخرى فى مكتبة مدرسة القزوينى فى النجف ، وهاتان مجدولتان بالذهب . يقرب من ديوان الحافظ الشيرازى . وقد طبع بايران كما فى بعض الفهارس .

(ديوان شوكت بلگرامى) مرّ بعنوان « جام شهادت » بالاردوية .

(۳۰۵۰ : ديوان شوكت شيرازى) نزىل طهران . ترجمه معاصره فى (مع - ج ۲

ص ۲۴۸) وقال ان له مقاماً عالياً فى الشعر وانما اذكر بعض اشعاره . ثم اورد عدة من غزلياته فيما يقرب من اربعين بيتاً . وله « يوسف وزليخا » كما فى (دجا - ص ۱۷۵) .

(۳۰۵۱ : ديوان شوكت قاجار اوشعره) هو النواب محمد تقى ميرزا حسام السلطنة

ابن فتحعليشاه ، المتوفى (۱۲۷۸) أرخه فى « آثار عجم - ص ۵۲۹ » وترجمه فى (مع - ج ۱

ص ۳۶) و (انجمن - ۲) و اورد شعره . وهو والد شيخ الرئيس المتخلص « حيرت » .

(۳۰۵۲ : ديوان شوكت قاجار اوشعره) الامير الكبير محمد قاسمخان ارشد اولاد

اعتضاد الدولة سليمان خان بن محمد خان القاجار . ترجمه فى (مع - ج ۱ ص ۳۶) و اورد

بعض غزلياته .

(۳۰۵۳ : ديوان شوكت يزدي) لحسين بن محمد اليزدى الملقب « ناظم الشعراء »

الملاقى اخيراً مع جيحون . وله ديوان مطبوع ، و ديوان آخر غير مطبوع ، كما يظهر

من آيتى فى (تش يز - ص ۳۰۰) .

(۳۰۵۴ : ديوان شوكتى اصفهاني اوشعره) واسمه محمد ابراهيم الاصفهاني نزىل

الهند والمقتول بسوء نية بها . ترجمه النصر آبادى فى (نر - ص ۳۳۶) و اورد جملة من

اشعاره ، وكذا فى (تش - ص ۱۷۹) و (خوشگو) و (روشن - ص ۳۶۱) عن « نكارستان

سخن » و (تنغ - ص ۷۶) و (پژمان - ص ۸۵۸) .

(ديوان شهاب) ذكر بهذا الاسم مطلقاً رجلاً فى (مجتس ۶ - ص ۱۵۶) و (بهش ۲

ص ۳۸۵) الاول معمائى والثانى هزال . وقال سنكلالغ فى « امتحان الفضلاء - ج ۱ -

ص ۳۱۹ » انه رأى مختصر ديوان شهاب بخط عبدالرزاق ابن اخت المير عماد . ولعلهما

احداً لاثنين بعد هذا .

(۳۰۵۵ : ديوان شهاب أيبوردى) واسمه شهاب الدين . قال سنكلالغ فى (امتحان

الفضلاء - ج ۱ - ص ۲۱۴) رأيت منتخب ديوانه بخط زره اسفرائينى محمد حسين . ولعله

متحد مع شهاب باخرزى .

(٣٠٥٦ : ديوان شهاب ارسنجاني اوشعره) واسمه حسنعلی و كان يلقب « صدر الشعراء » . اطرى شعره وادبه فى (عم - ص ٢٤٩ و ٥٦٠) وقال كان يسكن شيراز وكذا فى (پثرمان - ص ٢٤٨) .

(٣٠٥٧ : ديوان شهاب اصفهاني) واسمه الميرزا نصر الله . مدح منوچهر خان گرجى باصفهان قبل ان يصل الثلاثين من عمره فذكره فى « المدايح المعتمدية » وجاء الى طهران فى (١٢٥٤) وتقرب عند الميرزا آقاسى ، ولقبه الشاه « تاج الشعراء » . وكان آبائه قضاة الجيش القارجارى . وله شاهنامه قاجارية . وترجمه أيضاً فى (المآثر - ص ٢٠٤) و(مع - ج ٢ ص ٢١٩-٢٢٤) و(ض - ص ٤٥٤) و« گنج شايگان - ص ٢٤٤ - ٣٢٤) . وتوجد نسخة من ديوانه فى (سپهسالار) كما فى فهرسها (ج ٢ - ص ٦١٩) فى (٨٠٠٠ بيت) ونسخة عند (الملك) برقم (٥٣١٨) .

(٣٠٥٨ : ديوان شهاب اصفهاني اوشعره) واسمه محمد طاهر . أصله من اصفهان وسافر الى شيراز فى (١٢٣٣) وتقرب عند حسينعلی ميرزا . ثم سكن حويزة بخوزستان ويعرف بشهاب لرستانى أيضاً ، وكان خطاطاً جيداً بالنسخ ، مدح منوچهر الگرجى فذكر فى « المدايح المعتمدية » بعد ذكره لشهاب اصفهاني المير نصر الله .

(٣٠٥٩ : ديوان شهاب باخرزى) واسمه شهاب الدين شرف الملك . قال سنگلاخ (فى امتحان الفضلاء - ٢ : ٩٠) رأيت ديوان قصايد به خط محمد طاهر اعتماد الدولة . ولعله المذكور فى (اللباب - ٦) بعنوان الصدر الاجل شهاب الدولة والدين شرف الملك صاحب الاستيفائى .

(ديوان شهاب بخارى) راجع عمق بخارى ، وشهاب سمرقندى .

(٣٠٦٠ : ديوان شهاب تبريزى) فى مصائب الحسين (ع) بالتركية طبع للمرة الثالثة فى مجلدين صغيرين ، اولها فى (٢٦٤ ص) فى تبريز على الحجر .

(٣٠٦١ : ديوان شهاب قرشيلى اوشعره) واسمه على شهاب من شعراء القرن التاسع . كان له مناظرات مع الشيخ آذرى الذى كان اسمه حمزة فكان يفضل اسم حمزة على اسم على ، وقد اجابه شهاب برباعية فضل فيه اسم على على حمزة . ترجمه واورد شعره فى

(دولت - ٦) وقال كان يمدح محمد جو كى بن شاه رخ الذى مات (٨٤٨) و كذلك فى (تش - ص ٧٠) وترجمه فى (لط ١ - ص ١٧) و فى الريحانة نقلاً عن سفينة الشعراء (ص ١٩٤) والقاموس التركى ، وفى (روشن - ص ٣٦٢) . وترجم ولده السرى فى (مجى ٣ ص ٦٧ و ٢٤٠) وقد ذكرناه فى (ص ٤٤٥) .

- (٣٠٦٢ : ديوان شهاب ترشيزى) واسمه الميرزا عبدالله خان بن حبيب الله خان الخطاط الماهر فى التصوير والعالم فى النجوم وقد عمر طويلاً ، فله شعر تاريخه (١١٣٣) ومات بتربت حيدرى فى (١٢١٥) كما فى (انجمن - ٤) و (مع ٢ - ص ٢٥٣) او (١٢١٦) كما فى (ض - ص ٤٥٤) . كان بهراء فى عهد تيمور شاه الارانى (١١٨٧ - ١٢٠٧) وكان ملازم ابنه محمود (١٢٢٤ - ١٢٤٥) حين كان ولى العهد . رتب ديوانه اولاً بنفسه فى (١٢٠٦) على اربعة اقسام ١ حمد الله ومدح السلطان ٢ مدايح الامراء . ٣ التواريخ ٤ الاهاجى ، ثم الحق به الى (١٢١٤) وكتب له مقدمة ذكر فيها لنفسه «خسرو وشرين» و «يوسف وزليخا» الموجودتان فى (المجلس) كما فى فهرسها (٣ : ٧٠٤) و «بهرام نامه» و «عقد كهر» فى النجوم ، و «تذكرة شعراء» و «مرادنامه» فى وقايع عليمراد زند ، و «تذكرة وزراء» و «تاريخ مجدول» . الستة الاولى منظومات والاخيران منشوران . قال فى (انجمن ٤) ان ديوانه فى عشرين الف بيت ، ولكن النسخة الموجودة فى (المجلس) تشتمل على (٧٥٠٠ بيت) كما فى الفهرس (٣ : ٣٢١) وقال فى رياض العارفين ان اشعاره تزيد على المائة الف . وقد يعرف «شهاب خراسانى» أيضاً . وله ولدان هما ميرزا اختيار شهابى ومرضى محبوب كما سيأتى .

(ديوان الشهاب الحويزى) مر بعنوان ديوان ابن معتوق .

- (ديوان شهاب خراسانى) مرّ بعنوان شهاب ترشيزى . ويأتى شهاب الدين الغزنوى . ٢٠ (٣٠٦٣ : ديوان شهاب دولت آبادى) وهو شهاب الدين احمد بن شمس الدين بن عمر القاضى بدولت آباد بهند ، الملقب «ملك العلماء» له «ارشاد النحو» و «بحر موج» و «بديع البيان» و «شرح بانث سعاد» و «شرح الكافية» و «تفضيل العالم» و «مناقب السادات» و «شرح اصول البزدوى» مات (٨٤٨) ودفن بجونپور . ترجمه فى «خزينة الاصفاء - ج ١ ص ٣٩٠» و (كلشن - ص ٢٢٩) وعنهما فى القاموس التركى ٢٥

ومعجم المطبوعات فالريحانة .

(دیوان شهاب الدین) ذکر بهذا الاسم مطلقاً فی (حسینی - ص ۱۷۱) و کذا فی (بهش ۱ - ص ۳۲۰) فقال وله تصانیف مشهورة . و قال سنکلاخ فی امتحان الفضلاء (ج ۱ - ص ۳۱۹) انه رای مختصر دیوان شهاب بخط عبدالرزاق ابن اخت المیرعماد . ولعلهما احد الآتين بعدهذا .

(۴۰۶۴ : دیوان شهاب الدین استیفائی اوشعره) الصدرالأجل شهاب الدولة والدین شرف الملك . أورد شعره واطراه فی (الباب - ۶) . و مرّ شهاب باخزری .

(۴۰۶۵ : دیوان شهاب الدین بخاری اوشعره) اورد شعره فی (تش - ص ۳۲۱) فی شعراء بخارا، وقال اسمه شهاب الدین احمد . ثم ذکر بعده فی شعراء سمرقند : شهاب الدین احمد السمرقندی فهما اثنان .

(دیوان شهاب الدین جمندی) راجع شهاب مرندی .

(دیوان شهاب الدین الحویزی) مرّ بعنوان دیوان ابن معتوق .

(دیوان شهاب الدین خاندان) مرّ بعنوان حسین بن شهاب الدین .

(۴۰۶۶ : دیوان شهاب الدین الرازی اوشعره) من ابناء المشایخ فی ری . ذکر فضائله و اورد شعره فی (تش ۵ - ص ۱۳۶) .

(۴۰۶۷ : دیوان شهاب الدین السهروردي اوشعره) و هو شیخ الاشراف ابو الفتح یحیی بن حبیب المقتول بحلب (۵۸۷) ترجمه ابن خلکان والجمامی فی النفحات (ص ۵۳۰) و اورد كثيراً من شعره العربی . و فی (مع ۱ - ص ۳۱۲) و (ض - ص ۳۶۲) و (روشن - ص ۳۶۲) اوردوا شعره الفارسی .

(۴۰۶۸ : دیوان شهاب الدین السهروردي) مرّ فی (ص ۴۷۸) و ترجمه ایضاً فی (تش - ص ۲۲۶) و (روشن - ص ۳۶۲) و اورد فی گلستان مسرت (ص ۳۸۵) شعراً فی تاریخ ولادته ، وهو :

اکمل الأولیا شهاب الدین

سال مولود او بدان یقین

وفی تاریخ وفاته (۶۳۲) :

« ساکن اوج جنت والا »

شد رقم سال نقل آن بالا

وراجع شهاب الدين العارف ، و شهاب الدين عمر .

(٣٠٦٨ : ديوان شهاب الدين طيب) واسمه شهاب الدين بن عبدالكريم . قال في « حسيني - ص ١٧٣ » له منظومة « شفاء المرض » و « امساكي » وغيرهما في الطب والمجربات الصحية ، ثم اورد بعضها .

• (٣٠٦٩ : ديوان شهاب الدين طلحة) قال في (الباب - ١٠) الاجل شهاب الدين ابوالحسن طلحة ، اشعاره كثيرة واكثرها الرباعيات .

(ديوان شهاب الدين العارف) قال سنكلاخ في (امتحان الفضلاء - ج ٢ - ص ٢٦٨) انه رأى ديوانه بخط مختار بيك ، مختار الخطاطين . ومقصوده شهاب الدين السهروردي المذكور آنفاً .

(ديوان شهاب الدين عمر) كما في (حسینی - ص ١٦١) وقدمر بعنوان السهروردي ١٠ آنفاً وفي (ص ٤٧٨) .

(٣٠٧٠ : ديوان شهاب الدين غزنوي اوشعره) شهاب الدولة والدين محمد بن رشيد الرئيس . المتوفى (٥٩٨) ترجمه و اطرى شعره الكثير في (الباب - ٦) . وقال في (نش - ص ١١٣) ولد ونشأ بغزنة ومدح بهرامشاه . وكذا في (روشن - ص ٣٦٣) . و (پژمان - ص ٢٤٨) .

١٥ (٣٠٧١ : ديوان شهاب الدين مداراني) و مداران من بلاد الهند . واسمه شهاب الدين ابن جمال الدين و يقال له شهاب متمزه كما مدحه الأمير خسرو الدهلوي . له قصائد ذات التزامات مشكلة . اورد في (مع ١ - ص ٣٠٤) قرب مائة بيت منها .

(٣٠٧٢ : ديوان شهاب الدين الملكي اوشعره) واسمه شهاب الدين احمد بن الملا علي بن الملا قاسم بن نعمة الله الشيرازي الاصل المكي المولد . كان جده ظهير الدين ٢٠ له مدرسة بشيراز . وولد والده الملا علي بمكة . اورد شعره الذي نظمه في (١٠٧٤) في سلافة العصر (ص ١٨٢ - ١٨٧) يمدح والد المؤلف .

(٣٠٧٣ : ديوان شهاب زوزني) قال سنكلاخ في (امتحان الفضلاء - ج ١ ص ١٢٢) رأيت ديوانه بخط المير محمد .

٢٥ (٣٠٧٤ : ديوان شهاب ساوجي) هاجر الى الهند في عهد همايون پادشاه . وبهامات

(٩٤٢ = شهاب الثاقب) كما في تاريخ ميرخوند . ترجمه كذلك واورد شعره في (گلشن - ص ٢٢٩) .

(٣٠٧٥ : ديوان شهاب ساوجي) واسمه الحاج جناب بن هداية الله الساوجي المتوفي بالنجف (١٣٣١) كان شاعراً معمرأ . رايت ديوانه بخطه الجيد عند السيد الحاج ابو محمد الساوجي المتوفي بالنجف (١٣٣٣) .

(٣٠٧٦ : ديوان شهاب سمرقندي) الأجل الأفاضل شهاب الدين احمد ابن المؤيد السمرقندي البخاري . له ديوان نقل عنه في (اللباب - ١١) وسماء في (مع - ج ١ - ص ٣١٠) شهابي سمرقندي ، وقال ولد بنسف وسكن سمرقند ، وأورد كثيراً من شعره . وترجمه في (تش - ص ٣٣٥) في شعراء سمرقند وأورد شعره ، و (تغ - ص ٧٧) و (روشن - ص ٣٦٢) عن « نكارستان سخن » .

(ديوان شهاب شيرازي) مرّ بعنوان شهاب ارسنجاني .

(٣٠٧٧ : ديوان شهاب گرماني) اسمه شهاب الدين . ترجمه واورد شعره في (روشن - ص ٣٦٣) ولعله بياني المذكور في (ص ١٥٠) .

(ديوان شهاب لرستاني) مرّ بعنوان شهاب اصفهاني .

(٣٠٧٨ : ديوان شهاب مازندراني) واسمه ميرزا عمران بيگ . سافر الى الهند وتقرّب عند عبدالمطلب خان با كبر آباد . وقتل بايدي اللصوص فيها . نظم « رزم نامه » لذي الفقار الدولة . نقل عنها في (روشن - ص ٣٦٤) عن « آفتاب عالمتاب » .

(٣٠٧٩ : ديوان شهاب مرندي او شعره) واسمه القاضي شهاب الدين . من الشعراء المعاصرين لسام ميرزا . ترجمه في (تش ٤ - ص ٧٧) واورد شعره ، ولكن جاء في الطبع غلطاً « جندی » بدل مرندي ، والصحيح ما كان في نسخة تربيت التي نقل عنها في (دجا - ص ٢١٠) . وكذا في (روشن - ص ٣٦٣) .

(ديوان شهاب معمائي) يأتي بعنوان شهاب هروي ومرّ « حقيرى » .

(ديوان شهاب مؤيد) مرّ بعنوان شهاب سمرقندي .

(ديوان شهاب نسفي) مرّ بعنوان شهاب سمرقندي .

(ديوان شهاب هروي) المعمائي من مشاهير شعرائها ولاسيما في المعما . له رسالة

« منظومۃ فی المعما » . ذکرہ فی (تس ۵ - ص ۱۲۷) وقال فی (روشن - ص ۳۶۴) ان اسمہ ملا شہاب الدین . کان بہرۃ عند بابر شاہ ظہیر الدین ، وجاء الی الہند ومات (۹۴۲) وقد مرّ بتخلصہ « حقیری » .

(۳۰۸۰ : دیوان شہاب ہمام اوشعرہ) وهو شہاب الدین فخر الکتاب محمد بن ہمام المعروف بشہاب ہمام . ترجمہ کذلک واورد شعرہ فی (اللباب - ۶) .

(۳۰۸۱ : دیوان شہاب ہمدانی اوشعرہ) واسمہ المیرزا محمود الغمامی الہمدانی من اعضاء انجمن دانش بہمدان . اورد شعرہ محمد باقر ألفت فی « دانشنامہ » المطبوع (۱۳۴۲) . و (پژمان - ص ۲۴۸) .

(۳۰۸۲ : دیوان شہاب ہندی) واسمہ القاضی شہاب . قال سنگلاخ فی (امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۶۰) انه رای قصابیدہ بخط جعفر الہروی . و اورد شعرہ ایضاً فی (روشن - ص ۳۶۲) .

(۳۰۸۳ : دیوان شہابی ترشیزی) اسمہ میرزا اختیار بن المیرزا عبداللہ خان المتخلص بشہاب المذکور فی (ص ۵۵۳) واخ مرتضیٰ محبوب . ترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۲۴۹) و ذکرانہ توفی قبل سنین من تألیفہ و کان دیوانہ فی المسودۃ ، ولم ادر الی یدمن وقع . و ذکر بعض رباعیاتہ الّتی کتبہ بخطہ فی دیوان « ہدایت » مؤلف المجمع .

(۳۰۸۴ : دیوان شہابی خجندی اوشعرہ) ترجمہ و اورد شعرہ فی (اللباب - ۱۱) وسماء شہابی غزال خجندی . و ذکر معارضتہ مع شمس خالہ المذکور فی (ص ۵۳۹) . و ذکر ایضاً فی تاریخ بیہقی وتعلیقات النفیسی ج ۳ ص ۱۳۵۲ - ۱۳۵۵ و ۱۵۳۴ - ۱۵۵۰ .

(دیوان شہابی سمرقندی) مرّ شہاب سمرقندی .

(دیوان شہابی غزال) راجع شہابی خجندی .

(۳۰۸۵ : دیوان شہابی قزوینی) اسمہ السید عبداللہ من سادات قزوین . ترجمہ سام .

میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۳۶) واورد شعرہ فی (تش - ص ۲۲۶) و (پژمان - ص ۲۴۸) .

(۳۰۸۶ : دیوان شہابی ہروی) واسمہ المیر عبدالوہاب بن عبدالرزاق اٹکہ ، وابن

اخت سہیلی جغتائی (شیخم) ترجمہ واورد شعرہ فی (مجن ۵ - ص ۱۰۹ و ۲۸۳) قال

و جمع دیوانه بنفسه و سماه « ابدال نامه » و فی نسخه تخلصه « سہائی » فلعلہ المذکور فی (ص ۴۷۸) .

(۳۰۸۷ : دیوان شہباز اوشعرا) وہی شاعرة کردیہ فارسیہ بنت شہناز خان الدنیلۃ . مدحت حسنعلی میرزا قاجار ابن فتح علیشاہ والی خراسان . ترجمہا و اورد شعرہا فی « خیرات حسان » و عنہ فی « ازرابعہ تاپروین - ص ۱۶۰ » .

(دیوان شہر آشور) اسم لخمس قصاید فارسیہ للفیض الکاشانی المولی محسن ؛ میمۃ و دالیۃ و نونیۃ تاتی فی الشین .

(۳۰۸۸ : دیوان شہرت شیرازی) واسمہ الشیخ حسین الطیب . کان من الأعراب و نشأ بفارس و سکن الہند و تقرب عند محمد أعظم طبیباً خاصاً . ولقبہ فرخ سیر « حکیم الممالک » و فی عہد محمد شاہ حج البیت ، و مات بشاہ جہان آباد فی (ذی الحجۃ - ۱۱۴۹) رأی دیوانہ آزاد بلکرامی ف ذکرہ فی « سرو آزاد - ص ۲۰۱ » و نقل عن منتخب دیوانہ . و عنہ أخذ ظاہر اہدایت فی (مع - ج ۲ - ص ۲۵۰) و (انجمن ۴) و قال (خوشگو) فی احوال تأثیر تبریزی : انہ بعث ب دیوانہ الی حکیم الملک شہرت الشیرازی الی الہند فاشتہر هناك . و توجد شعرہ فی « گلستان مسرت - ص ۱۵۴ » و توجد دیوانہ مع منتخب دیوان کمال خجندی فی (بنکالہ) . و ترجمہ فی (حسینی - ص ۱۸۴) و فی (نغ - ص ۷۷) قال ان دیوانہ اربعۃ آلاف بیت .

(۳۰۸۹ : دیوان شہرت لکھنوی اوشعرہ) و هو النواب افتخار الدین علی خان . تلمذ علی محمد حسن قتیل . اورد بعض شعرہ فی (گلشن - ص ۲۳۰) .

(۳۰۹۰ : دیوان شہرۃ قاجار) و اسمہ علیرضا ابن السلطان فتحعلیشاہ و اخ محمد رضا میرزا المتخلص « افسر » لأئمہ . قال فی ناسخ التواریخ انہ الولد العشرین لفتح علیشاہ . ولد (۱۲۱۸) و سکن ملایر یرتزق من اقطاع اعطاه والدہ و مات هناك . توجد دیوانہ بمکتبۃ (المجلس) بخط زوجۃ الشاعر المسماة « دلدار خان » لرستانی ، فی (۱۷۰۰ بیت) قصاید و غزلیات و مثنویات ، و علیہ تقریظ لفریدون میرزا کتبہ فی (۱۳۲۳) کما فی فہرس المجلس (۳ : ۳۲۳) و ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۶) و رايت قصیدۃ لشہرت فی مديح الرضا (ع) ضمن مجموعۃ دوتھا شاعر یتخلص « مداح » فی (۱۲۸۵) عند

السید محمد الجزائری فی النجف . ولعله لهذا الرجل .

(۳۰۹۱ : دیوان شهره قمی) واسمه أحمد نعمت اللهی من المعاصرين . طبع له هناك

« اندیشه های من ، یا دامنه های خیال » فی (۲۲۷ ص) .

(۳۰۹۲ : دیوان شهریار اوشعره) وهو الشاهزاده ابن نورالدین جهانگیر پادشاه و شهر

نور جهان بیگم . جلس بعدایه ثم أسمل عینیه آصف خان . أورد بعض شعره فی (گلشن ص ۲۳۹) .

(۳۰۹۳ : دیوان شهریار تبریزی) قصاید وغزلیات ورباعیات للمیرزا محمد حسین

المعاصر . طبع جزئه الأول فی (۱۳۱۰ ص) فی (۲۱۴ ص) ثم اعيدا خیراً فی (۶۱۹ ص)

وجاء شعره فی « کنکرة نویسندگان - ص ۲۱۲ » .

۱۰ (دیوان شهریار) راجع دیوان عمادی شهریار .

(۳۰۹۴ : دیوان شهریار خراسانی اوشعره) قال فی (اللباب - ۱۱) ان قصاید غیر

مشهورة ولكن رباعياته معروفة سائرة .

(۳۰۹۵ : دیوان شهرین اصفهانی) واسمه کاظم . ولد حدود (۱۳۰۱ ش) طبع له فی

(۱۳۲۲ ش) « عشق وشاعری » وعلى ظهره أن له « اشعار جدید » و « افکار و مناظر »

۱۵ ترجمه وأورد شعره فی (شعراى معاصر اصفهان - ص ۲۸۹) .

(دیوان شهسوار بیگ) یأتی بعنوان تخلصه « نادم » .

(دیوان شهشاهانی) راجع دیوان نیران اصفهانی .

(دیوان شهفینی) راجع دیوان شهفینی .

(۳۰۹۶ : دیوان شهلای یزدی) المیر محمد علی بن عبدالوهاب من بیت المدرسی

۲۰ ییزد ، وصاحب « تذکره شبستان » المذكورة فی (ج ۴ ص ۳۵) . ترجمه آیتی فی

(تش یز - ص ۳۰۰) و مرّ حفیده آگهی یزدی .

(۳۰۹۷ : دیوان شهنای) من المعاصرين اسمه احمد . ولد بمشهد خراسان حدود (۱۳۴۴)

وطبع له « غنچه ها » بطهران .

(۳۰۹۸ : دیوان شهناز اعلامی) وهی بنت المیرزا ابی تراب ثقة الاعلام النائنی الذی

۲۵ توفي (۱۳۴۶) ابن المیرزا ابی طالب بن محمد بن علی رضا النائنی . ولدت باصفهان

فی (۱۳۰۴) وتخرجت من كلية الآداب بطهران . ترجمها و آورد شعرهائی شعرای معاصر اصفهان (ص ۴۲) وسخنوران نامی معاصر (ص ۲۷) .

(۳۰۹۹: دیوان شهناز نائنی اوشعره) واسمه عباس خان . آورد شعره معاصره آیتى فى (تشیز - ص ۳۰۰) وعنه فى تاریخ نائین فى (ج ۴ ص ۱۴۹) .

• (۳۱۰۰: دیوان شهودی اصفهانی اوشعره) واسمه المیر حسین الرمال . اطرى اخلاقه النصر آبادی فى (نر ۹ - ص ۲۹۳) وقال عمرا کثر من سبعین سنة . ولم یذکر اسمه الحسین فنقلناه عن (نخ - ص ۷۷) و (گلشن - ص ۲۳۹) وقال هذا انه اصفهانی او خراسانی ، ولذلك قال فى (روشن - ۳۶۷) انه خراسانی .

(۳۱۰۱: دیوان شهودی سبزواری اوشعره) ترجمه و آورد شعره فى (خص ۸ - ص ۳۱۱) و (نخ - ص ۷۷) .

(۳۱۰۲: دیوان شهودی لاهیجی) معاصر السلطان یعقوب . ترجمه و آورد شعره نقلا عن دیوانه فى (تش - ص ۱۶۲) وقال ان شعره ليس بشعر . وذکر حکم القاضی اللاهجی باهداردمه .

(۳۱۰۳: دیوان شهودی یزدی) ترجمه و آورد شعره فى (روشن - ص ۳۶۷) قال واسمه محمد على جاء الى الهند فى عهدا کبر شاه . وله مثنوی «عدم نامه» .

۱۵ (۳۱۰۴: دیوان شهی شیرازی اوشعره) ترجمه و آورد شعره معاصره فى (تس ۵ - ص ۱۴۹) .

(۳۱۰۵: دیوان الشهيد الاول) الشيخ شمس الدين محمد بن جمال الدين مكى بن محمد بن حامد الجزينى الشهيد فى (۹ - ج ۲ - ۷۸۶) جمعه الشيخ محمد رضا بن الشيخ زين العابدين بن شمس الدين العاملی ، من أحفاد شيخنا الشهيد الناظم . والجامع شاب فاضل معاصر .

(۳۱۰۶: دیوان شهید بلخی) الشيخ ابو الحسن . من شعراء آل سامان . اعترف بفضلہ الرودکی وراثه حين مات فى (۳۲۵) بقطعة جاء فى ترجمته فى (اللباب - ۸) . قال وكان ينظم بالعربية والفارسية ونقل شعره العربى عن «حماسة الظرفاء» لأبى محمد عبد الكافى الزوزنى . وترجمه ايضاً فى (تش - ص ۲۹۹) . والريحانة عن القاموس التركى . وقال

۲۵

محمد دبیرسیاقی فی مقدمہ « گنج بازیافتہ » انہ جمع اشعارہ وانہ سیطبع دیوانہ .
 (۳۱۰۷ : دیوان شہید دزفولی اوشعرہ) آورد شعرہ فی « مخزن الدرر » لحقیر
 الدزفولی المذکور فی (ص ۲۵۸) و کان معاصراً لہ .

(۳۱۰۸ : دیوان شہید شیرازی اوشعرہ) و اسمہ المیرزا عبداللہ الطیب المتوفی
 (نیف و ۱۲۷۰) ترجمہ فی « آثار عجم - ص ۵۶۰ » .

(۳۱۰۹ : دیوان شہید قمی) ذکر النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۶۷) انہ نزل الی
 اصفہان قبل سنین و ہاجر منها الی الہند وبہا توفی ، و ذکر بعض شعرہ . و اعلہ متحد
 مع شہیدی قمی الآتی .

(۳۱۱۰ : دیوان شہید لاهیجانی) المیر محمد ہاشم کان یذکر انہ من سادات
 لاهیجان ، و سافر الی البلاد و منها الی اصفہان فی عصر النصر آبادی کما ذکرہ فی (نر ۹ - ص ۳۵۰)
 و اشار الی غزلیاتہ الکثیرہ . و عنہ اخذ فی الریحانۃ ، و فی (روشن - ص ۳۶۹)
 سماہ شہیدی لاهیجی .

(۳۱۱۱ : دیوان شہید لاهوری اوشعرہ) و اسمہ میرغازی . ابن اخت راسخ . مات
 (۱۱۳۰) ترجمہ و آورد شعرہ فی (حسینی - ص ۱۸۴) و کذا فی (خوشگو) .

(۳۱۱۲ : دیوان شہیدی بختیاری) نزیل طهران فی عصر رضا قلیخان . و قد مدح
 السلطان محمد شاہ و وزیرہ و سائر الارکان . ترجمہ (مع ۲ : ۲۴۵) و آورد ما یقرب
 من اربعین بیتا من شعرہ .

(۳۱۱۳ : دیوان شہیدی خراسانی) و هو الحاج میرزا حبیب اللہ بن المیرزا ہاشم
 ابن المیرزا ہدایہ اللہ ابن المیرزا مہدی الخراسانی الشہید . ولد (۱۲۶۶) . ترجمہ فی

مطلع الشمس و عبر عنہ بسید المجتہدین امام الجماعة بمسجد گوہر شاد . و ترجمہ
 تلمیذہ السید حسن المشکان الطبسی فی مجلۃ دبستان و قال کان یخطب و یعظ الناس اکثر
 من ساعتین متصلاً . تلمذ علی المیرزا حسن الشیرازی بسامراء و المیرزا حبیب اللہ الرشتی
 فی النجف ، و تعلم اللغۃ الافرنسیہ و توفی بمشهد (۲۷ شعبان ۱۳۲۷) و دفن بصفة الشاہ
 طہماسب . طبع دیوانہ حفیہ حسن حبیب بطهران فی (۱۳۷۶) و یتخلص فیہ « حبیب »
 و « حبیبیا » و ان اشتهر بالشہیدی . هذا ما ذکرہ محمد شہید نورائی فی خطاب ألقاه فی ۲۵

حفلة ذكرى له . هذا وقد طبع مجموعة من شعره بعنوان « کنج گهر » فی (۱۳۷۰) جمعها عباس زرین قلم .

(۳۱۱۴ : دیوان شهیدی قمی) اوبابا شهیدی . ترجمه واورد بعض مطالعه سام میرزا

فی (تس ۵ - ص ۱۰۶) و ذکر انه کان « ملک الشعراء » للسلطان یعقوب و کان شعره مرغوبا ثم سافر الى الهند و بعض بلاد گجرات و بهاتوفی (۹۳۵) واورد بعض شعره ایضاً . و نقل فی

(حسینی - ص ۱۷۰) اخذ الصلة الكثيرة من عادلشاه بالهند . و ترجمه فی (تش - ص

۲۳۲) و تتبع ضمیری دیوانه ، ب دیوان سماه « خجسته فال » كما ذكر فی (ج ۷ - ص

۲۶۱) . و قال سنکلاخ فی « امتحان الفضلاء - ج ۱ ص ۱۱۵ » انه رأى دیوان غزله بخط

سلطان محمد نورا . و ترجمه ایضاً فی (مع ۲ : ۲۳) . و کذا فی (خوشگو) و (تغ -

۱۰ ص ۷۷) و حبیب السیر الجزء الرابع من المجلد الثالث (ص ۱۱۵) كما فی « رجال حبیب السیر » .

(۳۱۱۵ : دیوان شهیر رامپوری اوشعره) وهو الحافظ خان محمد خان بن غلام محمد

خان بن غلام حسین خان ، تلمیذ اسد الله غالب . کان والده من حکام الانکلیز بلکهنو

و لقب « افتخار الشعراء » . اورد شعره فی (گلشن ۲۳۰ - ۲۳۸) .

(۳۱۱۶ : دیوان شهی شیرازی اوشعره) ترجمه واورد شعره فی (تس ۵ - ص ۱۴۹) .

(۳۱۱۷ : دیوان الشهید فی) للشيخ ابي الحسن علي بن الحسين الحلبي قال فی الرياض

عندنا قصيدة من ديوانه و فی مجالس المؤمنین ذکره بعنوان علی بن الحسین الشهیدیه

و قال ان الشيخ السعيد محمد بن مکی الشهید فی (۷۸۶) قد شرح احدى قصائده الكثيرة

فی اهل البيت وهی التي فی مدح الامیر (ع) . ولما بلغ الناظم اعتناء الشهید بقصيدته

۲۰ و شرحه اياها مدحه بقطعة فی عشرة ابيات و ارسلها الى الشهید تشکراً منه . و فی الرياض

عبر عنه بالشهیدیه تارة كما فی الامل و المجالس و تارة بالشهیدیه و الظاهر ان الثاني تصحيف .

(۳۱۱۸ : دیوان شیبانی کاشانی) ابونصر فتح الله خان بن محمد کاظم بن حسین خان

الکاشانی . کان آبائه حکام کاشان فی العهد القاجاری . له « فواکه السحر » و « مقالات

سگانه » و « خطاب فرخ » و « جواهر مخزون » و « لآلی مکنون » و « تنگ شکر »

۲۵ و « درج گهر » و « مسعودنامه » و « یوسفیه » و « کامرانیه » و « زبدة الآثار »

و «مطايبات» و «نصائح منظوم» و «عنوان بيان» و «شرف الملوك» و «فتح وظفر» كلها منظومات و توجد الاخير في المجلس كما فصلها في فهرسها (٣ : ٥١٩) وقد انتخب من كل واحد منها مجموعة طبعت باستانبول في (١٣٠٨) و له ديباچه على « مظهر العجائب » للعطار طبعت (١٣٢٣) وهذه كلها غير ديوانه المطبوع بطهران في (٢٠٤ ص) ومات بطهران عن ثمان وستين سنة في (١٣٠٨) ترجمه في (المآثر والآثار - ص ٢٠٤) وفي (مع ٢ : ٢٢٤) واورد ما يقرب من الف وثلاثمائة بيت من قصائده. وتوجد نسخة من ديوانه كتبت في دار النصره هرات في (شوال ١٢٧٣) في (٣٠٠٠ بيت) عند (الملك) برقم (٥١٥٩).

(٣١١٩ : ديوان شيبك خان) ابن براق خان اوزبيك من نسل چنگيز خان و سلطان ماورالنهر من (٩٠٦) واستاصل هو اولاد سلطان حسين ميرزا بايقرا في (٩١٣) وبقي ١٠ بعدها مدة الى ان قتله بعض عسكره . ترجمه واورد شعره في (تس ١ - ص ١٩).
(ديوان شيخ آذرى اسفراينى) المتوفى (٨٦٦) كما في شاهد صادق مؤلف «جواهر الاسرار» قال سنكلاخ في «امتحان الفضلاء - ١ : ١١٤» انه رأى ديوانه بخط محمد ابريشمى . ومرّ في (ص ٣).

(ديوان شيخ ابوالحسن خرقانى) مرّ في الالف . ١٥
(ديوان الشيخ ابى سعيد ابى الخير) مرّ في الالف (ص ٤١) قال سنكلاخ في «امتحان الفضلاء - ١ : ٦٠» انه رأى ديوان رباعياته بخط المير على الهروى . وقد طبع سعيد النفيسى ثمانمائة رباعية منسوبة الى الشيخ بعنوان «سخنان منظوم ابوسعيد ابوالخير» بطهران في (١٣٧٤) مع مقدمة وتعليقات مفصلة .

(ديوان شيخ الاسلام بخارى) اسمه خواجه هاشم ياتى في الهاء . ٢٠
(ديوان شيخ الاسلامى) يطلق غالباً على الشيخ احمد الجامى نظير حجة الاسلام على الغزالى . مرّ في (ص ١٨٨) .

(ديوان الشيخ جمال الدين البروجردى) ترجمه في (تس ٥ - ص ١٧٨) ، ومرّ في (ص ٢٠٣) .

(ديوان الشيخ الحر) نسخته عند (الملك - ٩٠٢) ومرّ في (ص ٢٣٣) . ٢٥

(دیوان شیخ ذوالنون) القزوينی الذی عاشہ سام میرزا عشر سنوات مرّ فی (ص ۳۴۲)

(دیوان شیخ الرئيس) مرّ بعنوان حیرت قاجار فی (ص ۲۷۴) .

(دیوان شیخ الرئيس) ابن سینا حسین بن عبداللہ مرّ فی (ص ۲۶) .

(دیوان شیخ رباعی) مرّ فی حرف الراء بعنوان رباعی فی (ص ۳۵۴) . وترجمہ فی (مطلع

الشمس ج ۲ ص ۴۳۶) .

(دیوان شیخ زادہ) ذکرہ فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۴) ولعلہ اللاهیجی المذكور فی

(بہش ۲ - ۳۸۳) .

(۳۱۲۰ : دیوان شیخ زادہ الانصاری) ترجمہ ایضاً معاصرہ فی (مجن ۴ - ۱۰۲ و ص

۲۷۷) و ذکر انہ ابن الشیخ عبداللہ دیوانہ . واورد شعرہ المعما و ذکر شعر امہ و شعرابیہ

۱۰ ایضاً . و مرّ امہ «بیدلی» فی (ص ۱۵۳) .

(۳۱۲۱ : دیوان شیخ زادہ پورانی) خلیفہ الشیخ ابی سعید البورانی العارف الخطاط

الشہیر . ترجمہ فی (مجن ۴ - ص ۹۷ و ۲۷۵) واورد شعرہ . و هو غیر جلال الدین ابو یزید

پورانی المتوفی (۸۶۲) المذكور فی النفحات (ص ۴۵۱) .

(دیوان شیخ زادہ لاهیجی) اسمہ الشیخ احمد بن الشیخ محمد اللاهیجی . یأتی تخلصہ

۱۰ «فدائی» ترجمہ سام میرزا فی (تس ۴ - ص ۶۷) و (بہش ۲ - ص ۳۸۳) و ذکر شعرہ .

(۳۱۲۲ : دیوان شیخ زادہ زوزنی) لہ «جام جمشید» قال سنکلاخ فی «امتحان الفضلاء -

۱ : ۱۵۹ » انہ رای «منتخب جام جمشید» هذا بخط جعفر ہروی .

(دیوان شیخ شطاح) مرّ فی (ص ۵۲۶ و ۳۹۰) و توجد عدة اوراق من شعرہ فی کتاب

«تحفة العرفان فی احوال روزبہان» لحفیدہ ابراہیم .

۲۰ (دیوان شیخ صفی) جدّ الصفویۃ . نسبوا الیہ اشعار یأتی فی الصاد .

(دیوان شیخ علاءالدولہ رازی) یأتی فی العین .

(دیوان شیخ علاءالدولہ سمنانی) یأتی فی العین .

(دیوان شیخ کمال دیلمی) یأتی فی الکاف .

(دیوان شیخ کمال سبز واری) یأتی فی الکاف .

۲۰ (دیوان شیخ جمغنائی) مرّ بعنوان سہیلی جمغنائی . وقد طبع فی الہند فی (۱۲۵۵)

منظومة کلمات قصار علی (ع) للجامی باسم « آیات جلی » فتوغرافیا بخط « شیخ نظام شیخ » الخطاط الامیرانی فی القرن العاشر . واطنه هذاالرجل . الذی ترجم فن (مجن ۳ - ص ۵۶ و ۲۳۰) ایضاً .

۵ **۳۱۲۳ : دیوان الخواجه شیخ محمد المستوفی** (باصفهان . ترجمه معاصره سام میرزا فی (تس ۳ - ص ۶۱) واورد شعره .

۳۱۲۴ : دیوان شیخ نجم ساوجی (من اقرباء قاضی عیسی قاضی عسکر (أوالصدر) للسلطان یعقوب . وبینہ و بین الوزیر المیرعلیشیر مصافات و مراسلات . ترجمه سام میرزافی (تس ۴ - ص ۷۲) و (مجن ۶ - ص ۱۱۹ و ۲۹۵) واورد اشعره .

۳۱۲۵ : دیوان شیخی اردیلبی (اشعره) ترجمه واورد شعره فی « ریاض الشعراء » و (روشن - ص ۳۷۰) و (دجا - ص ۲۱۰) .

۱۰ **۳۱۲۶ : دیوان شیخی طبسی** (اشعره) ترجمه واورد شعره فی (مجن ۳ - ص ۸۰ و ۲۵۵) وقال سافر الى العراق والحجاز و مهر فی الموسیقا و رجع الى هراة .
(**دیوان شیخی فوشنجی**) کما فی (لط ۱ ص ۲۲) والصحیح « مسیحی » کما فی (قزمج ۱ ص ۱۹۶) .

۱۵ **(دیوان شیخی قهستانی)** نظم تاریخ وفات الامیر قوام الدین نصرالله السنجانی فی ۸۲۰) کما فی رجال حبیب السیر (ص ۵۹) ولا اظنه شیخی کرمانی .

۳۱۲۷ : دیوان شیخی کرمانی (ترجمه معاصره سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۵۲) واورد شعره .

۳۱۲۸ : دیوان شیخی هروی یزدی (ترجمه آیتی فی (تش یز - ص ۳۰۱) و ذکرانه هاجر من هرات الى یزد فی (۹۶۸) وکانت فی لسانه لکنه .

۲۰ **۳۱۲۹ : دیوان شیدای اردکانی** (اشعره) واسمه آقا محمد من فقهاء یزد ، و توفی بها (۱۳۳۷) . ترجمه واورد شعره الآیتی فی (تش یز - ص ۳۰۱) و قال بلغ عمره الخمس والثمانین .

۳۱۳۰ : دیوان شیدای اصفهانی (واسمه المیرزا عباس خان بن اسحاق بن ربیع الدهکردی . ولد فی السبت (۱۴ ذی الحجة - ۱۲۹۹) بشهر کرد . کان والده نائب

۲۵

الحکومة. وتلمذ علی علماء اصفهان وبرع فی الفقه والادب والخط. فاسس باصفهان جريدة « بلدیة اصفهان » ثم اسس مجمعاً ادبياً سماه « انجمن دانشکده » وبقي هذا المجمع أربع عشر سنة ، و نشر مجلة « دانشکده » لسان حال للمجمع خرجت منها سبعة ، اعداد فتوقفت ثم نشر ثانياً خمسة اعداد وتوقفت أيضاً . وتوفي شیدا باصفهان فی (الثلاثاء ۲۴ - ج ۱ - ۱۳۶۹) . وله دیوان . ترجم شیدا فی « نامه سخنوران - ص ۱۱۴ » وأورد شعره فی مجموعة « دانشنامه » لألفت ، و « شعرای معاصر اصفهان - ص ۲۹۱ » و « تاریخ جراید و مجلات ج ۲ ص ۲۰ و ۲۷۲ » و تممه الشیخ محمد علی الحبيب آبادی .

(۳۱۳۱ : دیوان شیدای اصفهانی) السید عبدالله بن محمد علی شا کر چالشری ولد بچالشر فی (۱۲۹۶) تلمذ علی جده لأمه ملا علی جناب . وسكن اصفهان ودخل فی انجمن دانشکده . وطبع شعره فی مجلة « دانشکده » كما ذکر فی مجموعة « دانشنامه » لألفت فی (۱۳۴۲) . و دیوانه یشتمل علی عدة آلاف بیت کما فی « شعرای معاصر اصفهان ص ۲۹۴ » .

(۳۱۳۲ : دیوان شیدای اصفهانی) معاصر رضاقلیخان هدایت ، واسمه محمد علی . نشأ بشیراز و مات بهاف فی (۱۲۱۴) . ترجمه و اورد شعره . فی (مع ۲ - ص ۲۴۹) و (انجمن - ۴) .

(۳۱۳۳ : دیوان شیدای اکبر آبادی) للمولوی مهدی بن محمد متقی الکاوری ولد ونشأ بفتحپور من توابع اکبر آباد . وتقرب عند جهانگیر (۱۰۱۴) وشاه جهان (۱۰۳۷) . کان هجاء طعن فیہ اقرانه و کان ممن غضب علیه جهانگیر تعصباً واراد اخله من الهند ، لانه وصف الخمر ، فاعتذر عنه وقال :

بوصف می ز صراحی دوباره قلقل می به از چهار قلش گفت و فارغ از تکفیر
وهو یومی الی قول الجامی :

از صراحی دوباره قلقل می نزد جامی به از چهار قل است

فعفی عنه جهانگیر ، وفی آخر ایامه اعتزل فی کشمیر ومات (۱۰۶۲) وله مثنوی « دولت بیدار » فی قبال « مخزن اسرار » للنظامی . ونقل فی « سرو آزاد - ص ۸۲ » عن « صبح ۲۵

صادق « ان له مائة الف بيت من الشعر وفي (نر ۱۱ - ص ۴۴۴) خمسين الف . و ترجمه فی (سرخوش - ص ۵۶) و (خیال - ص ۹۱) و (حسینی - ص ۱۷۸) و (خوشگو) و (گلشن - ص ۲۳۹) و (تغ - ص ۷۸) و القاموس التركي ثم الريحانة . و توجد « غزليات شيدای هندی » عند (دهخدا) بطهران .

۵. **(۳۱۳۴ : دیوان شیدای تبریزی)** کان والده الميرزا علی بیگ کلاتر تبریز فی عهد الشاه طهماسب ، ثم فرالى قندهار . و اما شیدا فکان اسمه چلبی بیگ و يعرف بالعلامة جاء فی شبابه الى شیراز و تعلم علی فضلائها مثل الميرزا جان الباغنوی و رجع الى قزوین ولما سمع اکبر شاه صیت فضله دعاه الى الهند . و کان اکبر شاه وسیع المشرب لا يتعصب للصحابة و لذلك اتهمه اصحاب السنة فی دینه ، فلما تقرب شیدا عنده اتهم انه الف رسالة فی « ردّ الانبياء » . ثم اّنه بدل تخلصه الى « فارغ » . ترجمه و آورد شعره فی ۱۰ (نر ۶ - ص ۱۵۸) و عنه فی الريحانة . و كأنه يخاطب من أعانهم فی ظلمهم من الحکام والملوک حيث يقول :

تو تا بچند خوری خون خلق و من تا کی اثر ز ناله دل های ناتوان دزدم
(۳۱۳۵ : دیوان شیدای توسرگانی اوشعره) آورد شعره (پژمان - ص ۲۵۸) .

۱۰. **(دیوان شیدای چلبی)** راجع شیدای تبریزی .
(۳۱۳۶ : دیوان شیدای شبستری اوشعره) قال فی (دجا - ۲۱۰) نقلًا عن « حدیقة الشعراء » ان شعره ترکیه .

(دیوان شیدای علامه) راجع شیدای تبریزی .

- (۳۱۳۷ : دیوان شیدای کردستانی)** اسمه الميرزا عبدالباقی می اولاد الوزراء . له قرب الفی بیت و توفي (۱۲۴۴) کما ترجمه فی (مع ۲ : ۲۴۶) .
(۳۱۳۸ : دیوان شیدای نسفی) نزیل بخارا و شاعر حا کما فی عصر النصر آبادی . آورد شعره فی (نر ۱۰ - ص ۴۴۲) .

(۳۱۳۹ : دیوان شیدای همدانی اوشعره) جاء شعره مکرراً فی « گلستان مسرت » **(دیوان شیدای هندی)** راجع شیدای اکبر آبادی .

- (۳۱۴۰ : دیوان شیدای یزدی)** وهو الميرزا ابوالحسن من فضلاء سادات یزد ، کان ۲۵

حافظاً ثبناً راویۃ للقصاید . ترجمہ فی (مع ۲ - ص ۲۵۰) وفی (انجمن - ۴) کان آبائہ أيضاً علماء فی اللغة والأدب . وفی (میکده) ان دیوانہ فی ثلاثۃ آلاف بیت . ولہ «نصاب» التزم فی قطعاتہ الصنایع البدیعیۃ ، ولیس فیہا اللغات المذكورۃ فی نصاب الفراهی .

(دیوان شیرخان اوشعرہ) اورد شعرہ فی «گلستان مسرت» ولعلہ شیری لاهوری .
 • (۳۱۴۱ : دیوان شیرعلی اوشعرہ) العارف الماهر فی الخط والمعما والانشاء . ترجمہ واورد شعرہ فی (مجن ۴ - ص ۱۰۰ و ۲۷۳) .

(دیوان شیر مردان) مرّ بتخلصہ «برہمن» .

(دیوان شیروانی) یأتی فی المیم «میرزای شیروانی» وفی الفاء فلکی شیروانی .

(۳۱۴۲ : دیوان شیری لاهوری اوشعرہ) ترجمہ و اورد شعرہ فی (طبقات اکبری

۱۰ ج ۲ ص ۴۹۰) و (خوشگو) . و ذکر فی (روشن - ص ۳۷۰) مکاتبتہ مع غزالی مشہدی وسماء غزالی سیالکوٹی .

(دیوان شیرین مغربی) المترجم فی (النفحات - ص ۵۵۰) یأتی بتخلصہ مغربی .

(دیوان شیشہ گر) مرّ بعنوان اسمی خان .

(۳۱۴۳ : دیوان شیفتہ ہمدانی اوشعرہ) و اسمہ الشیخ ابو القاسم من ابناء الکبار

۱۵ والاعاظم . ترجمہ فی (مع - ج ۲ - ص ۲۴۷) واورد شعرہ .

(۳۱۴۴ : دیوان شیوای سدهی) وهو السید علی الطاہری بن محمد رحیم من أحفاد

السید صالح القصیر دفین «بیدہن» من نواحی خوانسار . ولد (۱۳۲۰) ونشأ باصفہان .

طبع دیوانہ باصفہان (۱۳۷۳) فی (۱۶۰ ص) .

(۳۱۴۵ : دیوان شیوای شیرازی) المیرزا سید محمد بن المیرزا محمد رحیم الشیرازی

۲۰ المتخلص «زلال» ترجمہ (پژمان - ص ۲۵۸) ومعاصرہ فی (آثار عجم ص ۵۶۰) و ذکر

شعرہ و اعتذر من عدم ذکر والدہ المرحوم المتخلص «زلال» لعدم الظفر بشعرہ .

(۳۱۴۶ : دیوان شیوای ہمدانی اوشعرہ) و اسمہ المیرزا علی الغمامی ، من أعضاء

«انجمن دانش» بہمدان . آورد غزلہ محمد باقر الفت فی «دانشنامہ» المطبوع (۱۳۴۲)

(۳۱۴۷ : دیوان شیونی قاینی اوشعرہ) . ترجمہ و اورد شعرہ فی (تش - ص ۱۱۶)

۲۵ و «گلستان مسرت - ص ۲۳۵» . و (روشن - ص ۳۷۰) .

« ص »

- ﴿ ٣١٤٨ : ديوان صائب اصفهاني ﴾ محمد علي بن عبدالرحيم التبريزي الأصل - وقال الحزین فی تذکرته (ص ١٢٠) أن أصله من كاشان - ولد باصفهان في (١٠١٦) وهاجر منها في (١٠٣٤) فوصل هرات و كابل في (١٠٣٩) وورد دكن وبرهان پور وتلقّب «مستعد خان» و «مك الكلام» هناك . وفي (١٠٤٢) رجع لزيارة والده ، وفي (١٠٥٠) .
- كان في تبريز وبرهة كان في قم وقزوین واردييل ويزد . وصار « ملك الشعراء » للشاه عباس الثاني ، وانشأله «فتحنامه قندهار» في (١٠٥٩) وتوفي باصفهان ودفن في تكيته في (١٠٨١ او ١٠٧٧) كما في (براون - ٤ : ١٦٧) . ودواوينه متعددة تشتمل على مائتي ألف بيت غير مثنوى «قندهار نامه» و «محمود واياز» وله «بياض» يشتمل على خمسة وعشرين ألف بيت من منتخبات اشعاره ولغيره ، وسمى كل نوع من المنتخبات باسم خاص .
- مثل «مرآة الجمال» و «آرايش نكار» و «ميخانه» وسمى منتخب الغزليات «واجب الحفظ» . وترجمه في (خز - ص ٢٨٧-٢٩٣) وذكر انه كان سني المذهب . فيظهر منه انه في مسافرته الى الهند قرب عشر سنين كان يعمل بالتقية ، والافصلته مع الصفوية تكفي لثبوت مذهبه ، ثم مديحه بعد عوده عن حج البيت ، لثامن الائمة علي بن موسى الرضا (ع) بقصيدة فيها قوله :

١٥

- لله الحمد كه بعد از سفر حج صائب عهد خود تازہ بسلطان خراسان كردم
- وترجمه في (نر ٩ - ص ٢١٧) و «رياض الشعراء» و (نغ - ص ٧٨) . و «سرو آزاد - ص ٩٨» و (حسيني - ص ١٨٨) و (خيال - ص ٨٨) و (سرخوش - ص ٦٢) و (نش - ص ٣٠) و (خوشگو) والقاموس التركي والريحانة وفي (دجا - ص ٢١٧) عن خمس وعشرين كتاباً . و نسخه كثيرة موجودة في (سپهسالار) و (المجلس) و (الرضوية) و (الملك)
- ٢٠

والموصل كما في فهارس مخطوطاتها . وفي (نر ١٢ - ص ٤٨٦) ذكر نسخة كتبه محمد امين النصر آبادي . وطبع اشعاره بنولكشور (١٩٠٤م) في (١٥٢ ص) وكذا في (١٩١٩م) وطبع منتخبه لکمالی حيدر على طهران (١٣٠٥ ش) في (١٦٨ ص) ثم اعاده في (٢٢٤ ص) وطبع منتخبه بطهران في (١٢٠ ص) وطبع منتخب اشعاره الاجتماعية مع احواله لشهيد نورائي بمشهد في (١٣٣٠ ش) وطبع كلياته بطهران في (١٣٣٤ ش) .
 ٥ (ديوان صائب شیرازی) يوجد في مكتبة علي پاشا باسلامبول كما في فهرسها المطبوع واطنه متحداً مع الاصفهاني التبريزي .

(ديوان صائب هندی) كما في الريحانة نقلاً عن القاموس التركي . و هو متحد مع التبريزي وليس غيره .

١٠ (ديوان صائغ خراساني اوشعره) وهو الحكيم شهاب الدين محمد بن علي المعروف « شهاب زرگر » اورد شعره في (اللباب - ١١) وقال كان ماهراً في الشعر والصياغة .

(ديوان الصائغ الرامهرمزي اوشعره) ترجمه الياقوت في معجم الأدباء (ج ٤ ص ٦٥) نقلاً عن القاضي التنوخي ، واطرى توسعه في العلم والادب والنحو والكلام وهو استاد أبي هاشم الجبائي . و كان مداح اهل البيت ، خرج في هيج من العامة فرموه بالمقاييع فاصابه حجر ومات بهافي (٣١٢) وأورد شعره .

(ديوان صائغ هروي اوشعره) هو الحكيم ابوالمحامد محمود بن محمود الجوهرى الصايغ الهروي . ترجمه في (اللباب - ١٠) . وقال كان ماهراً في الصنعة واورد قصيدة من امهات قصائده .

٢٠ (ديوان صائغ تركه) راجع صائغ الدين اصفهاني .

(ديوان صائغ الدين اصفهاني اوشعره) وهو علي بن محمد بن افضل الدين محمد تركه الاصفهاني المذكور في (ج ٤ - ص ٤٣٤) . كان آباءه من خجند ولذا عرفوا بالترك . تلمذ علي اخيه الاكبر منه ومهر في العلوم الغريبة والحروف والتصوف ، ثم جاء به تيمور الى سمرقند مع اخيه واهليهم ونصبوا للقضاء ، ثم سافر الى مصر وتلمذ على سراج الدين البلقيني . ورجع وسكن اصفهان بعد موت تيمورلنك ، ثم ذهب الى

- شیراز عند اسکندر و بعد غلبة شاهرخ على اسکندر ذهب معه الى خراسان، و کتب له « نفثة المصدور » يتبری فيه عما نسب اليه من التصوف والعلوم، و يتستتر بالتسنن، و بقى هناك الى ان اغتال احمدلر، شاهرخ في (٨٣٠) ونجى شاهرخ من الموت ومات ضاربه احمد، فاخذ شاهرخ في الضغط على العلماء والادباء مثل قاسم انوار وصائن هذا ونفاهم بعد التعذيبات الى سجون بعيدة، فاتوا بالصائن الى كردستان ثم تبريز ثم كيلان • ثم نظن زومات في (٨٣٥) كما في « شاهد صادق » او (٨٣٦) كما في نسخة حبيب السير لبهار، كما ذكره في « سبك شناسی - ج ٣ - ص ٢٣٦ » وليس (٨٣٠) كما في روضة الصفا لأنه الف بعد التاريخ كتباً. وقد ذكر بهار تصانيفه، فالعربية منها: « شرح فصول الحكم » الفه (٨١٤) « المفاحص » في الحروف، « الرسالة البائية » في الحروف. « الرسالة الانزالية ». « الرسالة المحمدية ». « حواش واصطلاحات ». « التمهيد » المذكور في ١٠ (ج ٤ - ص ٤٣٤) « البسملة ». « تعليقات على الكشف » « المناهج » « شرح تائية ابن الفارض » ثم ذكر له بالفارسية: « شرح تائية ابن فارض ». « اسرار الصلاة » « الاطوار الثلاثة » في شرح فمنهم ظالم لنفسه. « تحفة علائيه ». « مدارج افهام الافواج » الفه ٨٣١ « رساله در اعتقاد » في رد اتهامه بالتصوف « مناظره بزم ورزم » « شرح لمعات عراقی » « شق القمر وبيان ساعت ». « رسالة انجم » « رسالة نقطه » « معنى ١٥ ده بيت از محیی الدين ». « مبدأ ومعاد » الفه (٨٣٢) « سؤال الملوك » « سلم دار السلام » « ترجمه کلمات على (ع) » « خواص علم الصرف » و اورد في جلها اشعار فارسية و عربية لنفسه.

- (٣١٥٤ : ديوان صائن الدين يحيى او شعره) وهو ابن الخواجه عبدالعزيز التبريزي العارف الشاعر الشهير المتوفى (٦٨٣) ترجمه في (دجا - ص ٢٢٦) وعده من مشاهير الشعراء ٢٠ و اورد قول الشبستري في « سعادتنامه » في حقه.

(ديوان صائن سمناني) راجع صائن هروي .

(ديوان صائن شيرازي) راجع صائن هروي .

- (ديوان صائن هروي) ذكرناه في (ص ٣٨٣) بعنوان « ديوان ركن سمناني » كان ٢٥ امام الجماعة عند طغاييمور ثم عزله وحبسه، وبعد الافراج عنه ذهب الى شیراز وتقرّب عند

شاه شجاع والامير مظفر، ومات هناك (٧٦٥) كما في (خيال - ٤٦) و(تش - ص ٢١٧) و (كلشن - ص ٢٤٥) ولذلك يعرف بالشيرازي، وجاء شعره في مجموعة محمد شفيع الحسيني في الورق (٢٠٥) عند (فخر الدين).

(٣١٥٥ : ديوان صابر آئينه ساز أوشعره) عدة من شعراء ايران وأورد شعره في (كلشن - ص ٢٣٩).

(ديوان صابر اصفهاني) ترجمه واورد شعره في (روشن - ص ٣٧٢). راجع صابر زواره ئي.

(٣١٥٦ : ديوان صابر تبريزي) واسمه الحاج ميرزا عباس قلى المعاصر الساكن بمشهد خراسان. طبع له «توسلات صابر» في المرائي بالتركية مع مقدمة لمصححه سعدى زمان في (١٣٣٤ ش) على الحجر بتبريز.

(٣١٥٧ : ديوان صابر ترمذي) شهاب الدين الاديب صابر بن الاديب اسماعيل الخراساني. قال في (لت - ٢) اصله من ترمذ وبخارا، جاء الى مرو وعارض رشيد الدين الوطواط وتهاجيا. والخاقاني يرجحه على الوطواط. وقد مدح السيد أبا جعفر على بن الحسين قدامة الموسوي (١) الرئيس بخراسان و الساكن بنيشابور. وبعثه سنجر الى

خوارزم يتجسس له عند اتسر، فاخذه اتسر وأغرقه في الجيخون وكان ذلك في (٥٤٦)

واورد تاريخه كذلك في «شاهد صادق» ايضاً. وترجمه ايضاً العوفي في (اللباب - ١٠)

والقزويني في (بهش ١ - ص ٣٤٧) وذكر مدح الانوري (المتوفى ٥٨٠) له. وترجمه

في (تش - ٣٢٧) و (كلشن - ص ٢٣٩) و (مع - ج ١ ص ٣١٤). توجد ديوانه في

(سپهسالار - الفهرس - ٢ : ٥٥٤) و نسخة أتم منه في (المجلس - الفهرس - ٣ : ٢١٢)

٢٠ وثلاث نسخ عند (الملك) منها في (٧٠٠٠ بيت) ونسخة عند (فخر الدين) وأخرى عند

(محمد آقا النخجواني).

(٣١٥٨ : ديوان صابر ديلىمقانى أوشعره) واسمه الحاج رضا نزيل ايروان والمتوفى

بها عن ستين من عمره في (١٣١٢) ترجمه في (دجا - ص ٢١٠).

(٣١٥٩ : ديوان صابر رازي أوشعره) الشاعر الخطيب في رى. ترجمه معاصره سام ميرزا

في (تس ٥ - ص ١٧٦) و(تش - ص ٢١٤) و(پژمان - ص ٢٥٩).

٥ **٣١٦٠ : ديوان صابر زواره‌ای** اوشعره) من سادات اصفهان سافر الى الهند وتمول . ترجمه معاصره في (نر ٣ - ص ٦٥) واورد شعره . واطنه متحداً مع صابر اصفهاني الذي حمل عظام «عرفى شيرازى» الرميم بعد وفاته (٩٩٩) من الهند الى النجف في (١٠٢٧) وتوفى صابر اصفهاني في (١٠٧٠) كما في (تغ ٧٨) .

٣١٦١ : ديوان صابر سمرقندى اوشعره) هو الخواجه بهاء الدين . اورد شعره في (گلشن - ص ٢٤٠) .

٣١٦٢ : ديوان صابر شماخى) واسمه الميرزا على اكبر طاهر زاده . ولد بشماخى تبريز (١٢٧٨) وتوفى (١٣٢٩) طبع ديوانه التركى مكرراً وفيها اشعار اجتماعية تلقت العامة بالقبول ، وطبع بعضها في جريدة «ملانصر الدين» السياسية الانتقادية التى كانت تنتشر فى باكو كما في (دجا - ص ٢١٠) .

٣١٦٣ : ديوان صابر شيرازى اوشعره) قال معاصره في (نر ٩ - ص ٤٢٥) ان اسمه عبدى ويشتهر «دنبه» وهو من واسط الناس يعمل التصانيف والألحان الموسيقية وبعض تصانيفه من شعر نفسه ، وقد سافر الى الهند و مات بها اخيراً . فعلى هذا فهو غير عبدى بيگك الشيرازى الذى ترجمه معاصره في (تس ٣ - ص ٥٩) والمتخلص «نويدى» .

١٥ المذكور في (ج ٧ ص ٢٦٣) .

٣١٦٤ : ديوان صابر شيرازى) الخطاط واسمه آقامهدى وتوفى (نيف و ١٢٨٠) ترجمه في (آثار عجم - ص ٥٦٠) و«فارسنامه ناصرى - ص ١٤٩» . وطرائق الحقائق (٣ : ١١٢) له ديوان ، ومثنوى «فرهاد وشيرين» ذيلاً على «فرهاد وشيرين» لوصال الذى هو ذيل على «فرهاد وشيرين» لوحشى باقى . قال فى اوله :

٢٠ حديثى را كه وحشى کرده عنوان وصالش نیز ناورده بپايان
بتوفيق خداوند يگانه بپايان آرم آن شيرين فسانه
وهو فى (٣٠٦ بيت) توجه نسخه فى (المجلس) كما فى فهرسها (٣ : ٥٢٣) .

٣١٦٥ : ديوان صابر لاهجى اوشعره) واسمه محمد قاسم . كان يتجر مع الروس فغرق سفينته فى البحر ، وهو اليوم خليفة فى احد محلات لاهجان . كذا ترجمه معاصره فى

٢٥

(نر ۹ - ص ۳۷۶) .

(۳۱۶۶ : دیوان صابر مشہدی اوشعرہ) واسمہ محمد علی . ترجمہ و اورد شعرہ فی

(تش - ص ۸۶) و کذا فی « مطلع الشمس : ۲ : ۴۳۶ » و (پژمان - ص ۲۵۹) .

(۳۱۶۷ : دیوان صابر ہمدانی اوشعرہ) و هو السيد احمد من اعضاء انجمن دانش

بہمدان . اورد ألفت غزلہ فی « دانشنامہ » المطبوع (۱۳۴۲) وجاء ذكرہ فی (پژمان -

ص ۲۵۹) و ترجمہ فی تذکرہ علوی (ص ۱۴) وقال انه ابن محمد ہادی . ولد بہمدان

فی (۱۲۷۱) وجاء الى طهران ودخل فی الوزارة الحربية ویتبع فی شعرہ صائب تبریزی .

(۳۱۶۸ : دیوان صابری اوشعرہ) وصفہ فی (دجا - ص ۲۱۰) نقلاً عن « حدیقة

الشعراء » بالارتجال ، وقال شعرہ ترکی ، وکان فی القرن الثالث عشر . واورد شعر صابری

فی (روشن - ص ۳۷۲) . ۱۰

(۳۱۶۹ : دیوان صابر یزدی) الشاعر من السادة المدرسية فی یزد . ترجمہ آیتی فی

تاریخ یزد فی ص ۳۰۲ و ذکر ان له تذکرہ احوال المدرسين فی یزد سماه « تذکرہ

سلسلہ » واورد فیہ کثیراً من شعر نفسه کما مرّ فی (۴ : ۳۵) .

(دیوان صابونی قزوینی) مرّ حافظ صابونی .

(۳۱۷۰ : دیوان صابونی ہمدانی) واسمہ عبد الوهاب . اصلہ من ہمدان بایران . سافر

الى مصر والشام واستانبول . ومات (۹۵۴) له منظومات « نواى خروس » و « مناقب

ملا خداوند گار » و « صراط مستقیم » اوردها فی كشف الظنون . و ترجمہ فی الريحانة

نقلاً عن القاموس التركي .

(دیوان صاحب ابن عباد) راجع دیوان صاحب الوزير .

۲۰ (دیوان صاحب آستر آبادی) راجع دیوان صاحب کبود جامہ .

(دیوان صاحب الاستیفائی) مرّ شهاب الدین الاستیفائی .

(دیوان صاحب بلخی) مرّ فی (ص ۵۲۴) بعنوان شریفی بلخی .

(دیوان صاحب بلغرامی) راجع صاحب قران بلغرامی .

(دیوان صاحب دارا) راجع دیوان صاحب کبود جامہ .

۲۵ (دیوان صاحب الدیلمی) راجع صاحب الوزير .

- (٣١٧١ : ديوان صاحب ديوان جويني اوشعره) وهو الخواجه شمس الدين محمد صاحب الديوان وزير السلطان جلال الدين . قتله ارغون خان في تبريز (٤ - شعبان - ٦٨٣) اورد شعره في (خيال - ص ٣٩ - ٤٠) و (لس - ص ٣٤٥) وقال سنكلاخ في « امتحان الفضلاء - ج ١ ص ١٧٣ » انه رأى شعره بخط معروف الكاتب .
- (ديوان صاحب ديوان على آبادي) راجع صاحب على آبادي .
- (ديوان صاحب ديوان مازندراني) راجع ديوان صاحب على آبادي .
- (٣١٧٢ : ديوان صاحب رام) من قوم كايتيه بلكهنو الشاعر بالفارسية والاردوية . له يد في نظم التواريخ . وكان معاصراً لشاه زمن غازي الدين حيدر المتوفى (١٢٤٣) ونصير الدين حيدر من سلاطين اود . اورد شعره في (گلشن - ص ٢٤٠) .
- ١٠ (٣١٧٣ : ديوان صاحب الروضات) للسيد الميرزا محمد باقر بن زين العابدين الموسوي الخوانساري الاصفهاني المتوفى (١٣١٣) ذكره في ترجمه نفسه . مشتمل على قصايد في مدايح المعصومين ، سمى كل قصيدة باسم خاص : « التحفة المحمودية » « غنبة عسكرية » « شعشة قمرية » « هدية فيروزجية » وغير ذلك وكتب له خطبة خالية عن الحروف المعجمة . اولها [الحمد لله الملك المالك المحمود والواحد الصمد والمصمود اهل الحمد ومسدد العهود ...] فرغ من نظمه (١٢٥١) يوجد عند حفيديه السيد محمد علي والسيد احمد الروضاتيين باصفهان . وقد كمله هذا الاخير مما وجد من اشعاره الغير المدونة . وقد طبع لصاحب الروضات منظومة « قرّة العين في اصول الدين » في (١١٧ ص) على الحجر في (١٣٢٠) باصفهان .
- (٣١٧٤ : ديوان صاحب الزنج) وهو علي بن محمد العلوي الذين ثار بالبصرة على الدولة العباسية خمسة عشر سنة لنجاة السودان ، وقتل بيد الموفق بن المتوكل في ايام المعتمد (٢٧٠) وقد ذكرنا في اخباره ثلاثة كتب في (ج ١ ص ٣٣٣ و ٣٣٦ و ٣٣٧) قال في « عمدة الطالب - ص ٢٨٦ ط : النجف » [وله ديوان مفرد ، رأيت كثيراً من نسخه ، وقد نحل كثيراً من أشعار علي بن محمد الحمانى . . .] وقد اورد له رائية وهائية .
- (٣١٧٥ : ديوان صاحب على آبادي) واسمه الميرزا محمد تقى بن زكى العلوي آبادي المازندراني المعروف « آقا » المتوفى (١٢٥٦) كان وزيراً لعبدالله ميرزا حاكم خمسه ٢٥

- وسهرورد، وجاء طهران في (١٢٣٤) ولقبه الشاه «صاحب ديوان» فتخلص «صاحب» و «صاحب ديوان» وكان قبل ذلك يتخلص «ملالي» كما في نسخة قديمة في (المجلس) ليس فيها تاريخ كما فصله في فهرسها (٣ : ٤٢٢ و ٣٢٨). وقال هدايت في (مع ٢ : ٢٩٨ - ٣١٦) ان ديوانه في ستة آلاف بيت، و كلياته تشتمل على قطعات نثرية هي : ١- تاريخ طائفة قاجار ٢- حكايات على طراز گلستان ٣- مكاتيب ومراسلات. ثم القصايد والقطعات والغزل و الرباعيات و المثنويات. توجد نسختان منه في (المجلس) كتبت الجديدة (١٣٠٢) و نسخة بسپهسالار و نسخة عند (سلطان القرائي) كتبت (١٣٠٢) وترجم صاحب العلي آبادي في «المدايح المعتمدة» و (انجمن ٣).
- (٣١٧٦ : ديوان صاحب قران بلگرامي) كان يتتبع معلم القائني وديوانه مشحون بالأدب المكشوف المستهجن. اورد شعره في (گلشن - ص ٤٣٦).
- (ديوان صاحب قران گورکاني) مرّ بعنوان حسيني گورکاني في (ص ٢٥٥).
- (٣١٧٧ : ديوان صاحب کاشاني اوشعره) واسمه مسيحا. كان من تلاميذ آقا حسين الخوانساري اطرى نظمه ونثره بالعربية والفارسية في (نر ٦ - ص ١٧٥) واورد شعره - وكذا في «تذكرة حزين - ص ٢٨» و (روشن - ص ٣٧٤).
- (٣١٧٨ : ديوان صاحب كبود جامه) من الشعراء المعاصرين للمير عليشير النوائى بهراة. وأصله من كبود جامه من اعمال أسترآباد. ذكره المير عليشير في (مجن ٣ - ص ٧٣ و ٢٤٣) وأطرى شعره وانشائه ومعماه. وقال انه ماهر في الشطرنج حضوراً وغياباً وزاد القزويني في (قزمج - ص ٢٤٣) انه رثي المير عليشير بقصيدة يستخرج من كل بيت تاريخ ولادة المير في (٨٤٤) و وفاته في (٩٠٦) وتخلصه صاحباً. وترجمه ايضاً في (نش - ص ١٥٢) وقال اسمه فصيح الدين، وقال مات بأستر آباد. وأورد النصر آبادي معماه في (نر ١٥ - ص ٥٢٦) بعنوان «صاحب دارا» والظاهر أنه غلط وفي (روشن - ص ٣٧٣) انه كان داروغه بمكتبة الشاه بهراة ومات باسترآباد (١٠١٧) وهو بعيد.
- (ديوان صاحب مازندراني) مرّ بعنوان صاحب علي آبادي.
- (٣١٧٩ : ديوان صاحب مشهدي اوشعره) ذكر الحزين في (ص ٢٢٣) من تذكرته ان اسمه محمد مؤمن، الماهر في النسخ والتعليق، كان يباع الكرباس، سافر الى النجف

وتلمذ علیٰ هناك ، وسمعت انه مات بالنجف .

(دیوان صاحب المعالم) مرّ فی (ص ۲۳۹) بعنوان حسن بن زین الدین .

(۳۱۸۰ : دیوان صاحب الوزیر اسماعیل ابن عباد) هو ابن الحسن بن عباد الطالقانی المولود (۳۲۶) والمتوفی (۳۸۵) رتبه الشیخ محمد السماوی علی الحروف . وقد جمعه مما ذكره رشید الدین ابن شهر آشوب فی المناقب والثعالبی فی الیتیمه والسید الامین فی اعیان الشیعة فبلغ المجموع قریباً من الالف والمائین بیتاً فی مجلد بخطّه . اشتراه بعد موته الشیخ محمد علی یعقوب الخطیب فی النجف . وقد عدّه ابن شهر آشوب فی شعراء اهل البیت فی آخر کتابه «معالم العلماء - ص ۱۳۶» .

(دیوان صاحب هروی) راجع صاحب کبود جامه .

(دیوان صادرات) فارسی للسید نظام الدین المتخلص داعی المذکور فی (ص ۳۱۴) . ۱۰

(۳۱۸۱ : دیوان صادق آذربایجانی او شعره) واسمه المیرزا علیخان الاصغر من

أخیه مرادخان . أورد شعره الترکی والفارسی فی (خص ۵ - ص ۶۷) .

(۳۱۸۲ : دیوان صادق آذربایجانی) من شعراء القرن الثالث عشر . وشعره بالترکیة

حکاه فی (دجا - ص ۲۱۱) عن «حديقة الشعراء» .

(۳۱۸۳ : دیوان صادق اردوبادی) واسمه المیرزا صادق ابن اخ المیرزا کافی الذی ۱۰

توفی بقزوین (۹۶۹) وهو من احفاد الخواجه نصیر الدین الطوسی . ترجمه فی (دجا - ص ۲۱۱)

عن «خلاصة الاشعار» و ذکر ان له رباعیات کرباعیات الجامی والمولی جلال الدوانی .

وقد شرحها بنفسه . هاجر الى الهند (۹۷۰) وكان حیا فی (۹۸۸) وهی سنة تألیف

«خلاصة الاشعار» . وترجمه صادقی فی (خص ۶ ص ۹۰) وقال سافر الى مشهد خراسان

وهجا رجال الآستانه فنغوه ، فخرج الى دکن . وقال فی (گلشن - ص ۲۴۲) تقرّب ۲۰

بدکن عند نظامشاه ومات هناك حين تسلط اکبر پادشاه علی البلاد . ویأتی صافی .

(دیوان صادق اصفهانی) المتخلص بصامت یأتی . وراجع «صادقی مینا» و «صادق

کاو» و «صادق ملارجب» و «نامی اصفهانی» ومرّ «درویش صادق» فی (ص ۳۲۳) .

(دیوان صادق افشار) راجع صادقی کتابدار .

(۳۱۸۴ : دیوان صادق بروجرودی او شعره) واسمه الحاج میرزا صادق المعاصر . ۲۰

رأيت شعره في جرايد كرمانشاه . وله قصيدة في مديح السيد جمال الدين الاسد آبادي .
طبع في آخر « احوال جمال الدين » من طبع تبريز (ص ۱۲۰) .

(دیوان صادق بلیانی) قال فی (روشن - ص ۳۷۶) هو صادق مینا .

(۳۱۸۵ : دیوان صادق بیدگلی اوشهره) هو من سادات کاشان . حکى فی (مع - ۲ :

۳۱۵) عن كتاب « تذكرة الشعراء » تأليف السيد عبدالرحيم المازندراني المتخلص
« منصف » بعض اشعار البیدگلی المذكور كما مرّ فی (۳۸ : ۴) .

(دیوان صادق بیك) یاتی بعنوان صادقى کتابدار .

(۳۱۸۶ : دیوان صادق تفرشى) واسمه آقا محمد صادق من أهل تفرش قم ، جاء فی

شبابه الى اصفهان ، وتلمذ على المولى محمد صادق الاردستاني الفيلسوف الزاهد ، ورجع

الى وطنه . و بعد سقوط الصفوية لازم رضا قلی بن نادرشاه ، فغضب علیه يوماً و عذبه ۱۰

اشد العذاب ثم عفى عنه . ثم اجبر على مجاورة مشهد خراسان و معه بعض اهل تفرش

و بعد قتل نادر (۱۱۶۰) رجع الى وطنه و مات فی الطريق و دفن بالرّی فی جوار

عبدالعظیم . له مثنوی فی مظالم حکام زمانه و يخاطب المهضومين فيقول :

ای برون از خانمان افتاده ها در قفس از آشیان افتاده ها

و يقول انى وان كنت مظلوماً ولكن لست بشاعر ابيع الشعر كالفردوسى و اما هذا المثنوى ۱۵

فهو لبيان حالى . وله « شاهنامه » فى سبعمائة بيت توجد نسخه فى (سپهسالار -

برقم ۱۸۶۱) و (الملك) و مكتبة كلية الآداب بطهران . ترجمه و اورد شعره فى

روضة الصفا وفى (تغ - ص ۷۸) و (تش - ص ۳۸۰) فى معاصريه ، وقال يتخلص باسمه

صادق . و يوجد له « سوز و گداز » فى (المجلس) كما فى فهرسها (۳ : ۴۵۰) .

(۱۳۸۷ : دیوان صادق تویسرکانى اوشهره) واسمه المولى محمد صادق . ترجمه ۲۰

وأورد شعره معاصره فى (نر ۶ - ص ۱۹۵) وقال سافر الى الهند .

(۳۱۸۸ : دیوان صادق دستغیب) واسمه السيد محمد صادق الحسينى الشيرازى .

كان هو ووالده قاضى القضاة بشيراز . وهو ابن عم الميرزا نظام دست غیب الا تى فى النون .

كان كاتباً بمكتبة الشاه صفى ثم جاء الى شيراز و مات بها . اورد شعره المتخلص فيه « صادق »

فى (نر ۹ - ص ۲۷۲) و اورد تاريخه لوزارة آصف بشيراز فى (نر ۱۳ - ص ۴۸۱) و جاء فى ۲۵

« گلستان مسرت » شعر صادق سبزواری والظاهر انه تصحيف . وترجه أيضاً فی (مع ۲: ص ۳۱۶) . و (تغ - ۷۸) .

(دیوان صادق رازی) راجع صادق طهرانی .

(۳۱۸۹ : دیوان صادق رازی) و اسمه محمد صادق رازی (رضا خانلو) التبریزی طبع له « آئین حج » نظماً فارسیاً بطهران فی (۱۳۲۸ ش) بالقطع الصغير فی (۸۳ ص) و معها ثلاث قطعات آخر .

(۳۱۹۰ : دیوان صادق سمرقندی او شعره) و اسمه محمد صادق من أحفاد شمس الأئمة الحلوائی ، ومن تلاميذ المولى احمد الجنیدی . سافر من وطنه الى الحجاز وذهب الى الهند وتقرب عند بيرام خان حاكم لاهور ، وجلس للتدريس هناك ، ومدة بکابل ثم رجع الى سمرقند ومات هناك . اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۱) . ۱۰

(دیوان صادق سبزواری) كما فی « گلستان مسرت » مکرراً ولعله تصحيف الشيرازي .

(۳۱۹۱ : دیوان صادق شیرازی أو شعره) ترجمه واورد شعره فی « فارسنامه ۲ : ۱۵۱ » و لقبه « تسبیح ساز » . وقال مات (۱۲۵۰) بفسا وقال فی « آثار عجم - ص ۵۶ » ان اسمه ميرزا محمد صادق وكان من مریدی « سکوت » .

(دیوان صادق شیرازی أو شعره) راجع صادق دست غیب . ۱۰

(۳۱۹۲ : دیوان : صادق طهرانی) و اسمه محمد صادق بن محمد حسن الطیب الطهرانی المتوفی (۱۲۸۸) طبع له « الفیة الفنون » نظماً مع مقدمة للمولى على الكنى بطهران فی (۱۲۷۵) . ذکر فی (ج ۲ ص ۲۹۸) .

(دیوان صادق طهرانی) راجع صادق رازی .

(۳۱۹۳ : دیوان السيد صادق الفحام) هو السيد صادق بن محمد بن الحسن (الحسين) بن ۲۰

هاشم (هاشم) بن عبدالله بن هاشم بن قاسم بن شمس الدين بن ابی هاشم سنان ، قاضي المدينة ابن القاضي عبدالوهاب ابن القاضي كتيبة بن محمد بن ابراهيم بن عبدالوهاب کلهم قضاة المدينة ابن الامير ابی عمارة المهنا (جد آل المهني) ابن الامير ابی هاشم داود بن الامير ابی احمد القاسم بن الامير ابی على عبيدالله بن الامير ابی الحسن طاهر المحدث ، ممدوح المتنبی ابن يحيى النسابة بن الحسن بن جعفر الحجة بن عبيدالله الاعرج ۲۰

ابن الحسين الاصغر بن الامام السجاد (ع) ولد بقرية الحصين من نواحي الحلة في (١١٤٥) وعاصر الادباء الشيخ كاظم الازري (١٢١٢م) والشيخ محمد رضا النحوي (١١٩٥م) والشيخ محمد علي الاعسم (١٢١٥م) والسيد سليمان الحلبي الكبير (١٢١١م) والشيخ احمد النحوي (١١٧٩م) والسيد احمد العطار (١٢١٥م) وتوفي هو (١٢٠٥) ورثاه الشيخ مسلم بن عقيل (١٢٢٠م) بقوله [يسمى الحديث اليوم من زرع صادق ...] وديوانه بخط السيد أحمد بن حبيب الزوين الأعرجي في (١٢٣٢) في مكتبة الشيخ محمد علي يعقوب بالنجف في جزئين اولهما في (١٤٦ص) في كل (٢١ بيتاً) بالقريض، والثاني في الدارج الركباني في (٢٨ص) ونسخة خط الناظم في مكتبة (السماوي) وخلف ولداً صغيراً اسمه السيد أحمد، صار من أهل العلم توفي (١٢٧٤) ذكره الخاقاني في « دليل الآثار المخطوطة » .

١٠ (ديوان صادق فراهاني) مرّ « ديوان اديب الممالك » .

(ديوان صادق كاشاني) راجع صادق بيد گلي .

(ديوان صادق كتابدان) راجع صادقي كتابدان .

(٣١٩٤ : ديوان صادق گاو اوشعره) كان خادماً بالمسجد الجامع القديم باصفهان

و يتخلص صادق . أورد شعره معاصره النصر آبادي في (نر ٥ - ص ١٤٩) وكذا في

١٥ (تش - ص ١٧٩) و (حسيني - ص ١٨٨) و (گلشن - ص ٢٤١) و (پژمان - ص ٢٦٠) .

(٣١٩٥ : ديوان صادق گويا اوشعره) هو ابن اخ المير أبي المعالي . ترجمه معاصره

النصر آبادي في (نر ٥ - ص ١١٢) و أورد شعره .

(ديوان صادق الملائكة) راجع ديوان الملائكة .

(٣١٩٦ : ديوان صادق ملارجب) الاصفهاني الماهر في خط النسخ . مات عن سبعين

٢٠ سنة من عمره و دفن بتخت فولاد . طبع باصفهان بمطبعة گل بهار في (١٣٠٩ش) على

الحجر في (٩٦ص) وثالثاً على الحروف في (٨٨ص) . وتوجد نسخة منه كتبت في (١٣١٩)

عند (فخر الدين - رقم ٥٤) و فيها هزليات كثيرة .

(٣١٩٧ : ديوان صادق منشي الممالك) اوشعره واسمه ميرزا صادق ارشد اولاد الميرزا

عبد الحسين منشي الممالك ، ترجمه وأورد شعره معاصره النصر آبادي في (نر ٤ - ص ٨٤)

٢٥ و قال توفي شاباً .

(۳۱۹۸ : دیوان میرزا محمد صادق موسوی) ابن المیرزا محمد طاهر بن علی بن السید حسین سلطان العلماء الحسینی الموسوی المتوفی (۱۰۳۵) . ذکر فی کشکوله الموجود .

(دیوان صادق مینا) راجع دیوان صادقی مینا .

(۳۱۹۹ : دیوان صادق هندی) من شعراء اکبرپادشاه واسمه محمد صادق . آورد شعره ۵ فی (کلشن - ص ۲۴۱) . و لعله المذکور شعره فی گلستان مسرت بعنوان حاجی محمد صادق .

(دیوان صادقی اصفهانی) راجع دیوان صادقی مینا .

(دیوان صادقی افشار) راجع صادقی کتابدار .

(دیوان صادقی تبریزی) راجع صادقی کتابدار . ۱۰

(۳۲۰۰ : دیوان صادقی قاینی) ترجمه و آورد شعره فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۱) وقال کان یشتغل بگلکاری .

(۳۲۰۱ : دیوان صادقی کتابدار) غزلیات فارسیه و ترکیه مرتبه علی الحروف لصادق بیک افشار من ایل خدا بنده لو و من رجال عهد الشاه عباس الماضي . ولد بتبریز فی (۹۴۰)

و مات والده وهو فی العشرين من عمره ، ومهر فی الشعر وتلمذ فنّ التصوير علی مظفر ۱۵ علی النقاش ابن اخت بهزاد ، ونصب مديراً لمکتبة الشاه عباس فاشتهر بکتابدار . له :

« زبدة الکلام » و مثنوی « فتحنامه عباس نامدار » و حکایات علی زنة بوستان و مخزن الاسرار و « سعد وسعيد » فی قبال خسرو و شیرین و « مجمع الخواص » و منظومة « قانون الصور » فی فنّ التصوير و « منشآت » و « تذکره منظوم شعراء » و « خطبات »

ترجمه و آورد شعره فی (نر ۲ - ص ۳۹) و (دجا - ص ۲۱۳) و « عالم آرا - ص ۱۷۵ ۲۰ [۱۲۷] » و (تش - ص ۱۶) و (حسینی ۱۸۶) و کشف الظنون والقاموس الترمکی و عنه

فی الريحانة و فصله الدکتور خیّام پور فی مقدمة طبع ترجمته لمجمع الخواص الذی هو فی ثمانية اقسام و خاتمة . و هی : ۱ - المملوک ۲ - اولاد المملوک ۳ - امراء الترك

۴ - امراء الفرس ۵ - اولاد الامراء ۶ - السادات ۷ - شعراء الترك ۸ - شعراء الفرس

و الخاتمة شعر المؤلف نفسه . و نحن ننقل عن هذا الکتاب فی قسم الشعر والشعراء ۲۵

من الذريعة بعنوان (خص) و نجعل بعده رقم القسم ثم رقم الصفحة من طبع خيام پور
مميزين لها بحرف (ص) . فنقول ترجم صادقي نفسه في (خص ٩ - ص ٣١٤ - ٣١٧) اي
في خاتمة «مجمع الخواص» في الصفحات ٣١٤ - ٣١٧ من طبع خيام پور .

(٣٢٠٢ : ديوان صادقي مينا) واسمه الميرزا صادق الاصفهاني الملقب «مينا» وتخلصه

«صادقي» وهو ابن محمد صالح الذي كان ملازم عبدالرحيم خان خانان (٩٦٦-١٠٣٦) ٥

بالهند ، وجدّ الميرزا طاهر النصر آبادي مؤلف التذكرة . له «صبح صادق» الموجود في
بريتش موزيوم و «شاهد صادق» الموجود في مكتبة (المشكاة) كما في فهرسها (٢ :

٥٩٤-٦٠٥) . ترجم نفسه في المطبع الثاني عشر من كتابه «صبح صادق» وقال ولدت ببندر

سورات بالهند في (١٠١٨) و جئت مع والدي الى الله آباد في (١٠٢٧) وفي (١٠٣٥)

الى حيدرآباد دكن ، وفي (١٠٣٦) نصبت واقعه نويس لشاه جهان و حاربت له الافغان ١٠

في بنگاله . وفي (١٠٤٨) زجوني في السجن و بعد الافراج عنى اعتزلت الامور . و قال

حفيده النصر آبادي في (نر ٣-ص ٦٤) انه وقع من فرس وعمى احدي عينيه فجعل مكانها

عيناً من «المينا=الخزف» فاشتهر بالميرزا صادق مينا . و كان ماهراً في الحساب والهندسة

والاسطرلاب و كان قائداً ماهراً في الحروب . كان ينظم تاريخ محارباته ويبعث بشعره الى

اصفهان ومات بالهند (١٠٦١) ثم أورد بعض شعره . وقال ابن يوسف في فهرس المجلس ١٥

(٣ : ٢٦٦) ان ديوان مينا هذا كان عند حميد همداني الذي ذكرناه في (ص ٢٦٧)

وليس بثابت .

(ديوان صادقي نقاش) راجع صادقي كتابدار .

(٣٢٠٣ : ديوان صادقي هراتي أوشعره) أصله من هراة . ولد بقندهار ومدح جلال

الدين محمد اكبر يادشاه . أورد شعره في (گلشن ص ٢٤٢) . ٢٠

(٣٢٠٤ : ديوان صادقي) للحاج محمد صادق الخوئي . طبع بمباشرة ولده محمد

ابراهيم في بمبئي (١٣١٧) .

(٣٢٠٥ : ديوان صارم أوشعره) هو للمير عبدالحى الملقب بصمصام الدولة ابن صمصام

الدولة الشهيد في (٣ رمضان ١١٧١) ترجمه في (خز - ص ٢٩٦) وذكر انه ولد (١١٤٢)

و كان تخلصه اولاً «وقار» وغيره الى «صارم» وذكر بعض شعره . وجاء شعره في «گلستان ٢٥

مسرت - ص ٥٣٥ .

- (٣٢٠٦ : ديوان صارم الدين) محمد الشريف ابن الشيخ محمد ابراهيم بن محمد اسماعيل ابن محمد ابراهيم بن المولى محمد صادق الاردستاني اليزدى الحائري ، مؤلف «لواء الحمد» في (١٣٠٤) والمطبوع في بمبئي (١٣٠٥) اورد في آخره قصيدتين من نظمه في مدح امير المؤمنين اولهما اربعة وسبعون بيتاً ، وثانيهما ثمانية وخمسون خمسا في اخرها .

صارم الدين عبدكم بفناكم سادتي قد اتاكم ورجاكم
مستجير بحبكم وولاكم وهويرجوفي النشأتين حباكم
آملاً وصلكم وخير تفون

ورأيت بخطه بعض مرثيه الفارسيّة فهو شاعر ذولسانين .

- (٣٢٠٧ : ديوان صاعد خوشاني) الصدرالأجل زين الدين كان كليد دارللسلطان اسكندر ، و بعد عزله رجع الى خبوشان ومات بها . اورد شعره في (اللباب ٦) وقال سنكلاخ في «امتحان الفضلاء - ١ : ١٧٣» انه رأى منتخب ديوانه بخط ملامعروف .
- (٣٢٠٨ : ديوان صاعد الشيرازي) اسمه محمد باقر نزيل النجف والمتوفى بها بين (١٣١٢) و (١٣١٥) كان أميّا لكن رزق القريحة القويمة والسليقة المستقيمة في نظم الابيات المبتكرة بغير فكرة سابقة ، ولم يرزق مالا ولا داراً ولا عيالا وكان يرتزق أخيراً بالجلوس مع المتكدين على باب الصحن الكبير ، ولما طرد الكليدار الفقراء من باب الصحن في بعض الايام وكان صاعد أحدهم ، ذهب الى مجلة المشراق ورجع الى الصحن من الباب الطوسي وانشأ يخاطب الامير (ع) بقوله :

نميروم زديارت بكشور ديگر گرم براني از اين در در آيم از در ديگر

- حدثني من سمعه منه بان هذا البيت آخر ما سمع منه . ورأيت انا بعض قصائده ومديحه
- ورثائه للحسين (ع) في بعض المجاميع المتاخرة و تخلصه فيها صاعد .

(٣٢٠٩ : ديوان صاعدي خوشاني) قال في قاموس الاعلام التركية ان اسمه زين الدين وهو من شعراء القرن السادس ، وله مثنوى « ليلي و مجنون » . وأظنه من أغلاطه ، وقد اشتبه عليه « صاعد خوشاني » المذكور آنفاً .

- (٣٢١٠ : ديوان صافي) كان من ابناء الاعاظم بجبل « صاف » ولذلك تخلص بصافي

وكان يتبع شعر حافظ الشيرازی . ترجمه كذلك و اورد شعره معاصره النوائی فی (مجن ۳ ص ۷۹ و ۲۵۵) وقال فی (روشن ص ۳۷۸) انه نظم « الشاهنامه » بالترکیة .
 (۳۲۱۱ : دیوان صافی اردوبادی او شعره) هو الوزير اعتماد الدولة حاتم بیگ الأردوبادی . ينتسب الى الخواجه نصیر الدین الطوسی و كان ابن عم المیرزا کافی . استوزره الشاه عباس ، ومات فجأة عند محاصرته لقلعة (دم دم) كما فی « روضه الصفا » او قلعة أرومية كما فی میخانه (ص ۴۰۲) و ذلك فی (۱۰۱۹) وحمل الى مشهد خراسان ذكره فی (نغ - ص ۳۹) بعنوان « حاتم » وقال كان وزیر بكتاش خان بكرمان ثم استوزره الشاه عباس الاول . ترجمه فی (فهرس ریو - ۱۸۵) و (روشن - ص ۱۶۱) و (دجا - ص ۲۱۳) وجاء شعره فی « گلستان مسرت - ص ۷۱ » . اقول و كان تلميذ الشيخ البهائي و باسمه أَلْف « هفتاد باب اسطراب » كما فی مقدمته . وهو غير اعتماد الدولة سارو تقی وزیر الشاه عباس الثاني . و مرّ صادق اردوبادی .

(۳۲۱۲ : دیوان صافی اصفهانی) اسمه السيد المیرزا جعفر من مشاهير السادة الشعراء باصفهان وبها توفي (۱۲۱۹) ودفن بمقبرة المیر الفندرسکی عن قرب سبعین سنة . حكي فی (مع - ۳۱۷:۲) ان دیوانه اثنی عشر الف بیت وله كلشن خیال وشهنشامه فی معجزات النبی وغزواته و اورد منهما قرب ستمائة بیت . عدّه فی (تش - ص ۳۸۱) من الشباب المعاصرين له ، و قال فی (انجمن - ۴) رأيتّه باصفهان فی (۱۳۱۷) ومات فی (۱۳۱۹) وقال و امق فی تاريخه : [میرزا جعفر صافی بجنان جایش باد] . و ذكر فی ذیل كشف الظنون . توجد نسخة من دیوانه كتبت (۱۲۵۶) فی (المجلس) كما فی فهرسها (۳۲۸:۳) واخری عند الف ت باصفهان فی (۱۲ الف بیت) كتبت فی (۱۲۶۸) .
 (۳۲۱۳ : دیوان صافی اصفهانی) مرّ بعنوان اوحدی مراعی . وقال فی « شاهد صادق » انه مات (۷۳۸) .

(۳۲۱۴ : دیوان صافی اصفهانی او شعره) طبع شعره فی مجلة دانشكده ، و كان من اعضاء انجمن شیدا . كذا ترجمه و اورد شعره . فی « شعرای معاصر اصفهان - ص ۳۰۰ » .
 (۳۲۱۴ : دیوان صافی تبریزی) اسمه اقا کریم من بیت الحاج جعفر دائی و توفي (۱۳۴۸) طبع دیوانه بتبریز . و ترجمه فی (دجا - ص ۲۱۴) .

(دیوان صافی تبریزی) السیاح فی زیّ اهل السّؤال . ترجمہ فی (دجا - ص ۲۱۴) واورد
له شعراً ذکرہ النصر آبادی لصافی الشیرازی الآتی .

(دیوان صافی توزپوش) هو صافی الہروی الآتی قریباً .

(۳۲۱۵ : دیوان صافی خراسانی اوشعرہ) و اسمہ المیرصافی . ہاجر من وطنہ الی

خراسان ومات هناك بفتنة الازبک . ترجمہ و اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۴۳) .

(۳۲۱۶ : دیوان صافی خلخالی) له منظومة فی مدح تفلیس . و ذکرہ (دجا - ص ۲۱۴) .

(۳۲۱۷ : دیوان صافی شیرازی) قال النصر آبادی فی (نر ۹ ص ۳۸۷) ان اصلہ من

کازرون ولکثرة سکونتہ بشیرازاشتہر بالشیرازی . و اورد له الشعر الذی ذکرہ (دجا -

ص ۲۱۴) لصافی السیاح التبریزی الاصل . وترجم ایضاً فی (گلشن - ص ۲۴۲ - ۲۴۳)

وفی (روشن ۳۷۷) قیل انه تبریزی .

(۳۲۱۸ : دیوان صافی قمی اوشعرہ) ترجمہ و اورد شعرہ فی (تس ۵ - ص ۱۳۰)

وقال : شعرہ کثیر والمفید منه قليل .

(دیوان صافی کازرونی) هو الشیرازی المذکور عبّر عنه النصر آبادی بالکازرونی

وقال فی (روشن - ص ۳۷۸) انه غیر الشیرازی و هذا اصلہ من اصفهان .

(۳۲۱۹ : دیوان صافی گلپایگانی) المولی محمد جواد بن المولی عباس المتخلص

بصافی والمولود بگلپایگان (۱۲۸۸) وسافر الی العراق (۱۳۶۶) و ذکر لی شفاها هنا

انه یقرب من خمسة عشر ألف بیت . وطبع له «کنجینہ گھر» الذی فرغ من نظمہ (۱۳۵۶)

وطبع اخیراً «صافی نامہ» اوفیض ایزدی و «اشعار شیوا» وابنه الشیخ لطف اللہ صافی

مؤلف «منتخب الاثر» المطبوع (۱۳۷۳) فی حیاة ابيه .

(دیوان صافی مراغی) مرّ بعنوان اوحدی مراغی .

(دیوان الصافی النجفی) مرّ « احمد الصافی » فی (۹ : ۵۹) .

(دیوان صافی ہروی) ذکر فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۲) بعنوان مولانا صافی توزپوش

من ابناء ہراة و اورد رباعیتہ ، و اورد فی (روشن - ص ۳۷۸) شعر صافی الہروی .

(۳۲۲۰ : دیوان صالح) و اسمہ محمد صالح . ذهب الی الہند و تقرب عند عبد اللہ

قطب شاہ . و دیوانہ فی ثلاثین الف بیت و أخذ صلة فی قبال مدح قطبشاہ قدرہ (۳۰۰)

توماناً تبریزیا) کذا فی شعر و شاعری صفوی لصدر هاشمی (ص ۳۳) و اظنه صالح البروجردی او الاصفهانی . و جاء شعره فی گلستان مسرت ایضاً . و مرّ فی (۲۶۱:۷) استقبال ضمیری لادیوان صالح .

(دیوان صالحی مشهدی أو شعره) ترجمه و ذکر شعره فی (نر ۹ - ص ۳۲۵) و اظنه متحداً مع صالحی مشهدی .

(دیوان صالح اصفهانی) مرّ بعنوان درویش محمد صالح .

(دیوان صالح اصفهانی أو شعره) کان من احفاد طبیب الدین الاصفهانی . تقرب عند جهانگیر و شاه جهان ، و مات (۱۳ شوال ۱۰۴۳) آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۳) . (۳۲۲۱ : دیوان صالح اصفهانی أو شعره) آورد شعره النصر آبادی فی (نر ۹ ص ۴۴۲) و الظاهر أنه غیر درویش صالح المذكور فی الدال .

(۳۲۲۲ : دیوان صالح باکوئی أو شعره) ترجمه و آورد شعره فی (دجا - ص ۲۱۴) . (۳۲۲۳ : دیوان صالح البحرانی) و هو الشیخ صالح بن طعان بن ناصر بن علی الستری البحرانی البرکویانی المتوفی بالطاعون فی مکة (۱۲۸۱) و الادیوان فی المرائی ، مطبوع فی بمبئی . و رأیت رثائه للشیخ سلیمان بن احمد بن عبد الجبار فی (۱۲۶۲) فی (۲۲ بیتاً) بخط صاحب « أنوار البدرین » و ولده الشیخ احمد بن صالح المولود (۱۲۵۱) وله ایضاً دیوان مطبوع بمبئی ، و توفي (۱۳۱۵) (۱) .

(۳۲۲۴ : دیوان صالح بدخشانی أو شعره) ترجمه و آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۳) . (۳۲۲۵ : دیوان صالح بروجردی أو شعره) ترجمه النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۱۱) و قال هو من سادات بروجرد و ذهب الى الهند و تقرب عند سلطانها .

(۳۲۲۶ : دیوان صالح بیگ أو شعره) هو محمد صالح ابن المیرزا مؤمن ابن الخواجه میرزا بیک التبریزی أخ المیرزا امین المتخلص « ساکت » ترجمه فی (نر ۵ - ص ۱۳۳) . (۳۲۲۷ : دیوان صالح بیک أو شعره) و هو محمد صالح بن مقصود بیک الوزیری . ترجمه و آورد شعره فی (خص ۵ - ص ۷۲) .

(۱) و قد فاتنا ذکره فی محله مع انه کان قد ذکره لنا ولده الشیخ محمد صالح بن احمد بن صالح بن طعان

(ديوان صالح تبريزي) راجع صالح بيك وصالح صوفي .

(٣٢٢٨ : ديوان صالح تبريزي) واسمه الميرزا صالح كان شيخ الاسلام بتبريز في عصر النصر آبادي فترجمه في (نر ٥ - ص ١٠٣) وقال لم يشتك عنه أحد ، و اشعاره فارسية و تركية . و ترجمه ايضاً في (روشن - ص ٣٧٨) و (خوشگو) و عنه في (دجا - ص ٢١٥) و توجد شعره في جنگ كتبت (١٠٨١) عند (دهخدا) و توجد ديوانه في (٩٧٠ بيت) في (المجلس) كما في فهرسها (٣ : ٣٣١) يظهر منه تشيعه .

(٣٢٢٩ : ديوان صالح تبريزي) أو شعره (كان يشتغل بـ « تفنك سازی » في جيش الشاهزاده پرويز . أورد شعره في رثاء فغفور گيلاني في (١٠٢٩) في « مينخانه - ص ٣٣٥ و ٦٦ » ونقل في الحاشية عن « مخزن الغرائب » أن اشعاره سخيصة . و ترجمه ايضاً في (خوشگو) ر عنهما في (دجا - ص ٢١٥) .

(٣٢٣٠ : ديوان صالح تركمان) أو شعره (و هو محمد صالح بن عليخان التركمان . ترجمه و أورد شعره الصادقي في خص ٥ - ص ٦٨) .

(٣٢٣١ : ديوان الشيخ صالح التميمي) ابن الشيخ درويش بن الشيخ زينى التميمي المولود (١١٩٠) او (١١٨٨) في الكاظمية والمتوفى بها (١٦ شعبان ١٢٦١) مات أبوه و هو صغير و هاجر الى النجف و حضر درس سيدنا بحر العلوم و عاشر الادباء و الشعراء من ١٥ اعضاء معركة الخميس كالنحوي و الفحام و الزينى و الاعسمى و غيرهم و بعد وفاة بحر العلوم هاجر الى الحلة و اتصل بمشايع العشائر الفراتية و غيرها و طلبه داود پاشا الى بغداد في (١٢٣٢) فصار مقدما عنده موظفاً منه . و جمع ديوانه بعد موته ولده الشيخ كاظم باشارة من مصاحبه عبد الباقي العمري ، فرتبّه على حروف القافية ، و طبعه على الخاقاني صاحب مجلة « البيان » و كتب له مقدمة في (١٤ ص) و علق عليه تعليقات في (١٣٦٧) ٢٠ و في المقدمة ترجمة الناظم و تواريخ حياته ، و تصانيفه « شرك العقول » و « وشاح الرود » و « الاخبار المستفادة » و غيرها .

(٣٢٣٢ : ديوان الشيخ محمد صالح الجاهلي) ابن الشيخ قاسم بن محمد بن احمد بن علي بن الحسين بن الشيخ محيى الدين الجامعي العاملي المتوفى بالنجف في نيف و عشرين و ثلثمائة بعد الالف . دونه السيد احمد المدعو بالسيد آقا التستري في مجموعة ٢٥

له، و فيه قصاید كثيرة فی مدح السيد محمد بحر العلوم والسيد محسن وغيرهما من آل بحر العلوم وفيه رثاء السيد الشيرازي والسيد اسماعيل العقيلي النوري وغيرهما .

(۳۲۳۳ : دیوان صالح جغتائی أو شعره) هو محمد صالح بن الامير نور سعد من

أحفاد المير شاه ملك من امراء تيمورلنك . تلمذ على الجامي ومات ببخارا في (۹۴۱)

كذا في (تش - ص ۱۶) والعجب انه أورد له شعراً أوردها بعينه لهمايون اسفرائيني

في (تش - ۶۶) و عنه كذلك في القاموس التركي . و نسب اليه « رازونياز » . و ترجمه

في (مجن ۵ - ص ۱۱۰ و ۲۸۳) و سمي والده نور سعيد و امير سعيد . و ترجم أيضاً في

(گلشن - ص ۲۴۳) و (تنغ ۷۸) و (پژمان ۲۶۱) .

(دیوان صالح خاموش) مرّ في الخاء .

(۳۲۳۴ : دیوان صالح خراسانی أو شعره) تعلّم العروض بعدان مهر في الشعر، وسكن

حصار شادمان و صار كتابداراً لمكتبة حاكمها . ترجمه المير علي شير في (مجن ۶ -

ص ۱۱۸ و ۲۹۰) وأورد غزله بتخلص صالح في (ص ۲۹۰) ولكن جاء اسمه في (ص ۱۱۸)

صالحی غلطاً و كذا في (گلشن - ص ۲۴۴) . و في (حسيني ص ۱۸۶) بعنوان

صالحی كتابدار .

(دیوان صالح الستري) مرّ صالح البحراني .

(دیوان صالح سيار) كما في (نر ۹ - ص ۳۰۸) مرّ بعنوان ديوان ستار تبریزی .

(۳۲۳۵ : دیوان صالح شوشتری أو شعره) و اسمه محمد صالح ، من طلاب العلم .

ترجمه النصر آبادی في (نر ۹ - ص ۳۵۶) و أورد شعره .

(۳۲۳۶ : دیوان محمد صالح شیرازی أو شعره) هاجر من شیراز الى اصفهان ، وبها

توفي، ذكره معاصره النصر آبادی في (نر ۹ - ص ۴۲۵) مع بعض شعره . و ذكر في (روشن

ص ۳۷۹) شعر صالح شیرازی الزرکش .

(۳۲۳۷ : دیوان صالح صوفي أو شعره) من شعراء عهد الشاه عباس الثاني و معاصر

بقائى تفرشى . اورد شعره في (دجا ۲۱۷) نقلا عن « لطائف الخيال » للبقائى .

(۳۲۳۸ : دیوان السيد صالح القزوينى النجفى) ناظم « الدرر الغروية » المذكور في

۲۵ (۱۲۸ : ۸) جمع ديوانه هذا الشيخ ابراهيم صادق العاملى الذى توفي (۱۲۸۳) بخطه، و كتب

بعض آخر ديباجةً لهذه النسخة وذكر فيها ترجمة الناظم مفصلاً. وقد اشتراه الأب انستاس وبعد موته نقل الى مكتبة الآثار ببغداد مع ألف وخمسمائة ونيف من مخطوطات كتب انستاس. وهو تحت رقم (١٢٢٠) من مخطوطات انستاس، وهو كبير القطع، ضخّم لعله تبلغ عشرة آلاف بيت على ما خُنه من رآه. هذا وقد جمع ديوانه الشيخ محمد السماوي أيضاً كما انه جمع أيضاً ديوان السيد راضي بن السيد صالح المتوفى في حياة والده ٥ (١٢٨١) كما مرّ في (ص ٣٤٧).

(ديوان صالح كابلّي) كما في (حسيني - ص ١٨٥) مرّ بعنوان شكسته كابلّي في (ص ٥٣٥).

(٣٢٣٩ : ديوان صالح كاشي اوشعره) سافر الى الهند و مات بلاهور. أورد بعض شعره في (كلشن - ص ٢٤٣). ١٠

(٣٢٤٠ : ديوان الشيخ صالح الكواز) هو ابن حمزة الكواز آل نوح الشمرى الحلّي المتوفى (١٢٩١) وهو اصغر من اخيه حمادى نوح المتوفى (١٢٧٩) وقد جمع ديوان اخيه ايضاً. ورأيت كثيراً من مرثياته فيما دوّنه الشيخ حسن بن علي الحلّي (١٣٣٠).

(ديوان صالح لاهجى) كما في « شعراء كيلان - ص ١٠٢ » مرّ بعنوان دافع لاهجى.

(٣٢٤١ : ديوان الشيخ محمد صالح المازندراني) ابن الميرزا فضل الله بن المولى محمد حسن المازندراني الحائري المولود بها (١٢٩٧) و نزل مشهد خراسان و اخيراً سمنان وهو فارسي في مدياح المعصومين في (ص ٥٥٠) كما ذكره في فهرس تصانيفه. ١٥

(٣٢٤٢ : ديوان الشيخ محمد صالح) المذكور. فيه اشعاره بالعربية ومنها الميمية البديعية ونونية العجم وغيرهما من القصائد الطوال ومرّ البديعية في (٣ : ٧٥).

(ديوان صالح مشهدي اوشعره) كما في « مطلع الشمس - ٢ : ٤٣٦ » يأتي بعنوان ٢٠ صالحى مشهدى.

(٣٢٤٣ : ديوان صالح ملهم اوشعره) ترجمه وأورد شعره في (سرخوش - ص ١٠٩).

(٣٢٤٤ : ديوان صالح منشى اوشعره) هو ابن اخ اسكندر بيك مؤلف « تاريخ عالم آرا »

ترجمه معاصره النصر آبادى في (نر ٤ - ص ٧٩) وقال كان مدة وزير لاهيجان وعزل عنها

واستاصل حتى توفي من غصته وفي (روشن - ص ٣٧٩) انه مهر في خط التستعليق. ٢٥

(۳۲۴۵ : دیوان صالح نصر آبادی) نزیل الہند و المتوفی بہا فی اوائل سلطنتہ شاہ جہان الذی جلس علی الملک بعد موت اُبیہ فی (۱۰۳۷) . وهو والد المیرزا صادق مینا الذی مرّانہ جد محمد طاهر النصر آبادی . ترجمہ فی (نر ۱۲ - ص ۴۵۲) واورد بعض شعرہ . و کذا فی (روشن ۳۷۹) .

۱۰ (دیوان صالح ہروی) مرّ بعنوان صالح جغتائی .

(دیوان صالحی خراسانی) مرّ بعنوان صالح خراسانی .

(دیوان صالحی کتابدار) مرّ بعنوان صالح خراسانی .

(دیوان صالحی کرمانی) یأتی بعنوان صالحی مشہدی .

(۲۲۴۶ : دیوان صالحی مشہدی او شعرہ) و اسمہ مولانا محمد میرک من أحفاد

۱۰ الخواخہ عبداللہ مروارید الکرمانی . کان فی دارالانشاء للشاء ، ترجمہ واورد شعرہ فی

(خص ۴ ص ۴۸) و (تش ص ۸۶) و جاء شعرہ فی « گلستان مسرت - ص ۲۷۷ »

و (یثرمان - ص ۲۶۳) . و ذکرہ فی « مطلع الشمس - ۲ : ۴۳۶ » بعنوان صالح مشہدی

غلطاً . و راجع صالحای مشہدی .

(۳۲۴۷ : دیوان صالی اردستانی او شعرہ) من معاصری صاحب صبح گلشن . ترجمہ

۱۰ و آورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۴۴) و (یثرمان - ص ۸۶۰) .

(۳۲۴۸ : دیوان صامت اصفہانی) واسمہ حاج محمد صادق ابن آقا مؤمن . سافرالی

الہند مدۃ خمسۃ عشر سنۃ و رجع الی اصفہان ثم عاد الی الہند . ترجمہ و آورد شعرہ

معاصرہ فی (نر ۹ - ص ۳۴۷) و ترجم والدہ نقلاً عن کتاب صالح دست غیب فی

(نر ۸ - ص ۲۱۰) . وقال فی (سرخوش - ص ۶۸) انه تاجر جاء الی الہند وله دیوان مختصر

۲۰ وقال الحزین فی تذکرته (ص ۸۸) ان مجموع اشعارہ (۳۰۰۰ بیت) ومات قبل خمسين

سنۃ فی (تغ ص ۷۸) مات فی (۱۱۰۰) وجاء شعرہ فی « گلستان مسرت - ص ۷۳ » .

(۳۲۴۹ : دیوان صامت بروجردی) و اسمہ محمد باقر . طبع دیوانہ ست مرات .

وفیہا الغزل والقطعات وغیرہا . وطبع بطهران فی (۳۵۴ ص) کلہا مرانی فی (۱۳۰۸ ش)

علی الحجر .

۲۰ (۳۲۵۰ : دیوان صانع بلگرامی او شعرہ) وهو نظام الدین احمد ، ولد (۱۱۳۹)

وتلمذ علی نوازش علی . ترجمه و آورد شعره فی « سرو آزاد - ص ۳۴۸ » و جاء شعر صانع فی « گلستان مسرت - ص ۶۲ ».

(۳۲۵۱ : دیوان صانع شاه جهان آبادی اوشعره) و اسمہ شاه نذر علی الصوفی . ذهب من دہلی الی لکھنو و بنارس و مات (۱۱۸۰) ترجمه و آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۴) .

(۳۲۵۲ : دیوان صانعی اوشعره) کان من شعراء الشاہ طہماسب . اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۴) . و جاء ذکرة فی « عبرتنامه » لطغرائ مشہدی کما فی فہرس مکتبہ دانشگاہ طہران (۲۰۲ : ۲) .

(۳۲۵۳ : دیوان صانعی باخرزی اوشعره) کان وزیراً وقتل بیدالشاہ و دفن بقریۃ لہ تسمی « زرہ » . لہ اشعار فی مدح مرادہ و شیخہ الجامی . ترجمه و آورد شعره معاصر فی (مجن ۲ - ص ۵۲ و ۲۲۶) . و (حسینی - ص ۱۹۵) .

۱۰ (دیوان صایغ) مربعنوان الصائغ .

(دیوان صاین) مربعنوان الصائن .

(۳۲۵۴ : دیوان الصباۃ) المذكور فی (ص ۱۷) فیہ نظم و نثر . توجد نسخه فی مکتبات الموصل کما فی فہرسها (ص ۴۸ و ۱۵۱ و ۱۸۹) و طبع علی الحجر بمصر فی

(۱۲۷۹) فی (۲۵۹ ص) و علی الحروف فی (۱۲۹۱) و بها مشہ « تزیین الاسواق » کما ۱۵ فی معجم المطبوعات .

(۳۲۵۵ : دیوان صباحی کاشانی) للحاجی سلیمان البیدگلی الکاشانی . ولد ببیدگل و نشاء بکاشان و مہر فی الہندسۃ و الریاضی ، تلمذ فی الادب علی آذر فترجمہ فی (تش

ص ۳۸۲ - ۳۹۴) و ترجمہ ایضاً تلمیذہ الکروسی فی (انجمن ۴) . و ہدایت فی (مع ۲ - ۲۶۳) و قال مات (۱۲۰۶) و فی « تحفة العالم » انه مات (۱۲۱۵) و الاصح ۲۰

(۱۲۰۷) حیث قال سحاب فی تایخہ :

سحاب از بہر ضبط سال تاریخ وفات او

رقمزد « آہ کز ملک فصاحت شد سلیمانی »

توجد دیوانہ عند (فخر الدین - رقم ۱۱۰) و (الملک) و (دہخدا) و (المجلس) کما

فی فہرسها (۳ : ۳۳۵) . تشتمل علی تواریخ منظومہ و قصاید و غزلیات و مرّ فی (۸ : ۲۷۰) . ۲۵

(٣٢٥٦ : ديوان صباى شيرانى اوشعره) الميرزا نظام الدين بن الميرزا ابى القاسم شريف الحكماء . ترجمه فى « آثار عجم ص ٥٦١ » و آورد شعره و ذكر ان والده شريف الحكماء كان طبيباً حاذقاً توفى (١٣٠٩) ودفن على باب الحافظية .

(٣٢٥٧ : ديوان صباى طهرانى اوشعره) وهو غلامعلى بن غلامرضا المعروف « نديم باشى » من احفاد ملك الشعراء صباى كاشانى . ولد بطهران فى (١٢٧٨) ترجمه و آورد شعره فى تذكرة علوى .

(٣٢٥٨ : ديوان صباى طهرانى اوشعره) واسمه عليرضا . ايضاً من احفاد ملك الشعراء صباى كاشانى بطهران .

(٣٢٥٩ : ديوان صباى كاشانى) لفتح عليخان ، ولد بكاشان وتلمذ على صباحى الكاشانى .

١٠ المذکور وسكن يرهة بشيراز يمدح لطفعلی خان زند وبعداً انقراض الزندية مدح باباخان

قاجار حاکم شیراز ، ولما مات محمدخان وجلس باباخان هذا مكانه باسم فتحعليشاه جاء

معه الى طهران و تلقب منه « ملك الشعراء » و « احتساب الممالك » و باسمه نظم

« شهنشاه نامه » ونصبه مدة حاکماً لكاشان وقم ثم سكن طهران . ومات (١٢٣٨)

و ديوانه يشتمل على خمسة عشر ألف بيت كما فى (مع ٢ - ص ٢٦٧) وله غير الديوان

١٥ « خلاصة الاحكام » منظومة فى (٣٢٠ بيت) فى الصلاة على فتاوى المحقق القمى .

المتوفى (١٢٣١) و « عبرت نامه » فى قبال « تحفة العراقيين » للخاقانى فى (٩٥٠

بيت) موجود فى (الرضوية) و « خداوند نامه » المذکور فى (٧ : ١٤٢) و « گلشن

صبا » المطبوع بطهران فى (١٣٠٨ ش) و (١٣١٣ ش) وفى مقدمته احواله مفصلاً بقلم

بهار و « ليلى ومجنون » نظمه فى شبابه كما فى (انجمن ٣) و « هفت بيكر » ذكر

٢٠ ايضاً فيها و « شكارستان » مثنوى فى (٢٤٠ بيتاً) موجودة عند بهار بطهران . و ترجمه

ايضاً فى « المدايح المعتمدة » لانه مدح منوچهر خان گرجى وفى ربحانة الادب

وفهرس مكتبة جامعة طهران (٢ : ٦١٠) . يوجد ديوانه فى (المجلس) كما فى فهرسها

(٣ : ٣٧٣) وعند (فخر الدين - رقم ٦٧) . كتب (١٢٤٥) . وهو والد زوجة محمد تقى

خان سپهر وجد عباسقلی خان سپهر .

٢٥ (٣٢٦٠ : ديوان صباى هندى) وهو محمد صابر الحسينى السهوانى تلميذ نجف عليخان

« شوکت خسروی » فی قبال « اسکندر نامه » للنظامی . آورد شعره فی « گلشن - ص ۲۴۵) .

(۴۲۶۱ : دیوان صبحی اوبھی اوشعره) ترجمه المیرعلی شیرفی (مجن ۳ - ص ۷۴ و

۲۴۹) و قال انه من « چشمه گویان » عرفته بواسطة محمد البدخشی . ثم آورد شعره .

(۴۲۶۲ : دیوان صبحی تویسرکانی اوشعره) واسمه میرم بیك بن کمالا . هوتلمید

آقا حسین الخوانساری . ترجمه و آورد شعره فی (نر ۹ - ص ۳۲۳) .

(۴۲۶۳ : دیوان صبحی ساوجی اوشعره) ترجمه و آورد شعره فی (خص ۸ - ص ۲۸۱) .

(دیوان صبحی سمرقندی) راجع صبحوحی سمرقندی و صبحی کشمیری .

(۴۲۶۴ : دیوان صبحی کشمیری) من شعراء سلطان شجاع أخو عالمگیر پادشاه

(المتوفی ۱۱۱۸) . ترجمه كذلك فی (خیال - ص ۱۶۳) وزاد فی (گلشن - ص ۲۴۷) ۱۰

أن له دیوان ومات فی أواخر المائة الحادی عشرة . و جاء شعر ملا صبحی فی « گلستان

مسرت » مکرراً . و سماه فی (حسینی ۱۸۸) صبحی سمرقندی .

(۴۲۶۵ : دیوان صبحی مازندرانی اوشعره) کان من سادات مازندران و من منسوبی

خليفة سلطان . ترجمه و آورد شعره فی (نر ۹ - ص ۴۱۹) .

(۴۲۶۶ : دیوان صبحی همدانی اوشعره) سافر من وطنه الى الهند و تقرب عند ۱۰

مهابت خان جهانگیر . ثم عند شاه جهان پادشاه . وقتل فی بعض الحروب . آورد شعره

فی (گلشن - ص ۲۴۷) و عنه أخذ فی القاموس التركي ثم عنه فی الريحانة .

(دیوان صبحی هندی) راجع صبحی کشمیری و صبحی همدانی .

(۴۲۶۷ : دیوان صبری) للشریف المعروف بـ « علی زاده » موجود فی مكتبة عاشر

افندی باستانبول كما فی فهرسها المطبوع . ۲۰

(۴۲۶۸ : دیوان صبری اصفهانی) کان من شعراء الشاه طهماسب (۹۳۰ - ۹۸۴)

و يعرف بـ « روز بهانی » ولعله لا تتسابه الى اولاد روزبهان الشیرازی الفارسی . کان

یتخلص « فارسی » ثم بدله الى « صبری » ترجمه و آورد شعره فی (تش - ص ۱۷۹)

و « عالم آرای عباسی - ص ۱۸۵ » . و عنه فی القاموس التركي ثم عنه فی الريحانة

و کذا فی روضة الصفویة و (خص ۸ - ص ۱۵۴) و فی (تغ ۷۹) ان له دیواناً . و قال فی ۲۰

(روشن - ص ۳۸۶) انه من اقرباء « ضمیری اصفهانی » وفي « ذیل كشف الظنون » ان دیوانه فارسی فی أربعة آلاف بیت .

(۴۲۶۹ : دیوان صبری بصری اوشعره) واسمه علی پاشا ابن افراسیاب پاشا . حکم علی البصرة من قبل العثمانيين ، وكان عالماً بالعربية والفارسية والتركية وينظم الشعر وبعد موته جلس مكانه ابنه حسين پاشا . قال فی (نر ۳ - ص ۶۸) انهما كانا شيعيين ويتميان عن القاضي المنسوب من قبل العثمانيين . وقد اظهر ابنه عقيدته فجهز عليه حاكم بغداد جيشاً ففر حسين پاشا الى الهند ، ثم أورد شعر والده علی پاشا بالفارسية متخلصاً فيه « صبری » . وترجمه فی (روشن - ص ۳۸۶) .

(دیوان صبری خوارزمی) مرّ فی (ص ۳۱۱) بعنوان خیری خوارزمی .

۱۰ (دیوان صبری راهبی) راجع صبری غضنفر .

(دیوان صبری روزبهانی) راجع صبری اصفهانی .

(۴۲۷۰ : دیوان صبری طهرانی اوشعره) واسمه شریف محمد . ترجمه وأورد شعره فی (تس ۵ - ص ۱۳۸) .

(۴۲۷۱ : دیوان صبری عراقی اوشعره) كان هو و والده قاضيين بها . ترجمه وأورد شعره فی (تس ۵ ص ۱۴۰) .

(۴۲۷۲ : دیوان صبری غضنفر اوشعره) الهروی . واسمه غضنفر . كان يتخلص اولاً « راهب » فسافر الى الهند وبَدَّلَهُ الى « صبری » وتقرب عند جهانگیر . تلمذ عنده تقی الدين الاوحدی . أورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۷) و (حسینی ص ۱۸۶) وعنهما فی القاموس التركی ثم الريحانة .

۲۰ (دیوان صبری هروی) راجع صبری غضنفر .

(۴۲۷۳ : دیوان صبح اصفهانی اوشعره) واسمه الميرزا محمد علی . كان من اشراف اصفهان وكان ماهراً فی چهار تار ؛ نوع من الموسيقى . ترجمه وأورد شعره فی (تش - ص ۳۹۴) . وعنه فی (روشن - ص ۳۸۵) .

(۴۲۷۴ : دیوان صبحی بدخشانی اوشعره) ويعرف بالهروی والجفتائی . ترجمه وأورد شعره فی (تش - ص ۱۴۹) . وقال فی (گلشن - ص ۲۴۸) تعلم ببخارا وسافر الى

الحج ونزل الهند و كان يشرب الخمر ، و مات (٩٧٣) فقيل في تأريخه (صبوحي ميخوار = ٩٧٣) وعنه أخذ في القاموس التركي ثم ترجم ثانياً بالفارسية في ريحانة الأدب .

(٤٢٧٥ : ديوان صبوحي بيرجندی) مولانا علي أشرف ، من ظرفاء الشعراء في أواخر القرن الثاني عشر . واكثر شعره مجون انتقادية . ترجمه وأورد شعره في « بهارستان » ص ٢٨٦ - ٢٩٢ « للشيخ محمد حسين آيتي البيرجندی وتاريخ بعض شعره (١١٩٥) و كان يدعى انه من أحفاد الحكيم نزاری . وله منظومة « نصاب بيرجندی » يفسر فيها الكلمات من اللهجة البيرجندية باللسان الفارسي . كانت نسخته عند الشيخ هادي البيرجندی . استنسخ عنها السيد محمد (المحيط) بطهران وهو في مكتبته الآن ونسخة أخرى عند (دهخدا) بطهران .

١٠

(ديوان صبوحي جغتائي) راجع صبوحي بدخشاني .

(٤٢٧٦ : ديوان صبوحي خوانساري) واسمه حسين . ذهب الى تبريز فعرفه اخوه الى سپهسالار رستم خان ، ثم ذهب مع ملا « واصب » الى لاهيجان فتقربا عند الميرزا عبدالله وزير لاهيجان . و كان ماهراً في قراءة « قصة حمزة » (١) و « الشاهنامه » وضرب چهارتار ؛ نوع من الموسيقى ، ومات (١٠٧٨) ونظم سبعة « مثنويات » أورد بعضها ١٥ التي على زنة شاهنامه في ترجمته في (نر ٩ ص ٣٥٧) و أورد في (نر ٩ و ٩ ص ٧٨ و ٢٢٧) مصاحبته مع « سليم طهراني » المذكور في (ص ٤٦٤) و « واصب » بلاهيجان عند عبدالله وزيرها . وترجمه ايضاً في (تش - ص ٢٠٨) و (گلشن - ص ٢٤٨) و (روشن ص ٣٨٦) .

(٤٢٧٧ : ديوان صبوحي سمرقندي أوشعري) واسمه ملا صبوحي ومات (٩٣٧) . ٢٠ وقال في (روشن : ٣٨٥) ان تخلّصه صبحي .

(٤٢٧٨ : ديوان صبوحي شيرازي أوشعري) كان خبازاً ، أورد شعره وترجمته في (بهش ٢ ص ٣٨٨) .

١ - فيظهر ان كان لقصة حمزة التي ذكرناها في (٨ : ٣٦) شأن في العهد الصفوي كما كان للشاهنامه وكان قرائتهما وتمثيلهما ماما يشتغل به بعض الشعراء ويعرف به ، كما كان يعرف البهس بـ « مناقب گو » .

(٤٢٧٩ : ديوان صبوحي شیرازی أوشعره) آوردشعره في (تس ٥ - ص ١٤١) وقال
كان يشتغل بنسج الحزام (كمربافي) .

(٤٢٨٠ : ديوان صبوحي قمی) وهو الشاعر الامی المعاصر المعروف باسمه شاطر
عباس الخباز ابن کربلائی محمد علی . ولد بقم في (١٢٧٥) ولم يحصل العلم و الأدب
و کلمما ظهر له من الذوق فكان مما أودعه الله في قلبه . ومات في (١٣١٥) ببليده قم . وله
ديوان طبع مكرراً ، وقد وقع موقع القبول من عامة الناس ، رأيته في ثلاثة أجزاء
صغار کلمها في (١٦٨ ص) طبعه الشهشهانى على الحجر بطهران . وذكر في «أدبيات
معاصر - ص ٩٩» و «علما وشعراى گيلان - ص ١٥١» .

(٤٢٨١ : ديوان صبوحي کابلی أوشعره) من شعراء أكبر شاه . آوردشعره في طبقات
أكبرى (ج ٢ ص ٤٩٨) .

(٤٢٨٢ : ديوان صبوحي هروى أوشعره) واسمه المير حيدر . كان ماهراً في المعما
وكان من شعراء السلطان حسين بايقرا . أطرى شعره ومعماه في (مجن ٥ - ص ١٠٩
و ٢٨٢) واطنّه الذى ذكر في (گلشن - ص ٢٤٨) .
(ديوان صبور بواناتى) راجع صبور شیرازی .

(٤٢٨٣ : ديوان صبور تبريزى) اسمه السيد الميرزا على أكبر من السادة الموسوية
بتبريز . ترجمه في (دجا - ص ٢٢٦) نقلاً عن «نگارستان دارا» ثم قال رأيت مجموعة
من شعره يقرب من ستة آلاف بيت .

(٤٢٨٤ : ديوان صبور تبريزى) المعاصر للحاج أبى الحسن راجى ، وقد نظم قطعة
مفصلة في رثائه واسمه الميرزا على أكبر المتخلص بصبور . قال في (دجا - ص ٢٢٧)
انه غير صبور المذكور ، وان اشترك معه في الاسم والتخلص لكنّه ليس من السادة .

(٤٢٨٥ : ديوان صبور تبريزى) ايضاً اسمه محمد حسين التبريزى من شعراء القرن
الثالث عشر في تبريز . حكاه في (دجا - ص ٢٢٧) عن قاموس الاعلام التركية ومات
(١٢٦٩) وشعره تركى كما في الريحانة .

(ديوان صبور ذهبي) راجع صبور شیرازی .

(٤٢٨٦ : ديوان صبور شیرازی بواناتى أوشعره) من شعراء بوانات من شیراز و كان

- حيافى عهد فرصت فترجه فى (عم-ص ٤٩٠) فى الحاشية ، وقال اسمه الميرزا على خان
وكان من الصوفية الذهبية بشيراز، يتخلص «صبورا» ويلقب «أنوارى» وشعره عرفانى .
(٤٢٨٧ : ديوان صبور كاشانى) اسمه الميرزا احمد وهو ابن أخ فتحعليخان ملك
الشعراء الكاشانى المتخلص بصبا . قتل فى محاربة الروس فى (١٢٢٨) ترجمه فى (مع
ج ٢ ص ٣٢٤) وذكر انه رأى ديوانه عند ولده الميرزا محمد وأورد قرب مائة وخمسين
بيتاً منه، وقال « ملك الشعراء » بهار الخراسانى فى مقدمة «گلشن صبا» : «انه كان
نديماً لعباس ميرزا بن فتح عليشاه وانه من أجداد صبورى خراسانى « ملك الشعراء »
(والد بهار) . وترجمه ايضاً فى «طرائق الحقائق - ج ٣ - ص ٢٥٨ » . و (أنجمن ٣)
وديوان صبور كاشانى هذا موجود فى مكتبة (الملك) فى أربعة آلاف بيت .
- (٤٢٨٨ : ديوان صبورى أوشعره) كان ماهراً فى الموسيقى وله فيها عدة رسائل . ١٠
أورد شعره وأطراه فى (گلشن - ص ٢٤٩) .
- (٤٢٨٩ : ديوان صبورى اصفهاني) الميرزا نصر الله خان بن أبى طالب عادل الاصفهاني .
ولد باصفهان فى (٥ - ذق - ١٢٧٩) و توفى (٣ شعبان - ١٣٥٣) طلب العلم ببلده
وسافر الى أنحاء ايران ولقب «ملك الأدب» وديوانه يشتمل على خمسين ألف بيت .
ترجمه كذلك فى (شعرای معاصر اصفهان ص ٣٠٢) و كذا فى «نامه سخنوران» لايزد
گشپ (ص ١٦٠) .
- (٤٢٩٠ : ديوان صبورى تبريزى) واسمه الحسين بن على . قال اسماعيل پاشا فى
هدية العارفين: قدم الروم ومات بها (١٢٦٩) وله ديوان فارسى وتركى . فهو غير رسميه
الآتى الذى هو من شعراء القرن العاشر والحادي عشر .
- (٤٢٩١ : ديوان صبورى تبريزى) ترجمه فى (دجا - ص ٢٢٧) عن « خلاصة ٢٠
الأشعار » بان اسمه محمد حسين وان اشعاره كثيرة ولاسيما فى وصف العشق وحكى عن
«هفت اقليم» انه ابن قراييك الصباغ وقد ضيّع جواهر اشعاره وذ كر بعضاً منها . وكذا
فى (تش - ص ٣١) و (نخ - ص ٧٩) . راجع ما قبله .
- (٤٢٩٢ : ديوان صبورى تبريزى أوشعره) واسمه ميرعباس المعلم من شعراء القرن
الثالث عشر وشعره تركى . حكاه فى (دجا - ص ٢٢٨) عن «حديقة الشعراء» . ٢٥

(۴۲۹۳: دیوان صبوری تربتی اوشعره) واسمه مولانا محمد . آورد شعره فی (گلشن- ص ۲۴۹) .

(۴۲۹۴: دیوان صبوری خراسانی) المیرزا کاظم من . أحفاد المیرزا احمد صبور الکاشانی المذكور آنفاً . جاء آبائه من طهران الى خراسان و كانوا يشتغلون بالنسيج ، و ولد صبور بمشهد خراسان فی (۱۲۵۹) ونشأ بها ولما ظهر طبعه و قریحته الشعرية لقبه ناصرین شاه «ملك الشعراء» للآستانة الرضوية . وتوفي فی (۱۳۲۲) و كان له أربعة اولاد اكبرهم محمد تقی بهار خراسانی المذكور فی (ص ۱۴۵) فلقب بلقب ابیه بامر من مظفرالدین شاه ، و مرّ له «دوازده بند» فی (۸ : ۲۷۰) .

(۴۲۹۵: دیوان صبوری خوانساری اوشعره) واسمه محمد هاشم كان یسافر الى کرمان و یزد ، آورد شعره النصر آبادی و اطراه فی (نر ۹ - ص ۳۸۱) و (تغ - ص ۸۰) و (گلشن- ص ۲۴۸) .

(۴۲۹۶: دیوان صبوری رشتی) واسمه المیرزا باقر خان الحکیم بن السید محمد . ولد (۱۲۶۵) برشت و سافر الى لبنان و مصر و اقام بها أربع و عشرين سنة و رجع الى وطنه و مات فی (۱۳۱۳) فحمل الى وادی السلام بالنجف . كان متضلعا فی الفلسفة القديمة ، ماهرأ فی الطب و الموسيقى . له غزلیات تتبع فیها سعدی و حافظ ، جمعها هادی جلوه و طبعها بطهران فی (۱۳۳۵ ش) و ترجم فی مجلة یغما (العدد ۲ السنة ۴) .

(دیوان صبوری گیلانی) راجع صبوری رشتی .

(۴۲۹۷: دیوان صبوری همدانی اوشعره) وهو کمال الدین حسین سافر الى الهند فی عهد اکبر شاه ، و لازم خان زمان . آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۴۹) و (تغ- ص ۸۰) .

(دیوان صبیحی سمرقندی) قال (حسینی - ۱۸۸) انه كان من الزهاد و اظنه اشتبه بالصبیحی الکشمیری اوصبو حی سمرقندی .

(۴۲۹۸: دیوان صحاف) فی المرائی فارسی . لمحمد حسین الصحاف طبع . فی تبریز (۱۳۳۱) .

(۴۲۹۹: دیوان صحبت اصفهانی اوشعره) كان شاعراً ماهراً و طیباً حاذقاً . جاء

- الى الهند في عهد عالمگیر ومات في عهد محمد شاه . کذا في (روشن - ص ۳۸۷) .
- (۴۳۰۰ : دیوان صحبتی تفرشی) الشاعر التفریشی له رثاء المولى عبد الله التستری ومادة تاريخية « آه آه از مقتداي شيعيان » ذكره النصر آبادی في (نر ۱۳ - ص ۴۸۴) و « عالم آرا - ص ۸۶۰ » وهي تساوی (۱۰۱۶ و ۱۰۱۸) على خلاف المشهور في (۱۰۲۱) .
- (۴۳۰۱ : دیوان صحبت لاری) اسمه تاج الدواوين وقد فاتنا ذكره في حرف التاء ه وهو من نظم العالم في لار المولى محمد باقر بن محمد على بن عبد الصمد بن الشاه منصور اللاری المتوفى (۱۲۵۱) عن (۸۹ سنة) من عمره و دفن في مزار امامزاده مير على ابن الحسين . ترجمه الحاج على أكبر نواب الشيرازي في تذكرة « دلگشا » و شمس التواريخ لايزد گشسب ، وقال في « لارستان کهن - ص ۲۰۱ » انه قد خلط شعره مع شعر سميہ آخوند ملا محمد باقر لاری . طبع في بمبئی في (۱۳۱۲) بمباشرة حفيد الناظم ۱۰ وهو الميرزا على أكبر بن أبی الفيض بن الناظم . فيه الغزليات و الرباعيات و المثنويات وفي آخره بعض مرثی الحسين (ع) . و طبع بشيراز على الحروف في (۱۳۱۷ ش) في (۱۸۰ ص) وقد تتبع طاهرة قرّة العين البايية بنت الشيخ محمد تقی بعض ، شعر صحبت هذا ، فنسب البايية بعض أشعاره الى قرّة العين هذه .
- (۴۳۰۲ : دیوان صحرائی رازی) الشاعر الفارسی . ترجمه سام ميرزا في (نس ۵ - ۱۵ ۱۶۳) وأورد مطلع غزله .
- (۴۳۰۳ : دیوان مولانا صحيفی شیرازی) الصحاف الکتبی والد أسيرى المذكور في (ص ۷۵) . ترجمه الصادق في (خص ۸ - ص ۲۱۸) و ذکر ان له قصاید كثيرة بديهيّة في ابناء الكبراء وشعره ترکی و فارسی ، وأورد بعض ترکیه . واورد النصر آبادی في (نر ۹ - ص ۳۰۵) شعره و رباعيه الفارسی في وصف روضة بعض الائمة (ع) و قال في ۲۰ (ميخانه - ص ۲۴۴) انه من احفاد صوفي خليل من أكبر طائفة ذوالقدر ، و كان ماهراً في تنظيم المكتبات ومات (۱۰۲۲) و دفن في « سه نمان » بجامع اصفهان . وقال شفائي في تاريخه :

سال فوتش ز عقل جستم گفت : « رفت ملا صحيفی از دنيا »

وقدر آه تقی کاشي في اصفهان في (۹۸۷) و ذکره في تذکرته . وفي (هفت - ص ۳۰۷) ۲۵

ترجمه وقال كان خطاطاً مذهباً صحافاً كتيبياً ماهراً . وترجمه أيضاً في (حسيني- ص ١٨٨) و (تنغ - ص ٨٠) .

(٤٣٠٤ : دیوان صداقت گنجای) واسمه محمد ابن أخ غنیمت مولانا محمد اکرم .
كان من شعراء پنجاب الهندو من مریدی عبدالرحمان نامی من السلسلة القادرية
الصوفية بالهند . له « ثواب المناقب » مثنوی فی أحوال السلسلة المذكورة فی خمسة
آلاف بیت . مات (١١٤٨) وأورد شعره فی (گلشن - ص ٢٤٩) وعنه فی القاموس التركي
ثم الريحانة . وكذا فی هدية العارفين ٢ : (٣٢٢) .

(٤٣٠٥ : دیوان صدرای اصفهانی أوشعره) هو ابن المير عبدالحسيب بن زين
العابدين العاملی المذكور فی (٤ : ١٥٠) وحفيد الميرالد امام من بنته . قال النصر آبادی
أنه شاب رقيق الطبع وأورد شعره فی (نر - ص ١١٠) و (روشن : ٣٨٩) .

(٤٣٠٦ : دیوان ملاصدرای شیرازی) دون بعض شعره فی حياته تلميذه الفيض فی
ضمن مجموعة كلها بخطه توجد فی کرمانشاه عند الحاج آقا ضیا بن الحاج آقا مهدی
عنوانه لاستادنا العارف صدرالدين محمد الشيرازي سلمه الله تعالى وأبقاه . ومن رباعياته قوله :
گویم سخنی ز حشر چون برق ز میخ بشنو که ندارم از تو این نکته دریغ
این جان و تنت که هست شمشیر و غلاف آنروز بود غلافش از جوهر تیغ
وانشأ بعد ذهاب بصره .

جهان بین من ، گرچه رفت از نهاد جهان آفرین بین من ، کم مباد
جهان بین اگر شد ، جهان بان بجااست جهانرا جهان بان ، نه غیر از خدا است
وترجم أحوال المولى صدرا فی الروضات (ص ٣٣١) و « الكنى والالقب ص ٣٧٢ »
٢٠ وطبع ببغداد أخيراً بعنوان « صدرالدين الشيرازي » تحقيقاً عن فلسفة هذا الحكيم
الفارسی فی رسالة مستقلة .

(٤٣٠٧ : دیوان صدر ابهری أوشعره) ترجمه وأورد شعره فی (مجتس ٦ - ص ١٥٨)
وقال يشتغل بالاجوردشویی .

(دیوان صدر اعظم) مرّ بعنوان دیوان أتابك .

٢٥ (دیوان صدر الافاضل افشار) یأتی بتخلّصه « نظام » كما فی منظومته « مصاب »

الموجود عند الدكتور سيد علي شايگان أستاذ جامعة طهران . و قد نظمه في قبال « نصاب » وله « مقويم » في قبال « تقويم » كما ذكر في « المآثر - ص ۲۱۳ » وقد خلطنا بينه وبين سميّه في (ص ۳۱۶) .

(**ديوان صدر الافاضل شیرازی**) الميرزا لطفعلی (۱۲۶۸ - ۱۳۵۰) كان يتخلص أولاً « فاني » وبعد (۱۲۹۴) تخلص « دانش » كما ذكرناه في (ص ۳۱۶) (۱) وديوانه ۵ يشتمل على أكثر من عشرة آلاف بيت عند أحفاده المتسمين نصيري أميني لأنهم ينسبون أنفسهم إلى الخواجه نصير الدين الطوسي .

(**۴۳۰۸ : ديوان صدر انصاري** أو شعره) وهو المير صدر الدين محمد من أعقاب جابر ابن عبدالله الانصاري . جاء جدّه الأعلى من گرجستان إلى اصفهان بأمر من أمير تیمور گورکان ، وقتل جدّه سليمان هناك وجاء والده إلى الهند عن طريق كابل و کشمير . ۱۰ ثم جاء صدر إلى لکهنو وبها مات في (۱۱۸۰) . أورد شعره في (گلشن - ص ۲۵۱) .

(**ديوان الصدر التستري**) يأتي بعنوان صدر شوشتری .

(**۴۳۰۹ : ديوان صدر جهان پزانی** أو شعره) كان من أحفاد السيد كمال الترمذی كما يقال ، وهو من خير آباد بالهند . تقرب عند أكبر پادشاه فنصبه قاضي القضاة وفي (۹۹۴) بعثه مع الحكيم همام الكيلاني سفيراً إلى بلاط عبدالله أورنگز ، وبعد موت ۱۰ اكبر شاه تقرب عند جهانگیر پادشاه ومات في (۱۰۲۷) ودفن في بهاني من نواحي لکهنو كما في « سرو آزاد - ص ۹۲ » وقال ان ملا قاطعي كتب رسالة في وقایع سفارة صدر جهان هذا مع الحكيم همام المذكور . و أورد شعره في (گلشن - ص ۱۵۰) .

(**ديوان صدر جهان سمرقندی**) مرّ في (ص ۴۳۷) بعنوان سراج سمرقندی .

(**۴۳۱۰ : ديوان صدر خيابانی** أو شعره) هو من شعراء تبريز . وكان حافظاً للقرآن ۲۰ ترجمه معاصره في (تس ۴ - ص ۸۲) وأورد شعره وعنه في (دجا - ص ۲۲۹) .

(**ديوان صدر دیلهی**) مرّ في (ص ۴۹۹) بعنوان شاه صدر .

(۱) لكن وقع مناهك غلط فقد خلطنا بين الرجل وسميه صدر الافاضل نظام افشار الذي ذكر في « المآثر والآثار - ص ۲۱۳ » . فليشخط على جملة : « كما ذكره في المآثر ... إلى ... في تأليفه » . وكذلك وقع في (س ۱۱) الشيرازي بدل الشيرازي ، فليصحح .

(٤٣١١ : ديوان صدر الدين الاردبيلي أو شعره) هو ابن الشيخ صفى الدين اسحاق الأردبيلي المنسوب اليه الصفوية . اسمه موسى ولد في عيد الفطر (٧٠٤) قام مع أبيه احدى وثلاثين سنة واستقل بالارشاد تسع وخمسين سنة وتوفي (٧٩٤) ترجمه في (دجا - ص ٢٢٨) وأورد غزلا من نظمه .

٥ (٤٣١٢ : ديوان صدر الدين اردكاني أو شعره) وهو ابن الميرزا نصير الدين بن المير محمد صالح الطباطبائي الأردكاني نزيل يزد . ترجمه في « آينه دانشوران » صرح الميرزا محمد علي وامق ان ابنة المير صدر الدين هذا كانت فاضلة أديبة شاعرة تتخلص في شعرها « أسيرى » وكانت حاذقة في الطب مع حسن الخط ، وكانت والدة جده الأعلى (جد وامق) الميرزا سعيد بن الميرزا محمد أمين الحسيني اليزدي . قال وبقي من السيد صدر الدين أشعار كثيرة بالعربية والفارسية . اقول : وللمير صدر الدين هذا تصانيف كثيرة منها « مرصع الحواشي » الموجود عند أحفاده .

(٤٣١٣ : ديوان صدر الدين تبريزي أو شعره) هو ابن شفاى تبريزي المذكور في (ص ٥٣١) له « فرهنك عباسى » ألفه في (١٢٢٥) في اللغة الفارسية . سمى نفسه في مقدمته بنائب الصدر تبريز ابن محمد رضا ، محمد المدعو بصدر الدين التبريزي . ترجمه في « نگارستان دارا » وعنه في (دجا - ص ٢٢٨ و ٣٧٠) وأورد شعره . توجد « فرهنك عباسى » في (سيهسالار - رقم ٦) كما في فهرسها (٢ : ٢٢٤) .

(٤٣١٤ : ديوان صدر الدين الحسيني) رأيت في بعض الفهارس أنها موجودة بالمكتبة الأهلية بپاریس .

(٤٣١٥ : ديوان صدر الدين دزفولى) وهو السيد العارف صدر الدين بن السيد محمد باقر الموسوى الدزفولى . له مقدمة منشورة . أولها [شیرین تر سخنی که طوطی زبان از آئینه دل . . .] وفيها القصايد و الغزل وغيرها و جعل لبعضها أسماء خاصة مثل « أسرار الولاية » و « قوت القلوب » و « روح الأرواح » و « ماء الحياة » و « كن فيكون » و « أنوار الملكوت » و « الملائع الأعلى » . ومّر له في (٤ : ١٤٥) « ترجمة نهج البلاغة » . و كليات ديوانه موجودة عند (فخر الدين - رقم ٥٩) كتبت في (١٢٧٣) .

٢٥ (٤٣١٦ : ديوان صدر الدين رواسى أو شعره) من خلفاء الشيخ زين الدين . ترجمه

وأورد شعره في (مجن ٢ - ص ٢٨ و ٢٠٢) وفي حبيب السير (٣ : ٣ : ١٩٧) أنه مات (١٠ رمضان - ٨٧١) .

(٤٣١٧ : ديوان السيد صدر الدين العاملي) هو ابن السيد صالح بن محمد الموسوي نزيل اصفهان والمتوفى بالنجف (١ - صفر - ١٢٦٣) له «الرضاعية» ارجوزة وشرحها . رأيت منها نسخاً منها بخط الشيخ علي بن ابراهيم القمي بالنجف في (١٣٤٠) .
(ديوان صدر الدين القنوي) راجع صدر قنوي .

(٤٣١٨ : ديوان صدر الدين كاشاني أوشعره) قال في (روشن - ص ٣٨٨) أنه كان شاعراً طبيباً جاء الى الهند في عهد جهانگیر و تلقب منه «مسيح الزمان» .

(٤٣١٩ : ديوان صدر الدين كرماني أوشعره) واسمه محمد بن شاهير . كان وزير كرمان أورد شعره في (خص ٦ - ص ١٠١) .

(ديوان صدر الدين گيلاني) مرّ مختصراً بتخلصه « بينا » في (ص ١٥٥) ترجمه مفصلاً في « تذكرة حزين - ص ٤٥ » وقال اصله من رشت مر كز حكومة السلاطين الاسحاقية . وحصل العلم باصفهان ورجع الى وطنه وصار شيخ الاسلام بها . رأيت في (١١٣٩) بها وقد عمّر ثمانين سنة . وكذا في نجوم السماء - ص ٢٢٢ . و (روشن - ص ٣٨٨) .

(ديوان صدر الدين مجذوب) أوحيدر مجذوب . يأتي في الميم .

(٤٣٢٠ : ديوان صدر الدين النيشابوري) صاحب ديوان الاستيفاء بنيشابور ، له « تاريخ خوارزمشاهي » أحسن من تاريخ العتبي وشعره بالعربية . كذا ترجمه في (اللباب - ٦) . وأورد شعره بالفارسية والعربية . وقال هو الآن مشغول بتأليف «تاريخ

سلطان سكندر» . وترجمه في (تش - ص ١٣٨) و (مع ١ ص ٣١٢) وقال سنگلاخ ٢٠ في « امتحان الفضلاء - ١ : ١٩٤ » أنه رأى ديوانه . بخط بابا شاه ، حالي اصفهاني وفي (٢ : ٧ منه) نسخة أخرى بخط أبي تراب الخطاط الاصفهاني . وترجمه ايضاً في (روشن - ص ٣٨٨) .

(٤٣٢١ : ديوان صدر ديوانه) ترجمه في (بهش ٢ - ص ٣٨٦) وذكر معمياته التسعة

والتسعين . لكل اسم من اسماء الله تعالى وانه كان يتعشق للمير السيد الشريف الجرجاني ٢٠٥

وذکر شعره فيه . واحدی معمیاته باسم العليم . ونسخته موجودة فی (سپهسالار ...)
وغيرها .

(٤٣٢٢ : ديوان صدر الشعراء قاجار) لعلامحسين ميرزا ابن ايرج ميرزا المتخلص
« انصاف » ابن فتح عليشاه ، وهو والد ايرج ميرزا المذكور فی (ص ١١٤) . وكان من
شعراء مظفر الدين شاه ، وله « شكارنامه » منظوم فکاهی کتبه بخطه وأهداه الى مظفر
الدين المذكور . قال الشيخ محمد أمين الخوئی ان النسخة عنده بطهران . ونسخة أخرى
فی (المجلس) سمّاه فيه « نسبنامه کرد مازندری » نظمه فی (١٢٩٠) و أهداه الى
صاحب ديوان شیرازی المتوفی (١٣١٤) اخرج أحواله فی فهرس المجلس (٣ : ٦٩٦)
لابن يوسف عن المنظومة هذه وعن « نامه فرهنگيان » .

(٤٣٢٣ : ديوان صدر شوشتری) كما يتخلص أوصدرالذاكرين كما هو معروف به .
وهو الشيخ محمد رضا بن المولى حسين التستري المعاصر المولود (١٢٧٧) وأخوه المولى
حسن بن الحسين له المرائي وتخلصه « ملهم » كما ياتی . وقد جمع ديوان الصدر الشيخ
محسن بن الشيخ محمد بن المولى جعفر بن محمد باقر شرف الدين التستري . فيه القصايد
والمرائي والمطایبات والرباعيات . والنسخة عند اخيه الشيخ مهدي شرف الدين . أوله
قصيدة فی مدح الحاج الشيخ محمد رضا الدزفولی فی تهنئة رجوعه عن زيارة مشهد
خراسان . وكان الناظم حيا الى (١٣٦٩) الذي حدثني فيه الشيخ مهدي المذكور .
قال وام صدرالذاكرين كانت بنت الشيخ محمد باقر شرف الدين المذكور .
(ديوان صدر طوسی) واسمه الشيخ صدر الدين . کذا فی « امتحان الفضلاء - ج ١
ص ١٩٤ » وهو صدر الدين النيشابوري المذكور .

(٤٣٢٤ : ديوان صدر قزوینی أوشعره) هو الميرزا محمد حسين بن الميرزا فضل الله
القزوینی صدر الوظائف ثم المتولى باشي للآستانة الرضوية فی ١٢٨٧ عند تأليف جمع
الفصحاء كما ترجمة فی (ج ٢ ص ٣٣٣) وأورد نيفا وعشرين بيتا من شعره .

(٤٣٢٥ : ديوان صدر قونوی) الشيخ صدر الدين محمد بن اسحاق وهو استاد المولى
الرومي . ترجمه فی « النفتاح - ص ٥٠٤ » و « مجالس المؤمنین - ص ١٨٦ » و (حسيني
٢٥ ١٨٤) و (روشن - ص ٣٨٧) وأوردوا شعره .

(۴۳۲۶: دیوان صدر کاتب اوشعره) ترجمه و آورد شعره فی (مجن ۲ - ص ۴۴ و ۲۱۷) وقال مات بهراة .

(دیوان صدر کرمانی) مرّ صدرالدين کرمانی .

(دیوان صدر گیلانی) مرّ بعنوان شاه صدر دیلمی .

۵ (دیوان صدر الممالک اردبیلی) یأتی بتخلصه « نصرت » .

(۴۳۲۷: دیوان صدر مشهدی اوشعره) هو الميرزا صدرالدين ابن المير على أكبر من سادات مشهد ، وأمه بنت المير سيدعلى وابن أخت الشيخ البهائي . تزوّج بابنة الشيخ حسين بن عبدالصمد الذي هو ابن أخ البهائي . و هم من خدام الآ ستانة . وكان مدة محتسب هراة فعزل ونصب غيره ، ثم نصب ابنه على افضل . ترجمه و آورد شعره فی (نر ۵ - ص ۱۱۷) وعنه أخذ ظاهراً فی (مطلع الشمس - ۲ : ۴۳۷) و (روشن - ص ۱۰ - ۳۸۸) .

(دیوان صدر نیشابوری) راجع صدرالدين النيشابورى .

(دیوان صدر هروی) راجع صدر مشهدی .

(۴۳۲۸: دیوان صدر همدانی) و اسمه على أكبر صدر الاسلام المتوفى بالنجف (۱۳۲۵) . طبع له مثنوى « صدریه » بطهران فی (۲۰۸ ص) فی (۱۳۰۲ ش) . ۱۵

(۴۳۲۹: دیوان صدقی استر آبادی) الکاشانی المدفن فی (۹۵۲) ترجمه سام میرزا فی (نر ۲ - ص ۵۰) و (نر ۱۵۴) و ذکران اسمه سلطان محمد وهو من العلماء فی أكثر الفنون و اکثر شعره القصاید و آورد بعضها و بیتاً من « ساقی نامه » له و ذکر أيضاً فی (نر - ص ۸۰) . وقال فی « هدية العارفين ۲ : ۲۴۰ » ان ديوانه فارسی . وله « شرح مطالع الانوار » للارموى . ونسخة ساقينامه عند (فخرالدين) . ۲۰

(۴۳۳۰: دیوان صدقی اصفهانی اوشعره) واسمه الميرزا باقر نقاش باشی ولد (۱۲۸۳) بسمیرم ومات باصفهان فی (۱۳۵۲) اورد الفت غزله فی « دانشنامه » المطبوع (۱۳۴۲) و ترجمه فی شعراى معاصر اصفهان (ص ۳۰۴) .

(دیوان صدقی کاشانی) راجع صدقی استر آبادی .

۲۰ (۴۳۳۱: دیوان صدقی کرمانی) کان مرید مظفر على شاه الكرمانی واسمه میرزا

- صادق فلقبه هو بصدق عlishاه . ترجمه واورد شعره فی (ض - ص ٤٦٥) .
- (٤٣٣٢ : دیوان ملا صدقی هروی) ترجمه فی (مجتس ٦ - ص ١٥١) وأورد شعره وقال فی (روشن - ص ٣٨٩) ان فی « آفتاب عالم تاب » بالفاء وفی « نگارستان » بالقاف . وکذا فی (حسینی - ص ١٨٦) .
- ه (٤٣٣٣ : دیوان صراف اصفهانی أوشعره) أورد شعره فی (گلشن : ٣٨٩) .
- (٤٣٣٤ : دیوان صراف تبریزی) للحاج رضا الصراف التبریزی المتوفی (١٣٢٥ = مرد صراف سخن) طبع فی تبریز (١٣١٣) وبعده (١٣٤٤) فی المرائی فارسی وترکی ترجمه فی (دجا - ص ٢٣٠) وآخر طبعه بتبریز فی (١٨٠ ص) مع مقدمة موسى تبریزی ابن جعفر ابن اخ الشاعر .
- ١٠ (٤٣٣٥ : دیوان صرام اصفهانی) واسمه علی رضا بن ابی القاسم . ولد (١٣١٥) له مثنویات منها « حجاب نامه » کان من اعضاء انجمن شیدا وجاء شعره فی « دانشنامه » المطبوع (١٣٤٢) وترجمه فی شعرای اصفهان (ص ٣٠٥) .
- (٤٣٣٦ : دیوان صردر) للرئيس أبی منصور علی بن الحسن بن علی بن الفضل الکاتب الشاعر المشهور المتوفی (صفر ٤٦٥) بخراسان . ترجمه ابن خلکان (ج ١ ص ٣٥٩) بخراسان . نسخة منه فی الخدیویة کما فی فهرسها، ونسخة أخرى فی مكتبة (السمای) فیہ قوله .
- فیها بکائی وقل عناء البکاء علی رزء خامس أهل العباء
- (٤٣٣٧ : دیوان صرفی ژولیده موی أوشعره) ترجمه صادقی کتابدار فی (خص ٨ - ص ٢٧٨) وأورد شعره .
- ٢٠ (٤٣٣٨ : دیوان صرفی ساوجی) واسمه صلاح الدین من احفاد أفصح المتکلمین الخواجه سلمان الساوجی . ترجمه صادقی فی (خص ٨ ص ٢٢٢) وأورد جملة مما سمعه من شعره . وفی (تش - ص ٢٢١) انه تلمیذ محتشم الشاعر الکاشانی المتوفی (٩٩٦) وعنه اخذ فی القاموس التרכی ثم الریحانة . وجاء شعره فی « گلستان مسرت » وله « لیلی وحنون » کما فی فهرس مكتبة جامعة طهران (٢ : ٤٥) .
- ٢٥ (٤٣٣٩ : دیوان صریع الغوانی) اسمه مسلم بن الولید المتوفی بجرجان (٢٠٨)

- ذكر في (جما - ١١ : ٢٥٥) وتاريخ بغداد. طبع بليدين (١٨٧٥م) والهند (١٣٠٣) ونسخة بخط السيد محمد حسين كاظم القزويني النجفي كتابتها (١٣١٥) عند الشيخ محمد رضا بن زين العابدين العاملي. مرتب على الحروف. والشاعر معاصر لابي نواس الحسن بن هاني الذي توفي (١٩٩) وهو مقدم على صريع الدلاء على بن عبد الواحد البغدادي الشاعر المعروف بصريع الدلاء والمتوفى (٤١٢) كما نقله الزركلي في ص ٦٨٠ عن وفيات الاعيان وفي ابن النديم ص ٢٢٨ بعد ذكر ابي نواس قال: مسلم بن الوليد وأمره مشهور وشعره نحو مأتى ورقة على الحروف عمله الصولي ورجل كان في زماننا. اقول مراده من الورقة ما يحتوي على صفحتين في كل صفحة عشرون بيتاً كما فسر به بذلك في ص ٢٢٧. هذا وقد جاء ذكره في معالم العلماء لابن شهر آشوب في (ص ١٤٠) من طبعة طهران.
٥. (٤٣٤٠ : ديوان صعصعة بن صوحان أوشعره) العبدى من ربيعة. عدّه ابن شهر آشوب في «المعالم : ١٣٨» من شعراء أهل البيت ، وعدّه ابن النديم (ص ١٨١) من الخطباء وعدّه ابن عبد البر وابن مندة وابونعيم من الصحابة ، وعدّه الشيخ في رجاله والكشي والبرقي والنجاشي من أصحاب علي (ع) ، وهو الراوى لعهد مالك الأشر .
- (٤٣٤١ : ديوان صعود گجراتي أوشعره) كان يدعى أنه من أحفاد الامام الصادق وأن آباءه جاؤ الى الهند عن طريق ايران . ولد بأحمد آباد . أورد شعره في (گلشن - ١٥ ص ٢٥٢) .
- (٤٣٤٢ : الديوان الصغير) لابن نباتة . مرّ في (ص ٣٠) .
- (٤٣٤٣ : ديوان صغير اصفهاني) واسمه محمد حسين بن اسدالله . ولد ١٣ رجب ١٣١٢ واشتغل بالنسيج و نظم الشعر وعمره ثمان سنوات و انتخب عضوا في انجمن شيدا وبعد وفات شيدا صار مقدم الشعراء باصفهان . له « مصيبت نامه » طبع مرتان في ٢٠ (٢٤٧ ص) و « فضائل الائمة » طبع في (١٣٠١) في (١٦٠ ص) على الحجر . و طبع ديوانه في (١٣٠٦) في باصفهان (٢٦٠ ص) ويشتمل على الغزل والقصيد والترجيعات والمراثي مع مقدمة لحسن البدرى ، و « خطبة الغدير » نظم للخطبة طبع في (٨٥ ص) بطهران مع مقدمة لجلال الدين الهماثي استاد جامعة طهران في (١٣٣٠ ش) وله غزل في « دانشنامه » المطبوع (١٣٤٢) لألفت . ترجمه في « سخنوران نامي معاصر ٢٥

- ص ١٨٧ « وشعراى اصفهان (ص ٣٠٦) .
- (٤٣٤٣ : ديوان صغيرى أوشعره) واسمه ابراهيم . أورد شعره النصر آبادى فى (نر ١٥ - ص ٥٢٠) وفى (تش : ٢٢٦) انه ابن ملك الديلمى .
- (٤٣٤٤ : ديوان صفا آذربايجانى أوشعره) واسمه الحاج السيد حسن من شعراء القرن الثالث عشر. ذكره فى (دجا - ص ٢٣٠) .
- (٤٣٤٥ : ديوان صفا اصفهانى) اسمه الميرزا محمد على ويعرف بميرزا صفا من شعراء عصر ناصرالدين شاه . وله تقرىظ فرهنگ خدا پرستى طبع معه فى (١٢٧٩) وتوفى حدود (١٣١٠) رأيت نسخة منه بخط الحاج حسين آقا ملك التجار التبريزى فى مكتبته بطهران ، كتبه لنفسه فى (١٣١٤ ش) فهو غير اللواسانى وغير صفائى اصفهانى .
- (ديوان صفا اصفهانى) راجع صفا زوارهئى .
- (٤٣٤٦ : ديوان صفا ايروانى) الميرزا فضلعلی بن عبدالکريم بن ابى القاسم ملا باشى بتبريز . ولد بتبريز (١٢٧٨) وسافر الى النجف وتلمذ على الايروانى والشرابيانى والاردكانى والمازندرانى وفى (١٣٠٧) رجع الى وطنه . وانتخب نائبا فى اول مجلس للأمة بطهران . وفى (١٣٣٦) سافر الى اوروبا استعلاجاً ومات ببرلن (١٣٣٩) وهو صاحب « حدائق العارفين » المذكور فى (٦ : ٢٨٩) وديوانه يحتوى على القصائد العربية والفارسية . ترجمه مفصلاً فى ريحانة الأدب نقلاً عن مطرح الانظار ، وذكر له خمسة عشر تصنيفاً .
- (٤٣٤٧ : ديوان صفا تفرشى) واسمه الميرزا عبدالحميد نزيل طهران . كان استاداً فى الشعر و ماهراً فى الخط . قال معاصره فى (مع ٢ : ٣٢٧) ان ديوانه فى خمسة آلاف بيت وترجمة أيضاً فى (المآثر - ٢٠٥) و (نامه سخنوران - ص ١١٥) .
- (٤٣٤٨ : ديوان صفا دشتكى أوشعره) وهو الميرزا ابراهيم ، من اولاد غياث الدين منصور الفيلسوف الدشتكى . ترجمه معاصره البيگدلى فى (تش - ٢٩٤) وقال مات فى أواخر العهد النادرى (المقتول - ١١٦١) وأورد شعره الذى تتبع فيه حسن واهب .
- و عنه أخذ فى القاموس التركى مغلو طاً وعنه فى الريحانة .

(٤٣٤٩: ديوان صفا زوارهئي أوشعره) واسمه الميرزا عبدالواسع الطباطبائي الاصفهاني. ترجمه في «المدايح المعتمدية» المؤلف (١٢٥٩) لأنه مدح منوچهر خان معتمدالدولة حاكم اصفهان.

(٤٣٥٠: ديوان صفا شيرازي أوشعره) واسمه الميرزا علي أكبر الصحاف. ترجمه وأورد شعره في (عم: ٥٦١).

(٤٣٥١: ديوان صفا شيرازي أوشعره) وهو ميرزا ابراهيم المعروف بحاج آقا بن محمد حسين من بيت اوليا سميع بشيراز. كان خطاطا سافر الى بمبئي وكتب النسخ المطبوعة من «تاريخ وصاف» و«المعجم» وغيرهما، وصار معلما بمدارس دكن حيدر آباد، وسافر الى خراسان ومات (١٣٠١) وحمل الى النجف. ترجمه وأورد شعره في (عم: ص ٥٦١).

(٤٣٥٢: ديوان صفا شيرازي أوشعره) وهو شيخ الاسلام ابن أبي القاسم البحراني الأصل هاجر آبائه الى شيراز بعدهجوم الاغراب عليها، وكان منصب شيخوخة الاسلام في بيتهم، ونصب صفا مقام ابيه وكان حيا في (١٣١٣) عام تأليف «آثارعجم» فترجمه في (عم: ٥١٠) وله ولد شاعر يتخلص «وفا» واسمه محمد باقر.

(ديوان صفا شيرازي) راجع صفا محلاتي.

(ديوان صفا طهراني) راجع صفا تفرشي.

(٤٣٥٣: ديوان صفا عlishاه) واسمه علي ظهير الدولة من صوفية طهران. طبع له «رعنا وزيبا» بطهران في (١٣٠٩ ش) في (١١٧ ص)، و«مجمع الاطوار».

(٤٣٥٤: ديوان صفا قاييني) واسمه الميرزا عليرضا الحسيني القائيني الطبيب. كتب

مجموعة من شعره بخطه الجيد في (١٣٠٨) وأهداه الى ظل السلطان ابن ناصر الدين شاه. في (١٤ ورقة) كلها (١٣٠ بيتاً) من الغزل. والنسخة المذهبة المجدولة عند (سلطان القرائي).

(٤٣٥٥: ديوان صفا قمي أوشعره) وهو مهديقلي بن عليقلي بن قرچغاي خان.

وهو الباني للمدرسة المعروفة باسمه مدرسة مهديقلي الواقعة في گذر عبدالله خان بقم.

كما ذكر في (٧: ١٥٤) في (١١٢٣). وهو مؤلف «سمااء الاسماء» في اللغة، وقال

النصر آبادی فی (نر ۲ - ص ۳۱) ان والدہ کان متولیا بقم . اقول وعمہ منوچہرخان
کان مجازاً من المجلسی فی (۱۰۶۰) ومّرّو والدہ « احياء حکمت » و « الايمان الكامل » .
وأورد شعره فی (گلشن ۴۷۸) .

(۴۳۵۶ : دیوان صفا لوائسانی) واسمہ المیرزا علی محمد بن المیرزا حسنعلی
الخطاط نزیل طهران . ترجمہ معاصرہ فی (مع ج ۲ ص ۳۳۳) قال هو اصغر من اخيه
المیرزا جعفر الملقب بحکیم الہی . و اورد ما یقرب من سبعین بیتا من شعرہ . و فی
(المآثر - ص ۱۹۹) انه کان شیخا ومات (۱۲۹۹) عن (۷۸ سنة) و دفن جنب الحرّ بن
یزیدالریاحی وعنه اخذ فی « نمونہ خطوط خوش - ص ۱۰۷ » .

(۴۳۵۷ : دیوان صفا محلاتی اوشعرہ) واسمہ محمد رضا سلطان الکتاب بن حبیب اللہ
خاقانی الشیرازی الأصل . طبع بخطہ « تذکرہ ناصری » المطبوع فی (۱۳۰۱) فی
أحوال ناصرالدین شاه ، وطبع بخطہ أيضاً « دیوان مجمر » فی (۱۳۱۲) بطهران و فی
آخرہ قصیدۃ له فی مديح الحجة .

(۴۳۵۸ : دیوان صفا نائینی) وهو المولی محمد باقر بن المولی ہدایت حسین ، کان
ینسب نفسه الى جابر بن عبد اللہ الانصاری . جاء آبائہ من شیراز الى نائین ، وله رسالة
فی أصول الدين اسمه « مفتاح الافق » وله دیوان کتب لہ دیباچہ ، ترجمہ و اورد شعرہ
النصر آبادی فی (نر ۶ - ص ۱۹۷) وقال مات قبل سنة (ای حدود ۱۰۸۰) .

(دیوان صفائی) للمیرزا احمد المتخلص بصفائی . فارسی فی المرائی فی أحد عشر
بنداً . طبع بطهران فی (۱۳۱۵) و نقل عنه فی « نفائس اللباب » وهو اما الجندقی
واما النراقی . و رأیت لصفائی مديح للامير فی مجموعة عند السيد محمد الجزائری
فی النجف .

(۴۳۵۹ : دیوان صفائی أستر آبادی اوشعرہ) ويعرف ببابا صفائی . ترجمہ و اورد
شعرہ فی (نس ۵ - ص ۱۷۶) و وصفہ بقلندر .

(دیوان صفائی اصفهانی) واسمہ حسینعلی بن سلیمان البروجنی . راجع صفائی
بروجنی .

(۴۳۶۰ : دیوان صفائی اصفهانی) واسمہ محمد علی المبارکی الواعظ باصفهان

ولد بقرية مبارکه فی (۱۷ ذی الحجة ۱۳۱۷) ومات (۷ رجب ۱۳۶۱) له « تاریخ اصفهان » خمس مجلدات و « اماکن اصفهان » و « دانشوران اصفهان » ست مجلدات و « کشف المهمات » و « أسرار الاحکام » و « اسرار حیح » و « اسلام خالص » و « زندگانی رسول » و « جامع العلوم » اربع مجلدات و « جنة الاداء » و « سفرنامه غرب » و « سوانح » و « دیوان اشعار » . ترجمه فی شعرای اصفهان (ص ۳۱۳) و ترجم ابنه کمال الدین صفائی أيضاً .

(۴۳۶۱ : دیوان صفائی اصفهانی) واسمه ملا محمد بن سبز علی الاصفهانی . کان ماهراً فی الحساب والموسیقی . مات بعد وفات مجمر اردستانی فی (۱۲۲۵) وله نوینة تعرف « ارزنیه » اوله :

۱۰ ارزن ز خواجه ای طلبیدم سه چارمن

تا قوت گردد آن بمن و برعیال من

چین برجبین فکند و بسببت فزود باد

بر هم نهاد چشم و فرو شد بخویشتن

ترجمه واورد شعره فی « حدیقة الشعراء » لادیوان بیگی و فی « المدايح المعتمدیة »

و مجمع الفصحاء و مجلة یادگار (سنة ۳ العدد ۹) و (انجمن ۴) .

(۴۳۶۲ : دیوان صفائی آندیجانی) المتوفی بسمرقند . ترجمه فی (لط ۲ - ص ۴۸)

و اورد شعره فی (گلشن - ۳۵۲) نسبه الی خراسان . ولعله استاد بدیع المذکور فی

(ص ۱۳۱) .

(۴۳۶۳ : دیوان صفائی بروجنی) وهو حسینعلی بن سلیمان . و بروجن من نواحی

اصفهان . ولد بها (۱۲۹۶) وتلمذ علی والده . له دیوان فی ثلاثة آلاف بیت . ترجمه

فی « نامه سخنوران - ص ۱۶۰ » و شعرای اصفهان (ص ۳۱۰) .

(۴۳۶۴ : دیوان صفائی تبریزی) نزیل قزوین مع سائر المهاجرین من تبریز

الیها فی هجوم الروم (۹۹۴) وبها توفی (۱۰۱۶) له شعر کثیر و دیوانه غیر مرتب . قال

فی (میخانه . ص ۵۶۸) کان فقیهاً عالماً وذکرانه کان فی اللیل یکتب القرآن بخطه

النسخ الجید و یبذله لمن لم یکن قادراً علی هدیه ، و فی النهار کان مزیناً للرجال

وحلاقا. ومات بقزوين فى (۱۰۱۶) وعنه نقل فى (دجا - ص ۲۳۰) و(گلشن ۲۵۲).
(۴۳۶۵ : دیوان صفائی تبریزی اوشعره) کان صحفياً ، بیاع الکاغذ. ترجمه معاصره سام میرزا فى (نس ۵ - ۱۷۱) واورد شعره .

(۴۳۶۶ : دیوان صفائی جندقی) وهو أحمد بن یغما الشاعر الجندقی . له دیوان .
 ۵ . یخص مواد التاریخ التى نظمها .

(۴۳۶۷ : دیوان صفائی خراسانى اوشعره) کان سکاکاً . ترجمه سام میرزا فى (نس ۵ - ص ۱۵۸) واورد مطلع غزله ، وعنه أخذ ظاهراً فى (حسینی - ص ۱۸۷) .

(دیوان صفائی خراسانى) راجع صفائی اندیجانى .

(دیوان صفائی قلندر) راجع صفائی أسترآبادى .

(۴۳۶۸ : دیوان صفائی قمی) واسمه شاطر غلامحسین بن نور محمد الخباز القمى .

ولد بقم فى (۱۲۷۳) وجاء مع والده الى طهران فى (۱۲۸۳) وطبع دیوانه الفارسی فى (۱۳۴۷) بطهران فى (۵۶ص) وذكر فى « ادبیات معاصر - ص ۹۹ » .

(۴۳۶۹ : دیوان صفائی قمی) وهو محمد صفی صفائی بن شرف الدین وفائی . ذهب

الى الهند بعد وفات والده ، وسكن لکهنو وتقرب عند آصف الدوله وتزوج ابنة علیخان

له دیوان کبیر . کذا فى (گلشن - ص ۲۵۳) وفى هدیة العارفین (۲ : ۳۵۳) انه مات فى (۱۳۱۵) بلکهنو .

(۴۳۷۰ : دیوان صفائی کرمانی اوشعره) ترجمه و اورد شعره فى (مجتس ۳ - ص ۱۵۴) .

(۴۳۷۱ : دیوان صفائی ملایری) واسمه ابراهیم . ولد بهافى (۱۲۳۳) ونشأ بهمدان

۲۰ ونشر جریده «عس» بطهران . له « حقیقت تصوف » و « مقایسه خیام و مترلینگک »

وطبع غزلیاته فى (۱۳۱۹ ش) بطهران فى (۴۸ ص) صغیره . ترجمه فى « سخنوران نامی معاصر - ص ۱۸۴ ج ۲) .

(۴۳۷۲ : صفائی مروی اوشعره) ترجمه فى (قزمج ۳ - ص ۲۵۵) وفى (لط - ۳ ص ۷۹) سماه صفاتى وذكر انه ظهر فى هذه الازمنه و اورد شعره .

(۴۳۷۳ : دیوان صفائی نراقی) المولى احمد بن المولى مهدى بن ابی ذر النراقی

ترجمہ فی (ض - ص ۴۶۳) وفی (مع - ج ۲ ص ۳۳) و ذکر انہ رأى دیوانہ و نقل عنہ قرب مایة بیت. وهو غیر مثنویہ الموسوم «طائر قدسی» والمعروف بطاقدیس، المطبوع و غیر مثنوی «چهار صفر» المذکور فی ریاض العارفین . و آورد شعرہ فی (پثرمان - ص ۳۰۲) .

۵ (۴۳۷۴ : دیوان صفائی یزدی) اسمہ المیرزا محمد علی . و توفی (۱۲۳۴) ترجمہ ہ فی (مع ۲ - ص ۳۱۶) و ذکر انہ رأى لہ ترکیب بند فی بعض السفاین مشتمل علی أربع قطعات .

(۴۳۷۵ : دیوان صفائی اوشعرہ) من شعراء السلطان یعقوب خان بن حسن بیک خان المتوفی (۸۹۶) ترجمہ شاہ محمد القزوینی فی (قزمج - ص ۳۰۳) وقال ان لہ صفات حمیدة . توجد دیوانہ المشتمل علی ۳۶۰ بیتاً فی مکتبة جامعة طهران کما فی فہرסהا ۲۴۸:۲ . ۱۰ (۴۳۷۶ : دیوان صفدر بلگرامی) و هو المیر صفدر حسین تلمیذ السید محمد ابن المیر عبد الجلیل البلگرامی ؛ فی العلوم ، و تلمیذ نظام الدین صانع فی الشعر . قیل مات بفرخ آباد . آورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۵۳) و طبع دیوان صفدر فی نولکشور . (۴۳۷۷ : دیوان صفوت تبریزی) المیرزا محمد علی بن محمد حسن المعاصر التبریزی الملقب بصفوة . ذکر فی آخر کتابہ « منابع الحکم » المطبوع (۱۳۴۱) - و مرّ لہ ۱۰ « دستہ گل » فی (۸ : ۱۷۱) .

(۴۳۷۸ : دیوان صفوة الدین) ملکہ کرمان برہة من الزمان . كانت من النسوان الفاضلات الکاملات ، وهی من بنات الملوك القراختائية . قامت بالحکومة بعد اخيها السلطان جلال الدین سیور غتمش بن قطب الدین حجاج القراختائي . ترجمہا فی (مع ۱ ص ۳۷) و آورد عدة من اشعارها . ۲۰

(دیوان صفوی) راجع بہرام صفوی ، وصفی صفوی ، وسامی صفوی ، وجاہی صفوی ابو الفتح ، و ابراہیم صفوی .

(دیوان صفیا) راجع صفی اصفہانی .

(دیوان صفی استرا آبادی) راجع صفی چرکس .

(۴۳۷۹ : دیوان صفی اصفہانی) واسمہ صفی الدین . ترجمہ فی (میخانہ - ص ۵۴۸) ۲۰

ونقل فی الحاشیة عن « مخزن الغرایب » انه جاء الى الهند فی عهد اکبر شاه و ترقی فی عهد جهانگیر، وقال فی میخانه انه ذهب مع المیرزا جعفر آصف خان الی کشمیر ورجع ولما وصل اکره تقرب عند مهابت خان ونصبه فی صوبه کابل ولاقیته (القائل: عبدالنبی فخر الزمانی) فی (۱۰۲۶) وکان عمره حدود الستین. و دیوانه فی الفی بیت، وله مثنوی. ۵
 علی زنة « خسرو شیرین » و آخر « ساقینامه » غیر تام. و ترجمه فی هفت اقلیم بعنوان صفیا. وهو من أقرباء انسی ساوجی المذكور فی (ص ۱۰۷) و اورد شعره فی (گلشن ص ۲۵۴) مرتین احدهما بعنوان صفیا الماهر فی الرمل المذكور فی (نر ۹ - ص ۳۰۵) والثانی صفی المعاصر لصحیفی شیرازی.

(دیوان صفی اصفهانی) راجع دیوان صفی علیشاه.

۱۰ (۴۳۸۰: دیوان صفی اصفهانی) وهو صفی قلی بیك بن ملك سلطان جنارچی باشی. ملازم الشاه عباس. اعماء الشاه لقتل ارتکبه. وکان ماهراً فی الموسیقا. وله مثنوی اورد بعضها فی (نر ۲ - ص ۴۱).

(۴۳۸۱: دیوان صفی چرکس) واسمه صفی قلی بیك ابن قراخان من اعظم چرکس. کان والده بیگلربیگی شیروان ثم نصب حاکماً لآسترآباد، واما ابنه هذا فکان عسکریاً ثم اعتزل و لبس الصوف. اورد شعره و ترجمه كذلك فی (نر ۲ - ص ۳۶) و عنه فی (خوشگو) توجد نسخة من دیوانه فی (المجلس) كما فهرسها (۳: ۶۶۳) و اخرى. عند الملك (برقم - ۴۵۸۶).

(دیوان صفی خراسانی) راجع صفی سبزواری.

(۴۳۸۲: دیوان صفی الدین الازدیلی اوشهره) هو صفی الدین اسحاق الموسوی. ۲۰ (۷۳۵) ترجمه فی (مع ۱ ص ۳۱۳) و اورد شعره و مرّ ولده صدر الدین موسی جد السلاطین الصفویة و ترجمه مفصلاً مع ذکر بعض نسبه فی (دجا - ص ۲۳۱) و اورد بعض رباعياته و ذکر انه فی (۷۰۰) صار خليفة الشيخ زاهد الکیلانی. و ترجمه ایضاً فی (قزمج ۱ - ص ۱۸۳) و (تغ ۸۱).

(۴۳۸۳: دیوان الخواجه صفی الدین البستی) ترجمه فی (ج ۱ ص ۳۱۳) و اورد بعض

۲۵ قصایده و قرب خمسین بیتا آخر من أشعاره.

- ۴۳۸۴: **دیوان صفی الدین الحائری**) وهو السيد نصر الله بن الحسين بن علي الملقب بالمدرس الحائری . بعثه نادرشاه سفيراً الى الروم فاستشهد هناك في (۱۱۵۸) مرّ له « آداب تلاوة القرآن » و « تخميس قصيدة فرزدق » في (۴ : ۱۱) وديوانه موجود .
- ۴۳۸۵: **ديوان الشيخ صفی الدين الحلّی**) هو الشيخ أبوالمحسن صفی الدين عبدالعزيز بن محاسن بن سرايا الحلّی الطائى السنبسى ناظم البديعة المذكورة في (ج ۳ ص ۷۶) و « درر البحور » المذكور في (ج ۸ ص ۱۲۰) ولد في يوم الجمعة (۵ - ۶۷۷) وتوفي سنة خمسين وسبعمائة أو اثنتين وخمسين أو تسع وخمسين مرتب على اثني عشر باباً في ثلاثين فصلاً . أوله [الحمد لله الذي علم الانسان البيان ومنّ به عليه...] و طبع مكرراً منها في بيروت في (۱۸۹۲ م = ۱۳۰۷ هـ) و في دمشق (۱۳۰۰ هـ) معه البديعية والمجون والارتقيات . وهذا ديوانه الكبير . ترجمه في (لس - ص ۳۸۴) ۱۰ وريحانة الادب .
- ۴۳۸۶: **ديوان الشيخ صفی الدين الحلّی**) وهو ديوانه الصغير وهو غير الارتقيات . ذكره جماعة بعد ذكر الارتقيات . و ذكر ديوانه الكبير وهذا الديوان الصغير في « كشف الحجب » وفهرس مكتبة الأزهر بمصر وغيرهما .
- ۴۳۸۷: **ديوان صفی الدين يزدي** (أوشعره) معاصر طغان شاه ابن المؤيد السلجوقي . ۱۰ ترجمه في (مع ۱ ص - ۳۱۳) واورد بعض شعره . و ترجمه آيتی في (تشيز - ص ۳۰۲) واورد بعض شعره غير مافي مجمع الفصحاء و ترجمه ايضاً في (تنغ - ص ۸۰) و (روشن - ص ۳۹۰) .
- ۴۳۸۸: **ديوان صغير تبريزي** (أوشعره) واسمه الملاشمس الدين الملقب شمساً . عده الميرزا صائب في بياضه من شعراء تبريز والنصر آبادی في (نر ۹ - ص ۳۶۵) و (تش - ص ۲۳۳) و (روشن ۳۹۲) . من شعراء قم . و قال كان ماهراً في الصفيير (نوع من الموسيقى) و كالبهزاد في التصوير . وفي « شمع انجمن » صحف اسمه به « شمشاد » . و ترجمه في (دجا - ص ۲۰۱) تقلا عن « عرفات العاشقين » .
- ۴۳۸۹: **ديوان صفی رشتی** (أوشعره) و هو المير صفی بن المير منصور شيخ الاسلام برشت . اورد شعره في (نر ۶ - ص ۱۹۹) .

(دیوان صفیر قمی) راجع صفیر تبریزی .

(۴۳۹۰ : دیوان صفیر لاهیجی) (روشن ۳۹۲) کان رمالاً یطلب العلم
وفی شعره الحاد . واورد بعضها .

(۴۳۹۱ : دیوان صفی سبز واری) هو صفی الدین علی بن المولی حسین بن علی الواعظ

۵. الکاشفی البیهقی مؤلف «حرز الامان» المذکور فی (ج ۲ ص ۳۹۲) ترجمہ فی (مجن ۴-
ص ۲۷۵ و ۹۷) بعنوان مولانا حسین الواعظ و ذکر انه سافر من هرات الى سمرقند

واخذ الاجازة عن الخواجه عبيد الله ورجع . ثم اورد شعره . وترجمہ فی (حسینی-۱۸۵)
و (روشن ۳۹۰) بعنوان صفی خراسانی . وهو اخو فخر الدین .

(۴۳۹۲ : دیوان صفی صفوی) (روشن ۳۹۰) واسمه سام میرزا ويعرف بشاه صفی بن صفی

۱۰. میرزا ابن الشاه عباس الاول . ملك (۱۰۳۸-۱۰۵۲) ترجمہ واورد شعره فی (دجا -
ص ۲۳۷) وهو غير سام میرزا المذکور فی (ص ۴۲۳) . وقد جاء شعره فی گلستان

مسرت (ص ۱۳۶ و ۲۶۵) . وفی (روشن - ص ۳۹۱) ارخ جلوسه (ظل حق = ۱۰۳۸) .

(۴۳۹۳ : دیوان صفی طبسی) (روشن ۳۹۰) قال فی (روشن - ص ۳۹۰) انه من القدماء واسمه
صفی الدین .

۱۵. (۴۳۹۴ : دیوان صفی شیرازی) (روشن ۳۹۰) كان ماهراً فی العلوم الرياضية، سافر الى دکن
ومات هناك فی (۹۷۴) اورد شعره فی (گلشن : ۲۵۴) .

(۴۳۹۵ : دیوان صفی علیشاه) الحاج میرزا احسن بن محمد باقر الاصفهانی نزید طهران

العارف الشاه نعمة الله المتخلص صفی الموالود ۱۲۵۱ والمتوفی ۲۴ ذی القعدة (۱۳۱۶) .

طبع اولاً (۱۲۹۷) وهی سنة تأليفه وأخرى فی رجب ۱۳۴۷ فی ص ۲۷ ويسمى «عرفان

۲۰. الحق» او «دیوان الحقایق» او «بحر الحقایق» . وأخرى مع رسائله. وطبع فی طهران

فی (۱۳۷۶) فی (۳۸۶ ص) مع مقدمة فی احواله للدكتور تقی تفضلی . و طبع

ایضاً فی (۱۳۷۷) فی (۱۹۲ ص) باهتمام کمالی وله «کرسی نامه» . طبع فی (۴۶ ص)

ترجمہ فی (المآثر ص ۲۱۷) و «ريحانة الادب» عن مقدمة تفسيره .

(دیوان صفی قلی بیگ) راجع دیوان صفی چر کس و دیوان صفی یزدی .

۲۵. (۴۳۹۶ : دیوان صفی قلیخان) حاکم قندهار ابن ذوالفقار خان . وصفه بالشجاعة

- فی (نر ۲ - ص ۲۹) و کذا فی (روشن - ص ۳۹۱) و (تغ - ص ۸) .
- (۴۳۹۷ : دیوان صفی مخمل باف اوشعره) واسمه محمد صفی بن محمد ظہیر مخمل باف ، شاعر ذوق ریحہ . آورد شعره و اطراه فی (نر ۹ - ص ۲۹۹) .
- (۴۳۹۸ : دیوان صفی نوربخشی اوشعره) وهو ابن شاه قوام الدین نور بخش . ترجمه و آورد شعره فی (تس ۲ - ص ۲۴) و اما آیتی فقد عده من شعراء یزد و خلطه مع صابر یزدی فی (تش یز - ص ۳۰۲) وقال ان اشعاره نسبت الی صفی الدین الاردبیلی جدا الصفیو قال فی (حسینی - ص ۱۸۵) ان والده هو السید محمد نوربخش المعروف و کذا فی (تغ ۸۰) .
- (۴۳۹۹ : دیوان صفی نیشابوری اوشعره) واسمه صفی الدین . آورد شعره فی (تش - ص ۱۳۸) و اظنه اشتبه بصنعی نیشابوری .
- (۴۴۰۰ : دیوان صفی یزدی اوشعره) من اولاد آخوند معز او ملا مؤمن حسین . آورد شعره فی (نر ۹ - ص ۲۹۸) .
- (۴۴۰۱ : دیوان صفی یزدی اوشعره) واسمه صفی قلی بیگ ابن محمد علی . بعث الشاه صفی والده الی الهند حاجباً وبعد رجوعه نصبه وزیراً لاصفهان و بنی عدة رباطات و اما صفی قلی فقد نصبه العباس الثانی وزیراً لیزد و مات أخيراً . کذا فی (نر ۴ - ص ۷۲)
- ۱۰ المؤلف (۱۰۸۱) و عنه فی (تش یز - ص ۳۰۲) و (روشن ۳۹۱) . قال و ترجمه مع والده فی « تاریخ مفیدی » لیزد .
- (دیوان صفی یزدی) راجع دیوان صفی الدین یزدی و دیوان صفی نوربخشی .
- (۴۴۰۲ : دیوان صلاح هندی) واسمه محمد هادی بن المیرزا علی . مرّله « خلاصة المصائب » فی (۷ : ۲۳۳) .
- ۲۰ (۴۴۰۳ : دیوان صلاى اصفهانی اوشعره) وهو المیر جلال الدین الحسینی معاصر الشاه عباس الاول الصفوی . ترجمه فی (تغ ۸۱) .
- (۴۴۰۴ : دیوان صلاى اسفرا ئینی اوشعره) اسمه حسن بیگ الخراسانی او الکاشانی ورد الهند فی عهد اکبر شاه . آورد بعض اشعاره فی (روشن - ص ۳۹۳) .
- (۴۴۰۵ : دیوان صلی اصفهانی اوشعره) آورد شعره فی هجاء الامیر احمد جگر
- ۲۵

بخون في (روشن - ٣٩٣) ثم أورد شعر صلحي يزدى المسمى محمد صالح، وصلحي مازندراني، وصلحي خراساني. ولعلهم متحدون.

(٤٤٠٦ : ديوان صلواتي اصفهاني) واسمه الشيخ محمد لطيف و يعرف بالشيخ حيدر علي السدهي من وعاظ اصفهان. ولد (١٣٢١) له «نجم السهيل در نظم دعاء كميل» وديوان في المرائي. أورد شعره في شعرای اصفهان (ص ٣١٤).

(٤٤٠٧ : ديوان صمد همداني أوشعره) هو المولى عبدالصمد الحائري الحكيم الفقيه اللغوي المتكلم المعارف الشهيد بيدالوهابية في الحائر يرم الغدير (١٢١٦) ترجمه في (ض - ص ٤٦٥) وترجمه في (الروضات . ص ٣٥٣) وله «بحر المعارف» المذكور في (ج ٣ - ص ٤٧).

١٠ (٤٤٠٨ : ديوان صمد شيرازي أوشعره) من اولاد الشيخ سعدى الشيرازي معاصر الشاه طهماسب. اتهم بعدم التحفظ، فقطع بنفسه آلة تناسله. أورد شعره في (نر - ص ٢١١) و (گلشن : ٢٥٤).

(ديوان صمصام يزدى أوشعره) اسمه محمد علي بن الملامحمد المعروف بمجتهد اليزدى. ترجمه آيتي في (تشيز - ص ٣٠٣) وأورد رباعيته.

١٥ (٤٤٠٩ : ديوان صميمي بروجردى) وهو الشيخ اسدالله. ولد بلمس من قرا اليگودرز بروجرد وتعلم بقم وبروجرد، وانتخب معلما لثانوية بروجرد وتوفي شابة في (١٣٦١) ببروجرد وديوانه يشتمل على ثلاثين الف بيت عنده. اخبرنا به السيد جعفر الشهيدى البروجردى.

(٤٤١٠ : ديوان صندلي) وهو افتخار الحكماء مجدالدين ابوالشجرى الصندلي كما

٢٠ وصفه في (اللباب - ١١) ونقل عن ديوانه وأطراه، وعنه أخذ في (مع - ٣١٤:١).

(٤٤١١ : ديوان صنعت شيرازى) واسمه الميرزا آقا ساعت چى. توفي بشيراز ودفن بدارالسلام بشيراز في (١٢٩٠) أورد شعره في (آثار عجم - ص ٥٦١) وعنه في «ريحانة الادب».

(٤٤١٢ : ديوان صنعت فداغى) هي بنت كدخدأ بقرية فداغ من قرا لار. شاعرة.

٢٥ اشتهر شعرها في حياتها كما في «لارستان كهن - ص ٢٠٢ و ١٤١» عن فارسنامه ناصرى.

(۴۴۱۳ : دیوان صنعتی اوشعره) کان یشتغل بنحت القوالب کما ذکره فی (خص-ص ۲۹۳) و آورد شعره . وفی «مطلع الشمس : ۲ : ۴۳۷» صنعتی مشهدی . وفی (روشن ۳۹۵) خلطه بـ « صنعتی نیشابور » .

(۴۴۱۴ : دیوان صنع الله کاشانی اوشعره) نزیل تبریز کان طبیباً ترجمه معاصره

سام میرزا فی (تس ۲ - ص ۵۴) و ذکر مطلع قصیدته فی فتح شروان فی (۹۴۴) ومن حسن صنعه فیها ان کل مصراع منها مطابق للتاریخ المذکور . وهو متأخر عن العارف المولی صنع الله الکوزه کنانی المرشد لخلق کثیر والمتوفی (۹۳۱) و مادة تاریخه (پیرطریقت) کما فی (دجا - ص ۲۳۷) و «حبیب السیر ۳ : ۱۱۴» ولعله الذی آورد النصر آبادی معماه فی (نر ۱۵ - ص ۵۲۵) بعنوان صنع الله بافقی .

(۴۴۱۵ : دیوان صنعتی دزفولی) وهو المیرزا حسن خان ابن محمد رشید خاں تفنگدار باشی . ولد (۱۲۲۹ ش) ومات بطهران (۱۲۸۶ ش = ۱۳۲۴) طبع دیوانه فی طهران (۱۳۲۸ ش) باهتمام ابنه بدرالدین رشیدپور .

(۴۴۱۶ : دیوان صنعتی کشمیری اوشعره) ذکر شعره فی (روشن ۳۹۵) .

(۴۴۱۷ : دیوان صنعتی کلیبولی) و اسمه محمد . و توفی ۹۴۱ قـ ال اسماعیل پاشا

فی «هدیه العارفین ۲ : ۲۳۵» ان له «مایه سعادت» فی قصه الامام حسین بن علی عم قال فی کشف الظنون ان دیوانه ترکی .

(دیوان صنعتی مشهدی) راجع صنعتی مشهدی وصنعتی نیشابوری .

(۴۴۱۸ : دیوان صنعتی نیشابوری) من سادات نیشابور . ترجمه تلمیذه فی الصنایع

الشعریه والقاری علیه اکثر رسائل الفن ؛ صادقی الکتابدار فی (خص ۶ - ص ۷۴)

وقال ما رایته فی اکثر من ثلاث سنین یستریح علی فراش النوم مع بلوغه حدود التسعین وقد تعشق فی تبریز بولد عطار یمشی الیه فی کل یوم میلامن غیر تعب . وتوفی بتبریز ودفن بفناء مسجد جهانشاه . قال ولا یمکن الانتخاب من دیوانه لکون اکثر اشعاره من المطبوعات المنتخبات . ثم اورد عدة ابیات منه . و مات (۹۷۶) کما فی (خص ۸۶) وقال جرمی فی تاریخ وفاته :

(۴۴۱۹ : دیوان الصنوبری) هو ابوبکر احمد بن محمد بن الحسن بن مراد الضبی الانطاکی الحلبي الشاعر الشهير بالصنوبری المتوفی (۳۳۴) عدہ ابن شهر آشوب من شعراء اهل البيت ، وقال ابن النديم ان الصولی جمع دیوانه فی مائتی ورقة . وترجمه فی « نسمة السحر » واورد بعض شعره فی اهل البيت منه :

حب النبی محمد و وصیه
مع حب فاطمة وحب بنیها
اهل الکساء الخمسة الغرراتی
یبنى العلا بعلاهم بابیها

الى قوله :

ارجو شفاعتهم فتلك شفاعة
يلتذبرد رجائها راجيها

وترجمه المعاصر فی « اعيان الشيعة - ج ۹ ص ۳۵۶ - ص ۳۸۱ » واورد قرب اربعماية بيت من شعره . ثم ان الشيخ محمد بن الشيخ طاهر السماوی جمع شعره مستقلاً فی مجلد وضم الى ما فی « نسمة السحر » و « اعيان الشيعة » ما وجدها متفرقاً من شعر الصنوبری ، وفرغ منه فی (۱۳۶۳) ثم الحق به ما وجده من شعره بعد التاريخ وبقرب الملحق من مائة و خمسين بيتاً و ادرکه الاجل فی (۱۳۷۰) وهذه النسخة بخطه اشتراها الشيخ محمد علی یعقوب الخطيب المعاصر .

(۴۴۲۰ : دیوان صوتی یزدی) اسمه الميرسيد علی من سادات یزد . ترجمه آیتی فی (تش یز - ص ۳۰۳) وأطرى مهارته فی الموسيقى و مناد مته للملوك وانه نادم الشاه سليمان فی الاخر الى ان توفی (۱۰۸۰) وذکرانه بلغت رباعياته الى ثلثمائة رباعية ، وعنه فی الريحانة ظاهراً . ولعله المذكور فی (نر ۹ - ص ۴۲۶) بعنوان ميرصوفی . راجع صورتی اصفهانی .

(۴۴۲۱ : دیوان صورتگر) وهو الدکتور لطفعلی صورتگر شیرازی استاد جامعة طهران ورئيس كلية الآداب بشيراز . رأیت له شعراً كثيراً .

(۴۴۲۲ : دیوان صورتی اصفهانی) اسمه علی (معر که گیر) وکان يعرض صور الملائكة و يصور ما یجرى يوم الحشر للناس فی میدان اصفهان . اورد شعره فی رثاء ابنه الرضا فی (روشن ۳۹۵) . راجع صوتی یزدی .

(۴۴۲۳ : دیوان الصوری) عبدالمحسن . عدہ ابن شهر آشوب فی « المعالم - ص ۱۳۹ »

فی عداد ابونواس والادیب المرزوقی من الشعراء المعاصرين للامام الباقر ع . توجد دیوانه فی مکتبة (السماوی) .

(۴۴۲۴ : دیوان الصوفی) ابوالحسن علی بن ابی الحسین عبدالرحمان الصوفی . له منظومة صورالکواکب المطبوعة ۱۳۷۳ بدکن کما مرّ فی (۱۱ : ۲۰۴) .

(۴۴۲۵ : دیوان صوفی اوشعره) ذکر فی (بهش ۲ ص ۳۹۱) انه مال الی الصوفیة . وتلمذ علی الشیخ محمد اللاهجی واورد شعره .

(۴۴۲۶ : دیوان صوفی اردستانی اوشعره) ترجمه معاصره سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۳۱) واورد شعره . وقال فی (روشن ص ۳۹۸) ان اسمه محمد وهو من اقرباء جامی .

(۴۴۲۷ : دیوان صوفی استر آبادی اوشعره) ترجمه واورد شعره فی (مجن ۳ - ص ۸۶ و ۲۶۰) .

(۴۴۲۸ : دیوان صوفی اصفهانی اوشعره) وهو المیرزا علاء الدین محمد بن قطب الاولیاء میر معزالدین محمد . اورد شعره مع الاطراء فی (نر ۹ - ص ۳۵۱)

(۴۴۲۹ : دیوان صوفی اصفهانی اوشعره) واسمه ملا محمد . اورد شعره فی (تش - ص ۱۸۰) وقال انه خال المولی الجامی .

(۴۴۳۰ : دیوان صوفی تبریزی اوشعره) واسمه المیر محمد علی السنجانی . ترجمه ۱۰ وأورد شعره . فی (روشن - ص ۳۹۸) وعنه فی (دجا - ص ۲۳۷) .

(۴۴۳۱ : دیوان صوفی جغتائی اوشعره) سافر مدة فی العالم . ترجمه واورد شعره فی (تش - ص ۱۶) . و (پثرمان ۳۰۶) .

(۴۴۳۲ : دیوان صوفی زاده روزنی) قال سنکلاخ فی « امتحان الفضلا - ۱ : ۱۱۴ » انه رأى دیوانه بخط محمد ابریشمی .

(۴۴۳۳ : دیوان صوفی شیرازی اوشعره) اصله من کرمان و مات بها وکان یسکن شیراز . وله رباعیات كثيرة اورد منها فی (نر ۹ - ص ۳۱۲) .

(۴۴۳۴ : دیوان صوفی شیرازی اوشعره) و یعرف بالحکیم صوفی . حاذق فی الطب تاجر . اورد شعره فی (نر ۹ - ص ۱۳۴) وعنه فی (روشن ص ۳۹۷) .

(دیوان صوفی صفوی) کما فی مجالس النفاثس . وقد مرّ بتخلصه خطائی ، الشاه ۲۰

اسماعیل .

(۴۴۳۵ : دیوان صوفی کاکوری اوشعره) هو تلمیذ غلام اما شهید . آورد شعره
فی (گلشن - ص ۲۵۶) .

(۴۴۳۶ : دیوان صوفی کرمانی اوشعره) اصله من شیراز . ولد بکرمان . آورد شعره
فی (گلشن - ص ۲۵۶) .

(دیوان صوفی مازندرانی) کما فی هدیة العارفین لاسماعیل پاشا : ۲۷ یأتی بتخلصه
محمد کما فی « میخانه » .

(دیوان صوفی هروی) مرّ بعنوان پیر صوفی فی (ص ۱۶۱) .

(۴۴۳۷ : دیوان صوفی همدانی اوشعره) الساکن باصفهان ذکر فی (نر ۹ ص ۳۱۳) .

۱۰ (۴۴۳۸ : دیوان صوفی یزدی اوشعره) آورد شعره فی (نر ۹ - ص ۴۳۶) .

(۴۴۳۹ : دیوان صولت) للسید محبوب بن علی شیر مکننت الدهلوی الهندی المتوفی
۱۲۸۶ فارسی ذکر فی ذیل کشف الظنون . وقال فی (گلشن ص ۲۵۵) (وروشن ۳۹۸)
ان والده کان من رؤساء محسن پور بالهند و هو طبیب ماهر . و طبع دیوانه فی الفی
بیت .

۱۵ (۴۴۴۰ : دیوان الصولی) ابوبکر ابراهیم بن عباس بن محمد بن صولتکین الصولی
المتوفی بشعبان ۲۴۲ فی سامراء . ترجمه فی معجم الادباء و و فیات الاعیان و تاریخ
بغداد . وعده فی معالم العلماء ص ۱۴۱ من شعراء الشيعة . و دیوانه صغیر مطبوع . و هو عم
الصولی الشطرنجی .

(۴۴۴۱ : دیوان صهبا آشتیانی) هو المیر مصطفی بن المیرزا حسن الآشتیانی ولقبه
افتخار وتخلصه صهبا . قتل فی ۱۳۲۷ غيلة بمشهد عبدالعظیم بالری . طبع له «افتخار-
نامه حیدری » بطهران ۱۳۱۰ کما مرّ فی ۲۰۵۶ .

(۴۴۴۲ : دیوان صهبا بروجنی) و اسمه علی اکبر بن محمد جواد . ولد ۱۳۱۷
و دیوانه فی ثلاثة آلاف بیت . ترجمه ایزد گشسب فی نامه سخنوران ص ۱۵۹ و کذا
فی شعرای معاصر اصفهان ص ۳۱۸ .

۲۵ (دیوان صهبا شیرازی) راجع صهبا قمی .

(۴۴۴۳ : صہبا قمشہی) الحکیم الالہی الاقا محمد رضا القومشہی المتوفی بطہران
یوم وفاتہ الحاج المولی علی الکتی ۲۷ محرم ۱۳۰۶ . ترجمہ تلمیذہ الحاج میرزا ابی
الفضل الکلا نتری علی ظہر رسالۃ استادہ فی الفرق بین اُسماء الذات والصفات وقد استنسخها
التلمیذ لنفسہ و ہی عند الحاج میرزا محمد الثقفی بطہران اطری استادہ فی ظہر
الرسالۃ . وفی اخرها مقدار نصف صفحۃ اوردها جلال الدین المحدث الارومی فی مقدمۃ
طبع دیوان التلمیذ . وفیہ عدۃ من اشعارہ .

(۴۴۴۴ : دیوان صہبا قمی) ترجمہ فی (نش ۳۹۵) و اسمہ آقا تقی بن یداللہ وقد
جمع دیوان شعرہ فی ثلاثۃ آلاف بیت واورد بعض غزلیاتہ و ذکرانہ اخذ تخلصہ عن
مشتاق الاصفہانی . واصلہ من دماوند . ولد بقم ثم سکن اصفہان ومات بشیراز فی ۱۱۹۱
وقال صباحی فی تاریخہ .

۱۰ کلمک صباحیش زد نقش از برای تاریخ دایم بود ز کوثر لبریز جام صہبا
و ترجمہ ایضاً فی (انجمن ۴) و (مع ۲ : ۳۳۰) وتوجد نسخه فی (سپہسالار ۴۰۱)
مع دیوان ہاتف .

(۴۴۴۵ : دیوان صہبائی چشتی اوشعرہ) وهو السيد عبد الباقي من احفاد قطب الدين
مودود چشتی . كان خطاطاً ماهراً فی بلاط عالمگیر و شاه جهان . اورد شعرہ فی (گلشن -
ص ۲۵۷) .

(۴۴۴۶ : دیوان صہبائی دہلوی) هو امام بخش دہلوی . طبع دیوانہ بنو لکشور
و گانپور ۱۹۲۵ م . علی الحجر .

(۴۴۴۷ : دیوان صیاد مشہدی اوشعرہ) اورد شعرہ فی « مطلع الشمس ۲ : ۴۳۷ »
و (روشن ص ۴۰۰) .

۲۰ (دیوان صیدی شیرازی) کان صیدی التخلص السابق لعرفی شیرازی کما فی « میخانہ
ص ۱۷۶ » راجع دیوان عرفی شیرازی .

(۴۴۴۸ : دیوان میر صیدی طہرانی) ترجمہ البلگرامی فی خزائن عامرہ ص ۲۹۳
و ذکر مسافرتہ من اصفہان الی الہند و ملازمتہ السلطان محمد شاہ جہان صاحبقران
الثانی ومدحہ بقصیدۃ نال منها بصلۃ الف روپیۃ فی (۱۰۵۰) وحکی عن مجمع النفایس
۲۵

لخان آرزو، ومانالہ من صلتہ خمسۃ آلافروریۃ من النوابۃ جہان آرا بیگم بنت شاہجہان
و ذکر الصحیفۃ الحلویۃ لبعض غزلیاتہ واوردما انتخبہ منها ما یقرب من اربعین مطلعاً
و کذا فی « سرو آزاد - ص ۱۱۱ » و (نر - ۹ - ص ۳۵۸) و فی تغ ۸۱ انہ مات ۱۱۰۰
و ذکر فی (سرخوش ص ۶۵) و (حسینی ص ۱۹۳) و (تش - ص ۲۱۴) توجہ نسخہ
ہ فی مکتبۃ بنگالہ کما فی فہرستہا و مکتبۃ (الملک - ۶۵) و عند دہخدا بطہران .

(۴۴۴۹ : دیوان صیر فی ساوجی او شعرہ) واسمہ صلاح الدین . ترجمہ فی (تغ ۸۱)
وقال کان تلمیذ ملامحتشم الکاشانی .

(۴۴۵۰ : دیوان صیر فی کشمیری او شعرہ) واسمہ المیر علی معاصر الشیخ یعقوب
الصرفی . اورد شعرہ فی (گلشن ۲۵۸) و (حسینی ۱۸۶) .

۱۰ (۴۴۵۱ : دیوان صیر فی کور التبریزی) کان صرافا فی میدان تبریز کما ترجمہ .

معاصرہ سام میرزا فی (تس - ص ۱۴۳) واورد شعرہ . و عنہ فی دانشمندان آذربایجان
ص ۲۴۰ قالاً نقلاً عن (خص ص ۲۶۹) و « خلاصۃ الاشعار » و کان یری نفسہ اشعر
من خسرو و جامی و هو متأخر عن الخواجه عبداللہ الصیر فی التبریزی الخطاط الشہیر
المتوفی (۷۴۲) و دفن بمقبرۃ چرنداب . ترجمہ و ترجمہ معہ جمعاً من الخطاطین فی .

۱۵ (دجا - ص ۲۳۸) و قد اخذہ عن تاریخ حشری تبریزی .

(۴۴۵۲ : دیوان صیر فی ہمدانی) ترجمہ صادقی کتابدار فی (خص ص ۲۴۸) و
(تش ۲۵۶) و ذکرانہ تتبع دیوان امیر شاہی و قصاید مولانا کاتبی واورد بعض ماسمعہ
منہ . و فی کشف الظنون دیوان صیر فی فارسی .

(۴۴۵۳ : دیوان صیر فی الہندی) ترجمہ فی (مع ۱ ص ۳۱۴) قال انہ کان قاضیا و بمدح
السلطان فیروز شاہ واورد لہ ثلاثۃ ابیات .

۲۰ (۴۴۵۴ : دیوان مولانا صیقلی بروجردی) الشاعر السکاک . ترجمہ الصادقی فی
(خص - ص ۲۶۷) واورد اشعارہ . و فی (تش ۲۵۶) و فی (تغ - ۸۱) ذکر ما جائتہ مع
صحیفی و شانی .

(ض)

(٤٤٥٥ : ديوان ضابط خراساني او شعره) ترجمه و آورد شعره المتخلص فيه « ضابط »
في (روشن - ص ٤٠١) .

(٤٤٥٦ : ديوان ضابط گيلاني او شعره) ترجمه الحزين في تذكرته (ص ١١٨) وقال
اسمه محمد ابراهيم . وكذا في (روشن - ص ٤٠١) .

(٤٤٥٧ : ديوان ضامن لكهنوي) طبع بنو لكشور ، وهو المولوي غلام ضامن أخ
غلام ثامن . كان عالما بالمعقول كما في (روشن - ص ٤٠١) .

(٤٤٥٨ : ديوان السيد ضامن) ابن شدم بن زين الدين علي بن بدر الدين حسن
الحسيني الخمري الشدقي المدني صاحب « تحفة الازهار » ذكر فيه تاريخ ولادة بعض
ولده في (١٠٨٨) في اصفهان فيظهر حياته بها في التاريخ .

(٤٤٥٩ : ديوان الضبي او شعره) وهو محمد بن حبيب . عده في « معالم العلماء -
ص ١٣٩ » من اصحاب الائمة الشعراء . وكذا في (لس - ص ٣٨١) .

(٤٤٦٠ : ديوان الضبي او شعره) وهو احمد بن ابراهيم الكافي الاوحد المتوفي
٣٩٧ . ترجمه في اليتيمة وعده في « المعالم ص ١٣٦ » من المجاهدين بمدح الائمة .

(٤٤٦١ : ديوان الضحاك) ابن قيس بن معاوية التميمي الشهير بالاحنف . اسمه احمد
ابن قيس . كان سيدا حلما من التابعين واصحاب امير المؤمنين ع . شهد صفين والنهر وان .
ترجمه كذلك في الجزء الاول من نسمة السحر فيمن تشيع وشعر « الموجود نسخته
في مكتبة كاشف الغطاء في النجف .

(٤٤٦٢ : ديوان ضعيفي نيشابوري او شعرها) سمّاها في « عرفات » بي بي ضعيفي

وقال كانت معاصرة لـ « بي بي آرزو » وسافرت في آخر عمرها الى مكة . وقال في « تذكرة »

الخواتین » انها كانت معاصرة للحكيم آذرى الاسفرائينى المتوفى ۸۶۶ و لكن فى (مجتس ۶ - ص ۱۶۸) و (حسينى - ص ۱۹۵) سماها ملاضعيفى و كذا فى (گلشن - ص ۲۵۸) واورد شعرها فى « از رابعه تاپروين - ص ۱۶۱ » لكشاوزصدر . وفى (روشن ص ۴۰۲) اورد ذكر محمد قاسم ضعيفى ماوراء النهرى .

۵ (۴۴۶۳ : ديوان ضمير اوشعره) الايراني اصلا الهندي مولداً . اسمه الميرزا روشن ضمير معاصر السلطان شهاب الدين محمد شاه جهان الملقب بصاحبقران ثانى ، و كان منصوباً من قبله فى (۱۰۶۶) بمناصب عديدة فى بندر سورت و عزل عن بعضها فى حاديعشر شهر رمضان من تلك السنة و نصب لمنصب آخربها الى ان مات (۱۰۷۴) و نال من السلطان بصلات و جوائز كثيرة كما فصله فى « خزانه عامرة ص ۲۹۷ » .

۱۰ (۴۴۶۴ : ديوان ضمير حلوائى اوشعره) اسمه تقى حلوائى . اورد النصر آبادى بعض شعره فى (نر ۹ - ص ۴۱۹) و ذكر وصف الميرحميدى له بقوله :

شعرتو آنروز كه ديوان شود كاغذ حلوا چه فراوان شود

وله مطايبات مع معاصره صيدى و قد سافر الى الهند و رجع . اورد شعره فى (گلشن - ص ۲۵۸) .

۱۵ (۴۴۶۵ : ديوان ضميرى) الاصفهاني . اسمه كمال الدين حسين من شعراء عصر الشاه طهماسب المتوفى (۹۸۴) كان ماهراً فى النجوم و الرمل و لذا يتخلص بضميرى . ترجمه فى تحفة سامى المؤلف فى ۹۵۷ (ص ۱۲۴) و عالم آرا (ص ۱۸۷ [۱۲۹]) و ذكر انه فى اوان شبابه ، واورد بعض شعره . و ترجمه صادقى فى مجمع الخواص المؤلف (۱۰۱۶) (ص ۱۳۶) و ذكر انه توفى و دفن باصفهان ، وله من الشعر مائة الف بيت ليس فى بيت

۲۰ واحدمنها مدح للموك و ذلك لعلوهمته . و ترجمه فى (مع - ج ۱ ص ۳۳۵) و ذكر له

المثنويات الستة باساميها والد واوين السبعة باساميها واحد عشر ديوانا فى مقابل دواوين سعدى و حافظ و شرف جهان و كمال خجندى وغيرهم . وقال انه لم يرفى الدنيا

شاعرا اكثر شعراً من ضميرى الاصفهاني و رايت فى بعض المواضع انه مات فى ۲۸ شعبان ۹۸۷ وفى (تغ ۸۲) انه مات ۱۰۰۰ و مرّ فى (۷ : ۱۶) وفاته فى ۹۷۳ و ذكرنا تفصيل

۲۵ حاله فى (۷ : ۲۶۱) و قد جاء ترجمته فى (تش - ص ۱۸۰) و الروضة الصفوية و كذا فى

هدية العارفين ۱ : ۳۱۹ . وقدراى المنتخب من خمسة دواوينه سنگلاخ و ذكرها فى « امتحان الفضلاء ۲ : ۳۲۰ » و فرهنك ضميرى من مدارك فرهنك جهانگيرى .

(۴۴۶۶ : ديوان ضميرى بلگرامى) وهو نظام الدين من شعراء بلگرام . كان يسكن ناحية قاضى پوره ، ومات ابوه وهو صغير ورباه عمه الذى كان من ملازمى اكبر پادشاه .

۵ . ومات بقرية سفيدون من توابع دهلى فى ۱۰۰۳ و قال مبارك خان فى تاريخه :

کردم انديشه بهر تاريخش خردم گفتم : « آه آه نظام »

و ديوانه مشتمل على الغزل والرابعى والصنایع الشعرية فى خمسة عشر الف بيت . رآه السيد محمد اشرف درگاهى . كذا ترجمه فى « سرو آزاد - ص ۲۴۴ - ۲۴۷ » وتوجد ديوانه فى (بنگاله) كما فى فهرسها .

(۴۴۶۷ : ديوان ضميرى قمى) الهمدانى الاشتهار وبها توفى ودفن بامزاده اسماعيل . ۱۰

وهو ابن المولى حيرانى القمى . ترجمه فى (خص ۸ - ص ۱۷۸) و ذكر انه كان يحضر مجالس الشاه طهماسب لكنه منع من حضوره فكان منزويا فى همدان الى ان توفى بها وترجمه ايضا سام ميرزا فى (تس ۵ - ۱۲۴) واوردا بعض شعره وفى (گلشن ص ۲۵۸) ان له عدة مثنويات .

(ديوان ضميرى همدانى) راجع ضميرى قمى . ۱۵

(ديوان ضياء) قال فى (لط ۳ - ص ۸۷) انه تخلص آخر لفغانى فياتى فى الفاء .

(۴۴۶۸ : ديوان ضياء) فارسى مطبوع فى المدايح و المراثى كما يظهر من بعض الفهارس .

(۴۴۶۹ : ديوان ضياء) رأيت بعضه فى ضمن مجموعة دونها المولى حسنعلی المداح

الذى كان حيا فى (۱۲۸۵) فى كتب السيد محمد بن نعمة الله الموسوى من احفاد المير ۲۰ عبد الصمد التستري وهو القصيدة الطويلة فى نيف وماية بيت فى مدح امير المؤمنين (ع) وفى المجموعة ديوان ثريا ايضا اول القصيدة :

باز جهان شد جوان چه طلعت خوبان شد چه رخ دلستان فضاى گلستان
الى قوله :

۲۵ حيدر صفدر على على اعلى صهر پيمبر ولى ايزد منان

وتخلص الشاعر :

بس کن و بگذر ضیا ز مدح و مزن دم مدحت ذاتش بجد و جهد چه نتوان
(۴۴۷۰ : دیوان ضیاء اصفهانی) واسمه محمد حسین اصفهانی وهو من الشعراء
المداحين لمعتمد الدولة منوچهر خان خواجه والی اصفهان والمتوفی بها (۱۲۶۳)
وقد ترجمه واورد مديحه له الميرزا محمد علي بن ابي طالب المذهب المتخلص « بهار »
الاصفهانی فی کتابه « المدايح المعتمدية » الموجود نسخة منه فی مكتبة (المجلس)
كما فی فهرسها (ص ۶۸۴) .

(۴۴۷۱ : دیوان ضیاء اصفهانی اوشعره) وهو ضیاء الدین محمد ابن عم الميرزا
سليمان الخاوري . اورد شعره فی (حسینی - ص ۱۹۶) و (گلشن - ص ۲۵۹) وفی (روشن
۴۰۴) اوصل نسبه الى جابر الانصاری .

(۴۴۷۲ : دیوان ضیاء اصفهانی) واسمه الميرزا نورالله الوردشتی . كان بقرية كفران
من البلوكات التسعة لاصفهان ومن اكبرها فی عصر الشاه عباس الماضي المتوفی (۱۰۳۸)
ومن كتاب ديوانه . ترجمه فی « الروضة الضفوية » و (تش ۱۸۱) و (مع - ج ۲ ص ۳۳۵)
واورد قرب خمسين بيتا من بعض قصائده . ونسخة ديوانه مع بعض اشعار محمد حسن
الاصفهانی المتخلص « زرگر » و المتوفی (۱۲۷۰) توجد فی مكتبة (المجلس)
و (الملك) . و (روشن - ۴۰۳) .

(۴۴۷۳ : دیوان ضیاء بلگرامی اوشعره) وهو الحافظ ضیاء الدین كان مدرساً بمحلة
میدان پوره فی بلگرام ومات ۲۵ شعبان ۱۱۰۳ وقال آرزو فی تاریخه :

خرد تاریخ او درخواست از غیب ندا آمد : « ضیاء منزل قدس »

۲۰ کذا ترجمه فی « سرو آزاد - ص ۲۵۰ » وأورد شعره .

(دیوان ضیاء تبریزی) ترجمه فی (مجن ۳ - ص ۶۴ و ۲۳۷) واورد له شعراً ذکره فی
(حسینی ۱۹۴ و تش ۲۶) لضیائی اردوبادی الآتی .

(۴۴۷۴ : دیوان ضیاء دهکردی اوشعره) واسمه يوسف بن شيخ علي خان الدهکردی
ولد ۱۳۱۰ وتوفی ۱۳۶۶ كان منشياً للخانات البختيارية . اورد شعره فی « شعراى معاصر
۲۵ اصفهان ص ۳۲۲ » .

(۴۴۷۵ : دیوان ضیاءالدین) من غیر نسبتہ من شعراء السلطان محمد بن نکش خوارزمشاه الملقب بسنجر . ترجمہ فی (مع ج ۱ - ص ۳۲۶) واورد بعض قصیدتہ فی مدح السلطان المذكور .

(۴۴۷۶ : دیوان ضیاءالدین استرآبادی) قال سنگلاخ فی (امتحان الفضلا ۱ : ۱۵۸)

۵ . انه رأى قصائده بخط جعفر هروی .

(دیوان ضیاءالدین بلخی) الواعظ . ترجمہ فی (مع-ج ۱ ص ۳۲۶) و ذکر ملاقات المولی محمد العوفی لہ ونقل شعرہ . ولعلہ ضیاءالدین کابلی .

(۴۴۷۷ : دیوان ضیاءالدین تبریزی اوشعرہ) الجرندابی المدفون بها . ترجمہ فی

(دجا - ص ۲۴۱) واورد شعرہ نقلا عن تاریخ گزیده و کذا فی (بہش ۱ - ص ۳۲۱)

۱۰ . و (روشن ۴۰۲) .

(دیوان ضیاءالدین خجندی) الشیرازی الاصل . ترجمہ فی (مع - ج ۱ ص ۳۲۵)

راجع ضیاءالدین فارسی .

(۴۴۷۸ : دیوان ضیاءالدین سمنانی) قال سنگلاخ فی « امتحان الفضلاء - ۲ : ۷ »

انه رأى ديوانه بخط ابي تراب الاصفهاني .

۱۵ (۴۴۷۹ : دیوان ضیاءالدین کابلی اوشعرہ) واسمہ الحکیم ضیاءالدین محمود کابلی

معاصر العوفی . ترجمہ واورد شعرہ فی (اللباب ۱۱) .

(دیوان ضیاءالدین کاشانی) الطیب « مسیح الزمان » اورد شعرہ بهذا العنوان فی

(نر ۳- ص ۶۱) وفي نسخة اسمه صدر الدين فلعله هو صدر الدين الكاشاني المذكور

فی (ص ۶۰۳) .

۲۰ (دیوان ضیاءالدین کاشانی) راجع ضیاء کاشانی .

(۴۴۸۰ : دیوان ضیاءالدین فارسی) اصلہ من فارس وسکن خراسان و مدح بیغو

ملك السلجوقي . کذا فی (هفت ص ۲۲۳) وقال فی (تش ۳۳۰) ان اصله من خجند

بخراسان وهو من احفاد سلمان الفارسي ولذا قديتخلص « فارسی » وله شرح علی

« المحصول » للفخر الرازي واورد له الاشعار التي نسبها اليه امين احمد فی هفت اقلیم .

۲۵ بوسماہ فی الريحانہ عن القاموس التركي و (مع ۱ : ۳۲۵) ضیاءالدین الخجندی الشیرازی

الاصل الهروی المدفن . و كان يتخلص فارسی ايضاً ومات فی ۶۱۰ وله مشاعرات مع رجل سماه شهاب (شمس الدين) . وفي الترجمة خلط .

(۴۴۸۱ : دیوان ضیاء الدین میرم اوشعره) هوا بن الخواجه علاء الدین اخ افضل الدین محمد الکرمانی . کان عالماً بالاستیفاء و السیاق وماهراً فی الشعر . اورد اشعاره فی حبیب السیر کما فی رجال حبیب السیر ص ۲۱۷ ، ۲۳۳ ومنها ما تاریخه ۹۲۷ .

(۴۴۸۲ : دیوان ضیاء الدین یوسف الیمانی) وهو السيد ضیاء الدین یوسف بن یحیی ابن الحسین بن المؤید بالله محمد المولود والمتوفی بصنعاء (۱۰۷۸ - ۱۱۲۱) والمؤلف لکتابه الجلیل « نسمة السحر فیمن تشیع وشعر » الموجود فی مجلدين بمکتبة کاشف الغطاء فی النجف . وقد جعلت له فهرساً سمیته « نزهة البصر » والمجلد الاول منه یشتمل علی ۱۱۲ رجلاً والثانی علی ۵۸۰ رجلاً اوردتهم فی شعراء الذریعة . وترجمته فی « مصفی المقال ص ۵۰۷ - ۵۰۸) .

(۴۴۸۳ : دیوان ضیاء زنوزی اوشعره) من شعراء الترك فی القرن الثالث عشر بآذربایجان . واسمه کربلائی آقا . ترجمه فی (دجا - ص ۲۴۱) نقلاً عن « حدیقة الشعراء » (۴۴۸۴ : دیوان ضیاء السلطنة اوشعرها) واسمها شاه بیگم بنت فتح علی شاه القاجار و امها مریم کانت یهودیة تزوجها الشاه فاسلمت و ولدت ضیاء هذه . اورد شعرها فی « ازربعه تاپروین - ص ۱۶۳ » نقلاً عن « تاریخ عضدی » و « سفینه فرخ » وقد الف محمود میرزا تذکرة « نقل مجلس » با مر من ضیاء السلطنة هذه .

(۴۴۸۵ : دیوان ضیاء شیرازی) وهو المیرزا قاسم بن محمد حسین « همد » ابن میرزا علی « فخر » ابن میرزا رحیم « بیدل » شیرازی المذكور فی (ص ۱۵۳) . اورد شعره فی (عم - ص ۵۲۸) والریحانة .

(۴۴۸۶ : دیوان ضیاء صفوی اوشعره) وهو صفدر علی خان ابن عسکر علی خان . کان ینتسب الی السلطان حسین بن بهرام میرزا من احفاد الصفویة . اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۵۹) .

(۴۴۸۷ : دیوان ضیاء طهرانی) ترجمه معاصره النصر آبادی واطری طبعه واورد بعض شعره فی (نر - ص ۲۹۷) و ذکر انه لاقاه المولی صبو حی الخوانساری فی القرن الحادی عشر

و کذا فی (تغ-۸۲) .

(۴۴۸۸ : دیوان ضیاء قزوینی) ضابطہ نویس ، نزیل ہند اخیراً و المتوفی بہا . ترجمہ النصر آبادی فی عداد المستوفین فی (نر ۴-ص ۸۸) و اورد عدہ من اشعارہ ثم اورد بعض شعرہ فی (ص ۴۸۰) و ترجمہ فی (تش ۲۲۷) و (گلشن - ص ۲۵۹) ولعلہ المذکور فی عالم آرا ص ۹۹۸ بعنوان محمد یوسف .

(۴۴۸۹ : دیوان ضیاء کاشانی) اسمہ ضیاء الدین محمد المعاصر للشاہ عباس الماضی و یتخلص فی شعرہ بضياء . ومنہ ما انشاء فی تاریخ موت محمد خان اورنگ فی (۱۰۰۶) ولعلہ المولی محمد بن محمود تلمیذ المقدس الاردبیلی و شیخ اجازۃ السید حسین بن حیدر الکرکی فی (۱۰۰۵) و خال المحقق الفیض الکاشانی و هو مقدم علی ضیاء الدین محمد بن آخوند نورالآئی ظاہراً .

(۴۴۹۰ : دیوان ضیاء کاشانی او شعرہ) و هو ضیاء الدین محمد بن العلامة آخوند نورالرازی الکاشانی المتوفی ۱۰۲۴ کما ذکر فی (ض - ص ۱۶۶) والریحانة نقلا عن القاموس التركي . ترجمہ و اورد شعرہ فی (نر ۶ - ص ۱۶۱) و فی (حسینی - ص ۱۹۵) سماہ ضیائی و قال مات باصفهان ۱۰۴۴ . ولكن تخلصه فی شعرہ ضیاء . و ذکر ایضاً فی (تش - ۲۴۵) .

(۴۴۹۱ : دیوان ضیاء کرمانی او شعرہ) اسمہ ضیاء الدین . نصبہ الشاہ خدا بندہ وزیراً لاصفهان و قتل فی ۹۸۸ ببید یوسف خان افشار . ترجمہ و اورد شعرہ فی (حسینی ص ۱۹۴) و (روشن - ۴۰۴) .

(۴۴۹۲ : دیوان ضیاء کرمانی) و هو الحاج رضا قلی خان بن محمد قلی خان الکرمانی . توجد دیوانہ عندا حفادہ ، و یشتمل علی سبعة آلاف بیت مديح عربية و فارسية كما ذكره السيد محمد الهاشمي الکرمانی بطهران .

(دیوان ضیاء کفرانی) راجع ضیاء اصفہانی .

(دیوان ضیاء نخشب) راجع دیوان النخشب .

(دیوان ضیاء نیشابوری) راجع ضیائی کمانگر .

(۴۴۹۳ : دیوان ضیاء نور اللہی او شعرہ) هو حفید میرزا احمد کفرانی اورد شعرہ

في «عالم آرا - ص ٧١٦ .»

(٤٤٩٤ : ديوان ضيائي اصفهاني او شعره) وهو الحاج مير سيد علي المعروف بآقا بزرگ بن محمد مهدي امام الجماعة بقصبة ماربين باصفهان . ولد ١٢٦٤ وتوفي ١٠ صفر ١٣٥٨ ذكره لنا المعلم الحبيب آباد نقلا عن حفيده السيد محمد باقر الصفوي ابن نورالله بن علي هذا .

(٤٤٩٥ : ديوان ضيائي اردوبادي) من الشعراء المعاصرين للمير علي شير . ترجمه كذلك سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١١٩) وقال : له قصايد اكثرها بطريق الغز . وترجمه في (تش - ص ٢٦) و (حسيني ص ١٩٤) و (دجا - ص ٢٤١) واورد من قصيدته الشطر نجية في مدح غريب ميرزا المتوفى (٩٠٢) وارخ وفاته (٩٢٧) نقلا عن عدة كتب وفي (مجن ٣ - ص ٦٤ و ٢٣٧) سماه ضياء تبريزي . وفي «نگارستان سخن» اردبيلي . وفي رجال حبيب السير (ص ٢٥١) سماه ضيا .

(٤٤٩٦ : ديوان ضيائي بخارائي او شعره) ترجمه سام ميرزا في (تس ٥ - ص ١٦٥) واورد شعره .

(٤٤٩٧ : ديوان ضيائي بيرجندی) الشيخ محمد حسين بن الشيخ محمد باقر البيرجندی المعروف بآيتي المعاصر . طبع بطهران في ١٣٧٨ في مجلد كبير ومر له في (ص ٢٤٩) ديوان الحسين الذي جمع فيه ما ينسب الى الحسين ع . وطبع له «بهارستان در تاريخ قهستان» في ٣٩٣ ص . بطهران في ١٣٢٧ ش . ومرّ ديوان اخيه الايتي .

(٤٤٩٨ : ديوان ضيائي خبوشاني قوچاني) لم يعلم اسم الناظم . و تاريخ النظم كما يظهر من اواخره (١٢٤٦) وكان له يومئذست و ستون سنة و تاريخ كتابة النسخة الموجودة في مكتبة (المجلس) ايضا هذه السنة كما ذكره في فهرسها (ج ٣ - ص ٣٣٦) هاجر الى شيراز وهو ابن خمس وعشرين سنة وبقى فيها خمس وثلاثين سنة وتلمذ على الحاج محمد حسن القزويني نزيل شيراز ومؤلف رياض الشهادة المتوفى ١٢٤٠ ومدحه بقصايد وفي ديوانه انواع الشعر من الغزل والمثنوى والرباعيات وغيرها ، يقرب من سبعة آلاف بيت .

(٤٤٩٩ : ديوان ضيائي دزفولي) للحاج المولى رشيد بن الحاج بابا الدزفولي المتوفى

۱۳۳۲ من تلامیذ الشیخ الانصارى . كان يعيش من الكسب ولا يتصرف فى الوجوه البرية وهو فى غاية الورع . و دیوانه فارسى فى المدايح والمراثى مطبوع . بطهران ۱۳۶۳ فى ۱۲۲ ص .

(۴۵۰۰ : دیوان ضیائی دهاوی اوشعره) واسمه المیر ضیاء الدین . ترجمه واورد شعره فى (سرخوش - ص ۶۹) و (حسینی - ص ۱۹۶) . وفى (روشن - ۴۰۴) ضیاء دهلوی معاصر شاهجهان .

(۴۵۰۱ : دیوان ضیائی شیرازی) عدّه فى (مع - ج ۲ ص ۳۳۷) من الشعراء المعاصرين له وقال ان اسمه ضیاء الدین محمد شفیع من سادات کازرون و علمائها و توطن بشیراز و ذکر بعض شعره .

(۴۵۰۲ : دیوان ضیائی شیرازی) واسمه المیرزا سید علی الحکیم الفقیه الطیب ۱۰ ترجمه معاصره المیرزا فرصت فى « آثار عجم - ص ۵۶۱ » واورد شعره .

(۴۵۰۳ : دیوان ضیائی کاشانى اوشعره) وهو السید محمد العلوی ابن السید ابراهیم تلمیذ المولى حبیب الله الكاشانى المترجم فى « النقباء - ۳۶۰ » . طبع بعض شعره فى آخر تسهیل المسالك فى ۱۳۷۴ فى رثاء استاده المذکور .

(۴۵۰۴ : دیوان ضیائی کمانگر اوشعره) وهو المیر نظام الدین المعاصر للجامی . ۱۰ ترجمه واورد شعره فى (حسینی - ص ۱۹۴) وفى (روشن - ۴۰۵) سماه ضیاء نیشابورى کمانگر .

(۴۵۰۵ : دیوان ضیائی مرندى) اسمه المیرزا جهانگیر خان (ناظم الملك) بن محبعلیخان بن میرزا محمد تقى خوش نویس . ترجمه فى (دجا - ص ۲۴۲) و ذکر انه ولد (۱۲۷۵) و توفى بقم و دفن بهافى (۱۳۵۲) طبع دیوانه بعد وفاته بطهران فى ۱۳۱۳ ش ۲۰ فى ۲۶۳ ص . باهتمام زوجته . وله نظم وصایا امیر المؤمنین ع بالفارسیة . طبع فى اسلامبول فى (۱۳۳۱) ومّرله « حقیقت نامه » فى (۷ : ۵۰) المطبوع ۱۳۶۷ وله وصیت نامه المطبوع ۱۳۴۷ وترجمه فى الريحانة مفصلاً .

(۴۵۰۶ : دیوان ضیائی ملتانى اوشعره) واسمه محمد علی . كان حیا با کبر آباد الى ۱۰۲۴ . اورد شعره فى (گلشن - ص ۲۶۰) . وفى (روشن - ۴۰۴) مولیانى بدل ملتانى . ۲۵

(۴۵۰۷ : دیوان ضیائی موشحی جونپوری) من شعراء الهند فی القرن الحادی عشر ولد بجونپور وتربى به ، وکان هوو والده وجده شعراء ، ولأزم هو شمس الدین جھانگیر قلی خان فی کجرات ویتنه . و دیوانه فی اربعة آلاف بیت . وله مثنوی « ساقینامه » .
 اورد شعره فی (میخانہ ۳ - ص ۵۷۳) .

• (۴۵۰۸ : دیوان ضیائی یزدی اوشعره) قال فی (تشیز - ص ۳۰۴) انه کان من اهل مروست قرية بیزد . وأورد شعره .

(۴۵۰۹ : دیوان ضیغم مازندرانی اوشعره) واسمه علینقی . سافر الی الهند زمان تألیف « آفتاب عالمتاب » فقال کان ماهراً فی نظم القصائد . کذا فی (روشن - ص ۴۰۵) .

(ط)

(۴۵۱۰: دیوان طائر جرفادقانی گلپایگان) اسمہ السید محمد من اہل الذوق والعرفان والشوق والايمان كما وصفه معاصره في (مع - ج ۲ ص ۳۳۹) و ذکرانہ توفی فی سفر حج بیت اللہ واورد قرب ثلاثین بیتا من شعره .

(۴۵۱۱: دیوان طائر شیرازی) میرزا نصر اللہ الصیغ. ترجمہ استادہ میرزا فرصت ° فی آثار عجم - ص ۵۶۲ « واورد غزلہ مع تخلصہ .

(۴۵۱۲: دیوان طائر شیرازی) المیرزا حسن خان بن عبدالرحیم خان وابن اخ ابراهیم خان اعتمادالدولة . ترجمہ معاصره فی (مع - ج ۲ ص ۳۴۳) و ذکران دیوان غزلیاتہ خمسۃ آلاف بیت من غیر قصایدہ . و کذا فی «فارسنامہ - ۲ : ۱۴۹» . نسخۃ منہ فی مکتبۃ (المجلس) ذکر خصوصیاتہا فی فہرستہا فی (۳ - ص ۳۳۹) و ذکرانہ ولد ۱۰ ۱۱۹۲ و توفی بالطاعون فی کرمانشاہ (۱۲۴۷) نقلا عن عدة مواضع . واحصى قصایدہ و غزلیاتہ و رباعیاتہ علی هذا الرتيب الى حدود خمسة آلاف و سبعماية بیت و کتابۃ النسخۃ فی حياة الشاعر .

(۴۵۱۳: دیوان طائری استرآبادی اوشعرہ) اورد شعرہ فی (لط ۳ - ص ۷۷) وفی (حسینی - ص ۱۹۷) سماہ طاہری استرآبادی . ۱۵

(۴۵۱۴: دیوان طائری رازی اوشعرہ) الطهرانی ابن مولانا امیدی الطهرانی المذکور فی الالف . ترجمہ معاصره سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۴۱) واورد مطلع غزلہ و کذا فی «گلستان مسرت - ص ۱۸۳» .

(۴۵۱۵: دیوان طائری مشہدی) ترجمہ سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۴۵) و ذکرانہ طالب العلم وصاحب الطبع الجمیل . و ذکر مطلع غزلہ . ۲۰

(۴۵۱۶ : دیوان طائری هروی او شعره) آورد شعره فی (لط ۳ - ص ۱۷۸) و (روشن

۴۱۰) وفی (گلشن) سماه طاهری .

(دیوان الطائی) وهو ابو عبدالله جعفر بن عثمان . مرّ بعنوان جعفر فی (ص ۱۹۶) .

(۴۵۱۷ : دیوان طارمی او شعره) واسمه میر دوست من قریة طارم . سکن مشهد

۵ اثنی عشر سنة ، ثم تقرب عندهما یون پادشاه . آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۶۰) .

(۴۵۱۸ : دیوان طاعتی رشتی) لعبد علی بن اسماعیل الرشتی المولود ۱۳۳۶

المذكور فی (۸ : ۳۸) له اشعار رقیقة كثيرة طبع فی الجرائد وفی تذکرة شعرای معاصر

(ج ۲ ص ۹۰) و کنگره نویسندگان ایران وقد جمع بعضها بنفسه . وله تصحیح کتاب

« صحاح الفرس » لهندو شاه .

۱۰ (۴۵۱۹ : دیوان طاقی بخاری او شعره) الماهر فی التصوير والكتابة و الزخرفة .

اورد شعره فی (روشن - ص ۴۰۵) .

(۴۵۲۰ : دیوان طائف گلیایگانی) المولی محمد علی بن الحاج محمد حسین

الاصفهانى من أحفاد الشيخ کمال الدین حسین النجفی نزیل جرفادقان فی عصر الشاه

اسماعیل الفاتح . نزل المولی محمد علی اصفهان مشغلا بتحصیل العلوم عند المحقق

۱۵ الآقا حسین الخوانساری . اطراه معاصره النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۵۱) و اورد بعض

مطالعه و رباعياته ، و کذا فی (گلشن - ص ۲۶۲) و (تغ - ص ۸۳) .

(۴۵۲۱ : دیوان طالب آملی) واسمه محمد طالب ، ولد بآمل مازندران و نشأ بها

ونظم الشعر وسافر الى کاشان وتزوج هناك ثم خرج الى مرو وتقرب عند حاکمها ملکس

خان [ظ : بکتش ، الذی حکم مرو ۱۰۰۸ - ۱۰۱۷] من قبل الشاه عباس وباسمه نظم

۲۰ « خسرو و شیرین » و طلب ترخیصه للعودة الى وطنه ، فرخصه لکنه بدل العودة الى

وطنه سافر الى قندهار عند حاکمها من قبل جهانگیر شاه و هو المیرزا غازي ترخان

ولمات هذافی (۱۰۲۰) سافر طالب الى آگره فتقرب عند جهانگیر شاه وفی (۱۰۲۸)

لقبه بملك الشعراء کما فی (میخانه - ص ۳۸۴) و عرض علیه المهر دارية فابی منها

و قال :

۲۵ چه مهر تو دارم چه حاجت بمهرت مرا مهر داری به از مهر داری

و کذا امره السلطان بحلق لحيته فامتنع عنه وانشأ قطعة فيها الحلف بجاجبي السلطان بان قطع راسه اهون عليه من حلق لحيته لواجبر عليه . آخرها :

و گر نه بایمان ابروی تو سراز صفحه تن تراشیدمی

- ترجمه البلگرامی فی « خزانه عامره - ص ۳۰۰ » فی اربع صفحات منه واورد تمام قصیدته القلمیة و ذکر آن جملة من غزلیاته نسبت الی غیره . و توفی هوفی عین شبابه (۱۰۳۶ او ۱۰۳۵) =
- [حشرش بعلی بن ابی طالب باد] و قال ریو فی فهرسه (ص ۶۷۹) انه تجتن فی آخر عمره و ترجمه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۲۳) و قال رأیت دیوانه مشتملا علی اربعة عشر الف بیت و اورد نیفا و خمسين منه لكن النسخة الموجودة منه فی مكتبة (المجلس) المكتوبة (۱۰۴۲) تبلغ سبعة عشر الف بیت قد ذکر خصوصیاتها ابن یوسف فی فهرسها
- (۳ ص ۳۴۰) و قال فی (سرو آزاد - ص ۴۳) ان اخت طالب المسماة ستن النساء ایضاً
- ۱۰ كانت فی بلاط جهانگیر . و قال ریو أن سبب سفره الی کاشان هو زوج خالته الحکیم نظام الدین علی بکاشان وهو والد الحکیم رکن الدین مسعود (حکیم رکن) و ان سبب سفره الی الهند هو سفر ابن خالته حکیم رکن المذکور الی الهند قبله . و جاء ترجمة طالب فی (سرخوش - ص ۶۹) و (حسینی ۱۹۸) بعنوان طالب مازندرانی ، و فی تاریخ ادبیات ایران لمستر براون (۴ : ۱۶۷) و توجد نسخه عند (دهخدا) و (الملك - ۱۷۵)
- ۱۵ و طبع کلیات طالب بالهند و ایران .

(دیوان طالب اصفهانی) یأتی بتخلصه نصیب .

- (۴۵۲۲ : دیوان میرزا طالب اصفهانی) التبریزی . کان والده الحاج میرزاخان بیك من تجار تبریز و نزل عباس آباد اصفهان و كانت مائدته مهیأة لجمع من اهل الحال و اصحاب الكمال فی كل ليلة الی ان توفی . و بابه اقتدی عدی فی الكرم حتی نفذ المتروكات
- ۲۰ الكثيرة من ابیه و بقى فقيراً . اطراه النصر آبادی فی (نر ۵ - ص ۱۲۵) وله « ساقی نامه » مثل ما لظهوری . و اورد كثيراً من مشنویه فی الجواب عن « تحفة العراقيين » و بعض غزله و رباعياته و نقل عنه فی (دجا - ص ۲۴۴) .

(۴۵۲۳ : دیوان طالب اصفهانی او شعره) اورد شعره فی طبقات اکبری (ص ۵۱۸)

- ج ۲) و قال سکن کشمیر عشرين سنة . و کذا فی (تنغ - ص ۸۲) .
- ۲۵

(۴۵۲۴ : دیوان میرزا ابوطالب تبریزی اوشعره) مؤلف «خلاصة الافکار» و «مسیر طالبی فی بلاد الافرنجی» المتوفی (۱۲۲۱) کما فی (دجا۔ ص ۲۴۳) ولاقاه فی کلکتہ مؤلف «تحفة العالم» کما فی (ص ۲۹۱) وقد طبع له «مسیر طالبی» الذی هو رحلته الی اروپا فی کلکتہ .

۵ (۴۵۲۵ : دیوان طالب جاجرمی) قال فی (الت ۶) کان تلمیذ الشیخ آذری وسکن شیراز ثلاثین سنة . له منظومة «گوی وچوکان» ومات حدود ۸۵۴ ودفن عندقبر حافظ وکذا فی «شاهد صادق» ولكن قد جاء شعره بخطه فی مشیخة کنز السالکین المذکور فی (۸ : ۱۸۷) و تاریخه رجب ۸۶۴ باسم طالب بسطامی شیرازی . وجاء ذکره فی (تش ۷۲) و (مجن ۱-۱۹ و ۱۹۳) .

۱۰ (۴۵۲۶ : دیوان طالب تبریزی اوشعره) و هو الحکیم أبوطالب الطیب الحاذق التبریزی المقتول بها فی عصر الشاه عباس الماضي . ترجمه النصر آبادی (نر ۳ - ص ۶۸) واورد بعض شعره الذی تخلصه فيه «طالب» وهو غیر المیرزا طالب التبریزی ساکن عباس آباد باصفهان وناظم «ساقی نامه» واورد شعره فی (حسینی ص ۱۹۷) .

(۴۵۲۷ : دیوان الشیخ طالب الحویزی) هو ابن الشیخ اسدالله بن الشیخ جعفر الحلانی الحویزی المتوفی ۱۳۴۶ رأیته عند ولده الشیخ حسین فی النجف . ۱۵

(۴۵۲۸ : دیوان طالب گرجی شیرازی اوشعره) اسمه عبدالله خان بن احمد خان الگرجی المملوک لحسینعلی میرزا فرمانفرما بشیراز . ترجمه فی «آثار عجم ص ۵۶۲» واورد شعره و ذکر انه توفی (۱۳۰۶) ودفن فی خارج باب الحافظیة .

(۴۵۲۹ : دیوان طالب گیلانی) ترجمه الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۸۳) و ذکر انه اعلا

۲۰ رتبة من جمیع شعراء گیلان ، ورتب دیوانه بنفسه ثم اورد بعضا منه . و ترجمه سام میرزا فی (تش ۲ - ص ۵۵) و ذکر انه الف رسالة فی الصنایع الشعریة . و ذکر أيضاً فی (تش - ص ۱۶۲) و (گلشن ۳۶۰) و (تغ - ص ۸۲) .

(۴۵۳۰ : دیوان طالبی سمرقندی اوشعره) اورد شعره فی (بهش ۲ - ص ۳۹۰) .

(۴۵۳۱ : دیوان طالع دهلوی اوشعره) اورد شعره فی (گلشن - ص ۲۶۰)

۲۵ وفی (تغ - ۸۲) سماه المیرزا نظام الدین احمد .

(۴۵۳۲ : دیوان طالع سبز واری اوشعره) آورد شعره فی (گلشن - ص ۲۶۱) .

(۴۵۳۳ : دیوان طالع شیرازی) المیرزا محمد الطیب المتوفی شابا (۱۳۰۳) وحمل

الی العراق . ترجمه فی « آثار عجم ص ۵۶۲ » و آورد غزله مع تخلصه .

(۴۵۳۴ : دیوان طالع گیلانی اوشعره) واسمه محمد محسن الساکن باصفهان . آورد

شعره الحزین فی تذکرته (ص ۱۱۰) .

(۴۵۳۵ : دیوان طالعی اوشعره) معاصر السلطان محمد البایسنغری . آورد شعره فی

مدیح الرضا ع . فی (مجن ۱ - ص ۱۷ و ۱۹۱) .

(۴۵۳۶ : دیوان طالعی یزدی اوشعره) الخطاط الصحاف هاجر من وطنه الی اکبر

آباد . آورد شعره فی (روشن - ص ۴۰۷) .

۱۰ (دیوان الطالقانی) مرّ بعنوان صاحب الوزیر فی (ص ۵۷۷) .

(۴۵۳۷ : دیوان الطالقانی) للسید موسی بن جعفر الحسینی الطالقانی بن السید علی بن

السید حسین بن السید حسن میر حکیم بن السید عبدالحسین . النجفی المولود بها

فی (۱۲۳۰) والمتوفی بالوباء (۲۳ شعبان - ۱۲۹۸) اشتغل فی النجف حتی برع

ونزل بالبصرة عند املاکه وبها توفی وحمل الی النجف . ذکر فی اول دیوانه ان السید

۱۵ میرزا بن السید عبدالله الطالقانی المتوفی (۱۳۱۵) کان ابن خاله . و دیوانه فی (۴۰۰۰) بیت

نسخه منه بخطوط مختلفة بمکتبة کاشف الغطاء ، و اخرى بمکتبة الشیخ نعمة

الطریحی كما يظهر من ترجمة الشیخ عبدالمولی للطالقانی ، التي نشرها فی مجلة العرفان

ج ۱ ص ۲۷۱ من سنة (۱۳۴۶) وهو مرتب علی الحروف ونسخة خط الناظم كانت عند

ولده السید محمد تقی والیوم عند ابنه السید عبدالصاحب مقيم بدرة . وقد طبع الديوان

۲۰ للسید محمد حسن بن السید عبدالرسول آل الطالقانی مع تعليقات و مقدمة وتراجم

لآل الطالقانی من اجداد الناشر . وقد صحح النسخة وطبقها علی ثمانی نسخ احديها

بخط الناظم و ذیلها بشمانية فهارس خرجت فی ۴۷۶ ص فی النجف فی ۱۳۷۶ .

(۴۵۳۸ : دیوان طاوس اوشعرها) هی تاج الدولة زوجة فتح علیشاه . تلمذت علی

معتمد الدولة نشاط . وباسمها بدل الشاه اسم «تخت خورشید» فجعله «تخت طاوس» ترجمها

۲۵ واورد شعرها فی «نقل مجلس» و «خیرات حسان» و «از رابعه تا پروین - ص ۱۶۴» .

- (٤٥٣٩ : ديوان الشيخ محمد طاهي الكرمي) المعاصر المولود (١٣١٧) هو ابن العالم الورع التقى الشيخ نصر الله بن الحسين بن نصر الله بن عباس بن محمد بن عبد الله بن كرم الله الحويزي . توفي جده الشيخ عبد الله بن كرم الله بعد (١١٣١) بقليل كما ترجمه مفصلاً واطراه السيد عبد الله الجزائري في اواخر اجازته الكبيرة، وكذا فصل الشيخ محمد الكرمي ترجمة والده الناظم للديوان في الحلقة الرابعة من الحياة الروحية (ص ١٥١ ص ٢٢٢) واورد قرب الف وخمسمائة بيت من ديوانه .
- (٤٥٤٠ : ديوان الشيخ محمد طاهي نجف) التبريزي الاصل النجفي المولد والمنشأ والمدفن . ترجمه في (دجا - ص ٢٤٥) وذكر نسبه من والده الشيخ مهدي بن الشيخ محمد رضا بن الحاج نجف التبريزي وذكر ولادته في (١٢٤١) ووفاته في (١٣٢٣) وذكر من تصانيفه كتاب «احياء الموات في احوال الروات» كما ذكرناه في (ج ١ ص ٣٠٧) وقلنا انه عدل اخيراً عن هذا الاسم وسماه «اتقان المقال» كما هو المطبوع ولم يذكر شعره تنزيهاً له عن الشاعرية، لكنه كان قوى الشعر في مديح اهل البيت ع ولم يبرز له شعر الا في مدحهم منها القصيدة العلوية في مدح الامير ع وقد شرحها تلاميذه منهم السيد مهدي البحراني، سمي شرحه «الدرة النضيدة في شرح القصيدة» كما فصلناه في (ج ٨ ص ١١٤) ومنهم تلميذه الآخر السيد زين العابدين بن الحجة الحاج السيد جواد القمي . سمي شرحه اخيراً «البراهين الجلية» كما فصلناه في الصفحة المذكورة وان فاتنا ذكره في (ج ٣) ومنها القصيدة الرضوية في مدح ثامن الائمة ع نظمها عند زيارة المشهد على تفصيل ذكره لى الشيخ حسين بن الحاج الشيخ ابراهيم خادم مسجد السهلة . وقد حكيت القضية بتمامها للشيخ على اكبر النهاوندي المتوفى بالمشهد (١٣٦٩) وهو ادرجها في كتابه «المسك الزفر ص ١١١» .
- (٤٥٤١ : ديوان طاهر اوشعره) وهو الميرزا محمد طاهر بن رضى، سبط الشاه عباس الصفوى الاول . ترجمه في (نر ١ - ص ١٣) واورد شعره .
- (٤٥٤٢ : ديوان طاهر ايوردي اوشعره) كان معاصر السلطان بايسنغر . اورد شعره في (لت - ٧) ذيل احوال طاهر بخارى وفي (روشن - ٤٠٨) .
- (٤٥٤٣ : ديوان طاهر اردبيلي اوشعره) وهو محمد كاظم ابن آقا ميرزا الصراف -

کان ماهرآ فی الہجاء ومات ۱۰۸۵ باصفہان .

(۴۵۴۴ : دیوان طاہر اصفہانی اوشعرہ) و هو المیرزا محمد طاہر ، من کتاب
الديوان بالبلاط الصفوی . سافر مع اخيه محمد علی الی دکن فترقی امرهما هناك فلقلب
الاول « التفات خان » والثانی « ملتفت خان » ومات طاہر التفات خان فی ۱۱۲۹ .
اورد شعره فی « سرو آزاد - ص ۱۴۴ » .

(۴۵۴۵ : دیوان طاہر اصفہانی اوشعرہ) وشغله شعر باف . سکن بمحلۃ در کوشک
باصفہان ثم سافر الی الہند وبها مات . اورد شعره فی (نر ۹ - ص ۴۲۳) .

(دیوان طاہر انجدانی) ترجمہ فی (تش - ص ۲۳۳) و (تغ - ص ۸۳) . مرّ بعنوان
شاہ طاہر فی (ص ۴۹۹) و (۲ : ۴۰۶) و (۶ : ۱۴۲) .

(۴۵۴۶ : دیوان طاہر بخاری اوشعرہ) واسمہ شیخ زادہ طاہر . معاصر السلطان
بابر . اورد غزلہ فی (لت - ۷) وبعده ذکر طاہر ابیوردی . وعنه اخذ طاہراً فی (خیال -
ص ۷۱) .

(۴۵۴۷ : دیوان طاہر تفرشی اوشعرہ) جاء مع سفير ايران الی بلاط اکبر شاہ
بالہند . اورد شعره فی (روشن - ص ۴۰۸) .

(۴۵۴۸ : دیوان طاہر تويسر کانی اوشعرہ) هو ابن الميرزا محمد الذی کان وقایع
نویس للشاہ عباس الاول . ترجمہ معاصره النصر آبادی فی (نر ۴ - ص ۸۳) .

(۴۵۴۹ : دیوان طاہر الجزی اوشعرہ) هو شداد بن ابراهيم بن الحسن ابو النجيب
من شعراء عضد الدولة الديلمي ، مدح الوزير المہلبی ومات ۴۰۱ . ترجمہ واورد شعره
فی (جما - ج ۱۱ ص ۲۷۰) . وعده فی «معالم العلماء» ص ۱۳۷ من شعراء اهل البيت

(۴۵۵۰ : دیوان طاہر چغانی اوشعرہ) هو ابو المظفر بن ابی الفضل ملك طخارستان
ترجمہ فی (مع ۱ - ۳۲۷ و ۳۲۷) واورد شعره .

(دیوان طاہر حسینی) راجع طاہر طالقانی .

(دیوان طاہر دکنی) صاحب انموذج العلوم المذکور فی (۲ : ۴۰۶) والحاشیۃ علی
الشفاء (۶ : ۱۴۲) مرّ بعنوان شاہ طاہر ، و طاہر انجدانی .

(دیوان طاہر زادہ قفقازی) ناظم «ہوپ ہوپ نامہ» و غیرہا من الاجتماعیات . مرّ

فی (ص ۵۷۳) بتخلصه « صابر » .

(دیوان طاہر شاہجہانی) مر بتخلصه « آشنا » .

(۴۵۵۱ : دیوان طاہر طالقانی اوشعره) واسمه محمد الحسینی . جاء من طالقان

الى الهند و تقرب عند شاه جهان ولم يقبل خدمته و اشتغل بالتجارة . اورد شعره فی

۵ (سرخوش - ص ۷۰) و (گلشن - ص ۲۶۱) .

(دیوان طاہر عریان) وهو بابا طاہر الہمدانی ابن فریدون کما يظهر من شعره .

قال فی (مع ۱ ص ۳۲۶) انه كان حيا فی ۴۱۰ و فی شاهد صادق انہ مات ۴۱۰ مر فی الباء

فی (ص ۱۱۷) .

(۴۵۵۲ : دیوان طاہر علوی اوشعره) ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۹-ص ۳۷۴)

۱۰ و اورد شعره . و کذا فی (روشن ۴۰۹) .

(دیوان طاہر فاریابی) یأتی بتخلصه « ظہیر فاریابی » .

(دیوان طاہر قزوینی) یأتی فی الواو بتخلصه « وحید » .

(۴۵۵۳ : دیوان طاہر قمی اوشعره) کان شیخ الاسلام بها . ترجمہ فی (نر ۶- ص

۱۶۴) و اورد شعره ، وهو المعارض مع المجلسی کما ذکر فی (۱۰ : ۲۰۷) و (۶ :

۱۵ (۳۸۶) .

(دیوان طاہر کاشی) یأتی فی النون بتخلصه « النقاش » .

(۴۵۵۴ : دیوان طاہر کشمیری اوشعره) اورد النصر آبادی شعره فی (نر ۱۱ ص

۴۴۸) . وهو معاصرہ .

(۴۵۵۵ : دیوان طاہر لکهنوی) هو محمد طاہر ابن المیرزا اوج ابن المیرزا دبیر

۲۰ المذکور فی (ص ۳۲۰) شاعر معاصر ، و دیوانہ فی المرائی مطبوع .

(دیوان طاہر مجلس نویس) یأتی بتخلصه « وحید قزوینی » .

(۴۵۵۶ : دیوان طاہر مشہدی اوشعره) قال فی (تش - ص ۸۶) کان عطاراً

ومات شاباً و اورد شعره . و کذا فی « مطلع الشمس - ۲ : ۴۳۷ » .

(دیوان طاہر نائی) اورد شعره فی (تش - ص ۱۸۳) و (حسینی - ص ۱۹۶)

۲۵ راجع طاہری نائنی .

- (٤٥٥٧ : ديوان طاهر نصر آبادي) وهو الميرزا محمد طاهر النصر آبادي حفيد الميرزا صادق صادق المذکور في (ص ٥٨٢) نشأ بنصر آباد اصفهان وصرف شبابه في الملاهي ثم تاب وسافر الى مشهد خراسان وزار الرضا ع وحج بيت الله ورجع وسكن مسجد لنبان باصفهان. وقد مات والده وهو ابن سبعة عشر سنة في ١٠٤٤ فولادته ١٠٢٧ هـ. هكذا ترجم نفسه واقربائه في (نر ١٢ ص ٤٥١ - ٤٦٨) وله مثنوى تتبع فيه مثنوى « ذوالبحرين » لاهلي شيرازي. وله غزليات تخلصه فيها « طاهر » رأيت عند السيد ابي الحسن الكتابي باصفهان. وله « گلشن خيال » نثراً وهي قصة غرامية رايتها ايضاً هناك. وله تذكرة (١) جمع فيها الشعراء المعاصرين له ذكرناها في (٤ : ٣٦) وفيها تواريخ ١٠٧٧ (في ص ١٧٣) و ١٠٨٥ (في ص ٣٢٦) و ١٠٨٦ (في ص ٤٨٥) و ١٠٨٨ (في ص ٤٤٢) و ١٠٨٩ (في ص ١٢١) ولكته في (ص ٥) قال انه شرع بتأليفه ١٠ في ١٠٨٣.

(ديوان طاهر نقاش) يأتي بتخلصه نقاش كاشي.

(ديوان طاهر همداني) مرّ بعنوان طاهر عريان.

(ديوان طاهري بخاري) كما في (حسيني - ص ١٩٩) مرّ بعنوان طاهر بخاري.

- (٤٥٥٨ : ديوان طاهري نائي) وهو ملا طاهري. أورد شعره في (نر ٩ - ص ٢٩٦) و (روشن - ص ٤١٠) وعنه في تاريخ نائين للبلاغي (١ : ١١٤ و ٤ : ١٤٨) وقد تعشق احد غلمان الشاه عباس فاحرق الشاه شفتيه. وقال في (نر ٤ - ص ٩٤) ان ابن اخته جلال النائني المذکور في (ص ٢٠٠) قد سرق ديوان هذا الشاعر وجعله باسمه. واما في (تش ص ١٨٣) و (حسيني - ص ١٩٦) فقد سمياه طاهر نائني.

- (ديوان طاهري هروي) كما في (لط ٣ - ص ٧٩) راجع طاهر هروي.

(٤٥٥٩ : ديوان طاهري هروي او شعره) أورد شعره معاصره المير عليشير في

(١) والتذكرة هذه مرتبة على مقدمة وخمسة صفوف وخاتمة، كل صف على فرق وحروف، فجاء الكتاب كله في ثمانية عشر قصماً، ننقل عنه في هذا الجزء من الذريعة كثيراً، وقد رمزنا له « نر » ونرمز عن اقسامه باعداد نجعلها بعده، ثم نذكر بعدها رقم الصفحة من طبعة وحيد المستغردى. وهذه التذكرة على أنها تاريخ للشعر والادب فانها تكشف عن وضع المجتمع في العهد الصفوي أيضاً.

(مجن ۳ - ص ۸۲ و ۲۵۷) وفی بعض نسخه ظاهری بالمعجمة . وکذا فی (تش - ص ۱۵۰) و (گلشن ص ۲۶۲) وفی (حسینی - ص ۱۹۷) انه کان حذاءً فصار کتاباً .

(۴۵۶۰ : دیوان الطباطبائی) فی انواع الشعر و ضروبه لاشهر شعراء العراق السيد ابراهيم بن الحسين بن رضا بن السيد مهدي بحر العلوم الطباطبائی البروجردی النجفی . (۱۳۲۰ - ۱۲۴۸) طبع باجازة ولديه السيد حسن والسيد محمد فی مطبعة العرفان بصيداء فی (۱۳۳۲) فی ۲۸۸ ص .

(۴۵۶۱ : دیوان مولانا طبخی قزوینی) الطباخ . ترجمه معاصره الصادقی فی (خص ۸ ص ۱۹۹) واورد بعض شعره . وقال فی «عالم آرا» انه تتبع دیوان میرهمايون . وذكر أيضاً فی (تغ . ص ۸۳) .

۱۰ (۴۵۶۲ : دیوان طبری) وهو الاصفهبد مرزبان بن رستم بن شروین پریم مؤلف «مرزبان نامه» قال ابن اسفندیار فی «تاریخ طبرستان» ۱ : ۱۳۷ ان له دیوان باللہجة الطبرية يسمى « نیکی نامه » .

(۴۵۶۳ : دیوان طبعی اشترخانی) من محال اصفهان ، اسمه عبد بن شیخ محمد علی . ترجمه معاصره النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۲۰) واطری طبعه واورد بعض شعره ، وکذا فی (گلشن - ص ۲۶۲) وروضة الصفا . ۱۵

(۴۵۶۴ : دیوان طبعی اصفهانی او شعره) وهو الحکیم عناية الله الخباز الاصفهانی الواقف علی اکثر العلوم كما وصفه سام میرزا فی (تس ۲ - ص ۵۴) وأورد شعره . ولعله الذي ذكره روى بغدادی فی شعره كما فی «تاریخ العراق بین الاحتلالین - ۴ : ۱۴۹» وقال فی (روشن - ص ۴۱۱) انه مات ۹۴۴ .

۲۰ (۴۵۶۵ : دیوان طبعی سیستانی) ترجمه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۱۱) واورد رباعياته وشعره ، وکذا فی (تش ص ۸۱) ونسبه فی (گلشن - ۲۶۲) الی سمنان . وسماء فی (تغ - ۸۳) کمال الدین حسین طبعی .

(۴۵۶۶ : دیوان طبعی قزوینی) المصاحب للحکیم شفائی . ترجمه النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۳۰۴) واورد شعره ، وکذا فی (تش - ص ۲۲۷) و (روشن - ۴۱۱) .

۲۵ (۴۵۶۷ : دیوان طبیب اصفهانی) المیرزا عبد الباقی بن المیرزا محمد رحیم من

السادة الموسوية في اصفهان . كان ابوه طبيب الشاه سليمان وهو طبيب نادرشاه . قال في (روشن-٤١١) انه ولد ١١٧٠ ولعله اراد ١١٠٧ فانه توفي (١١٦٨) ترجمه في (تش-٣٩٦) و(مع - ج ٢ ص ٣٤٠) وذكر ان ديوانه عندى ويقرب من ثلاثه آلاف بيت . واورد قرب خمسين بيتا منه . ونسخة منه توجد في مكتبة المجلس كتابتها (١٢٤٥) وذكر خصوصياتها ابن يوسف في فهرس المكتبة (ج ٣ - ص ٣٤٢) ونسخته عند احفاده . المعروفين بکلانتری باصفهان .

(٤٥٦٨ : ديوان طبيب اصفهاني) اسمه الميرزا زين العابدين من السادات المعاصرين ومن الاطباء الباهرين كما وصفه كذلك في (مع - ج ٢ ص ٣٤١) وأورد شعره ، وكذا في (انجمن ٤) .

(٤٥٦٩ : ديوان طبيب شيرازي) آقا عبدالله بن الحاج علي اصغر الجراح . ترجمه ١٠ في مجمع الفصحاء المؤلف (١٢٨٨) وذكر انه كان صديقه وجليسه وانيسه في سنين ، وتوفي قبل تأليف المجمع بثلاثة سنين . واورد شعره وترجمه في « رياض العارفين - ص ٤٦٦ » و « فارسنامه ناصري - ٢ : ١٤٩ » وذكر انه اخذ الالهيات عن المولى احمد اليزدي والطب عن المير السيد رضى الطبيب الشهير .

(٤٥٧٠ : ديوان طبيب كنجة) ترجمه كذلك في (دجا - ص ٢٤٥) و اورد قطعة له ١٥ تخلصه فيها « طبيب » ونقلها عن مجموعة الاشعار للميرزا احمد الجفار .

(ديوان طبيعى سيستاني) راجع طبيعى سيستاني .

(٤٥٧١ : ديوان ملاطبيعى طبسى) ترجمه النصر آبادى في (نر - ص ٢٢٣) وأورد رباعيته وشعره . واطرى مهارته في الموسيقى .

(٤٥٧٢ : ديوان الطحان) بدرالدين حسن بن مخزوم . مرّ له « البديعة » في ٢٠ (٣ : ٧٤) .

(٤٥٧٣ : ديوان الطحان) هو الحسين بن الحسن بن علي البغدادي المعروف بابن الطحان . له رثاء السيد عبدالكريم بن الحسن الاعرجي المتوفى (١٣٠٨) اوردها السيد جعفر الاعرجي في كتابه « نفحة بغداد في نسب السادة الاعرجية الامجاد » .

(٤٥٧٤ : ديوان طراز يزدي) ترجمه في (مع - ج ٢ ص ٣٣٩) مختصراً مصرحاً بعدم ٢٥

لقائه . وترجمه آیتی فی تاریخ یزد مفصلاً فی (ص ۳۰۵) و ذکران اسمہ المیرزا عبد الوہاب ابن الحاج عبد الکریم التاجر، وتوفی قبل الثلاثین من العمر فی (۱۲۲۱) ومع قلة عمره فاق اهل عصره فی صناعتی الشعر والخط، وأورد نموذجاً من شعره وقطعة من خطه التي وصلت الى آیتی لمناسبات كانت بین اقرباء امه مع طراز . وتوجد نسخة دیوان طراز فی مكتبة المجلس ذکر خصوصياتها فی فهرسها (ج ۳ : ص ۳۴۴) .

بعض المجاميع . ومن شعره .

بکاشانه آگهان پا گذار جهانرا باهل جهان وا گذار

اراد قوله تعالى « قل الله ثم ذرهم فی خوضهم يلعبون » .

۱۰ (۴۵۷۶ : دیوان طرب اصفهانی) وهو المیرزا ابوالقاسم محمد نصیر ابن همای شیرازی (۱۲۷۶-۱۳۳۰) له حدود عشرة آلاف بیت، قصاید وغزلیات وترجیعات وقطعات. طبع بعضها ابنه جلال الدین همائی المتخلص « سنا » فی ۱۳۲۷ . والنسخة الكاملة منه عند ولده المذكور كما ذكره لنا .

(۴۵۷۷ : دیوان طرب اصفهانی) الثانی الاصل المولود باصفهان . اسمہ المیرزا

۱۵ محمد جعفر بن المیرزا محمد حسین الثانی . ترجمه فی (مع- ج ۲ ص ۳۳۷) و (انجمن ۳) و ذکرانه اتصل بالسلطان فتحعلیشاه فی (۱۲۲۳) بتوسط معتمد الدولة المیرزا عبد الوہاب نشاط وفی (۱۲۲۵) ورد طهران والف کتاباً نظیر و صاف . وشعره الفارسی والعربی والترکی مدرج فی دیوانه الموسوم « بخزینة طرب » المشتمل علی ثلاث حقق كما ذكرناه فی (ج ۷ ص ۱۵۷) .

۲۰ (۴۵۷۸ : دیوان طرب شیرازی) اسمہ محمد رفیع خان بن ربیع خان . کان من عمال فارس . ترجمه مصاحبه بهافی (مع - ج ۲ ص ۲۴۴) وأورد بعض شعره . و کذا فی (انجمن ۴) .

(۴۵۷۹ : دیوان طرب همدانی) اسمہ المیرزا یوسف شیخ الاسلام بهمدان فی

عصر حکومت الشاهزاده دولتشاه بها . وتوفی فی عصر السلطان محمد شاه القاجار كما

۲۵ ذکر فی (مع - ج ۲ - ص ۳۴۴) وأورد شعره .

(۴۵۸۰ : دیوان طرزی افشار) من شعراء عصر الصفویة . له طرز خاص فی التکلم والشعر باستعمال مصادر و صیغ جعلیة مخترعة ، اورد عدة ابیات له الهدایة فی (مع - ج ۲ ص ۲۴) وترجه فی (دجا ۸۶ و ۲۴۵) و اورد قطعتہ التی انشاها فی النجف فی یوم المولود المتفق مع النیروز فی (۱۰۶۰) و طبع دیوانہ مرةً فی بلدة رضائیة ۱۳۰۹ ش . فی ۲۳۸ ص . و اخرى بطهران فی ۲۰۸ ص . بتصحیح تمدن . و ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ۴۰۸) بعنوان المولی طرزی الطرشتی من اعمال ری و من ایل افشار ، و اورد بعض شعره کقولہ :

مد نیدیم پس از مکیدن نہ بکس حیلہ ونہ مکر یدیم
مرقد پاک نبی طوفیدیم عمر یدیم و ابابکر یدیم

وقال مات قبل هذا (۱۰۸۳) .

(۴۵۸۱ : دیوان طرزی دزفولی او شعره) جاء من وطنه الى بغداد و سكن بها وترجه معاصره عهدی البغدادی فی « گلشن شعراء » فی القرن العاشر . وعنه نقل فی « العراق بین الاحتلالین - ج ۴ ص ۱۳۶ » .

(دیوان طرزی رازی) ذکر فی (دجا - ص ۲۴۵) انه غیر الافشار و غیر الشبستری . ولكن الظاهر ان الرازی هو الافشار الطرشتی ، الذی ذکره النصر آبادی فی (نر ۹ - ۴۰۸) .

(۴۵۸۲ : دیوان طرزی شبستری) ترجمہ فی (دجا - ص ۲۴۶) و نقل عن « کعبۃ عرفان » انه من شعراء القرن العاشر و اورد شعره وعلیہ فهو مقدم علی الافشار لانه من الحاد یعشر کما مر .

(۴۵۸۳ : دیوان طرزی شیرازی) ایضاً ذکر فی (دجا - ص ۲۴۵) انه غیر الافشار والشبستری . وترجمہ فی (نش - ص ۲۸۶) و (روشن - ص ۴۱۳) .

(دیوان طرزی طرشتی) قال فی (روشن ۴۱۲ - ۴۱۳) ان طرزی طرشتی غیر طرزی افشار و هو غلط . راجع طرزی افشار .

(۴۵۸۴ : دیوان طرطری ہندی) حکى فی (مع - ج ۱ ص ۳۲۷) عن التقى الاوحدی انه رأى مجموعة فيها ستة اوسبعة من القصائد الجيدة ثم اورد قرب عشرين بيتاً منها ۴۰

و کذا فی (روشن - ص ۴۱۳) .

(۴۵۸۵ : دیوان طرفه) المحلانی اسمہ المیرزا فرج اللہ واصلہ و مولدہ شیراز ، نزل فی صغره مع والدہ بمحلات من اطراف قم . ترجمہ فی (المآثر - ص ۲۰۵ - ۲۰۶) و (مع - ج ۲ - ص ۳۳۸) قال و نزل اخیرا الی طهران و تقرب الی ناصر الدین شاہ بمدايحہ لہ و بتوسط ادیب الملک و صار ماموراً من السلطان بجمع دیوان اشعارہ ، ثم ذکر بعض مدايحہ و غزلہ . فیظہر من کلامہ ان جامع دیوان ناصر الدین شاہ هو المیرزا فرج اللہ المحلانی .

(۴۵۸۶ : دیوان الطریحی او شعرہ) واسمہ الشیخ سالم . رأیت مرأیہ فی مجموعۃ عند السید محمد حسن آل الطالقانی فی النجف .

(۴۵۸۷ : دیوان الطریحی) و هو الشیخ فخر الدین . لہ ثلاثۃ دواوین کبیر و وسیط و صغیر . ذکر کلہا فی فہرس تصانیفہ .

(۴۵۸۸ : دیوان طریفی ساوجی او شعرہ) کان من تلامیذ حریفی المذکور فی (ص ۲۳۴) . ترجمہ و اورد شعرہ فی (تش - ص ۲۲۱) و (تغ - ص ۸۳) و فی (طبق ۲ : ۴۹۷) سماہ طریقی .

(۴۵۸۹ : دیوان طریقتی کرمانی) و هو مظفر علیشاہ محمد تقی بن محمد کاظم . طبع لہ « بحر الاسرار » فی تفسیر سورۃ الفاتحۃ المذکور فی (۳ : ۲۹) طبع فی کرمان فی ۱۳۲۹ فی ۳۳۵ ص .

(۴۵۹۰ : دیوان طغرائی فریومدی) الامیر یمین الدین المتوفی ۷۲۴ . هو والد ابن یمین الشاعر المذکور فی (ص ۳۴) ذکر فی (لس - ص ۲۵۲) و ریحانۃ الادب و غیرہما .

(۴۵۹۱ : دیوان طغرائی) کبیر موسوم بالفرید طبع فی الجوائب (۱۳۰۰) لفخر الکتاب مؤید الدین ابی اسماعیل الحسین بن علی بن محمد بن عبد الصمد الطغرائی ، صاحب لامیۃ العجم المشتملۃ علی الآداب والحکم والشہید ظلما فی (۵۱۳) او (۵۱۵) اولہ [قد انتہیت الی ما اقترحه الشیخ الامام ...] ترجمہ فی (جما ۱۰ : ۵۶) و امل الآمل والروضات و کشف الظنون و غیرہا . نسخۃ منہ بمکتبۃ السید عیسی العطار کتبت لخرانۃ السید الفاضل المؤید

من عند الله السيد محمد مؤمن فی (۱۰۵۹)

(۴۵۹۲ : دیوان طغرای مشهدی) و يعرف بملاطغرا و نسبه معاصره فی (نر ۹ - ص ۲۳۰ و ۳۳۹ - ۳۴۰) الی تبریز و انتقد منشآته الغریبة . (۱) و فی « سرو آزاد ص ۱۲۴ » اطرى منشآته کثیراً . وقال فی (تغ - ص ۸۴) انه سکن کشمیر و مات بها فی (۱۱۰۰) و کذا فی (سرخوش - ص ۷۰) و (حسینی ص ۱۹۷) و « مطلع الشمس ۲- ۴۳۷ » و فصل فهرس منشآته فی فهرس مکتبة جامعة طهران (۲ : ۱۹۵ - ۲۰۴) حيث توجد کلیاته هناك و نسخة اخرى منه فی بریتیش موزیوم کما فی فهرس (ریو ۲ : ۱۵۰) .

(۴۵۹۳ : دیوان طغرای مشهدی اوشعره) اسمه محمد علی التبریزی الاصل هو من شعراء القرن الثالث عشر کما حکاه فی (دجا - ص ۲۴۶) عن کتاب حدیقة الشعراء . ۱۰ (۴۵۹۴ : دیوان طغرل السلجوقی اوشعره) ابن سلطان ارسلان السلجوقی . ترجمه فی (مع - ج ۱ ص ۳۷) و اورد شعره و کذا فی (تش ۱۶) .

(۴۵۹۵ : دیوان طغرل قاجار) اسمه محمد ابراهیم بن مهدی قلیخان . کان ریب السلطان فتحعلیشاه و ابن عمه و لقبه ظهیرالدولة . ترجمه فی (مع - ج ۱ ص ۳۸) و اورد بعض شعره . و کذا فی (انجمن ۲) . و توفي ۱۱۹۳ باسترآباد . ۱۵

(۴۵۹۶ : دیوان طفیلی ابدال اوشعره) ترجمه معاصره سام میرزا فی (تس ۶ ص ۱۸۶) مصرحاً بحیاته حین تألیفه ، و اورد قطعة من شعره بالترکیة .

(۴۵۹۷ : دیوان طفیلی بناء اوشعره) کان مملوکاً لجهانشاه پادشاه کما ترجمه سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۳۹) و اورد شعره .

(۴۵۹۸ : دیوان طفیلی حصاری اوشعره) ترجمه فی (مجتس ۵ - ص ۱۶۰) و اورد شعره ۲۰ ولعله المذکور فی (تغ ۸۴) بعنوان طفیلی مشهدی .

(۴۵۹۹ : دیوان طفیلی لاهجی) ترجمه النصرآبادی فی (نر ۲ - ص ۵۰) و ذکر انه حکیم حاذق من اطباء الشاه . رأى بعض منشآته و اورد بعض شعره . و ذکر ایضاً فی

(۱) وقد وقع فی النسخة المطبوعة من تذکرة النصرآبادی فی (ص ۳۴۰) خلط بین الرجل هذا و بین وحشت المذکور فيه ایضاً فی (ص ۳۴۲) راجع فهرس مکتبة جامعة طهران (۲ : ۱۹۵) . ۲۵

(تغ - ٨٤) .

(٤٦٠٠: ديوان طفيلي هروي) اسمه امير حسن بن علي الجلاير . له قصايد مطبوعة للطباع في مدح السلطان حسين الغلزي ترجمه . في (مجن ٥ - ص ٢٨٢ و ١٠٨) و (تش - ص ١٧) و (تغ ٨٤) وفي «مطلع الشمس ٢: ٤٣٧» وهو من اولاد امراء خراسان . واورد مطلع احدى قصايد . و ترجمه سام ميرزا في (نس ٦ - ص ١٨٣) بعنوان الامير حسين الطفيلي من شعراء السلطان حسين ميرزا وامرائه ، وفي الاواخر هاجر الى ايران وانشا قصايد في مدح وزير الشاه اسماعيل الصفوي ووقع بينه وبين اميدى مهاجرات . و توفي (٩٢٥) .

(٤٦٠١: ديوان طلايع بن زريك) فارس المسلمين ووزير الخلفاء الفاطميين بمصر الفائز بالله ثم العاضد . كانت ولادته (٤٩٥) واستشهد في (١٩ رمضان ٥٥٦) ترجمه في «نسمة السحر» وفصل ترجمته ابن خلكان في (ج ١ ص ٢٣٨) و ذكرانه وقف على ديوانه في مجلدين .

(٤٦٠٢: ديوان طلعت اصفهاني) اسمه آقا محمد التاجر الاصفهاني . ترجمه في (مع - ج ٢ ص ٣٤٤) و ذكرانه فنه انشاء الغزليات واورد مطالع بعض غزلياته ، وكذا في (انجمن ٤) .

(٤٦٠٣: ديوان طلعت تبريزي) طبع له منظومة في الانتقاد على «عارفنامه» لايرج ميرزا بتريز في ١٣٠٤ ش . في ١٢٨ ص .

(٤٦٠٤: ديوان طلعت يزدي) و اسمه محمد . طبع بمبئي في ١٣٤٧ في ٦٤ ص على الحجر .

(٤٦٠٥: ديوان طلوعي اراكي) وهو السيد فخر الدين الهاشمي ابن السيد جلال . ولد بسلطان آباد في ١٣٢٠ و تلمذ على الشيخ عبدالكريم اليزدي بقم وتوفي في ١٣٦٩ له شعر كثير يتخلص فيه طلوعي اورد بعضها في «سخنوران نامي معاصر - ص ١٩٠ ج ٢» .

(٤٦٠٦: ديوان طلوعي تبريزي أو شعره) و اسمه عبدالرسول من شعراء القرن الثالث عشر بآذربايجان . ترجمه في (دجا - ص ٢٤٦) نقلا عن «حديقة الشعراء» .

(۴۶۰۷ : دیوان طلوعی گیلانی) للشیخ علی اکبر الجیلانی . طبع فی ۲۱۹ ص .

(۴۶۰۸ : دیوان طوبی اصفهانی اوشعره) واسمه ابراهیم . فیلسوف ریاضی مات

باصفهان ۱۱۷۴ .

(۴۶۰۹ : دیوان طوبی دزفولی اوشعره) ذکر فی « مخزن الدرر » ضمن شعراء

دزفول .

(۴۶۱۰ : دیوان طوبی شهرستانی) للسید الادیب الشاعر المیرزا محمد حسن بن

المیرزا محمد علی الشهرستانی الحائری . فارسی کتبہ اخوه المیرزا محمد حسین الذی
توفی (۱۳۱۵) بمداد الطبع وطبع علیه .

(۴۶۱۱ : دیوان طوبی یزدی نائنی) و هو شجاع السلطان المیرزا عبدالوهاب

حاکم ابرقوه . اورد شعره فی (تش یز - ص ۳۰۸) و تاریخ نائین (۴ : ۱۵۸) .

(۴۶۱۲ : دیوان الخواجه الطوسی) نصیر الدین محمد بن محمد بن الحسن الطوسی

المتوفی (۶۷۲) دؤن المحقق الفیض الکاشانی جملة من اشعار الخواجه ضمن مجموعة
کتبها بخطه فی حیاة المیر الداماد ، منها اثنی عشر من رباعياته وبعض قصائده اولها :

هر که از شهر خودی و بیخودی آواره نیست

۱۵ در تماشاگاه وصلش زهره نظاره نیست

(۴۶۱۳ : دیوان طوسی) ترجمه فی (مجن ۱ - ص ۱۸ و ۸۴ و ۳۰۵ و ۱۹۲) و ذکر

ان فنه انشاء الامثال والغزل و اورد مطلعین له ، وقال : صاحب بهمدان دقایق همدانی .
وقال دولتشاه : سکن مدة بشیراز . و مات بها . و کان ماهراً فی الامثال العامیة و انشاء
الغزل ، و کان عالی الهمة لاینشأ القصاید فی المدیح کما قال :

۲۰ گر نگویم قصیده باکی نیست من خوشآمد نمی توانم گفت

کذا فی (دولت ۷) و (حسینی - ص ۱۹۹) و جاء شعره فی « گلستان مسرت - ص ۲۰۳ » .

(دیوان طوسی) راجع دیوان منصور طوسی لتخلصه به .

(۴۶۱۴ : دیوان طوطی اهری) اسمه المولی حسن من شعراء القرن الرابع عشر

ترجمه فی (دجا - ص ۲۴۶) و قد طبع فی (۱۳۴۵) منظومته الموسومة « سبیکة المعانی »

۲۵ فی اللغة و اخرى فی توقيعات التقویم کما فی « فرهنگنامه های عربی بفارسی - ص ۲۶۷ » .

- ۴۶۱۵ : دیوان طوطی ترشیزی) من ملازمی بابر میرزا . مهر فی الطب و تتبع کاتبی فی الشعر ، و عارض خاقانی فی القصاید . ترجمہ فی (دولت ۷) و فی « حبیب السیر جزء ۳ جلد ۳ » و (مجن ۲ - ص ۲۰۴ و ۳۱) و مات بہرات فی سنة وفات آذری (۸۶۶) کما فی « شاهد صادق » و قال میرعلیشیر فی تاریخہ « خروس » و اعتذر بان « خسرو » کان تاریخ وفات آذری المذکور فی (ص ۴) و هذا تاریخ المیر علیشیر :
- چو طوطی برفت این عجب طرفہ بود کہ تاریخ شد فوت اورا « خروس »
- ۴۶۱۶ : دیوان طوطی سہر قندی) ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۱۵ - ص ۵۲۴) و اورد معماہ باسم السلطان بابر و (گلشن - ص ۲۶۳) . و لعلہ الذی اورد شعرہ الذی فیہ تشبیہ بالساعة فی (قزمج ۶ - ص ۳۰۸) .
- ۱۰ ۴۶۱۷ : دیوان طوطی قراباغی) اسمہ ابو الفتح خان بن ابراہیم خان بن پناہ خان جوانشیر والی قراباغ و المتوفی (۱۲۵۵) ترجمہ فی (دجا - ص ۲۴۷) و اورد شعرہ نقلا عن تذکرہ بہمن میرزا . و ذکر فی (مع ۲ : ۳۴۴) .
- ۴۶۱۸ : دیوان طوطی قراباغی) اسمہ عبداللہ . ترجمہ ایضاً فی (دجا - ص ۲۴۷) و قال هو من شعراء القرن الثالث عشر نقلا عن « حدیقة الشعراء » .
- ۱۵ ۴۶۱۹ : دیوان طوطی ہمدانی) و هو المیرزا ابو الحسن الخیاط المولود بہمدان ۱۳۲۹ و جاء الی طهران فی ۱۳۴۹ . لہ غیر دیوانہ هذا « شکرستان » فی المدائح والمراثی و « ہشتاد قصیدہ » و « گواہی نامہ » و « شیطان نامہ » فی مناظرۃ ابلیس . و طبع لہ « مناجاة نامہ » فی ۱۳۲۵ ش . فی ۲۸ ص بطهران .
- (دیوان طوغری) راجع دیوان خالص یزدی رقم ۱۷۰۱ .
- ۲۰ ۴۶۲۰ : دیوان طوفان قاینی) و اسمہ آخوند ملا حسین ذاکر روضہ خوان . سکن مدۃ بطهران و مدح القائم مقام الفراهانی و رجع الی قاین و امر امیر القاین محمد علی خان ابن آصف الدولۃ بقتلہ و لکنہ نجامنہ ، و کان یشتغل بالوعظ و التعزیۃ و یتخلص « طوفان » کما فی تاریخ قہستان لا یتی القاینی (ص ۲۹۷) .
- (۴۶۲۱ : دیوان طوفان مازندرانی) الہزار جریبی اسمہ المیرزا طبیب . کان برہۃ ۲۵ فی اصفہان و جاور النجف اخیراً و تاب عن الہجاء و بدلہ بمدیح اہل البیت و توفی

بالنجف (١١٩٠) وديوانه سبعة آلاف بيت ذكرفى (مع - ج ٢ ص ٣٤١) توجد نسختان منه عند (الملك) ونسخة فى سپهسالار تحتوى على ٣٣٠٠ بيت من القصايد والغزل والمثنوى والرباعيات و « شكرپاره » و « جنگنامه » و الهجويات ، و له مقدمة كتبه احداً صدقائه فى النجف ١١٧٥ . و ذكر فى (تش - ص ٣٩٧) و (انجمن ٤) .

- ٥ (٤٦٢٢: ديوان طوفى تبريزى) السراج الشاعر واستاد الشعراء مثل عجزى وصبورى و حكيم ابوطالب وغيرهم . وله تذكرة الشعراء . ترجمه فى (دجا - ص ٢٤٧) نقلا عن خلاصة الاشعار وعن صحف ابراهيم . وترجمه فى « خص ٨ - ص ١٧٠ » واورد جملة من شعره وكذا فى (حسينى - ص ١٩٧) و « گلستان مسرت - ص ٢٣٠ » و (تش - ص ٣١) و (تغ - ص ٨٤) .

١٠ (ديوان طهماسبى) راجع حيدر طهماسبى .

(ديوان طهماسب قليخان الكردى) القندهارى المتخلص « وهمى » يأتى فى الواو (٤٦٢٣: ديوان ظهور) اسمه ابو القاسم بن محمد اسماعيل عماد الاسلام المولود بهمدان (١٣٠٣) فيه قصيدة تبلغ ستمائة بيت من غير نقطة .

(٤٦٢٤: ديوان الطهوى المنحى أو شعره) وصفه ابن شهر آشوب فى معالم العلماء

١٥ فى باب الشعراء وفصل المتقين منهم ، بشاعر آل محمد .

(٤٦٢٥: ديوان طيان كرماني) البمى الحكيم الاديب الشاعر . ترجمه فى (تش -

ص ١٢٠) و (مع - ج ١ - ص ٣٢٨) و (گلشن - ٢٦٣) و ذكر ان ديوانه قليل النسخة .

واورد منه قرب مائة بيت . ولقبه الانورى الشاعر « ژاړخاى » كما فى تعليقات لباب الالباب .

(٤٦٢٦: ديوان طيرى اصفهاني أو شعره) واسمه محمد ربيع زرکش . قال فى

٢٠ (تش - ص ٣٩٧) انه كان ينظم مادة تاريخ لوفاته كل سنة الاسنة وقع وفاته فيها وهى

١١٥٩ . حيثلقى نفسه فى بئرمات فيه .

(ديوان طيفور انجدانى أو شعره) كان يتخلص « كسرى » فبدله الى « ملك » راجع

تخلصه .

(ديوان طيفور بسطامى) وهو بايزيد المذكور فى ص ١٢٥ دخل شعره فى شعرابى سعيد

٢٥ ابى الخير كما فى مقدمة ديوان ابى سعيد لسعيد النفيسى (ص ٥٨) راجع بايزيد بسطامى .

﴿ظ﴾

- (٤٦٢٧ : ديوان ظافر الحداد) هو ابو منصور ظافر بن القاسم بن منصور بن عبد الله ابن خلف بن عبد الغنى الجذامى الاسكندرى المولود بالاسكندرية (٤٧٨) والمتوفى بمصر (٥٢٩) صاحب الذالية احدى الاربعة التى لا تعارض . ترجمه فى « نسمة السحر فيمن تشيع وشعر » مفصلاً واورد جملة من بديهيانه المؤرخ على بن ظافر بن منصور فى كتابه « بدايع البداية » كما فى ابن خلكان (ج ١ - ص ٢٤٢) وذكر انه غير الفقيه الشافعى المعروف بابن الحداد ، فان اسمه محمد بن الحداد المصرى الشافعى واورد بعض الذالية . وفى ديوانه فنون الشعر وقدرتبه على حروف المعجم واستنسخ الشيخ محمد السماوى نسخة منه بخطه ١٣٥٣ فى ١١٥ ص . فى كل ص ستة وعشرون بيتاً .
- ١٠ (ديوان ظالم) ابن عمرو بن جندل بن سفيان بن كنانة . مر بعنوان ابو الاسود الدئلى . (ديوان ظاهر اردبيلى) اسمه محمد كاظم وشغله الصياغة . ترجمه فى (دجا - ص ٢٤٨) واورد شعره نقلاً عن تذكرة (حسيني - ص ٢٠١) واظنه متحداً مع طاهر بالمهملة . (٤٦٢٨ : ديوان ظاهر نائى او شعره) ترجمه الآيتى فى (نش يز - ص ٣٠٨) واورد له بيتاً واحداً .
- ١٥ (٤٦٢٩ : ديوان ظاهر هروى او شعره) كان كفاشاً فى صغره . ترجمه واورد شعره فى (قزمج ٣ - ص ٢٥٣) ولكن فى (لط ٣ - ص ٧٩) سمى طاهرى هروى . كما مرّ فى (ص ٦٤٣) .
- (ديوان طاهرى هروى او شعره) كما فى (لط ٣ - ص ٨٢) ولكن فى (قزمج ٣ - ص ٢٥٧) سمى طاهرى كما مرّ فى (ص ٦٤٣) .
- ٢٠ (٤٦٣٠ : ديوان ظريف اصفهاني او شعره) اسمه الميرزا محمد حسن من خواص

الحاج محمد حسین خان نظام الدولۃ الصدر الاعظم الاصفہانی الہندی توفی (۱۲۳۹) ترجمہ فی (مع - ج ۲ ص ۳۴۹) و (انجمن ۴) .

(۴۶۳۱ : دیوان ظریف بغدادی اوشعرہ) ینتسب الی العالم المشہور المولی محمد الشیرازی . ترجمہ عہدی بغدادی فی « گلشن شعرا » و عنہ فی « العراق بین الاحتلالین - ۴ : ۱۳۶ » .

(۴۶۳۲ : دیوان ظریف تبریزی اوشعرہ) بیاع المحقرات . ترجمہ سام میرزا المعاصر لہ فی (تس ۵ - ص ۱۷۰) و آورد شعرہ ، و عنہ فی (دجا - ص ۲۴۹) و فی (روشن - ص ۴۱۸) سماہ ظرفی .

(۴۶۳۳ : دیوان ظریف تونی اوشعرہ) من شعراء تون وطبس . آورد شعرہ فی (مجتس ۶ - ص ۱۶۳) .

(۴۶۳۴ : دیوان ظریف ساوجی اوشعرہ) ترجمہ الصادقی فی (خص ۸ - ص ۳۰۹) و آورد شعرہ ، و کذا فی (گلشن ۲۶۳) .

(۴۶۳۵ : دیوان ظفر کرمانی اوشعرہ) اسمہ المیرزا کاظم بن العارف الشہیر المیرزا محمد تقی مظفر علیشاہ الکرمانی . ترجمہ صدیقہ الہدایۃ فی (ض - ص ۴۶۷) و فی

(مع - ج ۲ ص ۳۴۵) و ذکرانہ طبیب معالج و من مشاہیر الشعراء و آورد قرب عشرين بیتاً من شعرہ .

(۴۶۳۶ : دیوان ظفر ہمدانی اوشعرہ) و هو الکافی الاجل ظفر الہمدانی کما وصفہ فی (لب - ۱۰) فی شعراء ہمدان و العراق و آورد شعرہ الفارسی .

(دیوان ظفر ہندی) اسمہ حسن اللہ بن الخواجه ابی الحسن نزیل الہند و مصاحب المیرزا صایب بہا و تخلصہ أحسن کما مر فی (ص ۵۵) و قد طبع دیوان ظفر

بنولکشور .

(۴۶۳۷ : دیوان ظلی اوشعرہ) هو من سادات مشہد خراسان نزل برہۃ باصفہان . ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۲۷) و آورد بعض شعرہ .

(۴۶۳۸ : دیوان ظہور الحسین) للسید ظہور الحسین البارہوی نزیل لکھنؤ ،

ترجمہ فی مجلۃ الرضوان فی اول السنۃ الخامسة (المحرم ۱۳۵۸) ذکر فیہا انه ولد فی میران

پور (١٢٨٢) وسكن لکهنو (١٣٠٢) وبها توفى اول ذى القعدة (١٣٥٧) ومن تصانيفه « التقرير الحاسم » المذکور فى (ج ٤ ص ٣٦٦) والجامع الحامدى المذکور فى (ج ٥ ص ٤٨) و ديوانه مجموعة من قصائده العربية التى نشر بعضها فى مجلة الرضوان والبقية مخطوطة .

٥ (ديوان ظهوى تبريزى) ترجمه فى (دجا - ص ٢٤٩) نقلاً عن « شمع انجمن » وأورد شعره ولم يعين عصره . وترجمه فى (خص ٨-ص ٢٥٩) معبراً عنه بحكيم ظهوى التبريزى، وعنه فى (تش - ص ٣١) و (سرخوش - ص ٧٢) و (حسينى - ص ٢٠١) وأورد رباعية ذكر بيته الثانى فى دانشمندان واطنه تصحيف الترشيزى . و راجع ظهوى شيرازى .

١٠ (٤٦٣٩ : ديوان ظهوى تبريزى) ترجمه ايضاً فى (دجا - ص ٢٤٩) نقلاً عن « حديقة الشعراء » وذكر ان اسمه الحاج على العطار المتخلص بظهوى وهو من شعراء القرن الثالث عشر .

(٤٦٤٠ : ديوان ظهوى ترشيزى) واسمه نورالدين محمد . وقال فى (خوشگو) ولد بنجند من نواحى ترشيز ، وعده اصحاب التراجم ترشيزيا عدى (ميخانه - ص ٢٦٧) و مرآت العالم فانهما عداه طهرانياً وقالوا ولد بطهران ، وليس بصحيح . وعده فى هفت اقليم تربتياً . سافر فى شبابه من وطنه الى شيراز . وقال فى « سرو آزاد - ص ٣٤ » انه بقى مدة بيزد وشيراز ، ثم سافر الى دكن حيدرآباد ، ثم سافر منها الى الحج ورجع و ديوانه الموجود نسخه فى بانكى پور يقرب من خمسة عشر الف بيت و كذا الموجود فى سپهسالار كما فى فهرسها (ج ٢ - ص ٦٣٠) وشهرته فى الهند اكثر من وطنه فقد عده ناصر على السرهندى اقوى من النظامى الكنجوى كما فى مرآت الخيال

٢٠ (ص ٧٧) ونشره الفارسى الفنى ايضاً مرغوب فيه عند الهنود وليس بمعتبر عند الفرس . قال فى ميخانه انه لما نظم ملك قمى « نورس نامه » بامر ابراهيم عادلشاه فى قبال « مخزن الاسرار » للنظامى ، نظم ظهوى ايضاً بامر ابراهيم عادلشاه المذکور فى بيت فى قبال « مخزن الاسرار » المذکور ولكنهما لم يمكنهما الاثيان بمثله ، ثم قال محشى ميخانه فى الحاشية ان « نورس نامه » موجود اليوم فى مكتبة ديوان الهند باسم « منبع

الانهار» فی اقل من أربعة آلاف وخمسمائة بيت . وقال فی عالم آرای عباسی (ص [۱۸۳] ۱۳۲ - ۷۵۲) ان ملك قمی و ظهوری نظاماً معاً كتاب نورس فی تسعة آلاف بيت . وقال ظهوری ترشیزی فی « دیباچہ نورس » الموجود فی مكتبة (دانشگاه تهران رقم ۸۹۰) : ان من أطفاف الملك ابراهيم عادلشاه أنه ألف كتاب « نورس خیال » . راجع ماذكر فی فهرس تلك المكتبة (ج ۲ ص ۲۸۳) . و يوجد هناك ايضاً ثلاث رسائل م. منشورة لظهوری ؛ هي « خوان خليل » و « گلزار ابراهيم » و اضاف فی (تغ- ص ۸۵) « پنج رقعہ » و « مینا بازار » و « سه نثر » قال البديواني : قتل ظهوری مع أبي زوجته ؛ ملك قمی فی ثورة وقع فی دكن فی (۱۰۲۴) وقال ناظم تبریزی مات ظهوری بسنة بعد وفات ملك قمی . وقال فی ميخانه مات (۱۰۲۴) عن احد وثمانين سنة من عمره . وترجمه فی (خز - ص ۳۱۳) وقال مات (۱۰۲۵) وقال فی (تش - ص ۶۸) ان نشره عرف بالفصاحة فی الهند ؛ ولكنی لا احبه . وترجم ايضاً فی « الروضة الصفوية » والصادقی کتابدار نسبه تارة فی (خص ۸ - ص ۲۰۷) الى شیراز وتارة فی (ص ۲۵۹ منه) نسبه الى تبریز ولم يعرفه . وقد طبع له « ساقی نامه » فی الهند ۱۲۶۳ فی ۲۲۴ ص . و طبع دیوانه بنو لكشور .

(دیوان ظهوری شیرازی) ترجمه الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۰۷) و ذكر انه كان من تلاميذ مولانا وحشی ولم يحصل لقائه للصادقی لكنه رأى اشعاره الكثيرة ، واورد ۱۵ نیفا وعشرة منها فی الصفحة المذكورة . واطنه اراد الترشیزی فانه سكن شیراز كما ذكرناه . وقد ذكره بعنوان التبریزی ايضاً فی (ص ۲۵۹ منه) كما مرّ . وعنه اخذ فی (تش - ص ۲۸۶) .

(۴۶۴۱ : دیوان ظهير أسترآبادی) حكى النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۴۱۴) عن

تقريره انه من سادات سماكه وأورد بعض شعره . ۲۰

(۴۶۴۲ : دیوان ظهير اصفهانی) دخل شعره فی دیوان ظهير الفاريابی فی طبعة

اصفهان . قال الوحيد المستگردی فی مقدمة دیوان خمسة نظامی (ص ۱۷۳) انه من

شعراء العهد الصفوی . وقال التفیسی فی تعليقاته علی اللباب (ص ۷۳۳) ان غزلیات

الظهير الشیرازی من شعراء القرن الحادي عشر طبع باسم الفاريابی فی کانپور بالهند

۱۲۹۵ . والظاهر انه اراد الاصفهانی هذا . ۲۵

(دیوان ظہیر اصفہانی) راجع « دیوان ظہیر شفر وہ » .

(٤٦٤٣ : دیوان ظہیر تفرشی) هو ابن المولى مراد بن عليخان التفریشی الذی توفي (١٠٥١) كما ارضه فی « جامع الروات » وبقي هوالى مابعد (١١١١) تقريباً لانه ترجمه الشيخ على الحزین المولود (١١٠٣) و ذکر انه كان يستفيد من مجلس المولى ظهيرا عند اجتماعه مع والده الشيخ ابيطالب واستيناسه به ، قال وله اشعار عالية . وترجمه النصر آبادی فی (نر ٦ - ص ١٧٠) واطرى نظمه ونثره و خلقه وفضله ، واورد قرب عشرين بيتاً من شعره . وعنه فی (گلشن - ص ٢٦٥) و (تغ - ص ٨٥) .

(دیوان ظہیر الدولة) صفا عليشاه على بن ظهیر الدولة محمد ناصر الکرمانشاهی . طبع له « مجمع الاطوار » و « واردات » بکرمانشاهان فی ١٣٠٧ ش . فی ٥٦ ص . و مرر بعنوان صفا عليشاه .

(دیوان ظہیر الدين) محمد بابر پادشاه ابن عمر شيخ . ترجمه فی (مجتس ٩ - ص ١٧٤) واورد شعره وهو فاتح دهلی واول ملوک المغول هناك وتوفي (٩٣٧) مر فی (ص ١١٨) . (٤٦٤٤ : دیوان ظہیر الدين سرخسی) اسمه السيد ظهیر الدين يحيى . سافر الى هند ومدح السلطان تاج الدين تمرانشاه ترجمه فی (لب ٦) وعنه فی (مع - ج ١ ص ٣٣٠) و ذکر مادار بينه وبين السلطان من الشعر .

(٤٦٤٥ : دیوان ظہیر الدين سکزی) الامير ظهیر الدين نصير السيستانی من الامراء الفضلاء بها . ترجمه فی (مع - ج ١ - ص ٣٢٩) واورد نیفا و عشرين بيتاً من منتخبات شعره .

(دیوان ظہیر سمرقندی) راجع ظهیری سمرقندی .

(٤٦٤٦ : دیوان ظہیر شفر وہ) وهو الامير ظهیر الدين عبدالله بن شفر وہ (شوروه) ابن عم شرف الدين شفر وہ . ذکره فی (لب - ج ١ - ص ٢٧٣) (١) وقد ذکر فی فهرس دیوان الهند بلندن (العدد ٩٣٤) وجود نسخة من هذا الديوان هناك ، لكن القزوينی فی تعليقات لباب الالباب (ص ٣٦٠) قال ان تلك النسخة هي دیوان رکن الدين بن رفیع الدين الکرمانی (المذکور فی ص ٣٨٣) معاصر صاحب تاريخ گزیده ظاهرأ . و مرر

شرف الدین شفر وہ فی (ص ۵۱۳) . وفی ریخانة الادب عن شمس الدین سامی فی القاموس التریکی انه من شعراء الهند وقد اخذه السامی عن (گلشن - ص ۲۶۴) وقال فی (تش - ص ۱۸۳) انه اخ شرف الدین شفر وہ وعلی ای فهو اصفهانی ولس هو الذی دخل شعره فی دیوان ظهیر الفاریابی عند الطبع ظاهرأ . وقد بحث سعید النفیسی عن کلمة شفر وہ فی تعلیقاته علی لباب الالباب فی الطبعة الثانیة (س ۶۴۳) واورد مائی بیت من شعره . فی (ص ۷۷۲ - ۷۸۳) .

(دیوان ظهیر شیرازی) من شعراء القرن الحادی عشر کما فی تعلیقات النفیسی علی اللباب (ص ۷۳۳) قال وطبع غزلیاته باسم ظهیر الفاریابی بکامپور الهند فی ۱۲۹۵ والظاهر انه متحد مع ظهیر الاصفهانی .

- ۱۰ (۴۶۴۷ : دیوان ظهیر فاریابی) وهو ظهیر الدین ابو الفضل طاهر بن محمد الفاریابی من بلاد خراسان المتخلص «ظهیر» المتوفی (۱۶ - ۵۹۸) والمدفون بمقبرة الشعراء « سرخاب » بتبریز . ترجمه المستوفی فی «تاریخ گزیده» والعوفی فی (لب - ۱۱) ودولت شاه فی تذکرته و امین احمد الرازی فی « هفت اقلیم » و آذر فی « آتشکده » و (حسینی - ص ۲۰۰) وهدایت فی (مع - ج ۱ ص ۳۳۰) و ذکر ان دیوانه تقریباً فی اربعة آلاف بیت واورد قرب اربع مایة بیت منها . و ترجمه مفصلاً فی « خزائن عامرة - ص ۳۰۳ - ص ۳۱۳ » و ترجمه ابن یوسف فی فهرس مکتبة سپهسالار (ج ۱ - ص ۶۳۱) و ذکر خصوصیات اربع نسخ من الدیوان موجودات فی تلك المکتبة اقدمها ما کتب فی (۱۸۹۵) واتم تلك النسخ یحتوی علی ثلاثة آلاف وخمس مایة بیت من الفارسی و العربی ، القطعة والغزل و غیرها . و ترجمه شاه محمد القزوینی فی ترجمة مجالس النفایس فی البهشت الثامن المهی^۴ ل ذکر القدمات فی ص ۳۴۰ و اورد رباعیته التي مدح بها الاتابک ابی بکر بن محمد جهان پهلوان بن شمس الدین ایلدکز من اتابکة آذربایجان المتوفی (۶۰۷) والمذکور فی طبقات سلاطین اسلام - ص ۱۵۴ واعطاء اتابک الف دینار جائزة لمدیحه ، وتوهم مؤلف تاریخ صبح صادق ان الممدوح لظهیر الفاریابی هو الاتابک ابوبکر بن سعد بن زنگی بن مودود المتوفی (۶۵۸) وکان والده سعد ممدوح الشیخ سعدی الذی توفی (۶۹۴) وتخلص باسمه . وبالجملة الفاریابی
- ۲۰

- مقدم على السعدي بما يقرب من مائة سنة وقد تنبّه لهذا الوهم في خزائنه عامرة ص ٣٠٤ .
- قال المستوفي في تاريخ كزیده ص ٨٢١ ان الجامع لديوان ظهير هو شمس الدين كاشي المذکور في (ص ٥٤١) . وجاء في مقدمة نسخة سپهسالار رقم ٣٨٧ ان جامع الديوان كان من الشعراء المعاصرين للفاريابي جاء من وطنه الى آذربايجان ليزوره ، ولما وصله كان قد مات الفاريابي ، فجمع ديوانه وقدمه الى محمد الدولة والدين عماد الاسلام ملك الصدور نظام الملوك قاسم الايدى ... هذا وقد وقع اختلاف في ترجيح شعر الظهير هذا او الانوري الابيوردی ، فاستفتى الشعراء مجدهم كرماني في تذكرة دولتشاه ، وافتي همكر بافضلية شعر الانوري كما ذكرناه في (ص ٥٤١ س ١٦) . ثم وقع خلاف في ترجيح شعر عمادي على الظهير كما في « خلاصة الاشعار » وقد طبع ديوان ظهير بكانپور ١٢٩٥ ولکهنو ١٣٠٧ ولکهنو ١٣٣١ والله آباد ، ثم باصفهان مختلطة باشعار شمس طبسي المذکور في (ص ٥٤٣) وظهير اصفهاني المذکور آنفاً ، وادعى المقدم للطبع ان الظهير كان قد يتخلص شمس . ثم في سنة (١٣٧٨) طبع مرتين احدهما بمشهد خراسان بتصحيح تقى بينش يشتمل على (٤٨٤٨ بيتاً) والثانية بطهران . بتصحيح هاشم رضى يشتمل على اضافات آخر كلها في (٥٨٤٠ بيتاً) .
- ١٥ (٤٦٤٨ : ديوان ظهير كرماني او شعره) وهو ظهير الدين حسن بن ناصر الدين يحيى الخطيب الكرماني . كتب اشعاره بخطه في ٩٢٦ في مشيخة « كنز السالكين » المذکور في (٨ : ١٨٧) والموجود الآن في مكتبة جامعة طهران . وبيت الخطيب كانوا من مشاهير كرماني ذكروا في « مزارات كرماني » ومنهم حسن خطيب القاري الكرماني مؤلف « مطالع الاسرار في شرح مشارق الانوار » للبرسي في ١٠٩٠ ولعله مؤلف « ملخص اللغات » .
- ٢٠ (٤٦٤٩ : ديوان ظهير كرماني) نظم « مجموعة البحرين » في ١١٦٢ كذا في الريحانة نقلا عن القاموس التركي .
- (٤٦٥٠ : ديوان ظهير لاهجي) ترجمه النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٣٧٧) وذكرانه كان خبازاً فترك شغله واشتغل بالعلم في لاهيجان وكان برهة في شيروان وأورد بعض شعره . وعنه اخذ في (تاريخ علماء گيلان . ص ١٠٢) و (روشن - ص ٤١٨) .
- ٢٥

(٤٦٥١ : ديوان ظهير مرعشي) وهو السيد مير ظهير الدين ابن نصير الدين ابن السلطان كمال الدين پادشاه طبرستان . ولد ٨١٥ . بآمل وتوفي ٨٩٢ ، وشرع بتأليف تاريخ طبرستان في ٨٨١ ترجمه السيد شهاب الدين التبريزي في مقدمة الطبعة الثانية ١٣٧٣ لكتابه المذكور في (ج ٣ ص ٢٦٣) وذكر انه يتخلص في ديوانه «ظهير» قال السيد شهاب الدين ان له غير الديوان هذا و «تاريخ طبرستان» و «تاريخ گيلان» • المطبوعات «تاريخ جرجان» وقد رأيت النقل عنه في المشجرات .

(٤٦٥٢ : ديوان ظهير نسوي اوشعريه) وهو ظهير الدين ولي النسوي . قال العوفي رأيت في نسا بخراسان وأورد شعره في (لب ٧) .

(٤٦٥٣ : ديوان ظهيري سمرقندي اوشعريه) هو صدر الكتاب ظهير الدين محمد ابن علي بن محمد بن حسن السمرقندي الكاتب . مؤلف اغراض السياسة او اغراض الرياسة الموجود بمكتبة جامعة طهران والمتحف البريطاني كما في فهرسيهما وله شرحه ايضاً ، و «سند بادنامه» وتحريره بالفارسية الفنية . ترجمه في (لب ٦) واورد شعره وكذا في مقدمة سند بادنامه لاحد آتش بطبعة استانبول ١٩٤٨ م . وفهرس مكتبة جامعة طهران (٣ : ٦٥٠) . وقد اجاب عن رباعية خيام برباعية ذكر في «فرهنگ شعوري» وفي تعليقات چهارمقاله عروضي (ص ٦١٧) . وسماء في (نغ - ٨٦) ظهير ١٥ سمرقندي .

﴿ ع ﴾

(۴۶۵۴ : دیوان عابد اصفہانی) للمیرزا زین العابدین الاصفہانی . مرّ له « چہارده

گنج » المسمى « روضة المؤمنین » أيضاً . وترجم فی (انجمن ۴) و (گلشن - ۲۶۵)

(۴۶۵۵ : دیوان عابد بیرمی أوشعره) هولاری اسمہ زین العابدین المعروف

۵ بشاہ زندہ . له اشعار كثيرة عرفانية . کذا وصفه فی (مع - ج ۱ ص ۳۳۹) واورد مطلع غزلہ بقافیة یللی .

(دیوان عابد حسین) یأتی بعنوان تخلصه قیس فی حرف القاف .

(۴۶۵۶ : دیوان عابد راقم أوشعره) هو بخاری ترجمہ معاصره النصر آبادی فی

(نر ۱۰ - ص ۴۳۹) واورد شعرہ ، وقال سافر الی الهند .

۱۰ (دیوان عابد سمرقندی أوشعره) وهو محمد بن المولی محمد الزاهد السمرقندی .

یأتی بتخلصه «ممتاز» الخطاط لسبعة اقلام . ترجمہ النصر آبادی فی (نر ۱۰ - ص ۴۳۹)

واورد رباعیہ .

(۴۶۵۷ : دیوان عاجز سراپی) اسمہ خلیفہ محمد السراپی الگرم رودی عمرائتین

وسبعین سنة ودفن بمقبرة الشعراء سرخاب ، وشعره بالترکیة وديوانه مطبوع كما ذكره

۱۵ فی (دجا - ص ۱۴۱) نقلاً عن نگارستان دارا .

(۴۶۵۸ : دیوان عاجز قاجار) اسمہ تیمور بن نجفقلی القاجاری الذی کتب نسخة

«قیامت نامہ» الموجودة فی (الرضویة) وفرغ من کتابتها (۱۳۱۲) وعبر عن نفسه

بتیمور پاشای قاجار، والحق بآخر النسخة جملة من اشعار نفسه التي انشأها فی مدح

امیر المؤمنین (ع) .

۲۰ (۴۶۵۹ : دیوان عاجز مرندی أوشعره) هو الشاعر المرندی الحاج میرزا یوسف .

ذکرہ فی (دجا - ص ۲۵۰) و قال انه من الشعراء المذکورین والمترجمین فی « حدیقة الشعراء » .

(۴۶۶۰ : دیوان عاجز ہندی) للسید غلام دستگیر صاحب النقشبندی . طبع ثانیاً بعنوان « لخلخۃ گلاب » فی ۱۳۱۸ بحید آباد فی ۳۴۴ ص ، وہی غزلیات و قصاید و مقطعات .

(۴۶۶۱ : دیوان عادل خراسانی) المذکور فی (۴ : ۱۱۲ ، ۱۴۱) وهو عادل بن علی ابن عادل الحافظ المعلم كما وصف نفسه فی آخر نسخة من « ترتیب ترجمان قرآن جرجانی » موجودہ فی مکتبہ کلیة الطب بطهران ، كما ذکر فی « فرهنگنامہ های عربی بفارسی - ص ۱۷۴ » . و ذکر هناك من آثار الشاعر هذا « ترجمہ صد کلمہ امیر عم بنظم » المطبوع بطهران وتبریز . و « نظم اللآلی » و « شرح قصیدۃ البستی » فرغ ۱۰ منه ۹۰۳ وتفسیر للقرآن ، و « ترتیب ترجمان قرآن » للشریف الجرجانی ، رتبہ علی الحروف . ترجم الشاعر فی (گلشن - ص ۲۵۶) والقاموس التبرکی وفهرس سپہسالار (۲ : ۶۹) وفی (حسینی - ص ۲۱۰) سما « عادلی » .

(۴۶۶۲ : دیوان عادل لاری اوشعرہ) واسمہ شاہ عادل من ملوک لار اباعن جد الی الف سنۃ ! کما فی (نس ۱ - ص ۲۰) وقتل غیلۃ فی ۹۵۰ او ۹۸۳ وجاء شعرہ فی ۱۰ هفت اقلیم ایضاً .

(دیوان عادل شاہ دکنی) یأنی باسمہ یوسف عادل شاہ فی حرف الیاء .

(۴۶۶۳ : دیوان عادل صفوی) هو الشاہ طہماسب بن الشاہ اسماعیل الفاتح . ملک قرب خمس و خمسين سنة وتوفی (۹۸۴) عن اربع وستين سنة كما ارخه فی (مع - ج ۱ ص ۳۹) واورد بعض شعرہ فی (تش - ص ۱۷) و (نس - ص ۵) . ۲۰

(۴۶۶۴ : دیوان عادل اوشعرہ) هو الشاہ اسماعیل الثانی بن الشاہ طہماسب کما ذکرہ فی مجمع الفصحاء بعد ذکر ابيه العادل المذکور ، واورد شعرہ . وفی (دجا - ص ۲۵۰) عبّر عنہ بعادل و ذکر والدہ باسمہ من دون تخلص ، و کذا الصادقی فی (خص ۱ - ص ۱۱) عبّر عن والدہ باسمہ الشاہ طہماسب الحسینی ، من غیر تخلص ، ولكن ذکر الشاہ اسماعیل بتخلص عادل کما فی مجمع الفصحاء وأورد اشعرہ . ۲۵

(۴۶۶۵ : دیوان العادلی النجفی) للشیخ علی بن احمد الفقیه العادلی العاملی النجفی

المسکن المعاصر للسید نصر اللہ المدرس الحائری الہندی توفی قبل (۱۱۶۸) اولہ
[الحمد للہ علی ما اللہمنا معرقة نظم فرائد الالفاظ فی سلوک المعانی ...] ذکر فی اوائلہ

انہ نظمہ اوائل شبابہ واوان اغترابه الی اصفہان . ومنہا ما انشاء فی اوان خروجه منها

۵۰ فی (۱۱۲۰) فی مدح النبی ص وھی قصیدہ طویلہ فی البسیط انشاہا بامر السید

حیدر بن نور الدین المکی العاملی بعد ماسمع السید حیدر المذکور ما انشاء الشاعر

الشامی فی البسیط ، ومطلع قصیدہ الشامی قولہ : [من رگب البدر فی الریح الردینی]

ومطلع قصیدہ العادلی :

بدت تہادی بثوب ارجوانی تفتقر عن مبسم رطب یمانی

۱۰۰ ثم انہ بعد رجوعہ الی النجف امرہ السید نصر اللہ الحائری ان یرتب دیوانہ فرتبہ علی مقدمہ

وابواب وخاتمہ فجعل مدح النبی فی المقدمة والباب الاول فی مدح الامیرم ثم سایر

الابواب والنسخہ فی مکتبہ (السماوی) .

(۴۶۶۶ : دیوان عادلی ہروی) غزلیات فارسیہ للسلطان بایسنقر میرزا ابن السلطان

محمود میرزا ابن السلطان ابی سعید میرزا ابن محمد بن جلال الدین میرا انشاء بن الامیر

۱۵۰ تیمور الکور کانی . کان سلطان ماوراء النہر من سنۃ وفات ابیہ السلطان محمود میرزا

(۹۰۰) الی (۹۰۷) ترجمہ فی (لط ۱ ص ۱۷۴) مصرحاً بان دیوانہ غزلیات واورد مطلع غزل

واحد فارسی . وقال ان خطہ المستعلیق فی غایۃ الجودۃ یمدحہ المولی سلطان علی الخطاط

و ذکر تاریخ ملکہ وموتہ فی طبقات سلاطین الاسلام ص ۲۳۸ وهو متأخر بکثیر عن

بایستقر بن شاهرخ المتوفی (۸۶۵) کما مر ذکرہ فی ص ۱۲۵ .

۲۵۰ (۴۶۶۷ : دیوان عارضی اصفہانی اوشعرہ) اسمہ آقا بابا الاسکاف . ترجمہ معاصرہ

فی (مع - ج ۲ ص ۳۴۵) واورد بعض شعرہ . و کذا فی (انجمن ۴) .

(۴۶۶۸ : دیوان عارضی قہمی) ترجمہ معاصرہ الصادقی فی (خص ۸ - ص ۳۰۹)

واورد شعرہ و کذا فی (تش - ۲۳۴) .

(۴۶۶۹ : دیوان عارف) اسمہ بایزید . ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۱۰ -

۲۵۰ ص ۵۲۲) واورد بعض المعمیات عن دیوانہ البالغ سبعة آلاف بیت .

(۴۶۷۰ : دیوان عارف اردبیلی) مثنوی سماه « فرهادنامه » توجد فی مکتبة اياصوفية رآه تربيت كما فی (دجا - ص ۲۵۱) ونقل عنه وذکر ان الناظم كان معاصراً للسلطان اویس الجلائر الذی توفي ۷۷۷ وقال فی اوائله :

در این گفتن چه جاری گشت خامه نهادم نام آن « فرهاد نامه »

(۴۶۷۱ : دیوان عارف الاسترآبادی أوشعره) من مشاهیر الشعراء كما وصفه فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۱) واورد شعره وعنه فی (گلشن - ص ۲۶۶) .

- (۴۶۷۲ : مولانا عارف الاصطهباناتی) هو العالم المتبحر المولى شاه محمد بن محمد الاصطهباناتی المولد والشیرازی المقام والمدفن كما صرح به تلميذه الحاج المولى محمد مؤمن الجزائرى المولود بشيراز ۱۰۷۴ عند ترجمته المفصلة فی كتابه طيف الخيال وقد نقل الترجمة بعين عبارتها المولوى محمد على اللكهنوى فی ۱۰ نجوم السماء - ص ۱۷۲ وقد اطراه بمقدار ورقة وذکر فی الاخير من تواضعه وحسن خلقه ؛ انه كان يصف النعال ويقدمها لتلاميذه مع انه شيخ كبير جاوز التسعين ، و كان يستعين به الناس ولا يستعين ، ودعى له بطول البقاء . ثم نقل ترجمته عن تلميذه الآخر الشيخ محمد على الحزین المولود ۱۱۰۳ نقلاً عن تذکرته (ص ۱۹) وعن سوانحه بعين عبارتهما الفارسية ؛ اطراه فيهما وذکر فی اولهما انه تجاوز عن العمر الطبیعی وان تخلصه « عارف » وانه قرا عليه فی شیراز بعض كتب الحديث وتما كتاب « حكمة العين » مع حواشيه وصرح فی ثانيهما بان عمره يقرب من مائة وثلاثين سنة وانه حضر وفاته بشيراز وان له عدة رسائل فی الحديث والحكمة و التصوف ، وله اشعار غراء ورباعيات عرفانية الى آخر ما فی نجوم السماء . اقول : وقد ترجمه ايضاً تلميذه الثالث وهو السيد قطب الدين محمد الحسينى الذهبى الشيرازى المتوفى (۱۸ شعبان ۱۱۷۳) وكانت ولادته قبل ۲۰ (۱۱۰۰) لأنه كان يخدم مرشده فی حال شبابه سنين فی اصفهان كما ذكره فی كتابه « فصل الخطاب » ومرشده هو الشيخ على نقى الاصطهباناتى الذى توفي باصفهان ۱۱۲۹ . وعبر عنه السيد القطب بالمولى شاه محمد الدارابى واطراه بالاوصاف العلمية ، فقال انه كان استاد كل افاضل دار العلم شیراز فی عصره ، وذکر ان كتابه « معراج الكمال » عنده بخطه رحمه الله . ولم يذكر احد من تلاميذه تاريخ وفاته ، لكن يظهر من حضور الحزین ۲۵

المولود ١١٠٣ وفاته بشير از مع انه قرأ عليه «حكمة العين» وحواشيه ، ولا محالة تكون قرائته قرب الثلاثين من عمره ؛ انه كانت وفاته حدود نيف و ثلاثين و مائة و الف وقد كان الحزين في ايران الى ١١٤٣ وفيها سافر الى الهند كما هو مذکور في ترجمته . وبالجمله فالمولى شاه محمد العارف الاصطهباناتي مؤخر بقليل عن المولى شاه محمد الدارابي او الدارابجردي ، مؤلف تذكرة الشعراء المذكور في ج ٤ ص ٣٨ المتخلص بشاه والمقتول في بلاد الهند كما ذكره في « صبح گلشن » و ترجمه النصر آبادي في (نر ٦ - ص ١٨٦) كما نذكره بعنوان ديوان شاه محمد الدارابجردي في حرف الميم . و ذكر له روضة العارفين أو رياض العارفين في (١١ : ٣٣٠) .

(٤٦٧٣ : ديوان عارف اصفهاني او شعره) اسمه الميرزا ابراهيم اخ الميرزا آقاسي ساكن عباس آباد باصفهان . سافر الى الهند ومنها الى مكّة ورجع الى الهند وبهامات . ١٠
أورد شعره في (نر ٩ - ص ٤٣١) و (گلشن ٢٦٨) و (نغ - ص ٨٦) .

(٤٦٧٤ : ديوان عارف اصفهاني او شعره) وهو السيد محمد علي آقا مجتهد ابن صدر الدين العاملی المتوفى ١٢٧٤ صاحب «احياء التقوى» المذكور . كتب لنا الشيخ محمد علي المعلم الحبيب آبادي اشعاره نقلا عن سبطه ابي المجدد الرضا النجفي اصفهاني . ١٥
(٤٦٧٥ : ديوان عارف اصفهاني او شعره) واسمه آقا محمد تقی . ولد بشيراز و كان تاجراً باصفهان ومن مريدي الحاج زين العابدين الشيرازي (مستعلي شاه) ترجمه في « طرائق الحقائق - ج ٣ - ص ١٣١ » وعنه في « مكارم الآثار - ١ : ٢٢ » و (مع ٢ - ٣٤٦) و (ض - ص ٤٦٥) .

(٤٦٧٦ : ديوان عارف ايگي) وهو سراج الدين حسن بن غياث الدين علي ، ويعرف بحكيم عارف . كان والده كلانترأ بقصبة ايگ (ايجه) مركز شبانكاره فولد عارف بها ٢٠
في (٩٧٦) ومات (١٠٢٨) بينگاله . وديوان شعره متين على السبك القديم وخال عن الكلمات العربية في اثنى عشر الف بيت ، قال في (ميخانه - ص ٤٢١) عاشرته مدة فوصف لي يوماً ماجرى عليه في عمره وقال : لي اثنى عشر الف بيت ومنها مثنوى « اندرزنامه » في (٢٣٠٠ بيت) وصفت فيه وطني شبانكاره وايگ ، وقد نظمت الشعر واني صغير فشوقني والدي وبعد موت والدي جلس مكانه اخي اثير الدين حسن ومنعني ٢٥

- حقى، فخر جت وانا بن ثمان وعشرين الى کرمان ثم يزد وسيستان والهند عند سلطان سليم ببلدة الله آباد، فتقربت اليه ولكن حسد الحاسدين اوقعنى في السجن سنتين ثم عفى عني واكرمنى خمس سنين، ولكنى لم اتمكن البقاء ففررت من الله آباد الى آگره فقر بنى اكبر شاه واقمت هناك خمس سنين، ولما مات اكبر شاه فى (۱۰۱۸) [كذا والصحيح ۱۰۱۴] وجلس مكانه السلطان سليم فررت الى گلکنده (دکن) عند محمد قلى قطب شاه، ثم رجعت عن طريق هرمز الى وطنى بايگك واقمت هناك خمس سنين آخر، فلم اتمكن من البقاء عندهم فسافرت الى العراق فخراسان فقندهار ورجعت الى الهند وجئت الى آگره عند سليم شاه المذكور فعفى عني واكرمنى فاخذت أسيح بلاد الهند فقل مابدة هندية لم أره ثم رجعت عند الملك سليم شاه (جهانگیر) واخذت منه راضاً مساحته (۵۰۰ بيگه) اقطاعاً من صوبه بهار، واليوم (۱۰۲۸) وصل سنين عمرى الى ۱۰ الاثنتين والخمسين . وفى حاشية ميخانه نقل عن « مخزن الغرايب » انه من معاصرى تقى اوحدى، وعن خوشگو انه مات (۱۰۲۸) بينگاله . وترجم ايضاً فى (هفت - ۱۹۷) وفى (گلشن - ص ۲۶۷) سماه عارف ريحى وهو مصحف ايجى وقال مات (۱۰۳۵) وعنه اخذ فى القاموس التركى وسماه عارف ايرانى وعنه فى الريحانة .
- ۱۰ **(۴۶۷۷ : ديوان عارف بلگرامى او شعره)** وهو محمد عارف ابن محمد ركن الدين البلگرامى . ولد فى (۹ - ذى القعدة ۱۱۲۲) و ترجمه معاصره آزاد بلگرامى فى « سرو آزاد - ص ۲۴۷ و ۲۹۶ » واورد شعره الفارسى ثم الهندى . قال فى (نر ۱۴ - ص ۴۴۸) انه رآه سالك قزوینى واطرى شعره .
- (۴۶۷۸ : ديوان عارف تبريزى)** الاصفهانى هو معاصر صائب التبريزى و كاتب بياضه الكبير فى (۱۰۸۸) وهو الموجود بمكتبة مدير مجلة ارمغان و ينقل عنه تربيت كثيراً وقد ذكره فى (دجا - ص ۲۵۲) واورد شعره . وترجمه النصر آبادى فى (نر ۹ - ص ۳۹۲) بعنوان عارفا وعنه فى (گلشن - ص ۲۶۶) وفهرس سيهسالار (۲ : ۶۲۳) .
- (۴۶۷۹ : ديوان عارف تبريزى)** واسمه آقا حسين من اخيار تبريز وهاجر منها الى قراباغ و بها توفى (۱۲۲۰) ذكره فى (دجا - ص ۲۵۲) و اورد شعره .
- ۲۰ **(۴۶۸۰ : ديوان عارف تبريزى)** وهو الحاج عبدالله سافر الى بلاد الهند و كان يطارح

مع المیرزا محمد علی فروغ المتوفی ۱۲۱۰ و بعد برهه نزل الی بنارس و بهاتوفی کما ذکره فی (دجا - ص ۲۵۳) و اورد شعره .

(۴۶۸۱ : دیوان عارف تبریزی) واسمه محمد علی . جاء مع نادرشاه الی الهند و امره بنظم « شاهنامه » و رجع معه الی ایران . ثم فرمنه الی الهند و بهامات . کذا فی (تغ - ص ۸۶) .

(دیوان عارف تفرشی) مرّ بعنوان دیوان بقائی تفرشی .

(۴۶۸۲ : دیوان عارفچه نوحه گر) وهو محمد علی بن محمد حسین بن اسماعیل الطبسی الخراسانی ساکن اصفهان المعاصر المولود حدود ۱۲۹۰ . طبع له « صد قصیده » و « هدیة المعصومین » و « افکار عارفچه » كلها منظومات فی المدايح والمرائی ، و قدورث لقب « عارفچه » من ابيه . ترجمه فی (شعراى معاصر اصفهان - ص ۳۲۶) .

(۴۶۸۳ : دیوان عارف دزفولی) للمولى عبدالحسين بن محمد هادى بن بشير الدزفولى المتخلص بعـارف والمعروف بـ « مهرنويس » (حكاك) المولود ۱۲۸۱ فارسى يزيد على ستة آلاف بيت فرغ من جمعه فى ۱۷ رجب ۱۳۵۵ والنسخة بخط الناظم عنده اوله :

چه حد وصف و بیان است نطق طبع روان را ۱۵

که شکر و حمد نماید خدای کون و مکان را

وقد ابتلى الناظم بالفالج اوائل ۱۳۷۳ و كان ملقى فى الفراش الى ذى القعدة ۱۳۷۳ وله « نگارستان مانى » فرغ منه ۱۳۶۷ و « گلشن بدايع » فرغ منه ۱۳۶۷ .

(۴۶۸۴ : دیوان عارف شوشترى) الحاج محمد طاهر صهر المولى محمد جعفر

شرف الدين و توفى ۱۳۲۲ فيه المدايح والمرائی قصيدة وخمسة فى اربعة اجزاء . اوله :

ايكه تو بودى و وجودى نبود آدم خاكى و سجودى نبود

مزرعه عالم ايجاد را بى گل روى تو نمودى نبود

و آخره :

آه از آن دم كه حرم آمد برون بسا تن تبار زين العابدين

حدثنى به الشيخ مهدى شرف الدين التستري و قال نسخه عند الشيخ محمد على بن ۲۵

المولی احمد المتخلص بساجد التستری . و یاتی والده حاج حاجی المتخلص بفائز .
وابنه محمد جواد .

(دیوان عارف شیرازی) مَرّ بعنوان عارف اصطهباناتی .

(دیوان عارف شیرازی) مَرّ بعنوان عارف اصفهانی محمد تقی .

(۴۶۸۵ : دیوان عارف شیرازی او شعره) وهو المیرزا علی اکبر ابن ابی الحسن الشاعر ه
الادیب . سکن مدة کربلا وسافر الی الهند ومات بلکهنو ۱۲۶۱ . ترجمه واورد شعره
فی (گلشن . ص ۳۶۸) والریحانة عن القاموس التریکی .

(۴۶۸۶ : دیوان عارف شیرازی) آقانور محمد الکفاش شیرازی . ترجمه معاصره
المیرزا فرصت فی آثار عجم - ص ۵۶۲ واورد غزله ، و ذکر فی الهامش انه توفی ودفن
بشیراز ۱۳۰۵ .

۱۰ (۴۶۸۷ : دیوان عارف شیرازی) معاصر النصر آبادی المولود حدود ۱۰۲۷

والتزیل عنده فی اوائل عصر الشاه صفی السدی جلس من ۱۰۳۸ الی ۱۰۵۲ ترجمه
فی (نر - ص ۳۸۷) واورد شعره : قال وکان یوم وروده الی اصفهان فی زی الدراویش
وذهب منها وانقطع خبره . وقال فی (گلشن - ص ۲۶۷) انه ابن خال عرفی شیرازی .

(۴۶۸۸ : دیوان عارف طهرانی او شعره) واسمه ملا محمد علی الطهرانی من
شعراء عهد نادر وسافر الی الهند . اورد شعره معاصره فی (تش - ۳۹۸) .

(۴۶۸۹ : دیوان عارف فرکتی) من نواحی سمرقند . ترجمه شاه محمد القزوینی
وفخرالہروی . فی ترجمة مجالس النفايس واورد شعره فی (مجن ۶ - ص ۱۱۷ و ۳۸۸) .

(۴۶۹۰ : دیوان عارف قزوینی) واسمه ابوالقاسم بن ملاهادی وکیل . ولد حدود

۲۰ ۱۳۰۰ بقزوین ومات ۱۳۵۲ (۲ بهمن ۱۳۱۲ ش) بهمدان وکتب احواله بنفسه فی
۲۹ رمضان ۱۳۴۱ و ارسله الی سیف آزاد فطبعه فی مقدمة دیوانه ببرلن فی ۱۳۴۳
فی ۲۷۲ ص ۶۴ . وطبع متممه بطهران فی ۱۱۲ ص ، ثم اعاد طبعه بطهران فی ۱۳۷۷
مع اضافات فی (۶۲۸ ص) وترجمه فی « نامه سخنوزان . ص ۱۲۲ » للشیخ اسدالله ایزد
گشسب .

(۴۶۹۱ : دیوان عارف قمی) وهو الشیخ علی ابن ابی طالب القمی النجفی المعاصر ۲۵

المتوفى بگیلان بعد خروجه عن النجف لمعالجة ما ابتلى به من الامراض المزمنة في حدود خمس وعشرين بعدا للثلاثمائة والالف وقد وقف جميع كتبه وتصانيفه وصيه الميرزا عبد الحسين بن السيد جواد القمي و هي اليوم عند الشيخ محمد الجواد الجزايري في النجف، ومنها ديوانه العربي هذا . وله ديوان فارسي جمع فيه رباعياته الفارسية ولذا سماه «طومار الرباعيات» في مجلدين احدهما في التوحيد والعرفان والثاني في المناجات والاخلاق، وتخلصه فيه عارف كما اشرنا اليه .

(٤٦٩٢ : ديوان عارف كاشاني او شعره) واسمه المير عبد الحسين . ترجمه واورد شعره معاصره النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٣٦٨) وعنه في (گلشن ٢٦٩) .

(٤٦٩٣ : ديوان عارف كرماني) اسمه اسماعيل النقاش ترجمه معاصر النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٣٨٢) و ذكر مطلع قصيدته في مدح الاميرم وعنه في (گلشن - ص ٢٦٦) .
 (٤٦٩٤ : ديوان عارف گيلاني) معاصر النصر آبادي . ترجمه في (نر ٩ - ص ٤٢٩) واورد شعره وعنه في (گلشن - ص ٢٦٧) وعنه في « علماء و شعراى گيلان - ص ٩٠ » .

(٤٦٩٥ : ديوان عارف لاهوري) كان مقربا عند همت خان . له غير الديوان مثنوى سماه « مهر و ماه » ترجمه واورد شعره في (سرخوش - ص ٨١) . و « گلستان مسرت ص ٣٢٩ » . و (روشن - ٤٢٢) و (تغ ٨٦) .

(٤٦٩٦ : ديوان عارف مشهدي) ايضا ترجمه معاصره النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٤٢٩) واورد شعره وعنه في (گلشن - ص ٢٦٧) .

(٤٦٩٧ : ديوان عارف هروي او شعره) كان خطاطا في عصر السلطان حسين بايقرا . اورد شعره في (روشن - ص ٤٢٣) وفي نگارستان سخن انه يزدي .

(ديوان عارف هندي) ادركه المولى سالك القزويني و انشد عنه شعره كما ذكر النصر آبادي في (نر ١١ - ص ٤٤٨) وهو غير المولى محمد عارف المتخلص بالبقائي مؤلف كتاب « تذكرة الشعراء » المسمى « مجمع الفضلاء » الذي هو من مآخذ خزانه عامرة وحكى عنه مكرراً منها في (ص ٤٦٢) والظاهر انه البلگرامي المذكور في (ص ٦٦٧) .

(ديوان عارفي) فارسي للسلطان مسعود ميرزا ابن السلطان محمود الغازي المتوفى

(۹۰۱) وفي ديوانه الترقى بتخلصه شاهى ويأتى بعنوان اسمه مسعود .

(۴۶۹۸ : ديوان عارفى افشار) وهو الآقا محمد رحيم نايب الصدر الافشار كان مريد المير نصر الله صدرالاردبيلي . وتوفى حدود ۱۲۸۵ ترجمه فى (المآثر - ص ۲۲۲) قال ديوان غزله مشهور .

(۴۶۹۹ : ديوان عارفى الرازى او شعره) كان من دهاقين الرى . كما ذكره معاصره سام ميرزا فى (تس ۵ - ص ۱۵۸) واورد شعره .

(ديوان عارفى شيرازى) راجع عارفى هروى .

(۴۷۰۰ : ديوان عارفى قزوینى) من طلاب العلوم . ترجمه سام ميرزا فى (تس ۵ - ص ۱۷۳) واورد شعره .

(۴۷۰۱ : ديوان عارفى هروى) وهو المولى محمود بن محمد (۷۹۱ - ۸۵۰) نظم ۱۰ مثنوى « حالنامه » أو « گوى وچوكان » بالفارسية فى (۵۰۰ بيت) فى سنة ۸۴۲ فى اسبوعين . وقد طبع باهتمام گرین سيلز بلندن فى ۱۹۳۱ م . عن نسخة كتبت ۹۵۲ موجودة بكمبريج . ترجمه فى (مجن ۱ ص ۲۰ و ۱۹۴) و (دولت - ص ۳۰۲) و (تس - ص ۲۸۶) وقال دفن بهرات وكان يعرف « سلمان الثانى » لانه تتبع سلمان الساوجى ونسبه فى (روشن - ص ۴۲۳) الى شيراز ، وترجمه براون فى « از سعدى تا جامى - ص ۱۵ ۵۰۰ » وعندى « هدية العارفين - ۲ : ۴۱۱ » حالنامه غير « گوى وچوكان » وتوجد ثلاث نسخ من حالنامه فى المكتبة الشاهية بطهران كتب احدها فى (۸۷۴) كما فى « نمونه خطوط خوش - ص ۱۲۴ و ۱۳۰ و ۱۳۵ » ونسخة عند (الملك) .

(۴۷۰۲ : ديوان عارى بوشهرى او شعره) واسمه محمد على خان بن معتمد السلطان احمد خان المتخلص سرتيب المذكور فى (ص ۴۳۸) نقلا عن (عم - ص ۳۷۲) . ۲۰ (۴۷۰۳ : ديوان عاشق) لم يعلم اسمه . نسخة منه عند الشيخ مهدى شرف الدين التستري . اوله :

زهى مثالى كه چون مثالت نبسته نقشى زمانه زيبا
بخنده شيرين ، ببذله شكر بغمزه ليلى ، بعشوه سلمى

وقال فى تخلصه :

صلای عیس و ، صفای محمل ستاده ساقی ، نشسته بیدل
بخنده آن مه ، چنانکه ساغر بگریه عاشق ، چنانکه مینا

(۴۷۰۴ : دیوان عاشق الاصفهانی) هولاقا محمد الخياط الاصفهانی المتوفی بها فی

(۱۱۸۱) عن سبعین سنة . و دیوان غزلیاته معروف و فيه مضامین غرامية كثيرة و اطراه

السید عبداللطیف فی « تحفة العالم . ص ۱۴۴ » و ذکرانه ازید من عشرة آلاف بیت و اورد

بعض مختارها ، و کذا اورد بعضها فی آتشکده آذر . و رأیت نسخة منه فی مكتبة

(الخوانساری) فی النجف کلها غزلیات لطيفة . أوله :

غیر از جمال شاهد حق در میانه کیست

جز شاهباز حسن در این آشیانه کیست

۱۰ الی قوله فی التخلّص :

عاشق زبان مبند در این درگه سؤال شاید کند سؤال که بر آستانه کیست

و توجد نسخة عند الف باصفهان و (فخرالدین) و (الملک) فیها اشعار من (۱۱۶۰) الی

(۱۱۸۰) و (المجلس) کما فی فهرسها (۳ : ۳۴۶ و ۶۷۶) و ترجمه فی (تش - ص ۳۹۸)

و (مع - ج ۲ ص ۳۴۶) و (انجمن ۴) و فی مقدمة طبع الادیوان فی (۱۳۱۸ ش) بطهران

۱۵ لحسین مکی . و توفی (۱۱۸۱) و قال صباحی فی تاریخه :

زد کلمک صباحی ش بتاریخ رقم پیوسته جنان بود مکان عاشق

(دیوان عاشق اکبر آبادی) راجع عاشق هندی .

(۴۷۰۵ : دیوان عاشق سمرقندی أو شعره) یکنی ابوالخیر الخوارزمی ، من شعراء

السلطان حسین بایقرا بهرات و مات فی ۹۵۷ بماوراءالنهر . اورد شعره فی (کلشن - ص

۲۰ ۲۷۰) و عنه فی القاموس الترقی ثم الريحانة .

(۴۷۰۶ : دیوان عاشق شیرازی أو شعره) واسمه ابراهیم خان من الزندیة بشیراز -

أورد شعره فی (عم - ص ۵۶۳) .

(دیوان عاشق لکهنوی) مرّ بعنوان دیوان رهن لکهنوی .

(دیوان عاشق همت) راجع دیوان همت .

۲۵ (۴۷۰۷ : دیوان عاشق هندی أو شعره) وهو کرم الدین بن شکرالله بن عاقل خان

ترجمہ و اورد شعرہ فی (سرخوش - ص ۸۰) و (تغ - ص ۸۶) و ہدیۃ العارفین ۱ : ۸۳۸ مات ۱۱۲۵ .

(۴۷۰۸ : دیوان عاشق ہندی) واسمہ مہدی علیخان ابن علی مرادخان . لہ دیوانان بالفارسیۃ و ثلاثۃ دواوین بالاردویۃ و منظومۃ فی غزوات الامیر عم اسمہ « حملۃ حیدری » مطبوع . ترجمہ فی (گلشن - ص ۲۷۰) و عنہ فی القاموس الترمکی ثم الریحانۃ .
(۴۷۰۹ : دیوان عاشقی خراسانی) سافر ماشیا لحج البيت الحرام و زیارة النبی ص ودون دیوان غزلیانہ و قصایدہ الحسنۃ . ذکرہ سام میرزا فی (تس ۵ - ص ۱۳۹) و اورد بعض غزلیانہ .

(۴۷۱۰ : دیوان امیر عاشقی تربتی) بلغ عمرہ التسعین و کان حریصاً فی نظم الشعر حتی انه کان ينظم الشعر فی تشییعہ لجنائزۃ اخیه و توفي ۹۴۵ کما ترجمہ سام میرزا ۱۰ فی (تس ۲ - ص ۳۴) و اورد شعرہ . وقال فی (روشن - ص ۴۲۵) ان دیوانہ فی خمسۃ عشر الف بیت .

(دیوان عاشقی سیستانی) اورد شعرہ فی (تش - ص ۸۱) و اطراء . و الظاهر انه الخراسانی او التربتی .

(۴۷۱۱ : دیوان عاشقی عظیم آبادی) و هو حسینقلی ابن علیخان الہندی (۱۱۹۴ - ۱۲۳۳) عمر اربعین سنة . و لہ تذکرۃ للشعراء اسمہ « شتر عشق » اورد شعرہ فی (گلشن - ص ۲۷۱) و عنہ فی ہدیۃ العارفین ۱ : ۲۲۹ .

(دیوان عاشقی ہروی) کما فی (لط ۲ - ص ۴۱) راجع عشقی ہروی کما هو الصحیح و المذکور فی (قزمج ۲ - ص ۲۱۴) .

(دیوان عاشقی ہندی) راجع عاشقی عظیم آبادی .
(دیوان عاصمی ہروی) کما فی (لط ۳ - ص ۷۸) و الظاهر أن الصحیح عاصمی کما فی (قزمج ۳ - ص ۲۵۴) .

(۴۷۱۲ : دیوان عاصی رشتی اصفہانی) اسمہ الشیخ محمد رفیع . والدہ مؤلف « جواهر الاصول » المذکور فی ج ۵ ص ۲۶۳ و اخوہ الشیخ محمد ، تلمیذ صاحب الجواهر . و دیوانہ غزلیات اورد بعضها فی کتابہ « وسیلۃ النجاة » الفارسی فی الجبر و التفویض . فرغ ۲۵

منہ فی ۱۲۶۹ بقزوين بعد تأليفه لمائة و ستة عشر كتاباً و رسالة . وله مثنوی « شش دفتر » و « شور و شیرین » نظیر « نان و حلوا » و « معراج الشهادة » نظیر « حملة حیدری » .

(۴۷۱۳ : دیوان عاصی کشمیری) یعقوب بن حسن (۹۰۸ - ۱۰۰۳) له غير الديوان « لیلی و مجنون » و غيرها كما فی هدية العارفين (۲ : ۵۴۷) و (گلشن - ۲۷۳) .
۵ . راجعه .

(۴۷۱۴ : دیوان عاصی هروی أوشعره) من ابناء التجار و المشتغلين بالعلم مع فراغة البال كما ترجمه شاه محمد القزوينی فی مجالس النفايس ص ۲۵۴ واورد شعره بعنوان مولانا عاصی ولكن فی لطائف نامه ص ۷۸ بعنوان عاصمی . وفی (گلشن - ص ۲۷۳) عاصی مروزی .
۱۰ .

(۴۷۱۵ : دیوان عاطف) نسخة منه فی مكتبة عاشر افندی فی اسلامبول قرب البستان الصغير كما فی فهرسها . راجعه .

(۴۷۱۶ : دیوان عاقل دهلوی) اسمه هنرور خان الشاهجهان آبادی . ترجمه مفصلاً آزاد البلكرامی فی خزائنه عامرة ص ۳۴۷ و ذكر بعض تنقلاته ، منها مصاحبته مع صديقه النواب نظام الملك آصفجاء فی ۱۱۲۴ الی اورنگ آباد التي صار آصفجاء واليها من قبل السلطان محمد فرخسير . وبعد قليل جعله فرخسير امين الخزانة و سيره الی شاهجهان آباد و كان على منصبه الی ان توفي بها . ثم اورد بيتا لعاقل وجده فی ديوانه الذي كان بخطه مع انه نسب البيت قبل ذلك فی كتابه سر و آزاد الی نصره الشاعر حسب ماسمعه عن النواب صمصام الدولة شاه نوازخان ، ثم ذكر البيت الموجود فی ديوان ابي طالب الكليم و ديوان اراد تخان الواضح و قال ان ذلك من التوارد ، ثم اورد قرب مائة و ثلاثين بيتا من ديوان عاقل و الظاهر انه نقل الجميع عن النسخة الاصلية بخط عاقل .
۲۰ .

(۴۷۱۷ : دیوان عاقل طالقانی) اسمه محمد تقی كما ذكره معاصره النصر آبادی فی (نر ۹ - ص ۲۹۲) قال كان ياخذہ الوجد من استماع المعاني اللطيفة وما رأيت فی الشعراء مثله . واورد مثنويه و بعض غزله . قال و توفي فی عصر الشاه عباس الثاني .

(۴۷۱۸ : دیوان عاقل هندی) واسمه المير عسكري عاقل خان الرازی البلخی ۲۰

اصلہ من سادات خواف . ترجمہ قصہ « پدمادت » من السانسکریتیۃ بالفارسیۃ نظاماً ، ولہ « کل وبلبل » و « شمع و پروانہ » و مثنوی تتبع فیہ المولوی الرومی . ولد بالہند و مات بہافى ۱۱۰۸ و قال ناصر علی سرہندی فی تاریخہ « ناظم عادل بود » و کان مقرباً عند عالم کیر پادشاہ . ترجمہ فی (خیال - ص ۲۳۸) و (سرخوش - ص ۴۰) و (گلشن - ص ۲۷۴) و (تغ - ص ۵۴) و قال هذا ان تخلصہ « رازی » .

(۴۷۱۹ : دیوان عاقل ہندی اوشعرہ) و هو الخواجه محمد من احفاد الشیخ احمد ژندہ پیل الجامی . کان فی خدمۃ محمد اعظم و مات ۱۱۴۳ کما فی الریحانۃ نقلاً عن القاموس الترمکى .

(دیوان عالم کابلی) کان يتخلص اولاً « بہار » ثم اتخذ « ربیعى » تخلصاً . هذا ما ذکرہ فی (روشن - ص ۴۲۷) نقلاً عن « نگارستان » و « نشتر عشق » . و مر فی (ص ۳۵۵) بعنوان ربیع کابلی .

(۴۷۲۰ : دیوان عالم ہروی اوشعرہ) کان مدرساً معاصراً للخواجه مجد الدین محمد الوزیر وقد مدحه بقصیدۃ . ترجمہ فی (مجن ۳ - ص ۶۰ و ۲۳۴) . و اورد شعرہ . (۴۷۲۱ : دیوان عاکفی سمرقندی) ذکرہ معاصرہ سام میرزا فی (نس ۵ - ص ۱۶۵) و اورد شعرہ .

(۴۷۲۲ : دیوان میرزا عالم بخارائی) منشی عبدالعزیز خان فی بخارا و بہا توفی کما ذکرہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۱۰ - ص ۴۳۶) و اورد شعرہ . و فی (حسینی ۲۱۰) سماہ عالمی .

(دیوان عالم بیک) المتخلص بسروری کما مر . کان ملازم خان خانان . ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۳ - ص ۶۲) و اورد شعرہ .

(۴۷۲۳ : دیوان عالم تبریزی) من تلامیذ المیرزا صائب التبریزی . ترجمہ تربیت فی (دجا - ص ۲۵۳) و اورد شعرہ نقلاً عن کلمات الشعراء ولكن فی (سرخوش - ص ۸۱) جاء عامل و فی (روشن - ص ۴۰۰) قال انه قزوینی .

(۴۷۲۴ : دیوان السید عالم حسین) الہندی المتوفی (۱۸ - ۱۶ - ۱۳۵۳) کان تلمیذ السید محمد باقر مؤلف اسداء الرغاب . ولہ رسالۃ فی ترجمۃ استادہ طبعت فی آخر اسداء

الرباب و دیوانه مشتمل علی القصاید فی المراثی والمدایح عندولده السید خادم حسین.

(۴۷۲۵ : دیوان عالمی) الدار ابجر دی نزیل شیراز والمتوفی بهامن العلماء المتکلمین

ترجمه الصادقی فی (خص ۸ - ص ۲۴۵) واورد شعره و ترجمه میرزا فرصت مختصراً

فی (عم - ص ۱۰۳) و کذا فی (هفت ۱۹۶) و (تش - ۲۶۲) وقال فی (حسینی -

ص ۲۱۱) انه معاصر الشاه طهماسب . وفی (روشن ۴۲۸) سماه میرزا سهراب .

(۴۷۲۶ : دیوان ملاعالی بخارائی) اسمه ملاشاه محمد ترجمه معاصر النصر آبادی

فی (نر ۱۰ - ص ۴۳۳) واورد بعض شعره . وفی (گلشن - ۲۷۴) عالی بدخشانی .

(۴۷۲۷ : دیوان عالی اصفهانی) اسمه عبدالغفور . ترجمه واورد شعره فی « المدایح

المعتمدیة » .

۱۰ (۴۷۲۸ : دیوان عالی جرفادقانی) نقل فی (روشن - ۴۲۸) عن « آفتاب عالم تاب »

ان دیوانه یشتمل علی الرباعیات .

(۴۷۲۹ : دیوان عالی شیرازی) واسمه المیرزا محمد حسین بن المیرزا محمد ، السید

الجلیل الذی کان کلنتر فارس . ترجمه فی (مع - ۲ : ۳۵۱) و اطراه و قال ان غالب

اشعاره الغزلیات . اورد بعضها و بعض مدایحه للنبی ص و للحجة صاحب الزمان ع

۱۵ وقال توفی حدود ۱۲۳۶ واورد قرب خمسين، بیتاً له . وفی (انجمن ۴) عالی اصفهانی

و کذا فی (عم ۴۴۶) .

(۴۷۳۰ : دیوان عالی شیرازی) المیرزا محمد الشیرازی المتخلص بعالی والملقب

من السلطان اورنگ زیب عالم گیر فی ۱۱۰۴ بنعمتخان ، ثم بعد وفاة اورنگ زیب

فی ۱۱۱۸ غیر لقبه ولده الجالس علی سریره شاه عالم محمد بهادر شاه بن اورنگ زیب ،

۲۰ فلقبه بدانشمندخان وامره بنظم شاهنامه فی احواله فشرع فی شاهنامه و ذکر فی اوله

خمس رباعیات فی تاریخ وفاة اورنگ زیب یوما وشهرا وسنة ومدة سلطنته ومدة عمره .

ذکر الجميع فی « مفتاح التواریخ - ۴۴۲ » و ذکر انه توفی نعمتخان عالی فی ۱۱۲۰

و ترجمه فی « خزانه عامره - ۳۳۳ » و ذکر مؤلفه انه انتخب من دیوان نعمتخان عالی

اشعار کثیرة فی بیاض ثم رأى ان ستة ابیات منها متفقة مع اشعار مذکورة فی تذکرة

۲۵ خان آرزو، فترك الستة واورد البقية وهی تقرب من خمسين بیتاً، واورد بعض تواریخه

منها تاريخ فتح حيدرآباد للسلطان اورنگ زيب وهو المصراع الثمانى من قوله :

آمد بقلم حساب تاريخ « شد فتح بجنگ حيدرآباد = ١٠٩٨ »

ومنها قطعة هزلية في تزويج كامكار خان ابن خالة اورنگ زيب بابنة السيد مظفر وزير السلطان ابى الحسن وقطب شاه والى حيدرآباد . و قد تزوج بها بعد فتح حيدرآباد .

وبما ان فيها اصطلاحات علمية شرحها المؤلف مفصلاً فى احدى عشر صفحة اول الشرح :

يارب يارب رهن احسانم كن مشمول عنايت فراوانم كن

وله تفسير « نعمت عظمى » و « جنگنامه » و « حسن و عشق » و « دونامه محاصرة

حيدرآباد » وغيرها . ترجمه فى (حسينى - ٢١٥) و « سرو آزاد - ١٣٦ » و (فارسنامه

٢ : ١٤٩) و (سرخوش - ٧٩) .

(٤٧٣١ : ديوان على كردستانى اوشعره) واسمه الميرزا محمد حسين . ترجمه ١٠

فى (مع ٢ : ٣٥١) وقال كان سياحاً وحج البيت ثم اورد شعره .

(٤٧٣٢ : ديوان على مشهدى) واسمه الميرزا مهدى . قال الحزين فى تذكرته

(ص ٩٠) انهم ستروا شعره الكثير و ترجم أيضاً فى (روشن - ٤٣٠)

(٤٧٣٣ : ديوان عامر) بن عامر البصرى . قال فى الدرر الكامنة ج ٢ ص ٢٣٤ رايت له

تصنيفا فى التصوف ذكرانه الفه ٧٣١ اقول طبع له القصيدة التائية « ذات الانوار » فى

دمشق فى ١٣٦٧ مع تعليق الشيخ عبدالقادر المغربى عليه مرتبا على اثنى عشر نوراً

وفى النور التاسع استنهاض الحجّة بعد مدحه بقوله :

امام الهدى حتى متى انت غائب فمنّ علينا يا ابانا بأوبة

مللنا و طال الانتظار فجدلنا بربك يا قطب الوجود بلىقية

٢٠ فعجل لنا حتى نراك فلذة المحبّ لقي محبوبه بعد غيبة

الى تمام خمسمائة ونيف بيت نظمها بسيواس فى ٧٣١ (= زال) فيها المطالب العرفانية

من معرفة الروح والنفس و خواصها والعقل والهيولى و ذكر المعاد والقيامة و فيه

الآداب والاخلاق وغيرها . رأيت له اولاً ضمن مجموعة بياضية عند الشيخ ابراهيم الكازرونى

المتوفى بمدرسة القوام فى النجف حدود ١٣٦٥ .

(٤٧٣٤ : ديوان عامر) ابن كثير الحسنى ذكره فى كشف الظنون ج ١ ص ٥١٥ . ٢٥

- (ديوان عامر) ابن وائلة الصحابي المتوفى (١٠٠) آخر الصحابة موتاً كما ارجه ابو الفرج و ترجمه في « نسمة السحر فيمن تشيع وشعر » مر بعنوان ابي الطفيل .
- (٤٧٣٥: ديوان عامل بلخي) خرج من زى والده من خدمة السلطان و دخل في كسوة الفقر و جال في البلاد و نزل شيراز اخيراً و بها توفى . ترجمه معاصره النصر آبادي .
- في (نر ٩ ص ٤١٠) و (گلشن ٢٧٥) و اورد شعره ، و في (سرخوش) و (روشن) سمياه بالقزويني .
- (٤٧٣٦: ديوان العاملي) مرّ بعنوان الشيخ البهائي في (ص ١٤٣) و قد جمع شعره العربي الشيخ حسين علي محفوظ في جزء صغير .
- (٤٧٣٧: ديوان عامي اصفهاني او شعره) كان بيّاع الكرباس . ترجمه و اورد شعره في (مع ٢ : ٣٤٦) و (انجمن ٤) .
- (٤٧٣٨: ديوان عامي نهاوندي او شعره) سافر من اصفهان الى الهند و بها توفى ترجمه و اورد شعره النصر آبادي في (نر ٩ - ص ٢٨٦) .
- (٤٧٣٩: ديوان عايشة مقريه) عدها آذر في (تش - ٣٥٠) من شاعرات سمرقند و كذا المستوفي في تاريخ گزيده . ص ٨٢٩ و كذا في تذكرة کاظم الموجود في (المجلس) و (روشن ٤٣٠) و (بهش ١ ص ٣٤٠) .
- (ديوان عبائي) ذكرناه في ديوان حلمي شوشتری .
- (٤٧٤٠: ديوان السيد الامير عباد الزنجاني) حدثني بعض علماء زنجان انه كان من تلاميذ الشيخ الانصاري ، وله كتاب القضا والشهادات . و توفى بعد وفات السيد الكوهكمري وفي حياة الايرواني . وقال : له طبع سلس في الشعر و غزلياته مملعة من العربية والفارسية والتركية .
- (٤٧٤١: ديوان الشيخ عباس آل كشف الغطاء) ابن الشيخ حسن بن الشيخ جعفر (١٢٦٣ - ١٣٢٣) له « منظومة في الحج » و « منظومة في شرح الدرة » نظماً كأصله .
- (٤٧٤٢: ديوان الشيخ عباس الاعسم) النجفي ابن الحاج عبدالسادة بن الحاج عبد بن الحاج مرتضى بن الحاج قاسم بن ابراهيم بن موسى بن الحاج محمد ، الذي هاجر من خلیص احدی ضواحي المدينة الى النجف ، ولد في النجف ١٢٥٣ و امه بنت الشيخ محسن

الاعسم صاحب « كشف الظلام » الذي توفي ١٢٣٨ و تعلم على خاليه الشيخ جعفر والشيخ صادق ابنا الشيخ محسن ، وعلى ساير علماء عصره . وفي ١٢٩٠ هاجر الى الحيرة مقيماتها الى ان نفى منها مع بعض السادة من آل زوين برهة ورجع اليها في ١٢٩٨ بعد موت شبلي پاشا الذي نفاه فاتاه عند ذلك نعى ولديه المتوفيين بالنجف بالطاعون العام في تلك السنة ، فانشأ قصيدة في رثائهما ورجع الى النجف ١٣٠٧ الى ان توفي بها ١٣١٤ وقام ابن اخته السيد محمد سعيد الجبوبي بوظائف فانتخته . نسخة من ديوانه بمكتبة (السماوي) واخرى عند ولده الشيخ محمد قاضي الجعفرية في النجف المتوفى ١٣٦٦ و نسخة خط الناظم عند ولده الآخر الشيخ عبدالحسين تقرب من ثلاثة آلاف بيت وقد رتبته بنفسه على الحروف ، و نسخة اخرى عند الشيخ محمد رضا المظفر . ويأتي ديوان الشيخ محمد علي الاعسم .

١٠ (٢٧٤٣ : ديوان الشيخ عباس البغدادي) ابن الشيخ ملا علي البغدادي الفاضل الكامل من تلاميذ صاحب الجواهر . توفي في النجف ١٢٧٦ حكى لنا الشيخ محمد علي بن الشيخ يعقوب الخطيب الشهير باليعقوبي انه ظفر بنسخة من ديوان الشيخ عباس ملا علي في ١٣٣٠ في بعض اعمال الحلة بقلم بعض العوام البغداديين ، قد جمعه في ١٣٠٩ و يبلغ ثلاثة آلاف بيت . لكنه لم يكن مرتباً على الحروف ، فاستنسخ عنه اليعقوبي نسخة مرتبة مهذبة مصححة ، وعلق عليها حواشي من نفسه ، لكنه نهبت منه تلك النسخة مع سائر ما نهبت منه في ١٣٣٥ .

٢٠ (٢٧٤٤ : ديوان المفتي مير عباس التستري) مرّ بعنوان ديوان السيد في ص ٤٧٢ وله دواوين متعددة باسماء خاصة منها « رطب العرب » المطبوع . ومرّ « رد دعوى » و « آب زلال » وقد ترجم احواله الشاعر المتخلص « عزيز » في كتاب سماه « التجليات » كما مرّ في (٣ : ٣٥٨) ويأتي ابنه « وزير » .

(٢٧٤٥ : ديوان الشاه عباس الثاني) هو ابن الشاه صفى الصفوى الحسيني ، جلس على سرير الملك ١٠٥٢ الى ان توفي ١٠٧٨ ترجمه في (مع : ج ١ ص ٤٠) و أورد شعره وكذا في (تش - ١٨) و (نر ١ - ص ٩) يوجد في مكتبة شيخ الاسلام ولي الدين افندي باستانبول .

(٤٧٤٦ : ديوان السيد عباس الشبر النجفي) نزيل البصرة وقاضيا . فيه ارجوزة نقلها في مجلة البيان العدد الخاص بالقصة في ص ١٨ بعنوان وحى الغزلة ، وله ترجمة في عصور الادب العربي للسيد محمد كاظم الكفائي .

(٤٧٤٧ : ديوان الشاه عباس الصفوى الماضى) ترجمه في (نر ١ - ص ٨) وفي (تش - ص ١٧) و (مع ج ١ - ص ٣٩) و (دجا - ٢٥٣) وأوردوا غزله . ولد في هرات ٩٧٨ و جلس للملك ٩٩٦ وتوفي ١٠٣٨ ومدة ملكه ٤٢ سنة . وقد كتب اسكندر بيك تاريخ « عالم آرا » في وقايح تلك المدة وهو الذى جعل اصفهان دار السلطنة في ١٠٠٠ بعد مقتلة الصوفية بقزوين .

(٤٧٤٨ : ديوان الشيخ عباس العذارى) الحلى ، اخ الشيخ عبدالله العذارى الآتى وكانت بينهما مساجلات شعرية . ذكره الخطيب اليعقوبى في « البابليات . ج ٢ ص ١٨٤ » . (ديوان عباس فروغى) يأتى بتخلصه في الفاء .

(٤٧٤٩ : ديوان الشيخ عباس القرشى) ابن الشيخ محمد على بن الشيخ عبد على القرشى النجفى ولد بها ١٢٤٤ وتوفى بحلب ١٢٩٩ ترجمه في « العدل الاسلامى » العدد الاول ص ٢٦ من السنة الثانية تفصيلا . ويوجد ديوانه عند الشيخ حسن بن الشيخ محمد على بن الحسن القرشى ، كتبه بخطه وجعل في مقدمته ترجمة الناظم وانه رحل الى حلب ١٢٨٧ و بعد اربعين يوماً سافر الى ايران واتصل بسفير العثمانيين سنين ولما رجع السفير الى استانبول اخذه معه اليها ، فكان في استانبول حتى اثناء نعي اخيه الشيخ موسى في ١٢٩٧ فرحل الى ايران للفحص عن حال اخيه فلم يطلع على شىء منه فرحل ثانياً الى حلب في رمضان ١٢٩٩ ومرض بها وتوفى ٢٢ ذى الحجة ١٢٩٩ واستنسخ ديوانه هناك السيد احمد الوهبي الكتبى في ١٣٠٠ وذكر تفاصيل ذلك الشيخ محمد تقى الفقيه العاملى في هامش صحيفة من الحلقة الثانية من كتابه « جبل عامل في التاريخ » ونسخة اخرى عند الشيخ محمد رضا شمس الدين فى النجف .

(٤٧٥٠ : ديوان عباس قلى خان اوشعره) هو ابن حسن خان شاملو حكم هرات بعد والده اربع وثلاثين سنة عن الشاه صفى . ترجمه واورد شعره في (نر ٢ و ١٥ - ص ٢٢ و ٢٥٩) و (روشن ٤٣١) .

(۴۷۵۱ : دیوان الشیخ عباس الکاظمی اوشعره) و هو ابن الشیخ محمد آل اسعد

الکاظمی الفاضل المجاهد مع سائر علماء العراق فی وقعة الشعیبیه و توفی حدود ۱۳۴۵
ترجمہ حسین بن علی بن جواد محفوظ فی « شعراء الکاظمیة » و ذکر بعض شعره .

(دیوان عباس مروزی اوشعره) ماح المامون بالشعر الفارسی ، ولم یسبقه احد

بالقصیده الفارسیة كما فی (لب - ۴) و كما ترجمه فی (خز - ۳۱۷) و اورد بعض
القصة . و کذا فی (مع - ج ۱ ص ۳۳۶) و قال انه توفی (۲۰۰) و مرّ ابو العباس
فی ص ۴۴ و اظنهما متحدین .

(۴۷۵۲ : دیوان مولانا عباس ناسخ اوشعره) ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۱۵ -

ص ۵۴۱) و اورد عدة من معمیاته .

(دیوان میرزا عباس همدانی اوشعره) الهمدانی الیمانی الہندی ، ابن المیرزا احمد

الذی توفی فی بونة ۱۲۵۶ و هو المؤرخ الفاضل صاحب التصانیف ، والشاعر المتخلص
فی شعره برفعت . كما ذکر فی ص ۳۷۷

(۴۷۵۳ : دیوان الاخوند المولی عباس الیزدی اوشعره) هو ابن محمد رضا بن احمد

الابرند آبادی الیزدی الحائری المعروف باخفش لتبرّزه فی الادبیات . توفی ۱۳ رمضان

۱۳۲۹ و دفن فی حجرة صحن العباس بکربلا . رأیت خمسا من شعره بخطّه وامضائه
موجود فی آخره . أوّله :

یا علیا علت بك العلیاء و تناهی فی وصفك الاطراء

کل شیء سوى ولاك هباء كنت نورا تجلی به الظلماء

حین لا آدم ولا حواء

۲۰ لمحدره عباس بن الرضا الیزدی

(۴۷۵۴ : دیوان عباس بیك اوشعره) هو ابن فرخ زاد الترمکمان . ترجمہ صادقی فی

(خص ۵ ص ۷۱) و اورد شعره .

(۴۷۵۵ : دیوان عباسقلیخان اوشعره) ابن حسنخان بن حسینخان شاملو کان حاکم

هرات . ترجمہ معاصرہ النصر آبادی فی (نر ۲ - ص ۲۲) و اورد بعض اشعاره ، ثم اورد

فی (نر ۱۵ ص ۵۳۹) بعض معمیاته منها باسم مهدی . ولوالده حسن خان دیوان یقرب

۲۵

من ألف بیت کما مر .

(۴۷۵۶ : دیوان عبدان الاصفهانی او شعره) ترجمہ ابن شهر آشوب فی « معالم العلماء - ۱۴۱ » ضمن شعراء .

(دیوان عبدای اصفهانی) مر بعنوان طبعی اشترخانی فی ص ۶۴۴ .

۵ (دیوان عبدالباقی اصفهانی) مر بعنوان طبیب اصفهانی فی ص ۶۴۴ .

(۴۷۵۷ : دیوان المولیٰ عبدالاحد اوشعره) وهو ابن برهان الدین بن علی السیرجانی مؤلف « تفسیر سورة » الروم فی عصر الشاه طهماسب .

(دیوان المولیٰ عبدالباقی) الخطاط الصوفی المذکور فی (۱۲۳ ص) . التبریزی

نزیل بغداد المتخلص بباقی والملقب دانشمند و شارح نهج البلاغه المذکور فی فہرس

۱۰ سپہسالار (۲ : ۱۳۱) . والمتوفی بعد فوت الشاہ عباس الماضی فی ۱۰۳۸ ترجمہ فی

(ہفت) واورد بعض شعره وترجمہ المیرزا عبداللہ فی ریاض العلماء و ذکر مراسلتہ مع

المیرزا ابراہیم الہمدانی واورود صورة مکتوب المیرزا ابراہیم الیہ . و رأیت قطعة

من دیوانہ ضمن مجموعة فی کتب الشیخ موسی الار دبیلی فی النجف .

(۴۷۵۸ : دیوان المیر عبدالباقی) الیزدی من أحفاد الشاہ نعمۃ اللہ الولی الکرمانی .

۱۵ کان وکیل السلطنة للشاہ اسماعیل واستشهد مع المیر السید محمد آل کمونة فی

محاربة السلطان سلیم فی ۹۲۱ . ترجمہ فی (مجتس ۲ - ص ۱۳۷) و (بهش ۲ ص ۳۸۲)

واوردا شعره المشہور :

تا پریشان نشود کار بسامان نشود شرط دوراستکہ تا این نشود آن نشود

وترجمہ فی ریاض بعنوان المیر عبدالباقی سبط الشاہ نعمۃ اللہ الولی ، و حکى عن تحفة

۲۰ السامی ترجمة مفصلة له ، و انه صار وکیل الدولة فی اوایل عصر الشاہ اسماعیل وان

دیوانہ غزلیات فارسیہ ، تخلصہ فیہا « باقی » و أرّخ وفاته بالشہادة فی اوایل رجب

۹۲۰ ولكن فی المطبوع من التحفة لیست فیہ هذه الترجمة .

(۴۷۵۹ : دیوان المیر عبدالباقی اوشعره) هو ابن فلان مرزا الدیلمی . ترجمہ سام میرزا

فی (تس ۳ - ص ۶۳) واورد شعره . ثم ترجم ولده مولا نفیس واورد شعره ایضاً .

۲۵ (۴۷۶۰ : دیوان المولیٰ عبد الجلیل) ترجمہ معاصرہ فی (مجتس ۶ - ص ۱۵۵)

و ذكرانه من اقرباء الشاعر المتخلص بآگهی وأورد شعره .

(٤٧٦١ : ديوان المير عبد الجليل) الحسيني الواسطي البلگرامي المولود ١٣ شوال

١٠٧١ والمتوفى ليلة السبت (٢٣ - ع ٢ - ١١٣٨) ترجمه في (خز - ٣٥٢)

و « سرو آزاد - ٣٦٩ » و (حسيني ٢٢٤) وذكر ملاقاته للسيد عليخان المدني وقوله

اني مارايت في عمري جامعا لغرائب العلوم غير المير عبد الجليل ، وذكر ان له الشعر

العربي والفرسي والتركي والهندي ، واورد بعضها . وقال في « هدية العارفين ١ : ٥٠١ »

ان له « آداب المرسلين » في الانشاء والمراسلات .

(٤٧٦٢ : ديوان عبد الجواد) طبع كليات عبد الجواد بايران . ولعله غير اديب

نيشابوري المذكور في ص ٦٦ .

(٤٧٦٣ : ديوان الشيخ عبد الحسين الاعسم) هو ابن الشيخ محمد علي بن الشيخ

حسين بن محمد الاعسم النجفي شارح أراجيز والده الذي توفي ١٢٣٣ و توفي هو

١٢٤٧ جمع اشعاره الشيخ محمد بن الشيخ طاهر السماوي المتوفى ١٣٧٠ في خمسين

صفحة ، يقرب من الف وخمماية بيت ، وضمه مع شعر والده في مجلد . واشتره بعده

الشيخ محمد علي اليعقوبي الخطيب . وهذا المجلد غير مامر في ص ٨٢ من جمع السيد

الارومي . ١٥

(٤٧٦٤ : ديوان الشيخ عبد الحسين الحويزي) نقل عنه الخطيب الشيخ حسن حلو

جملة من اشعاره في مجاميعه .

(٤٧٦٥ : ديوان الشيخ عبد الحسين شكر) هو ابن الشيخ احمد بن الحسين بن محمد

ابن شكر بن محمود البرزجي الجبای النجفي المتوفى بطهران ١٢٨٥ . كان والده الشيخ

احمد شكر من العلماء المصنفين . والشيخ عبد الحسين شاعر ماهر ، ترجمه في الطليعة

و ذكر مسافرتة الى طهران و مديحه للسلطان . و طبع له قصيدة فاخرة في تقرير

« فرهنگ خدا پرستی » المطبوع ١٢٨١ وخمسها السيد محمد جعفر الحيدري النجفي .

و رايت بعض شعره و مرأثيه بخط الشيخ علي مؤلف « انوار البدرين » في ضمن

مجموعة له عند ولده الشيخ حسين بن علي القديحي . وطبع الجزء الثاني من ديوانه

في المديح مع تعليق الشيخ محمد علي يعقوب في النجف ١٢٧٤ .

(٤٧٦٦ : دیوان الشیخ عبدالحسین الطریحی) ابن الشیخ نعمة بن علاء الدین بن

امین النجفی المتوفی ١٢٩٣ توجده فی مکتبة (بیت الطریحی) .

(دیوان عبدالحسین کاشانی) مرّ بعنوان عارف کاشانی .

(٤٧٦٧ : دیوان الشیخ عبدالحسین المحلاتی) کان صهر الحاج آقا منیرالدین

باصفهان علی اخته . ویقال انه من احفاد شفیعا الخطاط . له « مغنم الدرر » شبه کشکول ، منظوم و منشور .

(٤٧٦٨ : دیوان الشیخ عبدالحسین محیی الدین) هوا بن قاسم بن محمد بن احمد بن

علی بن الحسین بن محیی الدین الثانی من آل ابی جامع المتوفی بالنجف ١٢٧١ . نسخة

منه فی مکتبة (السماوی) بخطه . واشتراها بعده الشیخ محمد علی یعقوب الخطیب

فی النجف . ١٠

(٤٧٦٩ : دیوان الشیخ عبدالحسین محیی الدین) ابن الشیخ ابراهیم بن الشیخ صادق

ابن ابراهیم بن محیی المخزومی القرشی الخیامی العاملی المولود ١٢٧٩ و المهاجر

الی العراق فی ١٣٠٠ والمستفید من علمائها حتی کمل وبرع ورجع الی الخیام ١٣١٦

ثم نزل النبطیة الی ان توفی بها ودفن فی حسینیتہ فی (١٢ حجة ١٣٦١) وله « المنظومة

الفقهیة » و « المنظومة الکلامیة » و دیوان شعره عند ولده القائم مقامه الشیخ

محمد تقی . و اسمه « سقط المتاع » . و رأیت بعض مرائیه فی مادونه الشیخ حسن بن

علی الحلّی فی ١٣٣٠ .

(٤٧٧٠ : دیوان عبدالحق استرآبادی أوشعره) ترجمه فی (مجن ٢ - ٤٧ و ص ٢٢٠)

و اورد هجائه لقاضی خبوشان . و ذکر فی الهامش ان فی بعض نسخ المجالس عبدالحق

بدل عبدالحق . و کذا فی (نش ١٥٢) و (حسینی ٢٠٨) . ٢٠

(٤٧٧١ : دیوان میر عبدالحق القمی) مصاحب المولی مشفق القمی . ترجمه معاصره

النصرآبادی و اورد بعض شعره فی (نر ٥ - ص ١١٣) و عنه فی (گلشن - ص ٢٧٥)

و عنه فی تاریخ علمای گیلان ص ١٤٥ .

(٤٧٧٢ : دیوان عبدالحق ورنو سفادرانی) قرية کبیرة من اعمال اصفهان . ترجمه

النصرآبادی فی (نر ٦ و ١٥ - ص ٢٠٥ و ٥٢٨) و قال انه توفی ١٠٦٣ و اورد بعض شعره . ٢٥

(٤٧٧٣ : ديوان عز الدين عبد الحميد) هبة الله بن ابي الحديد المعتزلى المتشيع
كما فى « نسمة السحر » المولود ٥٨٦ والمتوفى ٦٥٦ قبل انقراض بنى العباس بسبعة
عشر يوماً . ترجمه فى « نسمة السحر » واورد شعره .

(٤٧٧٤ : ديوان الشيخ عبد الحمزة) ابن الاديب الشيخ مهدي بن الشيخ احمد بن
الشيخ حسن القفطان النجفى المتوفى ١٣٤٣ ذكره اخوه الشيخ محمد صالح نزيل
مدينة الحى .

(ديوان عبد الحى) راجع ديوان عبد الحق أسترآبادى .

(٤٧٧٥ : ديوان عبد الخاق اوشعره) الفجدوانى البخارائى من العرفاء . ترجمه فى (مع
ج ١ ص ٣٣٨) واورد له رباعين . وقال النفيسى فى مقدمة « سخنان ابوسعيد ابوالخير »
(ص ٥٦) ان رباعياته دخل فى رباعيات ابى سعيد المذكور .

(٤٧٧٦ : ديوان عبد الرافع الهروى اوشعره) مؤلف « الرسالة الجلالية » فى شرح
الاسماء الحسنى المذكور فى (ج ١١ - ص ١٦٤) وهو ضياء الدين عبد الرافع بن ابي الفتح
الفاضلى ترجمه فى (مع ١ ج ١ ص ٣٣٦) واورد نيفاً وثلاثين بيتاً له .
(ديوان عبد الرؤف الامين) راجع ديوان فتى الجبل .

(٤٧٧٧ : ديوان عبد الرؤف الجد حفصى) وهو السيد ابو جعفر بن الحسين بن محمد
ابن الحسن بن يحيى بن على بن اسماعيل بن على بن اسماعيل اخ الشريف المرتضى علم
الهدى ابى القاسم على بن الحسين بن موسى بن محمد بن موسى بن ابراهيم بن الامام موسى
ابن جعفر الكاظم ع . كذا سرد نسبه حفيده الآتى ذكره والمسمى باسمه الموسوى
الحسينى البحرانى الجد حفصى المتوفى (١٠٠٦) وقدر ثناء ابن أخته وصهره على بنته
المسماة بملوك ؛ السيد ماجد بن هاشم بن على بن مرتضى الصادقى الجد حفصى الذى
توفى هو ١٠٢٨ كما ارّخه السيد عليخان فى « السلافة » وكتب السيد ماجد على قبر
جدّه الامى السيد عبد الرؤف اشعار ذكرها الشيخ يوسف البحرانى فى كشكوله وذكر
فيه ايضاً جملة من اشعار ديوان السيد عبد الرؤف هذا فى مديح اصحاب الكساء المذكور
فى (رقم ٢٨٦٩) .

(٤٧٧٨ : ديوان عبد الرؤف الجد حفصى) السيد جلال الدين ابى المعالى عبد الرؤف

ابن الحسين بن احمد بن السيد ابى جعفر عبدالرؤف الموسوى الحسينى البحرانى الجدد حفصى المذکور بقیة نسبه آنفاً . وقد ترجمه الشيخ الحرّفى «الامل» وذكر بعض ما كتبه اليه من شعره واطراه الى ان قال : [رأيت في البحرين فرايت منه العجب لكننى عرفت حينئذ في البحرين بحر العلم وبحر الادب...] اقول قد جمع هذا الديوان الشيخ احمد بن محمد بن مبارك السارى البحرانى بعد وفات الناظم بامر ولده السيد احمد بن عبدالرؤف ٥
وذكر فيه ان الناظم توفي ١١١٣ ورتبه على ثلاثة ابواب ١ المديح ٢ الرثاء ٣ المتفرقات . وفرغ من جمعه في ١١١٨ وقد رأيت عند السيد محمد على (السبزوارى بالكاظمية) وفيه فوائد ادبية وتاريخية وكانت نسخة من هذا الديوان عند السيد شبر بن محمد بن ثنوان الموسوى الحوينى ، نقل عنه في رسالة عملها في بيان نسب السيد عليخان بن خلف الحوينى و ذكر ان في ثلاثة مواضع من هذا الديوان يصرّح بسيادة السيد عليخان ١٠
و صحة نسبه .

(٤٧٧٩ : ديوان السيد عبدالرؤف او شعره) وهو السيد ماجد بن السيد هاشم بن على ابن مرتضى الجدد حفصى البحرانى الذى توفي (١٠٢٨) سمي باسم جده الامى ، فان أمّه المسماة «ملوك» على ما ذكر الشيخ يوسف فى كشكوله ؛ كانت بنت السيد ابى جعفر عبدالرؤف السابق ذكره ، وهو ايضاً كان اديباً شاعراً . ومن شعره المناجاة التى اوردها ١٥
له فى «الروضات . ص ٥٤٢» فى ذيل ترجمة والده السيد ماجد البحرانى .
(ديوان الميرزا عبدالرحمان البخارى) ابن القاضى بقا المتخلص «منعم» .
يأتى فى الميم .

(ديوان المولى عبدالرحمان) الجامى مر فى حرف الجيم بتخلصه .
٢٠ (٤٧٨٠ : ديوان المير عبدالرحمان القمى) ابن كمال الدين . كان من نجباء السادات بقم ومتولى خاك فرج ، وتلميذ الميرزا حسن بن المولى عبدالرزاق اللاهيجى . ترجمه النصر آبادى فى (نر ٩ - ص ٣٦٥) واورد شعره .

(٤٧٨١ : ديوان الشيخ عبدالرحيم السلطان آبادى) هو ابن الشيخ عبدالحسين بن محمد حسين صاحب الفصول (١٢٩٤-١٣ ذى القعدة ١٣٦٧) له غير هذا الديوان منظومة ٢٥
فى الدراية اسمه «موجز المقال» يأتى فى الميم . ومّر رجاله فى (١٠ : ١٢٥) .

(ديوان عبدالرحيم خان هندی) مَرَّ بعنوان خان خانان في ص ٢٨٦ .

- (٤٧٨٢ : ديوان الميرزا عبد الرحيم) النهاوندی نزيل طهران . حدثني ولده الحاج الشيخ محمد مؤلف تفسير « نفحات الرحمان » ان والده كان ابن الميرزا نجف المستوفى ابن الميرزا محمد علي الشيرازي الذي صار حاكما في نهاوند من قبل السلطان محمد شاه وبقي احفاده بها ومنهم والده هذا المولود في نهاوند حدود ١٢٣٧ و كان من العمر له سبع و ستون سنة حين توفي بطهران ١٣٠٤ قال انه هاجر الى العراق في ايام الشيخ الانصاري . وتلمذ عليه حتى برع و صار من المدرسين في حياته وبعد وفاته . قال : ورجع الى ايران في عام ولادتي وهي ١٢٩١ فاقام سنة في مشهد خراسان ، ثم نزل الى طهران وفوض اليه تدريس مدرسة المروى وكان مدرسا بها الى ان توفي يوم الثلاثاء تاسع ربيع الثاني او عاشره من السنة المذكورة . و بقي من تصانيفه الاصولية مقدار من أصل البرائة و « حاشية القوانين » و من الفقهية كتاب العتق و كتاب الوقف وبعض اشعاره في كرايس وياني ديوان ولده الشيخ محمد المذكور ، في حرف الميم واكبر ولده الشيخ محمد حسن الذي تشرف بعد موت والده الى سامراء و بعد سنين عاد الى ايران و جاور مشهد خراسان الى ان توفي حدود ١٣٢٩ وله ولدين آخرين من زوجته الطهرانية آقا ضياء الدين و آقا عيسى .

- (ديوان عبدالرزاق دنبلي) راجع ديوان مفتون دنبلي .
(٤٧٨٣ : ديوان عبدالرزاق سرخ قلب أوشعره) ترجمه واورد شعره في (مجن ٤ - ص ١٠٤ و ٢٧٨) .

- (ديوان المولى عبدالرزاق اللاهجي) ابن على بن الحسين المتخلص بفياض تلميذ المولى صدرا وعديل المحدث الفيض . توفي ١٠٥١ يأتى بتخلصه فياض .
(٤٧٨٤ : ديوان المولى عبدالرزاق) الهروى معاصر المولى عبدالقهار و مصاحبه ترجمه في (مجن ٢ - ص ٢٠٣ و ٣٠) واورد شعره و ذكر انه صاحب « مطلع السعدين » دفن في قرب الامام فخر ، و في الهامش عن بعض النسخ : عبد الغفار .

- (٤٧٨٥ : ديوان الشيخ عبدالرسول أوشعره) الخادم للحضرة الغروية ، ابن محمد حسين الحميرى النجفى المترجم فى « نشوة السلافة » رايت تقريظه المنظوم لـ « الذخر الرابع »

في شرح مفاتيح الشرايع « للسيد عبدالله الجزائرى فى ١١٤٨ :

- لقدراق ذاالشرحالمصونعن الحظى لناظر ارباب البصائر والذكر
هو البحر الا انه العذب ورده و ألفاظه تسمو على الانجم الزهر
يبين فيه المشكلات اخوالندى سليل رسول الله و السادة الغر
فجاء كما شئتاه سهلا بياناه وصاربه المشروح متضح الامر
فلا زال من عند الآله مؤيداً ولا زال مذكوراً لنا سالف الدهر
وبقية شعر هذا الشاعر فى « نشوة السلافة ومحل الاضافة » فى تذييل « سلافة العصر » تأليف
السيد عليخان. ومؤلف النشوة هو الشيخ محمد على بن الشيخ بشاره آل موحى النجفى.
(ديوان عبدالرسول شوشترى) يأتى بتخلصه « وفائى » .
١٠ (٤٧٨٦ : ديوان عبدالرشيد هروى) وهو الخطاط المتوفى ١٢٠٤ . قال صباحى فى
تاريخه :

كلك مشكين صباحى بهر تاريخش رقم

زد « زجنت بباد آلهى كامجو عبدالرشيد »

- قال سنگلاخ فى « امتحان الفضلاء ج ٢ ص ٨٩ » رأيت مختصر ديوانه بخط محمد طاهر
١٥ اعتماد الدولة .

- (٤٧٨٧ : ديوان الشيخ عبدالرضا الخطى) رأيت له فى بعض المجاميع عدة قصائد
فى رثاء الحسين وأهل بيته .

(٤٧٨٨ : ديوان عبدالرضا خليفة) توجد نسخته فى مكتبة (السموى) .

- (٤٧٨٩ : ديوان الشيخ عبدالرضا المقرئ) الكاظمى المتوفى بها ١١٢٠ يوجد
٢٠ بالكاظمية فى مكتبة الشيخ محمد رضا بن محمد على بن الشيخ عزيز الخالصى المعروف
بشالچى موسى المولود ١٣٠٢ .

(ديوان عبدالرضا هندى) راجع متين اصفهانى .

(ديوان عبدالسلام السلمى) مرّ بعنوان ديك الجن .

- (٤٧٩٠ : ديوان عبدالصمد باكثير) وهو ابن عبدالله اليمنى المتوفى بالشحر ١٠٢٥ .

- ٢٥ ترجمه و اورد شعره عن ديوانه فى « السلافة . ص ٤٦١ » وهديّة العارفين ١ : ٥٧٤ .